

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 1 ՅՈՒԼԻՍ
DIMANCHE 1 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7618 | 32e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3429

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇՈՂ ՄԸՆ ԱԼ ՄԱՐԵՑԱՒ

Գ.

Քանի մը խօսք ալ՝ Վ. Նաւասարդեանի քաղաքական գրականութեան մասին։

Մեր ողբացեալ ընկերը այս ասպարէզին մէջ ալ մնաց միշտ ինքնուրոյն եւ անգերազանցելի, իր մանրակրկիտ պրպտումներով եւ յորդահոսան արտադրութեամբ։

Քաղաքական գրականութիւնը ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ սուր աչք եւ քննական միտք։ Այլ նաեւ համբերատար աշխատանք եւ գիտական վերլուծում։

Դաշնակցութիւնը այս ճակատին վրայ եւս ունեցած է թանկագին վաստակ, մանաւանդ Ժընեւի ու Թիֆլիսի մէջ։

Վերջին արտագաղթէն ետք, երբ վերիվայր շրջեցան մեր կեանքի պայմանները, ձեռնհաս հեղինակներ աւելի պատ միջոց կ'ունենային իրենց միտքն ու գրիչը լայնօրէն տրամադրելու քաղաքական գրականութեան։

Եւ մեր մամուլը սկսաւ յորդիլ երկարաշունչ ուսումնասիրութիւններով, քննական տեսութիւններով ու վերլուծումներով։

Այս բոլորը հետզհետէ կը վերածուէին առանձին հատորներու կամ անմիջապէս լոյս կը տեսնէին իբրեւ գիրք։

Եւ արդէն ունինք ճոխ մատենադարան մը, ի պէտս հնոյ եւ նորոյ։ Գանձարան եւ ուղեցոյց՝ մեր ժամանակակից պատմութեան համար։

Վ. Նաւասարդեան յեղափոխական եւ քաղաքական գործունէութեան այս ճիւղը կը մշակէր ամենօրեայ տեսութիւններով կամ գրքոյկներով, որոնք հետզհետէ ճոխացան, կազմելով հաստափոր հատորներ, ինչպէս Նժդուցներու խնդիրը, «Բոլշեւիզմը եւ Դաշնակցութիւնը» եւն։

Ամէնէն ապերախտ, ամուլ կամ տաղտկալի նիւթն ալ կը դառնար հրապուրիչ՝ Վ. Նաւասարդեանի բեղուն եւ տոկուն գրչին տակ։

Այլ մանաւանդ կը դառնար մատչելի եւ հրահանգիչ՝ փաստերու եւ վաւերագիրներու կուտակումով, մանրազնին ստուգումներով եւ հաստատումներով։

Իր պրպտումները կը սկսէին ամենօրեայ մամուլի ժխորէն, յանգելու համար մինչեւ համայնագիտական կամ պետական հրատարակութիւնները։

Եւ նիւթերու մշակումը տեղի կ'ունենար լեզուով մը, որ գոյն եւ շեշտ ունէր, որ միշտ մնաց շքեղ, հստակ եւ արու։

Յաճախ գրական-բանաստեղծական խոյանքներ ալ թափ կուտային իր արտադրութեանց։

Մտաւորապէս կը յիշենք բացականչութիւն մը.

— Իշխան ժողովուրդ որ մնաց անիշխան...

Որքան գիտենք, Վ. Նաւասարդեան ունի նաեւ զուտ գրական ուսումնասիրութիւն մը Եղիշէ Չարենցի մասին։ Թերեւս ուրիշ անտիպ ձեռագիրներ ալ։

Ահա այս ճառագայթն է որ կը թաղեն այսօր, կիրակի, Գահիրէի հրակէզ արեւին տակ։

Որքան ալ խոր թաղեն, այդ ճառագայթը միշտ կայծեր պիտի արձակէ հայկ. երկնակամարին վրայ, վառ պահելով հայրենասիրութեան եւ յեղափոխութեան ոգին, մշակոյթի, աշխատանքի եւ ստեղծագործութեան սէրը, իբր խորհրդանիշ։

Ի՞նչ էր իր ուզածը,— Հ. Յ. Դաշնակցութեան անհաշտ պայքարին իմաստը.

Տեսնել Հայրենիքը, ազա՛տ.

Տեսնել զայն անկա՛խ։

Տեսնել միացած եւ ամբողջական՝ անոր նուիրական հողը։

Արցունք եւ արիւն չտեսնել հայ ժողովուրդի աչքերուն մէջ։

Կտակի մը ուժը չունի՞ այս բանաձեւը։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՋՈՀԵՐՈՒ ԹԻՒԸ (ՊԱՇՏՕՆԱՊԷՍ) 38 ՄԵՌԵԱԼ, 270 ՎԻՐԱՒՈՐ

Վերջին առեւտրականները որ Պերլինի արեւմտեան շրջանը անցած էին, կը պատմէին թէ թնդանօթի ձայներ կը լսուէին մինչեւ Յունիս 29ի կէսօրէն ետք, Լեհաստանի Փոզնան քաղաքին մէջ, ուր համայնավար ուժերը խորտակեր էին հազարաւոր բանուորներու հակաբոլշեւիկ ըմբոստութիւնը։ Կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ 38 հոգի սպաննուած, 270 հոգի ալ վիրաւորուած են այդ ապստամբութեան հետեւանքով։ Առաջին լուրերը Պերլին տարած էին երկու պելժիացի առեւտրականներ որ կը հաստատեն թէ բարեկարգութիւնը վերահաստատուած է։ Անոնց տեղեկութեան համաձայն, քանի զինուորական հրասայլեր դիրք բռնած են քաղաքին զանազան կէտերուն վրայ։ Զինուորները կը շարունակեն մաքրել դիմադրութեան վերջին բոյները։ Երկու շուէտացի առեւտրականներ ալ, որոնք Փոզնանի տօնավաճառէն կը վերադառնային, կը հաստատեն տրուած տեղեկութիւնները։ Տօնավաճառը վերաբացուած է եւ հաւանաբար պիտի շարունակուի մինչեւ կիրակի։ Յայտնի չէ թէ խլրտումներ ծագա՞ծ են Լեհական ուրիշ քաղաքներու մէջ։

Կառավարութիւնը կը գործէ ամենայն խստութեամբ։ Կարգ մը օտար առեւտրականներու ազդարարուեցաւ թէ տակաւին ապահով չէ կառախումբերու երթեւեկը. վասն զի կրնայ ըլլալ որ վնասարար ձեռնարկներ կատարուին ստորերկրեայ ուժերու կողմէ։ Կառավարական զեկոյցը կ'ըսէ թէ բանակին զինուորները եւ ապահովութեան ուժերն ալ մեռեալներ ունեցած են, հանրային շէնքերը պաշտպանած ատեն։ Միեւնոյն ատեն կ'աւելցնէ թէ առաջին հարցաքննութեանց համաձայն ցուցարարները կապ ունէին «ստորերկրեայ յետադիմական տարրերու հետ»։ Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ կազմակերպուած ուժ մը կը գործէ համայնավար իշխանութեան դէմ։

× Լեհաստանի վարչապետը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ «պիտի շարունակէ ժողովրդավար կարգուսարք հաստատել», հակառակ ծագած խռովութեանց։ «Մեր ամենամեծ գործը պիտի ըլլայ բարելաւել աշխատաւոր բազմութեանց ապրուստի պայմանները։ Անմիջապէս գոհացում պիտի տրուի բանուորներու պահանջներուն որոնց առթիւ կառավարութեան պաշտօնեաներուն գանգատ յայտնուած էր դեռ վերջերս։ Ո՛վ որ կը համարձակի ձեռք բարձրացնել ժողովուրդին դէմ, պիտի պատժուի յանուն բանուոր դասակարգի շահերուն, յանուն կեանքի մակարդակի բարձրացման եւ հայրենիքի շահուն։ Հոսած արեան պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ ներքին թշնամիներուն եւ աշխարհակալ շրջանակներուն, ինչպէս եւ ստորերկրեայ յետադիմական շարժումին վրայ»։

Արդէն իսկ պաշարման վիճակ յայտարարուած է Փոզնանի մէջ։ Ականատեսներ կը հաստատեն թէ ցուցարարները կ'աղաղակէին. — «Դո՛ւրս Ռուսերը, կեցցէ՛ ժողովրդապետութիւնը, կեցցէ ազատութիւնը, հաց կ'ուզենք»։ Պերլին վերադարձած առեւտրականներու տեղեկութեանց համաձայն, ապստամբութեան կը մասնակցէին 30.000 բանուորներ եւ թէ առ նուազն հարիւր հոգի սպաննուած են երկու կողմէն։

Կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ բանուորները վերսկսած են աշխատանքի եւ թէ այլեւս թոյլ պիտի չտայ որ նոր ցոյցեր սարքուին։

ԻՆՉՊԷՍ ՊԱՅԹԵՑԱՒ ՓՈԹՈՐԻԿԸ

Փարիզեան թերթ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղած է ականատեսէ մը.

— Նոր հասած էի Լիւպէքէն։ Առտուան ժամը ութին ձայներ լսեցի պատուհանէն։ — «Ազատութիւն, ժողովրդապետութի՛ւն»։ Դուրս ելայ։ Ցուցարարները հետզհետէ աճելով կը լեցնէին փողոցները եւ նշանախօսքեր կ'արտասանէին։ Մեծ դժուարութեամբ ճամբայ բացի դէպի տօնավաճառը ուր ժամադրութիւն մը ունէի։ Խանութներուն փեղկերը կ'իջեցնէին։ Ամէն պաշտօնեայ կ'արտասանէր օրուան նշանախօսքը. — Ազատութի՛ւն, հաց, ժողովրդապետութիւն։

«Երբ մօտեցայ տօնավաճառին, լեհական զօրքը հասած էր վերջապէս։ Հրաձգութեան ձայն մը լսեցի։ Ան որ կրակ բացած էր դէպի օդը ցցած էր իր գնդացիրը։ Ուրիշ քանի մը հարուածներ եւս լսուեցան, օդին մէջ պարպուած, ինչպէս առաջինը։ Ցանկարծ մէկը գետին փռուեցաւ։ Ցուցարարներէն մէկը հրացան մը բռնելով կրակ բացած էր լեհ զինուորներուն վրայ։ Անգլիացի մը կը վազէր խելայեղ, — «Յարձակում գործուեցաւ քաղաքական ոստիկանութեան շէնքին վրայ. բոցավառ ջահ մը նետուեցաւ, բայց կը փորձեն մարել հրդեհը»։ Իր մատնանշած կողմը նայեցայ եւ ինչպէս տեսայ, ծուխեր կը բարձրանան եւ կը սահին դրացի տանիքներուն վրայ։ Հրաձգութիւնները կը շարունակուէին։ Երկու վիրաւորներ կային իմ առջեւս, երկուքն ալ համազգեստով։ Ցուցարարները չտեսնել կը ձեւացնէին։ Ենթադրեցի թէ պիտի կոխոտեն վիրաւորները։ Կը թուէր թէ կրակ ձգուած է քաղաքին զանազան մասերուն մէջ։ Թանձր ամպեր կը բարձրանային ամէն կողմ։ Գաղտնի ոստիկանութեան պետերը, ամբողջ համայնավար սպայակոյտը փողոց թափած էին, ապստամբներուն դէմ կռուելու համար։

«Ցանկարծ սուր կանչ մը լսուեցաւ մինչեւ տօնավաճառէն ներս, — «Ազատութի՛ւն, ազատութի՛ւն»։ Դուրս ելայ։ Երիտասարդ պաշտօնեայ մը ըսաւ. — «Քաղաքական բանտարկեալները փողոց թափած են. բանտերը բացուած եւ դիւանաթուղթերը կրակի տրուած են»։

Կարմիր դրօշներ փռուած էին փողոցին մէջ։ Զինուորները չէին յառաջանար, բայց հրասայլերը կ'աւլէին փողոցները եւ կրակ կը տեղային աջ ու ձախ։ Պանդոկ վերադարձայ։ Ընդհ. գործադուլի շշուկներ կը լսուէին։ Ոչ մէկ կառախումբ։ Ամէնքս ալ կառքեր ունէինք, ցուցարարները ճամբայ բացին եւ հեռացանք։

× Շարժումը մեծ տպաւորութիւն գործեց արեւմտեան երկիրներու մէջ։ Ամերիկացիները բարենշան կը նկատեն այս պոռթկումը, իբրեւ ապացոյց ազատասիրութեան։ Արտաքին նախարարութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, իր համակրանքը յայտնելով զոհերուն։ Անգլիոյ մէջ այս ըմբոստութիւնը նախանշան մը կը համարուի նոր դէպքերու, նոյն իսկ Կրեմլինի մէջ։ Ֆրանսայի ընկերվարական համագումարը բանաձեւ մը քուէարկեց, որով «իր եղբայրական ողջոյնը կը յայտնէ լեհ աշխատաւորներուն, որոնք կը պայքարին իրենց կեանքի պայմաններուն բարուոքման եւ կորուսած ազատութեանց վերանուաճման համար»։ Բանաձեւին քուէարկութենէն ետք ժողովականները «Ինթերնասիոնալ»ը երգեցին յոտնկայս։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վռամեան» ենթակոմիտէն՝ (Պուլվ. Օտտօ) իր բոլոր ընկերներուն կողմէ՝ յարգանքով կը խոնարհի ընկեր Վ. Նաւասարդեանի թարմ աճիւնին առջեւ, եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ անոր ընտանեկան պարագաներուն եւ Դաշնակցութեան պատասխանատու մարմիններուն, այս անփոխարինելի կորուստին առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն իր ընկերներու սուգին թարգմանը հանդիսանալով, իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Դաշնակցութեան ներհուն տեսաբան, մեծ հայրենասէր եւ աննկուն պայքարող ընկ. Վ. Նաւասարդեանի տխուր մահուան առթիւ, իր ընտանեկան պարագաներուն եւ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյին։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն իր բոլոր անդամներով եւ Նոր Սերունդի ընկերներով կ'ողբայ անփոխարինելի մեծ ընկերոջ՝ Վ. Նաւասարդեանի կորուստը եւ խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Հերսիլիային, եւ ընկեր ու ընկերուհի Բեգլար Նաւասարդեանի։

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը խոր կսկիծով կ'ողբայ, Մեծ Հայուն եւ անխոնջ գործիչին՝ Վահան Նաւասարդեանի դառնակսկիծ մահը եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Հերսիլիայի եւ ընտանեկան պարագաներուն։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի բոլոր ընկերները խոր յուզումով կ'ողբան անփոխարինելի կորուստը մեր օրերու ներհուն խմբագրապետին՝ Հայկ. Դատի աննկուն պաշտպանին եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեսաբանին՝ Վ. Նաւասարդեանի դառնակսկիծ մահը, եւ մեր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնենք ընկերուհի Հերսիլիայի, ընկեր եւ ընկերուհի Բեգլար Նաւասարդեանի։

⁂

× Ողբ. ընկեր Վահան Նաւասարդեանի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնած է Գահիրէի Քաղաք. ժողովի ատենապետ Պ. Հրանտ Նաախպեան, առաջին օրն իսկ «Յուսաբեր»ի խմբագրատունը հանդիպելով։

× Աղեքսանդրիոյ Քաղաք. ժողովին ատենապետը Պ. Մարտիկ Զարդհանէլեան. —«Խորապէս յուզուած՝ ծանր կորուստին համար ձեր սիրուած պետին՝ կը ներկայացնեմ անկեղծ ցաւակցութիւններս»։

× Հայ կաթողիկէ պատրիարքութեան ընդհ. փոխանորդ Պաթթեան արք. հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է.— «Կը մասնակցինք հայ ժողովուրդի խորունկ վիշտին՝ մահուանը առիթով Վահան Նաւասարդեանի, ազնուական եւ նուիրեալ Հայուն, որ անկեղծօրէն կը սիրէր մեր հայրենիքն ու ժողովուրդը։ Յանուն հայ կաթողիկէ համայնքին՝ կը ներկայացնենք մեր զգածուած ցաւակցութիւնները եւ կը խնդրենք Աստուծմէ, որ յաւիտենական հանգիստ շնորհէ սիրելի հանգուցեալին, իսկ իր ընտանիքին, բարեկամներուն եւ գործակիցներուն՝ երկնային մխիթարութիւն»։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ Բ. ՆԻՍՏԸ

Վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան թեմերու ընդհ. ժողովը իր Բ. նիստը գումարած է չորեքշաբթի, 27 Յունիս։

Նիստը տեւած է երկու ժամ, բայց դռնփակ ըլլալով, կարելի չէ եղած որեւէ տեղեկութիւն քաղել։

ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը նիստ գումարելով Նիւ Եորքի մէջ, նոր կոչ մը ուղղեց ազատ ազգերուն, որպէսզի աւելի վճռական քաղաքականութիւն մը վարեն Խ. Միութեան հանդէպ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ձեմ տեսած զայն, բայց տեսած եմ կարծէք :

Տեսած եմ զայն՝ մանկութեանս օրերուն : Կախարդական աշխարհ մըն էր ան՝ հեռուն ծովին դիմացի ափին վրայ, ուրկէ պանդուխտներ կուգային :

Իրիկուն մը, նաւ մը կը մեկնէր բերնէ բերան լեցուն՝ Պոլիս վերադարձող Հայերով : Մեկնողները ուրախ, խանդավառ, կ'երգէին, կը պոռային, թաշկինակներ եւ դրօշներ կը շարժէին : Հարիւրաւոր բերաններ Հայաստան կ'աղաղակէին, մինչ կը հեռանար քիչ քիչ նաւը՝ կայմերուն լոյսերը վառած : Խանդավառութիւն, յուզում, բաժանման տխրութիւն էր քարափին վրայ : Մեծ բազմութիւն մը կեցած կը նայէր : Կը նայէր տակաւին՝ երբ նաւը սուզուեցաւ հեռաւոր լռութեան մէջ, անհետացաւ մութին մէջ :

Ցանկալի աշխարհ մըն էր Հայաստանը՝ հեռուն, ծովին դիմացի ափին վրայ :

×

Երազ եւ մտածում է Հայաստանը : Երազ եւ մտածում՝ որ կուգային մեր թագաւորներուն նկարներէն, մայր Հայաստանի պատկերէն, կուգային եկեղեցիէն, դպրոցէն, ներկայացումներէն եւ հանդէսներէն : Կուգային պանդուխտներէն եւ անոնց երգերէն : Կուգային գաւառական ուտելիքներէն : Կուգային գիրքերէն, առաւելապէս գիրքերէն :

Րաֆֆին կը յիշեմ իսկոյն՝ երբ Հայաստան կ'ըսեմ : Կը յիշեմ Հայաստանը՝ զոր կը տեսնէի Րաֆֆիի գիրքերը կարդալով : Կը կարդայի եւ զիս կը գտնայի երկրի մը մէջ՝ որ անծանօթ բայց շատ ծանօթ, շատ հարազատ կ'երեւար : Կարօտով կը կարդայի : Կախարդական ընթերցում մըն էր, կարօտով կը յիշեմ զայն : Կը յիշեմ այն՝ զոր կը տեսնէի, յաւերժութեան պէս հիմա, քառասուն տարիներու ետք :

Երբ Հայաստան կ'ըսեմ, կը տեսնեմ այն որ կազմուած է քիչ քիչ միտքիս մէջ՝ այլազան ընթերցումներով : Կը տեսնեմ Հայաստանը՝ որ կայ Ծերենցի, Շանթի եւ Թումանեանի գիրքերուն մէջ : Հայաստանը՝ զոր Ահարոնեան կերտեց հեծեծանքի բիւրեղներով : Կը տեսնեմ եղերական եւ առասպելական Հայաստանը Սիամանթոյի : Կը յիշեմ այն զոր տուած է Վարուժանը, հեթանոսական Հայաստանը՝ մեր իշխաններով եւ նախարարներով : Կը տեսնեմ Թէքէեանի, Զօպանեանի, Մեծարենցի եւ Զարենցի տուած Հայաստանները : Հայաստանը՝ որ կայ մեր մագաղաթներուն եւ մեր դարաւոր մանրանկարներուն մէջ : Հայաստանը որ կայ մեր լեզուին մէջ, մեր հէքեաթներուն եւ առասպելներուն մէջ, մեր աշուղական տաղերուն եւ անտունիներուն մէջ :

Նայուածքս կ'երթայ այն ոգեկան աշխարհին՝ որուն ջուրն ու հողը, լոյսն ու ժողովուրդը կուգան գիրքերէն : Գիրքեր որ կը խօսին մեր աւերակներէն : Գիրքեր որ ջարդի, աքսորի յուշեր են եւ հերոսական պայքարներու վկայութիւններ : Գիրքեր որ կը խօսին մեր որբերու մասին : Նայուածքս կ'երթայ այն ոգեկան Հայաստանին՝ որ կը ներկայանայ իր ցաւերով եւ ողբերով, իր ընդվզումներով, փոթորիկներով, յասումներով, իր յոյսերով, իր հրաշալի յարութեամբ :

Գիրքերէն եկող մտածում է առաւելապէս Հայաստանը՝ միտքիս մէջ :

Կարօտ մըն է նաեւ : Յուզումներու յորձանք է, երբ շարական մը կամ ժողովրդական ուրախ երգ մը կը լսեմ : Յորձանք մը՝ որ խռովք է : Հաւատքը դժբախտութիւն է կարծէք եւ յոյսերու փլուզում : Ուրախութիւնը խոր տխրութիւն է կարծէք, կը յիշեցնէ անոնք՝ որոնցմէ խլուեցաւ այդ ուրախութիւնը : Եւ յորձանք մը՝ որ ոգեւորութիւն է : Փլած յոյսերը կը բարձրանան, կը շողան կրկին՝ ալիքներու կատարներու պէս : Հաւատքի աղեղներ կը պրկուին : Տխրութիւնները ուրախութիւններ կուտան : Ոգեւորութիւն է, պոռթկում, անծանօթէն եկող հոսանուտներու փայլատակում, պատգամ : Կարօտ մըն է Հայաստանը՝ որ կ'առնէ, կը տանի զիս յորձանքի մը պէս՝ ժամանակէն ու տարածութիւններէն անդին : Զօրութիւն է :

Ես տեսիլքի մը պէս կը տեսնեմ զայն, կարծէք յաւերժական ու անմահ ըլլար ան :

Մտածում է եւ զգացում : Հողի խորէն եկող իրականութիւն :

Յիշատակի մը պէս է, կը ծածկէ հրաղի մը պղտորութեամբ : Անորոշ են սահմանները : Երազային է : Երեւակայութիւն : Եւ սակայն որոշ մտածում : Ծանօթ է իր բոլոր հողերով եւ երազներով : Եւ զգացում է, պահանջ :

×

Ո՛չ հողի կարօտ կար մէջը երբ պզտիկ էի, եւ ոչ ալ հայրենիքի պահանջ : Արմատ չէի նետեր քաղաքին մէջ իսկ ուր ծնած էի : Երբ կ'երթայի ծովին առջեւ, կ'երթայի դիտելու համար ալիքները որ ուրախութիւն կուտային ինծի : Կը նայէի եկող եւ գացող նաւերուն, հեռաւոր երկիրներ կ'երազէի : Գիշերները, երբ կը նայէի ելեկտրական լոյսին, որ նորութիւն էր, կ'երեւակայէի մեծ, լուսաւոր ոստաններ :

Չունէի հայրենիքին գաղափարը, ինչպէս չունէի գաղափար՝ գաղափարներու մասին, մահուան եւ կեանքին մասին, այն բոլորին մասին՝ որ մարդերէն կուգան մեզի, եւ մեզմով կ'աճին :

Եւ սակայն, կը տեսնէի այդ կախարդական հայրենիքը երբ կը նայէի ծովին՝ ուրկէ կուգային ու կը մեկնէին յեղափոխական գործիչներն ու հերոսները : Կը յիշեմ, երբ, կը շրջէի օտար քաղաքին մէջ, կ'ուզէի որ փողոցները ունենային հայկական անուններ եւ հայերէն տառեր կ'ուզէի խանութներուն վրայ : Պանդուխտներուն հետ էի միշտ : Մեծ ուշադրութեամբ ականջ կուտայի անոնց, ինչպէս ականջ կուտայի մօրս գիւղական պատմութիւններուն :

Հայաստանը զգացում էր : Կուգար շրջապատէն : Բայց կուգար նաեւ արիւնէն : Այս էր թերեւս պատճառը, երբ չէի կրնար արմատ նետել օտար քաղաքին մէջ եւ բոլոր օտար քաղաքներուն մէջ, աւելի վերջը : Կուգար արիւնէն, որ իր հետ բերած էր սերունդներուն ցաւերն ու կարօտները :

×

Աւելի զգացում է Հայաստանը քան թէ մտածում, աւելի մտածում է քան թէ զգացում : Մեծ էր գիրքերուն դերը : Եւ երախտագիտութեամբ պէտք է նայիլ անոնց, գիրքերուն, անոնց հեղինակներուն՝ որ կրցած են տալ այդ Հայաստանը, սերունդներ խանդավառած : Հիացումով պէտք է նայիլ անոնց որ մեծ տառապանք մը տարած են յաճախ՝ վառ պահելու համար հայութեան կրակը հոգիներուն մէջ :

Ո՛վ հայրենիք ...

Ցնորական օրօրոց, փառաբանեալ պատուհաս... կ'ըսէր բանաստեղծը :

Թէքէեան կը գանգատէր իր վատնած կորովին, իր սպառած հայրենասիրութեան համար : Կը գանգատէր, բայց կ'աղօթէր որպէսզի երջանիկ ըլլան եկող սերունդները, մեր հերոսներուն պէս, կ'ըսէր :

Ցաւ, զրկանք, դառնութիւն կը տեսնենք այդ գիրքերուն մէջ : Կը տեսնենք տուայտանք : Աքսորուած, սպաննուած հեղինակներ կը տեսնենք : Կը տեսնենք տակաւին անոնք՝ որ, կարդալով այդ գիրքերը, գացին ու ինկան այս կամ այն կռիւին մէջ :

Կը տեսնենք այս բոլորը, կը տեսնենք : Եւ սակայն կը լսենք միշտ նոյն ձայնը եւ կ'ուրախանանք ·

— Երջանիկ ըլլան եկող սերունդները ··

Թանկագին են այս հատորները : Մեր մշակոյթն են, հողին չափ կարեւոր : Եթէ ցանկալի է երջանկութիւնը ազատ հողին վրայ, ցանկալի է նաեւ ցեղին լինելութիւնը, շատ կարեւոր : Ու կը խորհինք այն օրուան, երբ մեր մշակոյթը, կատարելէ վերջ իր ազգային առաքելութիւնը, պիտի քալէ եւ աւելի բարձրանայ, պիտի երեւայ աշխարհին :

Երախտագիտութեամբ պէտք է նայիլ այդ գիրքերուն, հին ու նոր, Սփիւռքէն ու հայրենիքէն : Հայութեան ծուծն են անոնք : Հոգեկան Հայաստանն են անոնք : Սերունդներէն աւելի տոկուն են : Սերունդներուն հողի տուող, սերունդներէն եկող ոգին էին անոնք մեր սերունդին համար :

×

Եւ այս Հայաստանն է որ պիտի փնտռեմ ամէնէն առաջ, այն օրը երբ ճամբայ ելլեմ դէպի Երեւան : Պիտի ուզէի կատարել այդ ճամբորդութիւնը ձիով, մեկնելով Կիլիկիայէն, անցնելով Սիսէն, Տաւրոսեան լեռներէն, անցնելով այն վայրերէն ուրկէ անցած են մեր գիրքերուն հերոսներն ու նահատակները : Պիտի ուզէի անցնիլ մեր լեռներէն ու ձորերէն, մեր անտառներէն եւ ճամբաներէն՝ զորս երգած են մեր քերթողները : Տեսնել այն բոլորը՝ մասին լսած ու կարդացած եմ : Պիտի ուզէի կանգ առնել եւ ականջ տալ աւերակներուն լռութեան : Ականջ տալ եւ լսել անոնք որ չկան այլեւս : Լսել զանոնք՝ ջուրերուն հոսումին եւ ծառերուն խորշափին մէջէն՝ անոնք որ տառապեցան եւ կռուեցան, կոտորուեցան բայց կան ու կը մնան մեր գիրքերուն մէջ : Պիտի ուզէի անցնիլ մեր հնամեայ բերդերուն տակէն : Դառն ուղեւորութիւն մըն է անշուշտ : Բայց ցանկալի՝ նոյն ատեն : Քալել այդ կործանած աշխարհն ի վեր : Քալել այդ հերոսական աշխարհն ի վեր : Տեսնել այն՝ զոր տեսած եմ՝ մանկութենէս ի վեր եւ յետոյ մտնել Երեւանէն ներս : Տեսնել Հայաստանը՝ զոր տեսած եմ Աբովեանի, Իսահակեանի, Դէմիրճեանի, Թոթովենցի գիրքերուն մէջ եւ այն բոլոր գիրքերուն մէջ՝ որ կը խօսին մեր ճարտարապետութեան եւ մեր վանքերու մասին, տեսնել եւ ապա քալել Աբովեան փողոցէն, ուխտի մը իրականացումը տեսնողի պէս :

Այս բոլորը տեսնելով է որ կ'ըմբռնենք թէ պարտականութիւն մը ունինք : Ներքին հայրենութիւն մըն է Ներքին Հայաստանը : Ներքին լեռ մըն է Արարատը : Տեսնել նախ այն որ կայ մեր մէջ եւ ապա նայիլ իրականութեան յարութիւն առած հայրենիքին, ճարտարարուեստին, շէնքերուն, ժողովուրդին :

Պիտի ուզէի կատարել այս ճամբորդութիւնը՝ ոչ թէ զբօսաշրջիկի մը պէս, այլ նման անոր որ, ներշնչուած՝ հաղորդութեան մէջ կը մտնէ անծանօթին հետ : Միացնել այն որ կայ միտքիս ու հոգիիս մէջ՝ անոր հետ որ կայ ինծմէ դուրս, իբրեւ իրականութիւն, կայ, կ'աճի, ուրախութիւն եւ հպարտութիւն կուտայ :

Երբ քալեմ Աբովեան փողոցէն, ինծի այնպէս պիտի թուի թէ տեսած եմ արդէն Հայոց աշխարհը :

×

Ձեմ տեսած զայն, բայց տեսած եմ կարծէք :

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԽՄԲ.— Մեր աշխատակիցներն ալ կը յիշեցնենք տարրական պայման մը.— Չմոռնալ թերթին անունը, արտատպում կատարած ատեն :

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԷՆ ՎԵՐՋ

Ո՞վ չի յիշեր այն հերոսական շրջանը, ուր թօթափելով համիտեան լուծը Պոլսոյ ժողովուրդը ընտելացաւ իրմէ, այնքան հեռու ուրիշ բաներու հետ, նաեւ հայ ժողովրդական երգին :

Կատարեալ հոգեկան հարուած մը կրեցինք բոլորս, յայտնուելովը մեր մէջ Կոմիտաս վարդապետին :

Լսած առաջին համերգիս էր, Բերայի թատրոնի մը մէջ, ուր առաջին անգամ ինքզինքս գտած էի հայ ժողովրդական երգին առջեւ :

Լացած էի, եւ գացած գտած վարդապետը, զոր նոյնպէս առաջին անգամ կը տեսնէի : Հանդիպած էի իրեն, բեմը տանող նեղ սանդուղի մը վրայ, երգիչ աղջիկներու թոհուբոհին մէջ :

Իմ ձեռքի սեղմումս իրեն հետ, շնորհապարտութեան դրօշմը կը կրէր · մեծ ուղի մը բացած էր մտքիս առջեւ ...

Եւ ժողովրդական համերգները իրարու յաջորդեցին : Վարդապետը ունեցաւ իր աշակերտները, որոնք իր բացած ճամբուն հետեւեցան, եւ հարստացուցին զայն :

Հայ երգին հմայքը տարածուեցաւ արտասահման : Հայ Փոքլորը զմայլեցուց եւ զարմացուց Եւրոպայի բարձրագոյն երաժիշտները :

Ֆոքլորին կը միանար մեր եկեղեցական երաժշտութիւնը, անզուգական պատարագը : Կը յիշեմ իրիկուն մը, երբ դեռ ուսանող, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ կը մասնակցէի, շապիկ հագած, դասին մէջ, եկեղեցական արարողութեան մը, Սօսիէթէ էնթէրնասիոնալ տը Միւզիքի շրջանակին մէջ, աշխարհին չորս ծագերէն եկած մեծագոյն երաժիշտներու առջեւ : Այս երեկոյթին կը մասնակցէր Կոմիտաս վարդապետ, Մարգարիտ Բաբայեան, Շահ Մուրատեան, Իսկուհի Գավանոզ եւ ես :

Մեր եկեղեցական երաժշտութիւնը, ամէն ինչ լսած այս բազմութեան վրայ, հակառակ իր հնութեան, նորութեան մը տպաւորութիւնը ըրաւ :

Նոյնը եղաւ մեր ժողովրդական երգին համար : Նոր էր, տարբեր :

Եւ ահա, անկէ ի վեր, տարիներու գլտորումը, անզսպելի թաւալումը եւ յեղաշրջումը աշխարհին բոլոր բաներուն :

Եւ մեր երաժշտութեան ալ մէջ, ժողովրդական երգին յայտնութենէն վերջ, ահա յայտնութիւնը հայ համերգային երաժշտութեան :

Բոլոր ազգերը ունին իրենց ողբերգութիւնը եւ իրենց փոքլորային երաժշտութիւնը :

Բայց ինչպէս ասկէ առաջ գրած քանի մը յօդուածներով կը թելադրէի մեր նորագոյն գրագէտներուն, որ թողնելով ազգային գաղութի թեման, անցնէին այլեւս լայն եւ համամարդկային նիւթերու, այնպէս ալ, փափաքելի է որ, մեր ժողովուրդը, թօթափելով աստիճան մը, ժողովրդական երգերուն գերութիւնը, անցնի դէպի լայն հորիզոններ :

Անզսպելի է տոհմիկ երգերուն ճանկը (կոփ) ժողովուրդին վրայ : Առաջին «Եար»ին եւ «Լոլօ»ին, արդէն կ'ելեկտրականանայ սրահը : Այն ղեկավարները, որոնք բուռ մը աղջիկներու եւ տղոց հետ, կը նետուին այդ հմայիչ եւ դիւրին ճամբային մէջ, իրենց առջեւ կը գտնեն պատրաստ՝ ժողովուրդին պոռթկումը :

Բայց հերոսային է նոր ճամբաներ բացող առաջնորդներուն գործը :

Ինչպէս Հունգար Պելա Պարթօքը, Չեխ Սմէթանան, փինլանտացի Սիպելիուսը, մեր մէջ ալ վերջերս իրարու ետեւէ յայտնուեցան «սէնֆոնիստ»ներ :

Ժողովրդային երաժշտութիւնը (փոքլոր) չի կրնար քաղաքակրթուած ազգի մը մշտնջենական երաժշտութիւնը կազմել : Այդ կը պատահի նախնական ցեղերու, փոքլորը կը կազմէ միայն ժողովուրդի մը մշտնջենական խանդավառութեան աղբիւրը, եւ անոր ատաղձը :

Մեր հայրենիքը արդէն շատոնց անցած է փոքլորէն դէպի բարձր երաժշտութեան գիծը : Արամ Խաչատրեանի եւ Առնօ Բաբաջանեանի նման «սէնֆոնիստ»ներ, ժողովուրդը ընտելացուցած են փոքլորի հիմով, բարձր երաժշտութեան :

Վերջերս տրուած նուագահանդէսին, զովելի էր տեսնել, որ մեր սքանչելի ժողովուրդը, դեռ քիչ առաջ երգուած տոհմիկ երգերուն գերազանց հմայքին տակ, երբ Օննիկ Պէրպէրեան, բեմ եկաւ, ներկայացնելու իր վերջին համանուագը, «Հայրենիք»ը, կրցաւ ամփոփուիլ եւ խորունկ լռութեան մէջ ունկնդրել այն երաժշտութեան, որ շարունակութիւնն էր ժողովուրդին տուած՝ ատաղձին :

Խաղէս արդիական : Խոր եւ խրթին ճարտարապետութեամբ, անոր մէջէն, սակայն, երբեմն նուրբ հովի մը, երբեմն ալ փոթորիկի մը նման, կուգային անցնիլ հայրենի հողին ձայները ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԽՄԲ.— Պիտի անդրադառնանք :

ՄԱՅՔԸԼ ԱՐԼԷՆ

Ինչպէս գրեցինք, Յունիս 23ին Նիւ Եորքի մէջ մեռած է անգլիագիր տաղանդաւոր վիպասանը, Մայքըլ Արլէն :

Բուն անունով Տիգրան Գույումճեան, հանգուցեալը ծնած էր Ռուսճուք (Պուլկարիա) 1896ին :

Հինգ տարեկան էր երբ հօրը հետ գնաց Լոնտոն, ուր նախակրթութիւնը ստանալէ ետք հետեւեցաւ բժշկութեան Էտինպուրկի համալսարանը : Թէեւ վեց ամիս միայն կրցաւ հետեւիլ : Վերադարձաւ Լոնտոն եւ ապրուստը ճարելու համար նուիրուեցաւ գրականութեան : Ա. աշխարհամարտին իբրեւ պուլկարահպատակ թշնամի կը համարուի Անգլիոյ, բայց իր սրտաբուխ պաշտպանողականով կ'արտօնուի մնալ :

Պատերազմէն ետք բոլորովին կը նուիրուի գրականութեան եւ կը գրէ վէպեր : Իր բեղուն երեւակայութեամբ, եւ գրաւիչ ոճով ուշադրութիւնը կը գրաւէ գրական շրջանակներուն : Շատ չանցած կը դառնայ Անգլիոյ ամէնէն շատ կարդացուած վիպասաններէն մէկը :

Իր վէպերէն «Կանանչ գլխարկը», որ քանի մը օտար լեզուներու ալ թարգմանուած է, (նաեւ հայերէնի) երկու հարիւր հազար անգլ. ոսկի ապահովեց իրեն :

Անկէ զատ գրած է «Սա գրաւիչ մարդիկը», պատմուածքներ, «Ապստամբութիւն», «Անհեթեթ կինը», «Լոնտոնեան արկածախնդրութիւն» եւն.:

Էջեր պիտի լեցնէին այն գնահատական տողերը զորս կը գրէին անգլիացի եւ ամերիկացի քննադատներ եւ մամուլը: «Սընտէյ Թայմզ», «Ապսըրվըր», «Նիւ Եորք Թայմզ», «Նիւ Եորք Իվնինկ փոսթ» եւ ուրիշ թերթեր «Կանանչ գլխարկը» հռչակեցին գլուխ գործոց, Մայքլ Արլէն նմանցնելով Կի տը Մոփասանի, Օսկար Ուայլտի, Մաքս Պիրպոմի եւ ուրիշ տաղանդաւոր վիպասաններու:

Իր գործերէն շատեր վերածուած են շարժանկարի:

՝Երբ 1925ին Ամերիկա գնաց, Հայերը կոչունք մը սարքեցին ի պատիւ իրեն: Ներկաներէն մէկը կը հարցնէր թէ կ'ընդունի՞ր հայ ըլլալը, պատասխանեց.—«Չեմ ընդունիր Հայ ըլլալս, պարզապէս կ'ըսեմ.— Ես Հայ եմ:

Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները 1929-30ին բանավէճ մը սկսաւ հայ մամուլին մէջ իր մէկ վիպակին մէջ Հայերու մասին յայտնուած մտքերուն համար:

Այս ծուռ մեկնութեան դէմ առաջին անգամ ձայն բարձրացնողը եղաւ «Յառաջ», մանաւոր խմբագրականով մը: «Լուտա՞նք, հայհոյա՞նք է այս, թէ շղթայազերծ պոռթկում, անզօր կատաղութիւն: Վայրագ, բարբարոս ցասում: Յորդահոսան կիրք՝ ըմբոստացման: Ուրացո՞ւմ է թէ ողբ»: ... «Իրաւունք չունիք ձեր ուզածին պէս քակելու ամբողջական պատկերի մը հիւսուածքը, զանազանելով բառերը եւ քմածին մեկնութիւններ տալով: Եթէ փորձենք պաղարիւն ըլլալ, եւ մանրել այս գրական կտորը, կրնանք երկու բառի մէջ ամփոփել կռուախնձոր հատուածը.—

«Այսպէ՞ս կը նայի քու վրադ Եւրոպան, ջախջախուած, անճար եւ հալածական ժողովուրդ: Չե՞ս տեսներ ...»:

Հարցը բարդ էր եւ պէտք էր պատմուածքին ամբողջ կառուցուածքը եւ հոգեբանական կնճիռը պարզել, հասկնալու համար բուն իմաստը: «Վիպակին մէջ հայ երիտասարդ մը որուն հոգիին մէջ կուտակուած դառնութիւն կայ իր շրջապատին հանդէպ, վշտի պոռթկում մը կ'ունենայ: Պատմուածքը առնելով փոխաբերական իմաստով Հայն ու Անգլիացի աղջիկը կը մարմնաւորեն Հայաստանն ու Եւրոպան: Եւրոպան կը ներկայանայ իր խաբեպատիր դիւանագիտութեամբ, իսկ Հայաստան մշտապէս մարտիրոսացած ... ինչո՞ւ չնկատել որ Մայքլ Արլէնի պատմուածքը կոչ մըն է ինքնագիտակցութեան եւ անձնավստահութեան, սեփական կորովով հասնելու մեր բաղձանքներուն»: (Կ. Սասունի):

Բանավէճը սաստկացած ըլլալով, յանուն «Յառաջ»ի Հրանտ Սամուէլ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մայքլ Արլէնի հետ: Կ'արժէ արտատպել խնդրոյ առարկայ հատուածը.—

— «Խեղճ արարած, դուն չես ուզեր մեռնիլ, այդպէ՞ս է: Աստուած քեզի կեանք տուաւ եւ դուն դեռ կը պաշտես քու հաւատքդ առ Աստուած, ինչպէս որ պաշտեցիր զայն Պայազիտի եւ Լէնկթիմուրի դէմ: Բայց ան չի սիրեր քեզ, ընդհակառակն: Աստուած զօրաւոր հաւատացող մըն է Ի. դարու քաղաքական օրէնքներուն եւ Ի. դարու օրէնքները կ'ուզեն որ դժոխքին բաժին ըլլաս, եւն.»:

Գալով «Քուրթիզան» բառին Մայքլ Արլէն կ'ըսէր թէ պերճաղին չի նշանակեր. այլ քծնող, «դարպասող»: Ես ինչպէ՞ս կրնամ Հայու կամ Հայաստանի դէմ նախատական բան գրել, չէ՞ որ ինքզինքս նախատած կ'ըլլամ: Ամէն տեղ եւ միշտ ըսած եմ թէ Հայ եմ: Շարունակ աշխատած եմ Հայը ներկայացնել իբրեւ հերոսական ժողովուրդ, որ գիտէ կռուիլ իր ազատութեան համար եւ ոչ թէ ջարդուիլ ոչխարի պէս: Հայ հայրենասէրի ոգին ամէնուրեք երեւան կուգայ գրութիւններուս մէջ: Կը ցաւիմ որ գրութեանս ոգին չեն հասկցած»:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՏԱՌԱՊԱԿՈՂ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

(Շ. ՇԱՀՆՈՒՐ)

●

ԽՄԲ.— Քահէ տէ Սէգոնի վերջին թիւին մէջ (Յունիս) հաճոյքով կը կարդանք գնահատական գրութիւններ նուիրուած Արմէն Լիւպէնի (Շ. Շահնուր) իր ֆրանսերէն հրատարակութիւններուն առթիւ: Առաջին յօդուածը զոր ստորագրած է ֆրանսացի մեծանուն գրագէտ Ժիւլ Սիւփերվիէլ կարճ եւ իւրայատուկ պատկերներով կուտայ Շահնուրի գործին բանաստեղծութիւնը:

Աւելի անդին, «Թռչուններ փոթորիկին մէջէն» խորագրին տակ, Ֆիլիփ Ժաքոթէ երկար եւ լուրջ ուսումնասիրութիւն մը ստորագրած է, լուսաղոյս վերլուծելով Լիւպէնի արձակ եւ բանաստեղծական գործերը:

Նոյն թիւին մէջ հրատարակած են նաեւ Լիւպէնէն վեց բանաստեղծութիւններ.— D'un clou, Le visage des Mourants, Deux chevaux de renfort, L'amande, Cumulus, Jeunesse maltraitée.

Պարբերաթերթին խմբագրութիւնը, ծանօթութեան մը մէջ կը յիշէ նաեւ թէ թայի Կալիմարի մօտ հրատարակուած երեք գիրքերէն.— «Լիւպէն դասական մըն է հայկական գրականութեան.— Իր գիրքը՝ Նահանջը Առանց Երգի, գնահատանքով յիշուած է Փլէյատի համայնագիտութեան մէջ: (ԽՄԲ.— Այս վէպը առաջին անգամ իբրեւ թերթօն հրատարակուած է Յառաջի մէջ, 1929):

Այս առթիւ խմբագրութիւնը դառնութեամբ դիտել կուտայ թէ մեծանուն գրագէտներ, ինչպէս Ժիտ եւ Մարթէն Տիւ Կար դիմումներ ըրած են Լիւպէնը ֆրանսացի քաղաքացի դարձնելու համար, նախկին նախարար Անտրէ Մարին ալ խոստացած է կարելին ընել բայց ապարդիւն.— «Լիւպէն արժանի չէ տեսնուած ֆրանսացի ըլլալու, որովհետեւ հիւանդ է եւ պէտք եղած ատենը չի կրնար զինուորի վերածուիլ» կ'եզրակացնէ թերթը:

Ստորեւ կուտանք բանաստեղծ Ժիւլ Սիւփերվիէլի յօդուածին թարգմանութիւնը, թարգմանութիւն մը որ չի կրնար ըլլալ հաւատարիմ այն ոճին եւ լեզուական նրբութիւններուն որոնք յատուկ են ֆրանսացի արդի մեծագոյն բանաստեղծներէն մէկուն:

ԱՐՄԷՆ ԼԻՒՊԷՆ

«Բառերը, բան մը չէ, կ'ըսէ մեզի Արմէն Լիւպէն, աչքերէն կը ֆալէ, խոռուէն անտառ մը կուգայ»:

Իրական ճամբորդութիւններն ալ բան մը չեն, բաղդատելով այն յայտնութիւններուն հետ զոր կ'ընէ բանաստեղծ մը, անշարժութեան դատապարտուած՝ ապաքինարանի մը անկողինին մէջ, բայց որ սակայն կրցած է առագաստ պարզել եւ ըստ բախտի ճարուած լաթերով դէպի ծովուն բացերը ելլել:

Հոս «Սուրբ համբերութեան» երկիրն ենք: Ոչ մէկ նմանութիւն Վալերիի «Լազուարթի համբերութեան» հետ: Հոս կապոյտը սեւ է եւ համբերութիւնը դաժան օրէն թաքուն: Բայց նորէն կը տանի դէպի յաղթանակ, ամէնէն դաժան ռազմադաշտին՝ բռնադատեալ անշարժութեան վրայ:

Եւ սակայն, Լիւպէն միայն արի տրտմութիւնները կը ճանչնայ, անոնք որ՝ նման լեռներու անհարթ վտակի մը, միշտ շարժուն են, եւ որ կը պահանջեն գրքին յայտնութիւնը, իսկութիւնը:

Ոչ, առաջուընէ կորսուած չէ ան որ ըսած է.— «Լաւ փնտռելով, բան չեմ գտներ: Իսկ եթէ գէշ փնտռէի ...»:

Միայն առժամեայ վախ մըն է այդ.

Ան գիտէ որ միայն մէկ բան արժէք ունի իրեն համար, այրիլ:

Իր կենսական կրակը կը սնանի իր բանաստեղծի հուրով կամ աւելի ճիշդը՝ մէկը կ'արծարծէ միւսը, կը բորբոքին եւ կը դառնան մէկ, անագորոյն բայց փրկարար դրախտ տառապանքի մը մէջ որ կը սանձուի խորութեանց երգովը:

Jules SUPERVILLE

Ապրիլ, 1956

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եւ անգղն ասաւ աղաւնիներին.
— Երանի ասեմ ձեր փոքրիկ փորին.
Բաւ է ցորենի մի երկու հատիկ,
Որ ձեզ ողջ օրը պահէ երջանիկ.
Մինչ ես օրերով մնում եմ սոված,
Ես, որ անգղն եմ բոլորից գոված.
Դուք էք բախտաւոր, ու վա՜յ իմ օրին,
Որ նախանձում եմ ձեր փոքրիկ փորին:
Բայց աղաւնիները ասացին նրան.
— Իրաւ ես ասում, ո՛վ թրաքերան,
Ու լաւ իմանաս,
Սոված կը մնաս
Քանի միս ուտես, մնաս գիշատիչ,
Ու քեզ նմանին սովն էլ է դեռ քիչ...

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ

●

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 7 Յունիս.— Հայ Գրականութեան Բարեկամներու Միութիւնը, որ աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր ունեցած է բեղուն գործունէութիւն մը, Մայիս 18-ին հաստատեց իր պաշտօնական հիմնադրութիւնը, եւ ընտրեց եօթը հոգինոց վարչութիւն մը:

Ժողովին կը նախագահէր ծանօթ գրագէտ Արամ Հայկազ, որ բացատրեց միութեան ծրագիրը եւ առաջադրութիւնները, — Ծառայել հայ գրականութեան եւ հայ գրողներուն տարածելով անոնց հրատարակութիւնները. — Կազմակերպել գրական հաւաքոյթներ եւ դասախօսութիւններ.— Հաստատել գրական մրցանակներ եւ — Հաւաքել գիրքեր, ղրկելու համար կրթական եւ մշակութային հաստատութիւններու, մանաւանդ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Առժամեայ քարտուղարը, Խ. Ն. Մակարեան, կարդաց միամեայ գործունէութեան տեղեկագիրը յայտնելով, որ Միութիւնը ունեցած է գրահաւաքի յաջող արշաւ մը եւ հաւաքած է մօտ 4000 օրինակ գիրքեր, ամսագրեր եւայլն:

Միութիւնը ստացած է բազմաթիւ գնահատական նամակներ եւ գրութիւններ, մանաւորապէս գաղթաշխարհի մտաւորականներէ, հեղինակներէ եւ ազգային մարմիններէ: Այս գրութիւններէն եւ խմբագրական յօդուածներէ մէկ մասը երեւցաւ հայ մամուլը ներկայացնող գլխաւոր թերթերուն մէջ, որոնք շեշտած էին Հայ Գրականութեան Բարեկամներ Միութեան օգտակարութիւնը:

Ներկաները խանդավառուած Միութեան ծրագրովն ու գործունէութիւնովը, անդամագրուեցան, եւ իբրեւ հիմնադիր անդամներ պաշտօնապէս հաստատեցին Միութեան անունն ու ծրագիրը, ընտրեցին եօթը հոգինոց վարչութիւն մը եւ որոշեցին հինգ տոլար նշանակել տարեկան անդամավճարը: Ինչպէս յիշուած է կանոնագրին մէջ, այս Միութեան ծրագիր-առաջադրութիւններուն համակիր եւ գործնապէս օժանդակող ամէն անձ անդամ կը համարուի:

... Նորընտիր վարչութիւնը ունեցաւ իր առաջին ժողովը Մայիս 25ին, եւ ընտրեց իր դիւանը հետեւեալ կերպով.— Պ. Պ. Լեւոն Քէչիշեան, ատենապետ, Մ. Մինասեան՝ փոխ ատենապետ, Խ. Ն. Մակարեան՝ ատենադպիր-գանձապահ, Ղ. Մերկեան փոխ-ատենադպիր, Գրիգոր Գալուստեան, հաշուապահ, Ե. Խիլմէթեան եւ Մ. Նուրհան, խորհրդականներ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (85)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364-406)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

1.— ԲՆՈՒԹԻՒՆ, ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹԱԳԱՒՈՐ

Տրդատի վախճանուելուց յետոյ, Բըդ- Արշակունեաց վերջին թագաւորները զգում էին, թէ ի՞նչ բանի մէջն է իրանց տկարութիւնը, եւ պետութիւնը մի ամբողջական եւ ուժեղ կազմութեան վերածելու նպատակով, սկսեցին փոքր առ փոքր ոչնչացնել նախարարների իշխանութիւնը:

Գործերի գրութիւնը, շրջապատող հանգամանքները եւ իրանց — թագաւորների — հանապազ ընդհարումները նախարարների հետ, նրանց այդ բնական շաւղի մէջ դրին:

Այդ գաղափարը ծագեց Արշակունի թագաւորների մէջ, սկսեալ այն օրից, երբ քրիստոնէութիւնը մուտք գործեց Հայաստանում: Տրդատը առաջինը եղաւ, որ ոչնչացրեց Սլկունեաց զօրեղ նախարարութիւնը եւ Տարօնը խլեց նրանցից: Բայց մեծ թագաւորը, զբաղուած լինելով Հայաստանի կրօնական վերանորոգութեան մեծ գործով, ժամանակ չունեցաւ իրագործելու նրա քաղաքական վերանորոգութեան աւելի ծանր գործը:

Տրդատ մեծի երեք յաջորդները՝ Խոսրով Բ., Տիրան Բ. եւ Արշակ Բ. աւելի առաջ տարան նրա սկսած գործը:

Տրդատ մեծի որդի Խոսրով փոքրը, թէեւ ոչ հօր հսկայական տիպարն ունէր եւ ոչ նրա անպարտելի քաջութիւնը, բայց խելացի մարդ էր: Նախարարների վերաբերութեամբ ձեռք առեց նա երկու միջոցներ.— խիստ եւ մեղմ: Խիստ էր նա, երբ Աղձնեաց Բակուր բդեշխին սպանել տուեց, նրա ցեղը ջնջեց, եւ նրա երկրում շատ կոտորածներ կատարելուց յետոյ, նրա որդի Հեշային բազմաթիւ գերիների հետ տարագրեց Աղձնիքից: Բայց նրա գործ դրած մեղմ միջոցները աւելի քաղաքագիտական էին եւ աւելի կործանարար կարող էին լինել նախարարների համար, եթէ Խոսրովը երկար ապրէր: Նա մտածեց՝ աւագ նախարարներին կապել արքունիքի հետ եւ պալատական պաշտօնութիւններով մեղկացնել, տկարացնել նրանց: Այդ նպատակով հրատարակեց մի նոր օրէնք, որ հազարից մինչեւ տասն հազար (մի բիւր) զօրք ունեցող նախարարները պէտք է միշտ թագաւորի մօտ լինեն եւ նրանից չհեռանան: Եւ որպէսզի նրանց գրաւեցնէ, Խոսրովը Երասխի գեղարձակ ափերի մօտ հիմնեց Դուին քաղաքը, իւր արքունիքը տեղափոխեց այնտեղ, իսկ քաղաքից ոչ այնքան հեռու, Ազատ գետի ամբողջ հովիտը ծածկեց ձեռնատունկ անտառներով, որ կոչեց իւր անունով Խոսրովակերտ: Այդ անտառները լցրեց տեսակ տեսակ որսի անասուններով: Այդ անտառների մէջ հիմնեց այն շքեղ ապարանքը, որ կոչւում էր Տիկնունի: Գեղեցիկ տիկինների մի գրաւիչ էր այդ հրաշալի ապարանքը իւր հովանոտ ծառաստանով, եւ իւր մշտանորոգ ցնծութիւններով: Այնտեղ պատրաստ էին նախարարների համար ամէն տեսակ բաւականութիւն, ամէն տեսակ զուարճութիւն: Այնտեղ հրապուրանքը, պալատական մեղկութիւնը մաշում, սպառում էր ամէն ասպետական զգացմունք: Իսկ այդ երկար չտեւեց: Խոսրովի մահից յետոյ՝ նրա յղացած գաղափարը իւր հետ մեռաւ:

Խոսրովի որդի Տիրան Բ.ը հօր խաղաղ քաղաքականութեանը չհետեւեց: Նա անխնայ ձեռքով կոտորել տուեց մի քանի նախարարական ցեղեր, եւ մանաւանդ երկու աւագ նախարարութիւնների տոհմեր, որպիսիք էին Արծրունիները եւ Ռշտունիները: Կոտորածի միջոցին Մամիկոնեան երկու եղբայրներ, մերկ սրերը ձեռներին, յարձակուեցան դահիճների վրայ, եւ կարողացան ազատել երկու տոհմերից երկու մանուկներ միայն՝ — Շաւասպ եւ Տաճատ: Տիրանը այդ ներքին կռիւը աւելի առաջ տանել չկարողացաւ, որովհետեւ նրա թագաւորութիւնն եւս հօր նման կարճատեւ եղաւ, — 11 տարի: Իսկ իւր վարմունքով առիթ տուեց նա նախարարներին իրանից հեռանալու եւ իւր լքեալ եւ անօգնական մնալուն: Այդ անպաշտպան դրութեան հետեւանքը եղաւ նրա պարտութիւնը՝ նախ Հոռմայեցիներից եւ ապա Պարսիկներից: Վերջինները զրկեցին նրան թէ աչքերից եւ թէ գահից:

Տիրանի որդի Արշակ Բ.ը վճռեց վերջացնել այն, ինչ որ սկսել էին իւր նախորդները: Նա բացարձակ պատերազմ յայտնեց նախարարների դէմ: Բայց նախ քան պատերազմը սկսելը, նրան հարկաւոր էր մի ամուր նեցուկ, որի վրայ յենուէր նա, այլ խօսքով, նրան հարկաւոր էր մի զօրեղ կուսակցութիւն: Նախարարներից անհնար էր այդ կուսակցութիւնը ստեղծել, որովհետեւ բոլոր նախարարները միաբանուած էին նրա դէմ: Իսկ Արշակը միայնակ բոլոր նախարարների հետ մաքառելու չափ ուժ չունէր: Հանճարեղ թագաւորը մտածեց իւր կողմը ձգել եթէ ոչ ամբողջ ժողովուրդը, գոնէ նրա մէջի դժգոհներին, նրանց, որ հալածուած եւ տանջուած էին նախարարներից: Այդ նպատակով հիմնեց Մասիս լեռան ստորոտում մի ապաստանի քաղաք, որ իւր անունով կոչեց Արշակաւան: Երբ քաղաքը պատրաստ էր, հրաման արձակեց, թէ ամէն ոք՝ եթէ այդ քաղաքը մտնելու լինի, կ'ազատուի թէ օրէնքից եւ թէ դատաստանից:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԹՂԹՈՒԿԸ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, տասը հազար ֆրանսացի զինուորներ լայն գործողութեան մը ձեռնարկած են, վերահաստատելու համար վարչութիւնը արեւելեան Ալժերիոյ լեռներուն մէջ: Կարգ մը շրջաններ Իսլամներու տիրապետութեան տակ են մէկ տարիէ ի վեր: Գործողութիւնները կը կատարուին թէ ցամաքէն եւ թէ ծովէն: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ըմբոստները նոր թղթադրամներ հրապարակ հանած են, «Ազատագրութեան ճակատ»ին անունով: Գործողութեանց «կեդրոնն է Քոլլօ, հին փիւնիկեան եւ հռոմէական քաղաք մը վեց հազար բնակիչներով: Վերջին տարիներս ժողովրդական ամառանոց մը դարձած էր եւ այժմ մեծ մասով կորուած է Ալժերիոյ մնացեալ մասէն:

× Ընկերվարական համագումարը իր աշխատանքները կը վերջացնէ այսօր, շաբաթ: Վիճաբանութեանց ընթացքին կարգ մը ականաւոր դէմքեր պահանջեցին բանակցութիւններ կատարել: Մասնաւորապէս սուր սլաքներ արձակեց ձախակողմեան պատգամաւոր մը, Մ. Փիվեռ: Նախկին նախարար Անտռէ Ֆիլիփ եւս առաջարկեց բանակցութեան փորձ մը կատարել առանց կրակը դադրեցնելու: Բուռն վիճաբանութիւն մը ծագեցաւ կեդր. Կոմիտէի նախկին ընդհ. քարտուղար Դ. Մայերի եւ Ալժերիոյ նախարար Լաքոստի միջեւ, երկու Իսլամներու դըխատման առթիւ: Պ. Լաքոստ յայտարարեց թէ երկուքն ալ քրէական յանցաւորներ էին եւ ոչ թէ ռազմիկներ: Յետոյ աւելցուց. «Ա՛լ կը բաւէ: Երկիրներ կան որ կը քննադատեն մեզ: Ռուսերը թնդանօթներով կռուեցան տասնեակ հազարաւոր Իսլամներու դէմ: Անգլիացիները 72 հազար հոգի ջարդեցին Քենիայի մէջ: Ամերիկացիները կուսակից կը մնան ցեղային խտրութեան: Հանգիստ ձգեցէք մեզ»:

Մինչ Դ. Մայէր կ'ընդդիմախօսէր, Լաքոստ «հրէշային կեղծիքներ» կոչեց եղած վերագրումները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՌԻԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, Շեպիլով, 24 ժամ աւելի մնաց Աթէնքի մէջ, խօսակցութիւնները վերջացնելու համար: Յոյները կը ցաւին որ Նախարարը որեւէ խօսք չըրաւ Կիպրոսի մասին:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ համայնավարներ դատուեցան Գահիրէի մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ կը դաւէին պետութեան դէմ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը 38ի դէմ 50 ձայնով մերժեց բանաձեւ մը որ կ'առաջարկէր դադրեցնել Եուկոսլաւիոյ յատկացուած վարկերը:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ երէկ մեկնեցաւ հիւանդանոցէն, իր ագարակը երթալու համար: Ուաշինկթըն պիտի վերադառնայ Յուլիս 15ին:

«ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ արգիլել ամէն պատուաւոր միջոցով» — Այս է Մ. Նահանգներուն նպատակը, յայտարարեց ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Ուիլսըն:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը 133ի դէմ 152 ձայնով եւ երրորդ (վերջին) ընթերցումով քուէարկեց այն օրինագիծը որ կը ջնջէ մահապատիժը: Այժմ կը մնայ Լորտերու ժողովին վաւերացումը:

ԱՔԼՈՐ ՄԱՆՐՈՒԹԵԱՆՑ աշխարհի ախոյեան՝ Ֆրանսացի Ռոպեր Քոհէն ուրբաթ իրիկուն կորսնցուց իր տիտղոսը ի նպաստ Իտալացի տ'Ակաթայի: Այս կարեւոր մրցումը տեղի ունեցաւ Հռոմի մէջ: Վեցերորդ խաղաշրջանին դատաւորը դադրեցուց մրցումը, ծանր գտնելով Քոհէնի վէրքը (աչքին վրայ), հակառակ Ֆրանսացիին կամքին: Նոյն իրիկունը Միլանի մէջ Ֆրանսացի Անքեթիլ կոտրեց հեծանիւի աշխարհի ժամական մրցանիշը, 46 քիլոմեթր 152 մեթր կտրելով ժամը: Մինչեւ այդ մրցանիշը կոտրած էր 1942 Ֆաուսթօ Քոփի:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 29). — Ձոյլ ոսկի՝ 453.000, նափոլէոն 3290, զուից. 3080, քսան տոլարնոց 16.280, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1050, տոլար 391, զուից. 94, պելժ. 7.80, լիր 0.60:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Բարեգործականի յիսնամեակին առթիւ, լսարանին հրաւէրով, այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին սրահին մէջ կը խօսի Բարեգործականի Եւրոպայի կեդրոնի դեր-նախագահ Տոքթ. Պէօյիւքեան: Նիւթը՝ Հ. Բ. Ը. Մ.ի կատարած դերը մեր ազգային կեանքին մէջ:

ՍՈՒԳԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՈՂԲ. Վ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տեղի կ'ունենայ, 7 Յուլիս, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սօսիէթէ Սավանթ, 8 ռիւ Տանթոն:

Կը նախագահէ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկերներ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

●

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ իր մեծանուն հիմնադիրին ողբացեալ՝

ՎԱՀԱՆ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, ի նշան սուգի կը յետաձգէ իր տարեկան ճաշը եւ նոյն օրը առաւօտեան ժամը 9ին (Յուլիս 8) սենեմա Նուայի մէջ (Լա Բանըլիէռ), կը կազմակերպէ սգահանդէս մը նուիրուած մեծ Հայուն:

Կը խօսի՝ ՇԱՆԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՓԱԿՈՒԱԾ ԵՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ արձանագրութիւնները 1956-57 տարեշրջանին համար:

Վարժարանը լեցուած ըլլալով տեսչութիւնը կը ցաւի յայտնելու թէ բացարձակապէս կարելիութիւն չկայ ուեւէ դիմում ընդունելու:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Ժիւռայի կայանին առաջին խումբի արձանագրութիւնները փակուած ըլլալով, դիմումները կ'ընդունուին միայն Բ. խումբին համար:

Առաջին խումբի մեկնում 9 Յուլիս, Բ. խումբի մեկնում 9 Օգոստոս:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Կապոյտ Խաչին կողմէ:

Կիրակի, 8 Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Բիւլթոյի լիճին եզերքը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Եւրոպական եւ հայկական պարեր:

Բարձրախօսով:

Կապ. Խաչի գլորցին աշակերտներուն կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

Նոյն օրը կը քաշուին վիճակախաղի տոմսակները, որոնք պիտի շահին արժէքաւոր առարկաներ:

Երթուդարձի համար օթօքարներ ապահովուած են:

Օթօքարի արձանագրուիլ ուզողները պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէներուն.

Տիկին Թիւթիւնճեան
4, Rue Parmentier

Տիկին Հազարեան
9, - Bd de Beaumont

Պ. Քէօսէեան
2, Rue Bernard-du-Bois, Marseille

Տիկին Խանճեան
50, Bd de la Figonne

Քաղաքի օթօքարները կը մեկնին առաւօտեան ժամը 7.30ին Փլաս տ'Էքսէն, իսկ Պոմոն Պար Փիփիէրին առջեւէն:

Երթեւեկի ծախք 300 ֆրանք:

Խմիչքը ապահովուած է:

Ուտելիքը միասին բերել:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի, 3 Յուլիս, ժամը 21ին, Քառէի սրճարանին վերնայարկը:

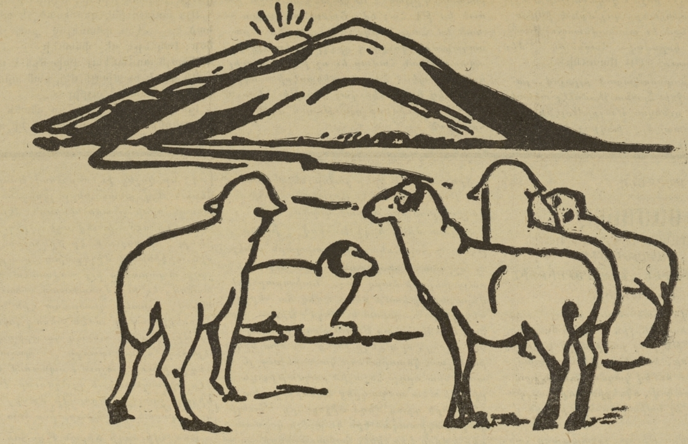
Դասախօս՝ Պ. ՀԱՅԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Հայ գրականութեան յատկանիշը (Կալիմար հրատարակչական տան լոյս ընծայած «Գրականութեան պատմութեան» մէջ իր գրած ուսումնասիրութեան առթիւ):

Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԻԷՆ. — Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը պատրաստուի տօնել Ա. Հերոսամարտի (1896) 60ամեակը, Յուլիս 29ի կիրակին:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 3 JUILLET 1956

ՕՐԱԹԵՐԹ

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7619 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3430

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋԱՐԴԱՐԱՐԷՆ ԱԼ ՎԱՏ

Քառասուն տարի ետքն ալ, Թուրք մտաւորականութիւնը եւ մամուլը չկրցան, չուզեցին երկու արդար խօսք արձանագրել՝ Հայաջինջ Արհաւիրքի մասին :

Վերջին տարիներու ընթացքին փրթուկ, յաջորդեն զանազան տեսութիւններ, յուշեր եւ խոստովանութիւններ :

Բազմաթիւ հատորներ ալ հրատարակուեցան։ Եւ դեռ շարքը չէ վերջացած :

Այդ լեռնակուտակ հրատարակութեանց մէջ, ի զուր կը փնտռէք հեղինակ մը, որ համարձակած ըլլայ խոստովանիլ թէ ամբողջ ժողովուրդ մը փճացուցին, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը:

Ոչ մէկ խղճահարութիւն։ Ոչ ալ զղջում։ Ընդհակառակն, մէկը միւսէն գեղ եւ կոպիտ խեղաթիւրումներ, քնարեր առասպելներ եւ յերիւրանքներ, զոհը դատապարտելու եւ դահիճը արդարացնելու համար :

Ցաճախ ալ՝ չարախինդ քրքիջներ :

Դեռ վերջերս Պոլսոյ Թուրքերէն կարեւոր թերթերէն «Թան» կը գրէր, անդիմադրելի լրջութեամբ .

— « Իթթիհատ եւ Թերաքքը կառավարութեան շատ իրաւացի պատճառներով մաս մը հայ հայրենակիցներ հայրենիքին ա՛լ աւելի հանդարտ շրջանները փոխադրելը ժխտական կերպով արձանագրուեցաւ ամէն կողմ եւ դեռ կը շարունակուի կրկնուիլ նոյն յանկերգը»:

Օսմ. կայսրութեան ոստիկանութեան վերատեսուչն ալ, Պէտրի պէյ, կը յայտարարէր 1916ին, ամենայն ճշմարտութեամբ .

— Եղածը բան մը չէ, ցուրտ շրջաններէն տաք տեղեր փոխադրեցինք մաս մը ժողովուրդ ...

Թուրք թերթը, « Թան », խմբագրութեան մրցանիշը կը կոտրէ, շարունակելով իր տեսութիւնը .

— « Իբրեւ թէ այդ տեղահանութեան ընթացքին հազարաւոր Հայեր ջարդուեր են Թուրքերու կողմէ»:

«Իբրեւ թէ»: Եւ « հազարաւոր»...

Ցետին Թուրք մոլլան ու սոֆթան գիտեն թէ աւելի քան մէկ միլիոն «հայ հայրենակիցներ» բնաջնջուեցան իրենց բարոյական եւ նիւթական հարստութիւններով, Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ: Սրածուեցան, հրկիզուեցան կամ խեղդուեցան աննախընթաց կատաղութեամբ: Առանց դասակարգի, տարիքի, սեռի կամ դաւանանքի խտրութեան :

« Աւելի հանդարտ շրջաններ փոխադրուած» կմախքներն ալ փճացան անապատի հրակէզ աւազներուն մէջ: Եւ կամ կրկին ջարդուեցան, երբ սկսեր էին ոտքի կանգնիլ, չէնցնելով Տէր Զօրը :

Ջարդարարները գիտեն այս պատմութիւնը: Եւ պարծանքով կը պատմեն մինչեւ այսօր, ոգեւորելու համար իրենց զաւակներն ու թոռները :

Միայն մտաւորականութիւնը եւ պաշտօնէութիւնն են որ երբեք չեն ուզեր գիտնալ կամ խոստովանիլ, եւ պատէ պատ կը զարնուին, անպարտելին պարտկելու, անողոք իրականութիւնը ժխտելու եւ ամբոխին կեր ճարելու համար, քառասուն տարի վերջն իսկ :

Այդ կեղծարարներէն մէկն ալ՝ Հիւսամէտտին Էրթիւրք, «Թէշքիլաթը Մահսուսէ»ի երբեմնի վարիչը, որ սկսեր է իր յուշերը գրել «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ :

Անշուշտ կարդացիք իր պատմութիւնը՝ Պոզպլայանի գայմագամ Քեմալ պէյի «նահատակութեան» մասին : (Յառաջ, 26 եւ 27 Յունիս):

Այդ գրութեամբ, անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ անոնք որ Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին բնաջնջումը կազմակերպեցին 1915ի գարնան, աւելի վատ են եւ արիւնախանձ քան բուն ջարդարարները :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԵՒ ԱԼԺԵՐԻԱ

ԴԱՇԼԻՃԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ 3308 ՁԱՅՆՈՎ

Շաբաթ օր վերջացաւ ընկերվարական կուսակցութեան համագումարը, ջախջախիչ մեծամասնութիւն շահելով Ալժերիոյ քաղաքականութեան մասին: Պաշտօնական բանաձեւը քուէարկուեցաւ 3308 ձայնով, 3720ի վրայ: Փոքրամասնութեան բանաձեւը զոր ներկայացուցած էր նախկին նախարար Անտրէ Ֆիլիփ ստացաւ միայն 363 ձայն: Վարչապետը եւ ժողովը համաձայն են սա տեսակէտին վրայ թէ պատերազմը դադրեցնելու ամէնէն արագ միջոցն է զինադադարի մասին բանակցիլ այն խմբակցութեանց հետ որոնք իրապէս կը կռուին: Փոքրամասնութեան բանաձեւը կ'առաջարկէր կրակը դադրեցնելու համար բանակցիլ, որո՛ւ հետ որ կարելի է շփում հաստատել: Կը նշանակէ բանակցիլ աքսորական Ալժերիացիներու հետ ալ, մինչդեռ պաշտօնական բանաձեւը չընդունիր այս տեսակէտը :

Պ. Կի Մոլէ լայնօրէն պարզեց կառավարութեան ուղեգիծը: Բացատրեց թէ Ալժերիոյ մէջ միասին կ'ապրին երկու հասարակութիւններ: Մէկ միլիոն 200.000 Եւրոպացիներ իրենց ալ հայրենիքը կը համարին Ալժերիան: Յաջողեցանք այս մասին համոզել համաշխարհային կարծիքը: Յետոյ կայ իսլամական զանգուածը: Կը մնայ հաւասարակշռութիւն հաստատել այս բազմացեղ զանգուածին մէջ: Այս հարցին լուծումը կը պահանջէ վարել կարգ մը ծայրայեղ առաջնորդներ, կը պահանջէ նաեւ ազատութիւն արտայայտութեան, առանց վնասելու ազգին բարոյական կորովին: Աջերը կ'ուզեն յանձնել մեր ժառանգութիւնը: Ներկայ ազգ. ժողովին մէջ կարելի չէ որեւէ գործ կատարել առանց մեզի: Ուրիշ կառավարութիւն մը չի կրնար ետ առնել մեր ձեռնարկած բարենորոգումները: Ֆրանսական բանակը ինքն ալ պիտի չընդունի այդպիսի բան: Իր «Յեղափոխութեան փիլիսոփայութիւնը» գործին մէջ գնդ. Նասր կ'ըսէ թէ Ափրիկեցիներու բոլոր ակնարկները դարձած են դէպի Եգիպտոս, մէջն ըլլալով Խ. Միութեան, Միջին Արեւելքի եւն. Իսլամները: Ուրեմն կ'ուզէ Եգիպտոսի քսան միլիոնին վրայ աւելցնել Միջին Արեւելքի քառասուն միլիոն Արաբները, ահա ձեզի համարաբականութիւն: Ասոնց վրայ կ'աւելցնէ 400 միլիոն եւս»:

Վարչապետը յետոյ, լուսաբանութիւններ հաղորդեց արտաքին քաղաքականութեան մասին: Ըսաւ թէ Ուաշինկթընի մէջ ուշադրութեամբ լսեցին Պ. Փինոյի վճռական եւ պայծառ խօսքերը: Ապա խօսեցաւ հակասթալինական պայքարին վրայ, պնդեց թէ անհրաժեշտ է լուծել Գերմանիոյ միացման խնդիրը, զարկ տալ Եւրոպայի տնտեսական բարգաւաճման, գործակցութիւն հաստատել հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման համար եւն.:

× Այն Սաֆրայի մէջ (հարաւ. Ալժերիա), Մարոքի սահմանագլուխին մօտ ծուղակը ինկաւ մեծ ինքնաշարժ մը իր հետեւորդներով: Եօթը հոգի մեռան: Ուրիշ եօթը հոգի ալ անհետացան: Կիրակի եղեռնափորձ մը տեղի ունեցաւ Կոստանդինի կազինոյին մէջ: Երեք հոգի մեռան, 32 հոգի վիրաւորուեցան, ձեռնառումբ մը պայթած ըլլալով :

650.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ գործադուլ յայտարարեցին Մ. Նահանգներու պողպատի հաստատութեանց մէջ: Կառավարութիւնը պիտի միջամտէ :

ԼԵՀԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Գերման առեւտրական մը, որ Փոզնանէն մեկնած էր շաբաթ իրիկուն, Պերլին հասնելով պատմեր է թէ ժողովուրդին մէջ շրջած զրոյցներու համաձայն, յեղափոխութեան զոհերն են 480 մեռեալ եւ 750 վիրաւոր :

Այս թիւերը իրեն յայտնած են բազմաթիւ Լեհեր, բայց դժուար է ստուգել: Կառավարութիւնը ցարդ միայն 48 կը հաշուէ մեռեալներուն թիւը : Նոյն ճամբորդին վկայութեամբ, հանդարտութիւնը վերահաստատուած է այժմ: Օտարականներուն ուշադրութիւնը գրաւած է զօրքին եւ ոստիկանութեան կրաւորական դիրքը: Միայն վերջին պահուն կրակ բացած են անոնք :

Վարշաւայի անթենը կը ծանուցանէ թէ հսկայական դատավարութիւն մը կը պատրաստուի, Փոզնանի խռովութեանց առթիւ: Զսպողական գործողութիւնները շատ խիստ հանգամանք ունին: Զօրքը միջամտած է հրասայլերով: Ճամբորդներ կը պատմեն թէ քաղաքը շրջապատուած է երկու գրահապատ զօրաբաժիններով եւ հազարաւոր ոստիկաններով: Քաղաքին բնակիչները լուռ ու մունջ կը հետեւին խուզարկութեանց եւ ձերբակալութեանց : Ականատեսներ կը պատմեն թէ կիրակի օր եկեղեցիները լեցուած էին անսովոր բազմութեամբ: Վարչապետը Հերոսներու գերեզմանատան մէջ ներկայ եղաւ քան ըսպանեալներու թաղման: Կը կարծուի թէ բոլորն ալ համայնավարներ են: Կալանաւորներու հարցաքննութիւնը կը շարունակուի ամենայն խստութեամբ: Կ'ըսուի թէ առաջին առթիւ ձերբակալուած են 300 վարիչներ :

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութիւնը ազդարարութիւն մը ուղղեց ժողովուրդին, որպէս զի չփորձեն կրկնել 1953ի ըմբոստութիւնը: Ազդարարութիւնը, որ հրատարակուեցաւ կուսակցութեան օրկանին մէջ, կ'ըսէ թէ համայնավար պետութիւնը կրնայ գործել «պողպատեայ խստութեամբ» եւ թէ ոեւէ գրգռիչ իր դասը պիտի առնէ որեւէ ատեն: Յետոյ կը յորդորէ մասնաւոր արթնութեամբ հսկել բարեկարգութեան: Այս ազդարարութեան առթիւ ալ անուղղակի մեղադրանքներ կ'ըլլան Մ. Նահանգներուն դէմ :

× Ֆրանսայի լեհական 26 կազմակերպութիւններ հանդիսաւոր բողոքագիր մը ուղղեցին իրենց հայրենիքին ստրկացման դէմ, ձաղկելով «Փոզնանի ցոյցերուն առթիւ կատարուած տմարդի գործողութիւնները»:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ազատ Լեհաստանի կուսակից երիտասարդներ հակաբոլշեւիկ նշանախօսքեր արձանագրեցին լեհական հիւպատոսարանի պատերուն վրայ :

× Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութիւնն ալ ազդարարութիւն մը ուղղեց »յետադիմականներուն», որպէսզի չփորձեն կրկնել Փոզնանի դէպքը»: Այս ազդարարութիւնը անհրաժեշտ համարուած է, նկատելով որ երիտասարդական կազմակերպութիւն մը քննադատեր է կուսակցութեան ուղեգիծը եւ մամուլի ազատութիւն պահանջեր է: Կեդր. Կոմիտէն գիտել կու տայ թէ կուսակցութեան դէմ ուղղուած այս ճառերը ներշնչուած են յետադիմականներու կողմէ եւ կը պահանջէ անխախտ պահել միասնականութիւնը : Յետոյ կարգ մը խոստումներ կը շռայլէ :

× Մոսկուայի անթենը զեկուցում տալով Փոզնանի խռովութեանց մասին, կ'ըսէ թէ «աշխարհակալութեան գործակալ –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐ ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԱՀԻՐԷ, 1 Յուլիս.— Կիրակի առաւօտ, ժամը 10.30ին տեղի ունեցաւ ընկեր Վ. Նաւասարդեանի յուղարկաւորութիւնը, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ եւ մարմինը փոխադրուեցաւ Հելիոպոլսոյ Ամենայն Սրբոց գերեզմանատունը :

Գահիրէի Քաղաք. ժողովին որոշումով ազգային յուղարկաւորութիւն մը կազմակերպուած էր «անոր որ իր ամբողջ կեանքը նուիրած էր ազգային եւ հանրային գործունէութեան, մասնաւորաբար Եգիպտահայ գաղութին մէջ, վերջին 34 տարիներու ընթացքին»:

Դամբանականներ խօսեցան եկեղեցւոյ բակին մէջ՝ Հ. Յ. Դ. Եգիպտոսի Կեդր. Կոմիտէի կողմէ ընկեր Գ. Պալըքճեան, Յուսաբեր Մշակութային Ընկերակցութեան կողմէ Պ. Աւետիս Զաքըճեան, Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմնի կողմէ Բժ. Ե. Խաթանասեան: Գերեզմանատան մէջ խօսք առին Հ. Յ. Դ. Սուրիոյ եւ Լիբանանի Կ. Կոմիտէներու կողմէ ընկեր Մինաս Թէօլէօլեան, Համազգայինի եւ Հ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեանց կողմէ՝ Բժ. Եղիկ Գոնեալեան, Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Միութեան կողմէ ընկ. Պերճ Մըսըրլեան :

× Եգիպտոսի Հայոց առաջնորդը՝ Մամբրէ արք. Սիրունեան, ընկերակցութեամբ Պետրոս քհնյ. Ամրիկեանի եւ Պետրոս քհնյ. Ֆէրէճեանի «Յուսաբեր»ի խմբագրատունը այցելեց, եւ իր զգածուած ցաւակցութիւնները յայտնեց մեր ողբացեալ ընկերոջ՝ Վ. Նաւասարդեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Փարիզի վրացական եօթը կուսակցութեանց եւ կազմակերպութեանց միացեալ յանձնախումբէն.—

Կը խնդրենք ընդունիլ մեր խորունկ համակրանքը եւ մեր ամէնէն անկեղծ ցաւակցութիւնները այն [illegible] կորուստին առթիւ զոր կը կրեն հայ ազգը եւ ձեր կուսակցութիւնը յանձին Վ. Նաւասարդեանի: Ձեզի հետ միասին կ'ողբանք զառն կորուստը ողբացեալին որ միեւնոյն ատեն մեծ հայրենասէր մըն էր, աքանչելի պաշտպան մը կովկասեան ժողովուրդներու միութեան գաղափարին եւ բարեկամը վրացի ժողովուրդին :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն եւ բոլոր ընկերները երկիւղածօրէն կը խոնարհին «Յուսաբեր»ի խմբագրապետ, վաստակաւոր գործիչ ու մեծ տեսաբան ընկեր Վահան Նաւասարդեանի գերեզմանին առջեւ: Ցաւակցութիւններ ընկերուհի Հերմինէյի, ընկեր Բեգլարի եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէն կ'ողբայ անփոխարինելի կորուստը մեծ Հայուն եւ Հայկ. Դատի ախոյեանին՝ ընկ. Վ. Նաւասարդեանի եւ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընտանեկան պարագաներուն :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կ'ողբայ անփոխարինելի կորուստը Վ. Նաւասարդեանի: Աստղ մըն ալ պակսեցաւ հայ աշխարհէն: Ուժ եւ քաջութիւն իր ընտանիքին :

ՄԵԿՆՈՒՄ

Կիրակի օր օդանաւով Նիւ Եորք մեկնեցաւ Հ. Յ. Դ. Թանգարանին վարիչը, ընկեր Գերասիմ Բալայեան, որ իր եղբօրը քով պիտի մնայ բաւական ատեն: Ողջերթի գացած էին բազմաթիւ ընկերներ եւ բարեկամներ :

Թանգարանը բաց է միշտ :

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Սուգի մէջ է, անգամ մըն ալ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքը, ի սփիւռս աշխարհի :

Մեր թանկագին ընկերոջ՝ Վահան Նաւասարդեանի մահուան գոյժը կայծակի արագութեամբ իջաւ մեր բոլորի գլխուն: Ցնցեց ու շշմեցուց մեզ: Ու այս օրերուն, վիշտերուն ծանրագոյնը պարտադրեց մեր հոգիներուն :

Հաշտուիլ այս անսպասելի կորուստին հետ՝ անկարելի է: Անկարելի է՝ մանաւանդ մեր զգացած խոր կսկիծի անմիջական ազդեցութեան տակ: Հարուածները կրկնապատիկ ուժգնութիւն կ'ունենան, երբ կ'իջնեն մէկէն ի մէկ, անսպասելի կերպով: Որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր, թէ հակառակ ժամանակէ մը ի վեր իր տկարացած կազմին եւ խանգարուած առողջութեան, քաջառողջ մարդու նման իր պարտականութեանց գլուխը գտնուող մեր վեթերան ընկերը մէկ ժամէն միւսը պիտի զգետնուի մահուան թաթի, ծանրութեան տակ, դառնալու համար վերադարձ չունեցող ճամբաներու հերթական ուղեւորը: Եւ ո՞վ կրնար նախատեսել, թէ մէկ օրէն միւսը պիտի գտնուէինք իր յաւիտենական բացակայութեան փաստին առջեւ: Պիտի գտնուէինք, այսինքն, կորուստին առջեւ անձի մը, որ աշխատանքի ու պայքարի պատնէշին վրայ պիտի փչէր իր վերջին շունչը եւ ռազմադաշտերու առջեւ նահատակուող հերոսի մը նման հրաժեշտ պիտի տար անցաւոր այս կեանքին :

Շատ մեծ է Դաշնակցական ընտանիքին եւ ընդհանրապէս հայ ժողովուրդին այս կորուստը: Շատ մեծ՝ արժէքով, տարողութեամբ ու ծանրութեամբ: Շատ մեծ՝ մեր ազգային, քաղաքական եւ կուսակցական կեանքին կապակցութեամբ մասնաւորաբար :

Անտարակուսելի է, որ մեր ողբացեալ ընկերը փոխարինողներ միշտ ալ կ'ունենայ յաւերժօրէն կենսունակ մեր կուսակցութիւնը,— ունեցեր է անցեալին մէջ, երբ հանդուցեալին համարժէք ուրիշ դէմքեր ենք կորսնցուցած, կ'ունենայ նաեւ ապագային, — բայց ով ալ փոխարինէ զայն, Վահանը չենք ունենար: Չենք ունենար բազմաշնորհ այն անձնաւորութիւնը, որ ինքը եղաւ մեր կուսակցական — կազմակերպական եւ ազգային - քաղաքական կեանքին մէջ:

Հրապարակագիր, քաղաքական գործիչ, կուսակցական ղեկավար, Դաշնակցական աշխարհայեացքի տեսաբան, հռետոր, — ահաւասիկ մէկը միւսէն արժէքաւոր այս ընդունակութիւններով օժտուած անձնաւորութիւնը Վահան Նաւասարդեանին :

Իր այս ընդունակութիւնները ընծայաբերեց ան իր պատկանած կուսակցութեան եւ անոր միջոցով հայ ժողովուրդին լման կէս դար, հայրենիքի մէջ եւ հայրենիքէն դուրս, անսահման նուիրումով, անյողդողդ կամքով, անայլայլ անձնամոռացութեամբ եւ անխոնջ աշխատանքով: Կորովի մարմնացումը եղաւ ան: Հատու էր իր խօսքը եւ յաճախ խարազանող: Ուժեղ էր իր կեցուածքը եւ պատկառազդու: Պայծառ էր իր միտքը եւ վճռական գործի մէջ: Ունէր պաղ ու տաք շատ տեսած, արթուն, սրատես ղեկավարի փորձառութիւն: Դեղեւումն ու ընկրկումը անծանօթ էին իր խառնուածքին: Ատով ալ՝ յանդուգն էր հրապարակագրական խօսքով բնորոշուող իր պայքարներուն մէջ մանաւանդ: Իր այս յանդգնութեան կ'ընկերանար սակայն առողջ դատողութիւնը եւ կուռ, անյաղթահարելի տրամաբանութիւնը: Աննման էր իրբեւ վերլուծող միտք եւ դժուար էր հակաճառել իրեն՝ իր ըմբռնումներուն հակադրուիլը ենթադրուող փաստերու զէնքով: Այս իրողութեամբ իսկ անպարտելի էր հրապարակային բանավէճերու մէջ: Անպարտելի էր մանաւանդ այն ճշմարտութեամբ, որ Վահան Նաւասարդեան լաւ կը ճանչնար մեր կեանքի լաւն ու վատը եւ այդ կեանքին մէջ խաղացող ներքին, բացասական ազդակներու եւ օտար ուժերու բնոյթը, անոնց ձգտումները, անոնց տարողութիւնն ու նշանակութիւնը :

Իր այս — եւ ուրիշ — յատկութիւններով ալ Վահան Նաւասարդեան տիրական դէմք մը հանդիսացաւ հայ կեանքին մէջ: Այնքան տիրական, որ 1933էն սկսեալ եւ անկէ ասդին գումարուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան բոլոր Ընդհանուր Ժողովները անհրաժեշտ նկատեցին իր անդամակցութիւնը կուսակցութեան գերագոյն մարմնին:

Մեծ եղաւ բազմաթիւ տասնամեակներով բերած իր նպաստը Հ. Յ. Դաշնակցութեան վերելքին ու բարգաւաճման, այլ մանաւանդ մեր կազմակերպական մեքենայի զօրացման, արտասահմանի մէջ: Ուժեղ էր իր հմայքը մեր կուսակցական ընտանիքին մէջ: Շարքերը յարգանք ու պաշտամունք ունէին իր անձին հանդէպ: Կը խանդավառուէին իր գրաւոր ու բանաւոր խօսքով ու կը տոգորուէին իր անձէն իսկ բխող գաղափարական շունչով:

խառանքը «Յուսաբեր»ի մէջ, որուն խմ-

Ու նոյնքան մեծ եղաւ իր դերն ու աշ-
բագրութիւնը վարեց երեսունչորս տարի անընդհատ, արտակարգ ձեռնհասութեամբ: Եւ կը տարուինք մտածելու, թէ «Յուսաբեր»ի կենսայորդ ընտանիքը, մեր բոլորի զգացած կսկիծէն աւելի սուր կսկիծով կ'ողբայ այսօր մեր մեծանուն ընկերոջ անսպասելի կորուստը:

Խորապէս վշտահար՝ կ'ոգեկոչենք թարմադալար յիշատակը սիրելի Վահանին եւ յուզումով կը խոնարհինք իր անշունչ մարմնոյն առջեւ :

(Խմբագրական ԱԶԴԱԿի)

ՆՈՐ ՓՈԹՈՐԻԿ
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՆ

ԽՄԲ.— Յունիս 27ին նոր փոթորիկ մը պայթեցաւ Թուրքիոյ Ազգ. ժողովին մէջ, հաւաքոյթներու օրինագծին քննութեան առթիւ: Թուրք թերթերն ալ կը հաստատեն թէ ամէնէն փոթորկալի նիստն էր այս: Ահաւասիկ վիճաբանութեանց ամփոփումը .—

Հալքի նախագահ Ինէօնիւ, Հիւրրիյէթի նախագահ Գարաօսմանօղլու եւ Ճ. Միլլէթի նախագահ Օսման Պէօլիւքպաշը յանուն իրենց կուսակցութեանց խօսելէ վերջ, իրենց ընկերներուն հետ խմբովին հեռացան ժողովասրահէն: Այս մեկնումին դէմ բողոքեցին Դեմոկրատները :

Նիստը բացուած միջոցին, բոլոր ընդդիմադիր երեսփոխանները իրենց տեղերը գրաւած էին արդէն: Կը նախագահէր Իհսան Պաճ: Ունկնդիրներու օթեակներն ալ լեցուն էին եւ սրահին մէջ ասեղ ձգելիք տեղ չկար: Բացի դիւանագիտական խմբակներէն, լրագրողներուն յատկացուած 13 աթոռներուն վրայ երկուական, երեքական նստած էին:

Ներքին նախարարը կ'առաջարկէր սովորաբար քննել հաւաքոյթներու եւ ցոյցերու օրինագիծը: Առաջարկը ընդունուեցաւ եւ նախագահը Ա. խօսքը տուաւ Դեմոկրատ ներկայացուցիչ Քեմալ Պիլպէօղլուի որ հաւաստեց թէ օրինագիծը չի ձգտիր հայրենակիցին ազատութիւններն ու իրաւունքները կապտել: Ընդդիմադիրները, կարծես ամէն օր ընտրութիւն ըլլար, հարիւրաւոր միթինկներ կը գումարեն: 15 ամսուան մէջ 226 միթինկ, հայրենակիցներուն անդորրութիւնը խանգարելով, ժողովուրդը պառակտելով: Այս ընթացքին առաջքը առնելու համար է որ այս օրինագիծը բերուեցաւ: Ընդդիմադիր ճառախօսները բերան չառնուելիք հայհոյանքներ կ'ընեն, պետական հեղինակութիւնը կը տկարացնեն եւ փճացնելու կը ձգտին: Միթինկներու խօսուածքներէն օրինակներ յիշեց: Ահաւասիկ նըմոյշներ .

— «Եթէ պատերազմ մը ըլլայ, բանակին զէնքն ու ռազմանիւթը բերելու համար դրամ չկայ: Դատարանին առջեւ պիտի հարցնենք գողութեանց եւ վնասներուն հաշիւը. Դեմոկրատ կուսակցութեան մեծամեծները տեսակ տեսակ ափարքըմաններ ունին: Դեմոկրատ կուսակցութեան բոլոր մեծամեծներն ալ գող են: Այս երկիրը պիտի ազատենք այսօրուան թշնամիներէն: Օրէնքները մեզ ամօթով կը ձգեն: Ասանկ չըլլող երեսփոխանները կռնակէն կը զարնեն, ազգ. արժանապատուութեան զգացում չունեցողները չեն կրնար կառավարել ևն.» :

Յետոյ խօսք առին Իսմէթ Ինէօնիւ եւ Գարաօսմանօղլու, յաճախ ընդմիջուելով: Ինէօնիւ ըսաւ.

— Հաւաքոյթի ազատութիւնը Թուրքերուն բնական իրաւունքն է եւ Սահմանադրութեան մէջ արձանագրուած: Հաւաքոյթի ազատութիւնը ուղղակի հետեւանքն է խօսքի եւ գաղափարի ազատութեան: Նոյնիսկ մամուլի ազատութենէն աւելի հին է: Սահմանադրութեան 70րդ յօդուածը բացորոշ է: Երբ ընտրական շրջանէն դուրս հաւաքոյթները կ'արգիլուին, կը նշանակէ ջնջել Թուրքին բնական մէկ իրաւունքը: Այս օրինագծով ընկերակցութիւն հիմնելու ազատութիւնը պայմանի կ'ենթարկուի, այսինքն վարչապետին կը ղրկուի եւ Պետական Խորհուրդի վաւերացման կ'ենթարկուի :

Օրինագիծը հայրենակիցներն ու ընդդիմադիրները իրենց օրինաւոր եւ բնական իրաւունքներէն կը զրկէ: Միւս կողմէ կ'ապահովէ պաշտօնական հաւաքոյթներու մէջ ընդդիմադիրներու վրայ յարձակելու արտօնութիւնը: Մենք ամբողջ մեր անսասան կամքովը հակառակ ենք այս օրինագծին: Մեր եւ կառավարութեան կամ Դեմոկրատ կուսակցութեան տարբերութիւնը սա է .— Մենք բացարձակապետութենէն այսօրուան հասանք. դուք ալ կ'երթաք դէպի բացարձակապետութիւն: Կառավարութիւնը վաղը աւելի առաջ պիտի երթայ, այս ամուլ, վնասակար ու վտանգաւոր ճամբէն: Այս միջոցաւ չի կրնար ազատիլ սխալներուն հետեւանքներէն :

Յետոյ խօսեցաւ Ֆեվզի Լութֆի Գարաօսմանօղլու, որ յայտնեց թէ այս օրինագծով Դեմոկրատ վարչաձեւը կտոր փտոր կ'ըլլայ: Ազգ. իրաւունքներուն դէմ յարձակում մըն է: Ազատատենչ երկարատեւ պայքարներէ վերջ անսահման ցաւ ու վիշտ կը զգանք: Տասը տարիէ ի վեր այս հողերուն վրայ ժողովրդապետութեան ազատութեան համար տասնեակ հազարաւոր միթինկներ գումարող այս ազգը, եղաւ օրինապահ, հանդարտ եւ լուրջ: Արդ, հայրենակիցներու հաւաքոյթները զինեալ զինուորներով պաշարել եւ անծանօթ կառավարական քոմիսէրի մը գնահատութեամբ անոնց վրայ կրակ բանալը օրինականացնել միայն ու միայն ...

Այս միջոցին Գարաօսմանօղլու բառ մը

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱԻԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՁՆԾԱՂԻԿՆԵՐ

Դեղնած տերեւներն օրօրուելով օդում՝ թափւում էին տխուր ու մոլոր: Թառամել էին ծաղիկները եւ թռչունները լքել դալուկ անտառը :

Աշնանաթափ տերեւների վրայ միայնակ նստած Ձիւնիկն իր ծով վիշտն էր ողբում :

Դժբա՜խտ էր աղջիկն ու անօգնական:

Անտառի խոր լռութեան մէջ երգում էր մի մոշահաւ :

Ձիւնիկը նայեց նրան: Որքան բախտաւոր է այս փոքրիկ արարածը. թեւեր ունէր նա, կարող էր թռչել. իսկ ինքը գիշերով փախել էր ոսոխի ձեռից եւ թեւաթափ ընկել անտառում: Ծանր էր մինակութիւնը, իսկ անտառը՝ չարքերով լի: Բայց նա երդուեց դուրս չգալ այնտեղից, քանի ոսոխն էր նստել հայրենի հողում եւ գերել իր վիրաւոր Սասունը :

***

Երբ Ձիւնիկին փոթորկող զգացումները քիչ խաղաղուեցին, նա սուր քաղց զգաց:

Խորանալով անտառի մէջ՝ նա գտաւ վայրի տանձ, խնձոր, հատապտուղ :

Մասրենուց մասուր քաղեց, կերաւ :

Ձիւնիկն այստեղ մի քարանձաւ տեսաւ, իրեն տուն դարձրեց եւ վայրի մրգեր պաշարեց՝ ձմեռուայ համար:

Առատ ձիւն տեղաց: Անտառը ծածկուեց սպիտակ սաւանով :

Սկսուեց դաժան ձմեռը: Ոռնում էր քամին, բուքն ու բորանը մոլեգնում էին, եւ հառաչում էր անտառը: Իսկ ծառերից սառնամանիքն էր կախուել՝ սառցէ ժանիքներով՝ ճերմակ, գիշատիչ ժանիքներով ...

Ձիւնիկը սոսկումով պատկերացրեց անտառի չար ոգիներին: Փոքր հասակում տատը նրան շատ էր պատմել Սօսեաց անտառի եւ այնտեղ բնակուող չար ու բարի ոգիների մասին: Եւ նրան յաճախ թւում էր, որ ահա, ուր որ է, անտառի ոռնացող չար ոգին, սեւ - սեւ մազերն արձակած, աչքերը խաւար ու դժնետեսիլ, կը մտնի քարանձաւից ներս, պինդ կը փաթաթուի իրեն ու կը խեղդի գրկում... մահուան պէս պաղ գրկում... բայց լաւ է խեղդուել չար ոգու գրկում քան թէ ապրիլ թշնամու հարէմում :

Ժամերն ու օրերը անցնում էին ծանր ու հոգեմաշ եւ օրաւուր սպառւում էր Ձիւնիկի պաշարը: Քաղցից, սառնամանիքից ու տառապանքներից թառամում էր նա: Նորատունկ բարդու նման ճկում էր նազելի հասակը :

Աղջկայ ծով աչքերում նստել էր թախիծը, նիհար, սպիտակ դէմքին՝ վիշտն ու տանջանքը: Ոսկեղեղձան հիւսքերը խճճուել էին եւ անկենդան կախուել ուսերից :

Մի գիշեր, քարանձաւի սառը խաւարում, Ձիւնիկը հիւանդ պառկած միտք էր անում տխուր եւ անհամբեր սպասում գարնանը, երբ ոսոխի հետ միասին անտառից կ'անհետանայ սառնամանիքը, կանաչ ընձիւղներ կ'արձակեն ծառերը, հեռաւոր երկրներից նորից կը վերադառնան ու կ'երգեն թռչունները... Կ'ազատուի գերութիւնից իր Սասը, կը գտնի իրեն ու երջանիկ կեանք կը սկսին ազատ հայրենիքում :

Ձիւնիկը երազում էր գարնան մասին : Գարո՜ւն...

Բայց սառնամանիքն էր ոռնում ահեղաձայն :

— Ես քեզ պիտի ոչնչացնեմ:

— Ես քեզ պիտի կուլ տամ.— երախը բաց սպառնում էր Սով Արքան :

Եւ անտառի չար ոգիները ողբաձայն հաստատում էին նրանց սպառնալիքը :

Մի վհատիր, Ձիւնիկ, դու չես մեռնի, — քաջալերում ու յոյս էր տալիս Սօս — Սէրը :

— Ձիւնիկ, անպարտ Ձիւնիկ. այդ ցուրտ ձմրանը կը յաջորդի գարունը եւ դու նորից ծաղկավարար հովտում կ'ապրիս ազատ ու երջանիկ,— քաջալերում էր Ազատութիւնը :

Բայց դժնի սառնամանիքը շարունակում էր անողոք խուժել քարանձաւից ներս, խայթում էր Ձիւնիկին: Ասես չար ոգիները շիկացած շամփուրներով դաղում էին նրա հիւծուած մարմինը :

Իսկ Սով Արքան, ամբողջովին կմախք, աչքերի տեղ երկու սեւ խոռոչ մերկ գանկին, մահուան գերանդին ոսկրոտ ձեռքին՝ կանգնել էր քարանձաւի մուտքին :

Դու պիտի մեռնես: Դու պիտի ոչնչանաս :

... Կէս գիշերին Ձիւնիկն սկսեց ընդարմանալ: Սպառւում էին վերջին ուժերը եւ մահուան ուրուականն էր շրջում մթագնող աչքերի առաջ :

« Ա՜խ, միթէ՞ ես մեռնում եմ. միթէ՞ այլեւս գարունը չեմ տեսնելու», — վշտահար մտածեց նա եւ արցունքներ երեւացին նրա յանգող աչքերում :

Այդ միջոցին քարանձաւում յայտնուեց թախծոտ աչքերով, հերարձակ մի գեղեցկուհի եւ կարեկցաբար շշնջաց .

— Ձիւնի՛կ, դժբա՜խտ Ձիւնի՛կ, ես անտառի Բարի ոգին եմ. ես տեսնում եմ քո տանջանքները, քո մատաղ կեանքի վախճանը եւ չար ոգիներից թաքուն եկել եմ քո վերջին իղձը կատարելու: Ասա քո սրտի վերջին ցանկութիւնը ...

Ձիւնիկը հանգող աչքերով նայեց անտառի Բարի Ոգուն, խանդաղատանքով լցուեց սիրտը, եւ նրա աժգունած շուրթերը մրմնջացին :

— Ես... ես կ'ուզենայի գարուն աւետել աշխարհին ...

Ասաց, ու փակուեցին թախծամշուշ աչքերը :

Յանկարծ ինչ որ բան փայլատակեց մթութեան մէջ ու լոյս յորդեց Ձիւնիկի սրտից, ալիք առ ալիք յորձանքեց քարանձաւից դուրս, մեծացաւ, լուսաւորեց անտառի խաւարը: Ամբողջ երկնակամարը պատեց ջինջ լազուրով եւ գիշերը լուսացաւ ...

Ու փչեց գարնանային մեղմանուշ զեփիւռը. երգեցին թռչունները. ադամանդեայ կայլակներով քչքչացին ձնհալի ջրերը եւ որպէս անպարտ սիրոյ ու գարնան առաջին աւետաբեր՝ ձիւն տակից գլխիկները վեր հանեցին Ձիւնիկի ծաղիկները՝ սպիտակ - սպիտակ ձնծաղիկները եւ երազուն աչիկներով ժպտացին մարդուն ու աշխարհին ...

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(Սով. Գրականութիւն)

գործածեց եւ աղմուկ փրթաւ: Դեմոկրատ երեսփոխանները բողոքեցին եւ պահանջեցին որ խօսքը ետ առնէ:

Փարասումանօղլու «ետ չեր առներ» պոչեց, եւ ըսաւ.

— Այս օրէնքը բերողները յանցաւոր են:

Նախագահը առաջարկեց Փարասուման-օղլուն սրահէն դուրս հանել մէկ նիստի համար, եւ ինչ որ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ: Հիւրրիյէթի նախագահը սրահէն դուրս ելաւ: Եւ փոխ նախագահը պահանջեց ատենագրութենէն հանել ճառախօսին վերջին նախադասութիւնը: Քուէարկութեամբ ընդունուեցաւ:

Չէլիքպաշ խօսք ուզեց, բայց խօսք չտրուեցաւ: Ընդդիմադիրները համախումբ մեկնեցան:

— «Երթաք, ալ անգամ մըն ալ չդառնաք», կը պոչէին կարգ մը երեսփոխաններ:

Խօսեցաւ նաեւ Ճ. Միլլէթի նախագահ Պէօլիւքպաշը: Բայց փոխ նախագահը անոր խօսքերը անարգական նկատելով պահանջեց ատենագրութենէն հանել ինչ որ մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ:

Այս օրինագիծը քուէի դրուեցաւ: Յօդուածները մէկիկ մէկիկ կարդացուեցան եւ ընդունուեցան: Լայն վիճաբանութիւններ եղան հաւաքոյթ կազմակերպողներուն եւ մասնակցողներուն շուրջ: Ի վերջոյ ընդունուեցաւ նաեւ սա տրամադրութիւնը, թէ կազմակերպիչներուն չափ մասնակցողներն ալ պատասխանատու են:

Յետոյ խօսք առաւ վարչապետ Ատնան Մենտերէս:

— Կ'ուզեմ պատասխանել այն ընդդիմադիրին որ ըսաւ թէ այս օրէնքը բերողները յանցաւոր են: Այս օրէնքը բերողները խղճի կատարեալ հանդարտութիւն ունին: Ոչ մէկ ատեն յանցաւոր ենք: Այս օրէնքը կը ներշնչուի այլազան աղբիւրներէ: Ոչ մէկ երկրի մէջ մերինին չափ միթինկ կը գումարուի:

Կ'ըսեն թէ մեր խոստումները չյարգեցինք: Մենք 1950ին երբ իշխանութեան գլուխ եկանք, ամենալայն ազատութիւնը տուինք մամուլին, բայց մամուլը իր անպատասխանատու ընթացքով ստիպեց որ օրէնք հանենք: Ասոր շնորհիւ հայրենիքը բարոյապէս անդորրութեան հասաւ: Տնտեսական մարզին մէջ ալ ճիշդ այդ անպատասխանատուութեան պատճառաւ չհաւատութիւնն ու Սեւ Սակարանը առին քալեցին: Ազգ. պահպանութեան օրէնքով տնտեսական ապահովութիւնն ալ կարգի մտաւ: Թէ մամուլը, թէ առեւտրականը եւ թէ ընդդիմադրութիւնը այս բանը չըրին, երբ պէտք էր իրենց խղճի պարտքը կատարել:

Մամուլին այս անպատասխանատուութեան պատճառով երկիրը մեծ կորուստ ունեցաւ: Պատմութիւնը բնականաբար պիտի արձանագրէ թէ արտաքին քաղաքականութեան եւ թէ ներքին կարգ կանոնի տեսակէտով որքան դժուարութիւններ յարուցին: Եթէ մամուլի օրէնքը չհանէ-

ինք, Ազգ. պահպանութեան օրէնքն ալ չէր յաջողեր:

Ընդդիմադիրները ազրուսուի աղութիւնը վերագրեցին ծրագրի պակասին, բայց մամուլի ազատութիւնը պատճէշ ընող չահաղէտին խօսքն անգամ չըրին, անպատասխանատուութեան պատճառաւ փոքր դէպքերը մեծցուցին եւ աղէտի կերպարանք տուին:

Մամուլը հաւաքոյթներուն չարաչահումներն ալ զանազան ձեւերով պատճառաբանեց: Նոյն իսկ Իսթանպուլի մէջ առաջ եկած ցաւալի դէպքերուն մէկ պատճառն ալ ասոր մէջ պէտք է փնտռել: Մենք պարտաւոր չենք մենք մեզ հաւնեցնել անկարեկիր ընդդիմադրութեան մը եւ անհաւասարակշիռ մամուլի մը:

Վարչապետը գիտել տուաւ որ ընդդիմադիրներուն հետ կարգ մը ընդդիմադիր թերթերու խմբագիրներն ալ հեռացան սրահէն: Ասիկա ցոյց մըն է ձեւի, ազդին ներկայացուցիչներուն հանդէպ: Իրաւունք ունինք միջոցներ ձեռք առնելու:

Պատասխանելով Ինէօնիւի ըսաւ.

— Այս երկրի մէջ բացարձակապետութիւնը ինքը հաստատեց, Իսմէթ փաշան այս օրը չտուաւ մեզի, 1945–1950 արին փոխել տուաւ Դեմոկրատներուն: Եթէ մեր ձեռք առած միջոցներուն մէջ յանցանք մը կը տեսնեն, պէտք է իրենց մօտ փնտռեն:

Օրինագիծը քուէարկութեան դրուեցաւ եւ երկուքի դէմ 285 ձայնով ընդունուեցաւ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

●

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 20 Յունիս, (Յատուկ).— Յունիս 18ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին մէջ, խանդավառութեամբ եւ մեծ բազմութեամբ տօնուեցաւ Հայաստանի անկախութեան 38րդ տարեդարձը:

Տօնակատարութիւնը բացուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով: Իր բացման խօսքին մէջ ընկեր Գ. Սեւան ըսաւ թէ՝ ժողովուրդներու իտէալը եղած է ըլլալ անկախ եւ ազատ, այդ սուրբ նպատակին համար ազգերը առատ արիւն թափած են: Այդպէս էր հայ ժողովուրդը, մեր նախահայրերը մերժած են ապրիլ հանդիստ կեանքը՝ ըլլալու համար անկախ, այդ դասը մեզի կուտայ մեր նախահայր Հայկը: Վարդանանք նահատակուեցան Աւարայրի դաշտին վրայ, բայց չծախեցին իրենց խիղճը: Մեր յեղափոխականները ժառանգորդներն են մեր նախահայրերուն: Յետոյ նկարագրելով 1918ի մայիսեան հերոսամարտը, եւ անկախութեան հռչակումը, յայտարարեց.— «1920 Դեկտ. 2ին մեր հայրենիքի անկախութիւնը կորսնցուցինք, բոլշեւիկներ գրաւեցին մեր երկիրը, բայց չգրաւեցին մեր հոգին, չկորսնցուցինք անկախ ապրելու հաւատքը: Յարատեւ աշխատանքով կը հաւատանք թէ օր մը նորէն ամբողջական հայութիւնը պիտի ամփոփուի ամբողջական, ազատ եւ անկախ Հայաստանի մէջ»:

Օրուան բանախօսը ընկեր Յակոբ Զաքեան կուռ ճառ մը խօսեցաւ, պանծացնելով հայ ժողովուրդին ազատագրական պայքարը: «38 տարի առաջ, մայիսեան լուսաշող ու գեղեցիկ օր մը, երկարատեւ երկունքէ մը վերջ Հայոց աշխարհի համայնատարած կրակէն ու բոցէն ծնաւ Հայաստանի անկախութիւնը, նման այն միւս ծնունդին զոր Գողթան երգիչները երգած են դարեր առաջ: «Մայիս 28ին հայութեան համար երկընտրանք գոյութիւն չունէր. մահուան ուրուականը կը սաւառնէր հայութեան գլխուն վերեւ: Արարատեան ճակատամարտը գոյամարտ էր: Մայիս 28ի հայութիւնը միակամ եւ միահամուռ համախմբուեցաւ պայքարելու համար վաղահաս մահուան դէմ: Թշնամին պարտուեցաւ, վեց հարիւր տարուան գերութենէ վերջ 1918 Մայիս 28ին Հայը իր արիւնով ստեղծեց ազատ եւ անկախ հայրենիք: Մայիս 28 կը խորհրդանշէ հայ ազատամարտը, գաղափարական մաքի եւ բազուկի յաղթանակը»:

Յայտագրէն դուրս խօսք առին ընկ. Կ. Մարտիրոսեան եւ Ն. Ինկիլիզեան: Երկուքն ալ իրենց յարգանքը յայտնեցին Մայիս 28ի հերոսներուն, աւելցնելով թէ որքան դժուարին գործ մըն էր այդ օրերուն կասեցնել թշնամին:

Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր:

Փակման ճառը խօսեցաւ պատուելի Պալի Գէորգ Պալեան:— «Ով Երուսաղէմ, եթէ քեզ մոռնամ, թող իմ աջ ձեռքս իր պաշտօնը մոռնայ. թող իմ լեզուս իմ քիմքիս փակչի, եթէ քեզ չյիշեմ, եթէ Երուսաղէմը իմ գլխաւոր ուրախութենէն աւելի մեծ չհամարեմ»:

Այսօր, երբ Մայիս 28 կը տօնուի իբրեւ Հայաստանի անկախութեան տօն, միտքս կը բերեմ սաղմոսերգուին այդ խօսքերուն մեծ ոգին: Երբ յետադարձ կը դիտեմ դարեր շարունակ ազգին քաշած չարչարանքները, կոտորածները եւ խաչելութեան ճամբուն վրայ թափած արիւնը ի խնդիր Հայրենիքի ազատութեան կը բացականչեմ թէ՝ Մայիս 28ը միայն Դաշնակցութեան տօնը չէ այլ ամբողջ հայութեան տօնն է, որովհետեւ ազատ ու անկախ հայրենիքին սիրոյն ամբողջ հայութիւնը արիւն թափեց միասնաբար: Պէտք է պահել միասնականութիւնը, պառակտումը աւեր կը գործէ. պէտք է ունենալ մէկ նպատակ.— ապրիլ ցեղի հաւատքին համար չահուն եւ փրկութեանը համար», մէկդի դնելով մեր անձնական շահերը: Կարեւորը Մայիս 28ը տօնելը չէ, այլ պահել ազատութեան եւ անկախութեան ոգին, պահել եւ ապրիլ նոյն հաւատքով նոյն լրջութեամբ»:

Տօնակատարութիւնը փակուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով զոր ներկաները երգեցին յոտընկայս:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Փ. Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՍԵՒՌԱՆ.— Կապոյտ Խաչի ցերեկոյթ-պարահանդէսը տեղի ունեցաւ 17 Յունիսին, մեծ յաջողութեամբ:

Սրահը լեցուն էր ոչ միայն տեղացի, այլ եւ Փարիզի եւ իր արուարձաններէն եկած հանդիսականներով: Պ. Ժիրայր Դատուրեան՝ խօսնակի դերը կատարեց շատ յաջող:

Պ. Յ. Յարութիւնեան դաշնակի վրայ նուագեց Շոփէնէն քանի մը կտորներ: Օր. Սիլվա Տիքիճեան ճարտարօրէն պարեց եւրոպական պարեր, իսկ Տիկին Ժ. Դատուրեան՝ հայկական պարեր, սիրուն տարազներով եւ մեծ յաջողութեամբ: Յետոյ ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը, «Կարկանդակավաճառը», մասնաճիւղին նախկին սաներէն՝ Օրիորդներ Էլիզա Պապիկեանի, Ազատուհի Խլոյեանի, Պ. Պ. Հրանտ Քէօսէեանի, Կրպ. Մանուկեանի եւ Ժագ Էմիրեանի կողմէ: Ներկայացումը վերջացաւ հայկական հարսանիքով մը որ արժանացաւ ջերմ ծափերու: Բոլոր հանդիսականները վայելեցին Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբին երգերը, ղեկավարութեամբ Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի:

Գեղարուեստական բաժինէն վերջ սկըսան եւրոպական պարերը առաջնորդութեամբ Պ. Կ. Սարեանի նուագախումբին: Կովկասեան պարեր պարեցին Օր. Սվաճեան եւ Պ. Մորիս Աբրահամեանի, շատ յաջող:

Աճուրդի դրուեցան երկու խորոված հաւեր:

Մասնաճիւղի տիկիններու ջանքերը ջերմապէս գնահատուեցան հանդիսականներուն կողմէ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՈՂՋԵՐԹԻ սեղան մը սարքուեցաւ, ի պատիւ Տէր եւ Տիկին Թէօլէօլեաններու Հալէպէն Գահիրէ փոխադրուելու առթիւ, նախաձեռնութեամբ «Արեւելք»ի վարչութեան եւ ազգ. Քարէն Եփփէ ճեմարանի խնամակալութեան: Հրաւիրուած էին ազգ. իշխանութեանց, մշակութային եւ մարզական միութեանց ներկայացուցիչները, խնամակալութեան անդամները, եւ ընկերներ ու բարեկամներ: Հաւաքոյթին բացումը կատարեց յանուն խնամակալութեան Պ. Ս. Սեւեան: Յետոյ ջերմ մթնոլորտի մէջ տեղի ունեցան ուղերձներ Ս. Օ. Խաչի, ճեմարանի ուսուցչական կազմի, «Արեւելք»ի, ազգ. իշխանութեան ներկայացուցիչներու կողմէ: Եղան նաեւ մեներգներ եւ արտասանութիւններ: Վերջին խօսքը տրուեցաւ ընկ. Մինաս Թէօլէօլեանի, որ «Արեւելք»ի խմբագրութենէն զատ կը վարէր ճեմարանին տեսչութիւնը, 1948էն ի վեր: Խնամակալութեան կողմէ Պ. Բիւզանդ Թիւֆէնկճեան Տիկին Գ. Թէօլէօլեանի յանձնեց արծաթէ բաժակ մը, իբրեւ յիշատակ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

1.— ԲՆՈՒԹԻՒՆ, ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹԱԳԱՒՈՐ

Շաւաշ քաղաքը եւ Կոգ գաւառի ամբողջ հովիտը, ուր գտնւում էր Արշակաւանը, լցուեցաւ բազմաթիւ գաղթականներով: Այնտեղ ապաստան գտան նախարարներից հարստահարուածները, նախարարներից նեղուածները: Այնտեղ ապաստան գտան բոլոր դժգոհները, բոլոր բողոքողները: Այնտեղ ապաստան գտան նաեւ զանազան յանցաւորներ, զանազան դատապարտեալներ: Երկրի դառնութիւնը, երկրի դարեւոր վրէժխնդրութիւնը՝ բռնութեան եւ կոպիտ ուժի դէմ՝ — այնտեղ գումարուեցաւ: Այնտեղ գումարուեցաւ մեղքը, յանցանքը, որ առաջ էր եկել բռնաւորների անզուսպ կամայականութիւնից: Ամենափոքր ժամանակում քաղաքը ունեցաւ մինչեւ քսան հազար երդ բնակիչներ:

Այդ մարդիկը ամէնքն էլ նախարարների հպատակներից էին: Այդ վշտացած եւ, միեւնոյն ժամանակ, ծայրայեղ մարդիկը Արշակի ձեռքում մի զօրեղ ուժ էին նախարարներին դէմ դնելու համար:

Նախարարները զգացին այդ, մանաւանդ երբ տեսնում էին, որ իրանց հպատակներից ոչ միայն դժգոհները, այլ ամէն ոք հաճութեամբ կը տեղափոխուէր այն ազատ քաղաքը, ուր ո՛չ հարկ կար եւ ոչ օրէնքի հալածանք, այլ ամէն մարդ վայելում էր կատարեալ ապահովութիւն:

Թողեալ այդ, նոյնիսկ նախարարների երկրում մնացած անշարժ բնակիչները կարող էին հրապուրուել, կարող էին ամէն րոպէ ապստամբուել, տեսնելով, որ թագաւորը շնորհում է աւելի ազատութիւն եւ աւելի անդորրութիւն, քան թէ իրանց իշխանները:

Այստեղից ծագեցին այն արիւնահեղ կռիւները նախարարների եւ Արշակի մէջ:

Գուցէ Արշակը յաղթող կը հանդիսանար, եթէ նախարարները արտաքին օգնութեան չդիմէին: Նրանք դիմեցին Հայոց դարաւոր թշնամուն Պարսիկին: Շապուհը օգուտ քաղեց Հայոց աշխարհի ներքին երկպառակութիւններից եւ ուղարկեց իր զօրքերը: Արշակը, անճար մնալով, խոյս տուեց դէպի Կովկասեան լեռները:

Նրա բացակայութեան ժամանակ՝ նախարարների վրէժխնդրութիւնը անցաւ անգթութեան ամէն չափից: Նրանց ձեռնտուութեամբ Պարսիկները տիրեցին Անի քաղաքին, կողոպտեցին թագաւորական գանձերը, եւ մինչեւ անգամ Արշակունի թագաւորների հանգստարաններին չխնայեցին, քանդեցին շիրիմները եւ գերի տարան արքաների նշխարները:

Այդ ժամանակ նախարարները իրանց բոլոր ուժով յարձակուեցան Արշակաւանի վրայ, թէ՛ այր եւ թէ՛ կին անխնայ կոտորեցին: Ապաստանի քաղաքը լեցուեցաւ դիակներով. արիւնը յորդութեամբ հոսում էր փողոցներից: Ողջ մնաց ծծկեր մանուկների մի մասը միայն:

Արշակը վերադարձաւ Կովկասից, իւր հետ բերելով վրացի եւ այլ լեռնական զօրքեր: Կրկին բորբոքուեցաւ կռիւը նախարարների եւ թագաւորի մէջ: Նախարարները, Պարսիկին հարուստ աւարով ճանապարհ դնելուց յետոյ, այս անգամ Յոյնին կանչեցին իրանց թագաւորի դէմ: Վաղէսի լէգէոնները մօտեցան Հայոց սահմաններին: Արշակը ունեցաւ իւր դէմ երեք հզօր թշնամիներ՝ — Յոյնը, Պարսիկը եւ իւր նախարարները...:

Նա չյուսահատուեցաւ, բայց վիճաւ, երբ խաղաղութեան հրեշտակը մէջ մտաւ եւ դադարեցրեց արիւնահեղութիւնը:

Դա Ներսէս Մեծն էր:

Մեծ Հայրապետը հաշտեցրեց նախարարներին իրանց թագաւորին հետ, ուխտ դնելով, որ «այնուհետեւ թագաւորը վարուի նրանց հետ ուղղութեամբ, իսկ նրանք ծառայեն հաւատարմութեամբ»:

Չհաշտուեցան երկու նախարարներ միայն՝ Մերուժան Արծրունին եւ Վահան Մամիկոնեանը — Սամուէլի հայրը: Նրանք գնացին Պարսից Շապուհ արքայի մօտ:

Ահա՛ որտեղից ծագեց թշնամութիւնը Արշակի եւ այդ երկու նախարարների մէջ...:

2.— ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Թագաւորի լարուած յարաբերութիւնները իւր նախարարների հետ, եւ նրանց մէջ ծագած ներքին երկպառակութիւնները, որ շատ անգամ առիթ էին տալիս սոսկալի արիւնահեղութիւնների, — այդ բոլորը նկարագրուեցաւ նախընթաց գլխի համառօտութեան մէջ: Մենք այժմ գիտենք նրանց էական պատճառները:

Բայց Հայոց պատմութիւնը ներկայացնում է մի այլ, աւելի տխուր երեւոյթ եւս, այն է՝ թագաւորի նոյնպիսի յարաբերութիւնները հոգեւորականութեան եւ նրա բարձր ներկայացուցիչների հետ:

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

ները եւ լեհ զաւաղիր յետադիմականները չհաջողեցին կարգ մը տնտեսական դժուարութիւններ և խռովութիւններ յառուցին, փորձեցին նսեմացնել ժողովրդական Լեհաստանի յարձուն ուժը, սակայն ձախողեցան»: Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնն ալ կը յայտարարէ թէ Յունիս 28ի անկարգութիւնները «մեծ դայրոյթ պատճառած են»:

ԼԵՆԻՆԻ ԿՏԱԿԸ

Մոսկուայի «Կոմունիստ» ամսագիրը Յունիս 30ին հրատարակեց այն նամակը որ գաղտնի կը պահուէր 1923էն ի վեր եւ որ Լենինի կտակը կը համարուի: Առաջին անգամ է որ ամբողջութեամբ կը հրատարակուի այս նամակը, թէեւ խրդեկներ կը կարծեն թէ գրաքննուած է: Թերթը ուրիշ նամակներ ալ հրատարակած է: Գլխաւոր նամակին մէջ Լենին կ'ըսէ թէ որպէս զի պառակտում չծագի կուսակցութեան մէջ, անհրաժեշտ է Կեդր. Կոմիտէին անդամներուն թիւը 27էն բարձրացնել 50ի, նոյն իսկ հարիւրի: Յետոյ կը բացատրէ թէ Սթալինի եւ Թրոցքիի յարաբերութիւնները էական ազդակը կը կազմեն կուսակցութեան միութեան հարցին մէջ, «վասն զի այդ յարաբերութեանց մէջ կը գտնուի պառակտումի վտանգին կէսէն աւելին: Սթալին ընդհ. քարտուղար դառնալով իր ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած է անսահման իշխանութիւն մը եւ ես վստահ չեմ թէ պիտի կրնայ միշտ բաւարար ճարտարութեամբ գործածել զայն»:

Կարծողներ կան թէ Թրոցքիի վարկն ալ պիտի վերահաստատուի:

× Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը չորեք օր 18 խորհրդային գաղտնի վաւերագիրներ եւս հրատարակեց, Լենինի կեանքին վերջին ամիսներէն: Այդ վաւերագիրները կապ ունին Լենինի կտակին հետ: Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ Խրուշչեւ այդ փաստաթուղթերուն մէկ մասը միայն հաղորդած էր 20րդ համագումարին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, Շեփիլով, Աթէնքէն մեկնած ատեն յայտարարեց. — «Չկայ որեւէ անլուծելի խնդիր Մոսկուայի եւ Աթէնքի միջեւ: Մեր խօսակցութիւնները պարզ սկզբնաւորութիւն մը եղան»:

ՀՌՈՄ հասան Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը: Կարեւոր խորհրդակցութիւններ պիտի ունենան միջազգային խնդիրներու մասին:

ԵՐԿՈՒ ՕԴԱՆԱՒԵՐ ջախջախուեցան Մ. Նահանգներու Քոլորատօ նահանգին ձորերուն մէջ, չորեք օր, իրարու ընդհարելով: Հարիւրքսանեւութ հոգի մեռան: Դիակները մեծ մասով անճանաչելի դարձած են: Օդանաւեր օգնութեան հասան, բայց ամէն բան վերջացած էր:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը 25ի դէմ 54 ձայնով քուէարկեց արտասահմանի յատկացուած վարկերը, 4.500.000.000 տոլար:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ դահլիճը, որ նոր կազմուած էր, հրաժարեցաւ: Թագաւորը դերբադոյն ատեանի նախագահին առաջարկեց նոր դահլիճին կազմութիւնը, բայց Ալի Միսմար մերժեց:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ վարչապետը, Պուրկիպա, որ Փարիզ կը գտնուի, յայտարարեց թէ պիտի պահանջեն աստիճանաբար պարպել ֆրանսական զօրքը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահը զնդ. Կամալ Նասըր, վերակազմեց դահլիճը, դուրս ձգելով իր երեք մտերիմ գործակիցները:

500.000 ՓԱՐԻԶՑԻՆԵՐ արձակուրդի գացին չորեք եւ կիրակի: Երկաթուղիներու վարչութիւնը 158 յաւելուածական կառախումբեր սարքած էր, բայց դարձեալ աննկարագրելի խճողում կը տիրէր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք, իրենց այցելութեան առթիւ, Պ. Պ. Միսաք Տոնպուրեանէ եւ Գեղամ Պետրոսեանէ (Կիպրոս) հազարական ֆրանք:

«Յառաջ»ի բարեկամէ մը 2000 ֆրանք:

× Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Իփէքճեանէ (Ամսթերտամ) 2500 ֆրանք, իր խմբագրատունս այցելութեան առթիւ:

ՍՈՒԳԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՈՂԲ. Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տեղի կ'ունենայ, 7 Յուլիս, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սոսիէթէ Սավանթ, 8 rue Danton:

Կը նախագահէ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկերներ ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

●

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ իր մեծանուն հիմնադիրին ողբացեալ՝

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, ի նշան սուգի կը յետաձգէ իր տարեկան ճաշը եւ նոյն օրը առաւօտեան ժամը 9ին (Յուլիս 8) սինեմա Նոայի մէջ (Լա Բանըպիէռ), կը կազմակերպէ սգահանդէս մը նուիրուած մեծ Հայուն:

Կը նախագահեն՝ Պ. Պ. ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ, Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆ:

Կը խօսին՝ Տիկ. Մ. ՊԱԼԱՐ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Պ. Թ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ՝ Տարօն-Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան:

Իյիշատակ Տարօն Սալնոյ Ձորի հերոսներու:

Կը նախագահէ Ե. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Կը խօսի հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէի զովասուն պարտէզին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին: Պարեր Մարսէյլի արենուշներու «Արաքս» խումբին կողմէ եւ հաճելի անակնկալներ, Օր. Ա. Շահմիրեան կ'արտասանէ կտոր մը ձօնուած Սօսէ Մայրիկին: Պիտի երգեն՝ Պ. Պ. Մ. Տէրոյեան, Ժ. Գասպարեան, Գ. Ստեփանեան եւ Օր. Ա. Յարութիւնեան: Կ'արտասանէ Օր. Ա. Սարգսեան:

Ալդադի ծանօթ ձայնասփիւռը պիտի նուագէ հայրենիքի հին ու նոր երգեր եւ պարեր: Մուտքը ազատ է

ՍՈՒՐԲ Ղ.ԱԶԱՐ

Ս. Ղազարի Ազգային երկրորդ ուխտագնացութիւնը Օգոստոս 9էն Սեպտ. 1: Պայմաններու եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻՆ
29, Rue Bleue. Tél.: PRO. 79-09
եւ ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ
53, Rue de Châteaudun. Tél. Tri. 57-74

ՓԱԿՈՒԱԾ ԵՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ արձանագրութիւնները 1956–57 տարեշրջանին համար:

Վարժարանը լեցուած ըլլալով տեսչութիւնը կը ցաւի յայտնելու թէ բացարձակապէս կարելիութիւն չկայ ուէէ դիմում ընդունելու:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Ժիւռայի կայանին առաջին խումբի արձանագրութիւնները փակուած ըլլալով, դիմումները կ'ընդունուին միայն Բ. խումբին համար:

Առաջին խումբի մեկնում 9 Յուլիս, Բ. խումբի մեկնում 9 Օգոստոս:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Տիկին Ս. Տէր Աբրահամեանի եւ Պ. Խ. Տէր Աբրահամեանի մահուան առթիւ. — Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութենէն 2000 ֆր., Տիկին Եսթէր Սարգիսեանէ հինգ հարիւր ֆրանք, դպրոցին համար Պ. Ա. Տէր Զաքարեանէ հազար ֆր., եւ Պ. Պ. Շալիկեանէ 500 ֆրանք եկեղեցւոյ համար:

Նոյն առթիւ Թաղ. Խորհուրդը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Սարգիս եւ Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Տէր Աբրահամեաններուն եւ բոլոր պարագաներուն:

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԿՈՒԶԵՆ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութիւնը կը փնտռէ դասախօսակ ուսուցիչ եւ կամ ուսուցչուհի մը: Դիմել հետեւեալ հասցէին՝

M. Bichakdjian, Rue de la Poste
Pont-de-Cheruy (Isère)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Բարեգործականի յիսնամեակին առթիւ, լսարանին հրաւէրով, այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանին սրահին մէջ կը խօսի Բարեգործականի Եւրոպայի կեդրոնի դեր-նախագահ Տոքթ. Պէօյիւքեան: Նիւթը՝ Հ. Բ. Ը. Մ.ի կատարած դերը մեր ազգային կեանքին մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ – ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Իյիշատակ Տարօն Տուրուբերանի 1915ի Եղեռնի բազմահազար նահատակներ, — Այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Կապոյտ Խաչին կողմէ:

Կիրակի, 8 Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Բիալթոյի լիճին եզերքը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Եւրոպական եւ հայկական պարեր:

Բարձրախօսով:

Կապ. Խաչի դպրոցին աշակերտներուն կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

Նոյն օրը կը քաշուին վիճակախաղի տոմսակները, որոնք պիտի շահին արժէքաւոր առարկաներ:

Երթուդարձի համար օթօքարներ ապահովուած են:

Օթօքարի արձանագրուիլ ուզողները պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէներուն.

Տիկին Թիւթէլեան
4, Rue Parmentier
Տիկին Հազարեան
9, - Bd de Beaumont
Պ. Քէօսէեան
2, Rue Bernard-du-Bois, Marseille
Տիկին Խանճեան
50, Bd de la Figonne

Քաղաքի օթօքարները կը մեկնին առաւօտեան ժամը 7.30ին Փլաս տ'Էքսէն, իսկ Պոմոն Պար Փիփիէրին առջեւէն:

Երթեւեկի ծախք 300 ֆրանք:

Խմիչքը ապահովուած է:

Ուտելիքը միասին բերել:

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ Է

Պզտիկ դրասենեակ մը որ կը յարմարի կերպասեղէնի ներկայացուցիչի մը (բէֆubil), հեռաձայն, կեդրոնական ջերմութիւն, վերելակ (ասանսէօր) Փարիզի կեդրոնը (մեթրօ Սանթիէ):

Դիմել խմբագրութեան:

ՄԱՐՍԻԼԻԱՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ

Կազմակերպուած՝ Մ. – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան կողմէ:

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Մարսէյլէն՝ շաբաթ 21 Յուլիս:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ի Մարսէյլ՝ երկուշաբթի 30 Յուլիս:

Ղեկավարութեամբ քարտուղար Ֆերապի: Արձանագրութեանց համար դիմել Արամ Շէխիկեանին եւ Ս. Էքսէրճեանին,

Հեռ. Քօլպեր 33-80
Քօլպեր 30-80

Անմիջապէս ապահովել ձեր տոմսերը, մեկնողներութիւնը սահմանափակ ըլլալու համար:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի, 3 Յուլիս, ժամը 21ին, Քաւէի սրճարանին վերնայարկը:

Դասախօս՝ Պ. ՀԱՅԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Հայ գրականութեան յատկանիշը (Կալիմար հրատարակչական Տան լոյս ընծայած «Գրականութեան պատմութեան» մէջ իր գրած ուսումնասիրութեան առթիւ):

Մուտքը ազատ է:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Յուլիս ութին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2–4, վարժարանի սրահին մէջ:

Հանդէսէն ետք տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը պարտէզին մէջ: Հասարակութեան համար վերապահուած են հաճելի անակնկալներ: Դաշտահանդէսի ընթացքին տեղի կ'ունենան նըւագ եւ պար:

Ճոխ պիւֆէ, հայկական խորոված եւ այլ հայկական համադամներ:

Վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն մուտքի համար: Գին 250 ֆր.:

26, Rue Troyon, Sèvres (S. et O.).

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համախարբերդ. Միութեան, Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան Փէնի քոյր մասնաճիւղերու:

Այս կիրակի, ամբողջ օրը Պ. Հայկազ Զուքուրեանի (Նախկին Եօթնեղբայրեան) օդասուն եւ ընդարձակ ագարակը, Սէն Լու Կրան Փէն:

Դերասան Թրագօշ կարող ուժերով կը բեմադրէ քրքջալիր զաւեշտ մը՝

ՄԱՇԴԻ ԻԲԱԴ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տէր եւ Տիկին Գարագաշեան:

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ: Ճոխ սեղան եւ խորոված:

Մուտքը ազատ է:

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Այս Շաբաթ, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի հանդիսասրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ Ալֆորվիլի հայկ. դպրոցի տարեվերջի հանդէսը: Նախագահութեամբ Սերովբէ եպ. Մանուկեանի:

Ժամը 20.30ին: Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ դպրոցի բարեկամները:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Զարմայր Ալիքսանեան (Մարսէյլ), կը նուիրեն երեք հազար ֆր., փոխան ծաղկեպսակի, ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Ֆեսանվիլիէի օգնութեան կայանին, ողբացեալ Աբրահամ Մարտիկեանի մահուան առթիւ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆրանք այրի տիկին Նազենի Երանոսեանէ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)
Տարեկան պարահանդէսը՝
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3ԻՆ, 1957ԻՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, *rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 4 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7620 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3431

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՓՈԽԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆ...»

Օմ. կայսրութեան «Թէչքիլաթը Մաhսուսէ»ի (Մասնաւոր Կազմակերպութիւն) վարիչը, գնդ. Հիւսամէտտին Էրթուրք նկարագրելով Պողազլըյանի Հայերուն տեղահանութիւնը եւ լայնկոծը, կը բացատրէ.

— «Միայն թէ այդ գաղթականները պիտի չլային կամ պիտի լռէին եւ թերեւս իրաւացի գտնէին այս տարագրութիւնը, եթէ գիտնային թէ իրենց գլխուն եկած այս փորձանքին մէջ Իթթիհատ Թերագգըէն աւելի Դաշնակ եւ Հնչակ անունով կոմիտէները յանցաւոր էին»։

Յետոյ շարք մը վայրագութիւններ վերագրելով «կոմիտաճի»ներուն, կ՚եզրակացնէ, արիւնածարաւ չարախնդութեամբ.

— Եւ վերջապէս Իթթիհատի կեդրոնին այդ հրամանը (տեղահանութիւն) անարժէք փոխադարձութիւն մըն էր միայն»։

Այո՛, պարզապէս «անարժէք փոխադարձութիւն մըն էր» Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին անճիտումը, 1.200.000 անմեղ զոհերու ողջակիզումը, համաձայն յատկապէս սարքուած դաւադրութեան մը որ ցարդ իր նմանը չունի ազգերու պատմութեան մէջ։

Թուրք յուշագիրը ինքն ալ միջանկեալ կը նկարագրէ այդ ծրագրին գործադրութեան սարսափները, յիշելով պատերազմական ատեանի նախագահին հարցումը՝ ամբաստանեալ գայմագամ Քեմալի.

— Աստուծմէ չվախցա՞ր ձիւն-ձմրան եւ սաստիկ ցուրտերուն քշելով այսքան մարդ, մանուկ եւ երախաներ. բնաւ չմըտածեցի՞ր թէ օր մը ասոր հաշիւը պիտի պահանջեն քեզմէ։

Եւ սակայն Գնդ. Հիւսամէտտինի եզրակացութիւնը կը մնայ անփոփոխ, — եղածը ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ «անարժէք փոխադարձութիւն»։ Իսկ Պողազլըյանի գայմագամն ալ «Թուրք ազգին հերոս զաւակը, որուն յիշատակը յաւէտ պիտի մնայ այս ազգի սրտին մէջ»։

Տարակոյս չունինք այդ մասին։

Շնորհակալ Թալէաթին անգամ Պերլինէն Պոլիս փոխադրելով, թաղեցին մասնաւոր դամբարանի մը մէջ, եւ ամէն տարի ոգեհանգիստներ կը սարքեն երկիւղածօրէն։

Ահա այսքան բթացած է Թուրքիոյ երբեմնի վարիչներուն եւ այսօրուան գրիչներուն խիղճը։

Ոչ միայն խիղճը, այլ եւ յիշողութիւնը։

Թուրք յուշագիրը չի՞ գիտեր հետեւեալ «մանրամասնութիւնները».—

1. «Թէչքիլաթը Մաhսուսէ»ն յատկապէս կազմակերպուած էր, գործադրելու համար Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին տեղահանութեան եւ անճիտման ծրագիրը։ Անոր կ՚անդամակցէին արիւնարբու ոճրագործներ, որոնք արձակուած էին բանտերէն։

2. Արդէն իսկ ահուսարսափի մատնուած էին մասնաւորապէս «արեւելեան նահանգներուն» Հայերը, երբ դեռ ծագած չէր Թուրքեւռուս պատերազմը։ Անլուր բարբարոսութիւններ կը գործուէին, ժողովուրդը զինաթափելու համար։ Հայ գիւղացին դարձած էր անտէր որս, Թուրք զօրքին համար, իր կիներով, աղջիկներով եւ ստացուածքով։

3. Հայ զինուորը եւ առհասարակ ամէն հայ տղամարդ կը գործածուէր իբրեւ գրաստ, զէնք եւ պաշար փոխադրելու համար լեռնէ լեռ, ձիւն-ձմրան արհաւիրքին մէջ, խարազանի եւ հրացանի սպառնալիքին տակ։

4. Դաշնակ-Հնչակին վերագրուած կարգ մը արարքներ ոչ թէ պատճառ, այլ հետեւանք էին արիւնազանդ բռնութեանց, այն ալ պատերազմի ընթացքին։ Իրենց իսկ բառով.— «Անարժէք փոխադարձութիւն»։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ ՆՈՒԱԶԱ՛Ծ Է

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս, վերջերս կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած էր երեսփ. ժողովին վարկերու յանձնախումբին առջեւ, դռնփակ նիստի մը մէջ։ Առջի օր հրատարակուեցաւ այդ յայտարարութեանց մէկ մասը։ Ահաւասիկ ամփոփումը.—

1. Շօշափելի ապացոյցներ կան թէ Ռուսիոյ ներսը կը գործեն կարգ մը ուժեր, ինչ որ կրնայ նուազեցնել համայնավարութեան վտանգը ազատ աշխարհին դէմ եւ կրճատել Ամերիկայի ծախքերը։

2. Նախագահ Թիթօ ուժգնօրէն փարած է իր ազգին անկախութեան եւ Ամերիկայի շահը կը պահանջէ շարունակել իր օգնութիւնը այդ երկրին։

3. Իր արտաքին նոր քաղաքականութեամբ Խ. Միութիւնը պատրաստած է մէկ միլիառ տոլարի վարկ մը արտաքին օգնութեան համար, վերջին 18 ամիսներու ընթացքին, 289 միլիոնը Եուկոսլաւիոյ յատուկ, եւ Մ. Նահանգները պէտք չէ տնտնան։

4. Ռուսիոյ ծրագիրը՝ 1.200.000 զինուորներ կրճատելու մասին, չի պակսեցներ իր ռազմական կարողութիւնը, քանի որ բարձրօրէն մարզուած զինուորներ կրնան անմիջապէս վերադառնալ, տրամադրելի զէնքերը գործածելու համար։

5. Ազատական ուժեր կը գործեն Խ. Միութեան մէջ, Ստալինի մահէն ի վեր եւ իրական փոփոխութիւն մը կրնայ տեղի ունենալ յառաջիկայ տասը տարիներու ընթացքին։

Նախարարին կարծիքով, Մ. Նահանգներուն համար աղէտ մը պիտի ըլլայ, եթէ թուլցնէ իր արթնութիւնը՝ նկատի առնելով Խ. Միութեան մէջ պատահած վերջին երեւութական փոփոխութիւնները։ «Ուսումը կը զարգանայ Խ. Միութեան մէջ եւ մարդիկ բարձրօրէն կրթուելով իրենց միտքերն ալ աւելի աշխուժօրէն կը գործեն։ Մենք միշտ այն հաւատքն ունինք թէ մարդուն ազատասիրութիւնը ի վերջոյ պիտի յաղթանակէ»։

ԱՅԼ ԱՌԱԿ ԼՈՒՍԱՐՈՒՔ

Ամերիկայի ծերակուտական Մայք Մէնսֆիլտ, որ արտաքին գործերու յանձնաժողովին ամէնէն ազդեցիկ անդամներէն մէկն է, ճառ մը խօսելով պահանջեց կառավարութենէն աւելի իրատես քաղաքականութիւն մը վարել Եւրոպայի մէջ եւ մասնաւորապէս համակրութեամբ ընդունիլ որեւէ բանաւոր օգնութեան դիմում Ֆրանսայի կողմէ, վերջացնելու համար Ալժերիոյ տագնապը։ Ծերակուտականին կարծիքով, հակառակ դաշինքին լաւատեսութեան, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ կ՚երեւան վրդովիչ ձգտումներ որոնք կրնան երրորդ աշխարհամարտ մը պատրաստել։ «Հարկ է շատ արագ գործել. արդէն ուշ մնացած ենք։ Կիպրոսի հարցէն եւ Ֆրանսայի ափրիկեան դժուարութիւններէն վեր, կայ մաշումը ոչ միայն Ատլանտեան ճակատի ռազմական կառուցուածքին, այլ եւ անոր գաղափարին իսկ»։

Ամերիկայի ծերակուտականը այս առթիւ բացատրեց թէ Խ. Միութեան նոր ռազմավարութիւնը մասնաւորապէս ծանր սպառնալիք մը կը կազմէ Գերմանիոյ համար։ Յետոյ կարգ մը առաջարկներ ըրաւ կառավարութեան.— Մ. Նահանգները պէտք է միջամտեն, լուծելու համար Կիպրոսի խնդիրը, Ատլանտեան դաշինքին մէջ առնել Թունուզը եւ Մարոքը, կարգադրել հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան խնդիրը եւն.։

Միւս կողմէ իրագեկներ գիտել կուտան թէ արաբեւիսրայէլեան վէճը բարդանալով, կրնայ տեղի տալ երրորդ աշխարհամարտի մը։

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ՋՈՒՐԸ ԿԸ ՋԳԷ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Յուլիս 2ին Անգարա հասաւ Անգլիոյ կայս. սպայակոյտին պետը, զօր. Թէմփլըր, որ պիտի մնայ մէկ շաբաթ։ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Թուրքիա ձախողանքի մատնած է Անգլիոյ վերջին փորձերը՝ Կիպրոսի հարցին լուծման համար։ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի հետ ունեցած տեսակցութեան մը առթիւ, Թուրքիոյ վարչապետը բացորոշապէս դիրք բռնած է որ ինք է նոր զիջումի դէմ։ Կէս մը բանալով երկու շաբաթէ ի վեր կատարուած գաղտնի խորհրդակցութեանց վարագոյրը, Ատնան Մենտերէս հաստատած է իր արտաքին նախարարին յայտարարութիւնը,— Թուրքիա կը մերժէ որեւէ հանրաքուէ, ճշդելու համար Կիպրոսի ապագան։ Կը մերժէ նաեւ յունական մեծամասնութեան մը գաղափարը ծրագրուած օրէնսդիր ժողովին մէջ։

Իրագեկներ չեն հաւատար որ անգլիացի զօրավարը կարենայ փոխել այս ժխտական դիրքը։ Այս առթիւ գիտել կուտան թէ տարիներ առաջ, երբ կը բանակցէին Սուրիոյ անկախութեան մասին, Թուրքիա պնդած էր թէ իր տիրապետութեան տակ պիտի առնէ Ալեքսանտրէթի Սանճաքը, երբ վերջանայ Ֆրանսական հոգատարութիւնը։ Այդպէս ալ եղաւ։ Այս անգամ կը ծանուցանէ թէ երբ Անգլիա հրաժարի Կիպրոսի գերիշխանութենէն, Թուրքիա պիտի արժեցնէ իր իրաւունքները՝ համաձայն Լոզանի դաշնագրին (1923)։

Լոնտոնի Թուրք դեսպանն ալ այս պարագան յայտնած էր Յունիս 18ին, շփոթութեան մատնելով Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնը։

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի տեսակցութեան առթիւ, Մենտերէս գիտել տուած է թէ Կիպրոսի խնդիրը կրնայ կարգադրուիլ ընդհանուր ձեւով, նկատի առնելով Թուրք եւ յոյն փոքրամասնութիւնները՝ կարգ մը շրջաններու մէջ։ Կարծողներ կան թէ սակարկութեան մը պարագային Թուրքիա պիտի պահանջէ սրբագրել Թրակիոյ սահմանագլուխը, ի նպաստ իրեն։

× Նիկոսիայէն կը հեռագրեն թէ անգլ. զօրքը Յուլիս 2ին սպաննեց յոյն երիտասարդ մը, որ ռումբ մը նետած էր մեքենաշարժ կառաւանի մը վրայ։ Երիտասարդը փորձած էր փախչիլ հեծելանիւով մը, բայց սպաննուեցաւ, անսաստելով կանգ առնելու հրամանին։ Պայթումէն մեռաւ 12 տարեկան տղայ մը, իսկ թեթեւապէս վիրաւորուեցան անգլիացի սպայ մը եւ զինուոր մը։

Յեղափոխական կոմիտէն թռուցիկներ ցրուելով, կը հերքէ անգլ. զօրքին վերջին հետապնդումները Թրոտոս լեռներուն մէջ, իբրեւ «սուրի հարուած մը ջուրին մէջ»։ Յետոյ կ՚ըսէ թէ նորէն պիտի երեւան լեռներուն մէջ, անգամ մը եւս ապացուցանելով իրենց ռազմական գերազանցութիւնը։

Տասն օրուան մէջ երրորդ անգամ խուզարկուեցաւ Ս. Անդրէասի վանքը։ Վանահայրը կը գանգատի թէ հազարաւոր ուխտաւորներ այլեւս վանք չեն գար խուզարկութեանց հետեւանքով եւ թէ ցարդ տասը հազար սթերլինի վնաս մը կրած է։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ նոր դահլիճը կազմեց Իպրահիմ Հաշիմ, որուն առաջին գործը պիտի ըլլայ երեսփ. ընտրութիւններ կատարել։ Նախկին վարչապետներէն Թէվֆիք Ապու Խուտա անձնասպան եղաւ, ինքզինքը կախելով։ Կառավարական շրջանակները կ՚ըսեն թէ անբուժելի հիւանդութենէ մը կը տառապէր եւ յուսահատած էր։ Ուրիշներ գիտել կուտան թէ հակառակ էր Անգլիոյ դէմ սարքուած պայքարին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԺԸՆԵՒ.— Ընկեր Վահան Նաւասարդեանի անակնկալ մահը խորապէս յուզեց ինձ։ Ընկեր Դրօից յետոյ Վահանի մահը... թանկագին եւ անփոխարինելի կորուստներ... Հին սերունդի շարքերն են, որ նօսրանում են, մտատանջութեան մատնում։ Սակայն հաւատանք եւ յուսանք, որ Հայ Մտքի անդաստանը իր ըստեղծագործող ուժի մէջ կը տայ մեզ նոր Դրօներ եւ նոր Վահաններ... Ուրիշ մխիթարանք չունինք այս թանկագին կորուստների դիմաց... Իմ խորին ցաւակցութիւնները յարգելի ընկերուհի Հերսիլիային եւ բոլոր ընկերներին։ — Յովսէփ Թադէոսեան (խմբագիր Արփի հանդէսի)։

⁂

Ուկրայնայի Ազգ. Խորհուրդի գործադիր կոմիտէն կը յայտնէ իր խորին վշտակցութիւնը ձեզի, ինչպէս եւ Հայաստանի ժողովուրդին, ձեր երկրի մեծանուն զաւկին եւ Դաշնակցութեան ամէնէն փայլուն առաջնորդներէն մէկուն, Հայաստանի ազատագրութեան անխոնջ պայքարողին՝ Վահան Նաւասարդեանի մահուան առթիւ։ Անոր մահով ուկրայնացի ազգը կը կորսնցնէ բարեկամ մը եւ անկեղծ դաշնակից մը՝ ռուս համայնավար բռնակալին դէմ մղուած հասարակաց պայքարին մէջ։ Կը խնդրենք թարգման հանդիսանալ հանգուցեալին ընտանիքին մօտ, հաղորդելով մեր ամենախոր ցաւակցութիւնները։— Ս. Տոհվալ, դեր-նախագահ։

⁂

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ցաւօրէն կ՚ողբայ վաստակաւոր ընկերոջ՝ Վահան Նաւասարդեանի անփոխարինելի կորուստը եւ իր վշտակցութիւնը կը յայտնէ Գերագոյն Մարմնին և ողբացեալ ընկերոջ ընտանեկան պարագաներուն։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն եւ Ռոմանի Անդրանիկ խումբը իրենց բոլոր ընկերներով կը խոնարհին մեր անզուգական գործիչին և մեծ հայրենասէրին՝ ընկեր Վ. Նաւասարդեանի գերեզմանին առջեւ։ Մեր ցաւակցութիւնները ընկերուհի Հերսիլիայի, ընկեր Բեգլարի եւ ընտանեկան պարագաներուն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Գոմոնի «Քրիստափոր» խումբը կ՚ողբայ մահը անզուգական եւ ազգանուէր գործիչին եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հաւատաւոր մեծ զաւակին՝ Վահան Նաւասարդեանի։

★

Ցաւակցական այցելութիւնները կը շարունակուին «Յուսաբեր»ի խմբագրատունը, մեր ողբացեալ ընկերոջ մահուան առթիւ։ Անցեալ ուրբաթ օր խմբագրատուն այցելած են Պ. Տրենց Մարգարեան, նախագահ «Հայ Մշակոյթի Բարեկամներ» ընկերակցութեան, Հայ Աւետարանական Ժողովրդական համայնքին կողմէ Պ. Պ. Աւետիս Զաքըճեան եւ Արմէն Սարգիսեան։

Առաջին առթիւ ցաւակցական հեռագիրներ ուղղած են.—

Կիլիկիոյ կաթողիկոսը, Զարեհ եպիսկ. կաթող. տեղապահ եւ Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Վրացեան Համաստեղ (Ամերիկա), Ճեմարանի Շրջ. Միութիւնը եւ «Ակօս»ի խմբագրութիւնը, Բժ. Եր. Արզումանեանի (Միլանօ), Տոքթ. Եղիկ Գոնեալեան (Պէյրութ), Սողոմոն (Ամերիկա), Այրի Տիկին Աբեղեան (Գերմանիա) են։

Պ. Տիգրան Ասատուրեան յօդուած մը հրատարակելով Գահիրէի «Լը Փրոկրէ Էժիփսիէն» թերթին մէջ, կը նուիրէ ողբացեալ ընկերոջ արժէքը՝ իբրեւ մեծ եւ հայրենասէր հրապարակագիր։

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

●

ԽՄԲ.— Անցեալ չորեքշաբթի օր, Փըրանսահայ Լսարանին մէջ յունահայ գաղութի մասին շահեկան տեղեկութիւններ հաղորդեց Քոքինիոյ հոգեւոր հովիւը, Մեսրոպ քահանայ Տէր Յակոբեան: Ահաւասիկ ամփոփումը.—

Մեր ժամանակներուն մէջ, 1874էն վերջ Ապտիւլ Ազիզի սպանութեան հետեւանքով, պալատի հայթայթիչ Հայեր կ'ապաստանին Աթէնք, ինչպէս Քիւրքճիպաշի, Փաշվէճի պաշի եւ կը մնան:

1896ի հայկական ջարդերուն հետեւանքով ալ Յունաստան կ'ապաստանին բաւական թիւով Հայեր, կազմելով փոքր գաղութ մը:

Այդ շրջաններուն կը գաղթէին Կորնթոսի ջրանցքին բացման աշխատանքները: Մօտ չորս հազար Մշեցիներ կ'աշխատէին լքելով իրենց ընտանիքը, մաս մը կը մահանայ, մաս մը կը վերադառնայ եւ մաս մըն ալ Յոյներու հետ կ'ամուսնանայ:

Առողջ Աթէնքի մօտ Մանաստրաքի կոչուած վայրին մէջ որձարանի մը վերնայարկը վարձելով կրօնական արարողութիւններ կատարել կուտան պատահական քահանաներու միջոցաւ:

1899ին Գարեգին քհնյ. Արծրունի պաշտօնի կը կոչուի իբրեւ հոգեւոր հովիւ եւ քիչ վերջ կը մեկնի:

1910ին Փլաթէա Քոմոնտուրու, Օտոս Քըրէզլի կիներու բանտի շէնքը կը գնեն, սակայն փոխարժէքը չվճարելով վճարել, շէնքը գրաւի տակ կ'առնուի: Շնորհիւ Տիգրան Խան Քէլէկեանի, շէնքը ամբողջովին կը փրկուի եւ կը վերածուի եկեղեցիի: Ժամանակի ընթացքին եկեղեցւոյ խորհուրդի պետ կը դառնայ Իզմիրցի ծանօթ բարերար Պ. Հրանտ Նիքոթեան, որ պետական բարձր շրջանակներու հետ ծանօթութեամբ կը յաջողի Եօրկիոս Ա. Թագաւորէն եւ խորհրդարանէն վաւերացուած կանոնագիր մը ստանալ:

Պալքանեան պատերազմին (1913), Թըրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ գրաւումով Սելանիկ, Տրամա, Գավալա, Տէտէ աղաճ, Կիւմիւլճինա, Կրետէ եւ այլ շրջաններու Հայերը կը կազմեն առանձին հոգեւոր հովուութիւններ, ենթակայ Սելանիկի, որ առաջնորդութեան կը վերածուի:

1920ին Կիլիկիոյ ջարդէն ետք, մաս մը հայ ընտանիքներ կը փոխադրուին Յունաստան: Յոյն ժողովուրդը եղբայրաբար կ'օգնէ մեր գաղթականներուն:

1922ին, Իզմիրի աղէտէն վերջ, բազմաթիւ Հայեր կ'ապաստանին Յունաստան եւ կը ցրուին յունական քաղաքներուն մէջ, հովանաւորուելով միշտ հելլէն ժողովուրդին եւ պետութեան կողմէ, որուն գլուխը կը գտնուէր Զօր. Փլասթիրաս:

Հայ գաղթականութեան եւ հին տեղացիներուն թիւը մինչեւ 80–100.000 եղած է: 1926ին, 1931ին եւ 1947ին հայրենիք մեկնած են, մօտ 27000 հոգի, ուրիշներ ալ անցած են Ֆրանսա, Արժանթին, Քանատա եւ այլ վայրեր: Ներկայիս 9500 մնացած են, մեծ մասով Աթէնքի եւ Պիրէօի շրջաններուն մէջ:

Վարչական կազմակերպութիւն.— 1922ի Իզմիրի աղէտին, Ղեւոնդ եպիսկ. Դուրեան երբ Աթէնք ապաստանեցաւ, Իզմիրի քաղաք. ժողովի մաս մը անդամներուն հետ կազմեցին Ազգ. իշխանութիւն մը, որ պետութենէն ճանչցուեցաւ իբրեւ Իզմիրի շարունակութիւնը: Յետոյ Դուրեան եպիսկ. հրաժարելով, Մանչեսթր մեկնեցաւ, եւ Ազգ. պատրիարքարանը իբրեւ քննիչ ղրկեց Կարապետ արք. Մազլըմեանը, որ մնաց մօտ երեսուն տարի, բաւական դժուարին պայմաններուն մէջ: Երկրորդ աշխարհամարտէն եւ 1947ի ներգաղթէն վերջ գործակցութեան շրջան մը սկսաւ եւ ներքին խաղաղութիւն մը ստեղծուեցաւ, որ ցարդ կը շարունակուի:

Հակառակ քսանեւհինգ տարիներէ ի վեր կատարուած դիմումներուն, պետութիւնը չուզեց մեզ ճանչնալ իբրեւ փոքրամասնութիւն: Ամէն ձեռնարկ ապարդիւն, հակառակ խոստումներու: Կը կարծուի թէ հելլէն եւ թուրք բարեկամական դաշնագրին մէջ մասնաւոր յօդուած մը թոյլ չի տար փոքրամասնութիւն ճանչնալ Հայերը: Կառավարութիւնը միայն Հայոց հոգեւոր պետը կը ճանչնայ իբրեւ կապ:

Հպատակութեան հարցը.— Հայոց հըպատակութեան հարցն ալ առկախուեցաւ պետութեան կողմէ խորհրդարանին եղած առաջարկով մը: Ամէն անձ որ երեք տարի Յունաստան կը բնակի, հելլէն կը նըկատուի: Օրէնքին այս յօդուածը Հայոց մասին չգործադրուեցաւ: Եւ եթէ կան հելլէնահպատակներ, անոնք որ պալքանեան պատերազմին գրաւեալ հողամասերէն են կամ կամաւորէն եղածներ: Հիմա մասնաւոր դիմումներու երբեմն ընթացք կը տրուի: Ժամանակին, Փլասթիրասի կառավարութիւնը առաջարկած է հաւաքական հպատակութիւն ընդունիլ, սակայն իզմիրցի վարիչները անտարբեր մընացած են:

Եկեղեցիներ.— Հայ գաղթականութիւնը ուր որ տեղաւորուած է, հոն անմիջապէս եկեղեցի մը եւ դպրոց մը ունենալու մասին մտածեր է: Ունեցած ենք տասնեւհինգէ աւելի եկեղեցիներ, որոնք հետզհետէ իրենց դռները փակեցին, քահանայի եւ ժողովուրդի սակաւութեան պատճառով:

Ներկայիս ամբողջ Յունաստանի մէջ ունինք եօթը քահանաներ: Եկեղեցիներ կան Աթէնք, Ֆիքս, Քոքինիա, Աթէնքի եւ Պիրէօսի շրջաններուն մէջ, Սելանիկ եւ շրջանները, Թրակիան եւ շրջանները, Կրետէ, ինչպէս նաեւ փոքր շրջանները:

Դպրոցներ.— Յունահայ գաղութը ունեցած է մօտ 26 դպրոցներ, սակայն հետզհետէ փակուած են: Ներկայիս միայն չորս դպրոցներ կը գործեն, երկուքը ազգային եւ երկուքը բողոքականաց: 1950ին Քոքինիոյ Ազգ. եւ Զաւարեան եւ Ֆիքսի Ազգային եւ Կաթողիկէ վարժարանները միացան: Իսկ բողոքականները ունին առանձին դպրոցներ Ֆիքս եւ Քոքինիա: Միացեալ վարժարանները ունին 480, իսկ բողոքականները երկու հարիւրի մօտ աշակերտներ: Ազգ. վարժարաններու մէջ կը դասախօսեն 11 հայ եւ եօթը յոյն ուսուցիչներ: Հայերը կ'աւանդեն, հայերէն, կրօնք եւ ազգ. պատմութիւն: Ունինք նոյն վարժարաններուն մէջ երեք մանկապարտէզներ: Իսկ բողոքականները ունին 6 հայ եւ 4 յոյն վարժուհիներ: Մինչեւ 1936, յունարէնը իբրեւ լեզու կ'աւանդուէր, բայց Մեթաքսասի օրովյունարէնը պարտաւորիչ, իսկ հայերէնը իբրեւ լեզու աւանդել սկսան: Դպրոցներու տնօրէնութիւնը Յոյներու յատուկ է: Բացառութիւնն է Քոքինիոյ ազգ. վարժարանի տեսչուհին, որ Հայ է, հելլէնահըպատակ եւ հելլէն ուսուցչանոցէն վկայուած:

Դասախօսը խօսեցաւ նաեւ բնակարաններու հարցին եւ գաղութի տնտեսական կացութեան մասին, որոնք լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառեն: Այժմ արտագաղթ մը սկսած է դէպի Քանատա:

ՑՐՈՒԵԱՆ ՀԱՅԵՐ

●

ՎԻԷՆ.— Մեր քաղաքը, իբրեւ Միջին Ֆրանսայի, բանուկ ու վաճառաշահ կեդրոններէն մին, երեք գլխաւոր ճամբաներով կը հաղորդակցի, հետեւեալ հայաշատ մեծ քաղաքներու հետ,— Վալանս, Լիոն, Կրընոպլը:

Այդ երեք քաղաքներուն ճամբաներուն վրայ կան, բազմաթիւ հայ բեկորներ: Վերջերս շրջագայած ըլլալով, հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղեցի.—

Դէպի Վալանս, առաջին կայանն է, Սէն Քրիստ կոչուած փլատակ գիւղը: Քանի մը հարիւր քայլ անդին, բարձր զառիվայրի մը վրայ կը տարածուին քանի մը տուներ, ու անոնց շուրջ, արտ ու ծառաստաններ: Այդ ագարակներէն երկուքը կը պատկանին երկու Հայերու, բայց մէկը արդէն տեղացիի մը ծախած է իր սեփականութիւնը: Իսկ միւսը ըլլալով բազմանդամ, կը հերկէ, կը ցանէ եւ կ'աշխատի ընդարձակել իր ագարակին սահմանները, գիւղատնտեսական նորահնար գործիքներով եւ գութաններով: Այլասերման վտանգը դեռ մուտք չէ գտած այս ընտանեկան յարկէն ներս:

Ձգելով այդ մենաւոր ագարակը, կը շարունակենք մեր ճամբան, դէպի Փէժ: Ռուսսույյոն, կոչուած գիւղաքաղաքը, 18 քիլոմեթր Վիէնէն:

Հարթ դաշտավայրի մը վրայ կառուցուած են տասնեակ մը մեծ գործարաններ, բոլորն ալ կը պատկանին մեծ ընկերութիւններու: Գործարանները կ'արտադրեն երկաթեղէն եւ քիմիական փոշի: Գիշեր ցերեկ կը բանին գործ. ճարելով հազարաւոր օտար եւ բնիկ բանուորներու: Բացի աշխատանքէ, ընկերութիւնները տրամադրած են հանգստաւէտ բնակարաններ, բազմանդամ ընտանիքներու համար, դուրսէն եկող աշխատաւորներու երթեւեկի դիւրութիւն, իսկ ամուրիներուն՝ ուտելու եւ բնակելու յարմարութիւն: Այս գործարաններուն մէջ կ'աշխատին 10–15 հայ բանուորներ, բոլորն ալ մերձակայ քաղաք ու գիւղերէն:

Քաղաքին մէջ կան երկու տնուոր Հայեր, երկուքն ալ սեփական գործի, խանութի տէր, բարեկեցիկ, մին կօշկակար, իսկ միւսը սափրիչ:

Փէժէն քանի մը քիլոմեթր անդին Ռոնի գետին ափը, կը գտնուի Շավանէ կոչուած գիւղը: Ըստ տրուած տեղեկութեանց, 1947էն առաջ ունեցեր ենք հինգվեց ընտանիքէ բաղկացած հայ փոքրիկ գաղութ մը: Շատերը իրենց ունեցած հողն ու տունը, պարտէզն ու այգին աժան գնով ծախած եւ մեկնած են Հայաստան: Ներկայիս մէկ հայ ընտանիք մնացած է: Ընտանիքի գլխաւորը Հայր, ինծի շատ ծանօթ որբանոցի նախկին ընկեր մը, որուն հետ եղած ենք 1919 Մայիս 28ին անկախ Հայաստան: Հայրենակարօտ կիլիկեցի, բախտակից ընկերս, հայրենասիրութիւնէ մղուած, հաշուեյարդարի ենթարկելով, տարիներու ընթացքին վաստակը, կը պատրաստուի միանալ ներգաղթի կարաւանին: Բայց վերջին րոպէին իր անունը կը ջնջեն ցանկէն: Ու այսօր մարդը դարձած է վարձակալը երէկուան սեփական տան ու հողին: Ու կ'աշխատի Փէժի գործարաններուն մէջ, ապրուստը ճարելու համար: Թէեւ մինակ՝ այս փոքր գիւղին մէջ, ամուր կառչած է իր մայրենի լեզուին եւ Ազգային աւանդութեանց:

Այս գծին սահմանակից, հետեւեալ երեք գիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ բաւական թիւով հայ ընտանիքներ կան.— Սէսուէլ, Շաս եւ Ժիվոր:

— Սէսուէլ, Վիէնի եւ Շասի միջեւ հինգ քիլոմեթր հեռաւորութեամբ, բարձրաբերձ, գետահայեաց գիւղ մըն է, շրջապատուած պտղատու ծառաստաններով: Հոս կայ պետական հիւանդանոց-առաքինարան մը, ներքին ծանր հիւանդներու համար:

Այս փոքր գիւղին մէջ գտայ երկու տարագիր հայ ընտանիքներ, երկուքն ալ ագարակատէր: Մին քառորդ դարէ ի վեր, յարատեւօրէն կ'աշխատի, Շասի մեծ գործարանին մէջ եւ միեւնոյն ատեն կ'օգտագործէ իր աշխատած գործարանին պատկանող տունն ու հողերը, իբրեւ վարձակալ: Իսկ միւս Հայը ունի իր սեփական հողը, որ կը մշակէ, միեւնոյն ատեն կը զբաղի կօշկակարութեամբ:

Երկրորդ գիւղն է Շաս, որուն մասին քանիցս գրած եմ: 15–20 հայ ընտանիքներ, մեծ մասով գործաւոր, կ'աշխատին Շասի գործարանին մէջ, կը բնակին ընկերութեան տրամադրած տուներու մէջ: Ունին նաեւ պարտէզներ: Հոս կան.— Հայ նպարավաճառ մը, խանութպան մը,

---

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂ

●

Տիզբոնի ձախ ափին՝ Տիզբոն արքայանիստ քաղաքի գետեզերեայ պալատում, անդորրութիւն էր տիրում: Սիւնազարդ պալատի չորս բոլորը պարտէզի ամառանոցները պարզել էին իրենց հովհարաձեւ տերեւները եւ անշարժացել, ասես պահակ կանգնել:

Արեւելեան ճոխութեամբ ու շլացուցիչ գոյներով զարդարուած պալատում արքայական գահին բազմել էր գոռոզ Շապուհը: Ադամանդակուռ խոյրը գլխին՝ նա արձանացել էր ոսկեհուռ հանդերձի մէջ, երբ սենեկապետը ներս մտնելով, եօթ անգամ գլուխը խոնարհեց եւ յայտնեց.

— Տիեզերքի աղօթարա՛ն, արքայ մե՛ծ եւ հզօ՛ր. ժամանել է ձեր ծառան՝ Հայոց Արշակ Թագաւորը եւ ուզում է տեսութեանդ արժանանալ:

Արքայական խոյրը տարուբերուեց:

— Վերջապէս ժամանե՞լ է ըմբոստը...

Դաժան նենգութիւն արտայայտող քըմծիծաղ անցաւ արքայից արքայի դէմքով: Ամենակատարեալ եւ ամենախմաստուն Ահուրամազդայի կամքով որքա՜ն յաջող էին գնում գործերը: Ահա իր հրաւէրով Արեաց գահին էր ներկայանում անհնազանդ ու աննուաճ Թագաւորը Հայոց:

«Առիւծին թակարդով են որսում, մարդուն՝ խաբէութեամբ ու քծնանքով», նենգամտեց նա եւ թոյլատրեց հիւրին ներս թողնել:

Հայոց Թագաւորը դանդաղ, հանդիսաւոր քայլերով մտաւ գեղաքանդակ դահլիճը, մօտեցաւ արքայից արքային:

Ոսկեհիւս գայիսոնը ձեռքին՝ Շապուհը հպարտ թիկնել էր գահին: Կեղծ ժըպիտ էր խաղում կանաչաւուն աչքերում:

Արշակը նկատեց այդ:

Աջ ափով շոյելով հինայած մօրուքը՝ Արեաց արքան Հայոց Թագաւորին դիմաւորեց շողոքորթ լեզուով, հետաքրքրուեց Հայոց աշխարհի գործերով եւ կարճ զըրոյցից յետոյ աստուածային օրհնութիւն ու առողջութիւն ցանկալով նրան՝ երեկոյեան ընթրիքի հրաւիրեց:

Արշակ Թագաւորի մեկնելուց անմիջապէս յետոյ, Շապուհն իր մօտ հրաւիրեց մոգերին, կախարդներին, աստղագէտներին եւ ասաց.

— Այս երեսուն տարի է՝ արիները պատերազմում են Հայոց Թագաւորի դէմ եւ չի եղել մի տարի, որ նրան յաղթէին: Ես ըստ մեր երդման օրէնքի, Աղանդանի միջոցով աղ եւ վարազագիր մատանիով կնքուած հրաւէր ուղարկեցի Արշակին, թէ՝ «եկ, իրար տեսնենք եւ այսուհետեւ հայր եւ որդի լինենք»: Եւ ահա նա վեր է կացել ու իր սպարապետ Վասակի հետ միասին եկել այստեղ: Եթէ իմանայի, թէ նա հաւատարիմ ծառայ կը մնայ իմ ուխտին, մեծ պատիւներով կ'արձակէի նըրան դէպի իւր աշխարհը, բայց վախենում եմ նորից վերադառնայ իր երկիրը եւ չանսայ արքայական իմ հրամաններին: Ասէ՛ք, իմաստուններ, ինչպէ՞ս վարուեմ հետը:

Սպիտակազգեստ մոգերով շրջապատուած ծերունի մովպետան մովպետը շոյեց ճերմակ մօրուքը, ձեռքերը պարզեց երկինք ու այսպէս պատգամեց.

— Արեաց հզօր արքայ, պահի՛ր Արշակին այստեղ. դեսպան ուղարկիր Հայոց երկիրը, բերել տուր երկու բեռ Հայաստանի հողից եւ մի կահոյր ջրից: Եւ հըրաման տուր դահլիճի յատակի կէսը ծածկել Հայաստանից բերուած հողով. ապա բռնիր Հայոց Թագաւորի ձեռքից եւ տար նրան նախ այնտեղ, որտեղ Պարսից հողն է, եւ հարցեր տուր նրան: Եւ նորից բռնիր նրա ձեռքից ու տար հայաստանի հողի վրայ եւ լսի՛ր նրա խօսքերը. ապա կ'իմանաս, թէ նա հաւատարի՞մ է քո ուխտին եւ կը պահէ՞ արդեօք քո դաշինքը, երբ դու նրան արձակես եւ նա գնայ Հայաստան:

Մովպետան մովպետին ու կախարդներին լսելով Շապուհը արագավազ ուղտերով մարդիկ ճամբեց Հայաստան՝ հող եւ ջուր բերելու:

Մի քանի օր յետոյ Արքայից արքան կատարեց մովպետի խորհուրդը:

Երբ Պարսից հողի վրայ էին Շապուհը հարց տուեց.

— Արշակ Հայոց Թագաւոր, ինչո՞ւ դարձար իմ թշնամին. չէ՞ որ քեզ որդու պէս սիրեցի եւ կամեցայ իմ դուստրը քեզ կնութեան տալ եւ իմ որդին դարձնել քեզ: Իսկ դու ինձ չլսեցիր, թշնամացար. եւ ահա ամբողջ երեսուն տարի է պատերազմում ես իմ դէմ:

Արշակ Թագաւորը ոտքերի տակ այրուցք զգալով՝ խեղճացաւ եւ պատասխանեց.

— Արքայից արքայ, ես մեղաւոր եւ յանցաւոր եմ քո առաջ:

Իսկ երբ Շապուհը նրան տարաւ յատակի հայակողմը, եւ Արշակը ոտք դրեց հայրենի հողի վրայ, որ Հայաստանի ջրով էր օծուած, մեծապէս փոխուեց, գօտեպնդուեց եւ ասաց.

— Հեռո՛ւ ինձանից, չարագո՛րծ արքայ. ես չեմ ների քեզ հայկական հողում թափուած արեան եւ ապստամբութիւններ համար:

(1) ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

ՔԱՐԻՒՂԻ ՆՈՐ ՀԱՆՔԵՐ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

●

Համաձայն նոր հնգամեակին նախատեսութեանց, 1960ին նաւթի արտադրութիւնը պէտք է բարձրանայ 135 միլիոն թոնի: Մասնագէտներու կարծիքով, շատ հաւանական է որ հասնին այս նպատակին: Ներկայ արտադրութիւնը 70 միլիոն թոն է, որով պէտք է կրկնապատկել հինգ տարուան մէջ: Ասոր պէս արդիւնք մը կարելի եղաւ ձեռք բերել նախորդ հնգամեակին (1951 – 1955). նաւթի արտադրութիւնը 37.8էն բարձրացաւ 70 միլիոնի: Շահագործման մէջ է, 1934էն ի վեր, «Երկրորդ Պաքուն» որ կը գտնուի Ուրալի արեւմտեան կողմը, Կույպիշեւի հիւսիսը:

Այս հարուստ խաւը, կը ծածկէ Պաշխարայի եւ Թաթարիստանի մէջ շատ ընդարձակ մակերես մը, գրեթէ Ֆրանսայի մէկուկէս անգամը: 1955էն ի վեր այս նոր աւազանը գրեթէ Պաքուի չափ քարիւղ կ'արտադրէ եւ շատ չանցած պիտի գերանցէ Կովկասեան հին աւազանը: Հետզհետէ կը յայտնուի թէ Խ. Միութեան նաւթային ամէնէն մեծ հարստութիւնը կը գտնուի արեւելեան շրջանին մէջ: Վերջերս նկատուած է նաեւ որ նաւթային խաւեր կը գտնուին տափաստաններուն վրայ — արեւմտեան Խազախստանի, Թիւրքմէնիստանի աւազուտ անապատին եւ Սախալինի ճախճախուտներուն մէջ: Հետազօտութիւնները պիտի շարունակուին արեւմտեան եւ արեւելեան Սիպերիոյ դաշտավայրին, ինչպէս եւ ընդարձակ հիւսիսին մէջ:

Երկրորդ Պաքուի քարիւղը դէպի Սիպերիա պիտի հոսի: Ըստ նոր հնգամեակի նախատեսութեան Օմսկի զտարանին շինութիւնը պիտի վերջանայ եւ պիտի ձեռնարկուի ուրիշ զտարաններու շինութեան Կրասնոյարսքի եւ Ամուրի շրջաններուն մէջ: Պետական ծրագրի նախագահ՝ Բայբակով յայտարարեց քսաներորդ համագումարին մէջ թէ՝ բոլոր այս գործարանները Պաքուէն գերազանց արտադրութեան կարողութիւն ունին: Գործարանները պիտի կրնան զտել նաւթուղիի միջոցով Բաշկիրիէն եւ Թաթարիստանէն բերուած քարիւղը:

Օմսկի զտարանը արդէն ներկայիս կը ստանայ Բաշկիրիի քարիւղը շնորհիւ Տուիմազի նաւթուղին, որ 1330 քիլոմեթր երկայնութիւն ունի: Հիմա պէտք է շատ աւելի երկարել արեւելքի ուղղութեամբ:

Օմսկի մէջ գլխաւոր ճարտարագէտը ցոյց տուած է Սիպերիոյ քարտէսը, ուր կ'երեւան ապագայ նաւթուղիին հետքերը, եւ որոնք կը ծածկեն 3700 քիլոմեթր հեռաւորութիւն մը:

Ամէնէն արդիական գործիքներով կ'աշխատին բանուորները: Երկու մեթր խորութիւն ունեցող փոսերը կը փորուին մասնագէտներու կողմէ եւ երբ օդը լաւ ըլլայ կրնան օրական հազարէն հազար հինգ հարիւր մեթր փորել: «Զմրան միջոցին գործածուելիք մեքենայ չունինք, ըսած է ճարտարագէտը, եւ ցարդ չյաջողեցանք շինել»:

Երբ վերջանայ սիպերիական մեծ նաւթուղին, որ Տոնիմազիէն (Բաշկիրի) կը մեկնի, մինչեւ Իրկուցակ պիտի հասնի, սակայն 1961–1965ի հնգամեակին համաձայն պիտի երկարի մինչեւ Ամուրի շըրջանը եւ յետագային մինչեւ Խապարովսկի հողին վրայ: Կը նախատեսուի, միւս կողմէ, որ նաւթուղիին որոշ ճիւղերը վառելանիւթ պիտի կրնան ճարել այն սովխոզներուն եւ կոլխոզներուն, որոնք վերջերս կազմուեցան խամ եւ խոպան հողերը մշակելու համար:

Երբ 20րդ համագումարին մէջ այս հարցերու մասին կը խօսէր Բայբակով կ'ըսէր.— «Ծրագրուած նաւթուղիներուն ուժը ցոյց տալու համար, կը բաւէ ըսել որ եթէ հարկ ըլլար քարիւղը փոխադրել շոգեկառքի վակոններով, պիտի ստիպուէինք շինել Անդրսիպերիական նոր երկաթուղի մը»:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԱՍԸ նոր անդամներ աւելցան Հ. Յ. Դ. Նոր Սիսի (Պէյրութ) շրջանին մէջ: Երդումի արարողութիւնը տեղի ունեցաւ կնքահայրութեամբ ընկեր Կարօ Սասունիի որ ըսաւ.— «Եթէ ոմանց զարմանալի կը թուի մեր մեծ կազմակերպութեան ուռճացումը, զարմանալի չէ մեզի համար, որովհետեւ ներկայ պայմաններուն մէջ, չկայ աւելի զոհաբերող, աւելի հայրենասէր, աւելի գաղափարապաշտ կուսակցութիւն քան Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը»: Ապա թելադրեց նորագիրներուն ըլլալ ճշմարիտ աւանդապահը մեր կազմակերպութեան մեծ դէմքերուն:

ԻՐԱՆԻ Երեսփ. ժողովին անդամ ընտրուած է, հարաւային շրջանին կողմէ Պ. Սեւակ Սաղինեան: Նորընտիր երեսփոխանը ծնած է 1921ին եւ մեծ համարում կը վայելէ:

Պ. ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ իր գիրքէն «Սոնկ ավ Ամերիկա» օրինակ մը նուիրեց նախագահ Այզընհաուըրին: Գրքին առաջին տպագրութենէն 25 հազար օրինակ սպառած ըլլալով, ձեռնարկուած է երկրորդ տպագրութեան: Գիրքը շատ լաւ գրախօսականներու արժանացաւ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ առաջնորդ Մամբրէ արք. ընկերակցութեամբ Քաղաք. ժողովի ատենապետ Պ. Հրանտ Նասիպեանի վարչապետարան երթալով ստորագրած է մասնաւոր տոմարին մէջ Կամալ Նասրի հանրապետութեան նախագահ ընտրուելուն առթիւ:

ՆԿԱՐԻՉ Յ. Մինասեան Նիւ Եորքի մէջ նկարահանդէսներ տալէ ետք մեկնած է Քալիֆորնիա ուր եւս պիտի ցուցադրէ իր նկարները: «Ասպարէզ» կը գրէ թէ Մինասեան պարսկական դեսպանատան համար մասնաւորաբար պիտի նկարէ Նիակարայի Ջրվէժը եւ Արիզոնայի համայնապատկերը:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՆՈՒԷՐ ՄԸ «ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

●

Համազգային Մշակութային Ընկերութեան Փարիզի մասնաճիւղը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ թէ այրի տիկին Նինա Զաւրեան, համախորհուրդ Պ. Աբրահամ Ղուկասեանի հետ, իր ամուսինին՝ ողբացեալ Յովհաննէս Զաւրեանի գրադարանը նուիրած է Պէյրութի Նշան Փալանճեան Ճեմարանի Մատենադարանին:

Գրադարանը կը պարունակէ ոչ միայն հայերէն, այլեւ ֆրանսերէն եւ ռուսերէն գիրքեր: Հայերէնի բաժինը մասնաւորաբար հարուստ է մատենագրական, պատմական ու բանասիրական երկերով:

Այս առթիւ Համազգայինի Փարիզի մասնաճիւղին վարչութիւնը կը փութայ հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնը յայտնել յարգելի նուիրատուներուն:

Նախագահ Մ. Պարսամեան, ատենադպիր՝ Պ. Զպուքճեան:
30 Յունիս, 1956

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հաճոյքով կ'իմանանք թէ՝ Լիոն Մոնթէնյի տարեվերջի քննութիւններուն, 50 աշակերտներու մէջ առաջնութիւնը շահած է դեռատի Արաքսի Գմբէթեան (13 տարեկան) արժանանալով 11 մրցանակի՝ Էքսէլանս կոչումով: Խստապահանջ քննիչներու առջեւ Արաքսի Գմբէթեան արտասանելով Վիրգիլիոսի «Տրովադայի Նահանջը» դասական կտորը, խլած է նոյնպէս ռէսիթասիոնի առաջնութիւնը:

×

Միքայէլ Ստամպոլեան (ութուկէս տարեկան) առաջին եղած է Վալանսի գեղարուեստից վարժարանին իր դասարանին մէջ: Օժտուած է նկարչական տաղանդով:

×

Ալեքսի Թաղէոսեան (տասնըեօթը տարեկան) Ռոմանէն Քլավիէ մրցանակը ըստացած է: Բացառիկ ընդունակութիւն ունի նկարչութեան մէջ: Այս առթիւ Պ. Պեռնեզա կը գրէ «Լը Տոֆինէ Լիպէռէ»ի մէջ թէ չէ կրցած կրթաթոշակ մը ճարել այս օժտուած տղուն համար եւ կը յուսայ որ Բարեգործականը կամ գաղութը ընթացք պիտի տան Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի դիմումներուն, օգնելու համար այս որբին:

երեք շրջուն վաճառատուններ եւ ածխավաճառ մը: Իբրեւ ազգային կեանք սկիզբէն ի վեր գոյութիւն ունի Հայրենակցականը, որուն հովանաւորութեան տակ կար ծաղկոց մը, 15–20 մանուկներով: Կը լսենք որ փակած են, փողոց ձգելով մանուկները: Հին սերունդը կառչած կը մնայ հայ լեզուին, իսկ նոր սերունդը բռնած է այլասերման ճամբան: Օտարներուն հետ, ամուսնութիւնը դարձած է սովորական, թէեւ չեն պակսիր ազգասէր եւ բանիմաց Հայեր: Անոնց պարտքն է յանձնախումբ մը կազմել եւ վերաբանալ ծաղկոցը:

Շասէն մէկ քիլոմեթր հեռու, Ռոն գետին աջ ափին վրայ կը գտնուի Ժիվոր, գործարաններու ցանցով շրջապատուած քաղաք մը որ գետային ճամբով, կը հաղորդակցի Միջերկրական ծովու Սէն Լուի Տիւ Ռոն նաւահանգիստին հետ: Ամէն շաբաթ տասնեակ մը բեռնաբարձ նաւեր կ'երթեւեկեն:

Տասնեակ հազար գործաւորներ կ'աշխատին այս քաղաքին գործարաններու մէջ: Հոս ունինք տասնըհինգ հայ բանւորներ, կօշկակար մը, սափրիչ մը, լուսանկարիչ մը, ժամագործ մը, եւ կաթնավաճառ մը՝ տեղացիի հետ ամուսնացած: Ոչ մէկ ազգային շարժում: Հիներն անգամ բռնած են այլասերման ճամբան: Ունինք 2 երիտասարդ Հայուհիներ, 2 քոյրեր, 1ը՝ երգչուհի ջութակահար, իսկ միւսը՝ դաշնակահար, որոնք վերջերս անակնկալօրէն երեւցան հայ բեմի վրայ, Մայիս 28ի հանդէսի տօնակատարութեան առթիւ (Վիէն), եւ իրենց երգերով, նըւագներով փայլ տուին հանդէսին: Սրտանց կը մաղթենք Պալճեան քոյրերուն, որ կէս ճամբան չմնան:

Լիոն – Կրընոպլ ճամբուն վրայ, Պուրկուան միակ քաղաքն է ուր կան քանի մը տնուոր Հայեր, բոլորն ալ գործաւոր եւ քանի մը արհեստաւոր (դերձակ, լուսանկարիչ, սափրիչ): Ազգային ոչ մէկ շարժում, բայց կան հայրենասէր ծնողքներ, որոնք ամէն ջանք կը թափեն, որպէս իրենց զաւակները Հայ մեծնան եւ հայերէն խօսին: Իսկ, մնացած մասը երբեք հետաքրքրուիր Հայով ու Հայութեամբ:

ՆԵՐՍԷՍ

ԵՐԵՒԱՆ գացած է Պելժիոյ արհեստակցական միութեանց պատուիրակութիւնը: Հայաստանի մէջ անոնք այցելած են տեսարժան վայրերը եւ նորակառոյցները, մշակութային հաստատութիւնները, նաեւ կոլտնտեսութիւնները:

ԵՐԿԱՐ սակարկութիւններէ վերջ, տիկին մը մուշտակ մը կը գնէ.

— Պայմանաւ որ, չորս հաշուեցոյց հանէք, կ'ըսէ վաճառականին: Առաջինին մէջ ութ հազար պիտի գրէք: Ատիկա իմ վճարելիքիս համար: Երկրորդը՝ 12 հազար, ամուսինիս համար: Երրորդը՝ բարեկամիս համար՝ 15 հազար: Չորրորդը՝ քսան հազար, բարեկամուհիներուս ցոյց տալու համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

2.— ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Այն օրից, որ քրիստոնէութիւնը մուտք է գործում Հայաստանում, նկատւում է մի խուլ, ներքին կռիւ թագաւորի եւ հոգեւորականութեան մէջ, որ յաճախ արտայայտւում է դառն, եղերական վախճանով:

Զարմանալին այն է, որ այդ կռիւը սկսւում է իսկ եւ իսկ այժմ ժամանակից եւ նոյն թագաւորների օրերով, որոնք մաքառում էին իրանց նախարարների հետ: — Դրանք Տրդատ Մեծի չորս յաջորդներն են՝ Խոսրով, Տիրան, Արշակ եւ Պապ:

Ինքը Լուսաւորիչը հալածուեցաւ: Իւր կեանքի վերջին օրերը ծածկեց նա Սեպուհ լերան այրերի անյայտութեան մէջ:

Նրա որդիներից՝ Արիստակէսը սպանուեցաւ Արքեղայոս իշխանից: Իսկ Վըրթանէսը, Աշտիշատի վանքում, մի հրաշքով միայն կարողացաւ իւր կեանքը ազատել խուժանի կատաղութիւնից:

Վրթանէսի երկու որդիներից մէկը, Գրիգորիսը, նահատակուեցաւ Վասնեան դաշտում, իսկ միւսը, Յուսիկը, սպանուեցաւ եկեղեցում Տիրան թագաւորի հրամանով, որի փեսան էր:

Յուսիկի երկու որդիները, Պապ եւ Աթանագինէս, մի ժամուան մէջ սպաննուեցան Աշտիշատի վանքում:

Պապը իւր սեղանի վրայ, ճաշի ժամանակ, թունաւորեց Աթանագինէսի որդի Ներսէս Մեծին, որի բազմաջան աշխատութեամբ ինքը թագաւորական գահն էր բարձրացել:

Մի խօսքով, սկսեալ Լուսաւորչից մինչեւ նրա վերջին ժառանգը, Սահակ Պարթեւը, այդ մեծ հայրապետական տան ներկայացուցիչներից համարեա եւ ոչ մէկը խաղաղ մահուամբ չվախճանուեցաւ, այլ ամէնքը զոհ դարձան կամ թագաւորի եւ կամ նախարարների խստասրտութեանը:

Զոհ դարձան եւ այդ ժամանակների նըշանաւոր եկեղեցականները:

Խոսրովի հրամանով Մանաճիհր Ռըշտունին Յակոբ Մծբնայ հայրապետի եօթն սարկաւագներին Ընձակայ լերան բարձրութիւնից գահավիժել տուեց Վանայ ծովակի մէջ: Տիրանի հայրապետի աղաչանքն ու արտասուքը անզօր եղան ամոքելու խստասիրտ իշխանի անգթութիւնը:

Տիրանը խեղդել տուեց ծերունի Դանիէլ քահանային, որ Լուսաւորչի նշանաւոր աշակերտներից մէկն էր:

Արշակը հրամայեց հրապարակի վրայ քարկոծել Արշակունեաց եւ Բագրեւանդի եպիսկոպոս Խադին, որը Ներսէս Մեծի աշակերտը եւ նրա հայրապետական տեղապահն էր Կ. Պոլիս գնացած ժամանակ:

Ի՞նչ էր այդ ողբալի երեւոյթների պատճառը: Արդեօք նոր կրօնի մաքառո՞ւմը եւ նրա սաստիկ հակառակութիւնը հեթանոսական վաղեմի սովորութիւններին եւ բարք ու վարքերի հետ:

Այդպէս էլ բացատրում են Հայոց պատմագիրները:

Տրդատ Մեծից յետոյ, նրա բոլոր յաջորդները, բացի Վռամշապուհից, մինչեւ Արշակունեաց տան անկումը, նկարագրըւած են որպէս վերին աստիճանի բարբարոսական անձինք: Հոգեւորականութիւնը նրանց անկարգ բարք ու վարքը յանդիմանում էր, իսկ նրանք զայրանալով՝ սպանել են տալիս հոգեւորականներին: Դրանով է վերջանում պատմութեան խօսքը:

Բայց նոյն պատմութիւնը անդիտակցաբար երեւան է հանում այնպիսի նշմարներ, որոնք հակառակ վկայութիւն են տալիս, որոնք ստիպում են, կատարուած չարիքների արմատը որոնել աւելի խորը, աւելի հիմնաւոր պատճառների մէջ:

Ինչո՞ւ Արշակունի թագաւորները, քրիստոնէութիւնը ընդունելուց յետոյ, փոխանակ լաւանալու, փոխանակ բարքով ու վարքով ազնուանալու, ընդհակառակն աւելի խստասիրտ, աւելի եղեռնագործ դարձան: Քրիստոնէութեան բարոյական ազդեցութիւնը չէր կարող այսպիսի հրէշաւոր արդիւնքներ առաջ բերել: Վերջապէս, ինչո՞ւ Արշակունի թագաւորները, դեռ քրիստոնէութիւնը չընդունած, աւելի բարոյական եւ աւելի ազնիւ էին: Տիրան Բ., Արտաշէս Բ., Խոսրով Մեծը, մարդասիրութեան եւ բարձր առաքինութեան տիպարներ էին: Եւ առհասարակ Հայոց հեթանոս թագաւորների մէջ՝ չէ կարելի մէկին ցոյց տալ, որ բարոյապէս այնպիսի այլանդակ կերպով նըկարագրուած լինէր, որպէս Արշակունեաց վերջին քրիստոնեայ թագաւորները:

Արդեօք բարբարո՞ս էին նրանք, որ անխնայ կոտորում էին հոգեւորականներին:

Այդ հարցը լուծելու համար՝ պէտք է նախ ցոյց տալ, թէ ի՛նչ էր այն ժամանակ հոգեւորականութիւնը եւ ո՛րպիսի կերպարանք էր ստացել հոգեւոր իշխանութիւնը:

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԱՐԳԻԼԷ ԱՆՁԻ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔԸ

•

Խ. Միութեան կեդր. կոմիտէն երկար հրահանգ մը հրատարակեց որով կը յայտարարէ թէ արգիլուած է անձի պաշտամունքը: Այս առթիւ կը պատասխանէ 20րդ համագումարէն ետք եղած քննադատութեանց: Հրամանագիրը կը բաղկանայ 6000 բառերէ եւ կը կազմէ առաջին պաշտօնական վաւերագիրը ստալինեան պաշտամունքին դէմ, քանի որ Ն. Խրուշչեւի գաղտնի տեղեկագիրը ցարդ չէ հրատարակուած Խ. Միութեան մէջ:

Յայտարարութեան առաջին մասին մէջ կեդր. կոմիտէն կը պատասխանէ «համայնավարութեան թշնամիներուն»: Երկրորդ մասով մը կը բացատրէ թէ ինչպէս տեղի ունեցան եւ տարածուեցան անձի պաշտամունքը եւ անոր բացասական հետեւանքները: Երրորդով կը պարզէ ձեռք առնուած միջոցները: Միջանկեալ, կ'ըսէ թէ Փոզնանի (Լեհաստան) խռովութեանց դրամը ճարած են օտար աշխարհակալութեան գործակալները: Յատկապէս կը յիշէ Մ. Նահանգները, իբրեւ թշնամի համայնավարութեան:

Իրազեկներ կը կարծեն թէ այս վաւերագիրը խմբագրուած է կեդր. կոմիտէի քարտուղարներէն Պոսպելովի կողմէ, որ օգնած է Խրուշչեւի, աւելի չեշտելու համար տեսաբանական խորութիւնը: Յայտարարութիւնը սահմանուած է արտաքին աշխարհին համար եւ կը փորձէ համոզել թէ «ոչ ոք ժողովուրդին աջակցութիւնը պիտի վայելէր, եթէ Ստալինի վրայ յարձակէր անոր ողջ եղած ատենը»: Յետոյ կ'ըսէ թէ Ստալինի սխալները երբեք չեն փոխած կուսակցութեան եւ խորհրդային կարգուսարքին բնոյթը, եւ կ'ընդունի որ կարգ մը ազատութիւններ վայելեն տարբեր երկիրներու «եղբայր կուսակցութիւնները»:

× Փարիզ վերադարձաւ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան մասնաւոր պատուիրակութիւնը, որ Մոսկուա գացած էր, լուսաբանութիւններ ստանալու համար հակաստալինեան պայքարին առթիւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ իսլամական համագումարը, որ կը շարունակուէր Յունիս 26էն ի վեր, վերջացուց իր աշխատանքները, շարք մը բանաձեւեր քուէարկելով Պաղեստինի եւ Ալժերիոյ մասին: Այս վերջին երկրին վերաբերեալ բանաձեւը կ'ըսէ.— «Իսլամական աշխարհի առաջին հողը համարել Ալժերիոյ խնդիրը, հրաւիրել Մարոքը եւ Թունուզը որ վերսկսին պայքարը Ֆրանսական աշխարհակալութեան դէմ, մինչեւ որ պատերազմը դադրի եւ ճանչնան Ալժերիոյ անկախութեան իրաւունքը, պատուիրակութիւններ ղրկել զանազան երկիրներ, ժողովրդական եւ պաշտօնական «պոյքոթ» որոշել Ֆրանսայի դէմ» եւն.:

ՋՐՀԵՂԵՂ ՄԸ եւ բուռն փոթորիկներ ահագին վնաս պատճառեցին Մարսէյլի, Նիսի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Հեղեղը եւ ցեխը լման տասը վայրկեան աւերեցին Լա Սիոթայի ծովափը: Ամբողջ փողոցներ ողողուեցան Մարսէյլի եւ Փրովանսի մէջ: Տեղատարափ անձրեւ մը ամէն շարժում դադրեցուց Նիսի մէջ, մէկուկէս ժամ: Շատ մը գետնայարկեր ողողուեցան: Ջուրերու բարձրութիւնը 60–70 սանթիմեթրի կը հասնէր: Փարիզի մէջ ալ անձրեւ տեղաց, բայց ոչ այնքան ծանր: Օդը չէ բացուած տակաւին:

ՑՈՅՑԵՐ ՍԱՐՔՈՒԵՑԱՆ Լիոնի, Թուլուզի, Քալէի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Ծանր փոխադրութեանց կառքերը կանգ առին ամէն տեղ, խանգարելով հաղորդակցութիւնները քաղաքէ քաղաք: Բողոք նոր տուրքերու դէմ:

ԵՄԷՆԻ Հոտէյտա նաւահանգիստը վերաշինելու համար Խ. Միութիւնը ծրագիր մը ներկայացուցած է:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը Մոսկուա գնաց, ուր պիտի մնայ երեք օր:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 2).— Ձոյլ ոսկի 452.000, նաբոլէոն 3260, զուից. 3050, անգլիական 4020, քսան տոլարնոց 16.080, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1060, տոլար 389, զուից. 93, պելժ. 7.80, լիր 0.60:

ՍՈՒԳԻ ԵՐԵԿՈՅ
ՈՂԲ. Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տեղի կ'ունենայ, 7 Յուլիս, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սոսիէթէ Սավանթ, 8 ռիւ Տանթոն:

Կը նախագահէ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկերներ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

•

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ իր մեծանուն հիմնադրին ողբացեալ՝

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, կը կազմակերպէ սգահանդէս մը նուիրուած մեծ Հայուն:

Սինեմա Նոայի մէջ (Լա Քանըպիէր):

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահեն՝ Պ. Պ. ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ, Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԹԷՐՋԻՊԱՇԵԱՆ:

Կը խօսին՝ Տիկ. Մ. ՊԱԼԱՐ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Պ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ՝ Տարօն-Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան:

Ի յիշատակ Տարօն Սալնոյ Ձորի հերոսներու:

Կը նախագահէ Ե. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Կը խօսի հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէի զովասուն պարտէզին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին: Պարեր Մարսէյլի արենուշներու «Արաքս» խումբին կողմէ եւ հաճելի անակնկալներ, Օր. Ա. Շահմիրեան կ'արտասանէ կտոր մը ձօնուած Սօսէ Մայրիկին: Պիտի երգեն՝ Պ. Պ. Մ. Տէրոյեան, Ժ. Գասպարեան, Գ. Ստեփանեան եւ Օր. Ա. Յարութիւնեան: Կ'արտասանէ Օր. Ա. Սարգսեան:

Ալզագլի ծանօթ ձայնասփիւռը պիտի նուագէ հայրենիքի հին ու նոր երգեր եւ պարեր: Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը շնորհաւորէ Օր. Անիթա Սարգսեանի բացառիկ յաջողութիւնը, արտասանութեան եւ թատերական ճիւղին մէջ:

Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Աննա Մելիք Մուշկամպարեանէ հինգ հազար ֆրանք, իր սիրեցեալ ամուսնոյն մահուան առթիւ, Տիկին Վարսենիկ Քէօսէեանէ հազար ֆր. իր ապաքինման առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս եւ Աստղիկ Մութաֆեան իրենց աղջկան՝ Բերուզի նշանախօսութեան առթիւ երկու հազար ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, որ շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ 500 ֆր. Պ. Ա. Մկրեանէ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, ի նպաստ իր դպրոցին երկու հազար ֆրանք, Պ. Գրիգոր Ճերմակեանէ իր եղբօր զաւկին՝ Մանուկ Ճերմակեանի ծննդեան առթիւ:

Տիկին Մութաֆեանէ հազար ֆր., Տիկ. Հերանուշ Սպէնջեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Ժիւռայի կայանին առաջին խումբի արձանագրութիւնները փակուած ըլլալով, դիմումները կ'ընդունուին միայն Բ. խումբին համար:

Առաջին խումբի մեկնում 9 Յուլիս, Բ. խումբի մեկնում 9 Օգոստոս:

Հաւաքուիլ այս երկուշաբթի ժամը 21.30ին, Կառ տը Լիոն, Քուր տը Լ'Օրլոժ: Ծնողներէն կը խնդրուի երեք օր առաջ յանձնել բժշկական վկայականները:

ՈՒՍՈՒՑԻՉ Կ'ՈՒԶԵՆ

Փոն. տը Շէրիւի Ազգ. Միութիւնը կը փնտռէ դաստիարակ ուսուցիչ եւ կամ ուսուցչուհի մը: Դիմել հետեւեալ հասցէին՝

M. Bichakdjian, Rue de la Poste
Pont-de-Cheruy (Isère)

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԵՏԱՁՈՒԱԾ Է

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար Յուլիս 8ին, յետաձգուած է Մեծ Հայուն Վ. Նաւասարդեանի մահուան առթիւ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Բարեգործականի յիսնամեակին առթիւ, լսարանին հրաւէրով, այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանին սրահին մէջ կը խօսի Բարեգործականի Եւրոպայի կեդրոնի դեր-նախագահ Տոքթ. Պէօյիւքեան: Նիւթը՝ Հ. Բ. Ը. Մ.ի կատարած դերը մեր ազգային կեանքին մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ի յիշատակ Տարօն Տուրուբերանի 1915ի Եղեռնի բազմահազար նահատակներու, այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ:

Այրի Տիկին Մարիամ Պզտիկեան, (ծնեալ Այվազեան), (Քլամար), Տէր և Տիկ. Թորոս Պզտիկեան եւ զաւակները (Իսի), Տէր եւ Տիկին Գ. եւ Ա. Յակոբեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Այվազեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր եւ Հայկանոյշ Պաղտիկեան եւ զաւակները (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Վահան Աւագեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Մնացական Եզեկիէլեան եւ զաւակները (Լաֆրէթ), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թօզլուեան եւ զաւակները (Լաֆրէթ), Պ. Զատիկ Այտընեան եւ զաւակները (Իսի), Այրի Տիկին Մարիամ Պաղտասարեան (Կափ), Այրի Տիկին Դիգիկ Այտընեան (Սէնթ Ուէն), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Արսլանեան եւ զաւակները: Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Գրիգորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Պաղտասարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահան Պաղտասարեան եւ զաւակները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր, փեսին եւ ազգականին

ԹՈՐԳՈՄ ՊԶՏԻԿԵԱՆԻ

(Բնիկ Պիլէճիկցի, 50 տարեկան)

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ, 1 Յուլիս, կիրակի, առաւօտեան ժամը 2ին, իր բնակարանը, Քլամար, 19 ռիւ Անթուան Բուրպարիէն:

Յուղարկաւորութեան արարողութի պիտի կատարուի չորեքշաբթի, Յուլիս 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Իսիի գերեզմանատունը, իրենց ընտանեկան դամարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել:

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Օդափոխութեան համար վեց սենեակներ: Լաւ յարմարութիւններով, երկու երկուքի բաժնուած, կառատունով, ծառաստաններով, պաղ ու հոսուն ջուրով, Ռութ Նասիոնալի վրայ, Վիէն քաղաքէն հինգ քիլոմեթր:

Դիմել Գրիգոր Հացագործեանի, 124 ռիւ Լաֆայէթ, Վիէն (Իզէր):

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Յուլիս ութին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2–4, վարժարանի սրահին մէջ:

Հանդէսէն ետք տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը պարտէզին մէջ: Հասարակութեան համար վերապահուած են հաճելի անակնկալներ: Դաշտահանդէսի ընթացքին տեղի կ'ունենան նուագ եւ պար:

Ճոխ պիւֆէ, հայկական խորոված եւ այլ հայկական համադամներ:

Վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն մուտքի համար: Գին 250 ֆր.:

1, Bld. du Nord. Le Raincy (S. et O.)

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Տէր եւ Տիկին Միսաք եւ Մարի Թէլլալեան, զաւակը եւ թոռները (Պոլիս), Օր. Պերճուհի Թէրզեան, Պ. Ստեփան Թէրզեան եւ զաւակները, Պ. Վաղինակ Թէրզեան, Ճէզվէճեան ընտանիքները եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահագն Թէօտիկ եւ զաւակները (Ֆրէզնօ), ինչպէս նաեւ Զիլճեան, Նիքոլեան, Իւզպաշեան, Տիւրկէրեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԽՄԱՍՏՈՒՀԻ ԹԷՐԶԵԱՆԻ

(Ծնեալ Ճէզվէճեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 1ին, 86 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս հինգշաբթի առտու ժամը 10ին, Իսիի գերեզմանատունը (ռիւ տը Լ'էկալիթէ): Մասնաւոր օթօքար մը տրամադրելի է անոնց համար, որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ: Օթոքարը կը մեկնի առտուն ժամը 9ին, 9 ռիւ Մազակրանէն եւ կը վերադառնայ Փարիզ, յուղարկաւորութենէն վերջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ՔՂԻԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ, 117 Ավընիւ Քօրօ, Պար տիւ Շալէի զով ծառաստանին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Անակնկալներ քղեցի նոր սերնդականներէն, գեղջկական պար Օր. Կոշկակարեանէ, հայկական եւ տեղական պար:

Հայկական պարերուն կը նուագէ Պ. Հրանտ Փանոսեանի եւ Համբարձումեանի եղբայրներու խումբը: Բարձրախօս Պ. Ալֆագի: Պուլի մրցում:

Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է

Հանդիսավայր երթալու համար առնել թիւ 53 թրոլէն ու իջնել Սէն Ժիւսթ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Նիկոմիտիոյ շրջանի Եալովայի Շաքշաք գիւղացի, Ղուկաս Յակոբեան որ 1938ին կը գտնուէր Փարիզ: Տեղեկացնել քրոջը, Սանդուխտ Յակոբեանի, 2 Օտոս Բարմէնիօնոս, Գավալա (Յունաստան):

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒԼԻՍ • JEUDI 5 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7621 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3432

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՍՏ

Բոլոր երկիրներու համայնավար կուսակցութիւնները ծովովին կ'ուսանէին յանկարծակի, աշխելու համար իրենց դիրքը սթալինականութեան առթիւ :

Իտալա-ֆրանս. Կոմ. Կուսակց. պարագ-լուխներ կամ յայտարարութիւն-ներ ալ հրատարակեցին :

Մեծ մասով շուարում կը յայտնէին այդ յայտարարութիւնները, իրենց սոս-կ ուսուցման կամ երկդիմի բացատրու-թիւններով :

Եւ սակայն, այս առթիւ ալ հաստատ-ուեցան կարգ մը աշխարհագրութիւններ, որոնց մասին չէին համարձակեր խօսիլ, Խրուշչեւի պատմական տեղեկագրին հրա-պարակութենէն առաջ :

Այսպէս, Մ. Նահանգներու համայնա-վար կուսակցութիւնը բանաձեւ մը քուէ-արկեց, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— «Անկեղծօրէն կը խոստովանինք թէ առանց քննադատութեան արդարացուցած ենք Խ. Միութեան շատ մը արտաքին եւ ներքին գործերը, որոնք սխալ են եղած, ինչպէս կը հաստատուի այժմ»:

Նոյնիմաստ խոստովանութիւններ հրա-տարակեց Անգլիոյ համայնավար կուսակ-ցութեան պաշտօնաթերթը: Իսկ Իտալիոյ համայնավար առաջնորդը, Թոլյիաթթի, իր տեսակէտները պարզեց երկարապա-տում յայտարարութեամբ մը որ մեծ ի-րարանցում պատճառեց :

Թէր ու դէմ վիճաբանութիւնները կը յանգէին մէկ եզրակացութեան, — Ինչ-պէս կ'ըլլայ որ մէկ մարդ, Ձ. Սթալին, այդքան չարիքներ կը գործէ տարիներով, անձակոտոր մոլեգնութեամբ :

Խրուշչեւ զարմանազան բաներ կը պատ-մէ իր տեղեկագրին մէջ, բացատրելու համար թէ ինչո՛ւ անզօրութեան դատա-պարտուած էին Կեդր. Կոմիտէն, Քաղաք. Բիւրօն եւ կառավարութիւնը :

Այդ բացատրութիւնները այնքան պար-զամիտ համարուեցան որ, Անգլիոյ աշ-խատաւորական կուսակցութեան ձախ թեւին առաջնորդը, Պիվըն, հեգնու-թեամբ գիտել կուտայ.

— Խրուշչեւ կ'ուզէ համոզել թէ Սթա-լին հարիւրին հարիւր ճիշդ էր երէկ, իսկ հարիւրին հարիւր սխալ է այսօր :

Կը թուի թէ Խ. Միութեան Կեդր. Կո-միտէն ալ գոհ չէր այդ բացատրութիւն-ներէն, եւ մասնաւոր յայտարարութիւն մը հրատարակեց երկու օր առաջ :

Պաշտօնապէս արգիլելով անձի պաշտա-մունքը, այդ յայտարարութիւնը կը փոր-ձէ համոզել թէ «քաջութեան պակասը չէր» որ անշարժութեան դատապարտեց զիրենք, երբ Սթալին ինքնագլուխ կը գործէր, զարգացնելով անձի պաշտա-մունքը :

— «Բացորոշ է որ այդ պայմաններուն մէջ (ընկերվարութեան կառուցում) ո՛վ որ դիրք բռնէր Սթալինի դէմ, ոչ մէկ ա-ջակցութիւն պիտի գտնէր ժողովուրդին մէջ»:

Յետոյ, նոյն պարզամտութեամբ կը բացատրէ թէ «չարք մոլորութիւններ եւ ծուռ արարքներ, մանաւանդ ընկերվարա-կան օրինականութեան բռնաբարման վե-րաբերեալ գործեր յայտնուեցան միայն վերջերս, իր մահէն և մանաւանդ Բերիա-յի հրոսախումբին մերկացումէն ետք»:

Այսպէ՛ս ուրեմն, Սթալին եւ Բերիա հազարաւոր գլուխներ փրցուցած, կեղծ դա-տեր եւ գիւղային դաւեր սարքած են ինք-նագլուխ, տարիներու ընթացքին, եւ Կեդր. Կոմիտէն ու կառավարութիւնը դեռ նո՛ր կ'իմանան :

Զաւեշտական եւ դիմադրական թերթ մը իրաւամբ գիտել կուտար, անցեալ շաբթու.

— «Սուտին տրամախօսութիւնը (դիա-լեկտիկա) անսպառ աղբիւրներ ունի»:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԱՅՍՕՐ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ընդհա-նուր գործադուլ կը սպասուի այսօր, հինգշաբթի, 5 Յուլիս, Ալժէի գրաւման տարեդարձին առթիւ (1830) : Կառավա-րութիւնը ուրիշ գլուխական միջոցներ ձեռք առնել այս վտանգին առջեւ, կան-խելու համար որեւէ անկարգութիւն : Ալ-ժերիոյ «Ազատագրական բանակը» յայ-տարարութիւն մը հրատարակած է ընդհ. գործադուլի մասին : Ապստամբները ճըն-շումներ պիտի բանեցնեն, աշխատանքը դադրեցնելու համար : Առաջին թռուցի-կով մը կը ծանուցանեն թէ «Ազատագրու-թեան բանակը» կրակ պիտի բանայ քա-ղաքային կամ զինուորական կառքերու վրայ, առանց կանխազգուշական ազդարարու-թեան : Այս սպառնալիքին նպատակն է խափանել երթեւեկը : Բուն Ալժէի մէջ ալ թռուցիկներ ցրուած են նամակատուփե-րու միջոցաւ, պատուիրելով Եւրոպացի-ներուն որ դուրս չելլեն հինգշաբթի օր, «արկածներէ» խուսափելու համար : Իսկ Իսլամներու մէջ քարոզութիւններ կը կա-տարուին փսփսուքներով : Թղթատարա-կան վարչութեան, հանրակառքերու, լրագրական ձեռնարկներու եւ նոյնիսկ տանտիրուհիներու մէջ վրդովիչ լուրեր կը տարածուին զանազան միջոցներով, խուճապ ստեղծելու համար :

Այս կացութեան առջեւ, նահանգապե-տութիւնը յայտարարեց թէ բարեկարգու-թիւնը պիտի պահպանուի ամենայն խս-տութեամբ, ապահովելով աշխատանքի եւ երթեւեկի ազատութիւնը : Հետեւա-բար, ամենախիստ միջոցներ ձեռք առ-նուած են : Մեծապէս աւելցած են ոստի-կանական եւ զինուորական ուժերը եւ բա-ցորոշ հրահանգներ տրուած են, անմի-ջապէս ձերբակալելու համար բոլոր ա-նոնք որ կը փորձեն բռնաբարել աշխա-տանքի ազատութիւնը : Պատիժներ պիտի տրուին այն առեւտրականներուն որոնք իրենց խանութները փակումով կամ այն պաշտօնատարներուն որոնք իրենց բացա-կայութեամբ կ'օգնեն ծրագրուած ցոյցին :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ազգայնա-կանները կ'ուզեն խորհրդանշանի մը վե-րածել Յուլիս 5ը, որ 126րդ տարեդարձն է Ալժէի գրաւման : Այս առթիւ համայ-նավարներն ալ պիտի յայտարարեն իրենց աջակցութիւնը Ազատագրութեան բանա-կին : Իր առաջին թռուցիկին մէջ, Ալժե-րիոյ համայնավար կուսակցութիւնը նշա-նախօսքեր կը ծանուցանէ : Ուրիշ թռու-ցիկով մը «Ազատագրութեան ռազմիկնե-րը», որ համայնավարական կազմակեր-պութիւն մը կը նկատուի, տեղեկութիւն-ներ կը հաղորդուին ազգայնականներու հետ կատարուած բանակցութեանց մասին : Այս առթիւ կ'ըսեն թէ «Ազատագրութեան ռազմիկները» ստեղծուած են որպէս հակագաղթային պայքարին մասնակցին համայնավարները եւ ազգայնականները, առանց խտրութեան, եւրոպացի ըլլան թէ իսլամ» :

Տեղական թերթերը կ'ըսեն թէ այս ո-րոշումը տրուած է իբրեւ տրամաբանա-կան արդիւնք Շեպիլով - Նասր տեսակ-ցութեան, որ տեղի ունեցաւ Գահիրէի մէջ :

× Վերջին լուրերու համաձայն, խըլ-տումներ տեղի կ'ունենան Ալժէ - Պլիտա շրջանին մէջ : Ազարակներ կը հրկիզուին եւ անհատական մահափորձեր իրարու կը յաջորդեն : Ապստամբները հետզհետէ թափանցումներ կը կատարեն այդ վայրե-րուն մէջ :

× Ֆրանսական կառավարութեան ներ-կայացուցիչը ուժգին ծանուցագիր մը

ՆՈՐ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պերլին հասած ճամբորդներ կը հաղոր-դեն թէ լեհական կառավարութիւնը դա-տարան յանձնած է ամբաստանեալներու առաջին խումբը, անցեալ շաբթուան ըմ-բոստութեան առթիւ : Նոյն աղբիւրին հա-մաձայն, Փոզնանի բնակիչները ահուդողի մատնուած են, իբրեւ հետեւանք զան-գուածային հետապնդումներու եւ նոյն-իսկ չեն համարձակիր խօսիլ : Զրոյց կը շրջի թէ շատեր գնդակահարուած են ան-միջապէս :

Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, զինա-գրական պայքարը կը շարունակուի, զա-նազան ձեւերով : Կալանաւորներուն թիւը հարիւրներով կը հաշուեն : Եւ վերջապէս կ'ըսուի թէ 2-300 հոգի սպաննուած են անցեալ շաբթուան խռովութեանց ընթաց-քին :

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստա-տեն թէ Փոզնան վերադարձած է իր սովո-րական կեանքը, բայց մտահոգութիւն կը տիրէ ամբողջ երկրին մէջ : Զօրքը քաշ-ուած է քաղաքէն, իսկ ոստիկանութիւնը կը շարունակէ պաշտպանել հանրային շէնքերը : Օտար ճամբորդները այն կար-ծիքն ունին թէ դիմադրական զօրաւոր հոսանք մը կը տիրէ ժողովուրդին մէջ եւ հետեւեալ խօսքերը կը լսուին — «Փոզնա-նը սկզբնաւորութիւն մըն է միայն : Պիտի շարունակենք պայքարը» : Սկանտինա-ւիացի ճամբորդ մը կը պատմէ թէ անմի-ջապէս գնդակահարուած են անոնք որ վարիչները կը համարուէին անցեալ շաբ-թուան ցոյցին, երբ «հաց եւ ազատու-թիւն» աղաղակները կը լսուէին : Գնդա-կահարուած են նաեւ անոնք որ զէնք ու-նէին ձերբակալման պահուն : Ազատ Եւ-րոպայի անթելը կը ծանուցանէ թէ չարք մը գործադուլներ տեղի կ'ունենան Լե-հաստանի զանազան վայրերուն մէջ, անց-եալ մայիսէն ի վեր :

Աքսորական Լեհերու եպիսկոպոսը, գե-րապայծառ Կաւլինա, կը յայտարարէ թէ համայնավարները հազիւ երեք առ հա-րիւր քուէ կրնան շահիլ, եթէ ազատ ընտ-րութիւններ կատարուին եւ թէ անոնց իշ-խանութիւնը հիմնուած է ահուսարսափի քաղաքականութեան վրայ :

«Ֆիկարօ» երէկ հրատարակած էր Փոզ-նանի տօնավաճառէն վերադարձած ֆը-րանսացի ճամբորդի մը պատմութիւնը, որ մանրամասնօրէն կը նկարագրէ Լե-հաստանի ժողովուրդին ծանր կացութիւ-նը : Այս ճամբորդն ալ վերջին խռովու-թեանց պատճառ կը նկատէ համատարած թշուառութիւնը եւ յուսահատութիւնը, տալով փաստացի տեղեկութիւններ՝ ապ-րուստի պայմաններու մասին :«Ժողովուր-դը ջղային վիճակ մը ունի, իբրեւ հետե-ւանք անունդի պակասին, յուսահատու-թեան, անապահովութեան, այսօրուան եւ վաղուան հոգերուն» :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

յանձնեց Թունուզի ներքին գործերու նա-խարարին, բողոքելով թէ հակաֆրանսա-կան զեկուցումներ կը տրուին Թունուզի անթելէն, Ալժերիոյ հարցին առթիւ : Այս բողոքին վրայ, Թունուզի կառավարու-թիւնը հրամայած է դադրեցնել «Ալժե-րիոյ Ձայնը» :

ԹՄՐԵՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ որջ մը երեւան հանուեցաւ Յաղթական Կամարին շրջա-կաները, Ավընիւ Հոշ : Ձերբակալուեցաւ 49 տարեկան կին մը, որ կը բանեցնէր այդ որջը : Կ'ըսուի թէ ափիոնը կը ստա-նային Պէյրութէն եւ Պոլսէն, Մարսէյլի ճամբով, քիլօն 140.000 ֆրանքէն եւ կը ծախէին 90.000 ֆր. շահով : Աղքատիկ թաղի մը մէջ ալ խուզարկութիւն կա-տարուելով, գտան ուրիշ որջ մը որուն վարիչը գտուած ափիոն կը ծախէր քիլօն 800.000 ֆրանքէն : Գլխաւոր ամբաստան-եալները ձերբակալուած են :

Հ. Յ. Դ. ԲԻՒՐՈՅԻՆ ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

ԽՄԲ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գերա-գոյն Մարմինը հետեւեալ հեռագիրը յղած է ընկեր Վ. Նաւասարդեանի մահ-ուան առթիւ.

Ամենախոր կսկիծով կ'ողբանք յանկար-ծական եւ վաղաժամ մահը մեծ հայրենա-սէրին, կորովի հրապարակագիրին եւ ան-վեհեր հանրային գործիչին :

Իր մահով զրկուեցանք կ'ըլլայ առաջնորդ մը, որ վերջին 35ամեակին դարձաւ դրօ-շակիրը մեր Ազգային Ուխտին եւ ոգե-շնչեց մեզ վերջնական յաղթանակի հա-ւատքով :

Ամբողջ Դաշնակցութիւնը արցունքով հողին կը յանձնէ մէկը իր աննկուն, ան-կաշառ եւ կորովի գործիչներէն, որոնք ի-րենց ժողովուրդին համար աշխատեցան ու գործեցին, սերունդներ դաստիարակե-ցին իրենց շունչով ու ոգիով, իրենց մա-հէն ետք դառնալու համար ներշնչումի աղբիւր :

Հայ ժողովուրդի, հայ Հայրենիքի եւ հայ Մշակոյթի զինուորներէն էր :

Այս «Երրորդութեան» ծառայեց, իր բովանդակ կեանքի ընթացքին, անընկճե-լի կորովով, անշիջելի հաւատքով եւ օրի-նակելի նուիրումով :

Աշխատանքի հերոս մըն էր իր ողջու-թեան : Աշխատանքի զոհերէն դարձաւ իր մահուամբ :

Արթուն պահակ մըն էր, մէկը անոնց-մէ, որոնք ոչ կը տկարանան, ոչ կը դե-գեւին, ոչ կը նահանջեն : Որոնց համար տկարանալը ետ երթալ է, ետ երթալը պարտուիլ :

Իր կեանքը եղաւ փառքով ծանրաբեռն :

Փառքը բաշխեց ուրիշներուն, փուշն ու տատասկը միայն պահեց իրեն :

Այս սգաւոր պահուն Հ. Յ. Դ. Գերա-գոյն Մարմինը իր խոր ցաւակցութիւննե-րը կը յայտնէ համայն հայ ժողովուրդին, Դաշնակցութեան բոլոր մարմիններուն, ուխտելով բարձր բռնել այն դրօշը, որուն համար եւ որուն հովանիին տակ ապրե-ցաւ, գործեց ու աշխատեցաւ մեր ողբաց-եալ ընկերը :

Յարգանք իր յիշատակին եւ զգածուած ցաւակցութիւններ իր վշտահար հարա-զատներուն, ընկերներուն, բարեկամնե-րուն եւ գործակիցներուն :

Հ. Յ. Դ. ԲԻՒՐՕ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» խումբը իր բոլոր ընկերներով կ'ողբայ մահը մեծ Դաշնակցականին, ազգային գործիչին եւ վաստակաւոր խմբագրա-պետին, Վահան Նաւասարդեանի : Մեր խորին վշտակցութիւնները ընկերուհի Հերմինէ, ընկեր Բեգլար Նաւասարդ-եանի եւ Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմնին :

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբը անհուն կսկիծով կ'ողբայ կորուս-տը, վեթերան ընկերոջ՝ Վ. Նաւասարդ-եանի : Մեր ցաւակցութիւնները իր տիկ-նոջ եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խոր վիշտով լսեցինք մեծ հայրենասէր ընկեր Վահան Նաւա-սարդեանի մահուան գոյժը : Նոր վէրք մը եւս կը բացուի մեր սրտերուն մէջ : Վէր-քերը կը սփոփուին մնալով հաւատարիմ այն գաղափարական պայքարին, որուն նուիրուեցաւ մեր ողբացեալ ընկերը մին-չեւ մահ, կատարեալ անձնուիրութեամբ : Մեր ցաւակցութիւնները Նաւասարդեան ընտանիքին :— Անտոն

ՍԷՆԹ ԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Թաթուլ» խում-բը՝ Դաշնակցութեան մէկ համեստ թեւի-կը խոր վշտով կ'ողբայ մահը Դաշնակ-ցութեան մեծ վաստակաւորին՝ ընկ. Վ. Նաւասարդեանի, որ իր սուր գրիչով յա-րատեւօրէն պաշտպանեց Հայկ. Դատը եւ ազգային մշակոյթը :

ՄԵՐ ՎԱՀԱՆԸ

37 տարի առաջ տեսայ Վահանը Հայաստանի Հանրապետութեան Խորհրդարանի ամպիոնին վրայ: Իրմէն անմոռանալի տպաւորութիւն մը ունեցայ 1920 Մայիս 28ին, երբ նոյն բեմէն այնքան հանդիսաւոր կերպով ոգեկոչեց Արամի յիշատակը, շեշտելով թէ Հայաստանի անկախութիւնը կը պարտինք մասնաւորապէս Արամին, որ փրկեց հայրենիքը եւ ժողովուրդը:

Աւելի ուշ, Կարսի պարտութեան տըխուր օրերուն, Երեւանի մէջ հրապարակային դասախօսութիւն մը կարդաց «Դաշնակցութեան բիւրեղացումը» նիւթին շուրջ: Միտքերը գեղեցիկ էին, բայց գոհ չմնացի իր մէկ ակնարկէն, որովհետեւ մօտէն ծանօթ չէի իրեն:

Կեանքը եւ դէպքերը այնպէս դասաւորուեցան, որ զինք ճանչնամ 1933ին Փարիզի մէջ գումարուած Հ. Յ. Դ. Ընդհ. Ժողովին, իսկ 1939էն սկսեալ, ամբողջ 17 տարի, գիշեր ցերեկ բաժնեմ իր ուրախ եւ տխուր պահերը: Քիչեր զինք այնքան մօտէն ճանչցած եւ ըմբռնած են իր նկարագիրը իր ամբողջութեանը մէջ:

Միջին ճամբաներու մարդը չէր ան. Ճկունութիւնը, պայմաններու ու պարագաներու յարմարիլը կը նկատէր տկարութիւն, թերութիւն: Սէր եւ ատելութիւն, գուրգուրանք եւ զարշանք զօրաւոր չափով ցոյց կուտար հոն, ուր պէտք էր:

Քիչեր այնքան խորութեամբ, համոզումով եւ գիտակցութեամբ սիրած են իրենց ժողովուրդը: Կատարեալ պաշտամունք ունէր ժողովուրդին հանդէպ: Ոչ մէկ թերութիւն կ'ուզէր տեսնել անոր մէջ եւ դէմքը կը խոժոռէր, եթէ փորձէիք այդ ուղղութեամբ հակաճառել: Եգիպտոսի Հայերը բախտաւոր եղած են ունկնդրելով անոր հոյակապ ճառերը այդ իմաստով արտասանուած եւ ինչ մեծ զրկանք ուրիշներուն համար, որովհետեւ թոյլ չէր տըրւած որ « Յուսաբեր »ի մէջ հրատարակուի ոչ իսկ մէկ հատիկ բառ իր այդ ճառերէն:

Անհուն գուրգուրանք կը սնուցանէր դէպի այն ընկերներն ու բարեկամները, որոնք հայեցի դրոշմ ունէին, ծառայութիւն մը կը մատուցանէին հայ ժողովուրդին: Եւ իր այդ անկեղծ վերաբերումէն, գուրգուրանքէն մղուած մարդիկ կը տրամադրուէին աւելի մեծ զոհողութիւններու:

Թող չափազանցութիւն չնկատուի, եթէ յայտնենք, թէ «Յուսաբեր»ի հոյակապ շէնքը Եգիպտոսի Հայերը կառուցին, մասնաւորապէս խանդավառուած Վահանի գաղափարապաշտ ոգիէն, նուիրումէն ու աշխատանքէն:

« Յուսաբեր »ի աշխատակիցներու մեծ թիւը ամէնէն առաջ արդիւնք է Վահանի կախարդական կարողութեան. ան գիտէր մարդիկ գործի մղել, առանց դոյզն վարձատրութեան:

Սակայն սիրով եւ գուրգուրանքով տոգորուած մեր ընկերը գիտէր արհամարհել Դաշնակցութեան հակառակորդները, մանաւանդ հաւատուրացները: Ասոնց համար ան դարձաւ կատարեալ մղձաւանջ մը, որովհետեւ շատ կծու էր իր հեգնանքը եւ զօրաւոր էին իր խարազանի հարուածները:

Մեր հակառակորդները երբեք չճանչցան գերզգայուն եւ համեստ Վահանը: Այնքան նախապաշարումներ ունէին անոր բնաւորութեան եւ նկարագրի մասին, որ իրենց շրջանակէն մէկը երբ անոր ծանօթանալու պատեհութիւնը ունենար, կը մատնուէր կատարեալ շփոթանքի, իր դէմ տեսնելով զգայուն հոգի մը, մարդասէր ու ազգասէր անձնաւորութիւն մը:

Վահանին հետ մտերմանալով միայն կարելի էր զինք հասկնալ, որովհետեւ դիւրահաղորդ մէկը չէր: Ըլլալով չափազանց դիւրազգած, խորապէս կը վիրաւորուէր երբ անտարբերութիւն մը, անըրդարութիւն մը տեսնէր: Հոգին կը խայտար, երբ իմանար ընկերոջ մը յաջողութիւնը:

Մեր հանրային գործիչներուն, մտաւորականներուն մէջ ամէնէն աշխատունակն էր, ամէնէն չարքաշը: Կեանքին մէջ չուզեց ճանչնալ ոչ մէկ հաճոյք ու հանգիստ: Չեմ յիշեր ոչ մէկ կիրակի, որ ան խմբագրատան սենեակը չգար աշխատելու, եթէ հիւանդութեան ու ճամբորդութեան արգելք մը չունենար: Նոյն ատեն հաճելի խօսակից մըն էր, եթէ իր տրամադրութիւնը խանգարուած չէր, ժամերով կը վերլուծէր դէպքերը եւ կամ յուշ մը կը պատմէր այնքան գունազեղ ու պատկերալից լեզուով:

Խորապէս զգացած մնաց, որ գոնէ վերջին տարիները զինք չզատեցին կուսակցական կազմակերպական աշխատանքներէ, նուիրուելու համար բացառապէս հայ գրքին, երբ այնքան նիւթ եւ ծանօթութիւն կուտակած էր պատմական, ընկերային, գրական ու քաղաքական հարցերու շուրջ: Իր մտքին մէջ ծրագիր մնաց տալ Դաշնակցութեան եւ Հայկ. Դատի պատմութիւնը, խորապէս ուսումնասիրուած եւ իր այնքան պերճ ու շքեղ լեզուով գրի առնուած:

Համօ, Դրօ, Ռուբէն եւ Վահան: Չորս մեծութիւններ, ոչ մէկը նման միւսին: Առաջին երեքը իրենց հետ մեծ անուն եւ իրական փառք բերած էին Հայաստանէն եւ մնացին օտարութեան մէջ Դաշնակցութեան կոթողները, խորհրդանիշը:

Երիտասարդ Վահանը Հայաստանէն իր հետ բերաւ գերզգայուն հոգի մը, մշակուած միտք մը, երկաթէ կամք մը, նոր թափով շարունակելու համար պայքարը յանուն հայրենիքին:

Մասնաւորապէս Սփիւռքի մէջ, ամբողջ 35 տարի, անդադար, արտակարգ աշխատունակութեամբ պարպեց իր միտքն ու հոգին հայ մամուլի ու գրքի մէջ, բեմերէն իր գօռ ձայնով պատգամեց դարերու անցեալէն, խանդավառութեամբ վարակեց բազմութիւնները եւ երիտասարդութիւնը մասնաւորապէս:

Ամէնէն մեծ աւանդապահներէն էր Դաշնակցութեան մաքուր բարոյականին: Եւ Վահանին մեծագոյն արժէքը այս կէտին մէջ է: Թոյլ չտուաւ, որ օտարութեան մէջ աղարտի Դաշնակցականի նկարագիրը: Խարազանով հալածեց փարիսեցիներն ու շահադէտները: Յաջողեցաւ նորերուն մէջ եւս արմատացնել այն ոգին ու բարոյականը, որ նիւթը անարժէք է, նոյնիսկ թոյն է, երբ գաղափարն ու իտէալը կ'ոտնակոխուին:

Հակառակորդը, հայութեան թշնամի Բոլշեւիզմը, գիտնալով Վահանի անխոցելի կողմը եւ անոր հզօրութիւնը, փորձեց ստահակներու գրչով վիրաւորել անոր արժանապատուութիւնը, բայց չարաչար ձախողեցաւ:

Անհնար է սպասել, որ Վահանը փոխարինուի, մանաւանդ իր հոգեկան արժէքով: Բայց Վահանը, ինչպէս Համօն, Ռուբէնը եւ Դրօն ի զուր չապրեցան օտարութեան մէջ: Տասնեակ տարիներ անոնց գաղափարները տարածուեցան բազմութիւններու հոգիներուն մէջ: Հայ նոր սերունդը այժմ բարձր կը պահէ ազգային իտէալը եւ երբ պատմական րոպէն ներկայանայ՝ հաւատացած ենք, որ մեր անպարտելի ժողովուրդը նոր տաղանդներ, նոր Վահաններ անպայման պիտի ծնի: Այդ հաւատքը անխախտ էր մեր պաշտելի ընկերոջ մէջ եւ այդ գաղափարները միայն կրնան մխիթարել Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքը, որ կորսնցուց իր արժանաւոր ու իրապէս ընտրեալ առաջնորդը: Յարգանք Վահանի նուիրական յիշատակին:

Գ. ԼԱՉԵԱՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Ժէ.— ՔԱՂԱՔ. ԲԻՒՐՕՆ ԱՆԶՕՐ ԷՐ

Յաճախ Ստալին մէկ կողմ կը դնէր հարցեր որոնք բացառիկ կարեւորութիւն ունէին կուսակցութեան եւ Պետութեան համար, եւ որոնց լուծումը պէտք չէր որ ուշանար: Ստալինի իշխանութեան տակ մեր խաղաղասիրական յարաբերութիւնները ուրիշ ազգերու հետ յաճախ կը խանգարուէին, որովհետեւ մէկ հոգիի որոշումները կրնային յառաջ բերել եւ փաստօրէն կը բերէին մեծ բարդութիւններ:

Վերջին տարիները երբ կրցանք ազատագրուիլ անհատի պաշտամունքի վնասակար սովորութենէն եւ ձեռք առինք բազմաթիւ նպաստաւոր միջոցներ ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ, ամէն մարդ կրցաւ հաստատել յառաջդիմութիւնը եւ բանուորին ստեղծագործական աշխատանքը:

Ընկերներ կրնան մեզի հարցնել թէ ի՞նչ կ'ընէր Կեդր. Կոմիտէի Քաղաք. Բիւրօն: Ինչո՞ւ այդ թուականին չըմբոստացաւ անհատի պաշտամունքին դէմ: Եւ ինչո՞ւ հիմա է որ կ'ընէ:

Ամէնէն առաջ պէտք է հաշուի առնենք թէ Քաղաք. Բիւրոյին անդամները տարբեր կարծիքներ ունէին այս հարցերու մասին, տարբեր շրջաններու մէջ: Սկիզբը անոնցմէ շատեր Ստալինը կը պաշտպանէին, որովհետեւ ան զօրաւոր մարքսեան մըն էր եւ թէ իր տրամաբանութիւնը, ուժը եւ կամքը մեծ չափով կ'ազդէին ղեկավար տարրերուն եւ կուսակցութեան աշխատանքին վրայ:

Յայտնի է թէ Լենինի մահէն ետք Ստալին, մասնաւորաբար առաջին տարիներուն, կորովի պայքար մղած էր ի նըպաստ լենինականութեան եւ ընդդէմ անոնց որոնք կը հեռանային անկէ: Կըռթնելով լենինականութեան տեսութեան վրայ, կուսակցութիւնը, իր գլուխն ունենալով Կեդր. Կոմիտէն, սկսաւ մեծ չափերով երկրին ընկերվարական ճարտարարուեստացումի գործը, ձեռնարկեց հաւաքական հողագործութեան եւ մշակութային յեղափոխութեան: Այս թուականին Ստալին մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէր եւ համակրանք շահեցաւ, ինչպէս եւ աջակցութիւն: Կուսակցութիւնը պէտք է որ պայքարէր բոլոր անոնց դէմ որ կը փորձէին երկիրը դուրս բերել Լենինեան ուղիղ գծէն, անոնք պէտք է պայքարէին թրոցկիականներու, զինովիեւականներու, աջակողմեաններու եւ քաղքենի ազգայնականներու դէմ: Այս պայքարը անխուսափելի էր: Սակայն աւելի վերջը, Ստալին չարաչար գործածելով իշխանութիւնը, պայքար բացաւ կուսակցութեան եւ կառավարութեան ականաւոր դէմքերուն դէմ, եւ սկսաւ ահաբեկչական մեթոտներու դիմել խորհրդային պարկեշտ քաղաքացիներու հանդէպ: Ինչպէս ըսինք արդէն, Ստալին այդպէս վարուեցաւ կուսակցութեան եւ կառավարութեան կարեւոր վարիչներուն հանդէպ, ինչպէս Կոսիորի, Ռուձուտակի, Էյխէի, Պոստիշեւի եւ բազմաթիւ ուրիշներու:

Ընդդիմութեան փորձերուն հետեւանքը՝ ընդդէմ կասկածներու եւ անհիմն ամբաստանութեանց այն եղաւ որ ընդդիմութիւնը պարտուեցաւ եւ տիրեց ճնշումը: Այս է որ կը յատկանշէ ընկեր Պոստիշեւի անկումը:

Ստալին իր ճառերէն մէկուն մէջ Պոստիշեւէն իր դժգոհութիւնը կը յայտնէր եւ հարցուցած էր անոր.— «Ո՞վ ես դուն արդարեւ»:

Պոստիշեւ յստակօրէն պատասխանած էր.— «Ես բոլշեւիկ եմ, ընկեր Ստալին, բոլշեւիկ»:

Այս հաստատումը նախ իբրեւ յարգանքի պակաս թուեցաւ Ստալինի հանդէպ, աւելի ետք վնասակար գործ համարուեցաւ, եւ հետեւանքը այն եղաւ որ Պոստիշեւ մէջտեղէն վերցուեցաւ եւ յայտարարուեցաւ իբրեւ ժողովուրդի թշնամի:

Այս կացութեան մէջ այդ թուականին տեսնուեցայ Նիկոլայ Ալեքսանդրովիչ Բուլկանինի հետ: Օր մը երբ երկուքս կառքին մէջ էինք, ինծի ըսաւ.— «Կը պատահի երբեմն որ մարդ Ստալինի քով երթայ իր հրաւէրին վրայ, իբրեւ բարեկամ: Եւ երբ Ստալինի հետ կը նստի, չի գիտեր թէ ետքը ուր պիտի ղրկեն, տո՞ւն թէ բանտ»:

Պարզ է որ այս պայմանները դժուարութեան կը մատնէին Քաղաք. Բիւրոյի բոլոր անդամները: Եւ եթէ նկատի առնուի որ վերջին տարիները Կեդր. Կոմիտէն լիագումար նիստի չէր հրաւիրուեր եւ թէ Քաղաք. Բիւրօն երբեմն միայն ժողով կը գումարէր, հասկնալի պիտի ըլլայ թէ որքան դժուար էր Քաղաք. Բիւրոյի անդամի մը համար դիրք բռնել այս կամ այն անարդար վարմունքին դէմ, սխալներու եւ լուրջ թերութեանց դէմ:

(Շար.)

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂ

Հնուց սովորութիւն էր, որ Հայոց թագաւորը ճաշելիս բազմում էր Պարսից արքայի կողքին: Բայց այդ օրը դահլիճի ծայրին՝ գետնի վրայ նստեցրին Հայոց թագաւորին, որտեղ յատակը Հայաստանի հողով էր ծածկուած:

Արշակը ըմբոստացաւ, ոտքի ելաւ եւ Շապուհին դիմելով աղաղակեց.

— Ի՛մն է այդ տեղը, ուր դու ես բազմել, երբ իմ աշխարհը հասնեմ՝ մեծապէս վրէժխնդիր պիտի լինեմ քեզանից:

Այդ լսելով Շապուհը բացագանչեց.

— Դու երբեք չես հասնի քո աշխարհը, դու իմ հողի վրայ կը մեռնես ապաշխարելիս:

Ու հրաման արձակեց:

— Շղթաներ զարկէք սրան եւ ճամբէք Անուշ բերդը:

— Խաբէութեամբ կարող ես շղթայել իմ ձեռքերն ու ոտքերը, արքայ Արեաց, բայց հոգին՝ երբեք, — թնդաց Արշակի բամբ ձայնը, երբ կատարելով արքայի հրամանը՝ ձեռքերին շղթայ էին դարկում:

Այդ տեսնելով՝ Հայոց սպարապետ Վասակ Մամիկոնեանը ընդոստ բարձրացաւ տեղից, եւ դահլիճում որոտաց նրա առնական ձայնը.

— Արքայ Արեաց, վարուիր արքայի նման եւ ոչ հասարակ խաբեբայի: Ես այստեղ հիւր եմ եկել եւ մտքս չէ սուրս, որ պաշտպանեմ իմ թագաւորին: Բայց կը վերադառնամ հայրենիք ու վրէժխնդիր կը լինեմ ...

Շապուհը քրքջաց:

— Աղուէս, դո՞ւ էիր խանգարիչը, որ այսքան մեզ չարչարեցիր, դո՞ւ էիր, որ այսքան տարի կոտորում էիր արիներին, ինչո՞ւ էիր այդպէս անում, աղուէսի մահով ես քեզ պիտի սպանեմ:

Անայլայլ լսելով Շապուհին՝ Վասակը պատասխանեց.

— Մինչեւ հիմա ես քեզ համար առիւծ էի, հիմա աղուէ՞ս դարձայ: Բայց երբ ես Վասակն էի՝ հսկայ էի. մի ոտս մի լեռան վրայ էր, միւս ոտս միւս լերան: Երբ աջ ոտիս էի յենւում աջ լեռն գետնի տակ տանում, երբ ձախ ոտիս էի յենւում՝ ձախ լեռն էի գետնի տակ տանում:

Շապուհը քմծիծաղեց.

— Ասա տեսնեմ, այդ ի՞նչ լեռներ էին, որ դու գետնի տակն էիր տանում:

Վասակը աւելի բարձր պահեց գլուխը եւ պոռթկաց.

— Երկու լեռներից մէկը դու էիր, միւսը՝ Յունաց թագաւորը:

Շապուհը փրփրեց, արիւնոտ աչքերը դուրս ընկան ակնակապիճներից: Չէր մըտածում, որ անպաշտպան Վասակն իր հետ այդպէս յանդուգն կը խօսի, երբ ինքն այնքան հզօր էր, որ իր կամքով էր ծագում արեւը, իր կամքով էին հոսում գետերը եւ իր կամքով էր պտղաբերում հողը ...

Ոտքի բարձրանալով՝ Արեաց արքան սպառնաց.

— Ես հիմա աղուէսի մահով կը մահացնեմ քեզ:

Վասակը, որ կարճահասակ էր այժմ խնջոյքի սեղանի շուրջ հսկայացել ու լեռնացել էր. եւ ոչ մի սպառնալիք չէր վախեցնում ու չէր ընկճում նրան:

Հանդիստ լսելով Շապուհին՝ նա ասաց.

— Նենգամիտ մարդն է միայն քեզ նըման վարւում: Արքայ աղուէսների, նախ պէտք է յաղթանակ տանել բաց ճակատամարտում, զէնքով գերել թշնամուն, ապա միայն գլխատել, ինչպէս վայել է քաջերին: Դու կարող ես գլխատել մեզ, բայց Հայոց ժողովուրդին՝ երբեք:

Մոլեգնեց զոռող արքան:

— Մորթազերծ անել սրան, տիկ հանել ու տանել Անյուշ բերդը:

Ապա դաժան հայեացք պտտեցրեց չուրջըն ու աւելացրեց.

Հայոց սպարապետը չի՛ գաւաճանել եւ միշտ անբաժան է եղել իր թագաւորից...

***

Շապուհի նենգութեան ու խաբէութեան լուրը թռչունի թեւերով հասաւ Հայոց աշխարհը, տարածուեց լեռների մէջ ծըւարած ամենահեռաւոր շէները, ատելութիւնը լեռնացաւ ու վրէժի փոթորիկն անցաւ շինական մարդկանց սրտերով:

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(2)

(Շար.)

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԵՐԿԵՐՈՒ ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆ

●

Փարիզի Կոմիտասեան Յանձնաժողովը վերջերս վարդապետի հեղինակութիւններէն 65 տետր եւ ուրիշ վաւերաթուղթեր նուէր ղրկած էր Երեւան՝ Արուեստների Պատմութեան եւ Տեսութեան Բաժնին (Սեկտոր):

Այս վերջինը Յանձնաժողովի «սիրալիր վերաբերմունքի եւ թանկագին նուէրի համար խորին շնորհակալութիւն» յայտնելէ վերջ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կու տայ նոր հրատարակուելիք ժողովածուի մասին .—

«Ձեր Յանձնաժողովի հրատարակութիւնները մեր կողմից ըստ հարկին կ'օգտագործուեն Կոմիտասի երկերի լիակատար ժողովածուի ակադեմական հրատարակութեան նախապատրաստման ընթացքում:

«Մենք սկզբում կազմել էինք այդ հրատարակութեան ծրագիր – նախագիծը՝ նկատի ունենալով միայն մեր ձեռքի տակ եղած նիւթերը, որոնք դասաւորել էինք հինգ հատորի մէջ: Բայց 1952 – 1955 թուերի ընթացքում արտասահմանից եւ յատկապէս ձեր յանձնաժողովի կողմից ուղարկուած նոր նիւթերն ստիպեցին մեզ ընդարձակել հրատարակութեան ծրագիրը եւ զայն հասցնել տասը հատորի: Այսպէս. Ա. հատոր՝ Մեներգներ, Բ. Խմբերգներ, Գ. Դ. Ե.՝ երաժշտական – ազգագրական նիւթեր (ժողովրդական երգերի ձայնագրումներ), Զ. հատոր՝ երաժշտագիտական ժառանգութիւն. Է. Պատարագ եւ հոգեւոր երգեր, Ը. Նոթայայտ խմբերգներ, Թ. օպերային մտայղացումներ, անաւարտ գործեր, էսքիզներ եւ ուսանողական տարիների գործեր եւ Ժ. հատոր՝ Նամականի»:

Յետոյ կ'ըսէ թէ ծրագրուած հատորներու տպագրութեան նախապատրաստումը պիտի աւարտի հինգ տարուան ընթացքին (1956 – 1960): Յոյս կայ, որ այդ ժամանակամիջոցին կարենան չարունակել պրպտումները, յայտնաբերել եւ օգտագործել Կոմիտասի ժառանգութեան մինչ այժմ անյայտ մնացած նիւթերը եւ հնարաւորին չափ լիակատար դարձնել վերոյիշեալ հրատարակութիւնը:

«Սովետական Հայաստանի երաժշտական հասարակայնութիւնը (հասարակութիւն), մեր ողջ ժողովուրդը մեծ նշանակութիւն է տալիս այս ձեռնարկին՝ համարելով այն մեր կուլտուրական կեանքի խոշորագոյն երեւոյթներից մէկը: Յուսով ենք, որ դուք եւս ձեր հնարաւորութիւնների սահմաններում կ'աջակցէք այս գործի յաջող աւարտմանը: Մեր հրատարակութեան առաջին հատորը լոյս կը տեսնի մինչեւ այս տարուան վերջը:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սարգիս Զաքարեան մեծ յաջողութեամբ աւարտեց բժշկական համալսարանը, ճարտարօրէն պաշտպանելով իր աւարտաճառը, ի ներկայութեան բժիշկներու եւ հայրենակիցներու: Սարգիս զաւակն է Մշոյ Ալիզրնան գիւղէն Պ. Ներսէսի, որ հակառակ իր չափ համեստ պայմաններուն կրցաւ իր տքնաջան աշխատանքով բարձրագոյն կրթութիւն տալ իր բոլոր զաւակներուն:

Ա. Տ. Զ.

Հ. ՂԵՒՈՆԴ ՎՐԴ. ՏԱՅԵԱՆ

Վիէննայի Երաժշտագիտական Միջազգային Համաժողովին մէջ

●

ՎԻԷՆՆԱ, (Յառաջ).—Մոցարթի ծննդեան 200ամեակին առիթով կազմակերպուած նուագահանդէսներու եւ գեղարուեստական ցոյցերու մէջ ամէնէն մեծն ու պաշտօնականը՝ Վիէննայի Երաժշտագիտական Միջազգային Համաժողովն էր, որ տեղի ունեցաւ 3–9 Յունիսին, խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ:

Բացումը կատարեց նոյնինքն Աւստրիոյ նախագահը: Կը մասնակցէին աշխարհի ամէն կողմերէն հրաւիրուած անուանի մասնագէտներ, մեծանուն երաժիշտներ, շուրջ երեք հարիւր հոգի: Բանախօսութիւնները, թէեւ մասնագիտական պրպտումներ, գլխաւորապէս Մոցարթի եւ անոր գործերուն շուրջ, սակայն լայն տեղ տրուած էր նաեւ ընդհանուր երաժշտագիտութեան:

Հայ երաժշտութիւնն ալ իր արժանավայել ներկայացուցիչն ունեցաւ յանձին Մխիթարեան Միաբան, Հ. Ղեւոնդ վրդ. Տայեանի, որ մասնայատուկ հրաւէրով Վենետիկէն Վիէննա գնաց մասնակցելու Համաժողովին, շատ հետաքրքրական բանախօսութեամբ մը, եւ որ միաժամանակ վեց լեզուներով հաղորդուեցաւ ներկաներուն, ինչպէս միւսները, եւ արժանացաւ բուռն ծափերու, իբրեւ յոյժ շահեկան նիւթ մը:

Հ. Ղեւոնդ վրդ. Տայեան, Համաժողովի օրերուն, մասնակցած է նաեւ պաշտօնական ընդունելութիւններու եւ երաժշտական ու գեղարուեստական այլ ցոյցերու, ամէն տեղ գտնելով գնահատանքի ջերմ արտայայտութիւններ, յատկապէս Համաժողովի նախագահ եւ Վիէննայի Պետական երաժշտանոցին տնօրէն՝ ուսուցչապետ Շէնդի կողմէ:

Ինչպէս ծանօթ է, Հ. Ղեւոնդ վրդ. Տայեան առանձին հրաւէրով մասնակցած էր, 1950ի Մայիսին, Սրբազան Երգի Միջազգային Ա. Համաժողովին, Հռոմի մէջ, ուր բանախօսած էր (նաեւ երգած) Հայ երգերը դարերու աւանդութեան ընդմէջէն տիտղոսին տակ: Նոյն սրբազան երգի միջազգային Բ. համաժողովին եւս, որ տեղի ունեցաւ Վիէննայի մէջ, 1954ի հոկտեմբերին, նմանապէս մասնակցած էր առանձին հրաւէրով:

Արդարեւ Հ. Ղեւոնդ վրդ. Տայեան մեր մեծագոյն ներկայացուցիչն է ու մասնագէտը հայ սրբազան երգի, որուն նուիրուած է աւելի քան յիսուն տարիէ ի վեր: Վերջին տարիներուս լոյս տեսաւ իր բազմամեայ տքնաջան աշխատութիւններուն պտուղը՝ Շարական Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ընդարձակ ու պատկառելի երկասիրութեան չորրորդ հատորը (մեծադիր 414 էջով): Ներկայիս աւարտելու վրայ է նաեւ հինգերորդ հատորը: Հայ. Եկեղեցւոյ կանոնը հոն ներկայացուած են եւրոպական խազերով, իրենց հարազատ ձայներուն մէջ: Աշխատութիւնը աւելի քան տասը հատորներէ պիտի բաղկանայ, որոնք ամբողջապէս պատրաստ են հրատարակութեան համար: Առաջին հատորը, որ ամէնէն վերջ լոյս պիտի տեսնէ, լրիւ ներածական ուսումնասիրութիւնը պիտի կազմէ հայ սրբազան երգին, պատմական ու տեսական մանրամասն վերլուծումներով ու բացատրութիւններով, հայերէն ու ֆրանսերէն:

Հ. Ղեւոնդ վրդ. Տայեանի Վիէննայի մէջ կատարած բանախօսութիւնը, ուր հեղինակօրէն կը ծանրանայ քառորդ ձայներու գոյութեան եւ կիրառութեան շուրջ, հիմնական տարր մը կը կազմէ հեղինակին տեսական ըմբռնումներուն եւ ճիշդ այս մարզին մէջ է որ ան մեծ համբաւ կը վայելէ օտար շրջանակներու մէջ ալ, եւ իր հնարած քառորդձայնեան անուանակոչումները անցած են միջազգային համեմատական ցուցատախտակներու մէջ, «Սիսեմ Տայեան» անունով:

ԻՐԱԶԵԿ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՇԱԲԱԹԸ

●

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ.— Հ. Բ. Ը. Միութեան յիսնամեայ յոբելեանին առթիւ, գլխաւոր հանդէսը Սեպտեմբերին պահելով, Փարիզի Կեդր. Յանձնաժողովը այժմէն պարբերական հաւաքոյթներ կը սարքէ յոբելեանը պատշաճհանդիսաւորութեամբ տօնելու եւ թէ Ֆրանսահայ գաղութին սահմանած հանգանակութիւնը գլխաւորելու համար (80·000 տոլար):

Ուրբաթ երեկոյ Լիւթեսիայի մէջ հրաւիրուած էին մօտ վաթսուն ծանօթ անձեր, որոնց կարգին վեթ. անդամներ: Հաւաքոյթը բացաւ Յոբելենական յանձնախումբին նախագահը՝ Պ. Վահէ Ֆրէնկեան, որ քանի մը բառով բացատրեց հաւաքոյթին նպատակը: Ապա կաթող. պատուիրակը, Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան կարճ բանախօսութեամբ մը պարզեց Բարեգործականի յիսուն տարուան աշխատանքը հողմացրիւ Հայութեան մէջ: Հայ կաթողիկէ առաջնորդը, Կարապետ Ծ. Վրդ. Ամատունի բացատրեց այսքան ծաւալուն կազմակերպութեան մը համար անխտրական, արդար եւ բարձր ոգիով մը առաջնորդուելու անհրաժեշտութիւնը: Պատ. Սիսլեան եւս խօսք առնելով թուեց Բարեգործականէն սպասուած բազմակողմանի գործունէութիւնը եւ աստուածաշնչական օրինակով մը թելադրեց զօրավիգ հանդիսանալ Միութեան: Պ. Վ. Պարկիրճեան, անդամ Բարեգործականի Փարիզի վարչութեան, խոստացաւ իրենց բոլորանուէր աջակցութիւնը Միութեան, որ կրնայ միշտ նորոգուիլ եւ մնալ երիտասարդ, նոր ուժերով: Պ. Օ. Թադէոսեան, նախկին ընդհ. քարտուղարը Փարիզի դրասենեակին, ներկայացուց վեթերան անդամները որոնց չորսը ներկայ էին այդ գիշեր, Օր. Տիրուհի Անդրանիկեան, Պ. Պ. Գրիգոր Պիլալեան, Բարսեղ Տամլամեան եւ Գէորգ Հէքիմեան որոնք աւելի քան քսան տարի մնացած են անդամ եւ օգնած բոլոր ձեռնարկներուն: Օր. Տ. Անդրանիկեան քիչ վերջը նուիրատուութեանց հրաւէրին պատասխանեց 50·000 ֆրանքով: Պ. Եպրճեանի (Քալիֆորնիայէն) ողջոյնի խօսքերէ վերջ, Պ. Ն. Ֆրէնկեան կարդաց (միշտ ֆրանսերէն), ամփոփ տեղեկագիր մը Բարեգործականի ընդհ. գործունէութեան մասին, տալով թիւեր եւ ցանկեր: Յետոյ կարդաց Ֆրանսայի մէջ կատարուած հանգանակութեան ցանկը, համագումար 1·995·000 ֆրանք եւ հրաւիրեց ներկաները որ մասնակցին նուիրատուութեանց: Այս առթիւ բացագանչեց.— «Եթէ լսէք որեւէ քննադատութիւն, մեղադրանք այս Միութեան հասցէին, կրնաք ճակատաբաց պատասխանել—Ցոյց տուէք որեւէ ուրիշ կազմակերպութիւն որ անոր չափ գործ կատարած ըլլայ»:

Անշուշտ Պ. Ֆրէնկեան ատով չէր ուզեր ուրանալ ժողովուրդին բացարձակ իրաւունքը քննադատելու Բարեգործականի գործունէութեան բացասական կողմերը: Պ. Ա. Սաֆրաստեան եւս խօսք առնելով գնահատեց այն որոշումը որ տրուած է վերջին ընդհ. ժողովին.— հրատարակել մեր գլուխ գործոցները զանազան լեզուներով (ֆրանսերէն, անգլերէն եւն.) որպէսզի մեր հին ու նոր մշակոյթը մատչելի ըլլայ նոր սերունդին: Ներկաները հիւրասիրուեցան պաղպաղակով եւ օշարակով: Պ. Վ. Ֆրէնկեան փակեց հաւաքոյթը, Պ. Նուրհան Ֆրէնկեանի մէկ ուրախ լուրէն վերջ: Պ. Զարեհ Նուպար խոստացած է արձանագրուիլ հինգ միլիոն ֆրանք, պայմանով որ գտնուին ուրիշ հինգ անձնաւորութիւններ 5ական միլիոնով:

Պ. Նուպար խոստացած է նաեւ աջակցիլ Միութեան, իրականացնելու համար այդ ձեռնարկը:

***

Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ.— Սրահը մեղք որ կիսով լեցուած էր, հակառակ ճոխ եւ գեղեցիկ յայտագրի մը որուն գեղարուեստական բաժինը մասնաւորաբար լաւ կազմակերպուած էր:

Պ. Վահէ Ֆրէնկեան, Պ. Ս. Քարեան եւ փրոֆ. Թրեմոլիէրի, ֆրանսերէն ճառեր խօսեցան, առաջին երկուքը ներկայացնելով Հ. Կ. Խաչի գործը, իսկ յարգելի դասախօսը՝ Հայոց պատմութիւնը, յիշելով շարք մը դրուագները, որոնք կ'ապացուցանեն հայ ժողովուրդին բարձր արժանիքները եւ ֆրանս-հայկական հին եւ տոկուն բարեկամութիւնը: Հանդէսին ակադեմական մասը փակուեցաւ կաթող. պատուիրակին բանախօսութեամբ:

Երկրորդ մասը բացաւ «Նայիրի» երգչախումբը երեք երգերով «Զիդ դու քաշիր» (Կոմիտաս), «Նուպար, Նուպար» եւ «Մոկաց հարսներ», ղեկավարութեամբ Պ. Գ. Եանպէկեանի:

Պ. Նուրհան Մարգարեան արտասանեց բանաստեղծութիւն մը Թէոդոր Պանվէլէն: Ռաֆֆի Պետրոսեան նուագեց Պէլա Պարթոքէն, Կրիքէն, Աքարլաթիէն եւ Ա. Խաչատուրեանէն (Թոքատա): Նոր երգչուհի մը, Օր. Սահաթճեան իր մշակուած ձայնով երգեց Ռ. Քորսաքովէն և Վերտիի «Ռիկոլէթօ»էն ու հայերէն երգ մը «Ես եար ունիմ, նաման նաման», Պ. Գմբէթեան համով հոտով պատմեց Ա. Իսահակեանի «Մկնիկը» եւ ժողովուրդին խնդրանքով «Արարատին»ը նոյնպէս Իսահակեանէ: Օր. Սիլվա Սվաճեան եւ Պ. Մորիս Աբրահամեան իրենց կովկասեան գեղեցիկ պարերով աւելի ջերմացուցին մթնոլորտը:

Հանդէսը փակուեցաւ երգչախումբին երեք երգերով, որոնց մէկն էր վարդապետին Կալին երգը, (մեներգներու բաժինը Պ. Եանպէկեանէ):

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

2.— ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Լուսաւորիչը եւ Տրդատը քրիստոնէութիւնը Հայաստան մտցնելու ժամանակ, նրանց գլխաւոր ջանքը եղաւ ոչնչացնել հեթանոսական յիշատակարանները եւ նրանց տեղը քրիստոնէութիւնը հիմնել: Մեհեանները կործանուեցան, հին աստուածների տաճարները խորտակուեցան եւ նրանց տեղում քրիստոնէական վանքեր ու եկեղեցիներ հիմնուեցան: Եկեղեցիներ հիմնուեցան նաեւ քաղաքներում, աւաններում եւ գիւղերում: Վանքերում հաստատուեցան կրօնական միաբանութիւններ, իսկ եկեղեցիներում՝ աշխարհական քահանաներ: Հիմնուեցան եւ դպրոցներ՝ քուրմերի որդիներից եւ ուրիշներից եկեղեցականներ պատրաստելու համար:

Պէտք էր այդ բոլորի գոյութիւնը պահել:

Նորընծայ թագաւորը, իւր անսահման քրիստոնէական ջերմեռանդութեամբ, չխնայեց նոր հիմնուած սրբարանների գոյութիւնը ապահովելու համար՝ սեպհականացնել նրանց, իբրեւ մշտական ժառանգութիւն, բազմաթիւ գիւղեր, աւաններ, ագարակներ եւ այլ անշարժ կալուածքներ:

Այդ սրբարանների վրայ մնացին եւ այն մեհենական կալուածքները, որ վայելում էին նրանք հեթանոսական դարերում, այսինքն, երբ տակաւին կռապաշտական տաճարներ էին, իսկ յետոյ քրիստոնէական եկեղեցիների փոխուելով՝ պահպանեցին իրանց վաղեմի կալուածքները:

Բացի դրանցից, Տրդատը իւր պետութեան մէջ ընդհանուր օրէնք հրատարակեց, որ ագարակ տեղերում (փոքր գիւղերում) «չորս – չորս հող», իսկ աւաններում (մեծ գիւղերում) «եօթն – եօթն» լինի սեպհականութիւն եկեղեցու: Ամէն մի «հող» մի վերացական չափ էր, որ ստանում էր մի ծուխ, կամ մի գիւղական ընտանիք: Ուրեմն, եթէ իւրաքանչիւր աւանում «եօթն – եօթն հող» տրւում էր եկեղեցուն, այդ կը նշանակէ՝ այնքան տարածութեամբ հող, որ բաւական էր եօթն ընտանիքի համար:

Եւ այդպիսով եկեղեցին դարձաւ ամենահարուստ կալուածատէրը պետութեան մէջ:

Հարստացան եւ վանքերը իրանց կալուածքներով:

Որպէս զի փոքր ի շատէ չօշափելի գաղափար ստացուի, թէ որքան կալուածքների էին տիրապետում վանքերը, բաւական է իբրեւ օրինակ, վեր առնել նրանցից մէկը միայն: Մենք կը վերառնենք Տարօնի նահանգում Գլակայ կամ Իննակեան կոչուած վանքը, որի կալուածքների մասին նրա առաջին վանահայր Զենոբ Գլակը, իւր պատմութեան մէջ թողել է խիստ հետաքրքիր թուանշաններ:

Զենոբ Գլակը, Լուսաւորչի նշանաւոր գործակիցներից մէկը, եւ նրա հետ Կեսարիայից եկած, ազգով ասորի մի շատ եռանդոտ աբեղայ էր, որ գրեց Լուսաւորչի եւ յիշեալ վանքի պատմութիւնը:

Այդ վանքը հեթանոսական դարերում, երբ տակաւին կռատուն էր, ունէր 12 աւաններ: Լուսաւորիչ, կործանելով կռատունը, նրա տեղը վանք հիմնեց եւ նոյն 12 աւանները յատկացրեց վանքին: Ահա նրանց անունները իրանց երդահամարով եւ իւրաքանչիւրի ունեցած զինուորական ուժով.

1.— Կուառս, 3012 երդ (ծուխ) 1500 հեծելազօր, 2200 հետեւակ:

2.— Տում, 900 երդ, 400 հեծելազօր:

3.— Խորնի (Մովսէս Խորենացու ծննդավայրը), 1906 երդ, 700 հեծելազօր, 1008 հետեւակ:

4.— Պարեխ, 1680 երդ, 1030 հեծելազօր, 400 հետեւակ:

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

ԼԻԲԱՆԱՆ ԵՒ ԻՐԱՔԻ ՔԱՐԻՒՂԸ

●

Կը հաստատուի թէ Լիբանանի կառավարութիւնը որոշած է ազգայնացնել Իրաքի քարիւղի ընկերութեան նաւթուղին եւ զտարանը։ Այս որոշման պատճառը այն է որ ընկերութիւնը կը մերժէ առաջարկուած յաւելումը։ Լիբանան տարեկան 380·000 սթերլին կը ստանայ ընկերութենէն, երեսուն քիլոմեթր երկայնութեամբ նաւթագծին համար, որ Քերքուքէն Տրիպոլիս (Թրիփոլի) կը փոխադրէ Իրաքի քարիւղը։ Անցեալ յունուարին, ընկերութիւնը կ'առաջարկէր 600·000 սթերլինի բարձրացնել իր վճարումը։ Լիբանան տասնապատիկը պահանջեց, նկատելով որ Սուրիա տարեկան վեց միլիոն սթերլին կը ստանայ։ Ընկերութիւնը դիտել կուտայ թէ նաւթուղին սուրիական հողէն կ'անցնի չորս հարիւր, եւ ոչ թէ երեսուն քիլոմեթր երկայնութեամբ։

Մասնագէտներ կը կարծեն թէ արեւմտեան Եւրոպան ծանր կացութեան մը պիտի մատնուի, քարիւղ ճարելու համար, եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ։ Այս հարցին մէջ ալ իրարու կ'ընդհարին անգլիական եւ ամերիկեան շահերը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Ժողովը ջնջեց չորս ընդդիմադիր երեսփոխաններու անձեռնմխելի հանգամանքը, ամբաստանելով թէ անարգած են վարչապետը եւ վնասած կառավարութեան բարոյական անձնաւորութեան, գրգռիչ բանախօսութիւններ կատարելով հրապարակային ժողովներու մէջ։

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնն ալ որոշեց զօրագունդ մը կազմել Պաղեստինի տարագիրներէն, հետեւողութեամբ Եգիպտոսի։ Կառավարութիւնը որոշեց նաեւ ճանչնալ Կարմիր Չինաստանը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութիւնը վճռապէս կը հերքէ Մոսկուայի մեղադրանքը թէ օգնած են լեհական վերջին խռովութեանց։ Այս առթիւ Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէն իբրեւ փաստ կը յիշէր թէ ամերիկեան խորհրդարանը հարիւր միլիոն տոլար քուէարկած էր անցեալ տարի, օգնելու համար խռովայոյզ ձեռնարկներու, Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու մէջ։

ԴԱԴՐԵՑԱՒ «Լը Թան տը Փարի» օրաթերթը, որ կը հրատարակուէր ապրիլ 17էն ի վեր, չորս հարիւր միլիոն ֆրանք դրամագլուխով։ Թերթը դադարման պատճառ կը ցուցնէ լրագրական թուղթի սպառման վրայ հաստատուած կաշկանդումները։

ԱՐԱԲԵՒԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ պատերազմ մը տեղի պիտի տայ երրորդ աշխարհամարտի մը, յայտարարեց Խրուշչեւ, Գահիրէի «Էլ Ահրամ» թերթին։ Յետոյ բացատրեց թէ «ժամանակը կը գործէ ի նպաստ Արաբներուն, որոնք պէտք է համբերող ըլլան, միանան եւ զօրանան»։

ՊԱՂՏԱՏԻ դաշինքը ջնջելու պաշտօն ունէր Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Շեպիլով, Միջին Արեւելք այցելած ատեն, Այսպէս կը բացատրէ Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», շեշտելով թէ «արաբ վարիչները լիովին կ'ըմբռնեն այդ ուխտին վտանգը»։ — Կը հաստատուի թէ Շեպիլով տնտեսական եւ ռազմական օգնութիւն առաջարկած է Լիբանանի։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 3).— Զոյգ ոսկի՝ 452·000, նափոլէոն՝ 3260, զուից. 3060, անգլ. 4030, քսան տոլարնոց 16·080, թղթադրամ (անպաշտօն) անգլ. 1070, տոլար 392, զուից. 93·50, պելժ. 7·80, լիր 0·62։

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին Ա. խումբի մանուկներուն բժշկական քննութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, եւ երկուշաբթի 9 Յուլիս, ժամը 10 – 12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ։

Կը խնդրուի փարիզեան շրջանի Կարմիր Խաչի մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներէն եւ ծնողներէն ներկայանալ վերոյիշեալ ժամերուն, մանուկներուն բժշկական վկայականներով։

ՍՈՒԳԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՈՂԲ. Վ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տեղի կ'ունենայ, 7 Յուլիս, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սոսիէթէ Սավանթ, 8 ռիւ Դանթոն։

Կը նախագահէ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

●

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ իր մեծանուն հիմնադիրին ողբացեալ՝

ՎԱՀԱՆ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, կը կազմակերպէ սգահանդէս մը նուիրուած մեծ Հայուն։

Սինեմա Նոայի մէջ (Լա Քանըպիէր)։

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին։

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի։

Կը նախագահեն՝ Պ. Պ. ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ, Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆ։

Կը խօսին՝ Տիկ. Մ. ՊԱԼԱՐ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Պ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Ժիւռայի կայանին առաջին խումբի արձանագրութիւնները փակուած ըլլալով, դիմումները կ'ընդունուին միայն Բ. խումբին համար։

Առաջին խումբի մեկնում 9 Յուլիս, Բ. խումբի մեկնում 9 Օգոստոս։

Հաւաքուիլ այս երկուշաբթի ժամը 21·30ին, Կառ տը Լիոն, Քուր տը Լ'Օրլոժ։ Ծնողներէն կը խնդրուի երեք օր առաջ յանձնել բժշկական վկայականները։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Յուլիս ութին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2–4, վարժարանի սրահին մէջ։

Հանդէսէն ետք տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը պարտէզին մէջ։ Հասարակութեան համար վերապահուած են հաճելի անակնկալներ։ Դաշտահանդէսի ընթացքին տեղի կ'ունենան նուագ եւ պար։

Ճոխ պիւֆէ, հայկական խորոված եւ այլ հայկական համադամներ։

Վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն մուտքի համար։ Գին 250 Ֆր.։

I, Bld. du Nord. Le Raincy (S. et O.)

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ՝ Տարօն-Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան։

Ի յիշատակ Տարօն Սալնոյ Ձորի հերոսներու։

Կը նախագահէ Ե. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Կը խօսի հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէի զովասուն պարտէզին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին։ Պարեր Մարսէյլի արենուշներու «Արաքս» խումբին կողմէ եւ հաճելի անակնկալներ, Օր. Ա. Շահմիրեան կ'արտասանէ կտոր մը ձօնուած Սօսէ Մայրիկին։ Պիտի երգեն՝ Պ. Պ. Մ. Տէրոյեան, Ժ. Գասպարեան, Գ. Ստեփանեան եւ Օր. Ա. Յարութիւնեան։ Կ'արտասանէ Օր. Ա. Սարգսեան։

Ալգալի ծանօթ ձայնասփիւռը պիտի նուագէ հայրենիքի հին ու նոր երգեր եւ պարեր։ Մուտքը ազատ է

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին։ Այս շաբաթ ժամը 21ին, Պ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ, 26 ռիւ Պէլ Իմաժ։

Կը նախագահէ Պ. Մ. Ճէրանեան։

Կը խօսի մասնաճիւղին ատենապետ Պ. Գ. Սիմոնեան։

Երգ, արտասանութիւն եւն.։

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԿՈՒԶԵՆ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութիւնը կը փնտռէ գասաիարակ ուսուցիչ եւ կամ ուսուցչուհի մը։ Դիմել հետեւեալ հասցէին՝

M. Bichakdjian, Rue de la Poste
Pont-de-Cheruy (Isère)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ – ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ի յիշատակ Տարօն Տուրուբերանի 1915ի Եղեռնի բազմահազար նահատակներու, այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ։

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Փարիզ – Պերլին – Վարշաւա, Պրեսթ – Լիթովսք, Մոսկուա (երկու օր մնալով) եւ Երեւան (տասը օր) շոգեկառքով, բոլոր ծախքերը միասին՝

ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ 145·000 ՖՐ.

Մինչեւ Մոսկուա շոգեկառքով, յետոյ Երեւան (ութ օր) օդանաւով, բոլոր ծախքերը միասին՝

ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ 180·000 ՖՐ.

Ընդունելի են բոլոր հպատակութիւնները եւ Նանսէնեան անցագիրները։

Ճամբորդութիւնը Յուլիս, Օգոստ. եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն։

Գրել՝

Noubar Agopoff
168, Rue du Temple - Paris (3e).

Ներկայանալ անձամբ։ Գրաւոր հաղորդել բոլոր անհրաժեշտ մանրամասնութիւնները՝ (անուն, ծննդավայր, ծննդեան թուական, հպատակութիւն, եւն.)։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համախարբերդց. Միութեան, Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան Փէնի քոյր մասնաճիւղերու։

Այս կիրակի, ամբողջ օրը Պ. Հայկազ Զուքուրեանի (նախկին Եօթնեղբայրեան) օդասուն եւ ընդարձակ ագարակը, Սէն Լու Կրան Փէն։

Դերասան Թրագօշ կարող ուժերով կը բեմադրէ քրքջալիր գաւեշտ մը՝

ՄԱՇԴԻ ԻԲԱԴ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տէր եւ Տիկին Գարագաշեան։

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ։ Ճոխ սեղան եւ խորոված։

Մուտքը ազատ է։

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Այս Շաբաթ, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի հանդիսասրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ Ալֆորվիլի հայկ. դպրոցի տարեվերջի հանդէսը։ Նախագահութեամբ Սերովբէ եպ. Մանուկեանի։

Ժամը 20·30ին։ Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ դպրոցի բարեկամները։

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Օդափոխութեան համար վեց սենեակներ։ Լաւ յարմարութիւններով, երկու երկուքի բաժնուած, կառատունով, ծառաստաններով, պաղ ու հոսուն ջուրով, Ռութ Նասիոնալի վրայ, Վիէն քաղաքէն հինգ քիլոմեթր։

Դիմել Գրիգոր Հացագործեանի, 124 ռիւ Լաֆայէթ, Վիէն (Իզէր)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Յակոբ Կարապեան, ընիկ Պարտիզակցի։ Ապրած է Պոլիս Ռումէլի Հիսար, Ֆրանսա եկած է 1923ին։ Հօրը անունը Խաչիկ, մօրը անունը Մարիամ, եղբօրը անունը Գէորգ, քոյրերուն անունները, Բերուզ եւ Արշալոյս։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՏԷՍԻՆ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները, այս կիրակի, ժամը 3ին, Ազգ. դպրոցի սրահը։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ.Ի Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Նաճարեանի ագարակը։ Օրակարգ՝ Յուլիս 22ի դաշտահանդէսը։

Տէր եւ Տիկին Մխաք եւ Մարի Թէլլալեան, զաւակը եւ թոռները (Պոլիս), Օր. Պերճուհի Թէրզեան, Պ. Ստեփան Թէրզեան եւ զաւակները, Պ. Վազգէնակ Թէրզեան, Ճէզվէճեան ընտանիքները եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահագն Թէոտիկ եւ զաւակները (Ֆրէզնօ), ինչպէս նաեւ Զիլճեան, Նիքոթեան, Իսպաշեան, Տիւրկէրեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՏՐ. ԻՄԱՍՏՈՒՀԻ ԹԷՐԶԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 1ին, 86 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս հինգշաբթի առտու ժամը 10ին, Իսիի գերեզմանատունը (ռիւ տը Լ'Էկալիթէ)։ Մասնաւոր օթոքար մը տրամադրելի է անոնց համար, որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ։ Օթոքարը կը մեկնի առտուն ժամը 9ին, 9 ռիւ Մազակրանէն եւ կը վերադառնայ Փարիզ, յուղարկաւորութենէն վերջ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեց. Տիկն. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան.— Պ. Ֆիլիփ Ինէքճեան երկու հազար Ֆր., իր կնքահայրութեան առթիւ։ Պ. Սահակեան երկու հազար, Տիկին Թագուհի Սապաթիէ հազար, փոխան ծաղկեփունջի, Պ. Յարութիւն Մանուկեանի ամուսնութեան առթիւ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՔՂԻԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ, 117 Ավընիւ Քորօ, Պար տիւ Շալէի զով ծառաստանին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Անակնկալներ քղեցի նոր սերնդականներէն, գեղջկական պար Օր. Կոշկակարեանէ, հայկական եւ տեղական պար։

Հայկական պարերուն կը նուագէ Պ. Հրանտ Փանոսեանի եւ Համբարձումեանի եղբայրներու խումբը։ Բարձրախօս Պ. Ալֆագի։ Պուլի մրցում։

Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է

Հանդիսավայր երթալու համար առնել թիւ 53 թրոլէն ու իջնել Սէն Ժիւսթ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղին մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս 29ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Քաֆէ Լամարկիմօտ, զովասուն ծառաստաններուն մէջ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 6 ՅՈՒԼԻՍ • VENDREDI 6 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7622 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3433

ԱԶԳ. ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

•

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՎԻՇՏ ԵՒ ՅԱՐԳԱՆՔ

ԽՄԲ. — Ինչպէս հաղորդած էինք օրը օրին, անցեալ կիրակի, 1 Յուլիս, տեղի ունեցաւ ողբացեալ ընկեր Վահան Նաւասարդեանի յուղարկաւորութիւնը Գահիրէի մէջ: Ստորեւ՝ մանրամասնութիւնները, Գահիրէի մեր թղթակիցէն. —

Համաժողովրդային յարգանքի աննախընթաց եւ մեծվայելուչ արտայայտութիւն մը պիտի մնայ յուղարկաւորութիւնը մեր անմոռանալի եւ վաստակաւոր ընկերոջ՝ Վահան Նաւասարդեանի, որուն մարմինը հողին յանձնեցինք, ընկերներու, համակիր բազմութեան եւ բարեկամներու արցունքին մէջ:

Առտուն կանուխէն՝ ընկերներու, բարեկամներու եւ ժողովրդային հոծ բազմութիւններ հաւաքուած էին «Յուսաբեր»ի շէնքին մէջ, Նաւասարդեաններու մօտ եւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի՝ իրենց վշտակցութիւնը յայտնելու համար «Յուսաբեր»ի եւ Նաւասարդեան ընտանիքներուն, ինչպէս նաեւ իրենց վերջին յարգանքը՝ անհետացող առաքելատիպ դէմքին, որ մեր ընկերը եղաւ:

Ժամը ճիշդ 10.25ին, մեր ողբացեալ ընկերոջ զմռսուած մարմինը փոխադրուեցաւ՝ նախ՝ «Յուսաբեր»ի Տունը, ուր մահարձանի մը վրայ զետեղուեցաւ: Դագաղը, պաշտելի եռագոյնով պատած, կրջապատուած էր անթիւ ընկերներու, բարեկամներու, ինչպէս նաեւ Այրի Տիկ. Հերմինէ Նաւասարդեանի ու Տէր եւ Տիկին Բեգլար Նաւասարդեաններու կողմէ: «Հայրս» արտասանուեցաւ քահանաներու կողմէ և ներկաները յարգանքի իրենց տուրքը ընծայեցին Վահանին՝ իր իսկ Տան մէջ: Հոն՝ ուր հաւատքով եւ կիրքով աշխատեցաւ մինչեւ իր վերջին շունչը, ուր ներշնչեց եւ խանդավառեց ընկերական եւ բարեկամական իր շրջանակը, ուրկէ կապ պահեց տարագիր իր ժողովուրդին հետ, ուր եւ շիջեցաւ հերոսի մահով, — հերոս՝ աշխատանքի եւ նուիրումի:

Յուղարկաւորներու թափօրը ուղղուեցաւ, ապա, Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի, ուր եւս ժողովրդային ծովածաւալ բազմութիւն մը տեղ գրաւած էր տաճարին եւ շրջափակին մէջ՝ Պ. Պ. Թորոս Խաչատուրեանէ եւ Լեւոն Գարապաշեանէ, ընկերներ Գրիգոր Փափազեանէ, Կայծ Կոկանեանէ եւ Գրիգոր Գարապաճեանէ բաղկացեալ կարգադիր յանձնախումբի եւ հայ արիներու հսկողութեան տակ:

Յարգանքի եւ վշտի ժողովրդային արտայայտութիւններու մէջ, մեր անմոռանալի ընկերոջ դագաղը ուսամբարձ փոխադրուեցաւ տաճար՝ Պ. Աւետիս Զադրճեանի (ատենապետ «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան) եւ Արտաշէս Փամպուքճեանի (ներկայացուցիչ Հայ Լեգէոնականներու եւ նախկին պատերազմիկներու) եւ ընկերներ Գ. Լազեանի, բժ. Ե. Խաթանասեանի, Մ. Տէր Գալուստեանի, Հ. Փափազեանի, Օ. Մաճառեանի, Բ. Թաշեանի, Մ. Թէօլէօլեանի, Լեւոն Յովհաննէսեանի, Կ. Կոկանեանի, Գ. Պալըդճեանի, Պ. Մարլեանի, Յ. Համբարձումեանի, Զ. Փարմաքսըզեանի եւ Գրիգոր Գարապաճեանի կողմէ, ու զետեղուեցաւ մահարձանին վրայ:

Եկեղեցւոյ պատ. Հոգաբարձութիւնը, օրուան տխուր հանդիսութեան համապատասխան վեհութիւն կրցած էր ստեղծել տաճարին մէջ, գլխաւորութեամբ իր ատենապետին՝ Պ. Ս. Թէրզեանի եւ գործակցութեամբ իր անդամներէն Պ. Պ. Սարգիս Պօղիկեանի եւ Մուշեղ Յակոբեանի:

Թաղմանական արարողութեանց կը նախագահէր Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեան: Ներկայ էր քահանայից դասը լրիւ, ինչպէս նաեւ Աղեքսանդրիայէն Վարդան քհնյ. Գարակէօզեան: Երգեցողութիւնները կատարուեցան Դպրաց Դասուն կողմէ, ղեկավարութեամբ դպրապետ Պ. Ղ. Ղազարոսեանի:

Տաճարը լեցնող յոգնախուռն բազմութեան մէջ, յանուն Ազգային Իշխանութեան ներկայ էին Թեմական Ժողովի ատենապետ Պ. Արմենակ Պետեւեան, Քաղաքական Ժողովի ատենապետ Պ. Հրանտ Նասիպեան եւ անդամներէն՝ Լեւոն Տաճեան, Դանիէլ Ղազարեան եւ Ստեփան Լաչինեան, Թեմական Ժողովի անդամներէն՝ ազգ. վարժարաններու Հոգաբարձութեան ատենապետ Պ. Նուպար Մարգարեան, ինչպէս նաեւ անդամներ Վահրամ Սէֆէրեան, Յովհ. Քէհեաեան, Յարութիւն Մարգարեան: զանազան Հոգաբարձութեանց անդամներ, Գալուստեան ազգ. վարժարանի տնօրէն Պ. Տիգրան Պապիկեան, Նուպարեան ազգ. վարժարանի տնօրէն Պ. Բիւրատ Վարժապետեան, բազմաթիւ ուսուցիչ - ուսուցչուհիներ: Հայ Կաթողիկէ համայնքի կողմէ՝ առաջն. փոխանորդ Հ. Յակոբ Կիրակոսեան, ընկերակցութեամբ նոյն համայնքի վարչութեան անդամներուն: Վիէն. Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ՝ Հ. Բարսեղ Ֆէրատեան, Հայ. Աւետարանական համայնքի կողմէ Վեր. Համբարձում Համբարձումեան, ընկերակցութեամբ նոյն համայնքի վարչութեան ներկայացուցիչներէն Պ. Արմէն Սարգիսեանի:

Հայ Լեգէոնականներու եւ նախկին պատերազմիկներու ներկայացուցիչներ Պ. Պ. Յակոբ Արեւեան եւ Արտաշէս Փամպուքճեան: Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու վարչութեան կողմէ՝ Պ. Արտաշէս Օրադեան, Նիւր Իսթ ակումբի կողմէ Պ. Պ. Բիւզանդ Կոճամանեան եւ Արշակ Միթիլեան: «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան կողմէ՝ ատենապետ Պ. Աւետիս Զադրճեան, ընկերակցութեամբ հիմնադիր անդամներու լրիւ կազմին: Հայ Կարմիր Խաչի կողմէ՝ ատենապետուհի Տիկին Վերժին Խաթանասեան, ընկերակցութեամբ վարչութեան բոլոր անդամներուն: «Համազգային»ի վարչութեան կողմէ՝ ատենապետ Պ. Գրիգոր Գարապաճեան, ընկերակցութեամբ վարչութեան բոլոր անդամներուն: «Յուսաբեր» ակումբի կողմէ՝ վարչութեան ատենապետ Պ. Լեւոն Յովհաննէսեան, ընկերակցութեամբ վարչութեան բոլոր անդամներուն: «Յուսաբեր»ի խմբագրական, վարչական եւ գրաշարական կազմը՝ լրիւ: «Արարատ» մարզական միութեան վարչութեան կողմէ Պ. Գարեգին Շամլեան, ընկերակցութեամբ երեք վարչական անդամներու:

Օտար եւ տեղական կազմակերպութեանց ու մարմիններու, ինչպէս նաեւ Մամուլի կողմէ ներկայ էին բազմաթիւ ներկայացուցիչներ, որոնց կարգին՝ Գահիրէի ոստիկանութեան փոխ - հրամանատար միրալայ Թահա Զաղլուլ, Իրանի դեսպանատան առաջին քարտուղար Ճեւատ Սինայի, տեղական եւ եւրոպական թերթերու կողմէ՝ Մեթր Աչիլ Սեքալի (երիցագոյն անդամը օտար լրագրողներու), ամերիկեան մամուլի կողմէ՝ Պ. Օննիկ Մարաշեան, պետական նախկին պաշտօնատար միրալայ Քամալ Րիատ, եւայլն, եւայլն:

Աղեքսանդրիոյ հայ գաղութն ու մեր ընկերական կազմը, հարիւրէ աւելի ներկայացուցիչներով կը բերէին իրենց մասնակցութիւնը յարգանքի այս արտայայտութեան: Ի չարս միութեանց եւ կազմակերպութիւններու բազմաթիւ ներկայացուցիչներու՝ ներկայ էին Թեմականի նախկին ատենապետ եւ «Կամք»ի պատուոյ նախագահ Պ. Մելքի Գըլճեան, «Յառաջդիմասէր» Մշակութային Տան վարչութեան կողմէ Պ. Պ. Ն. Թովմասեան եւ Մարգար Մարգարեան, «Համազգային»ի կողմէ՝ ընկեր Ս. Մալխասեան եւ Ս. Յոխիկեան, Կարմիր Խաչի կողմէ՝ Տիկին Ն. Աթանասեան եւ ընկեր Ս. ...հանեան, Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան կողմէ՝ ընկեր Խ. Յակոբեան եւ Յ. Ս. Փիլիկեան, «Կամք» Մ. Ա. եւ Հ. Հ. Ընկերակցութեան կողմէ՝ Պ. Պ. Լ. Արփիարեան, Վ. Գաւուզճեան, Վ. Եսայեան եւ Յ. Տ. Պետրոսեան, եւն. եւն.:

Դագաղին շուրջ ոգակիր էին Երիտ. Միութեան «Նայիրի» եւ «Ռոստոմ - Ֆետայի» խումբերու անդամ - անդամուհիները, ինչպէս նաեւ Հայ Արիները՝ գլխաւորութեամբ Անդրանիկ Արթինեանի:

Ընդհանուր փղձկումի եւ վշտի լուռ արտայայտութեան մէջ՝ դամբանական մը խօսեցաւ Մամբրէ արք. Սիրունեան, «Մի՛ լայք, զի չէ մեռեալ, այլ՝ ննջէ» բնաբանով: Առաջնորդը խօսեցաւ կեանքի ու մահուան անխուսափելի իրականութիւններու մասին, եւ, ընդգծելէ ետք թէ անմահութեան գաղափարը ցնորք մը չէ, կեդրոնացաւ մեր ողբացեալ ընկերոջ կեանքին ու վաստակին վրայ, ցայտուն դարձնելով անոր մարդու եւ հանրային գործիչի անփոխարինելի արժանիքները:

Թաղման արարողութեանց լրումէն ետք, մեր թանկագին ընկերոջ մարմինը՝ ուսամբարձ փոխադրուեցաւ եկեղեցւոյ շրջափակը, ուր, յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմնին, Եգիպտոսի Կեդր. Կոմիտէին եւ «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան, դամբանականներ խօսեցան ընկեր Տօքթ. Եր. Խաթանասեան, ընկեր Գրիգոր Պալըդճեան եւ Պ. Աւետիս Զադրճեան:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՐԴՈՎԻԶ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

Լիբանանի թերթերէն մին կը գրէր Դշ. առտու. — «Իսրայէլ սկսած է յարձակումը Յորդանանի դէմ: Արաբական բանակները կը պատրաստուին ետ մղելու այս անակնկալ յարձակումը»:

Նոյն օրը սուրիական թերթերը կ'արձանագրէին այլապէս վրդովիչ զրոյցներ որոնց համաձայն Իսրայէլ ականներ կը տեղաւորէ Յորդանանի սահմանագլուխին վրայ եւ իր զօրքը յառաջ խաղացած է դէպի ապազինեալ գօտին:

Միւս կողմէ, Իսրայէլ կը ծանուցանէ թէ եգիպտական զօրախումբեր երկու անգամ Իսրայէլի հողը մտած են Կազայի սահմանագծին մօտ: Իսկ Պէյրութի եւ Գահիրէի անթելները կը հաստատեն թէ Իսրայէլ կարեւոր ուժեր կեդրոնացուցած է Յորդանանի սահմանագլուխին վրայ: Հին Երուսաղէմէն ալ կը հաղորդեն թէ Իսրայէլ եւ Յորդանան զօրք համախմբած

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՇԽԱԽՈՏԻ գիները քանի առ հարիւր պիտի աճին Յուլիս 9էն սկսեալ (Բշ), համաձայն մասնաւոր հրամանագրի մը: Կառավարութիւնը 25 - 30 միլիառ ֆրանքի հասոյթ մը կը սպասէ այս յաւելումէն, Ալժերիոյ զինուորական ծախքերուն համար (140 միլիառ ֆրանք): Պարզ «Կոլուազ»ը կ'արժէ 95 ֆրանք: Քանի մը նախարարներ կ'առաջարկեն թղթատարական սակերն ալ բարձրացնել կամ ուրիշ տուրքեր հաստատել, մնացեալ գումարը ճարելու համար: Կը խօսուի նաեւ նոր փոխառութեան մը մասին:

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Երէկ հակասական լուրեր կը շրջէին Յուլիս հինգի (Եշ.) համար սարքուած ընդհ. գործադուլի մասին: Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Լաքոստ, յայտարարեց թէ միջոցներ ձեռք առնուած են, աշխատանքի ազատութիւնը ապահովելու համար: Միւս կողմէ թերթերը կը ծանուցանեն թէ գործադուլին մասնակցած են իսլամները, ամէն չարժում դադրեցնելով:

Փարիզի մէջ ալ ոստիկանութիւնը միջոցներ ձեռք առած էր, ի նախատեսութիւն գործադուլի կամ հրապարակային ցոյցերու: Ալժէի մէջ բաշխուած նոր թռուցիկները կ'ըսէին թէ «ժամը հնչած չէ տակաւին, վճռական գործողութեան մը ձեռնարկելու համար քաղաքներու մէջ»: Շատեր կը կարծէին թէ ըմբոստները ռազմախաղ մը կը փորձեն, շփոթութիւն ստեղծելու համար: Ամէն պարագային մէջ, անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուած էին, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար:

× Չորս Եւրոպացիներ առեւանգուեցան Կոստանդինէի շրջանին մէջ:

× Ֆրանսական կառավարութեան բողոքին վրայ, Թունուզի անթելը Յուլիս 3ին ջնջեց Ալժերիոյ բաժինը: Այս առթիւ կառավարական թերթը կը գրէ թէ «նոյն իսկ եթէ ընդունինք որ անթելին ըսը բուռն էր, չէր հակասեր կառավարութեան ուղեգծին սկզբունքներուն, երբ կը դատապարտէր Ֆրանսայի ներկայ քաղաքականութիւնը Ալժերիոյ մէջ»: Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Թունուզի փոխ վարչապետը մերժած է ֆրանսական ծանուցագիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ անկախութեան տարեդարձին առթիւ, Յուլիս չորսին ընդունելութիւն մը սարքուած էր Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան մէջ: Ներկայ էին Խ. Միութեան վարչապետը, Բուլկանին, ընդ. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը՝ Խրուշչեւ եւ ուրիշ երեւելիներ: Մառեշալ Բուլկանին բաժակաճառ մը արտասանելով ըսաւ.— «Իմ անունով, կառավարութեան եւ սովետ ժողովուրդին անունով այս մեծ օրուան առթիւ մեր ողջոյնը կ'ուղղենք Մ. Նահանգներու ժողովուրդին: Բաժակս կը պարպեմ նախագահ Այզընհաուըրի առողջութեան համար: Պաղ պատերազմին մեղմացումէն ի վեր երկրորդ անգամ է որ Խ. Միութեան վարիչները ներկայ կ'ըլլան Յուլիս 4ի տօնակատարութեան:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Փոզնան քաղաքին խռովութեանց առթիւ, ձերբակալուած են այն ոստիկանները, զինուորները եւ համայնավարները որոնք օգնած էին բանուորներուն, ինչպէս կը հաղորդեն ճամբորդներ: Նոյն աղբիւրին համաձայն ստորերկրեայ խումբեր կը գործեն Կրաքովի, Լուպլինի և ուրիշ քաղաքներու մէջ: Բանակը դիրք բռնած է Վարշաւայէն մինչեւ արեւելեան Գերմանիոյ սահմանագլուխը, 275 մղոն երկայնութեամբ: Ոմանք մինչեւ հազար կը հաշուեն բանտարկեալներուն թիւը: Վարշաւայի մէջ իսկ երկու - երեք զինուորներ կը պաշտպանեն բոլոր կամուրջները եւ հանրային շէնքերը: Քննիչ յանձնաժողով մը կազմուած է կառավարութեան եւ կուսակցութեան անդամներէն, Փոզնանի ըմբոստութեան խնդիրը քննելու համար: Ամերիկեան կառավարութիւնը առաջարկած էր ձրի ուտեստ բաժնել Փոզնանի բանուորներուն, Կ. Խաչի միջոցաւ: Վարշաւայի անթելը կը ծանուցանէ թէ կառավարութիւնը մերժած է այս առաջարկը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ երեսփ. ժողովը Յուլիս 4ին քուէարկեց պարտաւորիչ զինուորութեան օրինագիծը: Երեք ընդդիմադիր կուսակցութեանց 180 անդամները հեռացած էին սրահէն, երբեւ քուէի դրւոյ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

●

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ արտադրութիւնները եւս պիտի ցուցադրուին միջազգային տօնավաճառին, որ կազմակերպուած է աշխարհի տասը քաղաքներուն մէջ։ Հայաստանի արդիւնաբերութեան նախարարութեան կարգ մը ձեռնարկներն են որ պիտի բերեն իրենց մասնակցութիւնը։

Իզմիրի ցուցահանդէսը ուղարկուած են արդէն «Արարատ» ընկերութեան գինիներու եւ գոնեակներու տասը տեսակները — «Այգեշատ», «Մուսկատ», «Մադերա» գինիներ, «Յոբելենական», «Դուին», «Երեւան» ինչպէս եւ չորս-հինգ աստղանիշ կոչող գոնեակներ եւն.։ Ղրկուած են նաեւ «Արմենիա» եւ «Մասիս» ծխախոտ եւ «Ջերմուկ» հանքային ջուր։

Ներկայիս նախարարութեան ձեռնարկները կը պատրաստուին Քալուլի, Միլանի, Սելանիկի, Դամասկոսի, Գահիրէի, Վիէննայի եւ այլ քաղաքներու միջազգային ցուցահանդէսներուն համար։

ԵՐԵՒԱՆԻ կենդանաբանական պարտէզը կը տարածուի Գետառի ոլորապտոյտ ափերուն վրայ։ 35 հեկտար տարածութեան վրայ կող կողի կ՚ապրին բնաշխարհի աւելի քան 150 տեսակի հարիւրաւոր կենդանիներ, թռչուններ, սողուններ։ Կան բեւեռային եղջերուներ եւ արջեր, հնդկական փիղեր, առիւծներ, վագրեր, աւստրալիական ջայլամներ, թութակներ, յովազներ, արաբական անապատի օձեր, պարսկական բորենիներ, վայրի այծեր, կովկասեան սիզապանծ լեռներու արծիւներ եւայլն։

Ամէն տեսակի համար սարքուած են իրենց բնաշխարհին յատուկ յարմարութիւններ ու պայմաններ, առանձնարաններ, վանդակներ, ջրաւազաններ, եւն.։ Այգամիջեան անցուղիներն ու ճամբաները գոյնզգոյն աւազով ծածկուած են։ Տեղական պայմաններուն դիւրութեամբ յարմարելու համար առիւծները, արջերը, աղուէսները, գայլերը եւ ուրիշ կենդանիներ սերունդ կուտան, որով կարելի կ՚ըլլայ գիտահետազօտական ուսումնասիրութիւններ կատարել։

Այգին սերտ կապ կը պահէ զանազան երկիրներու կենդանաբանական պարտէզներուն հետ։ Այս տարի Երեւան բերուած են Բերբերեան առիւծ, սպիտակ կարապներ, մարդանման կապիկ եւ այլ կենդանիներ։ Երեւանէն Տաշքէնտ եւ ուրիշ քաղաքներ ղրկուած են Հիմալայեան արջեր, եղնիկներ։ Իր մեծութեամբ եւ կենդանական աշխարհի հարստութեամբ, Երեւանի այգին կը դասուի Խ. Միութեան ամէնէն մեծ այգիներէն մէկը։

Ամէն օր, մանաւանդ կիրակի օրերը մեծ թիւով այցելուներ կ՚երթան կենդանաբանական պարտէզը։

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ուսուցիչ Արամ Տոնեանի մանկավարժական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը տօնուեցաւ վերջերս։ Երկարամեայ և անբասիր աշխատանքին համար Արամ Տոնեանին յանձնուած է կրթական նախարարութեան եւ Հայաստանի կրթութեան աշխատողներու արհեստակցական միութեան կեդր. կոմիտէի պատուոյ գիրը։

ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ գործարանը լուսատու ժամացոյցներ կ՚արտադրէ։ Ժամացոյցներու թուատախտակը եւ սլաքները կը պատեն լուսատու նիւթերով։

ԱԼԱՓԱՐՍԻ ջրանցքին աշխատանքները կը շարունակուին երկու տարիէ ի վեր։ Արդէն պատրաստ է 18 քիլոմեթր երկայնութեամբ ջրանցք։ Նոր ջրանցքը պիտի ոռոգէ Ալափարս, Բջնի, Արզական եւ Սոլակ գիւղերու աւելի քան 800 հեկտար հողեր, նպաստելով այգեգործութեան, բանջարաբուծութեան զարգացման։ Ջրանցքը պիտի ունենայ երեսուն քիլոմեթր երկայնութիւն, լրիւ շահագործման պիտի յանձնուի գալ տարի եւ պիտի ոռոգէ 1800 հեկտար տարածութիւն։

ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ թանկարժէք նուէր մը ըրած է Երեւանի Թանգարանին Ռումանիայէն Գր. Զամպաքճեան Ա.— «Յիսուսի ծնունդը» (75×56·50 ս) կը պատկանի Ֆլաման Վերածնունդի շրջանի տաղանդաւոր նկարիչ Ժօսէ Վան Քլեվի, որ ապրած է 1491 – 1540։ Բ.— «Դիմանկար» (1552) (37×25 ս.) գործն է ֆլաման տաղանդաւոր նկարիչ Փիէռ Փուրբիւսի։ Գ.— «Իտալացի կատակերգակներ աղբիւրի մօտ» (82 × 65 ս.) գործն է նկարիչ Նիքոլա Լանքրէի (1690 – 1743) իր ժամանակին ամէնէն շատ գնահատուած նկարիչներէն մէկն է։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Յ. Յովհաննիսեանի Տուն Թանգարանը հարստացաւ նոր առարկաներով։ Վերջերս ձեռքբերուած են բանաստեղծին կարգ մը անտիպ ստեղծագործութիւնները, անոր մասին գրա-քննադատական աշխատութիւններ, լուսանկարներ։ Շահեկան են Յովհաննիսեանի 1880 Մայիս 28ի գրած բանաստեղծութիւնները Մոսկուայի մէջ, ինչպէս եւ 1883 եւ 1886ին գրածը Միքայէլ Նալբանդեանի մասին։ Եաշկեվիչի «Թագաւոր» թատերախաղը, զոր թարգմանած է եւ հրատարակած է Յովհաննէս Յովհաննիսեան 1912ին, Ե. Զարենցի 1920ին հրատարակած «Ծիածանը» նուիրուած իր մեծ վարպետին։ Տուն-Թանգարանին բակին մէջ խնամով կը մշակուի տանձենին, զոր հասցուցած է բանաստեղծը։

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

●

ԺԸ.— ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ ԿԸ ՏՐՈՒԷԻՆ ԻՆՔՆԱԳԼՈՒԽ

Ուրեմն առանց հաւաքական վիճաբանութեան, բազմաթիւ որոշումներ կը տրուէին մէկ անձի կողմէ։ Օրինակ, Վոզնեսենսքիին Քաղաք. Բիւրոյէն հեռացումը տեղի ունեցաւ առանց հաւաքական որոշման։ Նոյն ձեւով որոշումներ տրուեցան Կուզնեցովի եւ Ռոտիոնովի պաշտօնանկութեան պարագային։

Քաղաք. Բիւրոյին կարեւորութիւնը նուազեցաւ եւ իր աշխատանքը կազմալուծուեցաւ, իր ծոցին մէջ կազմուեցան զանազան յանձնախումբեր, «Հինգերու յանձնախումբ», «վեցերու յանձնախումբ», «եօթներու յանձնախումբ» եւ «իններու յանձնախումբ» անունով։

Ահաւասիկ նմոյշ մը 1946 հոկտեմբեր երեքին Քաղաք. Բիւրոյին մէկ որոշման։ — «Սթալինի առաջարկը. —

«1.— Քաղաք. Բիւրոյին արտաքին գործերու յանձնախումբը («Վեցերու յանձնախումբ») պարտականութիւն պիտի ունենայ ապագային, բացի արտաքին հարցերէ, զբաղիլ նաեւ ներքին եւ շինարարական հարցերով։

2.—«Վեցերու յանձնախումբը» պիտի օգնէ Պետութեան յանձնախումբի նախագահին՝ ընկեր Վոզնեսենսքիի Խ. Միութեան տնտեսութեան կազմութեան եւ այսուհետեւ պիտի կոչուի «Եօթներու յանձնախումբ» Ստորագրուած.— Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար. Ժ. Սթալին»։

Ի՛նչ բառախաղութիւն (Խնդուք սրահին մէջ)։ Յայտնի է թէ Քաղաք. Բիւրոյի սրտին վրայ կազմութիւնը զանազան յանձնախումբերու համապատասխան չէր հաւաքական ղեկավարութեան սկզբունքներուն։ Այս ձեւով Քաղաք. Բիւրոյի անդամները ի վիճակի չէին մասնակցելու կարեւոր հարցերու քննութեան։

Մեր կուսակցութեան հին անդամներէն Կլեմենտ Եփրեմովիչ Վորոշիլով գրեթէ անտանելի վիճակի կը մատնուէր։ Երկար տարիներ զրկուեցաւ Քաղաք. Բիւրոյի ժողովներուն մասնակցելու իրաւունքէն։ Սթալին արգիլեց մասնակցիլ եւ փաստաթուղթեր ստանալ։ Ամէն անգամ որ Քաղաք. Բիւրօն ժողով կը գումարէր եւ ընկ. Վորոշիլով կ՚իմանար, անմիջապէս կը հեռաձայնէր եւ կը հարցնէր թէ թոյլ կուտա՞ն որ ներկայ ըլլայ ժողովին։ Սթալին երբեմն կ՚արտօնէր, սակայն շատ անգամ իր դժգոհութիւնը կը յայտնէր։

Սթալին այնքան կասկածամիտ էր որ նոյնիսկ կը մտածէր թէ Վորոշիլով անգլիական գործակալ մըն էր, ինչ որ անշուշտ անհեթեթ է եւ ծիծաղելի. (Խնդուք սրահին մէջ)։ Ճիշդ է — անգլիական գործակալ։ Այս կասկածին համար անոր տունը խօսքեր արձանագրող գործիք մը դրին, մտիկ ընելու համար ինչ որ կը խօսուէր (Ցասում սրահին մէջ)։

Սթալին բռնատիրական ամէնէն անսանձ որոշումով մը հալածեց նաեւ Քաղաք. Բիւրոյին մէկ անդամը՝ Անտրէ Անտրէեւը։

ԺԹ. համագումարէն ետք Սթալին Կեդր. Կոմիտէի լիագումար նիստին իր ճառին մէջ Մոլոթովի եւ Անաստաս Իվանովիչ Միկոյեանի օձիքէն բռնեց, մեղադրելով թէ կուսակցութեան այս երկու հին անդամները յանցաւոր էին, անշուշտ անհիմն մեղքերով։

Եթէ Սթալին քանի մը ամիս եւս մնար, ընկերներ Մոլոթով եւ Միկոյեան պիտի չկրնային արտասանել իրենց ճառերը այս համագումարին մէջ։

Որոշ է որ Սթալին կ՚ուզէր մաքրել Քաղաք. Բիւրոյի բոլոր անդամները։ Յաճախ կ՚ըսէր թէ Քաղաք. Բիւրոյին հին անդամներուն տեղ ուրիշ նոր անդամներ պէտք է գային։

ԺԹ. համագումարէն ետք Կեդր. Կոմիտէի նախագահութեան քսանեհինգ անդամներուն ընտրութեան համար կը մտածէր Քաղաք. Բիւրոյին հին անդամներուն տեղ նուազ փորձառու անդամներ բերել որոնք իրեն ամէն կերպ խնկարկէին։

Կարելի է նաեւ ենթադրել թէ Քաղաք. Բիւրոյի հին անդամներուն փոփոխութեամբ, Սթալին կ՚ուզէր լռութեան քօղ մը իջեցնել իր ամօթալի գործերուն վրայ։

Ընկերնե՛ր։ Որպէսզի չկրկնուին անցեալին սխալները, Կեդր. Կոմիտէն վճռապէս կը մերժէ անհատին պաշտամունքը։

Մենք կը կարծենք թէ Սթալին չափազանց խնկարկուեցաւ, անցեալին մէջ։ Թէեւ անվիճելի է որ մեծ օգտակարութիւն ալ ունեցաւ կուսակցութեան, բանուոր դասակարգին եւ միջազգային բանուորութեան համար։

Հարցը կը բարդանայ այն խորհուրդով, թէ ինչ որ ըսինք տեղի ունեցաւ Սթալինի ողջութեան, իր իշխանութեամբ եւ իր մասնակցութեամբ։ Սթալին համոզուած էր թէ թշնամիին մեքենայութեանց եւ աշխարհակալներու յարձակման դէմ, անհրաժեշտ էր պաշտպանել բանուոր դասակարգին շահերը։

Այդպէս վարուելով, համոզուած էր թէ ինք կը գործէր ի շահ բանուոր դասակարգին, համայնավարութեան եւ ընկերվարութեան յաղթանակին։ Չենք կրնար ըսել թէ գլուխը կորսնցուցած բռնակալի մը գործերն էին ատոնք։ Ան համոզուած էր թէ անհրաժեշտ էր կուսակցութեան, աշխատաւոր զանգուածներու համար, պաշտպանել յեղափոխութեան յաղթանակները։ Ահա հոդ է ողբերգութիւնը։

Ընկերնե՛ր Լենին յաճախ կ՚ըսէր թէ իրական բոլշեւիկի մը համար ամէնէն կարեւոր յատկութիւնը համեստութիւնն է։ Լենին ինքն իսկ կենդանի մարմնացումն էր ամէնէն մեծ համեստութեան։ Չենք կրնար ըսել թէ ամէն կերպով հետեւեցանք Լենինի այս օրինակին։ Կը բաւէ որ ըսեմ թէ անհատական անուններ տուինք բազմաթիւ գիւղերու, ճարտարարուեստական ձեռնարկներու, կոլխոզներու եւ սովխոզներու։ Կառավարութեան կամ կուսակցութեան այսինչ կամ այնինչ անդամին անունը տուինք երբ անոնք ողջ առողջ էին տակաւին։ Մեղմէ շատեր ընդունեցան որ իրենց անունը տրուի քաղաքի մը, ձեռնարկներու, կոլխոզներու եւն.։ Այս ալ պիտի դարմանենք։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂ

●

Սիւնեաց Անդովկ իշխանի դուստր Փառանձեմ թագուհին, որ սաստ մարմնացած թախիծ էր, սենեակում փակուած գիշերեկ սզում էր ամուսնուն եւ մտածում, թէ ինչպէ՞ս նրան ազատի գերութեան ճանկերից։

Մի գիշեր Փառանձեմը երազում տեսաւ, որ Արշակ թագաւորը Անյուշ բերդի լուսամուտից շղթայակապ ձեռքը պարզել էր դէպի հայրենիք եւ ինչ-որ բան էր աղերսում։

Առաւօտեան վաղ Փառանձեմը կանչեց ծերունի գուսանին եւ պատմեց երազը։

Անդեղ տան իշխան Դրաստամատի հայր, կոյր Գուսան Արբակը ուշադիր լսեց, շատ յուզուեց եւ Փառանձեմին վըշտակցելով ասաց.

— Հայոց թագաւորը նեղութեան մէջ է. թագուհի, նա տառապում է սաստիկ, որովհետեւ մօտը հայրենի հող չկայ։ Հայրենի հող է ուզում նա։ Վերցրու մի պտղունց հող նախնեաց գերեզմանից եւ ուղարկիր նրան, որ ուժ ստանայ, դիմադրի տանջանքներին ու հայրենեաց կարօտին…

— Բայց ո՞վ կը հասցնի նրան հայրենի հողը։

Ոչ մի մահկանացու չէր կարող մտնել Անյուշ բերդը։

Կոյր Գուսանի մռայլ դէմքը ցնցուեց, եւ նա դէպի լուսամուտ շարժուեց։

Նազինիկ վարձակը, որ Փանդիռը ծընկին գլխիկոր նստել էր, բարձրացրեց գլուխը եւ վճռաբար ասաց.

— Արքային ես կը հասցնեմ հայրենի հողը։

— Բայց թէ Խուժաստան էլ հասնես, քեզ ո՞վ կը թողնի, որ մտնես Անյուշ բերդը։ Դու չգիտե՞ս, որ այն հսկում են դաժան ու խաբեբայ Ալանոզան եւ բերդապահ Սուրէնը,— խօսեց Փառանձեմը։

— Ես կը մտնեմ բերդ, երգով ու նուագով, կը հարբեցնեմ նրանց ու կը գնամ Հայոց արքայի մօտ,— պնդեց Նազինիկ վարձակը։ — Չէ՞ որ արեւը եւ մեր մէջ սովորութիւն կայ յարգել վարձակին, տեղ տալ նրան, վարդ տեղալ նրա վարսերին եւ ոտքերի տակ մարգարիտներ ածել…

Փառանձեմն ու գուսանը մտամոլոր կանգնել էին՝ յուզուած Նազինիկի առաջարկից, եւ կոյր Արբակն ինչ որ բան էր ուզում ասել, երբ այդ վայրկեանին ձիւնափետուր մի աղաւնի փռալով ներս մտաւ լուսամուտից, թառ նստեց նրա ուսին։

— Աստուած օգնական, տիրուհի, Աստուած մեծ եւ հզօր է ու մեզ հետ է. աղաւնուն նա է ուղարկել՝ արքային հայրենի հող տանելու համար,— խաղաղուեց ծերունի Արբակը։

Փառանձեմ թագուհին մետաքսէ քսակի մէջ դրեց մի պտղունց հայրենի հող, կապեց աղաւնու վզից եւ բաց թողեց։ Աղաւնին խոյն թռաւ, սրաթռիչ անցաւ Հայոց աշխարհի լեռներով ու ձորերով, հասաւ Անյուշ բերդը, ներս մտաւ նեղ լուսամուտից եւ նստեց Արշակ թագաւորի ուսին։

— Հայո՛ց աշխարհից է, Հայո՛ց աշխարհից…

Ուրախ յուզումով Արշակը գգուեց աղաւնուն, վզից վերցրեց հայրենի հողը, համբուրեց եւ դրեց ծոցը։ Եւ ճիշդ այդ վայրկեանին սպիացան նրա արիւնոտ վէրքերը հովացաւ սիրտն ու թուաց, որ ձեռքերից եւ ոտքերից արձակեցին ծանր շղթաները եւ պարանոցի երկաթեայ անուրը, որ նրանից առաջ կրել էր Հոմի Վալերիանոս կայսրը։

Աղաւնին թռաւ Վասակ Մամիկոնեանի ուսին։ Այդ միջոցին Արշակը տեսաւ, որ Հայոց սպարապետը կենդանացաւ, ժպտաց, ապա հրեղէն ձի նստեց ու սպառազէն սլացաւ ռազմի դաշտերով։ Բայց այդ պատրանքը միայն մի պահ էր։ Ահա նորից իր դիմաց կանգնել էր մարթաղերծ արուած Վասակը, որի մէջ լցուել էր տառապանք ու վիշտ։

Հայոց թագաւորը նկատեց, որ թռչունը ղունղունալով բան է ուզում հասկացնել Վասակին։ Գուցէ նա Սահակադուխտի դժբախտ սէրն էր բերել նրան կամ հայրենիքի կարօտը…

Աղաւնին անհանգիստ թռչկոտում էր նրա մի ուսից միւսը եւ մնչում…

Դա Վասակի աղաւնին էր, որ յաճախ գալիս նրա ափից կեր էր ուտում։

Յետոյ նա մի քանի թռիչք կատարեց Վասակի եւ Արշակի շուրջը, նորից ղունղունաց, ապա վշտից պայթեց փոքրիկ սիրտը, եւ անշնչացած փռուեց Վասակի ոտքերի առաջ…

Արշակն անշարժ կանգնել էր՝ թաց հայեացքը աղաւնուն, ուրից ծորացող արիւնը կարմրեցնում էր փոքրիկ ճակի սպիտակափրփուր փետուրները…

⁂

Քուշանաց դէմ մղուող պատերազմում ծանր վիճակի մատնուեց Շապուհը։ Քուշանները նրան պաշարեցին եւ սպառնում էին սրախողխող անել, երբ յանկարծ յայտնուեց Անդեղ տան իշխան Դրաստամատը, որ Տիզրոնից եկած հայազունդ այրուձիի հետ էր, եւ կոտորելով թշնամիներին՝ փրկեց Շապուհի կեանքը։

Երբ պատերազմից յաղթական տուն վերադարձան, Շապուհը աւագանու ներկայութեամբ Դրաստամատին ասաց.

— Յետ այսու դու գերի չես։ Դու փրկեցիր Արեաց արքայի կեանքը եւ այժմ արժանի ես իմ շնորհին։ Խնդրիր ինչ ցանկանում ես, եւ ես կտամ քեզ։

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(3) (Շար.)

ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պոհէմ նկարիչ մը, երկար տարիներ յարատեւօրէն նուիրուած իր նախասիրած արուեստին, Մայիսի կէսէն կը ցուցադրէ Ամպրուազի «Կալըրի»ին մէջ։ Դեռ երէկ էր կարծես, երբ Սեմայի եւ Մանուշեանի հետ կը խառնուէր Քարթիէ Լաթէնի կեանքին եւ աղմկայոյզ գրօսանքներուն։ Մեծ աշխարհամարտէն աւդին, ահա մեր աչքին կը պարզէ յայտնութեան մը հրապուրիչ անակնկալը։

Մատըլէնի պերճ Թաղամասը բարեբախտաբար չէ եղծանած իր նկարագիրը, որովհետեւ ան միշտ կը մնայ պոհեմ տղան, մեծ բարեկամը խոնարհներուն։ Դիտելով իր գործերը, անմիջապէս կը զգանք զարմանալի հակադրութիւնը, որ մեր աչքին կը բախի անվրէպ։

Նկարիչը շրջած է ծովափները, նաեւ հանդիստները եւ համեստ անկիւնները, ուր քաղցն եւ թշուառութիւնը իրար կը լրացնեն։ Պետիկեանի վրձնած կտաւները ծիծղուն տեսլերեւոյթն են այդ կեանքին, որովհետեւ իր գոյները կը պարեն եւ կը ստեղծեն մթնոլորտ մը, որ կը հակակշռէ տխուր իրականութիւնը։

Զուարթ պատկերներ ալ չկա՞ն արդեօք իր գործերուն մէջ։ Ինչո՞ւ չէ. մէկ սրահէն միւսը Թափառելով, մենք կը հանդիպինք «լրագրավաճառ»ին, որ գինիի տակաւիկը ձեռքը՝ ապարէզ կը կարդայ դաժան կեանքին. «Փոքրիկ պարուհին», որ իր նախշուն հանդերձներուն մէջ, փայլուն ապագայի մը երազը կ՚ապրի. «Տիկին Լիւքը», որ իր հրեշտակային քունով մեզի կ՚ըսէ թէ ազատ է կեանքի մտահոգութիւններէն։

Ամենայն Հայոց Հայրապետը՝ Վազգէն կաթողիկոս, նմանապէս ներկայ է հոն։ Կարճ ժամանակի ընթացքին՝ Պետիկեան կրցած է մեզի տալ Էջմիածնի գահակալին աչքերն եւ դիմագիծը իրենց բնական արտայայտութեամբ։

Խիստ ուժեղ է իր Նօ Հայնատան, ծովուափին, «Մեծ քոյրը» խոհուն եւ տպաւորիչ, մանաւանդ «Երկաթագործները», դժոխային կրակին քովն ի վեր, «Սակառ հիւսողները», «Նափոլիի վաճառորդները», «Գնչուները» իրենց տխուր եւ զըւարթ արտայայտութիւններու հակադրութեամբ։

Պետիկեանի «Ֆրանսուազ»ը, «Ժուանիտան» (յայտագրին վրայ երեւցած նկարը), «Բնակապուրկ»ը, «Քարմէլ»ն եւ մանաւորապէս «Օնտին»ը, արեւին շողեռուն հետ ներդաշնակուած ծիծղուն գոյներով, ուժեղ եւ տպաւորիչ նկարագրով, կարծես մէկ տեսլերեւոյթը կը դառնան Լուվրի դասական կտաւներուն։

Տաղանդաւոր նկարիչին ցուցահանդէսը, — որ ամիսներէ ի վեր իր հմայքը կը տարածէ Փարիզի փարթամ պողոտաներուն վրայ, — ցայտուն երաշխիքը կը կազմէ իր յաջողութեան։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՏՂԱՆ

«Յառաջ» բազմաթիւ անգամներ հաճոյքով արձանագրած է բացառիկ յաջողութիւնները Ռոժէ Պալեան հայ երիտասարդին՝ որ, 2 անգամ Ընդհ. Քննութեանց մէջ (քոնքուր ժեներալ) Ա. հանդիսանալէ վերջ, Բազմարուեստեան վարժարանը աւարտած էր միշտ առաջին եւ Գիտութեանց Ակադեմիայի Լափլաս մրցանակը շահած, իբրեւ Ֆրանսայի լաւագոյն ուսանողը։

Անցեալ տարի տեղակալի աստիճանով իր զինուորական պարտականութիւնը աւարտելէ վերջ, Ռոժէ Պալեան վերադարձած էր իր գիտական ուսմանց շարունակութեան եւ ներկայիս կը հետեւի միանգամայն թէ Հանքագործական վարժարանի դասընթացքներուն եւ թէ Սարքլէի հիւլէական հիմնարկութեան հետազօտութեանց։

Հակառակ այս ծանրաբեռնուած աշխատանքին եւ իր ներկայի ուսումնական ծրագրէն, անջատաբար, Ռոժէ Պալեան անցեալ շաբթու Սորպոնի մէջ կը ներկայանար երկու լիսանսի քննութիւններու՝ «Քալքիւլ էնթէկրալ» եւ «Մեքանիք Ռասիոնէլ»։ Երկու լիսանսներն ալ ստացած է «քաջալաւ» յիշատակութեամբ, երկու քննութեանց համար յաջողած թեկնածուներուն մէջ քննիչներուն կողմէ նշանակուած է «Թէթ տը լիստ», ջերմ շնորհաւորութիւններով։

Ապահովաբար գիտական աշխարհին մէջ փայլուն անուն մը ըլլալու սահմանուած է Ռոժէ Պալեան, որ քանիերեք տարեկան է տակաւին։ — Ն.

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յունիսի առաջին տասնեւհինգօրեակին տեղի ունեցան գրաւոր քննութիւնները, իսկ բերանացիները՝ 22ին։ Ներկայ էին Խնամակալութեան անդամուհիները եւ ուսուցիչները։

Հայերէն լեզուի, Հայոց պատմութեան և աշխարհագրութեան քննութիւններուն՝ աշակերտուհիները տուին յաջող պատասխաններ եղած հարցումներուն։ Պետական նախակրթարանի քննութիւններուն (սերթիֆիքա տ'էթիւտ) վեց հոգիէն հինգը եւ մարզանքի մասնակցողներէն բոլորն ալ յաջողեցան, ստանալով համապատասխան վկայականները։ Խնամակալութեան անդամուհիները, գոհ մնալով ձեռք բերուած յաջողութիւններէն, շնորհաւորեցին ուսուցիչները։

1956 – 1957 դպրոցական տարեշրջանին համար արդէն սկսուած են նորեկներուն արձանագրութիւնները, մասնաւորաբար գաւառէն։ — Ս.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՕԳՆ. ԽԱՉԻ Պէյրութի մասնաճիւղը տարիներէ ի վեր բացած է ձեւագիտութեան դասընթացք մը ուսուցչութեամբ գերձակուհի տիկին Փափազեանի։ Այս տարուան արդիւնքը գերազանցած է բոլոր միւս տարիները։ Յունիս 14ին տեղի ունեցաւ աշակերտներու կողմէ պատրաստուած հագուստներու ցուցադրութիւնը եւ վկայականներու բաշխումը։ Գեղարուեստական բաժինի մը հետ, ցուցադրուեցան յիսուն հագուստներ, պատրաստուած անոնց ձեռքով։ Վարչութեան ատենապետուհին, Տիկին Ա. Արծրունի գովասանքի խօսքեր ուղղեց Տիկին Փափազեանի եւ շնորհակալութիւն յայտնեց որ ջանք չէ խնայած այս օգտակար ձեռնարկի յաջողութեան համար։

ՊՈԼՍՈՅ Կեդր. վարժարանի տնօրէնը, Պ. Հ. Յարութիւնեան (Բանաստեղծ Զահական) Ամերիկա մեկնած է իր կնոջ հետ, երկու ամսուան համար։ Իր բացակայութեան դպրոցը պիտի վարէ ուսուցիչներէն Տոքթ. Շահնուր Շահէն։

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Մայիս քանիին Ֆրէզնոյի մէջ (Քալիֆորնիա) մեռած է ընկեր Վահան Կարապետեան, գաղութին ամէնէն հին Դաշնակցականը։ Ծնած էր Տարօնի Ալվառինչ գիւղը 1887ին։ Նախնական ուսումը ստանալէ ետք Մուշի եւ Պիթլիսի մէջ, քանի մը տարի կը պաշտօնավարէ Տարօնի զանազան գիւղերը։ Այդ օրերուն Տարօն խմորուած ըլլալով յեղափոխական գաղափարներով, Վահան եւ եղբայրը կը միանան Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն։ 1904ին եղբօրը հետ կ՚անցնի Կովկաս եւ 1905ին կը մասնակցի Հայ-Թաթարական կռիւներուն։ 1906ին Ամերիկա կ՚անցնին եւ կը զբաղին այգեգործութեամբ։ Նուիրումով աշխատած է նաեւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան։

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս տարի եւս Սեւրի Մուրատեան վարժարանը փայլուն յաջողութիւն ունեցաւ պաքի քննութեանց մէջ։ Ներկայացող չորս աշակերտի վրայ ընդունուած են 3ը՝ Պալքայեան Եդուարդ (Մարսէյլէն), Թոբուսեան Վիգէն եւ Եփրեմեան Ծխվան։ Աշնան համար վերաքննելի կը մնայ միայն մէկ հոգի։

ԵՐԿՈՒ բարեկամուհիներ կը խօսակցին.
— Այս ինչ սքանչելի մուշտակ է։ Կ՚ենթադրեմ թէ որքան սուղ ըլլալու է, կ՚ըսէ առաջինը.
— Բնաւ սուղ չէ։ Միայն մէկ համբոյր արժեց, կը պատասխանէ երկրորդը։
— Ամուսինի՞դ տուիր այդ համբոյրը.
— Ոչ։ Ամուսինս համբոյր մը տուաւ սպասուհիին՝ եւ ես տեսայ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԽՆԱՅԵՆՔ ՄԵՐ ԼԵԶՈՒԻՆ

Վերջերս փարիզեան պարբերականի մը մէջ կարդացի «Դաղանակ» բառը որ յօդուածագրին կողմէ փակագծով բացատրուած բուանեար? Թերեւս բոնեար = դաշոյն։ Բուա = բվանեար չեմ գիտեր ինչ ըսել է։

Լաւ խնդալու տրամադրութիւնս փոխուեցաւ զայրոյթի, երբ մտաբերեցի մանաւանդ որ ժամանակին ալ երեք վաւերական մանկավարժներու կողմէ հրատարակուած դասագրքի մը մէջ եւս մտած էր այս անիծեալ դաղանակը (դոնէ) դաւադան իմաստով, ինչ որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ Թուրքերէն տէյնէկ = տկէնէկ բառին Թաթարական աղաւաղումը։

Արդ, բազմակողմանի խորհրդածութիւնները մէկդի թողլով, յայտնեմ միայն թէ մենք գաւազան բառին այլազան հոմանիշներ ունինք.— գաւազան, մական, ճոկան, բիր, ջաղոտ, ցուպ, ճպոտ, չապուխտայ, կանճոխ, եղէգ, եղեգնացուպ, ձաղկ, վարոց, քուքք = կարիճ, բեկուղ, դան (դանահարել), ջոխ, կոփալ, ձեռնափայտ, նոյնիսկ ձող ու մասուրայ։

Ընտրեցէք որը որ կը յարմարի ձեր ճառին կամ արտայայտութեան, բայց հրաժարեցէք Թաթարաբանութենէ, գէթ յանուն ... ինքնահաւանութեան ...։

Խ. Վ.

ՀԵԼԷՆ ԱՒՆԱՅԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ

Հելէն Աւնայի աշակերտներու պարի տարեկան հանդէսը որ տեղի ունեցած էր Յունիս երեքին, Շան զ՚Էլիզէի Թատրոնը, այս տարի եւս պսակուած է բացառիկ յաջողութեամբ։

Թէեւ փոքրերու հանդէս մըն է, ինչպէս գիտել կուտան «Լա Վի Միլիթէր» եւ «Նուվել տը Վերսայլ» թերթերը, սակայն Քոնսէռ Քոլոնի համանուագի արուեստագէտներու ընկերակցութիւնը եւ Օփերայի գլխաւոր պարիչ՝ Պլարայի ղեկավարութիւնը, աւելցուցին պարախումբին հմայքը։

Պարախումբը կը բաղկանայ 44 շնորհալի պարուհիներէ (4–16 տարեկան)։ Անոնց դիմախաղերը, ճկունութիւնը եւ պարի կատարեալ ըմբռնումը բացառապէս աչքի կը զարնեն։

Շնորհիւ այս պարախումբի բացառիկ յաջողութեան, խումբը հրաւիրուած է Ֆրանսական ձայնասփիւռին կողմէ մասնակցելու Յուլիս 14ի հանդիսութեանց Փարիզի քաղաքապետարանին առջեւ, որուն սիրայօժար ընդառաջ գացած է Օր. Էլլէն Աւնա։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

2.— ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

5.— Կեղք, 1600 երդ, 800 հեծելազօրք, վեց հարիւր հետեւակ։

6.— Բագուան, 3200 երդ, 1040 հեծելազօր, 840 հետեւակ աղեղնաւոր, 680 տէգաւոր, 280 պարսաւոր։

7.— Մեղտի, 2080 երդ, 800 հեծելազօր, 1030 հետեւակ։

Ափսոս, որ այդ վանքի 12 աւաններից միայն եօթի անուններն է յիշում Զենոբը, իսկ մնացեալ հինգից յիշում է միայն Մուշի անունը, այն եւս առանց երդահամարի։ Բայց պատմագրի այն խօսքերը, թէ «դրանք մեծամեծ աւաններ են, որպէս արձանագրուած է Մամիկոնեան իշխանների գրքի մէջ», — կարծել են տալիս, որ մնացեալ հինգ աւանները, թէ իրանց ընդարձակութեանց եւ թէ բնակիչների թւով, եթէ միւսներից մեծ չէին, փոքր ամենեւին չէին լինի, մանաւանդ որ նրանց մէջն է Մուշը, որը երբեմն յիշատակւում է որպէս Տարօնի բազմամարդ քաղաքներից մէկը։ Բայց եւ այնպէս, վերոյիշեալ եօթը աւանների երդահամարի թուանշանները ձեռքում ունենալով, դժուար չէ գտնել միւս հնգի բնակիչների եթէ ոչ ճիշդ, գոնէ հաւանական թիւը։

Եօթն աւաններն միասին ունեն 14·378 երդ կամ ծուխ։

Եթէ այդ գումարը բաժանենք իւրաքանչիւրի վրայ, ամէն մի աւանը կ՚ունենայ 2054 երդ։

Եթէ մնացեալ հինգ աւանների իւրաքանչիւրին եւս 2054 երդ տալու լինենք, նրանք միասին կ՚ունենան 10·270 երդ։

Ուրեմն բոլոր 12 աւանները միասին կ՚ունենան 24·648 երդ։

Այն ժամանակուայ նահապետական դրութեան մէջ՝ իւրաքանչիւր գերդաստան կամ երդ կարող էր մինչեւ քսան – երեսուն անդամներից բաղկացած լինել, բայց իւրաքանչիւրը միայն հինգ հոգուց բաղկացած համարելով, բոլոր 12 աւանների բնակիչների ընդհանուր թիւը կը լինի 123·240 հոգի։

Հետաքրքիր է այդ Վանական աւանների զինուորական զօրութիւնը։ Հաշիւների նոյն եղանակով առաջնորդուելով, գտնենք նրանց ընդհանուր թիւը։

Եօթն աւանները միասին ունէին 13·308 հետեւակ եւ ձիաւոր զօրք։

Իւրաքանչիւր աւանը կ՚ունենայ 1901 զինուոր։

Այդ հաշուով մնացեալ հինգ աւանները կ՚ունենան 9505 զինուոր։

Եւ այդպէս, բոլոր 12 աւանների զինուորների ընդհ. թիւը կը լինի 22·813 հոգի։

Մի վանք այդքան ահագին զինուորական ուժ ունենալուց յետոյ, շատ զարմանալի պէտք չէ համարել՝ քրմերի այն կատաղի ընդդիմադրութիւնը եւ նրանց արիւնահեղ կռիւները, որ տեղի ունեցան, երբ Լուսաւորիչը Տրդատի զօրքերով մօտեցաւ կործանելու այդ վանքը, երբ տակաւին կռատուն էր։

Քրիստոնէական տաճարի փոխուելուց յետոյ, Գլակայ վանքը, թէ իր կալուածքների ընդարձակութեամբ եւ թէ իր զինուորական ուժով, ներկայացնում էր մի զօրեղ նախարարութիւն, բայց հոգեւոր նախարարութիւն։

Եւ այդպէս, հէնց Լուսաւորչի եւ Տրդատի օրերում վանքերն ու եկեղեցիները գրաւեցին հողերի եւ բնակիչների մի նշանաւոր մասը։

Բայց Լուսաւորչի եռանդոտ յաջորդները հետամուտ եղան աւելի եւ աւելի ընդարձակել եկեղեցական կալուածքների քանակութիւնը, այն համեմատական չափով որ հետզհետէ բազմանում էր վանքերի եւ եկեղեցիների թիւը։

Լուսաւորչի յաջորդների մէջ վանքերի շինութեան գործում, առաջին տեղն է բռնում Ներսէս մեծը։ Նրա հիմնած վանքերի թիւը, ըստ ժամանակակից պատմագրի վկայութեան, հասնում էր 2040ի։ Այդ թիւը կարելի է մինչեւ անգամ չափազանց համարել։ Բայց սոյն չափազանցութեան մէջ եւս բովանդակւում է այն չափազանց ճշմարտութիւնը, որ նա անհամեմատ շատ վանքեր հիմնեց։

Բազմացնելով վանքերի թիւը, Ներսէս մեծը, մի եւ նոյն ժամանակ, բազմացրեց եւ վանականների թիւը։ Նրա օրերում միայն եպիսկոպոսների թիւը հասնում էր 1020ի, բացի այլ աստիճանի եկեղեցականներից։

Նրա հիմնած վանքերը զանազան նպատակների էին ծառայում։ Դրանք այլ եւ այլ եպիսկոպոսարաններ, կղերանոցներ, եղբայրանոցներ եւ կուսաստաններ էին, որ սփռուած էին Հայոց երկրի ամէն կողմերում։ Իւրաքանչիւրի մէջ առանձնացած էր՝ աշխարհից անջատուած կրօնաւորների մի ստուար բազմութիւն եւ վայելում էր վանքի անսպառ բարիքները։

Բայց մեծ Հայրապետի մեծ գործը, որի մէջ փայլում է նա իւր բարձր մարդասիրական հոգւով, որի մէջ երեւում է նա իբրեւ կատարեալ ժողովրդական մարդ եւ ժողովրդի բարեկամ, այդ չէր։ Նա կառոյց բազմաթիւ բարեգործական հիմնարկութիւններ, որոնց մէջ խնամք եւ բուժում էին աղքատները եւ չքաւորները։ երկրի տառապեալները։ Աւելորդ չէր լինի դրանց մի քանի տեսակները յիշել։

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

են սահմանագլուխին վրայ, Յուլիս 4ի գիշերը: Արաբական Լեգէոնի ներկայացուցիչը յայտարարեց .— Կարելի չէ ըսել թէ Յորդանանի սահմանագլուխը անմիջական յարձակումի՞ մը պիտի են–թարկուի: Իսրայէլի զինուորական համախմբումները տեղի կ՚ունենան Յորդանանի ամբողջ սահմանագլուխին երկայնքը, մասնաւորապէս Երուսաղէմի շրջանին մէջ: Յորդանանի զօրքը պատրաստ է եւ մղելու իսրայէլեան որեւէ յարձակում սահմանագլուխին վրայ որ ունի 350 մղոն երկայնութիւն:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ արտաքին գործերու նախարարութիւնը պաշտօնատուն հրաւիրեց Իսրայէլի դեսպանը, բացատրութիւններ պահանջելու համար զինուորական համախմբումներու մասին: Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, զօր. Պըրնս, որ Գահիրէ կը գտնուէր, Երուսաղէմ գնաց օդանաւով: Յորդանանի Հիւսէյին թագաւորը իր մօտ հրաւիրեց Ամմանի ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական դեսպանները, պարզելով իսրայէլեան յարձակումի մը վտանգը: Երեք պետութիւնները 1950ի յայտարարութեամբ յանձն առած են օգնել Արաբներուն կամ Իսրայէլի, եթէ յարձակում կատարուի: Այս օգնութիւնը պիտի ըլլայ ի նպաստ յարձակման զոհին: Այդ յայտարարութենէն զատ, Անգլիա մասնաւոր դաշնագրի մը համաձայն պարտաւոր է օգնել Յորդանանի, եթէ յարձակում կրէ:

Պէյրութի անթենը կը ծանուցանէ թէ Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի բանակներուն հրամայուած է պատրաստ ըլլալ, օգնութեան փութալու համար Յորդանանի, եթէ յարձակում կրէ: Իսրայէլ Յորդանանի «Ալ Տիֆա» թերթէն քաղելով կ՚ըսէ թէ Իրաք զրահաւոր զօրամասեր կեդրոնացուցած է Յորդանանի հիւսիսային սահմանին վրայ, համաձայն 1947ի դաշնագրին:

Լիբանանի կառավարութիւնը երբ լուր առաւ թէ Իսրայէլ զինուոր կը համախմբէ հին Երուսաղէմի մօտ, խորհրդարանը յանկարծ դադրեցուց իր նիստը եւ խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ հանրապետութեան նախագահին հետ: Այս առթիւ էր որ Պէյրութի անթենը հաղորդեց թէ կը վախցուի որ Իսրայէլ զինուորական գործողութիւն մը կատարէ Յորդանանի սահմանին վրայ: Յորդանանի դեսպանատան մէկ պաշտօնեան տասը վայրկեանի տեսակցութիւն մը ունեցած էր Լիբանանի տեղեկատու նախարարին հետ, որ անմիջապէս փոխ-վարչապետին հաղորդեց լուրը: Ասոր վրայ փոխ վարչապետը, Սալահ Սալեմ ոտքի ելլելով յայտարարեց խորհրդարանին մէջ թէ ստիպուած է մեկնիլ, «կարեւոր խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար երկրի ապահովութեան մասին»: Փոխ վարչապետը յայտարարեց լրագրողներու թէ միջոցներ ձեռք առնուած են արաբական միւս պետութեանց հետ, միացեալ ճակատ կազմելու համար իսրայէլեան որեւէ գործողութեան դէմ:

Այս բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կացութիւնը նորէն պղտորած է Միջին Արեւելքի մէջ եւ կրնայ աւելի ծանրանալ մէկ օրէն միւսը:

Այրի Տիկին Սօֆի Ճանկէօզեան, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Ճանկէօզեան եւ զաւակը՝ Հրայր, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թիրեաքեան եւ զաւակները՝ Օր. Սեդա եւ Գեղամ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ֆաքիրեան, Այրի Տիկին Մարիամ Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Վռամշապուհ Սաչլըեան եւ զաւակները (Հայաստան), Պ. Սիրական Ճանկէօզեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Զատիկ Ճանկէօզեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ իր բոլոր ազգականները ու բարեկամները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր, աներձագին եւ ազգականին

ՍԻՄՈՆ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ
(Միջագիւղցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 4ին, իր բնակարանին մէջ, 3 ռիւ Ռաափայ, Ալֆորվիլ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս չորեքշաբթի (7 Յուլիս) ժամը 1·30–ին Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պետրոս եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԽՄԲ.— Մեր ցաւակցութիւնները:

ՍՈՒԳԻ ԵՐԵԿՈՅ ՈՂԲ. Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տեղի կ՚ունենայ, 7 Յուլիս, չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Սոսիէթէ Սավանթ, 8 ռիւ Տանթոն:

Կը նախագահէ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ   Կը խօսին՝ ընկերներ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

ՕԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԻՐ ՄԵԾԱՆՈՒՆ ՀԻՄՆԱԴՐԻՆ՝ ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, կը կազմակերպէ սգահանդէս մը նուիրուած մեծ Հայուն:

Սինեմա ՄԵԼԱՆԻ ՄԷՋ (Քանըպիէր) Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահեն՝ Պ. Պ. ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ, Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆ:

Կը խօսին՝ ՏԻԿ. Մ. ՊԱԼԱՐ, Շ. ՆԱՐ ԴՈՒՆԻ, Պ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Միայօժար մասնակցութեամբ Օր. Անիթա Սարգսեանի (արտասանութիւն), Օր. Ալիս Յարութիւնեանի (արտասանութիւն), Պ. Ժիրայր Գասպարեանի (մեներգ), Օր. Մարկոսեանի (դաշնակ), Պ. Ս. Չէօրէքճեանի (ջութակ) եւ ֆրանսացի մեծ արուեստագէտ Պ. Տ. Ֆուէի (թաւ-ջութակ):

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Ս. Ղազարի Ազգային երկրորդ ուխտագնացութիւնը Օգոստ. 10էն Սեպտ. 1: Պայմաններու եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻՆ
29, Rue Bleue. Tél.: PRO. 79-09
եւ ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ
53, Rue de Châteaudun. Tél. Tri. 57-74

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Վերջին արձանագրութիւնները մինչեւ ՅՈՒԼԻՍ 12ԻՆ

Գրել՝

Noubar Agopoff
168, Rue du Temple - Paris (3e).
C.C.P. 12783—16.—

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Վարդավառի տօնին հանդիսաւոր պատարագէն ետք պիտի կատարուին նաեւ Մեռելոցի օրուան հոգեհանգիստները:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Ժիւռայի կայանին առաջին խումբի արձանագրութիւնները փակուած ըլլալով, դիմումները կ՚ընդունուին միայն Բ. խումբին համար:

Առաջին խումբի մեկնում 9 Յուլիս, Բ. խումբի մեկնում 9 Օգոստոս:

Հաւաքուիլ այս երկուշաբթի ժամը 21·30ին, Կառ տը Լիոն, Քուր տը Լ՚Օրլոժ: Ծնողներէն կը խնդրուի երեք օր առաջ յանձնել բժշկական վկայականները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ի յիշատակ Տարօն Տուրուբերանի 1915ի Եղեռնի բազմահազար նահատակներու, այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի կ՚ունենայ յառաջիկայ Յուլիս ութին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2–4, վարժարանի սրահին մէջ:

Հանդէսէն ետք տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը պարտէզին մէջ: Հասարակութեան համար վերապահուած են հաճելի անակնկալներ: Դաշտահանդէսի ընթացքին տեղի կ՚ունենան նըւագ եւ պար:

Ճոխ պիւֆէ, հայկական խորոված եւ այլ հայկական համադամներ:

Վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն մուտքի համար: Գին 250 ֆր.:

1, Bld. du Nord. Le Raincy (S. et O.)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի քառաձայն պատարագ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին: Կը պատարագէ Բոգինիոյ հոգեւոր հովիւ Տ. ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ՝ Տարօն-Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան:

Իյիշատակ Տարօն Սալնոյ Ձորի հերոսներու:

Կը նախագահէ Ե. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
Կը խօսի հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէնթ Անտըրէի զովասուն պարտէզին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին: Պարեր Մարսէյլի արենուշներու «Արաքս» խումբին կողմէ եւ հաճելի անակնկալներ, Օր. Ա. Շահմիրեան կ՚արտասանէ կտոր մը ձօնուած Սօսէ Մայրիկին: Պիտի երգեն՝ Պ. Պ. Մ. Տէրոյեան, Ժ. Գասպարեան, Գ. Ստեփանեան եւ Օր. Ա. Յարութիւնեան: Կ՚արտասանէ Օր. Ա. Սարգսեան:

Ալգաղի ծանօթ ձայնասփիւռը պիտի նուագէ հայրենիքի հին ու նոր երգեր եւ պարեր: Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Թաղական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի առաւօտ Թաղին եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ՚ունենայ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն Թաղեցիներէն հանգուցեալ Պ. Կարապետ Փունարճեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համախարբերդ. Միութեան, Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան Փէնի քոյր մասնաճիւղերու:

Այս կիրակի, ամբողջ օրը Պ. Հայկազ Զուքուրեանի (նախկին Եօթնեղբայրեան) օդասուն եւ ընդարձակ ագարակը, Սէն Լու Կրան Փէն:

Դերասան Թրագօշ կարող ուժերով կը բեմադրէ քրքջալիր զաւեշտ մը՝
ՄԱՇԴԻ ԻԲԱԴ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տէր եւ Տիկին Գարագաշեան:

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ: Ճոխ սեղան եւ խորոված:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին: Այս շաբաթ ժամը 21ին, Պ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ, 26 ռիւ Պէլ Իմաժ:

Կը նախագահէ Պ. Մ. Ճէրանեան:

Կը խօսի մասնաճիւղին ատենապետ Պ. Գ. Սիմոնեան:

Երգ, արտասանութիւն եւն.:

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Թրավէրս տէ Լիլա փաթրոնաժի սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Սէն Ժերոմի Թաղական խորհրդոյ եւ ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Ազգին Մարտիրոսեանի: Խմբերգներ, արտասանութիւններ, փորձնական դաս, անակնկալներ եւ պարեր: Կը ներկայացուի ԹԻՔ-ԹԱՔ զաւեշտը (երկու արար):

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՏԷՍԻՆ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները, այս կիրակի, ժամը 3–ին, Ազգ. դպրոցի սրահը:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Ի Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Նաճարեանի ագարակը: Օրակարգ՝ Յուլիս 22ի դաշտահանդէսը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ՔՂԻԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ, 117 Ավընիւ Քօրօ, Պար տիւ Շալէի զով ծառաստանին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Անակնկալներ քղեցի նոր սերնդականներէն, գեղջկական պար Օր. Կոշկակարեանէ, հայկական եւ տեղական պար:

Հայկական պարերուն կը նուագէ Պ. Հրանտ Փանոսեանի եւ Համբարձումեան եղբայրներու խումբը: Բարձրախօս Պ. Ալֆագի: Պուլի մրցում:

Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է

Հանդիսավայր երթալու համար առնել թիւ 53 թրոլէն ու իջնել Սէն Ժիւսթ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, ժամը 10·30ին, Վարդավառի տօնին առթիւ Ս. Խաչ եկեղեցւոյն մէջ (10 պլա, ռիւ Թուէն) ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ եւ քարոզէ Գեր. Յովսէփ Թ. Ծ. Վ. Խանցեան, Յունաստանի հայ կաթողիկէ առաջնորդը:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Ֆէսանվիլէի օդափոխութեան կայանին Ա. խումբի մանուկներուն բժշկական քննութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, եւ երկուշաբթի 9 Յուլիս, ժամը 10–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ:

Կը խնդրուի փարիզեան շրջանի Կարմիր Խաչի մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներէն եւ ծնողներէն ներկայանալ վերոյիշեալ ժամերուն, մանուկներուն բժշկական վկայականներով:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Մկրտիչ Զորպաճեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ զոքանչմօր Այրի Տիկին Մաիտեսի Մաքրուհի Համբարձումեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան ֆոնտին:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $10 : Հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 7 ՅՈՒԼԻՍ • SAMEDI 7 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7623 32e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3434

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ
ԱՄԷՆ ՓՈՍ ԿՈՉ ՄԸՆ Է

Հիմա որ պաշտօնական սուգը վերջացած է եւ արցունքները ցամքած են, խորհինք վաղուան մասին։

Հանրային կեանքի եւ մտաւոր անդաստանի մէջ բացուած փոսերը ոչ հառաչանքով կը փակուին, ոչ ալ արցունքով ։

Նաւասարդեանները երկինքէն ինկած պարգեւներ չեն ։

Անոնք երկունք են։ Հաւատք եւ աշխատանք։ Նուիրում եւ տքնութիւն ։ Անշուշտ նաեւ ընդունակութիւն եւ տաղանդ ։

Վահան Նաւասարդեան հուժկու եւ տիրական դէմք մը դարձաւ անոր համար որ կը հաւատար իր կոչումին եւ իր բոլոր կարողութիւնները տրամադրած էր սեփական ժողովուրդի բարիքին ։

Ան կրնար նոյնքան եւ աւելի փայլուն դիրքեր գրաւել ռուսական հնոցին մէջ, ինչպէս իր տարեկիցներէն եւ դասակիցներէն շատերը ։

Բայց ներքին ձայն մը կ'ըսէր.— Լաւագոյնս ծառայած կ'ըլլաս մարդկութեան, հաւատարմօրէն եւ յարատեւօրէն ծառայելով ա՛յն ժողովուրդին որուն կը պարտիս արեւդ։

Եւ իր ամբողջ էութեամբ յանձնուեցաւ հայկական տառապանքի փոթորիկներուն, յանձն առնելով ամէն զոհողութիւն։

Կամաւոր ուխտ մը կնքած էր ան՝ Դաշնակցութեան միջոցաւ։ Ոչ մէկ ընկրկում՝ այդ ճամբուն վրայ։ Եւ ամէն օր ճիգ մը աւելի, արդարացնելու համար իր կոչումը ։

Այդ ուխտին շնորհիւ էր որ, իր հրապարակագրութիւնն ալ դարձաւ անպարտելի ուժ մը։ Վճիտ եւ հոսուն աղբիւր հայրենանուէր խանդավառութեան եւ յարաճուն գիտութեան ։

Իրեն համար անսպառ ներշնչարան մըն էր Հայոց պատմութիւնը՝ Հայկէն մինչեւ Դաշնակցութիւն ։

Ամէնէն տաղնապալի պահերուն ալ, այդ ալեծուփ տարեգրութեանց էջերը կը թղթատէր, կէս ճամբան չմնալու համար։ Եւ միշտ ալ կը գտնէր նոր խորհուրդ մը կամ խորհրդանիշ մը, աւելի ամուր կառչելու համար «իշխան ժողովուրդ»ին ։

Այդ նոյն պատմութիւնը աւելի կը պայծառացնէր իր ընկերվարական դաւանանքը, իբրեւ տեսաբան ։

Անոնք որ այսօր իր կորուստը կ'ողբան դառնօրէն, մանաւանդ երիտասարդները, պարտաւոր են խղճի քննութիւն մը կատարել — Ի՞նչ կ'ընենք մենք, վառ պահելու համար ջահը, իբրեւ հերթափոխ ։

Մեռելները իրենց դերը կատարեցին մինչեւ անխուսափելի վախճանը, ճամբան հարթելով եւ որոշ կէտի մը հասնելով ։

Ողջերն ալ — մանաւանդ երիտասարդները — կը փորձե՞ն իրենց կարելին, տրամաբանական ելքին յանգելու համար։

Ազատագրական պայքարն ալ մշտնջենական շարժում է եւ գիտութիւն ։ Անսասան հաւատք եւ յարատեւ, յարաճուն աշխատանք ։

Ամբողջ սերունդ մը կ'անհետանայ մեր աչքերուն առջեւ, ամայացնելով քաղաքական թէ մտաւոր անդաստանը՝ օտարութեան մէջ ։

Ամէն նոր փոս որ կը բացուի, կոչ մըն է, ճիգ մը աւելի փորձելու, յանձնառութիւն մը աւելի ստանձնելու, որպէս զի կոխուած ճամբան աւելի զարգանայ եւ ամրանայ, մէկ սերունդէն միւսը ։

Պատրա՞ստ ենք այդ աշխատանքին ։

Երբեք այնքան սուր հանգամանք ստացած չէր այս հարցումը, գոնէ մեր գաղութին համար, ուր ճրագով կը փնտռուին հանրանուէր մշակները։

Թող պատասխանեն անոնք որ թիւ կուտան 25էն մինչեւ 45 եւ կ'ուզեն արժեցնել իրենց արդար յաւակնութիւնները, հանրային ծառայութեամբ։

Շ.

ОՐԸ ՕՐԻՆ
ՀԱԶԱՐ ԱՓՍՈՍ ...

Ներս կը մտնես «Յուսաբեր»ի պալատին երկաթեայ մեծ դռնէն։ Լայն գաւիթ մը գետնայարկ։ Առաջին դստիկոնէն, երկու թեւի վրայ, սանդուխները կ'իջնեն գետակի նման ու կը միանան՝ կազմելով տաբածուն, սպիտակափառ ջրվէժ մը, որ կը հոսի դէպի քեզ, — ակամայ կը փորձուիս վերցնել ոտքդ··· թրջուելու վախով ։

Ձախիդ նրբանցք մը, որու վրայ կը բացուին չորս դռներ, առաջինը հագուադէպ է որ բացուի, լռութիւն կը տիրէ ներսը։ Երկրորդ սենեակէն ետս անցք ունի, բայց դարձեալ միշտ փակ ։

Կամաւոր բանտարկեալ մը, ներսը ։

Նրբանցքին ծայրը, ուր անցք մը ունի տպարանը, վարչութեան ու խմբագրութեան դռները, որ բաց կը մնան միշտ, պակաս չէ աղմուկը, — այստեղ լռութիւն ։

Ամէն առաւօտ, երբ վար կ'իջնէի երկրորդ յարկէն, ուր կը բնակէի, ձայները կը մտնէր հարկաւ որ դուռը կը բանար, իր մօտ հրաւիրելու համար զիս, — թէյ, սուրճ եւ ···։

Չեմ ծխեր։ Սուրճը կը խմեմ քաղաքավարութեան համար, իսկ՝ թէյը ուզելով եւ հաճոյքով ։

Իր սեղանին վրայ՝ թէյի գաւաթ մը, երբեմն երկու հատ, մէկը կիսովին պարպուած, մոռցուած որովհետեւ աշխատանքին մէջ թաղուած, երկրորդ մը դեռ նոր ապսպրուած, յետոյ սուրճի գաւաթ մը ··· նոր ապսպրուած։ Օրը քանի՞ հատ, հաշիւը գիտէ միայն Ապպաս կամ միայն Աստուած ։ Ծխատուփը քովը։ Կը գրէր ու կը ծխէր, կը ծխէր ու կը գրէր։

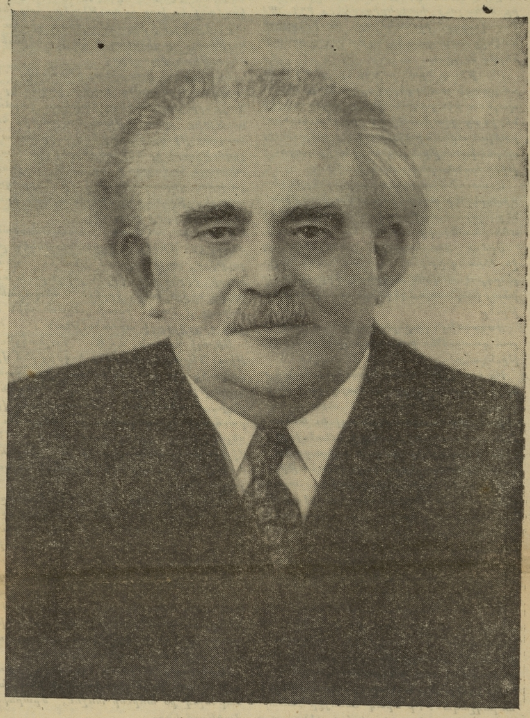
Զինք կը նմանցնէի վանահայրի։ «Յուսաբերը» վանք մըն է, լայնանիստ ու բարձրակարկառ։ Ես որ շա՛տ եմ երազեր աշխարհական միաբանութեան մը մասին, համոզուած որ հրաշք կը գործէ նման դպրեվանք մը այս մեր օրերուն, պահ մը կը կարծեմ թէ մանուկ եմ դարձեր նորէն եւ Արմաշի վանահայրին մօտ նստած՝ կը պատմեմ ինչե՛ր, ինչե՛ր, ինչե՛ր ։

Ինծի հետ ինք ալ կը մանկանայ կարծես։ Կը պատմէ իր պատանեկութեան երազները ։ Բայց դաժան կեանքը, աւելի հզօր քան հինգին կրակը, որու մէջ երկաթը նախ կը կարմրի, յետոյ կը կակուղնայ ու բրուտի կաւ կը դառնայ, տարբեր է տնօրիներ, տարբեր ձեւ է տուեր իր մետաղին ։

Երիտասարդութեան աւիւն եւ թարմութեան համ ունէր, — միտքս չկրցայ բացատրել կարծեմ։ Կան անհատներ, որոնք փակ են հանդէպ երիտասարդութեան, կը նմանին տուներու՝ որոնք նը նային վեր-ջալոյսին։ Կան անհատներ եւս, որոնք բաց կը պահեն պատուհանները եւ դռները այն պողոտային վրայ, ուր կեանքը շքերթ կը կատարէ կամ ռազմերթ։ Այսպէս օժտուած, հմացումն ունէր երիտասարդութեան աղմուկին, յորձանքին եւ փրփրազայր ոստումներուն։ Կարն, — ի յառաջագունէ՝ երիտասարդութեան հետ էր, երիտասարդութեան կողմնակից։ Ահա թէ ինչո՛ւ հակառակ իր յոգնութեան, հակառակ ժամանակին թշնամութեան՝ հոգիով թարմ էր ու կը խայտար երիտասարդի պէս, մանաւանդ երբ խօսակցութիւնը կանգ կ'առնէր հայ ժողովուրդին արժէքներուն վրայ։ Կը խայտա՛ր, կը գինովնա՛ր, կ'երջանկանա՛ր երբ կը խօսէր ցեղային մեր շնորհքներուն եւ ընդունակութեանց մասին։ Բրիւսովի «Հայաստանի բանաստեղծութիւնը» գիրքէն հայերէնի թարգմանելով ինծի տուաւ ժողովրդական քերթուած մը, 9 երկեակներ, հարցնելով թէ բնագիրը ծանօ՞թ է ինծի։ Կ'արտասանէր ու կը հրճուէ՛ր։ Իսկապէս գոհար մըն է։

— Տո՛ւր Լիւք - Անտրէ Մարսէլին, թող փրանսերէն իր թարգմանութեանց հաւաքածոյին մէջ դնէ, ըսաւ ։

Շա՛տ կը սիրէր բանաստեղծութիւնը ։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐ ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Եւ ըսաւ թէ շուտով հրատարակութեան պիտի տայ իր մէկ երկարաշունչ գործը Զարենցի քերթողական արուեստին մասին ։

Ըսելէ ետք թէ կուսակցական աշխատանքները ժամանակ չեն ձգեր զբաղելու համար նման ուսումնասիրութիւններով, յանկարծ, հարցուց ·

— Ինչո՞ւ հեռու կը մնաս կազմակերպչական աշխատանքներէ ։ Դաշնակցական ես ողնուծուծով, ինչո՞ւ չես մասնակցիր ···։

Յետոյ, մելամաղձոտ եղանակով եւ հատիկ հատիկ արտասանելով՝ տուաւ անուններ.

— Հիւանդ։ Տարիքը առած։ Մէկուն աչքը, միւսին սիրտը։ Երեւակայէ՛, քանի մը տարի ետքը···։ Վաղը ո՞վ պիտի վարէ այս հսկայ կազմակերպութիւնը, — կուսակցական պալատանման շէնքեր, տպարաններ, ծով երիտասարդութիւն, ո՞վ պիտի վարէ։ Դպրեվանքը որ երազեր ես, ահաւասի՛կ, եկուր աշխատէ՛ ···։

***

Ինծի կը թուի թէ հիմա նստած է «Յուսաբեր»ի խմբագրութեան մեծ սենեակին մէջ, որու դուռը փակ է միշտ ։

Հազար ափսո՛ս, սիրելի եւ մեծ, աշխատանքի եւ գաղափարական պայքարի կիրքով մեծ, ընկեր Վահան Նաւասարդեան ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«ԵՒՐԱՏՈՄ»Ը ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Նոր բառ մը եւս, — Եւրատոմ, — ուրիշ խօսքով՝ գործակցութիւն եւրոպական պետութեանց միջեւ, հիւլէական ուժի արտադրութեան, վաճառման եւ օգտագործման համար ։

Ազգ. ժողովը սկսաւ քննել այս ծրագիրը, որուն հակառակորդները մեծ թիւ մը կը կազմեն։ Վիճաբանութեանց ընթացքին, Փրանսացի երկու հռչակաւոր հիւլէագէտները, Փեռէն եւ Արման, ազդարարեցին թէ Ֆրանսա առանձին չի կրնար առաջնակարգ դիրք մը գրաւել այս ասպարէզին մէջ եւ թէ անհրաժեշտ է որ համաձայնի միւս հինգ պետութեանց հետ, գործակցութիւն մը հաստատելու համար։ Երկու գիտնականներուն երեւումը բացառիկ դէպք մըն էր, վասն զի հազուադէպ է որ Ազգ. ժողովը լսէ ոչ - անդամներ։ Այսպիսի դէպք մը պատահած էր քանի տարի առաջ ։

Պ. Փեռէն, որ Ֆրանսայի հիւլէական ուժի հաստատութեան վերատեսուչն է, բացատրեց թէ իր սահմանափակ դիւրութիններով, դրամական միջոցներով եւ մասնագէտներով Ֆրանսա յաջողեցաւ չորրորդ աստիճանը գրաւել, ետ մնալով Մ. Նահանգներէն, Անգլիայէն եւ Խ. Միութենէն։ Բայց յոյս չկայ որ կարենայ առանձին բարւոքել այդ աստիճանը։ Եւրոպական գործակցութիւնը թէ անհրաժեշտ է եւ թէ ցանկալի։ Միւս գիտնականն ալ բացատրեց թէ «ինչ որ դժուար է Ֆրանսայի համար, դիւրին է Եւրոպայի համար »։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, Շեպիլով, յայտարարեց թէ կարելի է փարատել Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ եղած բոլոր թիւրիմացութիւնները, «եթէ Ամերիկայի պաղ պատերազմի քարոզիչներուն եւ թերթերուն բերանը փակուի »։

Հ. Յ. Դ. ԲԻՒՐՈՅԻ ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆԸ Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ԴԱԳԱՂԻՆ ՎՐԱՅ

ԽՄԲ.— Երէկ հրատարակեր էինք որ բացեալ ընկեր Վահան Նաւասարդեանի յուղարկաւորութիւնը՝ Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Այդ առթիւ հետեւեալ դամբանականը խօսեցաւ ընկեր Եր. Խաթանասեան, յանուն Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի.—

Վահան Նաւասարդեանի յանկարծ մահով՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կորցնում է իր մեծաշուք փառքերից մէկը, իսկ հայ ժողովուրդը իր «անձինք նուիրեալք»ի ամէնից հարազատ եւ արժանաւոր զաւակներից մէկը :

Բնութիւնը նրան օժտել էր չքնաղ եւ հազուագիւտ ձիրքերով,— փայլուն եւ պայծառ իմացականութիւն, բանաստեղծի ներքնաց զգայնութիւն, սրամիտ եւ նրբամիտ տրամաբանութիւն, բարձրաթռիչ պերճախօսութիւն, անծայրածիր բարութիւն եւ անսպառ անկեղծութիւն :

Աստուածատուր այս պարգեւներին նա միացրել էր ազգասիրական առաքինութիւններ, զորս ժառանգել էր Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքից :

Սիմոն Զաւարեանից՝ նախանձայոյզ ջերմեռանդութիւն, պահակ կանգնելու բարոյական վսեմ սկզբունքների եւ անխնայ խարանելու կեղծիքն ու խաբէութիւնը.

Ռոստոմից՝ բարեխղճութիւն, անկաշառ դատում եւ սրտաբուխ ընկերասիրութիւն.

Իր ուսուցիչ՝ Վանի Արամից, հայրենիքի հրաշունչ սէրը, եւ հայ լեզուի տարփանքը :

Համոյից՝ ասպետական ոգի եւ անսահման պաշտամունք, իտէալի եւ տեսիլքի.

Եւ Վռամեանից՝ բեղուն աշխատունակութիւն եւ պարկեշտ կարգապահութիւն:

Այս սակաւագիւտ ձիրքերով ու հայատիպ առաքինութիւններով, բնիմաց Վ. Նաւասարդեանը կարող էր խորտակել կեանքի ամրակուռ դռները եւ տիրանալ անմատչելի դիրքերի, աշխարհային փառքի, ակադեմական աննախընթաց համբաւի, յորդառատ ճոխութեան եւ անձնական նախանձելի բարօրութեան :

Նուիրեալ Վահանը արհամարհեց իր անձը, եւ հաւատարիմ՝ իր կոչումին, ու վերահասու՝ իր տաղանդի արգասաւորութեան, իր կեանքը ընծայաբերեց հայ ժողովրդին եւ նրա նուիրական դատին :

Իր նուիրումը անչափ էր, լիակատար եւ ամբողջական: Իր միակ հաճոյքը ծառայելն էր. տալ եւ զոհաբերել ամէնը, առանց փոխարինութեան: Այս ներքին մղումին հպատակ, չունեցաւ ոչ մի տեսակի ժամանց եւ զուարճութիւն, ինքն իրեն զրկեց անգամ հանգիստից եւ օդափոխութիւնից : — «Գործիչը հանգիստ կ'ունենայ միայն գերեզմանում», ասում էր :

Օրը 18 ժամ, անդուլ եւ անդադար ճգնեց, տքնեց, աշխատեց եւ ստեղծագործեց: Եւ հայ գրականութիւնը հարստացրեց քանից աւելի հեղինակաւոր երկասիրութիւններով, որոնց հասոյթը յատկացրեց ամբողջովին ազգանպաստ նպատակների, իսկ իր անձին համար ոչ մի ստակ չընդունեց :

Հայրենասէր Վահանը հպարտ էր, որ Հայ էր ծնուել: Հպարտ էր ոչ թէ առհաւութեան պաշտամունքով, այլ այն բազմակողմանի եւ խոր հմտութեամբ՝ հայ լեզուի, մշակոյթի, պատմութեան գրականութեան, որ գինուած է Հայի անժխտելի մեծութեան փաստերով :

Նա Հայ էր՝ կատարեալ իմաստով, եւ նոյնքան ջերմեռանդ Դաշնակցական էր : Պայքարի յիսնամեայ հարուստ փորձառութիւնը, պատմութեան մանրազնին հետազօտութիւնը եւ հայ հոգու իր ճանաչողութիւնը՝ իր մէջ ամրացրել էին այն աննուաճ համոզումը, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վերապահուած է մի սրբազան առաքելութիւն. հայութեան արդար իրաւունքների իրականացումը :

Ասում են, «Վահան Նաւասարդեանը մեռել է»: Մեռել է՝ իբրեւ նիւթեղէն գոյութիւն, բայց ապրում է նա եւ պիտի ապրի՝ իբրեւ ոգի, իբրեւ յորդառուխ աղբիւրը ներշնչումի, իբրեւ անպարտելի քարոզիչը Հայկ. Դատի յաղթանակին եւ հայ ժողովուրդի անմահութեան :

Սիրելի Վահան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմնի կողմից ինձ վիճակուեց այս դժնդակ եւ տխուր պարտականութիւնը: Ներիր ինձ, որ ես մեղանչեցի, քո անսահման համեստութիւնը վիրաւորեցի հրապարակաւ քո գովքը հիւսելով: Բայց՝ չքմեղացում ունեմ : Ես միայն փառաբանանքն արի քո պաշտելի ժողովուրդին, որի ոգին քեզանով ներկայացաւ մեզ :

Խորն է Սփիւռքի հայութեան կսկիծը, սակայն աւելի դառնօրէն պիտի զգայ կսկիծը՝ Հայաստանի հայրենասէր հայութիւնը, երբ քո վաղաժամ շիջումի բօթը հասնի նրան :

Անհետացումիդ կսկիծը չի կարող մղել հայութիւնը դէպի ընկրկում. ընդհակառակն, նա պիտի ջրդեղի յաղթանակի մեր կամքը եւ պիտի զօրացնի մեր անխախտ հաւատքը ընթանալու դէպի աղբիւրը լոյսի, դէպի յաւիտենական Արարատը :

Աշխարհացրիւ բոլոր սգաւոր, բայց ուխտապահ Դաշնակցականների հետ, խոնարհելով քո աճիւնի առջեւ, միաբերան մաղթում ենք.

— Բարի՛ ճանապարհ, դէպի անմահութեան օթեւան »:

ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Առաջնորդ Հօր նախագահութեամբ եւ քահանայից դասու մասնակցութեամբ, նաեւ գերեզմանատան մէջ կրօնական արարողութենէ ետք՝ դամբանականներ խօսեցան ընկեր Տոքթ. Ասուր Գասպարեան (Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէի կողմէ), ընկեր Մինաս Թէօլէօլեան (Սուրիոյ Կեդր. Կոմիտէի կողմէ), ընկեր Տոքթ. Արամ Պաղտասարեան («Համազգային» Կեդր. Վարչութեան կողմէ), ընկեր Պերճ Մուրլեան (Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան կողմէ) եւ ընկեր Լեւոն Յովհաննէսեան (Հայ Կարմիր Խաչի ու ՀՕՄի կողմէ):

Վաստակաւոր մեր ընկերոջ դագաղը տրուեցաւ ապա հողին, ներկայ խուռն բազմութեան հեծկլտուքներուն եւ փղձկումին մէջ, ու կորսուեցաւ ծաղկեպսակներու բեռան տակ,— ղրկուած՝ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Յունաստանի, Ֆրանսայի, Հիւս. եւ Հարաւ. Ամերիկաներու, Իրանի եւ Իրաքի Կեդր. Կոմիտէներուն, Աղեքսանդրիոյ, Գահիրէի, Լենինականի եւ Օհանջանեան Կոմիտէներուն, Հայկ. Դատի Յանձնախումբին, «Յուս.»ի, Օհանջանեան ընտանիքի, «Յուսաբեր» Մշակ. Ընկերակցութեան, Փօլ Մուրատեանի, «Համազգային»ի Կեդր. Վարչութեան, Հայ Օգնութեան Միութեան (Մ. Նահանգներ), Վազգէն Տէր Գալուստեանի (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկ. Մովսէս Տէր Գալուստեանի (Պէյրութ), Գ. Լազեան ընտանիքի, Օն. Մաճառեան ընտանիքի, Տէր եւ Տիկին Լ. Տէր Ասատուրեաններու, Տէր եւ Տիկին Թերեզա Սահակեանի (Պրիւքսէլ), «Արարատ» Մարմ. Միութեան, Նասիպեան Հաստատութեան պաշտօնէութեան, Նիւ Իսթ Ակումբի, Պէյրութի «Գասպար Իփէկեան» Թատերախումբի, Թաթուլ Եսայեանի, Կիզէի Հ. Կ. Միութեան, Հայ Լեգէոնականներու միութեան, Տէր եւ Տիկին Միսաք Ազիզեաններու (ատեն. Լիբանանի Գաւառ. Ժողովի), Բիւզանդ Մինասեան ընտանիքի, Եգիպտոսի Հայ Կարմիր Խաչի վարչութեան, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Կէօնճեաններու, Վազգէն Եսայեանի, Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան Եգիպտոսի վարչութեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Զաքարեանի եւ Տիկին Սիրվարդ Տէր Միքայէլեանի կողմէ: Արարողութեանց եւ դամբանականներու լրումէն ետք, յուղարկաւոր բազմութիւնը մեր անմոռանալի Վահանի հողակոյտը կնքեց միաբերան երգելով.— « Ամենայն տեղ մահը մի է, մարդ մի անգամ պիտ' մեռնի, բայց երանի՜ որ իւր ազգի ազատութեան կը զոհուի »:

ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՄԵԾ ԱԽՈՅԵԱՆԸ

Թաղեցինք նաեւ մեր սիրելի Վահանը..

«Մահը իր ճամբով, կեանքը իր ճամբով» փիլիսոփայութեան թելադրանքն է, որ կ'առաջնորդէ վերապրողը : Եւ նաեւ աղբիւրը այն ուժին, որ կը զօրացնէ մեզ, մեր մեռելներէն ետք, մեր վիշտերու ու տառապանքներուն մէջ:

Մեր սիրելի Վահանը, գերազանցապէս զգայուն, իր կարգին ենթարկած էր զինք այս օրէնքին: Դրոյի մահը այնքան ծանրօրէն ապրելով հանդերձ, կը գրէր.— «Դրոյի կորուստը ողբալը արժէք չունի. մաղթենք որ ...»:

Խոստացեր էի հետեւիլ իր թելադրանքին: Հիմա, նոր ճիգ մը կը փորձեմ — չողբալ իր կորուստը ...

Յամքած աչքերով է, որ կը նայիմ հեռուները՝ տարիներու երկար տարածութեան մէջէն գտնելու համար Վահանը, այնպէս, ինչպէս տեսայ զինք առաջին անգամ :

1917ի մայիսեան գեղեցիկ օր մը :

Փետրուարեան Յեղափոխութեան եռուն օրերն էին: Մեծ ակնկալութիւններու եւ յոյսերու շրջան մը Թրքահայ Դատի համար :

Վահանը, այդ օրերու երիտասարդ Դաշնակցական մտաւորականներու մէջ մէկն էր սակաւաթիւներէն, որ ռուսական իրականութենէն աւելի կ'ապրէր Թրքահայ Դատով :

Ռուսական յեղափոխութիւնը անոր համար նոր հնարաւորութիւն մը կը ներկայացնէր աւելի ուժգնօրէն հետապնդելու այդ Դատը :

Ցարական հայատեաց քաղաքականութեան փոխարէն, նպաստաւոր դիրք մը կ'ակնկալէր նոր վարիչ հոսանքներէն եւ դէմքերէն :

Այս հաւատքով եկած էր Երեւան, տեսնելու համար Արամը:

Ռուսական կարեւոր օրգաններէն մէկուն մէջ գտած էր լուրջ ուսումնասիրութիւն մը, նուիրուած՝ իթթիհատական հրէշներու հայաջինջ քաղաքականութեան: Կը ծրագրէր այդ յօդուածաշարքը հրատարակել առանձին գրքոյկով՝ տարածելու համար Ռուս քաղաքական եւ մտաւորական լայն շրջանակներու մէջ : Կը մտածէր թարգմանութիւններ եւս կատարել հայկական լայն զանգուածներու համար :

Ուսուցիչ՝ համեստ եկամուտով՝ իր նիւթական հնարաւորութեան սահմաններէն վեր էր այդպիսի ծրագրի մը իրագործումը: Եւ յետոյ, անհրաժեշտ էր նոյնպէս բարոյական լայն միջոցներ ալ, ձեռնարկը իր բուն նպատակին հասցնելու համար :

Արամը, այս պարագային, Վահանի համար այն միակ անձն էր, որուն կը դիմէր ամենայն վստահութեամբ:

Անհրաժեշտ չէր երկար ճիգ՝ բացատրելու համար Արամին իր մտածումները եւ ապահովելու անոր լիակատար աջակցութիւնը :

Մանրամասնութիւնները չեմ յիշեր :

Գիտեմ միայն, որ այդ ձեռնարկը իրականացաւ :

Վահանը գործնապէս իր առաջին տուրքը կուտար այն Մեծ Դատին, որու եռան-

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱԽԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂ.

Դրաստամատը գլուխ խոնարհեց եւ ասաց.

— Տիեզերքի ալօթարան, հրաման տուր, որ գնամ տեսնեմ Արշակ Թագաւորին, մի օրով նրան կապանքներից ազատեմ, արքայավայել մեծարեմ եւ ուրախացնեմ ...

Շապուհը եւ զարմացաւ, եւ զայրացաւ Դրաստամատի այս տարօրինակ պահանջից, ցանկացաւ չբաւարարել նրան, եւ պատժել խստագոյնս, բայց աւագանու ներկայութեամբ չուզեց զրժել իր խոստումը եւ ասաց.

— Խիստ է խնդիրքդ, Դրաստամատ, քանզի պարսից պետութեան հաստատուելուց եւ այդ բերդն Անյուշ կոչուելուց ի վեր չի եղել մէկը որ համարձակուէր արքային յիշեցնել, թէ այդ բերդում մարդ է բանտարկուած: Զանց արիր Արեաց պետութեան օրէնքը եւ ահա անձդ մահուան վտանգին ենթարկելով ինձ Անյուշը յիշեցրիր :

Բայց ներում եմ քեզ՝ քաջագործութիւններիդ համար: Գնա: Սակայն նորից մտածիր, քեզ արժան էր յօգուտ քո անձի խնդրել աշխարհ, գաւառ եւ կամ գանձ ...

Արքայից արքայ, գլուխ խոնարհելով խօսեց Դրաստամատը, — ինձ հարկաւոր չէ ոչ հարստութիւն, ոչ էլ իշխանութիւն, իմ խնդիրքը փոքր է .... Լաւ է անուն բարի, քան գանձ բազում ...

Շապուհը մի փուշտիպան ուղեկից տուեց եւ արքունի մատանիով կնքուած հրովարտակ յանձնեց Դրաստամատին: Ան անմիջապէս գնաց Անյուշ բերդը :

Երկաթէ ժանգոտ դռները ճռալով բացուեցին նրա առաջ :

Խուցում Դրաստամատը տեսաւ թագաւորին, որ ծանր շղթաները շաչեցնելով առաջ ու ետ էր գնում : Մի անկիւնում դրուած էին յարդէ անկողին, գարեհաց ու մի թաս ջուր :

Արշակը գունատ էր, թաւ մօրուքի կիսաշրջանի մէջ շեշտւում էր դէմքի գունատութիւնը : Բայց մի կախարդող վեհութիւն կար նրա դէմքին, եւ աչքերը վառւում էին սրբազան կրակով ...

Դրաստամատը գրկաբաց փարուեց Արշակին, համբոյրներով ծածկեց նրա դէմքն ու շղթայակապ ձեռքերը :

— Այդ դո՞ւ ես, իմ քաջ Դրաստամատ, այդ դո՞ւ ես, — յուզուած կրկնում էր Արշակը՝ ծանր շղթաներով գրկելով նրան:— Բայց ինչպէ՞ս հասար Անյուշ, տառապանքի ու մահուան այս քարեղէն որջը: Չէ՞ որ դու էլ տառապում էիր Տիզբոնում, Շապուհի գերութեան մէջ :

— Այդ մասին յետոյ, արքայ իմ: Եւ, ի զարմանս Արշակի, Դրաստամատը արագօրէն արձակեց նրա շղթաները, լոգացրեց, ազնիւ պատմուճան հագցրեց, բազմեցրեց փափուկ բարձի վրայ: Ապա ընթրիք ու գինի հրամցրեց :

Ճոխ էր ընթրիքի սեղանը եւ լիախորտիկ :

Դեռ գինու առաջին թասը չխմած՝ Արշակը մտախոհ հարցրեց.

— Ի՞նչ լուր հայրենիքից, ինչպէ՞ս են հայրենի գործերը ...

Դրաստամատը նկատեց, որ Արշակը փոթորկուն հոգով եւ անհամբեր պատասխանի էր սպասում: Նա արդէն մի տարի է լուսամուտի առջից անցնող իւրաքանչիւր թռչունի այդ մասին էր հարցնում, մի խաբրիկ էր ուզում Հայոց աշխարհից.

— Արքայ իմ, թշնամու համար անմատչելի են մնում մեր հայրենի լեռները...

Ապա Դրաստամատը պատմեց Վասակ սպարապետի որդի Մուշեղի մասին, որ քառասուն հազար զօրք էր հաւաքել եւ ճակատամարտ տուել Շապուհի յարձակուող զօրքին: Պատմել էին, որ Հայոց զօրքն իր գլխին զօրավար էր դնում Անյուշ բերդում շղթայակապ ընկած Արշակին եւ մորթազերծ արուած Վասակ սպարապետին:

Դրաստամատը, որ պարսից պատերազմի եւ նրանց պարտութեան մասին առաջին անգամ լսել էր Պարսիկներից, ոգեւորութեամբ էր պատմում եւ նկարագրում էր կռիւները ինչպէս ականատես :

Մուշեղի հետեւակ կռուողները ձիաւոր էին դարձել, պարսերով կռուողները՝ յաջող աղեղնաւորներ, կոպալներով կռուողները զինուել էին սրերով եւ տէգաւոր նիզակներով:

Երկու կողմերը հետզհետէ անսանձ զօրութեամբ էին յարձակւում միմեանց վրայ. աղեղները թնդում ու ճայթում էին՝ ինչպէս ամպրոպ: Ձայների դղրդիւնը շարժում էր լեռների քարանձաւները: Բազմախուռն տէգերի եւ նիզակների անտառը ճօճւում էր՝ կրակ թափելով ռազմադաշտի վրայ :

Վասակի կրտսեր որդի Բագոսը, որ տկար էր իմաստութեան գործերում, բայց ռազմիկ էր անհնարին քաջ, հանդիպելով պարսից փղերի գլխին, տեսել էր, որ փղերից մէկը զարդարուած է ճոխ եւ իր վրայ կրում է արքունական նշաններ, ենթադրել էր, որ այդ փղի վրայ Արեաց արքան է նստել, իջել էր ձիուց, «Արշակի եւ Վասակի զոհը եղիր» գոչելով մտել էր փղի տակ, խոցել նրա փորոտիքը, վայր գցել փիղը, բայց չէր հասցրել տակից դուրս գալ ու զոհուել էր :

Հեռուից, արքայական փղի վրայից տեսնելով իր զօրականի փղի տապալումը, Շապուհը հարց էր տուել.

— Ո՞վ էր այն քաջը, որ տապալեց փիղը :

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(4)

(Շար.)

գուն հետապնդողներէն մէկը պիտի գառնար յետագային, մինչեւ իր մահը :

Փետրուարեան յեղափոխութիւնը իր խանձարուրին մէջ թաղուեցաւ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան խորտակիչ ալիքներու մէջ...

Արիւն, կրակ եւ աւեր կովկասեան Հայաստանի մէջ :

Հրաշագործ Մայիս 28ը, փրկեց վերապրող հայութիւնը եւ ստեղծեց մեր Ազատ եւ անկախ հայրենիքը :

Վահան անմասն չմնաց ճակատագրական այս պայքարէն :

Ան՝ իր արժանաւոր տեղը գրաւեց մեր նորաստեղծ խորհրդարանին մէջ :

Եղաւ առաջիններէն մէկը, որ նոր բովանդակութիւն եւ իմաստ տուաւ 1918ին ստեղծած մեր հայրենիքին :

Դարձաւ խանդավառ քարոզիչը Միացեալ հայրենիքին : Իրեն համար Անկախ եւ Ազատ Հայաստանը միայն կովկասեան հայկական հողամասերով՝ ոչ միայն անըմբռնելի էր, այլ եւ ուրացումը Թրքահայ Դատին :

Առանց Վասպուրականի, Տարօնի եւ Կարնոյ Հայաստանի՝ ուրացումը կը նկատէր մեր միլիոնաւոր նահատակներուն եւ անսահման զոհաբերութեանց :

Կը յիշեմ, իր սարսռազդեցիկ մէկ ճառը, կուսակցական մէկ կարեւոր ժողովի ընթացքին, երբ կը քննուէր Փարիզի խաղաղութեան խորհրդաժողովին ներկայացուելիք ծրագիրը՝ Հայաստանի սահմաններու մասին :

Եթէ անիրագործելի կը համարուէր «ծովէ ծով»ը, Ուիլսընեան ծրագիրը մընաց, սակայն, արդար եւ անվիճելի պահանջը :

Բախտը ուրիշ կերպ էր տնօրինած մեր երկրին ճակատագիրը :

Թուրք - համայնավար միացեալ գործակցութեամբ կորսնցուցինք անկախութիւնը :

Համայնավար բռնատիրութիւնը 1921էն աւդին արտակարգ ճիգերով եւ դաւերով կը փորձէ թաղել Հայկ. Դատը :

Մեր ազգային գոյութեան եւ նուիրական իրաւունքներու սպառնացող այս վըտանգին դէմ, պայքարի պատնէշին վրայ մնաց Դաշնակցութիւնը միայն :

Վահան՝ այս պայքարին մէջ դիրք բռնեց միշտ առաջին գծին վրայ, իր բացառիկ տաղանդն ու կարողութիւնը չարաչար գործածելով, ան ի սպաս դրաւ ամբողջելու համար Հայկ. Դատի պաշտպանութիւնը :

Վերջին տասնամեակին մասնաւորապէս, Վահանն էր, որ նոր եւ յստակ բովանդակութիւն տուաւ մեր ազգային պահանջներուն :

Իր բազմաթիւ հրատարակութիւններուն — յօղուած թէ գիրք — ստեղծեց մեր ազգային Նոր Դաւանագիրքը, անփոխարինելի ուղեցոյց մը Հայկ. Դատի երդուեալներուն եւ մղձաւանջ մը մեր թշնամիներուն համար :

Եթէ իր բովանդակ կեանքը սահմանափակուելու ըլլար Հայկ. Դատին իր մատուցած մեծ եւ անփոխարինելի ծառայութեամբ, այդքանը միայն, բաւական է փառապսակը ըլլալու իր անմահ եւ խնկելի յիշատակին :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Հ. Յ.Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԽՕՍՔԸ

●

Հեռաւոր ու հիւրընկալ Եգիպտոսի մէջ, ուր աւելի քան երեսուն տարիներ ապրեցաւ ու գործեց, իր աչքերը յաւիտենապէս կը փակէ մեր սիրելի ու աննման Վահան Նաւասարդեանը եւս :

Անսպասելի ժամու մը, երբ իր խօսքին, շունչին ու առաջնորդութեան այնքան պէտքը ունէինք, յանկարծ մեզի կուգայ իր մահագոյժը, որ կ'իջնէ մեր սիրտերուն, ծանր հարուածի մը ուժգնութեամբը :

Վահան Նաւասարդեան ճշմարիտ գործիչ մըն էր, փայլուն հրապարակագիր մը, տեսաբան մը ու մանաւանդ հաւատաւոր առաջնորդ մը՝ օժտուած վարելու աննման կարողութեամբ : Մեր մեծանուն եւ յաւէտ նամոռանալի Դրոյի մահուան սուգին ու վշտին մէջ, յանձին Վահանի կորուստին, ահա կը բացուի մեր սիրտերուն խոր նոր վէրք մը եւս, որ երկար, շատ երկար պիտի կոտտայ եւ արիւնի

Համակ նուիրում էր ան, աշխատանքի տապետ մը, համոզումներով ամուր ու աներեր, խօսքն ու գրիչը սուր, անողոք ու հատու. բայց ան նաեւ մարմնացումն էր զարմանալի սիրոյ, ընկերական գուրգուրանքի եւ նուրբ զգացումներու : Եւ առաւելապէս այդ սիրոյ եւ զգացումներու ուժով ալ, ան չարունակ կը յաջողէր նուաճել ամէնէն ըմբոստ հոգիներն իսկ եւ զանոնք իրեն ենթարկել :

Այսօր սուգի մէջ է Եգիպտոսի մեր կազմակերպութիւնը, սուգի մէջ՝ Սփիւռքի եւ Հայաստանի ողջ Դաշնակցութիւնը եւ հայութեան ազատատենչ զանգուածները, որոնց համար երկար տասնամեակներէ ի վեր այնքան սիրելի անուն մը դարձած էր Վահան Նաւասարդեան :

Մեր խոր վշտակցութիւնը մեզմէ յաւէտ բաժնուած մեծ ընկերոջ անմխիթար Այրիին ընկերուհի Հերսիլիային, իր արժանաւոր զաւակին՝ սիրելի Բեգլարին եւ Նաւասարդեան ընտանիքի բոլոր անդամներուն եւ հարազատներուն՝ իրենց անդարմանելի կորուստին առթիւ :

Դրօ, Վահան Նաւասարդեան եւ իրենց արժանաւոր ընկերները դրօշակներ են մեզի համար : Անոնք ինչպէս իրենց ողջութեան, իրենց գերեզմաններու մէջէն ալ պիտի շարունակեն այսուհետեւ ոգեւորել, գործի մղել ու առաջնորդել մեզ : Անյուսահատ ու յարատեւ, գլուխներս բարձր, շարունակենք քալել անոնց բացած ճամբով :

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐ. Կ. ԿՈՄԻՏԷ

ՄԻ ՓՈՔՐ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԵԾ ԶԱՒԿԻՆ

Վահան Նաւասարդեանի
անմոռաց յիշատակին

●

Օ՜հ, որքան տխուր է մահը... մանաւանդ մեզ նման կարօտող, յուսացող, տառապող ու աքսող մի փոքր ժողովրդի համար : Քանի տարիներ են որ, անվերջ մեռել ենք թաղում : Երկրի մէջ թէ դուրսը, անհաշիւ, անհամար մեռելներ, յայտնի թէ անյայտ, անուանի թէ անանուն, զինուոր թէ քաղաքագէտ, որոնց սպաւիր տէրը միայն ու միայն հայ ազգն է : Եւ, այսպէս, ծուէն ծուէն ազգը բեկւում է, նօսրանում է ու փոքրանում :

Ապրողները դարձել են զուժկաններ :

Բնական է որ, մարդ մեռնի, բայց ոչ՝ կարօտը կրծքում, յոյսի ճանապարհին, հաւատքը սրտում, պայքարի ճանապարհին, առանց տեղ հասնելու : Զարհուրելի է դա, ոչ միայն նրանց համար, որոնք յուսադրւում էին իրմով, զօտեպնդւում էին իրմով, այլ զարհուրելի է նաեւ իրեն, մեռնողին համար : Այս ընդհանուր աւեկոծութեան մէջ մի վարպետ նաւավարի այդքան կարիքը կար :

Եւ ահա, մարդը մեռնում է...

Եւ, այդ դաժան մահը պատահում է, ոչ թէ իր ծննդավայրում, ոչ թէ իր կարօտեալ հայրենիքում, այլ մի անկիւնում, մի խորթ վայրում շրջապատուած իր ծննդավայրի դուռ գրայով, հարազատներով, որոնք տեսել են նրա ծնունդը, աճումը, պայքարն ու տառապանքը : Հարազատ միջավայրի բուրմունքն անգամ չունեցաւ իր շուրջը : Մեռաւ, կարծես, մի գարիբ : Դագա՞ղը նրա — մի փունջ յոյս, մի փունջ կարօտ, պայքար ու տառապանքի մի հսկայ ծաղկեպսակ : Գերեզմա՞նը նրա. — մի փոս, որի մէջ դագաղը առկախ, կարծես, անվերջ ճիգ է անում դուրս գալու : Հողը այն չէ, որու վրայ նա ծնել է, որի վրայ մեռնել միայն երազել է :

Նա գնաց, բաժանուեց մեզնից յաւիտեան : Բայց մեզ մնաց նոյն կարօտը, նոյն յոյսը, նոյն հաւատքը, նոյն պայքարը "րով ապրեց ինքը :

ՏՈՔԹ. Յ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

«Հ. Յ. Դ. ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ»

●

Այս փոքրիկ «ձօն»ը կ'արտատպենք Վ. Նաւասարդեանի վերջին գործէն՝ «Գաղափարների ոգին», որուն սկիզբը դրուած է իբրեւ տեսակ մը «Յառաջաբան» :

Վաթսուն տարիներ առաջ գաղափարական մի հզօր կիրք մահը հաղարաւորների համար հոգեկան վայելք դարձրեց :

Ու ծայր տուաւ Յօժարների մի հանդիսաւոր երթ դէպի Գողգոթա, յօժար ոչ միայն հոգիով, այլ եւ մարմնով :

Ֆետայի՜...

Այս մէկ հատիկ բառը պատռեց դարերի խաւարը ու հիմից փոխեց մեր կեանքի պատկերը :

Ու նորէն քաջերի խրոխտ ու առնական երգը լսուեց մեր հին ու ամուր աշխարհում :

Մեռան անտրտունջ, մեռան անշիրիմ, մեռան հազարներով... :

« Քաջութիւնը նոյնպէս վարակիչ է, ինչպէս և վախկոտութիւնը : «Քաջութիւնը վառւում է քաջութիւնից, ինչպէս մոմը մոմից», — ասում է Մերեժկովսկին :

Ու նաեւ մահը մահից...

Բոցեղէն ուխտով ու պողպատէ կամքով մեր Հայդուկները՝ այդ կախարդօրէն քաջերը՝ մահուան տենչով վարակեցին բիւրաւորներին ու համածաւալ Պանթէոն դարձրին մեր նուիրական հողը, ուր գաղափարացանքից հէքիաթատիպ արքաներ էին ծնւում ու զոհացանքից անմեռ գաղափարներ :

Իմացեալ մահը ընդգրկեցին՝ յանուն Ազգի եւ հայրենիքի փրկութեան :

Ու կերտեցին մի փառք, որ պիտի երգուի դարէ դար, առմիշտ եւ ընդյաւէտ :

Անօրինակ երեւոյթի, ինքնայօժար ու զանգուածային այս ողջակիզումի բացատրութիւնը որոնելով՝ թերթեցինք նուիրեալների Ուխտամատեանը :

Ու գրեցինք այս համեստ գրքոյկը, որ, իբրեւ «վաղ թառամելոց զծաղիկ խոտոյ» ինչպէս որ պիտի խոստովանագրէր Վասակի որդի Փիլիպէ Սիւնեաց իշխանը, երկիւղածօրէն նուիրաբերում ենք մեր անհամար Հայդուկների անթառամ Յիշատակին :

28 Մարտ, 1951 Վ. Ն.

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

●

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն յուզումով կը խոնարհի ընկեր Վ. Նաւասարդեանի թարմ հողակոյտին առջեւ : Մեր վշտակցութիւնը՝ Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմնին եւ Նաւասարդեան ընտանիքին :

ԼԻՈՆ. — Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ու իր բոլոր անդամուհիները խոր վիշտով կ'ողբան «Յուսաբեր»ի վաստակաւոր եւ անփոխարինելի խմբագրապետ Վահան Նաւասարդեանի դառն կորուստը :

Ցաւակցութիւններ այրի տիկին Հերսիլիայի եւ Նաւասարդեան ընտանիքին :

ՆԻՍ. — «Գէորգ Չաւուշ» խումբը անհուն վշտով կ'ողբայ իր անմոռանալի ընկերոջ՝ Վահան Նաւասարդեանի մահը եւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր ընտանեկան պարագաներուն :

× Ողբացեալ Վ. Նաւասարդեանի մահուան առթիւ անհատապէս ցաւակցական գիրեր ուղղած են ընկերներ Արամ Պետիկեան (Մարսէյլ), Ս. Ընտրիկեան (Ս. Շամոն) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

2.— ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Աղքատանոցներ, որոնց մէջ կերակրւում էին աղքատները եւ չքաւորները : Հիւանդանոցներ :

Ուրկանոցներ որոնց մէջ խնամք էին տանում ուրուկներին, այսինքն այնպիսի ախտաւորների, որոնց՝ երկրի սովորութեամբ պիղծ համարելով, արտաքսում էին մարդկային բնակութիւնից, որ չվարակեն միւսներին, եւ այդ թշուառները բնակւում էին հեռաւոր անապատներում կամ մեծ ճանապարհների վրայ : Անկելանոցներ, որոնց մէջ սնունդ էին գտնում ծեր եւ աշխատութեան անկարող մարդիկ : Որբանոցներ, որոնց մէջ սնուցանում էին որբ եւ անտէրունջ մանուկներին : Այրենոցներ, որոնց մէջ խնամք էին տանում ծերացած այրի կանանց : Հիւրանոցներ կամ Օտարատունք, որոնց մէջ պատսպարան էին գտնում պանդուխտները, օտարականները եւ անցորդները : Պանդոկներ, որոնք շինուած էին ճանապարհների վրայ, լեռնային անցքերի մօտ, եւ առհասարակ այնպիսի տեղերում, ուր բնակութիւն չկար, որպէսզի ճանապարհորդները կարողանային այդ պանդոկներում օթեւան գտնել :

Թէ ո՞րքան էր այդ հիմնարկութիւնների թիւը, յայտնի չէ : Բայց յայտնի է այն, որ դրանք ոչ միայն մի գաւառում եւ մի նահանգում, այլ Հայոց երկրի բոլոր կողմերում տարածուած էին :

Չկար այդ ժամանակ մի աղքատ, որ փողոցներում մուրացկանութեամբ ձանձրացնէր հասարակութեանը. չկային մոլաշրջիկ թափառականներ, որ քաղցածութիւնից ստիպուած, ձեռք մեկնէին դէպի ուրիշի դրպանը : Ամէն ոք գոհ էր, ամէն ոք սնունդ էր ստանում հասարակաց սեղանից : «Ներսէսի տարիներում, ասում է Փաւստոս Բիւզանդացին, Հայոց աշխարհի բոլոր սահմաններում բնաւ ամենեւին չէր տեսնւում, որ աղքատները մուրացկանութիւն անէին, այլ այնտեղ՝ նրանց հանգստանալու տեղերում (աղքատանոցներում) ամէն մարդիկ մատակարարում էին նրանց պէտքերը, եւ նրանք, ամէն բանով լիացած, կարօտութիւն չունէին ոչ ոքից» :

Նոյնը կրկնում է եւ Մեսրոպ երէցը. — «Ներսէսի օրերում Հայոց աշխարհում ոչ ոք չէր տեսնում, որ մի մուրացկան երեւար, կամ անկարող, անիրաւ եւ գատարկաշրջիկ մարդիկ, որ Հայոց երկրում կային շատ ժամանակներից ի վեր, բոլորովին վերջ տուեց սուրբ Ներսէսը» :

Հայոց աշխարհի մեծ բարեկարգիչը ինքը առաքինութեան կատարեալ տիպարն էր : Գթութեան, ողորմածութեան օրինակը նախ ինքն էր տալիս, եւ ապա յորդորում էր, որ ուրիշներ եւս նոյնը անեն իրանց աղքատ եւ կարօտեալ եղբայրների :

Բիւզանդացին ասում է.

« Նախ ինքն էր անում եւ ամէնին նոյնն էր ուսուցանում. հրամայում էր, որ առհասարակ Հայոց բոլոր աշխարհում, գաւառներում եւ զանազան կողմերում... աղքատանոցներ շինեն, եւ ժողովեն ախտաւորներին, ուրուկներին, անդամալոյծներին եւ ամէն ցաւագարներին, եւ նրանց համար հիմնուեցան ուրկանոցներ, դարմանանոցներ, եւ կարգուեցան ռոճիկներ»... «Այրիներին, որբերին եւ չքաւորներին հանգստութիւն եւ սնունդ էր բաշխում (իւր տան մէջ) եւ աղքատները միշտ նրա հետ էին ուրախ լինում. իւ սեղանը բաց էր եւ սեղանատունը ամբողջ օրը աղքատների եւ օտարականների համար մի հիւրանոց էր : Թէեւ բոլոր գաւառներում աղքատանոցներ հիմնեց եւ նրանց համար ապրուստ կարգեց... բայց իւր չափազանց աղքատասիրութեան պատճառով, իւր սեղանատան դռներն եւս միշտ բաց էին նրանց առջեւ, կոյրերը, կաղերը, խեղանդամները, խուլերը, հաշմանդամները, խեղճերը եւ կարօտեալները, նրա հետ եւ նրա շրջանում նստած, [illegible]կրում էին : Նա ինքը իւր ձեռքովն [illegible] լուանում ամէնին, օծում էր եւ պատում էր (նրանց վէրքերը) : Նա ինքը անձամբ ուտեցնում էր նրանց ամէն մի կերակուր, եւ իւր ունեցածը նրանց պէտքերի համար էր ծախսում, եւ ամէն օտարականները նրա հետ, նրա հովանաւորութեան ներքոյ պատսպարուած, հանգստութիւն էին վայելում » :

Այդ բոլորից յետոյ, շատ հասկանալի էր այն մեծ ժողովրդականութիւնը, որ վայելում էր պաշտելի մարդը : Հասարակաց Հայր էր կոչւում նա : Ամէն տեղ, ուր եւ յայտնւում էր, լռում էր ամբոխը, դադարում էր խռովութիւնը : Խաղաղութեան հրեշտակ էր նա : Ոչ միայն Հայոց թագաւորը, եւ ոչ միայն Հայոց նախարարները, այլ հռովմէական կայսրները և մինչեւ անգամ պարսից արքան ակնածում էին նրանից : Զօրաւոր ձեռքով դարձնում էր Հայոց աշխարհի կառավարութեան ե բասանակը եւ իւր լայն, ընդարձակ հայեացքների համեմատ, ուղղութիւն էր տալիս :

Այդ ուղղութեան մասին պէտք է խօսուի, որովհետեւ դրա մէջն էին թաղնուած այն խուլ երկպառակութեան սերմերը, որ հետզհետէ, աճելով, վերջը աղէտալի կռիւների պատճառ դարձան հոգեւոր եւ մարմնաւոր իշխանութեան մէջ :

(Տար.) ՐԱՖՖԻ

ՆՈՐԷՆ ՎՐԴՈՎԻՉ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ

●

Իսրայէլի արտաքին գործերու պաշտօնատան ընդհ. տնօրէնը իր մօտ հրաւիրելով անգլիական, ամերիկեան, ֆրանսական եւ խորհրդային դեսպանները յայտարարեց թէ իրականութեան չեն համապատասխաներ իսրայէլեան յարձակման մը մասին շրջած զրոյցները ։

Արաբական Երուսաղէմի զինուորական շրջանակները կը հաստատեն թէ Յորդանանի բանակին հրամայուած է հոն մղել որեւէ յարձակում ։ Իսրայէլեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Յորդանանցի մը որ սահմանը անցած էր, վիրաւորուեցաւ ընդհարման մը հետեւանքով ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն Յորդանանի բանակը համախմբուած եւ զօրացած է զինադադարի սահմանագծին վրայ, ուր կռիւներ տեղի կ'ունենային 1949էն ի վեր ։ Իսրայէլի ներկայացուցիչները կը բացատրեն թէ կացութիւնը պղտորած է իբրեւ հետեւանք Եգիպտոսի եւ Իրաքի մրցակցութեան, Յորդանանի երեսփ. ընտրութեանց առթիւ ։ «Եգիպտոս եւ Իրաք կը փորձեն դիրքեր գրաւել, ազդելու համար Յորդանանի ապագայ քաղաքականութեան վրայ» ։ Իսրայէլի տեղեկութեանց համաձայն, վերջին երկու օրերու ընթացքին հետեւեալ դէպքերը տեղի ունեցած են. — Եգիպտոսի մէջ Սինայի շրջանին զօրքը հրաման ստացած է կազմ եւ պատրաստ գտնուելու. — Իրաքի մէջ կիսաբաժին մը փոխադրուած է Յորդանանի սամանագլուխին վրայ. — Սուրիոյ մէջ բանակը հրաման ստացած է պատրաստ գտնուելու ։ Յորդանանի բանակը նոյն հրամանը ստացած է ։

Յորդանանի արքունիքին դիւանապետը, որ Գահիրէ կը գտնուի, կը հաստատէ թէ իսրայէլեան ուժեր համախմբուած են բոլոր արաբական սահմաններուն վրայ ։ Դիւանապետը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցած է Եգիպտոսի նախագահին՝ զնդ. Նասրի հետ որ հաւանած է Ամման երթալ, իբրեւ հիւր Հիւսէյին թագաւորին ։ Յորդանանի նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստ գումարեց, քննելու համար կացութիւնը որ ծանր կը նկատուի, հակառակ զինադադարի յանձնախումբին լաւատես յայտարարութեանց ։

Միջին Արեւելքի գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Յորդանանի զօրքը հրաման ստացած է յառաջ խաղալու ։ Ուրիշ աղբիւրէ լուր չկայ այս մասին ։

Մոսկուայի «Նոր Ժամանակներ» թերթը կը թելադրէ արգիլել որեւէ զինեալ ընդհարում Միջին Արեւելքի մէջ ։

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Յուլիս հինգի գործադուլը 95 առ հարիւր յաջողած է ։ Իսլամները հետեւած էին ազդանշանին, համոզումով կամ իբրեւ հետեւանք ահուսարսափի ։ Ալժէ քաղաքին 300.000 Եւրոպացիները մեծ մասով կը շարունակէին իրենց աշխատանքը ։ Քաղաքին գլխաւոր փողոցները հանդարտ էին, դրեթէ ամայի ։ Ֆրանսական աղբիւրէ ալ կը հաստատեն թէ ըմբոստները հոգեբանական յաղթանակ մը շահեցան, առանց խանգարելու բարեկարգութիւնը ։

Գործադուլը նոյն յաջողութիւնը չէ ունեցած Օրանի, Կոստանդինի եւ Պոնի մէջ ինչպէս ազդարարուած էր, այն առեւտրականները որ իրենց խանութները փակած էին Եչ. օր, պիտի դատապարտուին գոց պահելու ամբողջ մէկ ամիս ։

Ֆրանսայի Ալժերիացիներն ալ գործադուլի հրահանգին հետեւած էին 80 առ հարիւր, բողոքելու համար Ալժէ քաղաքին գրաւման դէմ (1830) ։ Խռովութիւններ չծագեցան ։ Ցոյց մը ծրագրուած էր Փարիզի մզկիթի շրջանակին մէջ, բայց տեղի չունեցաւ ։ Ռընոյի 3000 ալժերիացի բանուորներէն 300ը միայն ներկայ էին ։ Բազմաթիւ արաբական սրճարաններ փակուած էին մայրաքաղաքին եւ արուարձաններու մէջ ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած էր 171 կասկածելիներ, որոնց 16ը պիտի դատուին, աշխատանքի ազատութիւնը խափանած կամ թռուցիկներ ցրուած ըլլալով ։

Գաւառի մէջ ալ, ուր որ ալժերիացի բանուորներ կան, մեծ մասով մասնակցած էին ընդհ. գործադուլին ։ Ոստիկանութեան հետ ընդհարումներ տեղի ունեցան կարգ մը քաղաքներու մէջ ։ Յիսուն հոգի ձերբակալուեցան Ռուպէի մէջ ։ Լիոնի, Մէցի եւ ուրիշ քանի մը քաղաքներու ալժերիացի բանուորներուն 80–85 առ հարիւրը դադրեցուցած էին ամէն աշխատանք ։

× Ներքին նախարարութիւնը շրջաբերականով մը հաղորդեց թէ այս տարի Յուլիս 14ը պիտի ըլլայ Ալժերիոյ Օր ։ Այս առթիւ հանդիսաւոր կոչ մը պիտի ուղղէ վարչապետը ։

ՍՈՒԳԻ ԵՐԵԿՈՅ ՈՂԲ. Վ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տեղի կ'ունենայ, 7 Յուլիս, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սոսիէթէ Սավանթ, 8 ռիւ Տանթոն ։

Կը նախագահէ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Կը խօսին՝ ընկերներ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ ։

ՕԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՄԵԾԱՆՈՒՆ ՀԻՄՆԱԴՐԻՆ՝ ՎԱՀԱՆ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, կը կազմակերպէ սգա հանդէս մը նուիրուած մեծ Հայուն ։
Սինեմա ՄԵԼԱՆԻ ՄԷՋ (Քանըպիէր) Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին ։
Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ։
Կը նախագահեն՝ Պ. Պ. ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ, Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆ ։
Կը խօսին՝ ՏԻԿ. Մ. ՊԱԼԱՐ, Շ. ՆԱՐ ԴՈՒՆԻ, Պ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ ։
Միաժամար մասնակցութեամբ Օր. Անիթա Սարգսեանի (արտասանութիւն), Օր. Ալիս Յարութիւնեանի (արտասանութիւն), Պ. Ժիրայր Գասպարեանի (մեներգ), Օր. Մարկոսեանի (դաշնակ), Պ. Ս. Չէօրէքճեանի (ջութակ) եւ ֆրանսացի մեծ արուեստագէտ Պ. Տ. Ֆուէի (թաւ-ջութակ) ։

ՍՈՒՐԲ Ղ.ԱԶԱՐ

Ս. Ղազարի Ազգային երկրորդ ուխտագնացութիւնը Օգոստ. 10էն Սեպտ. 1 ։ Պայմաններու եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝
ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻՆ
29, Rue Bleue. Tél.: PRO. 79-09
եւ ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ
53, Rue de Châteaudun. Tél. Tri. 57-74

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Ժիւռայի կայանին առաջին խումբի արձանագրութիւնները փակուած ըլլալով, դիմումները կ'ընդունուին միայն Բ. խումբին համար ։

Առաջին խումբի մեկնում 9 Յուլիս, Բ. խումբի մեկնում 9 Օգոստոս ։

Հաւաքուիլ այս երկուշաբթի ժամը 21.30ին, Կառ տը Լիոն, Քուր տը Լ'Օրլոժ ։ Ծնողներէն կը խնդրուի երեք օր առաջ յանձնել բժշկական վկայականները ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Յուլիս ութին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին ։

Ճոխ պիւֆէ, հայկական խորոված եւ այլ հայկական համադամներ ։

Վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն մուտքի համար ։ Գին 250 ֆր. ։
1, Bld. du Nord. Le Raincy (S. et O.)

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ՝ Տարօն-Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան ։

Իյիշատակ Տարօն Սալնոյ Ձորի հերոսներու ։

Կը նախագահէ Ե. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
Կը խօսի հայրենակից Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ
Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէնթ Անտըէի ղովասուն պարտէզին մէջ ։

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Թրավէրս տէ Լիլա փաթրոնաժի սրահին մէջ ։ Նախաձեռնութեամբ Սէն Ժերոմի թաղական խորհրդոյ եւ ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Ազգին Մարտիրոսեանի ։ Խմբերգներ, արտասանութիւններ, փորձնական դաս, անակնկալներ եւ պարեր ։ Կը ներկայացուի Թիֆ - ԹԱՔ գաւեշտը (երկու արար) ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

«Արաքս» երգչախումբին դաշտահանդէսը, որ անձրեւի պատճառով յետաձգուած էր, տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ կիր. 15 Յուլիս, նոյն վայրը՝ Պէլ Մէօնիէրի ծառաստանին մէջ, ամբողջ օրը ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Վարդավառի տօնին հանդիսաւոր պատարագէն ետք պիտի կատարուին նաեւ Մեռելոցի օրուան հոգեհանգիստները ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ի յիշատակ Տարօն Տուրուբերանի 1915ի Եղեռնի բազմահազար նահատակներու, այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ։

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի քառաձայն պատարագ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ։ Կը պատարագէ Քոքինիոյ հոգեւոր հովիւ Տ. ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՑ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Քէլէշեանի իր մօրը մահուան առթիւ, եւ կը նուիրէ երկու հազար ֆր. վերթերաններուն ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սէն Ժերոմի թաղական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի առաւօտ թաղին եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն թաղեցիներէն հանգուցեալ Պ. Կարապետ Փուճարճեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները ։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ։ Այս շաբաթ ժամը 21ին, Պ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ, 26 ռիւ Պէլ Իմաժ ։

Կը նախագահէ Պ. Մ. Ճէրանեան ։

Կը խօսի մասնաճիւղին ատենապետ Պ. Գ. Սիմոնեան ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համախարբերդց. Միութեան, Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան Փէնի քոյր մասնաճիւղերու ։

Այս կիրակի, ամբողջ օրը Պ. Հայկազ Զուգուրեանի (Նախկին Եօթնեղբայրեան) օդասուն եւ ընդարձակ ագարակը, Սէն Լու Կրան Փէն ։

Մուտքը ազատ է ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՏԷՍԻՆ. — Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները, այս կիրակի, ժամը 3ին, Ազգ. դպրոցի սրահը ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ.Ի Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Նաճարեանի ագարակը ։ Օրակարգ՝ Յուլիս 22ի դաշտահանդէսը ։

Այրի Տիկին Սօֆի Ճանկէօզեան, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Ճանկէօզեան եւ զաւակը՝ Հրայր, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թիրեաքեան եւ զաւակները՝ Օր. Սեդա եւ Գեղամ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ֆաքիրեան, Այրի Տիկին Մարիամ Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Վռամշապուհ Սաչըրեան եւ զաւակները (Հայաստան), Պ. Սիրական Ճանկէօզեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Զատիկ Ճանկէօզեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ իր բոլոր ազգականները ու բարեկամները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր, աներձագին եւ ազգականին

ՍԻՄՈՆ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ
(Միջագիւղցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 4ին, իր բնակարանին մէջ, 3 ռիւ Ռասփայ, Ալֆորվիլ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս շաբաթ (7 Յուլիս) ժամը 1.30ին Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պետրոս եկեղեցին ։

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

ԽՄԲ. — Մեր ցաւակցութիւնները ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՔՂԻԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ, 117 Ավընիւ Ռօրօ, Պար տիւ Շալէի զով ծառաստանին մէջ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Ճոխ պիւֆէ ։ Մուտքը ազատ է

Հանդիսավայր երթալու համար առնել թիւ 53 թրոլէն ու իջնել Սէն Ժիւսթ ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր·, վեցամս· 1600
Արտասահման՝ տարեկ· 3500 ֆր· կամ $10 : Հատը 12 ֆր·

ԿԻՐԱԿԻ 8 ՅՈՒԼԻՍ
DIMANCHE 8 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7624 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3435

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ ՀԱՒԱՏՔՈՎ

Բաղդատաբար աննշան համրանք մը կը կազմեն Տարօնի զաւակները մեր գաղութին մէջ :

Ինչպէս արեւմտեան Հայաստանի գըլխաւոր գաւառները , Տարօնն ալ անխնայ կոտորուեցաւ տեղւոյն վրայ : Սակաւաթիւ բեկորներ միայն կրցան ապաստանման հասնիլ, եթէ չհաշուենք անոնք որ Հայաստան գացին :

Այդ փոքր «մնացորդաց»ը իր ծննդավայրին կապուած է անհուն խանդաղատանքով :

Տարեց թէ երիտասարդ, երբ Տարօն , Մուշ կամ Սասուն բառերը կ'արտասանեն, ճշմարիտ սարսուռ մը կը զգան :

Կը թուի թէ դեռ երէկ եկած են եւ վաղը պիտի վերադառնան ···

Անշուշտ շատ խոր պատճառներ ունին այս կարօտն ու խանդաղատանքը :

Տարօնը ինքնուրոյն տեղ մը կը գրաւէ մեր պատմութեան մէջ, իր հնաւուրց անցեալով եւ մեր ժամանակներու փոթորիկներով :

Ամէնէն համեստ Մշեցին ալ միշտ պարծանքով կը յիշէ թէ իր գաւառն է Մամիկոնեանց աշխարհին, ուր Խորենացին Հայոց պատմութիւն գրեց, իսկ ֆետայիները լեռ — ձոր թնդացուցին :

Գուրգէն, Վահան, Հրայր — Դժոխք ,
Քաջ Անդրանիկ ղեկավար ···

Արդարեւ, իր շատ մը արժանիքներուն հետ, պատմական Տարօնը մտքերու մէջ քանդակուած է իբրեւ օրրան քաջութեան եւ յանդգնութեան :

Եթէ Խորենացին ողջ ըլլար, կրնար Տարօնի պատմութիւն մը եւս գրել , նկարագրելով «բազում գործս արութեան» :

Տարօն — Սասնոյ ձորի քաջերուն մէջ դէմքեր կան որոնք պարծանքով պիտի յիշուէին ազգերու պատմութեան մէջ :

Դժբախտաբար ինչպէս մեր անասելի ողբերգութիւնը, նոյնպէս մեր դիւցազնական ճակատի եւ ինքնապաշտպանութեան պատմութիւնը խեղդուած է ամեհի եւ անմատչելի լեռներու անդունդին մէջ :

Ուրիշներ ծով ու բանուկ ճամբաներ ունեցած են , իրենց վիճելի փառքերը տարածելու համար ցամաքէ ցամաք :

Հայկական տառապանքի , ազատագրական պայքարի եւ փառքի պատմութիւնը դոյզ գիրք մըն է նոյնիսկ մեր ժողովուրդի մեծամասնութեան համար ···

Քանի՞ հոգի պիտի կրնային ձեզի բացատրել երգի մը սա տունը ·

Թնդաց սրտերը տասնեակ քաջերուն,
Կռուեցան անվերջ մինչեւ իրիկուն ,
Իսկ երբ գիշերից Գէորգը շալկած ,
Գիւղէն դուրս ելան եւ գացին տրտմած :

Տարօն աշխարհը միեւնոյն ատեն օրրանն էր շինարար աշխատանքի եւ արդարութեան :

Այլաբանական իմաստ ունէր իր «փեհլիվան»ներու մարզանքն ալ, ի ներկայութեան բիւրաւոր այցելուներու :

Հաւատքի եւ յանդգնութեան, թերեւս ալ հեթանոսական աւանդութեանց յիշատակներ էին այդ մարզանքները , Ս. Կարապետի վանքին մէջ :

Վարդավառը հաւատքի եւ կամքի խորհրդանշանն է Տարօնի զաւակներուն համար : (Պատահաբա՞ր «Հաւատամք» մկրտած են վանքին շրջակայ լեռներէն մէկը) :

Ամէն տարի, հինգ - վեց Տարօնցիներ պարտք կը սեպեն արծարծել իրենց աւերակ ծննդավայրին յիշատակը, իբրեւ աղբիւր ներշնչման :

Ո՞ւր էր որ այդ Վարդավառ հաւատքը վարակէր բոլոր տարագիր բազմութիւնները, փարատելով յուսահատութեան եւ նահանջականութեան մշուշը, որ կը սպառնայ մթագնել հայկական հորիզոնը :

Շ·

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ ԿԸ ԴԱՇՆԱԿՑԻ՞Ն

Հակասական լուրեր իրարու կը յաջորդեն, Միջին Արեւելքի կացութեան մասին : Իսրայէլեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Եգիպտոսի զօրքին 75 առ հարիւրը համախմբուած է Իսրայէլի սահմանագլուխին վրայ, Սինայէն մինչեւ Կազա : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Սուրիոյ զօրքին ութսուն առ հարիւրն ալ կեդրոնացած է սահմանագլուխին վրայ, մասնաւորապէս Յորդանանի երկայնքը : Իսկ Յորդանանի կողմէ զինուորական կարեւոր շարժումներ չեն երեւար : Միւս կողմէ, արաբական անթերթները կը շարունակեն ջլատարը, յիշելով իսրայէլեան զինուորներու համախմբումը, թէեւ զեկուցումներուն չէշտը մեղմացած է :

Իսրայէլի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Արաբներուն գլխաւոր նպատակն է թոյլ չտալ որ արեւմտեան պետութիւնները զէնք ճարեն Իսրայէլի : Ամէն պարագայի մէջ, հաւանական կը համարուի քաղաքական եւ զինուորական յարձակողական մը արաբական երկիրներու կողմէ :

× Սուրիոյ խորհրդարանը միաձայնութեամբ որոշեց կառավարական յանձնախումբ մը կազմել, նախագահութեամբ արտաքին նախարարին, դաշնակցութիւն մը կազմելու համար երկու երկիրներուն միջեւ : Վարչապետ Ասալի յայտարարեց խորհրդարանին մէջ.— «Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ քաղաքական դաշնակցութիւն մը, երբ կազմուի, սիրով պիտի ընդունի միւս ազատագրուած բոլոր արաբ երկիրները» :

Եգիպտոսի նախագահը, զնդ· Նասր յայտարարեց Միջին Արեւելքի պաշտօնական դործակալութեան.— «Սուրիոյ դահլիճին որոշումը կրնայ առաջին քայլը կազմել արաբական բոլոր երկիրները մէկ դաշնակցութեան վերածելու համար» :

× Զինադադարի յանձնախումբին Երուսաղէմի կեդրոնը չի հաւատար զինուորական համախմբումներուն կամ նախայարձակման վտանգի մը : Նոյն կեդրոնին կարծիքով, Իսրայէլ կրնայ անմիջապէս ընդհ· զօրաշարժ յայտարարել, եթէ պատերազմի վտանգ տեսնէ :

Իսրայէլի կառավարութիւնը հաւաստիք տուած է Զօրս Մեծերուն թէ որեւէ զինուորական պատրաստութիւն չէ տեսած սահմանագլուխին վրայ :

× Յորդանանի նախարարական խորհուրդը ժողով գումարեց նախագահութեամբ Հիւսէյնի թագաւորին եւ որոշեց կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել, խափանելու համար իսրայէլեան որեւէ յարձակում : Օգնական ուժեր ղրկուած են Յորդանանի արեւմտեան ափը : Այս շփոթ կացութեան մէջ, իրազեկներ կը պնդեն թէ արաբական բանակները կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն եւ թէ եգիպտական ուժերուն հրամայուած է անմիջապէս միջամտել, եթէ Յորդանան յարձակում կրէ կամ Իսրայէլ վերսկսի Յորդանան գետին վրայ կատարուած աշխատանքները : Կացութիւնը ծանր կը համարուի անոր համար որ Յորդանանի սահմանագլուխը կապ ունի Իսրայէլի բոլոր կենսական կեդրոններուն հետ :

× Եգիպտոսի նոր տարեշրջանի նմբրտացոյցին 27 առ հարիւրը յատկացուած է ազգ· պաշտպանութեան : Կառավարութիւնը որոշեց 4500 միլիոն ֆրանքի նոր տուրքեր հաստատել : Նախապէս ալ 2800 միլիոն ֆրանքի տուրքեր որոշուած էին, ռուսական զէնքերու փոխարժէքը վճարելու համար :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՁԱՅՆԸ

Տակաւին սգաւոր մեր սիրտերը անգամ մը եւս կ'արիւնին :

Այս անգամ, ցնցեցուցիչ գոյժը կը հասնի Եգիպտոսէն :

Հ· Յ· Դ· Բիւրոյի անդամ, *Յուսաբեր*ի խմբագիր, Հ· Յ· Դաշնակցութեան ամէնէն հնուտ եւ հաւատաւոր դէմքերէն մէկը, ռուսական եւ բոլշեւիկեան հարցերու մասնագէտ, եւ ամէն բանէ առաջ՝ անխարդախ հայրենասէր, անձնուէր ազգային գործիչ եւ *մեծ Հայ* Վահան Նաւասարդեան ոչ եւս է ···

Անժամանակ եւ անդարմանելի է այս մահուան առթած կորուստը :

Դրոյի մահէն հազիւ քանի մը ամիս ետքը, աշխարհի չորս կողմը ցրիւ եկած անձնուէր հայութեան արթուն պահակներէն մէկն ալ կ'անհետանայ ահա :

Ամբողջ կուսակցութիւնն ու ազգասէր Հայութիւնը կ'ողբան մահը այս տիտանին, որ տարիներ շարունակ ինքզինքը նուիրեց ժողովուրդին :

Բայց ամէնէն աւելի երիտասարդութիւնն է որ կուլայ իր մեծ բարեկամին ու առաջնորդին մահը :

70 տարեկան էր Վահան Նաւասարդեան, բայց երիտասարդ՝ հոգիով ու զգացումներով, իր խիզախ պայքարներով, իր ոգեւորութեամբ ու անձնուէր հաւատքով :

Անսահման հաւատք ունէր հայ երիտասարդութեան վրայ, եւ իր բոլոր միջոցներով կը քաջալերէր իւրաքանչիւրին նիգերն ու յաջողութիւնները, մանաւանդ երբ այդ նիգերը տարուած ըլլային ազգային - հանրային գետնի վրայ :

Կը պահանջէր սակայն, որ երիտասարդները ըլլան անկաշառ, համոզուած գաղափարականներ, նուիրուին՝ առանց սակարկելու, իրենց զոհաբերութեան, իբրեւ վարձատրութիւն ունենալով միայն՝ հայ ժողովուրդին օգտակար եղած ըլլալու անգին գոհունակութիւնը

Իր կենդանի օրինակը ներշնչման աղբիւր եղաւ հարիւրաւոր երիտասարդներու· կարելի չէր ճանչնալ զինքը եւ անտարբեր մնալ իրմէ ճառագայթող ոգեւորութեան եւ անձնուրացութեան առջեւ :

Իր յիշատակը թարմ պահել մեր սրտերուն մէջ՝ հաղորդուելու համար իր նուիրումէն ;

Ահա այն ծաղկեպսակը, մեր հոգիներուն լաւագոյն ծաղիկներէն կազմուած, որ կը զետեղենք Վահան Նաւասարդեանի անթառամ շիրիմին վրայ :

Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՋՈՒՐԸ ԻՆԿԱՒ

Լոնտոնի թերթերը կը հաստատեն թէ Անգլիա մէկդի դրած է այն ծրագիրը որուն համաձայն ինքնավարութիւն պիտի շնորհուէր Կիպրոսի, 10–15 տարիէն : Այս որոշումը տրուած է իբրեւ հետեւանք Թուրքիոյ բուռն ընդդիմութեան : Կը կարծուի թէ վարչապետը այս մասին զեկուցում պիտի տայ քանի մը օրէն : Որոշումը մասամբ ալ հետեւանք է խորհրդարանի պահպանողական անդամներու բողոքին :

Թուրքիա քանիցս ազդարարած է Անգլիոյ թէ երբեք պիտի չընդունի որեւէ կարգադրութիւն որ կրնայ Յունաստանի յանձնել Կիպրոսը : Այս կղզին միայն 40 մղոն հեռու է թրքական ծովեզերքէն , իսկ բնակիչներու քսան առ հարիւրը Թուրքեր են : Թուրքիոյ վարչապետը կ'առարկէ թէ Կիպրոսի Յոյները «լեվանթէն»ներ են եւ ոչ թէ իրական Յոյներ : Անգլիա մէկդի դրած է իր ծրագիրը, որպէս զի չկորսնցնէ Թուրքիոյ զինակցութիւնը : Այս վերջինը կը սպառնայ ի հարկին զօրք ղրկել Կիպրոս, թոյլ չտալու համար որ կղզին Յունաստանի յանձնուի : Անգլիոյ պարապետը, Սըր Ճ· Թէմփըլը Անգարա ղրկուած է, փարատելու համար Թուրքիոյ մտավախութիւնները :

ՄԻԱՅՆ ՄԷԿ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Խ· Միութեան կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», մանաւոր խմբագրական մը հրատարակեց Յուլիս վեցին, ազդարարելով թէ երբեք երկրորդ կուսակցութիւն մը պիտի չհաստատուի երկրին մէջ : Այս առթիւ կ'ըսէ թէ ժողովուրդը այնքան կը սիրէ համայնավար կուսակցութիւնը որ պէտք չունի երկրորդ կուսակցութեան մը :

—«Բազմաթիւ կուսակցութեանց գոյութիւնը յատուկ է ընկերութեան մը որ կը բաղկանայ զանազան դասակարգերէ, հակամարտ շահերով · մինչդեռ Խ· Միութեան մէջ, շնորհիւ ընկերվարութեան յաղթանակին, ստեղծուած է նոր ընկերութիւն մը համատարր, ուր չկան հակամարտ դասակարգեր, ոչ ալ ընկերային խմբակցութիւններ որոնց շահերը չեն համադրուիր» :

Թերթը կը բացատրէ թէ համայնավար կուսակցութիւնը միշտ պաշտպանած է ժողովուրդին շահերը եւ աւելորդ է մտածել երկրորդ կուսակցութեան մը մասին : Յետոյ կ'ըսէ թէ անձի պաշտամունքին դէմ մղուած պայքարը պէտք չէ դոյզն կասկած յարուցանէ վարիչներու տիրական դերի մասին : «Համայնավար կուսակցութիւնը վարիչը եւ ներշնչողն է սովետական ժողովուրդին : Խ· Միութիւնը ջնջած է դասակարգային բաղդութիւնները եւ չկան ընկերային հիմքեր՝ ուրիշ կուսակցութիւններ ստեղծելու համար : Դաս մը մարդիկ կ'ուզեն ոչ - համայնավար կուսակցութիւններ ստեղծել արհեստականօրէն , օտար դրամագլուխով եւ անոր շահերուն ծառայելու համար : Սովետական ժողովուրդը չի կրնար հանդուրժել այդ բանին» :

« Փրաւտա» կ'ընդունի որ ուրիշ համայնավար երկիրներու մէջ տարբեր կու -

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ· ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

Պոլսոյ պատրիարքը, Գարեգին արք· կը ծանուցանէ թէ հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Անգարայէն, Իսթանպուլի երեսփոխան Տոքթ· Զաքար Դարվերէ , Յուլիս 2 թուականով .—

Ազգ· մեծ ժողովը քուէարկեց « Վաքըֆ»ներու կանոնագրին 44րդ յօդուածին մեկնութիւնը (թէվսիր) : Կեդր· վարչութիւնը մօտերս զեկոյց մը պիտի հրատարակէ այս մասին :

Ինչպէս գիտէք, մեր ազգային կալուածներէն շատերը արձանագրուած են սուրբերու կամ բարոյական անձնաւորութեանց անուններով : Օրինակ, Ազգ· Հիւանդանոցի կալուածներէն շատեր արձանագրուած են «Յովսէփի որդի Քրիստոսուր» կամ նախկին հոգաբարձութեանց վստահելի անդամներէն «Սերովբէի որդի Կիւլպէնկեան Պատրիկ», մայր եկեղեցւոյ կալուածները՝ « Յովակիմի աղջիկ Մարիամ» անուններով եւն·, ինչ որ տեղի կու տայ բազմաթիւ բարդութեանց : Այս պատճառով դատեր բացուած են զանազան Թաղ· խորհուրդներու կողմէ , քանի որ անհնար էր ցոյց տալ վերոյիշեալ սուրբերուն ժառանգորդները : Ազգ· ժողովին որոշման շնորհիւ, այժմ կարելի պիտի ըլլայ նոր «Թափու»ներ (կալուածաթուղթ) ստանալ ազգապատկան սեփականութեանց համար :

ԳՐԱԲԱՐ

Առաւօտ մը, ընթացքին մէջ, քովս նըստած էր հայ երիտասարդ մը՝ որ գրաբար գիրք մը կը կարդար։ Թուղթին հնաբոյր դեղնութենէն յայտնի էր որ հատորը հիներուն տպագրութիւն մըն էր։ Մինչեւ Գահիրէ հասնիլս՝ ես ինքս ալ հետեւեցայ ընթերցումին։ «Յառաջաբանութիւն հեզինակին»․ գիրքին այս առաջին էջերը դեռ չէին վերջացած, երբ հարցուցի թէ կատարելապէս կը հասկնա՞ր կարդացածը։

— Այո, պատասխանեց․ բանասիրութեան կը հետեւիմ եւ ինծի համար մեծ հաճոյք մըն է գրաբարի ուսումը։

— Մինչդեռ, ըսի, քու տարիքդ ունեցող հայ տղաքը այսօր աշխարհաբար իսկ չեն կարդար։

Ժպտեցաւ։

— Իսկ ես որքա՜ն կը փափաքիմ հայերէն թերթ կարդալ եւ չեմ գտներ։ Միջոցներս չեն ներեր։

Խոստացայ իրեն իմ ստացած թերթերէս կապոց մը պատրաստել շաբաթ մը ետքը։

Անունը յայտնեց եւ ըսաւ որ կը ճանչնար իմ կրտսեր տղաս, պաշքէթ պոլի դաշտէն։ Բայց ինք չէր հետեւեր այս մարզանքին։

Սրտայոյզ սփոփանքով կը մտածեմ հիմա այդ երիտասարդին մասին։ Գրաբա՜ր … Ծարաւի է իր հոգին խորունկ մացառներով ծածկուած այս հրաշահոս աղբիւրին՝ որ հազիւ լսելի կ՚ընէ իր ոսկեհնչուն կարկաչը։ Բայց այն երիտասարդը գիտէ թէ ո՞ւր կը գտնուի ան եւ ինքն է որ կը դիմէ անոր՝ իր մտքին բաժակը լեցնելու համար անոր անապակ ջուրէն։

Ուրեմն բոլորովին յուսահատելու չենք․ քանի որ կան հայորդիներ՝ որոնք հոգեկան անխզելի կապ մը կը պահեն այն լեզուին հետ՝ զոր մեր պապերը կը խօսէին եւ որ բանաստեղծական բարձր թռիչքի մը կը հասնի մեր մէկ քանի պատմագիրներու ստեղծագործութեանց մէջ։ Խորենացին եւ Եղիշէն տիրացած են այն գաղտնիքին՝ որով մարդկային միտքը, տեղերքի անպատում ներդաշնակութիւնը ունկնդրելով՝ անոր նուագին ալիքները շարժման մէջ կը դնէ բառերու ոգիին միջոցաւ։

Անգամ մը, երբ կը խօսէի բարեկամի մը հետ՝ գրաբարի ուսման մասին, ան ինծի յայտնեց ափսոսանքով թէ Գահիրէի մէջ իբրեւ գրաբարագէտ ուսուցիչ՝ միայն մէկը կար եւ թէ անոր մահուընէն ետք, մենք չուարումի պիտի մատնուինք յաջորդ մը ճարելու համար։

Եւ նորերը չեն հասնիր։ Մեր աշխարհաբարի նուիրական Եդեմը կը թառամի։ Անոր հրաշալի ծաղիկները, ոսկերաժակ շուշանները եւ ծիրանեվառ վարդերը քաղելու մասին չենք մտածեր երբեք։

Որքան պանծալի են այն վանականները՝ որոնք դարեր առաջ լեզուական այս դրախտը ստեղծեցին։

Մենք այսօր զինակից չենք մեր ունեցած գանձերուն։ Կը թողունք որ ժամանակի փոշին թանձրօրէն իջնէ անոնց վըրայ եւ մթագնէ լուսաճաճանչ գեղեցկութիւնը։

Ինքզինքս մխիթարելու համար՝ կը մըտածեմ, թերեւս կան այդ երիտասարդին նման ուրիշներ ալ որոնք բանասիրութեան հուրովը վառուած են։

Բայց ինչո՞ւ չհաւատալ որ անդիմադրելի է կանչը անոնց՝ որոնք լուսակամար վանքերու սրահներուն մէջ՝ իրենց աչքերուն լոյսը թափեցին սրբազան մագաղաթներու վրայ։

Մեր հոգիները ցնցող այդ ձայնը չի լռեր երբեք իր աղօթամրմունջ քաղցրութեամբ։ Ան՝ որ կը լսէ զայն, արժանի է մեր սիրոյն, ինչպէս գրաբար գիրքի մը դեղնած բայց խնկաբոյր էջերը դարձնող երիտասարդը՝ որուն անունը դրոշմուած է յիշողութեանս մէջ։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

4ԱՄԵԱԿ ՏԱՐՕՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ

Տարի մը եւս թաւալեցաւ այն դժբախտ օրէն երբ հլու հպատակ մեր ժողովուրդը ընծկանի մը նման յողնաբեկ եւ ուժասպառ կը յօշոտուէր թուրք իշխանութեան կողմէ, ինչպէս միշտ, այսօր ալ ան պաշտպանուելով աշխարհի հզօրներէն կը շարունակէ ուրանալ, յոխորտալ եւ սպառնալ։ Հայը որ աւելի քան հինգ դար ամիրաներ եւ դիւանագէտներ, շինարար ձեռքեր ճարեց օսմանեան կայսրութիւնը կանգուն պահելու համար, արմատախիլ յօշոտուեցաւ, որովհետեւ դահիճը արեան ծարաւ ունէր։ Կթել ուտելը քիչ կուգար, որոշեց մորթել — ուտել եւ զործադրեց։ Եւ տգէտ ու անողայ Քիւրտին օգնութեամբ Հայոց բուխերիկին մուխը մարեց, ոչնչացուց Քիւրտին ալ օճախը։ Եւ երբ յուսահատական տագնապի մը մատնուած էր, օգնութեան հասաւ միջազգային դրամատիրութիւնը, եւ աշխարհակալութիւնը, անակնկալ շնորհներ բաշխելով։

… Քառասուն եւ մէկ տարիներ սահեցան մեր երերուն վիճակին վրայ եւ յոյսի ոչ մի նշոյլ ծագեցաւ։ Ընդհակառակն ամէն օր ունեցանք նորանոր կորուստներ եւ քաղաքական հորիզոնը հետզհետէ մթագնեցաւ։ Ի՞նչ կ՚ընենք, դուրս գալու համար այս աղէտէն։ Եթէ կ՚ուզենք պահպանել մեր ցեղային նկարագիրը, տանելի կամ յուսալի՞ է մեր ներկայ կացութիւնը․ հարցում մը որ անյապաղ պատասխանին կը սպասէ։ Ամէն օր կ՚ողբանք նոր կորուստներ, բայց անոնց տեղը լեցնելու յոյս չունինք։ Նոր սերունդը հնարաւորութիւն չունի իր հօր կամ հայրերու ճանապարհին հետեւելու։ Բայց ամէն պատեհութիւն ունի այդ ճամբէն շեղելու համար։

Հայրենակից երիտասարդներ զինեալ, այնքան խոստմնալից, որոնք պիտի ուզէին կարենալ փորձել, բան մը փրկելու համար։ Բայց կը պակսի էականը։ Հայրենիքի շունչը, անոր մթնոլորտը։ Աւելցուցէք օրուան պահանջներն ու կաշկանդումները, արդիւնքը կ՚ըլլայ այն ինչ որ կը տեսնենք, — բացասական։

Արտասահմանը համակերպելով իր վիճակին եղան պէս գլուխը կախ ակօսին մէջ կը հեւայ, վզին վրայի լուծն ու կրած բեռը հազիւ թէ հնարաւորութիւն կուտան պաշտպանուելու շատ մը մակաբոյծներէ։ Միջին Արեւելքի մէջ ցրուած մեր ազգակիցներն ալ տարբեր հոգեր ունին։

Ձեր սիրտը չի՞ մղկտար ի տես այս երեւոյթին։

Ո՞րն է մեր փրկութեան լաստը․—

1․— Առաջին առթիւ՝ մեր ներքին համաձայնութիւնը։ Ամբողջ արտասահմանի մէջ քաղաքական, կրօնական եւ այլ բոլոր կազմակերպութիւնները հաւանական ու անհրաժեշտ գիջողութիւնը պէտք է ընեն իրարու, ի խնդիր հոգեկան խաղաղութեան։

2․— Ստեղծել միակ եւ կուռ կազմակերպութիւն մը որ զբաղի մեր քաղաքական գործերով։

3․— Որեւէ ատեն, միջազգային որեւէ խորհրդաժողովի կամ վեհաժողովի հանդիսա՛ նալ, անդադար յիշեցնելով մեր դատը։ Անշուշտ միշտ համախորհուրդ եւ անհրաժեշտ ձեռնհասութեամբ։

4․— Վերջապէս փորձել ամէն միջոց, որպէս զի լսեն մեր ձայնը։

Հայրենիքին կը մնայ պաշտպանել մեզ իր կարելի բոլոր միջոցներով… Այս է մեր բիւրաւոր նահատակներու թափած արեան թելադրանքը։ Անտարբերութիւնն ու կրաւորական վիճակը մահ կ՚ենթադրեն։ Անոնք որ չեն ենթարկուիր զոհաբերութեան եւ կարգապահութեան, հայրենիքին զինակից կամ անզինակից թշնամիներն են։

Թշնամին արթուն կը հսկէ։ Մեր մեծագոյն մասը բնաջնջելէ, մնացեալն ալ աշխարհի չորս հովերուն ցրուելէ վերջ, այսօր կ՚ուրանայ ամէն բան։ Թող խօսին Տարօնի, Վասպուրականի, Բարձր Հայքի, Տիգրանակերտի, Սեբաստիոյ սարերն ու անդնդախոր ձորերը, ծփուն դաշտերը, Արաքսն ու Արածանին, Ալիսն ու Տիգրիսը….

Արթնցիր, հայ ժողովուրդ, քունն ու յօրանջը կրնան տանիքը գլխուդ փլցնել։

ԼԵՒՈՆ ՍՕՆԻԿԵԱՆ

ՄՇՈՅ ՍՈՒԼԹԱՆ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՈՒԽՏԻ ՕՐԸ

Ս․ Կարապետի ուխտի օրուան անունը դարերէն կուգայ։ Տարուան Յուլիս ամսու մէջ — Տէր Ինակ — տեղական բարբառով։

Համբարձումէն մինչեւ Վարդավառ, Ս․ Կարապետի անուան կամաւոր պահք պահողները, երկիւղածօրէն, իրենց ուխտն ու խոստումնքը կատարելու, բոպիկ ոտքերով կը քալեն կիզիչ արեւին տակ, որ իրենց համար նուիրական ու աղնիւ, ըստ երեւոյթին, կը մնայ անշօշափելի։

Բոլոր գիւղերը շարժման մէջ են, բորբոքուած հաւատքը կ՚եռայ, կ՚ալեկոծի բազմութեան մէջ, անձապարանքով վանքն ու պատարագ տեսնելու, եւ Ամլորդու գերեզմանը համբուրելու։

Ժողովուրդի մէջ, այդ անխառն հաւատքը կարելի է տեսնել ամէն գաւառի մարդոց մէջ, իրենց այլազան տարազներով եւ բարբառներով։

Բայց կայ մի զօրաւոր կապ որ միաւորուած կը պահէ ժողովուրդը, անխզելի կերպով։ Այդ զօրաւոր կապը եկեղեցին է, ուր կը դիմեն ջերմեռանդ սրտով եւ անխառն հաւատքով, հոգեխռով խորհուրդներով։

Կ՚արհամարհեն ճանապարհին խստութիւնը եւ իրենց տառապանքը։ Քրտնաթոր, եւ հեւ ի հեւ կը հասնին Հաւատամք լեռը, ուրկէ կ՚երեւան վանքին երեք կաթողիկէները։ Երկիւղածութեամբ ծունկի կուգան երկրպագելով մուրատատուր Ս․ Կարապետին։

Անկարելի է ժողովուրդի սրտին մէջ մեռցնել դարերէն եկող այդ սրբազան աւանդութիւնը, Հաւատամքն ու Իննակնեան լեռը, որ հեթանոսական շրջանին Վահագնի հաւատքի սրբավայրն էր։

Ահա զանգակներու ղօղանջը, վսեմ ու պատկառազդու, որ կը թռի ուխտաւորներու սրտէն դէպի վեր, աւելի բարձր քան Ձքարկէ լեռներ։

Այս ճշմարտութիւնը հասկնալու համար, պէտք է ականատես ըլլալ Սորդար գիւղէն դէպի լեռ մագլցող ուխտաւորներու կարաւանին խառնուած՝ կռնակները ներկուած մատաղցու ոչխարներու հետ։ Ժողովուրդը ամուր կառչած է այս աւանդութեան, վայ անոր որ կը յանդգնի արհամարհել զայն հեղնական ծիծաղով։

Ուխտաւորները պատկառանքով եւ երկիւղած կը մտնեն տաճարէն ներս։ Հոն, մուտքին դիմաց, խոշոր պաստառի մը վրայ նկարուած կ՚երեւի գեղեցիկ կին մը, շրջանակուած լուսապսակով մը, պայծառ ու խօսուն աչքերով, գրկած Յիսուս մանուկը։ Յիսուսի մայրն է, մայրը բոլորիս։ Միշտ արդար եւ հոգածու, հանդէպ բոլոր թշուառներու։

Բացուած են հսկայ ջահեր։ Զարդարուած է բեմի աւագ խորանը, երկու թեւաւոր հրեշտակներ, Սերովբէ եւ Քերովբէ, թեւատարած կը հսկեն սեղանին վրայ տեղաւորուած սուրբ անօթին․

— Առէ՛ք կերէ՛ք, այս է մարմին իմ,

— Արբէ՛ք ի սմանէ այս է արիւն իմ։

Տաճարին աջ կողմը Ամլորդու գերեզմանը։ Այրերը ծնրադիր կ՚երթան համբուրելու եւ իրենց ուխտը կատարել։

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂ

— Իսկ ո՞վ է ղեկավարում Հայոց զօրքը։

— Վասակի աւագ որդին Մուշեղը։

Արքայից արքան տագնապալի շշնջացել էր․

— Հասկանալի է, հիմա ամէն ինչ հասկանալի է… Ահուրամազդան թող օգնական լինի մեզ…

Այս բոլորը պատմում էր Դրաստամատը, եւ Արշակը լսում էր, ուրախութիւնից, փաթաթւում Դրաստամատին եւ աղաչում․

— Շարունակի՛ր, շարունակի՛ր, Դրաստամատ։ Հայոց զօրքը պարտութեան էր մատնել թշնամուն։

Շապուհը մազապուրծ լինելով՝ միաձի ճողոպրել ու փախել էր Տիզբոն։

Մուշեղը սրի էր քաշել շատերին եւ աւարի առել Շապուհի գանձը։ Պալատական կանանց հետ միասին նա գերել էր նաեւ Տիկնանց Տիկնոջը։ Իր հօր՝ Վասակի վրէժը լուծելով՝ նա շատ աւազանի էր տիկ հանել, խոտով լցրել ու Շապուհին ուղարկել։ Բայց ձեռք չէր տուել Տիկնանց Տիկնոջը եւ գերուած բոլոր կանանց։ Նրանց ամէնքին ետ էր արձակել՝ իրենց ամուսին Շապուհ արքայի մօտ։ Արեաց արքան խիստ զարմացել էր Մուշեղի մեծահոգութեան վրայ, որովհետեւ իրենք հայ կանանց հետ այդպէս չէին վարուել։

Մուշեղի այս մեծահոգութեան փոխարէն արդար էր, որ Արեաց արքան Անյուշ բերդից ազատ արձակէր Արշակ թագաւորին։ Բայց Շապուհն այդ մասին չէր էլ մտածել։ Նենգ օձն էր նստել նրա կրծքի տակ եւ արեան փոխարէն թոյնով էր գործում նրա սիրտը։

⁂

Դրաստամատը դեռ նոր էր վերջացրել իր խօսքը, երբ դրսից՝ պարսպի այն կողմից, հայրենի երգ ու նուագի մեղեդի լսուեց, որ Արշակի խուցից ներս յորձանքեց։

Գուսանը նորից երգում էր պարսից եւ Հայոց պատերազմի մասին, Արշակի եւ Վասակի յաղթութիւնների ու բարի գործերի մասին։

Նա տաղերգում էր հայրենի առասպելներ, Վահագնի յաղթական կռիւը վիշապների դէմ, Արտաշէսի ու Տիգրանի յաղթանակները՝ Հայոց աշխարհի թշնամիների դէմ։ Նա երգում էր եւ ռամիկ ժողովրդի վշտի մասին, որ պատճառում էին օտար բռնակալներն ու սեփական կեղեքիչները, նախարարները փառատենչ ու անմիաբան։

Դրաստամատը ականջ դրեց։

— Սա ի՞նչ է, հրա՞շք, թէ … ինչպէ՞ս է քառասուն սարի ետեւից այստեղ հասել մայրենի երգը։

Արշակը թախծոտ ժպտաց։

— Ծերունի գուսանն է։ Մի տարի է, որ ամէն երեկոյ նուագում է բերդի մօտ, փոյթ չէ, թէ անձրեւ է գալիս, ձիւն թէ սառնամանիք։ Նուագում է իր փանդիռը եւ երգում Հայոց աշխարհի բոլոր երգերը…

— Բայց ո՞վ է նա, եւ որտեղի՞ց է եկել, — յուզուեց Դրաստամատը։

Երգչի առնական, բամբ ձայնը եւ փանդիռի կերկերուն մեղեդին Դրաստամատին ծանօթ թուացին։ Նա բարձրացաւ աթոռակի վրայ, լուսամուտից նայեց պետակի կողմը, կրկին նայեց՝ չհաւատալով իր տեսածին եւ թուլցաւ․

— Հայրս է, կոյր հայրս, Արքակը, — դողաց նրա ձայնը, Կորդուաց աշխարհից հասել է մինչեւ այստեղ, եւ նրան Հայոց արքայի մօտ է առաջնորդել Գիսակը, որդիս…

Դրաստամատը եւ Արշակը իրար փարուեցին։

— Արքայ իմ, — մեղմ խօսեց Դրաստամատը, հարկաւոր չէ այսօր տխրել, Անյուշը համարիր խնջոյքի տաճար եւ կեր, արբ, ուրախ լեր։ Զի ոչ ոք չի կարող լռեցնել հայրենի երգը…

Ապա՛ ա ծանր ձայնով շարունակեց․

Վաղը ուղիղ այս ժամին, Արեաց արքայի հրամանով, պարտ եմ թողնել Անյուշը։ Բայց ես իմ թագաւորին չեմ կարող թողնել մահուան այս որջում։ Ես եկել եմ քեզ փրկելու։ Դու պէտք է ապրես։

Արշակը յուզուեց Դրաստամատի խօսքերից։ Բայց անհնարին էր նրա ցանկութիւնը։

Նա ձեռքը դրեց Դրաստամատի ուսին եւ ասաց․

— Մենք խարուեցինք եւ բաց աչքերով ընկանք խորխորատը, խաբուեցինք որովհետեւ խաղաղութիւն էր խոստանում արեաց նենգ արքան․ իսկ մեր աշխարհը այնքան կարօտ է խաղաղութեան։ Այժմ իմ ճակատագիրն է մեռնել շղթայակապ։

— Դու պէտք է ապրես եւ տիրութիւն անես Հայոց աշխարհին։

Արշակը հարցական նայեց Դրաստամատին։

Դրաստամատը շարունակեց․

—Դու կը հագնես իմ հագուստները, կը վերցնես այս հրովարտակը եւ որպէս Շապուհի շնորհին արժանացած Դրաստամատ, գիշերով դուրս կը գաս կենդանի մարդկանց այս գերեզմանից, ու բարի լոյսը կը բացուի վրադ… Իսկ ես կը մընամ այստեղ…

Մի պահ խորախորհուրդ լռութիւն տիրեց։

ՍՏ․ ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՏԱՐՕՆԻ ՄԷՋ

Համաձայն հանդուցեալ հօրս Ա. Խաչատուրեանի պատմութիւններուն, Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետին ուխտագնացութիւնը տեղի կ'ունենար մեծ խանդավառութեամբ։ Այդ օր քաղաքացին կը գոցէր իր խանութն եւ առեւտուրը, գիւղացին կը ձգէր իր կալն, կութը, բոլորը մեծ հաւատքով եւ շարան շարան կ'երթային այդ մեծ տաճարը, իրենց տարիներով խոստացած ուխտը կատարելու համար։

Մանաւանդ 1912 – 13ին, երբ քիչ շատ ապահով կը համարուէր երթեւեկը։ Ուխտաւորներու անհամար կարաւաններ կու գային Կարինէն, Բաղէշէն, Վանէն, Տիգրանակերտէն եւ հեռաւոր Կովկասէն։

Վանքին միաբանութիւնը գլխաւորութեամբ Վարդան Վարդապետի ուխտաւորները կը տեղաւորէր։ Վանքին բակերը, տաճարը եւ շրջակաները կը լեցուէին հազարաւոր ուխտաւորներով։ Ասեղ ձգելու տեղ չկար։ Աննախընթաց խանդավառութեամբ լեցուած էին ամէնքը։ Վանքի յեղափոխական վանահայրը, Վարդան վարդապետ, ժպտադէմ. կը դիմաւորէր ծանօթ ուխտաւորները կամ մեր հանրային կեանքի եւ ազատութեան ներկայացուցիչներն ու հերոսները, Ռոստոմ, Զաւարեան, Տատրակ (Գեղամ), Գարմէն, Ռուբէն, Կորիւն, Մճօն, Հաճի Յակոբ Կոտոյեան, Գասպար, Յարութիւն, Պետօ, Մանուկ եւ շատ մը ուրիշները։

Տարօնի աշխարհը ցնծութեան մէջ էր։ Ամիսներ առաջ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէին մեր աւանդական Վարդավառը տօնելու համար։ «Եա Մշու Սուլթան Սուրբ Կարապետ» աղաղակելով, հազարաւոր մատաղներ կը մորթուէին եւ կը բաժնուէին ժողովուրդին։

Պատարագէն վերջ, կերուխում, թմբուկը եւ զուռնան կը թնդացնէին օդը։ Պար, շուրջպար, ըմբշամարտ եւ լարախաղացութիւն։ Շաբաթներով խրախճանքի մէջ էին ուխտաւորները։ Իրարու վրայ ջուր ցանելը ամէնէն մեծ հաճոյքն էր։ Իսկ այսօր Վարդավառի ջուրին փոխարէն ժողովուրդը արիւն – արցունք կը ցանէ երկրէ երկիր եւ քաղաքէ քաղաք։

Կէսօրէ վերջ, տեղի կ'ունենային հանդէսներ, ճառախօսութիւններ եւ ձիարշաւներ։ Վարդան վարդապետը գեղեցիկ ճառով մը անհրաժեշտ կը գտնէր յեղափոխութիւնը, Ռոստոմ կը բացատրէր Տարօնի դերը մեր մշակոյթին եւ ազատագրական պայքարին մէջ։ Իսկ Զաւարեան յեղափոխութեան պատճառներն ու Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութիւնը պարզելէ ետք, կը շեշտէր.—«Մեր ազատագրական եւ յեղափոխական պայքարի վերջին պատմաշրջանը, որուն գլխաւոր դրօշակիրը եղաւ Տարօն իր քոյր Վասպուրականին հետ, պիտի կազմէ Հայոց նորագոյն պատմութեան մէկ լուսաւոր էջը։

Ժողովուրդը լուռ երկիւղածութեամբ կը հետեւէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիրներու ճառերուն։

Ինչ խանդավառ օրեր էին, ափսոս որ մենք չտեսանք։

Վարդավառի տօներէն վերջ, կը վերսկսէին շինարար աշխատանքները։

Հայութիւնը հազիւ շունչ առած, երկիրը օրէ օր կը կազմակերպուէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան շունչին տակ։ Այս կազդուրիչ եւ խանդավառ օրերուն, ահա վրայ կը հասնի 1914ի պատերազմը, արիւնռուշտ Իթթիհատական կառավարութիւնը իր չանաստակ Թալէաթով շատոնց արձակած էր մեր արի ժողովուրդին մահավճիռը։ Մեծ պատերազմը եղաւ թանկագին առիթ մը։

Քառասուն եւ 1 տարիներ անցած են այդ արհաւիրքի օրերէն ի վեր, սակայն մեր վէրքերը դեռ շատ թարմ են։ Ամէն տարի Ապրիլին և Յուլիսին արցունքի փոխարէն արիւն է որ կը հոսի մեր սրտերէն։

Ողջո՜յն քեզի, կարօտակէզ հայրենիք իմ Տարօն։ Արդեօք բախտը պիտի ժպտի՞ անգամ մըն ալ քեզ տեսնէի, մաքուր օդդ ծծէի, պաղ եւ զուլալ ջուրերդ խմէի, ուխտի երթայի Սուլթան Սուրբ Կարապետին անտառը եւ երկիւղածութեամբ ծունկի գայի եւ համբուրէի այն հողը որուն վրայ նստած եւ ժողովներ գումարած են Հրայրներ, Գէորգ Չաւուշներ, Անդրանիկներ, Իշխան Մակարներ, Քեռիներ, Գալէներ, Մուրատներ, Համբարձումներ, Արթիններ, Վարդաններ, Սեպուհներ եւ Մուշեղներ։

Փառք անունիդ, պաշտելի Տարօն, եւ բիւր յարգանք նահատակներուդ։

Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

Վարդավառ,

Տարօն աշխարհի Վարդավառ, էր երբեմն տօն ուխտի, տօն փառքի։

Ու դուք, մեր նախնիք, հեթանոս։

Դուք, մեր պապեր, մեր հայրեր, դուք ալ կը վերակոչէիք այն ուխտը աւանդական, այն աւանդը ժառանգական։ Ուխտաւորի կարօտով ու հաւատքով մեր տաճարներուն մէջ երկնաճեմ, մեր վանքերուն մէջ մենաւոր։

Ու դուք, ուխտաւորներ, Տարօն աշխարհի, Տանն Մամիկոնէից, դուք առաքեալներ,

Դուք սուրբեր հայ դպրութեանց,

... Դուք, ժողովուրդ Տարօնի,

Այն ի՞նչ ուխտ էր ձեր ուխտը։

Այն ի՞նչ փառք էր ձեր փառքը։

Ահա իմաստը Վարդավառին, տարօնական Վարդավառին, իմ պապերուս Վարդավառին։

Ու դարեր, դարեր շարունակ, սերունդներ սերունդներու յաջորդելով, իրենց ծարաւը այդ աղբիւրէն յագեցուցին, ու զօտեպնդուած անցան այն ճամբաներէն որ կը տանին դէպի լոյսը փառաւորեալ, դէպի տեւականութիւնը մեր ցեղին։

«Երկնէր երկին եւ երկիր կը ծնէր Վահագն, Աստուածը Հայուն։

Երկնէր երկին եւ երկիր Տարօնայ, եւ կը ծնէր Սասունցի Դաւիթ ու նոր Դաւիթներ, նոր դիւցազներ, նոր ուխտեալներ։

Մեր հերոսները անհամար շառաւիղներ էին իշխանական այն տոհմերուն որոնցմով այնքան կը հպարտանայ հայ ժողովուրդը։ Մեր հերոսները ունէին նոյն սիրտը տրոփող հայութեան համար, նոյն կամքը վճռական եւ նոյն արիւնը կարմրակարմիր ի սպաս Հայուն։

Ու նոր ուխտեալները մեր վերջին դարուն ուխտեցին մեզ վերադարձնել հին օրերու Վարդավառը, հեթանոսական Վարդավառը...

Ու եկաւ կարմիր Վարդավառ, կրակի Վարդավառ, ջարդի Վարդավառ, սուգի Վարդավառ։

Ու ահա նորէն Ուխտի օր, երբ Կարմիր Վարդավառը քառասունը մէկ տարիներ բոյն է դրած Տարօն աշխարհի աւերակներու մէջ, մեր պաշտելի սարերուն վրայ։

Ու քառասուն սուգի Վարդավառ մեր սիրտերուն մէջ, մեր պանդուխտի հոգիներուն մէջ։

Եւ մենք տարագիր Տարօնցիներս, որ կը հպարտանանք մեր անցեալով, որովհետեւ հպարտանալու իրաւունք ունինք։

Մենք որ կ'ապրինք ու կը հաղորդուինք մեր յիշատակներով, մեր սրբութիւններով,

Մենք որ կը խօսինք մեր լեզուով ու կ'երգենք մեր երգերով,

Մենք որ կը սիրենք ու կը պաշտենք Հայը մեր հաւատքով,

Մենք, տարագիր Տարօնցիներ, այսօր աւելի խոր համոզումով պէտք է նորոգենք մեր ուխտը Վարդավառի հաւատքով, 1915ի Վարդավառի մեռելներու հաւատքով։ Իրենց կտակը անխուսափելի պահանջ մըն է այսօր, մեր մեռելները չեն ուզեր որ մեր մէջ մեռնի ինչ որ կայ ազնիւ ու տարօնական։

Ու ինչ որ կայ տարօնական, թող բոցավառ ջահ մը դառնայ մեր սրտերուն մէջ։

Այդ ձեւով միայն կը լուսաւորուին հոգիները մեր Վարդավառի մեռելներուն։

Նոր ուխտի օր... նոր փառքի օր...։

ԶՕՀՐԱՊ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ԼԱՐԱԽԱՂԱՑՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Գեղամ Տէր Կարապետեան կը գրէ, «Մեր լարախաղացները եւ իրենց պաշտպան Սուրբը» խորագրով։ (Տես իր «Տարօնի Աշխարհը»).—

... Շինական եւ գաւառացիք լարախաղացը կը կոչեն փէհլիվան – փայլեւան։ Պահլա՞ւ, Պահլաւունի՞ք. չի՞ կրնար ըլլալ, որ Պահլաւունիք լարախաղացներու ներկայացուցիչներն էին, կամ իրենց ցեղի յատուկ զբաղում մ'էր կանեփէ լարերուն վրայ խաղալ, ու մօղել հիացած շինականները։

... Ժողովուրդը Փէհլէվան անունին ներքեւը կը ճանչնայ ուժեղ, ըմբիշ, պարթեւ եւ կամ դեւ, դիւցազուն մարտիկները։ Լարախաղացներն ալ՝ ընդհանրապէս կ'ընտրուին զօրաւոր, ջլուտ, մարզիկ եւ արագաշարժ պատանիներէ, որոնցմէ շատերը՝ նշանաւոր ըմբիշներ հանդիսացած են։

Այս հերոսութիւնն իսկ խորհրդաւոր կողմն ունի։ — Տուածուրիկներու կարգէն է։ Տուածուրիկ, ահա ձեզ նոր, բայց հին բառ մըն ալ։ Ի՞նչ կը նշանակէ սակայն տուածուրիկը։ — Հիներուն ըմբռնումով՝ — Աստուածներէ նուիրուած շնաշխարհիկ ձիրք մը. իսկ նորերուն՝ պաշտպան Սուրբերու շնորհը, մուրատը։ Լարախաղացին պաշտպանն է Մշու Ս. Կարապետը։

Նա է, այն հոյակապ եօթն անուան տէր Սուրբը, որ հրեղէն «պոչ ձիու» վրայ հեծած, ճախրելով կը շրջի դրախտի աշխարհը, եւ իր ձեռքը գտնուած ոսկեղէն — կանանչ փարացով «հունար» կը պարգեւէ «աշուղներուն», «փէհլէվան»ներուն, «նալ – խառաններուն», որք տօնական օրեր իր «մուրատատուր» դարկեհը գալով, կը գովասանեն զինքն, իր բանձրիկ գմբէթներն, մարմար գերեզմանը եւ խնկելի տաճարը։

կիներուն արգիլուած է մուտքը Հերովգիւղալի մէկ սխալին հետեւանքով։

Հոն է ոսկի օրրանը անծին կիներու իղձերուն եւ երազներուն, ինքնաբերաբար օրօրուելու սահմանուած։ Ամուլ կիները ծնրադիր, եւ բաղկատարած, մելամաղձիկ աղօթքներով — ոսկի օրրանի ինքնաբերաբար օրօրուելուն կը սպասեն ի նշան իրենց ուխտին ընդունելութեան, մայր ըլլալու եւ անզաւակ չմնալու համար։

Պատմութիւնը կ'ըսէ.—

Ո՞վ քեզ պիտ տայ ոսկի օրրան,
Ո՞վ քեզ շինէ լոյսի խորան,
Ո՞վ գլխիդ դնէ Տրդատի թագ,
Ինձնակուճքի անթառամ պսակ։

աԳարեգին վարդապետ կը գրէ (էջ 40).

— Տարօնցիին ոսկի օրրանը պարապ չի մնար։ Հայոց հայրենիքին հայրը, Մշոյ Հացեկաց գիւղական մի մեծ տան մէջ համբած է քանի չափ օրրաններ։ Ինչ անհանդուրժելի բան քաղքենիի համար։ Եւ ինչ երջանկութիւն շինականի համար։ Հազիւ հրեշտակ մը թեւ առած երկնքի կապոյտէն, եւ ծովի ծիրաններէն, կը ծնի նոր մը արեգնակու Վահագն մը, կամ վարդամատեան Աստղիկ մը։ Եւ այսպէս անընդհատ հրաշալի ստեղծագործութեամբ մը, բնութեան օրհնութիւններով։

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

2.— ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Արդէն Աշտիշատի ընդհանրական ժողովում, Ներսէս մեծը, ի թիւս այլ բարեկարգութեանց, կանոնական սահմանադրութեամբ կարգի դրեց վանքերի խնդիրը։ Նրա ծրագիրը այդ խնդրի վերաբերութեամբ այն աստիճան առաձգական էր, որ կարող էր ամփոփել իր մէջ նրա մեծ գաղափարը՝ իր ընդարձակ բովանդակութեամբ։

Ի՞նչ էր կամենում այդ զօրաւոր հանճարը։—

Կազմել Հայոց աշխարհից մի մեծ վանք, մի ընդհանուր եղբայրութիւն, ուր տիրէր միայն հաւասարութիւնը, ուր սեպհականութեան տարբերութիւն չլինէր, ուր աղքատը, չքաւորը, տկարը, աշխատութեան անկարողը կերակրուէր Աստուծոյ սեղանից։

Ժամանակակից պատմագիրը, Փաւստոս Բիւզանդացին, ասում է.

«Այն ժամանակում (Աշտիշատի ժողովում) կարգեցին, կազմեցին, կանոնադրեցին, յօրինեցին, եւ Հայոց երկրի բոլոր ժողովուրդը դարձրին որպէս համաշխարհի (համաքաղաքացի) վանականների միաբանութեան մի կարգ» (ուխտ)։

Մեսրոպ երէցը աւելացնում է.

«Ներսէս մեծի օրերում ամբողջ Հայաստանը դարձաւ իբրեւ մի կատարեալ անձն, որ գնում էր Աստուծոյ երկիւղի ետեւից»։

Որքան մեծ էր ձեռնարկութիւնը, այնքան եւ ծանր եղան հետեւանքները...

Գուցէ բոլորովին քրիստոնէական աստուածութեան գաղափարներից դրդուած, որոնք այնքան վառ էին նրա մէջ, Ներսէս մեծը Աշտիշատի ժողովում մէջ բերեց եւ ընդունել տուեց իր կազմած ծրագիրը։ Գուցէ ժամանակի անգթութիւնը, ժողովրդի թշուառութիւնը, թագաւորի, նախարարների, եւ առ հասարակ ազնուականութեան հարստահարութիւնները թելադրեցին նրան եկեղեցու գիրկը դարձնել մի անսահման եւ ապահով ապաստարան, ուր բոլոր նեղեալները եւ կարօտեալները կարողանային ազատութիւն գտնել։

Եւ, վերջապէս, գուցէ ոչ կանխագիտական նախամտածութեամբ, այլ միայն ողորմածութեան գաղափարով ոգեւորուած, մեծ Հայրապետը գործի սկզբում նախատեսանել չկարողացաւ իր հսկայական ձեռնարկութեան հետեւանքները, որ այլ վախճանի չէին կարող հասցնել, քան թէ՝ ստեղծել Հայոց աշխարհից մի եկեղեցական պետութիւն, Խաչի սրբազան դրօշի ներքոյ։

Թէ այդպէս եւ թէ այնպէս, հոգեւոր — համաքաղաքացիների վանքը հիմնուեցաւ։ Այդ համաշխարհական վանքի վանահայրը՝ ինքը Հայրապետն էր — Ներսէս մեծը։ Նրա ընդարձակ տնտեսութիւնը յանձնել էր նա, կրօնաւորներից ընտրուած, առանձին վերակացուների, որոնց գլխաւորն էր իր սարկաւագը — Խադ, որ յետոյ եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ։

Ի՞նչ աղբիւրներով էր կառավարւում այդ վանքը։

Դա իր ժամանակի ամենածանր տնտեսական խնդիրն էր, որի լուծման մէջն էր կայանում բուն շարժառիթը այն բոլոր կռիւների եւ այն բոլոր ընդհարումների, որ տեղի ունեցան հոգեւոր եւ մարմնաւոր իշխանութեան մէջ, եւ որոնք փութացրին Արշակունեաց պետութեան ցաւալի անկումը...

Վերեւում յիշուեցաւ, որ արդէն Լուսաւորչի օրերում, երբ վանքերի հիմնարկութեան սկիզբը դրուեցաւ, Նորահաւատ Տրդատը, ջերմեռանդ առատաձեռնութեամբ, իր ամբողջ պետութեան մէջ ընդհանուր օրէնք դրեց, որ ագարակներից «չորս – չորս հող», իսկ աւաններից «եօթն – եօթն հող» յատկացուի եկեղեցուն։ Բայց այդ հողերից, եկեղեցին ըստանում էր առանձին տասանորդ երկրի բոլոր մշակութիւններից։ Եկեղեցին գրաւեց այլեւ այն մեհենական կալուածքները, որ հեթանոսական դարերում վայելում էին քուրմերը։

Ներսէս մեծի օրերում, երբ վանքերը եւ զանազան բարեգործական հիմնարկութիւնների թիւը անհամեմատ կերպով բազմացաւ, նոյն չափով բազմացրեց նա եւ եկեղեցական կալուածքների քանակութիւնը, յատկացնելով նրանց նորանոր աւաններ եւ նորանոր գիւղեր։ Ինչ որ հիմնեց նա, բոլորի գոյութիւնը ապահովացրեց հաստատուն եկամուտներով։

Բացի յօժարակամ տուրքերից, որով ցանկացողները իրանց կայքը թողնում էին եկեղեցուն, առանց կտակի եւս, անժառանգ մեռնողների օրինաւոր ժառանգ համարւում էր միայն եկեղեցին, որ գրաւում էր հանգուցեալի բոլոր շարժական եւ անշարժ կայքերը։ Եւ այդ ոչ սակաւ ընդարձակում էր եկեղեցու անհուն հարստութիւնը։

Երբ Վաչէ Մամիկոնեանը Խոսրով Բ.ի հրամանով ջնջեց Մանաւազեան եւ Որդունեաց նախարարների մնացեալ ժառանգներին, այնուհետեւ այդ երկու նախարարութիւնները իրանց բոլոր կալուածքներով դարձան եկեղեցու սեպհականութիւն։

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

ռակցութիւններ մասնակցին կառավարութեան, «պայմանաւ որ առաջնորդող դեր վերապահուի յեղափոխական մարքսեան կուսակցութեան»: Այս առթիւ կը յիշէ թէ յեղափոխութենէն առաջ բազմաթիւ կուսակցութիւններ կային Ռուսիոյ մէջ, իբրեւ ներկայացուցիչները դրամատէրներու, հողատէրերու, կային ընկերվարականներ, մենշեւիկներ եւ անիշխանականներ, բայց բանուորները վստահութիւն չունէին անոնց վրայ »:

× Ֆրանսայի համայնավար կեդր. կոմիտէն, որ ընդհ. ժողով պիտի գումարէ Յուլիս 18ին, բանաձեւ մը քուէարկեց, հաւանութիւն յայտնելով Խ. Միութեան նոր ուղեգծին: Կը նշանակէ թէ ընդունած են որ Մոսկուայի ներկայ վարիչները չէին կրնար որեւէ բան ընել, սանձելու համար Սթալինը :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԻՏԻ ՀՐԱԺԱՐԻ, ԵԹԷ...

Ազգ. ժողովը կը շարունակէ հիւլէական գործակցութեան ծրագրին քննութիւնը : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ վարչապետը պիտի հրաժարի, եթէ ժողովը մերժէ այս ծրագիրը (Եւրատոմ) : Դահլիճին քաղաքականութեան հիմնական կէտերէն մին կը կազմէ այս ծրագիրը, որուն յարած են արեւմտեան Գերմանիա, Հոլանտա, Իտալիա, Պելժիա եւ Լիւքսէնպուրկ եւ որոնց համաձայն միացեալ ուժերով պիտի գործեն հիւլէական հետազօտութեանց, արտադրութեան եւ օգտագործման համար: Երեք բանաձեւեր կան սեղանի վրայ եւ քուէարկութիւնը պիտի կատարուի չորեքշաբթի օր :

Կառավարութիւնը համաձայն է ընկերվարական բանաձեւին, որ կը տրամադրէ շարունակել բանակցութիւնները, դաշնագիր մը կնքելու համար հիւլէական գործակցութեան մասին, կարելի եղածին չափ շատ երկիրներ համախմբելով : Պ. Կի Մոլէ վճռած է հրաժարիլ եւ չընդունիլ նոր դահլիճի մը կազմութիւնը, եթէ բանաձեւը մերժուի կամ քուէարկուի համայնավարներու ձեռնպահութեան հետեւանքով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովին վարկերու յանձնախումբը որոշեց մէկ միլիառ 405 միլիոն տոլար զեղչել արտասահմանի համար պահանջուած վարկերէն (հինգ միլիառ տոլար): Այս 28 առ հարիւրի զեղչը մասնաւորապէս կը վերաբերի զէնքերու հայթայթման :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր ճառ մը խօսեցաւ Երեսփ. ժողովին մէջ, երբ երրորդ անգամ կը քննուէր պարտաւորիչ զինուորութեան օրինագիծը: Այս առթիւ դատապարտեց Խ. Միութեան «ժպիտի քաղաքականութիւնը» եւ ըսաւ թէ « Ռուսերը Միջին Արեւելքի եւ Միջերկրականի մէջ կը գործեն Եւրոպան պաշարելու համար: Փողնանի դէպքերը կ'ապացուցանեն թէ համայնավար չէնքը կրնայ փլչիլ օր մը: Այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ բանակցիլ համաշխարհային զինաթափութեան մասին »:

ՃԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ապահովութեան տեսչութիւնը կը ծանուցանէ թէ մէկ օրուան մէջ խորտակեց զինեալ դաւադրութիւն մը որ կը փորձէր հրկիզել երկրին ամենամեծ բանտը, գրաւել Փրակայի անթելի կայանը եւ կեդր. նամակատունը : Այս պատմութիւնը հրատարակուած է արհեստակցական միութեանց պաշտօնաթերթին Յուլիս 4ի թիւին մէջ, առաջին էջին վրայ :

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ առթիւ պանդոկներու գինները պիտի աւելնան հինգէն մինչեւ քսան առ հարիւր, բայց այն սենեակներէն որոնք նախապէս վարձուած են: Յաւելումը պիտի կատարուի հետեւեալ համեմատութեամբ.— հինգ առ հարիւր աժան պանդոկներու, քսան առ հարիւր փարթամ հիւրանոցներու, 10 – 15 առ հարիւր մնացեալ պանդոկներու մեծ մասին համար :

ԳԻՆԵՐԸ 1954 Փետրուարի սակին վրայ պահելու համար յիսուն հրամանագիրներ հրատարակուեցան :

ԱՆԳԼԻԱ Մէյլանի ձգեց երկու կարեւոր խարիսխներ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 6).— Զոյլ ոսկի՝ 457.000, նափոլէոն 3300, զուից. 3100, անգլիական 4050, քսան տոլարնոց 16.320, թղթադրամ (անպաշտօն), սթերլին 1070, տոլար 393, զուից. 94.50, պելժ. 7.90, լիր 0.62, փեզեթա 8.95:

ՍՈՒՐԲ Ղ.ԱԶԱՐ

Ս. Ղազարի Ազգային երկրորդ ուխտագնացութիւնը Օգոստ. 10էն Սեպտ. 1 : Պայմաններու եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻՆ
29, Rue Bleue. Tél.: PRO. 79-09
եւ ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ
53, Rue de Châteaudun. Tél. Tri. 57-74

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

«Արաքս» երգչախումբին դաշտահանդէսը, որ անձրեւի պատճառով յետաձգուած էր, տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ կիր. 15 Յուլիս, նոյն վայրը՝ Պէլ Մէօնիէրի ծառաստանին մէջ, ամբողջ օրը :

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Օդափոխութեան համար վեց սենեակներ: Լաւ յարմարութիւններով, երկու երկուքի բաժնուած, կառատունով, ծառաստաններով, պաղ ու հոսուն ջուրով, Ռուլթ Նասիոնալի վրայ, Վիէն քաղաքէն հինգ քիլոմեթր :

Դիմել Գրիգոր Հացագործեանի, 124 ռիւ Լաֆայէթ, Վիէն (Իզէր):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամասիոյ Հայր. Միութեան վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Բարենալ Իւսկիւտարեանի, Պ. Յ. Չէքէմեանի, Տէր եւ Տիկին Ն. Սողոմոնեանի (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Կ. Ինճէարապեան ընտանիքներուն եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, փեսին եւ եղբօր վաղամեռիկ եւ վարչութեանս հիմնադիր անդամ Պ. Օննիկ Իւսկիւտարեանի անդառնալի կորուստին առթիւ: Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Պ. Գալայճեաններու, Տէր եւ Տիկ. Մ. Ջիչեաններու իրենց հօր եւ աներհօր Պ. Ս. Գալայճեանի մահուան առթիւ:

***

Պ. Իւսկիւտարեանի մահուան առթիւ, վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Ն. Սողոմոնեան (Փարիզ) 5000 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Օ. Սիմոնեան (Կիպրոս) 5000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Ս. Գարախանեան (Նիս) երկու հազար Ֆր., Տէր եւ Տիկին Ս. Գաբրիէլեան (Մարսէյլ) երկու հազար ֆրանք :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Տոքթ. Իմաստուհի Թէրզեանի (Ծնեալ Ճեզվէճեան) մահուան առթիւ Տէր և Տիկ. Նիքոթեան 5000 Ֆր. կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին :

Ստանալ «Յառաջ»էն.

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Վերջին արձանագրութիւնները մինչեւ ՅՈՒԼԻՍ 12

Գրել՝

Noubar Agopoff
168, Rue du Temple - Paris (3e).
C.C.P. 12783—16.—

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆեսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին առաջին խումբի արձանագրութիւնները փակուած ըլլալով, դիմումները նկատի կ'առնուին միայն երկրորդ խումբին համար :

Առաջին խումբի մեկնում 12 Յուլիս հինգշաբթի առաւօտ, ժամը 8ին, Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 ռիւ Ժան Կուժօն :

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Հ. Յ. Դ. Սեւակ Ուս. Միութեան ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ · 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
10
ՅՈՒԼԻՍ
•
MARDI
10 JUILLET
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7625 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3436

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԼԱՍՏԵՐ

•

Յառաջի Դ. էջը կը յորդի ամառնային ձեռնարկներով, որոնց մէջ լայն տեղ մը կը գրաւեն Հայրենակցական Դաշտահանդէսները :

Այս ձեռնարկները սահմանուած են հայրենի աւանդութիւններ արծարծելու, դուարճանալու, ինչպէս եւ նիւթական միջոցներ ճարելու :

Այդ առթիւ, երեւան կուգան խրախուսանչիւր Հայր. Միութեան դրական եւ բացասական գիծերը,, ազգային գիտակցութեան տեսակէտով :

Մանրամասնութիւնները մէկդի դնելով, կ'ուզէինք ուշադրութեան յանձնել մասնաւոր պարագայ մը :

Դաշտահանդէսներու եւ ուրիշ ձեռնարկներու կազմակերպիչները գործին կէսը միայն կատարած կ'ըլլան, եթէ գոհանան անցեալ յիշատակներ արծարծելով եւ հառաչելով :

Այդ յիշատակներուն հետ, հարկ է յիշել եւ յիշեցնել, նա՛եւ, օրուան պահանջները: Վաղուան հողերը:

Այս կամ այն ծննդավայրի զաւակներէն անոնք որ Հայաստան գացած են, փրկուած կը համարուին :

Իսկ մնացեա՞լը: Անոնց փրկութեան խնդի՞րը :

Երբ հիները «տավուլ-զուռնա»ն թընդացնեն, իսկ նորերը՝ «ճազ»ը, ճիշդ է որ ոգեւորութիւն կը տիրէ, բայց տպաւորութիւնը հազիւ մինչեւ իրիկուն կը տեւէ :

Անհրաժեշտ է տեւական ոգեւորութիւն ալ ստեղծել, զարկ տալով ազգային գիտակցութեան եւ հանդիսաւոր յանձնառութիւններ ստանձնելով :

Յաճախ բացատրած ենք թէ Հայր. Միութիւնները կրնան գործօն դեր կատարել սերունդի փրկութեան պայքարին մէջ, համաձայն իրենց բարոյական եւ նիւթական կարողութեան :

Գիտենք որ կարգ մը Միութիւններ ստանձնած են սաներու բարձրագոյն կրթութեան հոգը, աջակցութեամբ Ամերիկայի կեդրոններուն :

Ջերմապէս գնահատելի է այս յանձնառութիւնը, բայց բաւական չէ, գոհացնելու համար օրուան պահանջները :

Տասը որդեգիրի դէմ հարիւրաւոր մանուկներ կամ պատանիներ ձգուած են յորձանքին բերանը :

Անբնական պիտի ըլլար պահանջել որ բոլորն ալ որդեգրուին, բարձրագոյն ուսում ստանալու համար :

Պարզապէս տարրական պարտականութիւն մը կը յիշեցնենք :

Եթէ ամէն Հայր. Միութիւն իր «մնացորդաց»ի զաւակներուն մարդահամարը կազմէր, պիտի տեսնէր որ ոչ իսկ հարիւրին հինգը հայերէն գիտեն կամ դաս կ'առնեն :

Արդ, անկարելի՞ն պահանջած կ'ըլլանք, թելադրելով որ կատարեն այդ մարդահամարը, եւ միջոցներ ձեռք առնեն, անոնց փրկութեան համար :

Հայերէնի դասընթացքներ կան ամէն հայաշատ կեդրոնի մէջ, մեծ մասով միօրեայ :

Եթէ խրախուսանչիւր Հայր. Միութիւն բան - գործ ընէր իր զաւակները ղրկել այդ միօրեայ դասընթացքներուն, ոչ միայն զանոնք փրկած, այլեւ ուրիշներու ալ բարի նախանձը շարժած կ'ըլլար :

Ի վերջոյ մեր ուշիմ պատանիներուն եւ աղջիկներուն համար ծանր բեռ մը չէ շաբաթը գոնէ մէկ օր յատկացնել, տարրական հայերէն մը սորվելու համար :

Որ եւ է Հայր. Միութիւն ի վերջոյ պիտի դառնայ «ծերոց ժողով», եթէ չգործէ իբրեւ հաստատուն լաստ իր իսկ սերունդին փրկութեան համար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

•

ԱՆԳԼԻԱ ԸՆԴԱՌԱՋ Կ'ԵՐԹԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Սելվին Լոյտ, Յուլիս ութին ճառ մը խօսեցաւ Կիպրոսի մասին, առանց յիշելու Յունաստանը կամ ինքնորոշման խնդիրը, բայց մասնաւորապէս ծանրանալով Թուրքիոյ շահերուն վրայ: Այս առթիւ գոհունակութիւն յայտնեց որ բրիտանական հասարակապետութեան վարչապետները ջերմապէս գնահատած են Մեծն Բրիտանիոյ ջանքերը՝ կարգադրութեան մը յանգելու համար : Բացատրեց թէ բրիտանական քաղաքականութիւնը հիմնուած է Բրիտանիոյ եւ իր Դաշնակիցներուն շահերուն վրայ: «Միեւնոյնատեն բացորոշապէս յայտնեցինք թէ պատրաստ ենք, երբ օրէնքը եւ բարեկարգութիւնը վերահաստատուին, յառաջ տանելու սահմանադրական բարեփոխումը Կիպրոսի մէջ: Մենք շարունակ աշխատած ենք համոզել Կիպրոսցիները թէ իրենց շահը կը պահանջէ գործակցիլ մեզի հետ, սահմանադրական կարգուսարք մը հաստատելու համար: Մեծն Բրիտանիա չի կրնար թըւական մը որոշել Կիպրոսի անկախութեան համար: Պէտք է նկատի առնենք Թուրքիոյ դիրքը, քանի որ կղզին միայն 60 քիլոմեթր հեռու է անոր ծովեզերքէն : Երբեմն կը թելադրեն թէ կը բաւէ խարիսխ մը տրամադրել Ատլանտեան ճակատին, Յունաստանի մէջ: Այդպէս չէ: Ինչպէս վարչապետը բացատրեց յունիս 1ին, մեր երկրին եւ արեւմտեան Եւրոպայի արդիւնաբերական գործունէութիւնը կախում ունի Միջին Արեւելքի քարիւղի հայթայթումէն: Մեծն Բրիտանիա պէտք է վստահ ըլլայ թէ պիտի կրնայ Կիպրոսը օգտագործել Արեւելքի քարիւղի աղբիւրներուն պաշտպանութեան համար: Կիպրոսի հարցին վերաբերեալ որեւէ առաջարկ պէտք է նկատի առնել այս իրողութեամբ: Մենք ջանացինք կարգադրութեան մը յանգիլ եւ պիտի շարունակենք աշխատիլ այդ ուղղութեամբ»:

× Անգլիոյ սպարապետը, զօր. Թէմփլըր, որ Անգարա կը գտնուէր մէկ շաբաթէ ի վեր, Նիկոսիա գնաց, ուր Կիպրոսի կառավարիչին պիտի հաղորդէ իր խօսակցութիւնները Թուրքիոյ վարիչներուն հետ :

× Յուլիս 8ին ծուղակը իյնալով սպաննուեցան Անգլիացի մը եւ իր կինը, երբ ինքնաշարժով պտոյտ մը կը կատարէին Նիկոսիոյ հարաւային արեւելեան մասին մէջ: Անգլիական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ կիպրոսցի հրացանաւորներ կեցուցին կառքը ծովափին մօտ եւ կրակ բացին, զօր. Թէմփլըրի ժամանումէն կէս ժամ առաջ: Այս դէպքով եօթնի կը հասնի ըսպաննուած անգլիացի քաղաքացիներու թիւը. իսկ առաջին անգամ է որ Անգլուհի մըն ալ կը սպաննուի Կիպրոսի յեղափոխական շարժումէն ի վեր (1955 Ապրիլ 1):

ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ ԶԻՆՈՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովը Յուլիս ութին 166ի դէմ 270 ձայնով եւ քանի ձեռնպահութեամբ քուէարկեց պարտաւորիչ զինուորութեան օրէնքը: Ընկերվարականները եւ ազատականները դէմ քուէարկեցին, ազատականները մեծ մասով ձեռնպահ մնացին: Օրինագիծը այժմ յղուած է Դաշնակցային խորհուրդին, վերջնական ձեւ ստանալու համար: Վիճաբանութիւնները տեւեցին 16 ժամ եւ յաճախ բուռն տեսարաններ պարզուեցան: Հակաճառութիւնները աւելի շատ քաղաքական հանգամանք ունէին քան թէ զինուորական :

Քուէարկուած օրէնքով, ի հարկին 12 միլիոն Գերմաններ կրնան զէնքի տակ առնուիլ: Առաջին առթիւ պիտի զինուորագրուին 500.000 հոգի (12 զօրաբաժին), որոնք արեւմտեան ճակատի պաշտպանութեան պիտի յատկացուին 1959ին:

Ընկերվարականները յայտարարեցին թէ պիտի ջնջեն այս օրէնքը, եթէ մեծամասնութիւն շահին 1957ի ընտրութեանց մէջ: Ծառայութեան շրջանը ճշդուած չէ տակաւին :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

« ԲԱՄԲԻՌ »

Միշտ հաճոյքով թղթատած եմ «Բամբիռ»ը,— պարբերաթերթ Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանի ուսանողութեան :

Դեռ նոր ստացայ այս տարուան առաջին թիւը (1956 Փետրուար, թիւ 8-9):

Բաղդատելով մէկ թիւը միւսին հետ, պիտի տեսնէք ակներեւ յառաջդիմութիւն, որ կը նշանակէ յարատեւ աշխատանք եւ զարգացում :

Թարմութիւն մը կը բուրէ պարբերականին էջերէն, ե՛ւ բովանդակութեամբ ե՛ւ լեզուով ու ոճով :

Անհաւասիկ պատմուածք մը՝ «Երուանդ» ստորագրութեամբ (ԺԱ. Հայագիտական կարգ),— «Համալ Համբիկ»:

— « *Համբիկ չի խմեր ոչ օղի, ոչ կաղող, նէ՛ ըլ* ճիղարա:

... *Տարին մէկ անգամ մոմ կը վառէ, տէրտէրի ձեռք կը պագնէ, ոտքերը կը լուայ :*

... *Ամռան կանաչ խոտի վրայ կը պառկի, ձմռան խսսիրի վրայ, բաղնիքի մէջ :*

Ո եւ է մարդ չէ Համբիկ, հասարակ մարդ »:

Նոյն դասարանէն ուրիշ Երուանդ մը (Տէմիրճեան), թէեւս միեւնոյն ուսանողը, կը նկարագրէ «Պառաւ խաթունն»ը.

— « *Պառաւ խաթունը չի սպասեր ձմռան երկար գիշերներուն, փորձի ենթարկելու համար իր կզակին ուժը: Ան կրնայ ոչ միայն գիշերները, այլ եւ ցերեկները կարճեցնել:Կը բաւէ որ ականջ տաք իրեն:*

— Մեր գի՞ւղը: Ո՛ր մէկը ձգեմ, ո՛ր մէկը պատմեմ, հազար թուղթով, հազա՛ր գրքի նիւթ :

Եւ դեռ ուրիշ սիրուն նմոյշներ, բոլոր դասարաններէն, ուր իրարու հետ կը մրցին ե՛ւ ուսանող եւ ուսանողուհի : Նա՛եւ ուսումնասիրական փորձեր եւ յուշեր, միշտ խնամուած շարադրութեամբ :

Անշուշտ այս բոլորը կը պարտին տոկուն դաստիարակութեան մը, որ ճեմարանին գլխաւոր յատկանիշը կը կազմէ սկիզբէն ի վեր (1947):

Իրենց հայերէնի գլխաւոր ուսուցիչը, որ միեւնոյն ատեն ճեմարանին դեր տնօրէնն էր, այժմ Եգիպտոս փոխադրըուած է :

Ծանօթացէք .— Մինաս Թէօլէօլեան: (Մականո՞ւնն կը պակսի, ա՛յ մարդ, գոնէ օրինակ առնէիր Յ. Գուրգէնը, Յ. Օշականը եւ ուրիշ դէմքեր):

Այս երիտասարդ վաստակաւորը հեղինակն է տաճկաց երկի մը,— «*Դար մը գրականութիւն*»: Երկու ծաւալուն հատորներ, մօտ 1500 մեծադիր էջ:Խորապէս գնահատելի նորութիւն մը՝ իր տեսակին մէջ: (Բ. հատորը ամբողջովին նուիրուած է խորհրդահայ գրականութեան):

Ո՞վ պիտի յաջորդէ իրեն:

Ա՛յդ իսկ է հարցը : Մանաւանդ հիմա որ հայերէնի ուսուցիչ կը փնտռեն ամէն տեղ, ճրագով եւ... կարթով :

ՎԱՀԷ

ՃԱԿԱՄԱՐՏԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

Յորդանանի արտաքին նախարարը յայտարարեց Ամմանի Փրանսական, անգլիական եւ եգիպտական դեսպաններուն թէ իր կառավարութիւնը տակաւին կը հաւատայ թէ Իսրայէլեան զինուորներ համախմբուած են սահմանագլուխին մօտ, հակառակ տրուած հերքումներուն եւ Եռասպէտի մէջ տիրող հանդարտութեան: Կը թուի թէ Իսրայէլ աւելի քան երբեք վտանգաւոր կը գտնէ համայնավար երկիրներու կողմէ սպառազինուած արաբական ուժերը եւ կը վախնայ որ Արաբական Լեգէոնը վրէժխնդրական ձեռնարկ մը փորձէ, հիմա որ ենթակայ չէ Կլըպ փաշայի չափաւոր ղեկավարութեան: Իրազեկներու կարծիքով, Իսրայէլ կ'ուզէ միշտ կազմ եւ պատրաստ գտնուիլ, բայց զգուշաւոր դիրք մը բռնել, տեղի չտալու համար արաբական յարձակման մը: Յորդանան ալ միշտ արթուն կը հսկէ :

Զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, զօր. Պըրնս, ծանուցագիր մը ուղղած է Իսրայէլի վարչապետին, յայտնելով կացութեան փափկութիւնը :

Մինչ այս մինչ այն, նոր տագնապ մը ծագած է Սուրիոյ մէջ: Այդ երկրին սպարապետը, զօր. Շուքէյր, հրաժարեցաւ, համաձայն չըլլալով ազգ. պաշտպանութեան նախարարին :

Եգիպտոսի նախագահը, գնդ. Նասըր տեսակցութեան մը առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ իրաքեան թերթի մը.— «Ես թշնամի չեմ Իրաքի. ընդհակառակն ամէնուն պէս կ'ըմբռնեմ թէ անկատար պիտի ըլլայ արաբական աշխարհին միութիւնը առանց Իրաքի »:

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

•

Շաբաթ գիշեր տեղի ունեցաւ սգահանդէս մը, ի յիշատակ ողբացեալ Վահան Նաւասարդեանի, Սոսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ :

Կը նախագահէր Շաւարշ Միսաքեան : Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին կովկասեան հարեւաններու, Սպիտակ Ռուսիոյ եւ Ուկրայնայի ներկայացուցիչները, ինչպէս եւ կաթողիկէ համայնքին առաջնորդը, Հ. Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի եւ Մուրատեան վարժարանի տեսուչը, Հ. Սերովբէ Վ. Ագըլեան :

Յաջորդաբար խօսեցան օրուան բանախօսները, ընկերներ Հրանտ-Սամուէլ, Յովիկ Եղիազարեան (ֆրանսերէն) եւ Սահակ Տէր Թովմասեան: Այս առթիւ կարդացուեցան կովկասեան ներկայացուցիչներուն ցաւակցական հեռագիրները եւ նամակները: Յայտագրէն դուրս խօսք առին Պ. Պ. Ա. Վաչեանց, Արշամ Խոնդկարեան եւ Հ. Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի, պանծացնելով Նաւասարդեանի մեծ արժանիքները : Քառեակ մը երգեց «Տէր կեցո»ն եւ «Տէր Ողորմեա»ն, ղեկավարութեամբ Կ. Ափրիկեանի :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար պաշտօնաթերթը, «Թրիպունա Լուտու», յօդուած մը նուիրելով Փոզնանի դէպքերին կ'ըսէ թէ « բանուորները դժգոհելու պատճառներ ունէին, թէեւ իրենց բողոքի ձեւը վտանգաւոր էր: Երկու հոսանքներ տեղի տուին Փոզնանի դէպքերուն,— մէկ կողմէ՝ բանուորներուն դառնութիւնը, միւս կողմէ թշնամական զրգռութիւնները ժողովրդական կառավարութեան դէմ: Զինեալ դըրգռութիւն մը պատուաստուեցաւ գործադուլի մը վրայ որ կը բխէր միայն տնտեսական պատճառներէ »:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահը յաջորդաբար պիտի այցելէ Մոսկուա, Աթէնք, Մատրիտ եւ Փրակա :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԵՒԵԼԱԳԻՏԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

●

«Յառաջ»ի Թղթակիցը Պերլինէն հաղորդեց թէ Պ. Ա. Սաֆրաստեան մասնակցած է նոյն քաղաքի մէջ գումարուած Գերմանեւարեւելեան ընկերութեան տարեկան ժողովին (20 Յունիս, 1956):

Օգտուելով Պ. Սաֆրաստեանի Փարիզ ներկայութենէն կարգ մը տեղեկութիւններ քաղեցի վերոյիշեալ ժողովի, ինչպէս նաեւ արեւելագիտական աշխատանքներու ներկայ վիճակի մասին :

Ժամանակէ մը ի վեր Պ. Սաֆրաստեան լծուած է ուսումնասիրութիւններու, հաստատելու համար կապը Խուրրիներու եւ հին Հայոց, ու մասնաւորաբար հին Հայաստանի Խորխոռունեաց նախարարական տան հետ, որոնք հաւանաբար մնացորդներն են խուրրիական ժողովուրդի մէկ մասին:

Հայոց ծագման հա՞րցը ցարդ վերջնապէս չէ լուծուած: Նորագոյն պեղումներէ և որոշ ուսումնասիրութիւններէ կախում ունի անոր լուծումը :

Գերմանեւարեւելեան ընկերութիւնը կազմուած յայտնի գիտնականներէ, կը շարունակէ իր հետազօտութիւնները արեւելագիտական ճակատին վրայ: Անոր նախագահն է ասորագէտ պրոֆ. Անտրէ Վալթէր, ծանօթ՝ Ասուր քաղաքի իր պեղումներով :

Քառասուն եւ աւելի տարիներու ընթացքին այս գերմանական ընկերութիւնը, որուն կեդրոնը հաստատուած է Պերլինի արեւմտեան շրջանին մէջ, կատարած է եւ վարած է Պողազ - Քէօյի պեղումները, լոյս աշխարհ բերելով հիթիթ թագաւորներու դիւանը :

Պ. Սաֆրաստեան, անդամ այս ընկերութեան, մասնակցեցաւ անոր տարեկան ընդհ. ժողովին, հանդիպումներ ունեցաւ յայտնի արեւելագէտներու հետ, ինչպէս Եոհան Ֆրիտրիխի, որ կ'ուսումնասիրէ Խուրրիներու եւ Խալդ - Ուրարտացիներու լեզուն, պրոֆ. Հանսընի, իրանագէտ - հայագէտ Անտոն Մորդգատի, որ 25 տարի առաջ կարեւոր յայտնութիւններ ըրած էր Խուրրիներու գինուորական եւ ռազմավարական արուեստի գիտելիքներու մասին :

Ներկայիս պրոֆ. Անտոն Մորդգատ պիտի կատարէ նոր պեղումներ Մարտին քաղաքին հարաւը՝ Ֆեխերայի եւ Իրաքի մէջ:

Պ. Սաֆրաստեան հանդիպած է նաեւ տքթ. Գ. Մայէրի, վարիչ Պերլինի նախարարական Թանգարանի, Օթթընի, որ մասնագէտ է Խուրրի - հիթիթ սեպագիր արձանագրութեանց եւ պատրաստած է Խուրրի սեպագրութեանց ստուար հատոր մը, հրատարակելի յաջորդ տարի :

Անշուշտ հայագիտութիւնը պիտի օգտուի այս կարգի հրատարակութիւններէ, լաւ կ'ըլլար որ հայագէտներն ալ փոխադարձաբար իրենց տուրքը բերէին արեւելագէտներուն :

Մեր հայրենակցին տեսակցութիւնները այս գիտնականներու հետ ունեցած են որոշ օգտակարութիւն, կարգ մը հարցերու լուսաբանութեան տեսակէտով :

Գերմանեւարեւելեան ընկերութիւնը չունի երբեմնի լայն միջոցները, լոյս ընծայելու համար կարեւոր ուսումնասիրութիւններ: Պ. Սաֆրաստեանի այցելութեան շնորհիւ, արեւելագէտները իրենց ուշադրութիւնը դարձուցած են հայագիտութեան վրայ, ինչ որ կրնայ մեծապէս օգտակար ըլլալ իրենց պրպտումներուն :

ԱՍՈՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Վեց տարիէ ի վեր Փարիզի մէջ հաստատուած է հանդուցեալ արեւելագէտ պրոֆ. Թիւրօ - Դանժէնի միջոցաւ, ասորագէտներու տարեկան ժողով մը, որ այս տարի ալ գումարուեցաւ Յունիսի ընթացքին :

Այս հաւաքոյթներուն կը մասնակցէին համաշխարհային յայտնի գիտնականներ, պատմագիրներ, ասորագէտներ եւն.: Հրաւիրուած էր նաեւ Պ. Ա. Սաֆրաստեան:

Ֆրանսայէն ներկայ էին պրոֆ. Քավէնեաք, Լառօշ, Լը Պրըթօն, Ստորմ, Հայր Պարէ, Անգլիայէն՝ Պարնըթ, Սըրճ Կատ, Մալօէն, Գրոսֆիլտ, Ամերիկայէն՝ պրոֆ. Դօսէ եւ ուրիշ յայտնի դէմքեր :

Արժէքաւոր հնագիտական աշխատանքներու հրատարակութիւնը այստեղ ալ, կը հանդիպի նիւթական դժուարութեանց: Պ. Ա. Սաֆրաստեա գիտնականներու ժողովներէն մէկուն մէջ, անոնց ուշադրութիւնը հրաւիրեր է Գ. Կիւլպէնկեան հիմնադրամին վրայ, մեծ հետաքրքրութիւն պատճառելով : Ոչ միայն նիւթական անկախութեան տեսակէտով՝ այլ նաեւ հայագիտական աշխատանքներու կարեւորութեան տեսակէտով :

Եթէ Կիւլպէնկեան հաստատութիւնը կարենար օգնել հնագիտական աշխատանքներու, շատ մը գիտնականներ պիտի նուիրուէին նաեւ հայագիտութեան, ուրկէ օգտուողը պիտի ըլլար հայ ժողովուրդը :

Վ. Մ.

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

●

ԺԹ. — ՊԻՏԻ ԴԱՐՄԱՆԵՆՔ...

Այս բոլորը պիտի դարմանենք յամրաբար, խաղաղօրէն: Կեդր. Կոմիտէն խընամով պիտի ուսումնասիրէ հարցը, խուսափելու համար ծայրայեղութիւններէ եւ չափազանցութիւններէ : Կը յիշեմ թէ Ուկրայնիան ինչ կերպով իմացաւ Կոսիորի ձերբակալութիւնը : Քիեւի ձայնասփիւռը սովորութիւն ունէր իր յայտագիրը սկսիլ այսպէս .— « Հոս Կոսիոր ձայնասփիւռն է»: Եւ երբ օր մըն ալ դանդըրէն յիշել Կոսիորի անունը, ամէն մարդ գուշակեց թէ դժուարութեան մատնուած էր Կոսիոր, եւ հաւանօրէն ձերբակալուած :

Եթէ ա՞յսօր անուն փոխելու սկսինք, ամէն մարդ պիտի կարծէ թէ որեւէ ձեռնարկի կամ կոլխոզի անունը կրող ընկեր մը ենթարկուած է դաժան ճակատագրի մը կամ ձերբակալուած է :

Վարիչի մը հեղինակութիւնը կամ կարեւորութիւնը կ'արժեւորուէր քաղաքին գիւղին կամ կոլխոզին եւ սովխոզին անուանակոչումով (խնդուք):

Պէտք է շատ լրջօրէն ուսումնասիրենք անհատի պաշտամունքի հարցը: Այս խնդրի մասին որեւէ լուր պէտք չէ արտասահման անցնի, մանաւանդ մամուլը պէտք չէ տեղեկանայ: Ատոր համար է որ հարցը հոս կը քննենք, համագումարին այս գաղտնի նիստին մէջ: Ամէն բանի չափ կայ: Պէտք չէ որ դէնք տանք թշնամիին ձեռքը: Պէտք չէ որ մեր աղտոտ ճերմակեղէնը անոր աչքին առջեւ լուանք: Կը կարծեմ թէ համագումարին պատգամաւորները պիտի հասկնան ասիկա եւ իրենց ճիշդ արժէքով պիտի գնահատեն այն բոլոր առաջարկները որ պիտի ըլլան:

Ընկերներ, պէտք է վերջնապէս եւ միանգամընդմիշտ ջնջենք անհատի պաշտամունքը: Պէտք է պատշաճ եզրակացութիւններ հանենք գաղափարական, տեսական եւ գործնական աշխատանքի համար: Իսկ այս նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է . —

1.— Դատապարտել եւ արմատախիլ ընել անհատի պաշտամունքը, որովհետեւ ատիկա օտար է մարքս - լենինեան տեսութեան եւ կը հակասէ կուսակցութեան ղեկավարութեան սկզբունքներուն եւ կուսակցական կեանքի կանոններուն: Պէտք է պայքարինք նաեւ այն ամէն փորձերուն դէմ որոնք պիտի ձգտին որեւէ կերպով վերահաստատել այս սովորութիւնը : Պէտք է նաեւ իրապէս գործնականացնենք մեր գաղափարական աշխատանքին մէջ մարքսեան լենինեան ամէնէն կարեւոր խնդիրները, իբրեւ ստեղծողը մարդկութեան նիւթական եւ հոգեկան բոլոր բարօրութեանց, համայնավարութեան յաղթանակին համար :

Այս նպատակով, պէտք է քննական ոգիով ուսումնասիրենք, մարքս-լենինեան անկիւնէ, անհատի պաշտամունքի այն սխալ գաղափարները, որոնք լայնօրէն տարածուած են պատմութեան, փիլիսոփայութեան, գրականութեան, գեղարուեստի, տնտեսութեան եւ բոլոր ասպարէզներուն մէջ եւ անհրաժեշտ ուղղումը կատարենք անոնց մէջ: Կարեւոր է որ կուսակցութեան պատմութեան նոր գիրք մը խմբագրուի համաձայն մարքսեան գիտութեան առարկայական նկարագրին, եւ մօտիկ ապագային հրատարակուի: Գրուի գիրք մը խորհրդային ընկերութեան պատմութեան, ինչպէս եւ քաղաքացիական պատերազմին եւ հայրենական մեծ պատերազմին մասին :

2.— Պէտք է սիստեմատիկ կերպով հետեւիլ այն աշխատանքին զոր կատարեց Կեդր. Կոմիտէն վերջին տարիները: Այս աշխատանքին յատկանիշներն են .— կուսակցութեան բոլոր կազմակերպութեանց մէջ, ամէնէն ցածէն մինչեւ ամէնէն բարձրը, ուշադրութեամբ հետեւիլ լենինեան սկզբունքներուն, կուսակցութեան ղեկավարութեան մասին, ուշադիր ըլլալ մանաւանդ հաւաքական ղեկավարութեան էական սկզբունքին. ուշադիր ըլլալ կուսակցական կեանքի կանոններուն, ինչպէս որ գրուած է կուսակցութեան օրէնքներուն մէջ եւ վերջապէս լայնօրէն գործածել քննադատութիւնը եւ ինքնաքննադատութիւնը :

3.— Պէտք է կատարեալ ձեւով գործադրութեան դնել ընկերութեան ժողովրդավար լենինեան սկզբունքները, ինչպէս բացատրուած է Խ. Միութեան Սահմանադրութեան մէջ եւ պայքարիլ բոլոր այն անհատներուն դէմ, որոնք չարաչար կը գործածեն իրենց իշխանութիւնը : Պէտք է կատարելապէս դարմանել այն չարիքը որ յառաջ եկած է երկար ատենէ ի վեր, իբրեւ հետեւանք ընկերվարական օրինապահութեան անտեսման եւ անհատի պաշտամունքին բացասական ազդեցութեան :

Ընկերներ, 20րդ համագումարը նոր ուժով մը ցոյց տուաւ, մեր կուսակցութեան անյեղլի միասնականութիւնը, իր յարումը Կեդր. Կոմիտէին, իր վճռականութիւնը իրականացնելու համար մեծ գործ մը, կառուցումը համայնավարութեան

Համոզուած ենք թէ մեր կուսակցութիւնը, զինուած 20րդ համագումարի պատմական որոշումներով, պիտի առաջնորդէ խորհրդային ժողովուրդը դէպի նոր յաղթանակներ, հետեւելով Լենինի մշակած ուղեգծին :

(ՎԵՐՋ)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾ Նշան Թուր (Թուրունճեան) որ Խարբերդ ծնած է եւ փոքր տարիքին անցած Սան Ֆրանչիսկօ, կարճ ժամանակի մէջ վարպետ քանդակագործի համբաւին տիրացած է: 1923ին ճամբորդած է Ֆրանսա, Իտալիա եւ Ափրիկէ ուսումնասիրելու համար հին եւ նոր վարպետներու գործերը: 1925ին Փարիզի միջազգային ցուցահանդէսի սրահներուն մէջ ցուցադրած է իր գործերը իբրեւ Ուան Մէն Շօ (Մէկ Անհատի ցուցադրութիւն): Քանդակագործութեան մէջ իր ստեղծագործութիւնները կը կազմեն ձեռքով փորագրուած, անասունի, թռչունի եւ մարդու ձեւով փլաքիք քանդակներ, ներսը ելեկտրական լոյսով: 1947էն ի վեր Փասատենայի Ճան Միւար Գոլէճին մէջ կ'ուսուցանէ քանդակագործութիւն : Պատուոյ տիտղոս ստացած է Լոնտոնի մէկ համալսարանէն :

ՊՈԼՍՈՅ Պօյաճըգիւղի Թաղին նիհարակազմ աղոց ճամբարին բացումը կատարուեցաւ մեծ շուքով: Կը նախագահէր Պատրիարքը: Շէնքը երկյարկանի է, կը գործածուի իբրեւ ճաշարան, ընթերցարան կամ զբօսարան: Ունի նոր շահմարան, ջուրի խողովակներու ցանցեր, ծորակներ, նրբանցքներ, պարտէզին մէջ վրաններ, բոլորն ալ նոր: Ցարդ ութսուն նախակրթարանի աշակերտներ կ'երթան հոն, հերթով 20–30 աղաք եւս պիտի հիւրընկալուին: Օրը չորս ժամ ճաշ կը տրուի: Օրական 275 – 300 ոսկի ծախք մը ունի: Ցարդ ծախսուած է 18·570 ոսկի, հանդերձեղէններու կազմածներու համար 5·137 ոսկի, մնդեղէնի 2·387 ոսկի : Մուտքի բաժինը եղած է 14·460 ոսկի :

ԳԱՀԻՐԷԻ ամերիկեան համալսարանին ընկերային հետազօտութեանց կեդրոնին օգնական տնօրէն նշանակուած է Պ. Շահան Թիւրապեան, որ միեւնոյն ատեն տնօրէն է քննութեանց եւ պրպտումներու

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱԽԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂ

●

Կարծես Արշակի գիտակցութեանը դեռ չէին հասել Դրաստամատի խօսքերը :

— Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ... Այդպիսի բան չի կարող լինել ... Ես թոյլ չեմ տայ . ոչ, ոչ,— պոռթկաց Դրաստամատի ծրագրից անակնկալի եկած Արշակը:— Դու դեռ նոր ես ազատուել գերութիւնից եւ բազում կարօտ կայ սրտումդ... գնա հայրենի երկիր ու տար իմ կարօտն ու պատգամը որդուս՝ Պապին: Ասա, որ ինչպէս Մուշեղը վերցրել է հօր Վասակի սուրը, թող նա էլ վերցնի իմ սուրը եւ երբեք վար չդնի, քանի թշնամին սպառնում է Հայոց աշխարհին ... Տէր ընդ քեզ, Դրաստամատ: Գնա՛:

Տժգոյն էր Դրաստամատը, եւ վառւում էին աչքերը :

— Արքայ իմ,— դողդողաց նրա ձայնը, — մի ընդդիմանար, քեզ ազատելը իմ մշտական խորհուրդն է եղել. մինչեւ այժմ ես միշտ ենթարկուել եմ քո հրամաններին, այս անգամ էլ դու պէտք է ենթարկուես ինձ քո խոնարհ ծառային...

— Դա անհնարին է. Դրաստամատ, — բացագանչեց Արշակը, ես երբեք թոյլ չեմ տար, որ նոյն շղթաները ցմահ ծանրանան քո վզին ...

— Բայց այդ Հայոց աշխարհի բարձր հրամանն է, եւ դու պարտ ես հնազանդ լինել այդ հրամանին: Դու պէտք է ազատ լինես... Չէ՞ որ Շապուհի կեանքը ես միայն դրա համար փրկեցի ...

Արշակ թագաւորը սաստիկ յուզուած, մի քանի թաս եւս գինի ըմպեց, յիշեց իր անցած կեանքը, մեծաշուք տօներուն ու յաղթական մարտերը, մտաբերեց արշալոյսին հայրենի ծխաններից բարձրացող ծուխը, յիշեց օտարութեան մէջ մեռնող հայրենակարօտ թագաւորին, նորից դատարկեց գինու թասը եւ տխուր կրկնեց Արտաշէս արքայի ու իր խղճը.

Ո՞ տայր ինձ զծուխ ծխանի,
Եւ զառաւօտն Նաւասարդի,
Զվազելն եղանց
Եւ զվազելն եղջերուաց ...

Դրաստամատը տեսաւ, որ ամբողջ մարմնով դողում էր թագաւորը եւ թախծի կրակն այրում էր աչքերը :

Արշակը ոտքի ելաւ, մօտեցաւ իր սպարապետ Վասակ Մամիկոնեանին, նորից չոյեց, փայփայեց նրա պաճուճապատանքը եւ սկսեց խօսել .

— Որտե՞ղ է սուրդ, իմ քաջ Վասակ, իմ նահատակ Վասա՛կ ...

Վասակը լուռ, խաւար աչքերով նայում էր իր թագաւորին :

Արշակը յիշեց այն ահեղ մարտերը, երբ Վասակի հետ թշնամուն հալածում էին Հայոց աշխարհից, օտար բռնակալներին թոյլ չէին տալիս աւերել հայրենի շէներն ու գերել ժողովրդին, յիշեց Փառանձեմին ու որդի Պապին, որոնցից ընդմիշտ հեռացել էր, հառաչեց ներուժ ու նորից մի թաս գինի ըմպեց :

Յետոյ Դրաստամատին դիմելով ասաց.

— Մնաս բարով, Դրաստամատ : Ես չեմ ուզում ապրել գերութեան մէջ. լաւ է մահը, քան ստրկական կեանքը: Այժմ ես կը մեռնեմ խաղաղութեամբ, քանի որ ազատ է Հայոց աշխարհը: Իսկ դու պէտք է ապրես: Սուրդ մի դնի պատեան, քանի թշնամին ասպատակել է ուզում մեր հայրենիքը :

Եւ նոյն ակնթարթում ընթրիքի սեղանից դանակը վերցնելով մխրճեց սիրտը :

Դրաստամատը անակնկալի եկած, սարսափով նայեց թագաւորին, որ արդէն ընկել էր գետնին՝ դանակը սրտում : Նա արագ հանեց դանակը, որի վրայից կաթկըթում էր Արշակի տաք արիւնը եւ ... նոյն դանակը մխրճեց իր սիրտը :

Ասում են, որ երբ Արշակի սրտի արիւնը խառնուեց Դրաստամատի սրտի արեան, ծնուեց մի լուսեղէն թռչուն, որ դուրս գալով Անյուշ բերդի լուսամուտից՝ սլացաւ դէպի Հայոց աշխարհը՝ իր հետ տանելով քաջերի նահատակութեան լուրը: Ժողովուրդը մատնուեց սուգ ու շիւանի: Հառաչեցին լեռներն ու անտառները, ծանր վշտից սեւացան Հայոց խաժ աչքերն ու դեղձան մազերը, եւ այդ օրուանից Հայոց երգերը դարձան թախծոտ: Յետոյ հուր ժայթքեցին Մասիսն ու Արագածը, երկունքով բռնուեց ամբողջ լեռնաշխարհը, եւ Հայոց ազատատենչ ոգին ամրացաւ ու անմահացաւ իր հայրենի հողի վրայ :

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(6րդ եւ վերջ)

պիտական աշխատանոցին։ Այս բաժինը իրեն համար ստեղծուած է, ինք ըլլալով միակ մասնագէտը Միջին Արեւելքի մէջ։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԴՐՕՅԻ մահուան առթիւ յօգուտ Հ. Յ. Դ. վեթերաններու փոնտին Ամերիկայի մէջ եղած նուէրներուն գումարը հասած է 7.083 տոլարի։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Մայիս 7ին Նիւ Եորքի մէջ մեռած է Յարութիւն Մելքեան, եղբայրը «Հայրենիք»ներու աշխատակից Եղիա Եր. Մելքեանի եւ քենեկալը ընկեր Եղ. Սահակեանի։ Ծնած էր 1896ին Եվէրէկ։ 1915ին կը ձերբակալուի իբրեւ Դաշնակցական։ Պատերազմէն ետք ուսուցչութիւն կ'ընէ կարճ ժամանակով։ Ամերիկայի մէջ կը նուիրուի Եվէրէկ-Ֆէնէսի հայրենակցական միութեան։ Մըտաւորական ուժեղ խառնուածք ունէր։ Իր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հաւաքուած 1264 տոլարը հաւասար չափով բաժնուած է Պէյրութի Համազգայինի Փալանճեան Ճեմարանին, Հայ Բարեգործականի, Եվէրէկ-Ֆէնեսէ Մեսրոպեան-Ռուբինեան Միութեան միջեւ։

X Յունիս 22ին մեռած է Եդուարդ Խընդամեան Պէյրութի մէջ։ Ծնած էր Երուսաղէմ 1905ին։ Պէյրութի ամերիկեան համալսարանը աւարտած է 1929ին։ Ուսուցիչ եղած է Նշան Փալանճեան ճեմարանին մէջ։ 1938ին կը փոխադրուի Երուսաղէմ եւ լծուի հանրային աշխատանքի, աշխատելով ստեղծել համերաշխ ոգի։

ՊՈՍԹԸՆԻ Ուոթըրթաունի շրջանին Նոր եկեղեցւոյ շինութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ յունիսին։ Երեք քահանաներ կատարեցին արարողութիւնը։ Խօսեցան ընկ. Բ. Նաւասարդեան, եւ նահանգին ծերակոյտին նախագահը՝ Րիչըրտ Ֆըրպուշ։ Ներկայ էր աւելի քան եօթ հարիւր հոգի։ Ապա տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն մը։ Ընկեր Տոքթ. Լեւոն Տաղլեան, ատենապետը Շինութեան յանձնախումբին, հրաւիրեց փաստաբան Գալէմեանը, որ գնահատական խօսքեր ըրաւ։ Ներկայ էին եւ խօսեցան Ուոթըրթաունի հելլէն օրթոտոքս եկեղեցիին հովիւը եւ Պապ Յակոբեան։ Բոլոր կարգադրութիւնները եղած են, փութացնելու համար շինութիւնը։

ԵՐԿՈՒ հազար տարուան հայերէն արձանագրութիւն մը գտնուած է Երուսաղէմի գերեզմանի մը պատին վրայ, գրեցին թերթերը։ Ստուգելու համար Գ. Պարսումեան դիմած է Նորայր եպիսկ. Պողարեանի, որ պատասխանած է թէ գերեզմանը կը գտնուի Երուսաղէմի Ռուխաւի հրէական թաղին մէջ եւ թէ չեն կրցած ստուգել, սակայն թիւրիմացութիւն է հայերէն արձանագրութեանց գոյութիւնը։ Թերեւս Արամայերէնը կամ Արամերէնը շփոթած են «արմէնիէն»ի հետ։

ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՅ դպրոցներու մէջ հայերէն լեզուի ուսուցման համար երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ մանկավարժական դպրոցներ ղրկուած են, պետական թոշակով։ Հայերէնի մասնաւոր դասեր կ'աւանդուին կիրակի օրերը։ Այս տարի եւս երկու երեք ուսուցչուհիներ պիտի դասաւանդեն հայկական դպրոցներու մէջ։ Այս տարի Երեւան պիտի ղրկուի հայ երիտասարդ մը, Պուլկար կառավարութեան ծախքով։ Արձակուրդին Պուլկարիոյ Լուսաւորութեան նախարարութիւնը միամսեայ դասընթացք պիտի հաստատէ հայ սկսնակ ուսուցիչներու համար։ Յայտագրին մէջ վաթսուն ժամ յատկացուած է բառախօսութեան, ձեւաբանութեան եւ շարահիւսութեան։ Դասախօսն է «Ս. Սպանդարեան» դպրոցի Հայոց լեզուի ուսուցիչ Սարգիս Փաշաեան։

ԷՋՄԻԱԾՆԱԿԱՆ Սահակ եպիսկ. Տէր Յովհաննէսեանց որ Մ. Նահանգները գացած էր խորհրդային եկեղեցական պատուիրակութեան հետ, վերադարձաւ Հայաստան։ Մեկնած ատեն ըսեր է թէ «ժամանակ չէ ունեցած կարգադրելու ամերիկահայ բաժանուած թեմերը։ Մտերմական խօսակցութեան մէջ 77ամեայ եպիսկոպոսը յայտներ է թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ղրկած է իր առաջին կոնդակը բաժանեալ եկեղեցիներուն։

ՊԷՅՐՈՒԹ - ԴԱՄԱՍԿՈՍ մրցումը որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 2ին, շահեցաւ հեծելանւորդ Կարօ Մուրատեան։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Յուլիս 3ին։ Նախագահ Մ. Պարսամեան երեկոյթը բանալով, ծանօթացուց դասախօսը եւ քանի մը մանրամասնութիւններ տուաւ նիւթին մասին։

— Կալիմար Հրատարակչական Տան հըրատարակած գրականութեան պատմութեան առաջին հատորը, որուն հեղինակն է Ռէյմօն Քենօ, կը պարունակէ հին, արեւելեան եւ անգիր գրականութիւններու պատմութիւնը։ Այս երկասիրութեան մէջ հայ գրականութիւնը ներկայացնելու աշխատանքը յանձնուած է Պ. Հայկ Պէրպէրեանի, որ նկատի առնելով իրեն տրամադրուած սահմանափակ էջերը (11ուկէս էջ), ինչպէս առհասարակ նման համադրական գործերը, բարեխղճօրէն ջանացած է հազար հինգ հարիւր տարուան մեր գրականութեան պատմութիւնը տալ խտացած էջերու մէջ, պարզելու համար հայ գրականութեան հիմնական յատկանիշը։ Տրուած պայմաններու մէջ Պ. Հայկ Պէրպէրեան յաջողած է իր աշխատութեան մէջ։ Դասախօսութենէն վերջ պիտի պատասխանէ նաեւ քննադատական կարծիքներուն։

Դասախօսը բացատրելէ ետք թէ ինչպէս եւ ինչ պայմաններով իրեն վստահուած է այս պատասխանատու գործը, եւ աչքին առջեւ ունենալով Ֆրանսերէն բնագիրը, մէկ ժամուան ընթացքին տուաւ հայերէն լեզուով ամփոփումը։ Ուսումնասիրութեան առաջին մասը կը ներկայացնէ հայ ժողովուրդին պատմութեան արշալոյսը, թէ ինչպէս եւ ինչ ճամբաներով հայ ժողովուրդը եկած հաստատուած է Հայաստանի մէջ, եւ յարաբերութիւն ունեցած է իր դրացիներուն հետ։ Հետզհետէ խօսեցաւ հայ գրականութեան եւ հայ գրերու գիւտին եւ անոր վճռական ազդեցութեան մասին, գլխաւոր մատենագիրները թուեց իրենց յատկանշական գիծերով, ծանրացաւ անգիր միջնադարեան բանաստեղծութեան, եւ հայ գրականութեան վերածնունդին վրայ, յիշելով վերջին հարիւր տարուան գրական սեռերը, իրենց յատկանիշներով։ Եւ եզրակացուց թէ ինչպէս մեր պատմութիւնը, նմանապէս մեր գրականութիւնը ինքնապաշտպանութեան համար մղուած պայքարը կը խորհրդանշէ։

Այս հետաքրքրական դասախօսութեան առթիւ խօսք առին նաեւ Օր. Սրապեան, Պ. Պ. Գ. Ճիզմէճեան, Վ. Հալէպեան, Յ. Նազարեան եւ Խ. Եզեկիէլեան։

Նախագահը ջերմ շնորհակալութիւնը յայտնեց դասախօսին։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՏԻԿԻՆ ՄԱՐՍԷԼ ՓԱՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք մահը Տիկին Անի Մարսէլ Փանի։ Վաթսուն տարեկան էր։

Հանգուցեալը լաւ ճանչցուած էր հայկական, ռուսական ու կովկասեան շրջանակներուն մէջ։ Ամուսինը՝ Պ. Մարսէլ Փան երկար տարիներ վարած է Փարիզի Նանսէնեան գաղթականական գրասենեակներու ընդհանուր վարիչի պաշտօնը, իբրեւ ներկայացուցիչ Ազգերու Դաշնակցութեան Ժընեւի Գաղթականական պաշտօնատան։

Տիկին Փան 1938ին հրատարակած էր ԺԲ. դարու վրացի յայտնի բանաստեղծ Շոթա Ռուսթավէլիի «Ընձենաւոր»ին ֆըրանսերէն թարգմանութիւնը։

Անցեալ տարի դասախօսութիւն մը տըւաւ հայկական շրջանակի մէջ «Կիպրոսի եւ Խաչակիրներու» մասին՝ Տիկին Պրեմոնի մրցանակի յանձնախումբին հրաւէրով։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ չորեքշաբթի օր։ Ներկայ էին Ֆրանսացի եւ օտար բարեկամներ։ Պրեմոնի յանձնախումբը կը ներկայացնէին տիկիններ Խատիսեան, Ասլանեան եւ Յովհաննէսեան։ Ներկայ էին նաեւ փրոֆ. Ֆրետերիք Մէյըր, Օր. Ա. Առաքելեան եւ Հրանտ Սամուէլ, որ Հայ Գաղթականաց Խորհուրդին անունով ղրկած էր գեղեցիկ ծաղկեպսակ մը։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսկի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 24ին, կիրակի, դպրոցին մէջ։

'Բացման խօսքը ըրաւ դպրոցի ուսուցիչ Պ. Ս. Քաջեան իր եւ Հոգաբարձութեան կողմէ նախ շնորհակալութիւն յայտնելով ծնողքներուն որոնք ստուար թիւով եկած էին լսելու եւ քաջալերելու իրենց պզտիկները։ Յորդորեց որ ամէն մէկը գործակցի ուսուցիչին աւելի մեծ նուիրումով եւ ազգային գիտակցութիւնը վառ պահելով։ Յաջորդ տարեշրջանին ունենալ փոխան յիսուն աշակերտի, գոնէ կրկնապատիկը, որպէսզի Իսկի նման հոծ գաղութ մը կարենայ հպարտանալ Հայու նախանձախնդրութեամբ։

Ստորագրեալս մօտէն հետեւած ըլլալով Պ. Քաջեանի մէկ տարուան աշխատանքին, կը գտնեմ արժանի գնահատութեան։ Աշակերտները գրեթէ բոլորն ալ կատարեցին արտասանութիւններ Յովհ. Շիրազէն, Ս. Կապուտիկեանէն, Մեծարենցէն, եւայլն, եւայլն, մաքուր առոգանութեամբ նոյնպէս հայկական պարերով, ստեղծեցին խանդավառ մթնոլորտ մը։ Տիկին Շաքէ Գալայճեանը այս տարի եւս իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր հանդէսի պատրաստութեան։ Հոգաբարձութիւնը հրապարակաւ շնորհակալութիւնը յայտնեց եւ նուիրեց գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը։

Բոլոր ծնողքները երախտապարտ են հոգաբարձութեան, որուն անդամները որ եւ է զոհողութեան առջեւ կանգ առնել չեն գիտեր, կանգուն պահելու համար Խըրիմեան դպրոցը, առանց արտաքին օգնութեան։

Նուէրներ ըրին Պ. Մկրտիչ Ջատիկեան եւ Պարոն Սերոբեան հազարական ֆր.։ Յակոբ Աղատեան մէկ սնտուկ օշարակ որ ծախուեցաւ դադարի միջոցին, երբ հոգաբարձութեան կողմէ պզտիկներուն կը բաժնուէր առատ ուտելիք։ Հասոյթը յատկացուեցաւ դպրոցին։

Ներկաները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Օր. Սիրանոյշ Պ. Ճընկըրեան, այս տարի եւս լիսէ Լամարթինի Գ. դասարանի տարեշրջանը աւարտած է «քաջալաւ», ստանալով Ա. մրցանակ։ Պըրվէի քննութիւնն ալ յաջողութեամբ անցուցած է։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԱԼՊՈՄ, Բ. շարք թիւ 1 (բացառիկ), նուիրուած Հայաստանի հանրապետութեան տարեդարձին։ Հըրատ. Ավօ, Հալէպ։

ԲԱՄԲԻՌ, պարբերաթերթ Քառէն Եփփէ Ճեմարանի ուսանողութեան։ Թիւ 8-9 (1956 Փետրուար)։ Ծոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ։ Հալէպ։

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

2.— ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մամիկոնեան նահապետի երկիրը իւր քաղաքներով եւ գիւղերով ստացաւ Ալբիանոս եպիսկոպոսը եւ յատկացրեց իւր կառավարութեան ներքոյ գտնուած եկեղեցիներին։ Իսկ Որդունեաց նախարարութեանց երկիրը իւր քաղաքներով եւ գիւղերով գրաւեց Բասենու եպիսկոպոսը։

Եւ այդպէս, եկեղեցին իւր բազմաթիւ վանքերով, գրաւելով հողերի մեծ մասը, հետզհետէ դառնում էր պետութեան մէջ ամենահարուստ կալուածատէրը, — մինչդեռ թագաւորը սեղմուած էր Արարատի նեղ սահմանների մէջ, իսկ նախարարութիւնները այնքան բազմացել էին, որ իրանց գոյութիւնը պահպանելու համար՝ բաւականաչափ հող չունէին։

Եթէ վանքերը լինէին լոկ կղերանոցներ, որոնց մէջ անգործ աբեղաների մի ստուար բազմութիւն միայն սպառելիս լինէր երկրի հարստութիւնը, տարակոյս չկայ, որ այդ դէպքում նրանք բոլորովին անտանելի կը դառնային ժողովրդին, մանաւանդ, որ քրիստոնէութիւնը դեռ ոչ այնքան տարածուած էր Հայաստանում։ Քրիստոնէութեան մուտք գործելուց անցել էր 70-80 տարի միայն։ Այդ սուղ միջոցում նոր կրօնը չէր կարող այնքան արմատացած լինել ժողովրդի մէջ, որ, եթէ ոչ քրիստոնէական ճշմարիտ ջերմեռանդութեամբ, գոնէ հասարակութեան մէջ մոլեռանդութիւն զարգացնելով, կղերը կարողանար ժողովրդին գրաւել դէպի եկեղեցին եւ նրա վաստակը բաժանէր նրա հետ։ Բայց Հայոց վանքերի կազմակերպութիւնը, մանաւանդ Ներսէս մեծի բարեկարգութիւններից յետոյ, յարմարեցրած էր երկրի թէ պահանջներին եւ թէ պայմաններին։ Այս տեսակ վանքեր կարող էին գոյութիւն ունենալ մինչեւ անգամ մի հեթանոս ժողովրդի մէջ։ Վանքը միացրել էր իւր գոյութեան հետ ե՛ւ բարեգործական եւ մարդասիրական նպատակ։ Ուր տիրում է ստրկութիւն, հարստահարութիւն, ուր ազատանին ճնշում է անազատին, — այնտեղ այս տեսակ հիմնարկութիւններ, ոչ միայն փըրկարար ապաստան են դառնում նեղեալների համար, այլ նրանց գրկումն են գտնում թշուառները իրանց ամենամեծ մխիթարութիւնը։ Այդ էր պատճառը, որ վանքը սիրելի էր ժողովրդին։

Արշակ Բ. մի ապստամբի քաղաք հիմնեց, եւ կարճ միջոցում այնտեղ հաւաքուեցան Հայոց աշխարհի բոլոր դժգոհները։ Իսկ Ներսէս մեծը հարիւրաւոր վանքեր հիմնեց եւ իւր կողմը ձգեց ամբողջ Հայաստանը։

Վանքը հաց էր տալիս, կերակրում էր ժողովրդի աղքատներին, դարմանում էր նրա հիւանդներին, սնուցանում էր նրա որբերին եւ այրիներին, ուսում եւ կըրթութիւն էր տալիս նրա զաւակներին։ Նա ստանում էր ժողովրդից եւ տոկոսներով վերադարձնում էր ժողովրդին։ Եւ վերջապէս, ինքը ժողովուրդը այդ վանքի եղբայրութեան անդամն էր։ Ժողովուրդը գոհ էր, ժողովուրդը չէր տրտնջում։

Տրտնջում էր թագաւորը, տրտնջում էին եւ նախարարները։

Թագաւորը սարսափելով տեսաւ, որ իւր պետութեան մէջ կազմուեցաւ մի այլ պետութիւն — հոգեւոր պետութիւն, որ մեղմ ձեռքով փոքր առ փոքր գրաւեց ոչ միայն հողերի մեծ մասը, այլ եւ իւր կողմը ձգեց ժողովրդին։ Նա դարձաւ ամենաբարձր եւ ամենասրբազան հեղինակութիւն, որի առջեւ ամէն գլուխ խոնարհւում էր։

Թագաւորը սոսկաց, թէեւ շատ ուշ հասկացաւ, որ այդ հեղինակութիւնը արդէն այն աստիճան ուժ եւ զօրութիւն էր ստացել, որ իւր ձեռքումն էր պահում արքայական գահը։

Գուցէ արհաւիրքը այնքան շատ չէր պայթի, գուցէ Արշակունի թագաւորները աւելի համբերող լինէին, եթէ հոգեւոր իշխանութիւնը իւր նեղ, հոգեւոր սահմաններից դուրս չգար։ Բայց նրանք սկըսեցին համարձակ կերպով միջամտութիւն գործել եւ կառավարութեան գործերի մէջ։

Խոստովանութեան խորհուրդը մի ընդարձակ դուռ բացացրեց հոգեւորականութեան առջեւ մտնելու ժողովրդի սրտի մէջ։ Խոստովանութեան միջոցով ծանօթանալով նրա գործերի հետ, հոգեւորականութիւնը սկսեց դատաւոր հանդիսանալ նրա յանցանքների եւ պատիժներ որոշել։ Պատիժները, որ սկզբում սահմանափակւում էին միայն եկեղեցական ապաշխարանքներով, վերջը աշխարհական դատապարտութեան ձեւ ստացան։ Աւելացրին թէ տուգանք եւ թէ գանահարութիւն (ծեծ)։

Գանահարութիւնից ազատ էր մնում միայն ազատանին — ազնուականութիւնը, իսկ տուգանքի ենթարկւում էին ամէն դասակարգի անձինք։ Այսպէս պատժում էր նա ամէն քրէական յանցաւորների։

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. ժողովը այսօր կը վերսկսի հիւլէական զործակցութեան ծրագրին քննութիւնը: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը եւ վարչապետը նոր յայտարարութիւններ պիտի ընեն, պարզելով կառավարութեան տեսակէտը այս կենսական հարցին մէջ: Կը կարծուի թէ բաւարար մեծամասնութիւն մը կազմուած է արդէն, ի նպաստ ընկերվարական կուսակցութեան բանաձեւին: Քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ վաղը, չորեքշաբթի:

× Նախարարական խորհուրդը կը շարունակէ խորհրդակցիլ, վերջնական ձեւ մը տալու համար ելմտական նախարարին առաջարկած նոր տուրքերուն: Ծխախոտի գիներուն յաւելումէն զատ, որմէ 25 միլիառ հասոյթ կը սպասուի, փոխառութեան առաջարկ մըն ալ կայ սեղանի վրայ, լրացնելու համար հարիւր միլիառ ֆրանքի գումարը (զինուորական ծախք Ալժերիոյ):

× Ալժերիոյ ըմբոստները Պուֆարիքի շրջանը մտնելով մորթեցին հողագործ մը եւ հողագործ մը: Զինուորներ օգնութեան հասան, սպաննելով տասը ապստամբներ եւ ձերբակալելով տասը կասկածելիներ: Նոյն օրը (ուրբաթ) Ալժէի մէջ ալ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ եւ սպաննուեցան 11 ըմբոստներ: Շաբաթէն կիրակի լուսնալու գիշերը երկու զօրաւոր պայթիւններ սարսեցին Ալժէ քաղաքը: Երկու ռումբեր նետուած էին: Այստեղ ալ ձերբակալուեցան տասը կասկածելիներ: Օրանի շրջանին մէջ քանի մը հրոսախումբեր պաշարուեցան, ծանր կորուստներ կրելով:

× Քազապլանքայի մէջ (Մարոք) ըսպաննուեցան Ֆրանսացի մը եւ իր կինը, երբ երկու կառքերով պտոյտ մը կը կատարէին եղբօրը եւ զաւակներուն հետ: Եղբայրը փրկուեցաւ գետինը պառկելով:

× Մարսէյլէն Ալժերիա հասան 1500 զինուորներ:

× Թունուզի կառավարութիւնը ստիպողաբար պէտք ունի հարիւր միլիառ ֆրանքի: Բանակցութիւններ կը կատարուին Ֆրանսայի հետ, 35 միլիառ ֆրանք ճարելու համար: Վարչապետը յայտարարեց թէ պիտի դիմեն նաեւ Մ. Նահանգներուն: — Թունուզ արգիլեց Փարիզի մէջ հրատարակուած երկու արաբերէն թերթերու մուտքը:

× Վարչապետը ձայնասփիւռ կոչ մը ուղղեց, օգնելու համար Ալժերիոյ զինուորներուն եւ անոնց ընտանիքներուն: Ֆիկարօ կը շարունակէ իր հանգանակութիւնը, որուն վերջին ցանկը հասած է 53 միլիոն ֆրանքի:

× Ելմտական նախարարը, Պ. Ռամատիէ, որոշած է ոչ թէ տուգանքի դատապարտել, այլ բանտարկել անոնք որ կը խուսափին տուրքերու վճարումէն: Այս որոշման վրայ, շաբաթ օր իսկոյն Սանթէի բանտը ղրկուեցան երկու առեւտրականներ: Մէկը որ մետաղի վաճառական մըն է, Օկիւստ լը Ֆլոշ, կը մեղադրուի թէ 27 միլիոն ֆրանք պարտք ունի տուրքերը, միւսը՝ Ռաուլ Տիւքորտիլուա չէ վճարած 80 միլիոն ֆրանքի տուրք, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԻՈՎԱՆՆԻ ՓԱՓԻՆԻ, իտալացի մեծ գրագէտը որ անաստուածութենէ հրաժարելով կաթոլիկէ դաւանանքին վերադարձած էր, մեռաւ Յուլիս 8ին, երկարատեւ հիւանդութենէ մը ետք: Եօթանասունեւհինգ տարեկան էր եւ հեղինակը «Քրիստոսի կեանքը» գործին, որ աշխարհին սպառում ունեցաւ 1921ին: Կը տառապէր մականերու հիւանդութենէ մը, 1953էն ի վեր: Նախ սրունքները ջլատուեցան, յետոյ թեւերը եւ վերջապէս ձայնը մարեցաւ եւ աչքերը կուրցան: Իր վերջին գրքին մէջ, «Սատանան», որ մեծ ժողովրդականութիւն շահեցաւ, կ'ըսէր թէ նոյնիսկ Սատանան կրնայ փրկուիլ յաւիտենական դատապարտութենէ, ինչ որ կը հակառէ կաթոլիկէ դաւանանքին: Վատիկան արգիլուած գիրքերու ցանկը անցուց այս հատորը, 1954ին: Ուսանողութեան շրջանին անաստուած էր եւ անիշխանական եւ դարձի եկաւ 39 տարեկանին:

ԿԱՐԳ ՄԸ զինետուններ պիտի փակուին, ալքոլամոլութիւնը սահմանափակելու համար:

ՍԱՍՏԻԿ տաք ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, երեք օրէ ի վեր: Շուքին մէջ 30 աստիճան Փարիզի, աւելի ծանր՝ գաւառի մէջ: Կէս օրին՝ տեղատարափ անձրեւ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթ.ի կողմէ: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի: Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբուհի «Ռոստոմ» խումբի:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, 117 Ավընիւ Ֆօքօ, Սէն Ժիւսթ, Պար տիւ Շալէի օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական յայտագրին բաժին: Պ. Զ. Գասեան (երգ), Օր. Ս. Թուրքէլեան (արտասանութիւն), Պ. Ժ. Մալաեան (ջութակ), Պ. Ա. Յակոբեան (ֆանթէզի):

Հայկական պար (ազգ. տարազով) Օր. Եղիս Կօշկարեան: Ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Հրանտ Փանոսեանի, Սիմոն եւ Խորէն Համբարձումեան եղբայրներու նուագախումբին: Եւրոպական պարերուն բարձրախօս «ԱԼՔԱԶ»: Կը մասնակցի նաեւ Թատերագիր-դերասան Պ. Գրիգոր Վահան: «Մանկավարժներու Բարեսիրական Միութիւն» կատակերգութենէն տեսարանով մը: Ընկերակցութեամբ խոստմնալից երիտասարդ Ժան Մակարեանի: Առատ կերուխում, շամփուրով խորոված, ճոխ պիւֆէ: Ժողովրդական գիներ: Մուտքը ազատ է

Այրի Տիկին Երիցուհի Տրէզեան (Արժանթէյ), Տէր եւ Տիկին Հրանտ Տրէզեան եւ զաւակները, Պ. Յակոբ Ֆէրէճեան (Արժանթէյ), Տէր եւ Տիկին Արթիւր Զաքըճըեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Պերնար Մեյեաք եւ զաւակները, Պ. Պերնար Լօտի, Տէր եւ Տիկին Նուպար Իյնէճեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Փօլ Ֆոնթանէլ եւ զաւակը, եւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, քրոջ, մօր, հօրաքրոջ, զոքանչին եւ քենիին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՇԱՀՐԻԿ ԼՈՏԻ
(Ծնեալ Տրէզեան, 56 տարեկան)

մահը որ տեղի ունեցաւ շաբաթ, 7 Յուլիս, Նեքեր հիւանդանոցին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը այսօր, երեքշաբթի առտու ժամը 9.30ին Թիէի գերեզմանատունը: Հաւաքուիլ դրան առջեւ, (օթօպիւս Փորթ տ'Իթալիէն):

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Ս. Ղազարի Ազգային երկրորդ ուխտագնացութիւնը Օգոստ. 10էն Սեպտ. 1: Պայմաններու եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻՆ
29, Rue Bleue. Tél.: PRO. 79-09
եւ ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ
53, Rue de Châteaudun. Tél. Tri. 57-74

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

«Արաքս» երգչախումբին դաշտահանդէսը, որ անձրեւի պատճառով յետաձգուած էր, տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ կիր. 15 Յուլիս, նոյն վայրը՝ Պէլ Մէօնիէրի ծառաստանին մէջ, ամբողջ օրը:

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Օդափոխութեան համար վեց սենեակներ: Լաւ յարմարութիւններով, երկու երկուքի բաժնուած, կառատունով, ծառաստաններով, պաղ ու հոսուն ջուրով, Ռութ Նասիոնալի վրայ, Վիէն քաղաքէն հինգ քիլոմեթր:

Դիմել Գրիգոր Հացագործեանի, 124 ուիւ Լաֆայէթ, Վիէն (Իզէր):

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի առտու ժամը 8էն մինչեւ իրիկուն, ուշ ատեն, Տէսինի Պ. Նազարի սրճարանի պարտէզին մէջ:

Ի ՆՊԱՍՏ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՍՐԱՀԻՆ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ Առնուվիլի Ազգ. սրահին. — Տէր եւ Տիկին Պալեան Կարպիս Գասպարեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք, Օր. Ճիվէլէքեանէ 500 ֆր., Պ. Եղուարդ Սարաֆեանի ձեռամբ Տիկին Մարի Պետրոսեանէ 21.000: Գումար 23.500: Նախորդ գումար 291.000: Ընդհ. գումար 314.500 ֆր.:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Վերջին արձանագրութիւնները մինչեւ ՅՈՒԼԻՍ 12

Գրել՝

Noubar Agopoff
168, Rue du Temple - Paris (3e).
C.C.P. 12783—16.—

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆեսանվիլէի օդափոխութեան կայանին առաջին խումբի արձանագրութիւնները փակուած ըլլալով, դիմումները նկատի կ'առնուին միայն երկրորդ խումբին համար:

Առաջին խումբի մեկնում 12 Յուլիս հինգշաբթի առաւօտ, ժամը 8ին, Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 ռիւ Ժան Կուժօն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆր. Տէր եւ Տիկին Սարգիս Կիւմիւշեանէ, իրենց կնքահօրը՝ Յարութիւն Օնպաշեանի մահուան տարելիցին առթիւ: Նոյն առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է, ի նպաստ իր դպրոցի փոնտին հազար ֆր. Տէր եւ Տիկին Միհրան Ասարեանէ (Փարիզ):

ՄԱՐՍԻԼԻԱՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ

Կազմակերպուած՝ Մ. - Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան կողմէ:

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Մարսէյլէն՝ շաբաթ 21 Յուլիս:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ի Մարսէյլ՝ երկուշաբթի 30 Յուլիս:

Ղեկավարութեամբ քարտուղար Ֆերապի: Արձանագրութեանց համար դիմել Արամ Շէխիկեանին եւ Ս. Էքշէրճեանին,

Հեռ. Քօլպեր 33-80
Քօլպեր 30-80

Անմիջապէս ապահովել ձեր տոմսերը, մեկնողներութիւնը սահմանափակ ըլլալու

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վալպառել Լա Փոմի եւ Ս. Մարսէյլի Մշակութային Միութեան կողմէ, 22 Յուլի, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Վալպառել, Պառվիտալի ծառապատ պարտէզին մէջ:

Տեղի կ'ունենան հայկական պար, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ պիտի ներկայացուի «Սամաթիացի Աբէկ Աղան»:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Եղիպտացի» կոմիտէն ստիպողաբար խմբական ժողովի կը հրաւիրէ «Աղբիւր Սերոբ» եւ «Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, իրենց ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլան կոմիտէի ընկերները:

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. Սեւակ Ուս. Միութեան ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ վարչական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 18.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Վարչութեան անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Եղանակին վերջին դասախօսութիւնը, այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Աղասի Դարբինեան որ Հայաստանէն վերադարձին, Մոսկուայի մէջ ներկայ եղած է հայկական արուեստի տասնօրեակին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Ամառնային բացօթեայ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յուլիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս Պլանքարտ Կառի կից Կրան Բէնի զովասուն պարտէզին մէջ:

Օդի անյարմարութեան պարագային պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ պարտէզի սրահին մէջ:

Նուագախումբ Ռընէ Տանի:

Մուտք 400 ֆրանք:

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սեղանները՝ դիմելով Հ. Մ. Ը. Մ. անդամներուն մօտ:

Ծանօթ. — Կառ տը լ'Էսթէն առնել 68 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Կար տը լա Պլանքարտ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Յակոբ Կարադեան, բնիկ Պարտիզակցի: Ապրած է Պոլիս Ռումէլի Հիսար, Ֆրանսա եկած է 1923ին: Հօրը անունը Խաչիկ, մօրը անունը Մարիամ, եղբօրը անունը Գէորգ, քոյրերուն անունները, Բերուզ եւ Արշալոյս: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 11 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7626 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3437

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԵՒԱՆ - ՎԼԱՏԻՎՈՍՏՈԿ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, կը շարունակուի «կամաւոր»ներու արձանագրութիւնը եւ առաքումը դէպի Ծայր. Արեւելք:

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթը կը հաղորդէ աւետաբե՜ր լուր մը (23 Յունիս).

— «Երէկ ռեսպուբլիկայի երիտասարդ հայրենասէրների առաջին խումբը մեկնեց Վլատիվոստոկ»:

Այս խորագրին տակ՝ լուսանկար մը:

Ողջերթի գացած մայրեր, քոյրեր եւ եղբայրներ են, բոլորն ալ խնդումերես, ինչպէս եթէ հարսնեւորներ ըլլային:

Նկարագրութենէն կ'իմանանք թէ «տօնական օր էր» Երեւանի կայարանին մէջ:

— «Նրանք եկել էին ճանապարհ դնելու հարազատ կոմունիստական պարտիայի եւ Սովետական կառավարութեան կոչով դէպի մեր Հայրենիքի հեռաւոր նորակառոյցները մեկնող երիտասարդ կամաւորներ առաջին խմբին»:

Ի՜նչ խանդավառութիւն: «Կենսախինդ երգ, երաժշտութիւն: Ի՜նչքան ուրախութիւն»: Արեւն անգամ «իր ջերմ ճառագայթներով շոյում է երիտասարդ հայրենասէրների դէմքերը, ասես բարի ճանապարհ մաղթելով նրանց»:

Շոգեկառքի վակոններուն փակցուած են հետեւեալ ռուսերէն տառերը, կարմիր պաստառի վրայ.— «Երեւան - Վլադի - վոստոկ»:

Երիտասարդական Միութեան (ՀԼԿԵՄ) Երեւանի քաղաքային կոմիտէին քարտուղարը՝ Ս. Յովսէփեան ողջերթի ժողովը կը բանայ Խ. Միութեան քայլերգով:

Ապա ճառ մը կը խօսի ջուլհակուհի Ա - ղաւնի Վարդանեան, որ կը պատմէ թէ ի՛նչպէս խանդավառուեցաւ, յիշելով «Ամուրի վրայ Կոմսոմոլսկ քաղաքը կառուցողների, խամ եւ խոպան հողերը իւրացնողների սխրագործութիւնները»:

Եւ անհատապէս ինքն ալ կը մեկնի Վլադիվոստոկ, հրաւիրելով Երեւանի երիտասարդութիւնը «հետեւիլ մեր օրինակին, բազմապատկել երիտասարդ հայրենասէրների շարքերը»:

Կ'ըմբռնէք, անշուշտ, — լքել սեփական հայրենիքը, շէնցնելու համար մե՛ծ հայրենիքը, Ծայր. Արեւելքի ռուսական կայսրութիւնը:

Ուրիշ ուղեւոր մը, «երկաթբետոնէ կոնստրուկցիաների» բանուոր Վ. Եղիազարեան, բարձրաձայն կը յայտարարէ թէ այսօր «բերկրալի օր» է իրեն համար:

Պատանի մը եւս ողջերթ մաղթելով կ'աւելցնէ.

— «Մենք անհամբեր սպասում ենք այն երջանիկ օրուան, երբ հնարաւորութիւն կ'ունենանք համալրելու ձեր շարքերը»:

Այո՛, անհամբե՛ր կը սպասեն, որպէսզի իրենք ալ կարենան ճամբայ ելլել եւ լրացնել շարքերը:

Երբ ժողովը կը վերջանայ, ուղեւորներէն մէկուն մայրը կ'աղաղակէ, ուղեւորին կնոջը եւ քոյրերուն առջեւ.

— «Բարի ճանապարհ, տղաս. քեզ լաւ պահիր. չմրսես, չհիւանդանաս: Շուտ - շուտ նամակ գրես... Տնեցիների մասին էլ չմտածես. երբ գործերդ կարգաւորես, մենք էլ կգանք, քեզ մօտ»:

Յետոյ, «երկա՛ր սուլում է շոգեքարշը և նուագախմբի հնչիւնների տակ գնացքը դանդաղօրէն շարժւում է: Ուրախ բացականչութիւններ եւ ձեռքերի թափահարում»:

Ամբողջովին տուած եղանք պատկերը, ձեզի ձգելով խորհրդածութիւնը:

Դժբախտաբար թերթը չի յիշեր թէ քանի՞ հոգիէ կը բաղկանար այս առաջին կարաւանը:

«Պետական զաղտնիք» են այս բոլորը, ինչպէս 1934ի առաքումները: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԱՐԲԱՆԵԱԿ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Լոնտոնի «Տ. Մէյլ»ը սա տեղեկութիւնները քաղած է չեխ նուազապետ Վոկէլէ, որ յաջողած էր երկրէն դուրս ելլել.—

1.— Խումբ մը չեխ համայնավարներ, որոնց մէջ կը գտնուին քանի մը ականաւոր տեսաբաններ, պահանջած են նախագահէն լուծել ներկայ կառավարութիւնը եւ Կեդր. Կոմիտէն:

2.— Փրակայի համալսարանին ուսանողները պահանջած են կուսակցութենէն հաստատութիւնը ազատել համայնավար կուսակցութեան միջամտութենէն:

3.— Բանուորներ դժգոհ են իրենց սըրուած աշխատավարձքէն եւ կեանքի թըշուառ պայմաններէն, ինչ որ կրնայ տեղի տալ ըմբոստութեան, նման Փողնանի դէպքին (Լեհաստան):

Նոյն աղբիւրին համաձայն նախագահ Զափոթոցքա հրապարակաւ նախատուած է ժողովի մը ընթացքին որուն կը մասնակցէին ականաւոր դէմքեր: Չեխ համայնավարները կը պահանջեն խստօրէն մաքրագործել սթալինեան տարրերը, այսինքն ներկայ վարիչները: Ժողովուրդին 80 առ հարիւրը հակառակ է համայնավարութեան:

Պ. Վոկէլ կը յայտարարէ.— Համոզուած եմ թէ մենք շահած ենք մեր ազատագրութեան առաջին շրջանը: Կառավարութիւնը եւ մարքսեան վարիչները բոլորովին շփոթութեան մատնուած են: Շատեր կը մտածեն թէ մօտ է փրկութիւնը: Ժողովուրդին ստուար մեծամասնութիւնը կը կարծէ թէ զօրաւոր հաւանականութիւններ կան որ համայնավար կարգուսարքը անհետանայ չորս հինգ տարիէն: Շատ լաւ կ'ըմբռնենք թէ Արեւմուտքը չի կրնար միջամտել: Այդպիսի ձեռնարկ մը կրնար պատերազմի յանգիլ: Բայց դիմադրութիւնը կ'աճի կանոնաւորապէս: Դաւադրական շարժումը հետզհետէ կը զօրանայ:

× Լեհաստանէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, պաշտօնանկ եղած է մեքենաշինութեան նախարարը, Ֆիտելքի, որ պատասխանատու կը համարուի Փողնանի խռովութեանց, յամառօրէն մերժած ըլլալով բանուորներուն պահանջները: Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարին՝ Օշապի դերքն ալ դղալապէս խախտած է: Վերջերս աճած է դժգոհութիւնը Խ. Միութեան դէմ: Կեդր. Կոմիտէն արտակարգ ժողով պիտի գումարէ, բանուորներուն կեանքի մակարդակը բարեփոխելու համար: Կարգ մը միջոցներ կը ծրագրուին, որոնց շնորհիւ մեծ դիւրութիւններ պիտի տրուին մանր առեւտրականներուն եւ արհեստաւորներուն: Կը խորհուի աւելի կարեւոր բաժին մը տալ անհատական նախաձեռնութեան՝ կարգ մը տնտեսութեանց մէջ:

× Հունգարիայէն ալ կը տեղեկացնեն թէ բուռն դժգոհութիւն կը տիրէ կառավարութեան եւ կուսակցութեան դէմ: Զարմանք չպատճառեց երկու գրագէտներու Տէրիի եւ Տարտոսի վտարումը: Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը վերջերս շատ բուռն քննադատութիւն մը հրատարակած էր երկու գրագէտներուն դէմ, զանոնք ամբաստանելով իբրեւ հակամարքսեան: Պաշտօնաթերթը կը պահանջէ վերադնահատել սենտիքաները, «որոնք հեռացած են բանուոր դասակարգէն, իրենց պաշտօնականութեամբ»: Հունգարիոյ աշխատանքի Դաշնակցութիւնը բանաձեւ մը քուէարկեց, պահանջելով աւելցնել աշխատավարձքը, մանաւանդ մետաղագործութեան մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ...

Նորութի՞ւն մը յայտնած կ'ըլլամ, ծանուցանելով թէ հարսանեկան գրականութիւնը յարանուն վերելքի մէջ է ամերիկահայ թերթերուն մէջ:

Սիւնակներով նկարագրութիւն, առանց դաւանանքի խտրութեան, — Շքեղ հարսանիք, շքեղ պսակադրութիւն (կամ նշանախօսութիւն): Նաեւ հարսին ու փեսին լուսանկարները:

Ուշադրութեամբ կարդալով, դուք ալ ներկայ եղած կ'ըլլաք հարսնիքին կամ նշանախօսութեան:

Վասն զի, ոչ մէկ մանրամասնութիւն զանց կ'առնեն:

Նախ՝ կը լսէք ոչ միայն հարսին ու փեսին, այլեւ ծնողքին կենսագրականը, յաւելեալ եւ նոյնացեալ մանրամասնութիւններով:

Յետոյ կ'իմանաք թէ ո՛վ խորան առաջնորդեց հարսը եւ ի՛նչպէս: Ով սքանչելապէս պարեց «թամզարա»ն:

Այնուհետեւ սեղանը եւ սեղանակիցները, մասնակցողներուն կենսագրականներով եւ ճառերով:

— Աւելի քան 200 հրաւիրեալներ հիւրասիրուեցան պէսպիսի կերակուրներով, ըմպելիներով եւ զովացուցիչներով:

— Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ նորապսակ զոյգը արծաթապատ կարկանդակը կտրելու պահուն նկարուեցաւ եւ կտրեց նոր պսակակալի հետ կտրկանդակը բաժնուեցաւ ներկաներուն:

— Փեսան հեզահամբոյր եւ ազնիւ բնաւորութիւն ունի: Հարսը հեզահամբոյր է եւ կը սիրուի հայ եւ օտար շրջանակներէ...

Մէկը միւսէն շքե՜ղ նկարագրութիւններ: Ո՞ր մէկը արձանագրեմ:

Առջի օր խսկապէս «անմոռանալի» նկարագրութիւն մը եւս կարդացի.

...«Հարսը զգեստաւորուած էր աւանդական հարսանեկան երկար ու ճկափանցիկ բիւրեղեայ եւ նեղ վզնոցով զգեստով մը՝ ազուցուած վերադիր ժանեակներու ցանցով մը եւ զարդարուած ոսկի ծեքծեքներով: Շրջազգեստը նկ[...]ուած էր հանդրինձուած ուռուցիկ եզրափոթերով եւ կոնակի վայելչահիւս օղակով մը: Վարսակալ մը կը բռնէր իր նրբաժանեակ գլխաքօղը. ձեռքը բռնած էր ճերմակ վարդերու սահանք մը՝ մէջտեղը ճերմակ թիթեռնածաղիկ մը եւ երկար պատուտակներու ծորադրոշ մը զետեղուած» (Կոչնակ, 30 Մայիս 1956):

Ապահովաբար Շ. Նարդունին ալ պիտի անէրկէր այսքան վսեմ եւ նուրբ ոճով մը նկարագրելու համար հարսին հագուստակապուստը:

Եւ տակաւին կ'ըսեն թէ Ամերիկահայերը հայերէն չեն գիտեր, եւ կամ բանաստեղծական ճաշակ չունին:

Հանգուցեալ Մելքոն Գալէնտէր երազին մէջ անգամ չէր կրնար այսքան պերճ բառեր գտնել, հարսանեկան շրջազգեստ մը նկարագրելու համար, երբ «Եւա»ն կը հրատարակէր: ՎԱՀԷ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է այսօր, չորեքշաբթի: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս նստաշրջանին (սեսիա?), որ կոչուած է քննելու ամկավարացման խնդիրը, համաձայն կուսակցութեան 20րդ համագումարին որոշման: Աւելի քան մէկ ամիսէ ի վեր կ'արծարծուի այս հարցը թերթերով եւ ժողովներով: Մասնագիտական հանդէսներն ալ տեսութիւններ կը հրատարակեն դատական բարենորոգման մասին, ականաւոր իրաւագէտներու ստորագրութեամբ: Կ'ըսուի թէ՝ պահելով հանդերձ իւրաքանչիւր հանրապետութեան յատուկ օրէնքները, միակ պատժական օրինագիրք մը պիտի մշակուի ամբողջ Խ. Միութեան համար:

Ժողովը պիտի քննէ, նաեւ, արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ խնդիրներ, մանաւանդ խորհրդային դիւանագիտութեան գործունէութիւնը Ասիոյ եւ Միջին Արեւելքի մէջ: Կը թուի թէ Խ. Միութեան վարիչները նկատի առած են Լենինի ազդարարութիւնները ազգութեանց հարցին եւ ինքնավարութեան մասին: Այդ ազդարարութիւններով Լենին դեռ 1922ին կը նախատեսէր դաշնակից հանրապետութեանց բացարձակ ինքնավարութիւնը ամէն ասպարէզի մէջ, բացի զինուորական և դիւանագիտական ճիւղերէն որոնք վերապահուած են Խ. Միութեան:

Ուրիշ կարեւոր խնդիրներ ալ կան օրակարգին վրայ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԻՍՐԱՅԷԼ պահանջեց անմիջապէս նիստի հրաւիրել զինադադարի խառն յանձնաժողովը: Կը վախցուի որ խզուի կրակը դադրեցնելու համար կնքուած համաձայնութիւնը: Իսրայէլ կը գանգատի թէ ինը դէպքեր պատահած են վերջին հինգ օրերու ընթացքին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

«Յուսաբեր»ի մէջ կը կարդանք (6 Յուլիս).—

Երէկ, հինգշաբթի առաւօտ, խմբագրատուն այցելեցին հայ կաթողիկէ համայնքէն Գահիրէի առաջնորդ. տեղապահ Հ. Յակոբ Ծ. վրդ. Կիրակոսեան եւ Հայր Կերկերեան, որոնք՝ յանուն կարդինալ Գրիգոր Աղաջանեանի «Յուսաբեր»ի խմբագրութեան եւ Նաւասարդեան ընտանիքին փոխանցեցին անոր վշտակցութիւնները:

Կարդինալ Աղաջանեան կը շեշտէր այս առթիւ.

— «Խոր ցաւ պատճառեց մեզի անակնկալ մահը Պ. Վահան Նաւասարդեանի, որուն հանդէպ տասնեակ տարիներէ ի վեր իրական համարում եւ սրտագին համակրանք կը տածէինք:

«Կը բաղձանք որ մեր վշտակցութիւնը յայտնէիք ողբացեալին սգաւոր Տիկնոջ, զաւկին եւ բարեկամներուն: Մեծ Հայ մը, հայրենասէր մը, մտաւորական մը եւ հաւատացեալ մը, որ մեծ բաց մը կը թողու յատկապէս արտասահմանի հայութեան մէջ:

«Անոր հոգին կը յանձնենք Աստուծոյ հայրական բարեգթութեան: Իսկ յիշատակը կը պահենք մեր սրտին մէջ, սիրելի եւ ցանկալի»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹՈՒՐՔԻԱ ՄՈՒՏՔԸ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ

Պոլսոյ թերթերուն մէջ կը կարդանք (7 Յուլիս).—

ԱՆԳԱՐԱ, 6 Յուլիս (Անատոլուի Գործակալութիւն).— Գործավարներու (նախարար) խորհուրդին որոշումով արգիլուեցաւ Թուրքիա մուտքը եւ բաշխումը Դաշնակցական Կեդրոնական Կոմիտէի Փարիզի պաշտօնաթերթ «Յառաջ»ի:

Ֆ.Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻ Ա. ԽՈՒՄԲԸ ՀԱՍԱՒ

Պելֆոնթէնէն (Ժիւռա) հեռաձայնով կը տեղեկացնեն թէ Ֆ. Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանի առաջին խումբը հասած է: Օդը շատ լաւ է:

ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՎԱԽՃԱՆԸ

●

Միջազգային կեդրոններու մէջ հաստատուած, դիրքերու տիրացած, երբեմն հարստութեան տէր հայ գաղութները հետզհետէ ձուլուած եւ անճիտուած են: Միլիոններու պիտի հասնէր իրենց թիւը եթէ պահած ըլլային իրենց հայութիւնը : Հալածուած ու երբեմն կոտորուած Հըրեանները տասնեւօթ միլիոն էին քառորդ դար առաջ, հանրածանօթ է իրենց տնտեսական դիրքը, քաղաքական ազդեցութիւնը :

Հոլանտայի, Մարսիլիոյ, Լիվոռնոյի, Վենետիկի գաղութները փոքրաթիւ էին եւ կլանուեցան մշակոյթով բարձր մեծամասնութեան մէջ: Աւելի հոծ բազմութիւն ունէին Պալքանեան, Լեհական, Խրիմի գաղութները, բայց հոս ալ խառն ամուսնութիւնները, ամլութիւնը, ներքին պառակտումները, պատճառ եղան քայքայման: Հայը դիւրութեամբ կը սորվի տեղւոյն լեզուն, դաւանանքով կը զանազանուի տեղացիներէն, օր մըն ալ դաւանափոխ կ'ըլլայ, ընտանիքը կը կազմալուծուի, կ'ամլանայ եւ գամբաններ միայն կը մնան իրենց անցքը յիշեցնող :

Եղիսաբեթուպոլիս քաղաքին մէջ Հայերը հանրապետութիւն մը հիմնած էին, ոստիկան, պաշտօնեայ, դատարան, քաղաքապետ Հայ էին: Ասով մէկտեղ հետզհետէ օտարացան: Քահանայ եւ ժողովուրդ փոխեցին իրենց լեզուն, խզեցին իրենց կապը հայ մշակոյթին հետ, անկարող էին մտածել Հայու նման, ազգային ոգին անհետացաւ, օտարամոլութիւնը օտարութեան մղեց զիրենք, խառն ամուսնութիւններ կնքեցին եւ հետզհետէ նուաղեցան :

1708 – 1751ին ծնունդներուն թիւն եղած է 1070, իսկ 1752–1784ին 1360, մահերու թիւը 1792, պսակներու թիւը 739: Երեսուն տարուան ընթացքին միջին հաշուով ծնունդներու թիւն է 45, մեռելներու 54: 1864էն 1896 ծնունդ՝ 429, մահ՝ 548, պսակ՝ 147, միջին թիւ ծնունդներու 13, մեռածներու 17: 1899ին կը մնան 410 Հայեր: (Հ. Գովրիկեան, Հայք յԵղիսաբեթուպոլիս, Բ. էջ 79–80):

Հայերը հոս ալ առեւտրականներ են, միջնորդներ արեւելեան առեւտուրի, կը վայելեն արտօնութիւններ, ունին ներքին ազատութիւն: Նախապէս կ'աճի, քաղաքը փոքր կուգայ առեւտուրի համար, իրենց փառասիրութեան համար, կը գաղթեն մեծ քաղաքներ եւ կը ցրուին: Երիտասարդութիւնը կը հետեւի ազատական ասպարէզներու՝ բժշկութիւն, փաստաբանութիւն, դեղագործութիւն, ուշ կ'ամուսնանայ, աղջիկ ու կին կը հետեւին պերճանքի: 28 Դեկտեմբեր 1750ին մասնաւոր օրէնքներ կը դրուին կիներու պերճանքը չափաւորելու համար, որովհետեւ «հպարտութեամբ եւ փառասիրութեամբ օտարներուն նախանձը շարժելու ատաճան կը սզուէին»:

Լեհաստանի մէջ Լեմպերկ, Կամինից, Լուցկա եւ ուրիշ վայրեր հայ կեդրոններ էին: Կոյթ անունով ազգապետ, 12 անկախ դատաւոր եւ քառասուն հողաբարձուներ ունէին: Լեզուն փոխեցին, թաթարերէնը փոխուեցաւ լեհերէնի: 1364էն սկսեալ առաջնորդներ ունէին եւ մինչեւ 1626 յաջորդաբար տասը առաջնորդներ ունեցան, սովորականին նման կռիւներ՝ յաջորդութեան համար, թեկնածուներու շուրջ, պետական միջամտութիւն եւ վերջապէս չքացում :

1060 թուականէն սկսեալ բազմաթիւ Խրիմէն եկող գաղթականներով: Գաղութներու ուսումնասիրութեամբ հետաքրքրուող Ալթունեան 1876ին Լեհաստանի մէջ կը գտնէր չորս հազար ընտանիք միայն, ամէնն ալ օտարախօս: Ժամանակին, ամէնէն բազմամարդ շրջանին 40000 ընտանիքներ կային, հաւանաբար չափազանցուած թիւ մը («Պատմ. Հայ Գաղթականութեան, 1877, էջ 25):

ԺԶ. դարու սկիզբը Լեհաստանի գաղութը կը հաշուէր մօտ տասը հազար տուն, Մոլտավիա երեք հազար տուն, Հունգարիոյ գաղթականութեան թիւը յայտնի չէ, բայց ունէին քաղաքներ եւ աւաններ (Պատմ. Հայ տպգր. 1904, Ա. էջ 78):

Հայերը հալածանքներէ փախելով Խրիմի Թերակղզին ապաստանեցան : Լեհաստան անցան երբ Մուհամմէտ գրաւեց Թերակղզին 1475ին: Բարգաւաճ գաղութ մը կար, ունէր 24 եկեղեցի, մէկ վանք: Անիէն բերած էին սուրբերու պատկերներ: Թէոդոսիայի մէջ երեսուն հազար Հայեր կային, Ճենովայի հետ ունէին բանուկ առեւտուր: Եպիսկոպոսը դաշինք կը կնքէր Ճենովացիներուն հետ, Ճենովայի հիւպատոսը կը տեղեկագրէր. «Հոս մեծ թիւով Հայեր կը բնակին, որոնք մեզ հաւատարիմ են եւ լաւ առեւտրականներ, օգտակար են մեր պետութեան»: (Եգեան, Բռնի Միութիւն, 1884, էջ ԺԳ., ԺԴ.):

Թուրքիոյ գրաւումէն վերջ բաւական թիւով Հայեր հեռացան Խրիմէն, հալածանքի պատճառով, մանաւանդ առեւտուրի դադարման հետեւանքով: 1777 – 80ին ալ Արղութեանի ջանքերով գաղթեցին Տոն գետի եզերքը: Հայրենասէր սրբազանը իր յիշատակներուն մէջ կը գրէ.— «Երկու տարի մերոնք մնացին վրաններու տակ, շատերը մեծ նեղութիւններ կրեցին արեւէն, անձրեւէն, ցուրտէն, հիւանդութիւններէն: Շատերը մեռան յիշելով իրենց հայրենիքը, վանքերը»:

Ալթունեան կը յիշէ Վառնայի Հայերուն թրքախօսութիւնը: 210 տուներէն 2 հոգի հայերէն չի խօսիր: Դպրոցը խիստ խեղճ է, երկպառակութիւնը միշտ կայ: Միտհատ փաշա բարեկարգեց Ռուսճուքը, հոս Հայերը հարուստ են, բայց հայերէն չեն գիտեր, կրթութեան դրամ չեն տար: Պուքրէշի մէջ ալ հարուստ են Հայերը, բայց խեղճ դպրոց մը ունին: Վարչութիւնը ամիրաներուն ձեռքն է: Հայ կինը պճնասէր է, երիտասարդը ամուսնութենէ կը խուսափի: Ընտանիքները կը նուազին, հետզհետէ կ'անճիտուին: Պոթոշանի մէջ Հայերը աղքատ են, ազգային գործերը հարուստներու ձեռքն է: Հարուստ է կալուածներով, բայց մատակարարութիւնը յոռի է: Հարուստները իրենց զաւակները կը ղրկեն օտար վարժարաններ: Եթէ ազգային վարժարան ղրկէին, անոնց թոշակներով դպրոցը կը բարձրանար եւ աղքատներն ալ կը կարդային (էջ 45): Երեւոյթը ամենուրեք նոյնն է: Ազգային վարժարանը աղքատներուն համար է, չնչին թոշակներով, հարուստը կ'արհամարհէ ազգային կրթութիւնը, օտար դպրոց կը ղրկէ զաւակը: Ազգ. դպրոցը կը տուժէ, վարժապետը յոռի վճարում մը կը ստանայ: Հարուստը կ'ուծանայ, աղքատը կեանքի մէջ կը տանջուի, միջակորեարը կը ջնջուի, գաղութը կ'անհետանայ :

Ռոմանի մէջ ԺԸ. դարուն 740 տուն Հայ կայ եղեր, 1877ին 75 տուն կը մնան: Հայերէն չեն գիտեր, դպրոցը լքուած է: Հրեաները Հայերէն խլած են առեւտուրը, որովհետեւ աւելի ճարպիկ են, խնայող, իրարու օգնող, մինչդեռ Հայերը հետզհետէ կ'աղքատանան եւ կը ցրուին :

Եաշ քաղաքը 1730ին հարիւր յիսուն տուն ունէր, 1877ին 90 տուն մնացեր է, ամէնն ալ տաճկախօս: Հոգնա ունի երեսուն տուն, Կալաց յիսուն տուն, դպրոց չունին, եկեղեցի ունին: Ֆոքշան ունի երկու հարիւր տուն, բացառաբար հայախօս են: Շատերը խառն ամուսնութիւններով ուծացեր են եկեղեցիէն եւ ազգութենէն :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԻՒՆԻԽԻ ՌԱՏԻՕՆ ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

●

ԽՄԲ.— Միւնխէնի Ազատագրութեան ռատիօն Յունիս 29ին հետեւեալ զեկուցումը հաղորդած է Հայաստանի ունկընդիրներու, ողբացեալ Վահան Նաւասարդեանի մահուան առթիւ.—

Մենք արդէն հաղորդեցինք, որ Յունիս 24ին Գահիրէ քաղաքում կարճատեւ հիւանդութիւնից յետոյ վախճանուեց հայ ժողովրդի մեծագոյն հանրային գործիչներից, Դաշնակցութեան տեսաբաններից եւ ղեկավարներից մէկը՝ ականաւոր հրապարակագիր Վահան Նաւասարդեանը :

Սիրելի հայրենակիցներ, գիտենք, որ կոմունիստները, իբրեւ օրէնք, որտեղ էլ որ հաստատում են իրենց իշխանութիւնը, իսկոյն սկսել են ոչնչացնել այդ ժողովրդի ամբողջ ղեկավար խաւը եւ առհասարակ բոլոր նրանց, ովքեր այլ կերպ են մտածում: Այդպէս եղաւ նաեւ մեզ մօտ՝ մեր երկրում: Հայաստանի սովետականացումից վերջ, մեր երկրի հազարաւոր յայտնի քաղաքական - հանրային գործիչներ, փրկուելով կոմունիստների արիւնոտ ահաբեկչութիւնից, ապաստան գտան ազատ աշխարհի երկրներում: Նրանց թւում էր նաեւ Վահան Նաւասարդեանը :

Դեռ այն ժամանակներում նա, արդէն յայտնի հանրային գործիչ, Հայաստանի հանրապետութեան խորհրդարանի անդամ եւ Դաշնակցութեան պաշտօնաթերթ Երեւանի «Յառաջ»ի պատասխանատու խմբագիր, ստիպուած էր թողնել իր հարազատ երկիրը եւ հաստատուել հեռաւոր Եգիպտոսում: Այնտեղ նա իր տարագիր կեանքի ամբողջ ընթացքում, մինչեւ վերջին օրերը, պատասխանատու խմբագիր եղաւ «Յուսաբեր» հայկական մեծ օրաթերթի :

Վահան Նաւասարդեանը մէկը եղաւ այն գաղափարական եւ հզօր կամքի տէր մարդկանցից, որ իր բովանդակ կեանքը դարձրեց տքնաջան աշխատանք ու այն ամբողջովին զրեց, առանց մնացորդի, ի սպաս իր հալածուած ազգի ազատագրման գործին: Նա մէկը եղաւ այն առողջ մտքի տէր մարդկանցից, որի համար ազատութիւն եւ ճշմարտութիւն հասկացողութիւնները պայմանաւորուած չեն զանազան կեղծ փիլիսոփայական ըմբռնումներով եւ չեն խեղաթիւրուել իրենց իսկական իմաստի մէջ: Նրա սիրած դարձուածքն էր՝ «Մարդս այնքան աւելի մարդ է, որքան աւելի ազատ է»:

Նրա մէջ միշտ էլ բոցավառ է մնացել կրակը այն նուիրական գաղափարների, որոնց նա նուիրուել էր դեռ պատանի տարիքից եւ որոնց վերջնական յաղթանակի մասին իր ունեցած լուսաւոր հաւատքը ոչ մի ժամանակ չդժգունեց: Նրան համար խորթ մնաց վհատութեան զգացմունքը: Նա չգիտցաւ տատանում :

Որպէս տաղանդաւոր հրապարակագիր եւ բազմակողմանի կերպով կրթուած հանրային գործիչ, Նաւասարդեանը իր հատու գրչով ջախջախում եւ խարազանում էր բոլոր նրանց, ովքեր ստում էին, զրպարտում մեր ժողովուրդը, դաւաճանում նրա շահերին ու ոտնձգութիւններ անում նրա ակնկալումների դէմ :

Բայց, սիրելի հայրենակիցներ, մեր ժողովրդի այդ հիանալի զաւակի ամբողջ գործունէութիւնը դեռ շատ քիչ է ծանօթ մեր իսկ հայրենիքի մէջ: Ինչո՞ւ, որովհետեւ կոմունիստական իշխանութիւնը ոչ միայն չի հրատարակում նրա գործերը եւ արգելում է կարդալ նրա յօդուածներն ու գրքերը, այլ նա միշտ էլ կատաղի պայքար է տանում նրա դէմ :

Քառասունին թուականին Վահան Նաւասարդեանը հրատարակեց իր «Բոլշեւիզմը եւ Դաշնակցութիւնը» գիրքը, մի ծաւալուն գործ, 675 էջանոց: Նրա մէջ հանգամանօրէն վերլուծելով այդ երկու՝ մէկը միւսին հակադիր քաղաքական հոսանքների գործունէութիւնն ու միտումները հայ ժողովրդի կեանքի մէջ, նա ոչ միայն ապացուցել է կոմունիստական

ՊՈԼՍԱՀԱՅ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԱՐԺԱՆԹԻՆ

●

Ներսը տաք ըլլալուն չէր աշխատուեր : Ախոռը դուրսը, խանութին առաջքը հանեց աստուած զովութեան մէջ յաճախորդի մը հաճուսալը կարելու: Տէրը ամէն օր կուգար, կարուեցա՞ւ կը հարցնէր: Ինքն ալ քանի իր Արժանթին երթալը եղաւ, գործի նայած չունէր :

Բայց ամէն բան սահման մը ունէր : Ե՞րբ պիտի տար: Ամօթ էր: Մարդը այսքան տարի է հագուստ կարել կուտար իրեն, դրամը առեր էր: Այո, կ'երթար թող երթար: Բայց քանի որ բերած կերպասը ընդուներ էր, հետը սակարկեր էր, կտրեր, չափերը առեր էր, պարտաւոր էր կարելու: Ուրիշ երկու յաճախորդներէ ալ մէկ մէկ տարատցու կերպաս առեր էր, անոնք ալ կարելու, տէրերուն յանձնելու էր: Ալ նոր գործ թող չառնէր, ո՞վ ինչ կ'ըսէր իրեն :

Սկզբնաւորութիւն մը ընելէն ետքը ասեղին դերձանը հատաւ: Արդէն ի՞նչքան կար վրան: Բոպէէ մը երկրորդ մը անցուց ու կարը փութացուց: Ձեռքը շատ շուտ էր:

Իրմէ զատ ոչ ոք կար փողոցը առտուն կանուխ: Սալարկուած երկայն զառիվարը որ վերէն իջնալով մինչեւ երկաթուղիի գիծը կը հասնէր ամայի էր: Թաղը լուռ էր: Ծովի կապոյտ երիզ մը կը տեսնուէր հանդիպակաց անկիւնադարձի մը արանքէն, ու մեղմ հով մը Գայիշտաղէի ու կղզիներու հորիզոնէն փչելով Ախըր-զափուի վրայով իրեն կուգար: Թեւին ժամացոյցին նայեցաւ : Վեցը տասը կ'անցնէր :

Ասակէն սա բերելիք մարդը, մեր տունը առնել ուզողը, հայ բողոքական է, ի՞նչ է, ի՞նչ կ'ուզէ ըլլայ, պառկած տեղէն ելաւ կ'ըսես արդեօք ... մտածեց: Մարդը քնէն ալ հետը պիտի բերէ, տունը քնելին վրայ պիտի գրէ եղեր, ի՞նչ կ'ուզէ ընէ, կ'ուզէ թող քակէ, դրամը առնելս ես կը նայիմ, երեսուն հազար ոսկին ...

Արժանթին երթալս այն ատեն իրաւ կ'ըլլայ: Ամէնը եղաւ, թուղթերս եկան, չարաթ մը կայ փասափորթը գրպանս է, վիզէն եղած է, բայց օդանաւին տոմսակները առած չենք: Առանց անոնց ո՞ւր կրնանք երթալ: Մեր դրամովը չորս հազար ոսկի կ'ընէ մէկ տոմսակը: Երեքիս, ինծի, Աւրինէին, Սիլվային, 12 հազար ոսկի պէտք է :Ան դրամը համբելու ենք անէնքային: Այսօր մինչեւ ժամը հինգը եթէ չհասցընենք, իրաւունքնիս կը կորսնցնենք : Մեր տեղերը ուրիշներուն կուտան, հոս կը մնանք ... Նաւով երթալու ըլլանք քիչ մը աւելի աժան կ'ըլլայ, բայց քանի, քանի՜հինգ օր ծովուն վրայ մնալ կայ: Օդանաւը երկուքուկէս օրէն կը հասցնէ : Հոսկէ Լիզպոն, հոնկէ Տաքքար, հոնկէ Պուէնոս Այրէս :

Ձառիվարի ստորոտէն Պալըփաշա ափարթըմանին դռնապանը Չէնկիլէրցի Սահակ աղան երեւցաւ: Եկաւ ու առաջքը կայնեցաւ: Ամէն անդամուան սովորութիւնն էր, մէկ երկու բերան հետը չխօսած չէր երթար: Ծիկարան ալ հաստ ու կարճ ծխափողին անցուցած միշտ բերանը պիտի ըլլար :

— Ծը մանչ, բարի լոյս, ի՞նչ անկ ես, խա՞ս ես, հարցուց ժպտելով ու իրեն նայելով: Չէնկիլէրի լեզուն, ծովածոցի հայ գիւղացիներուն շեշտը, եղանակաւոր արտասանութիւնը քառասուն տարի է չէր փոխեր: Եալովայէն ատ առտու եկեր էր կարծես :

— Ի՞նչ անկ պիտի ըլլամ, խաս եմ, Սահակ աղա, պատասխանեց: Ու անոր ճերմակ պեխերուն նայելով, Եիւէփէէ էէօյին ատը տէրլէր Չէնկիլէր, Սահակ աղա, ըսաւ .

— Ատամը էէսէրլէր, էայիպ էտէրլէր, ծը մանչ, աւելցուց Սահակ աղան: Մա ծը մանչ... հիմա գեղը կա՞յ որ ...

Ու ծխափողին ներս քաշած ծուխը ատարօրէն դուրս տալով ծխատուփը երկարեց, հրամմէ, ճիկարա մը առ ըսաւ ու շարունակեց .

— Հայտի, հայտի, խաս ես, Արժանթին մինակ չես երթար, հետդ ընկեր շատ ունիս: Մեր ափարթըմանին երեք թիւին տղան ու կինն ալ կ'երթան, Գում Գափուէն ալ զացող մը կայ : Գիշերը երեք թիւը եկաւ, խօսեցաւ: Անոնք տոմսակնին առեր են, դո՞ւն ինչ ըրիր, մանչ: Առի՞ր: Տունդ ծախեցիր :

— Ես ալ պատրաստ եմ ըսել է Սահակ աղա, պատասխանեց : Տունը կը ծախեմ այսօր: Հոնկէ ալ աճէնթան պիտի երթամ տոմսակները առնելու: Ասիկը հայ բողոքական յաճախորդ մը ունի, ան կ'առնէ տուն :

Սահակ աղան դէմքը թթուեցուց :

— Ասիկին չուանովը հորը չիջնուիր ամա, նայինք ծը մանչ սուտին փուտին մէկն է : Տասը քան ոսկի աւելի բէլլալչէք մը փրցնելու համար քեզ ճամբայ կը հանէ, կէս ճամբան կը ձգէ: Բողոքական ըսածը ո՞վ է որ գտեր է: Ես կը ճանչնա՞մ :

— Չեմ գիտեր: Ասիկը գիտէ :

— Ան ալ իրեն պէս չըլլայ :

Յաճախորդ մը կայնեցաւ դիմացի նըպարավաճառ Սարգիս աղային խանութին դուռը: Սեւ փէշով վտիտ կին մըն էր, բայց կոնակէն չէր հասկցուեր ո՞վ ըլլալը:

— Աս հոս չէ՞, Միւսիւ Գեղամ, հարցուց կինը իրեն դառնալով ու տեսնելով որ կ'աշխատէր :

ՅԱԿՈԲ ՄՆՁՈՒՐԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ազգային քաղաքականութեան սնանկութիւնը, այլ եւ ընդհանրապէս դիմակազերծ է անում կոմունիստական գաղափարաբանութեան աննկարագիր եւ հակաժողովրդական էութիւնն եւ գործադրութիւնը :

Մէջբերենք մի քանի հատուածներ այդ գրքից : «Կոմունիստները սկսած 1920 թուականից, ամէն միջոցներով աշխատեցին թաղել Դաշնակցութիւնը : Բայց նա դեռ այսօր էլ կազմակերպչօրէն հզօր – պէս խարխլած է գաղթաշխարհի մէջ, իսկ իբրեւ մտայնութիւն՝ իշխում է Հայրենի երկրից ներս» : Ապա գրում է. — « Եթէ Սովետական բանակի սուինները չլինեն, ոչ իսկ մէկ հատիկ կոմունիստ, ոչ իսկ մէկ օր այլեւս չմնար Հայաստանի մէջ» : Եւ մէջբերում է յայտնի կոմունիստ եւ հէնց կոմունիստների ձեռքով սպանուած Խանջեանի խօսքերը, որոնք նա իր ժամանակին ասել էր ուրիշ մէկ կոմունիստի՝ Դրաստամատ Սիմոնեանին, թէ՝ «Մի բան պատահելիս մենք կը փախչենք եւ հայ ժողովրդի տէրը կը դառնայ Դաշնակցութիւնը » :

Շօշափելով կոմունիստների ազգային քաղաքականութեան հակաժողովրդական էութիւնը, Նաւասարդեանը գրում է. — «Բոլշեւիզմը Դաշնակցութեան դէմ մղած իր պայքարին մէջ նրան պարտութեան մատնելու միայն երկու ճանապարհ ունէր, նա կամ պէտք էր ապացուցանէր սնանկութիւնը մեր գաղափարների եւ կենսունակութիւնը իր դաւանած վարդապետութեան : Կամ մեզ անկարող հռչակելով մեր արդար գաղափարների իրագործման մէջ, մեզնից առնելով գանոնք ինքը պէտք է գործադրէր » :

Բայց բոլշեւիզմը չկարողացաւ անել ոչ մէկը, ոչ միւսը :

Սիրելի ընկներներ, հայ ժողովրդի ազնուագոյն զաւակ՝ Վահան Նաւասարդեանի յիշատակին նուիրուած մեր այս հաղորդումը վերջացնում ենք նրա իսկ խօսքերով՝ վերցրած նոյն գրքի «ինչո՞ւ ենք պայքարում» գլխից :

— « Պայքարում ենք, որովհետեւ մեր ազգի ջախջախիչ մեծամասնութեան հետ ենք Հայրենի Երկրի մէջ, ուրեղ զօրավիգ ենք կանգնած նրան եւ նրա հետ՝ մաքառում ենք մարդկային պատմութեան վատթարագոյն բռնապետութեան դէմ » :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ ՄԱՏԹԷՈՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆԻ, բանաստեղծութիւններ եւ արձակ էջեր (օրագրութիւն) : 650 էջ, պատկերազարդ : Մատենաշար «Անի» ամսագրի : Պէյրութ, 1956 :

ԴԵՂԻՆ ԹԶՈՒԿԸ, թարգմ. Ա. Գալանճեան : Մանկական Մատենաշար թիւ 4 : Հրատ. «Արամազդ», Պէյրութ : Ընտիր տպագրութեամբ եւ գունաւոր պատկերներով : Գին 100 լ. դ. :

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

●

ԽՄԲ. — Ինչպէս գրած էինք, Անգարայի Ազգ. ժողովը քուէարկած է վագըֆներու կանոնագրին 44րդ յօդուածին մեկնութիւնը : Այս առթիւ Պատրիարքարանին իրաւագէտ – խորհրդականը, Պ. Մարտիրոս Ագըլլը հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է մամուլին .—

— Տակաւին չենք գիտեր Ազգ. Մեծ Ժողովի ընդունած բնոյթը : Սակայն մեր հանրապատական կալուածներուն ընդհ. կացութիւնը պարզեմ ձեզի : Այն կալուածները, որոնք տասնըհինգ տարիէ ի վեր մեր հանրային հաստատութեանց (եկեղեցի, հիւանդանոց, դպրոց, որբանոց եւայլն) կողմէ կը մատակարարուին իբրեւ սեփականատէր, 2762 թիւ Վագըֆներու օրէնքին 44րդ յօդուածին համաձայն, պէտք է այդ հաստատութեան բարոյական անունին արձանագրուին :

Մինչդեռ Վճռաբեկ ատեանի տուած «Թէվհիտի իճթիհատի» մէկ որոշման համաձայն, այս 44րդ յօդուածը դադրած էր ի զօրու ըլլալէ : Պարզեմ. Վճռաբեկը սխալ մեկնած էր : Օրէնքին բացորոշ տրամադրութեան եւ Վճռաբեկին այս մեկնութեան միջեւ մեծ հակասութիւն մը կար : Այս հակասութիւնը բառնալու համար է որ Ազգ. Մեծ Ժողովը անհրաժեշտ գտաւ այդ յօդուածին մեկնութիւնը :

Վճռաբեկին տեսակէտը սա էր .— Այն բոլոր կալուածները, որոնք պիտի փոխանցուին հանրային հաստատութեանց բարոյական անուան, պէտք է այդ փոխանցումը կատարուէր հաւանութեամբը անոնց, որոնց անունին արձանագրըուած է :

Արդ, Վճռաբեկին մատնանշած սեփականատէրերուն մեծ մասը Սուրբեր են եւ կամ շատոնց ի վեր մեռած անձեր : Հետեւաբար Վճռաբեկին այս մեկնութեան հիման վրայ անհնար էր որ եւ է փոխանցում կատարել :

Ազգ. Մեծ Ժողովին ընդունած մեկնութիւնը, ուրեմն, կը յուսանք կը ձգտի ջնջել Վճռաբեկին եւ օրէնքին միջեւ գոյութիւն ունեցող հակասութիւնը :

Այս մեկնութեամբ, կալուածին փոխանցման իբրեւ պայման Սուրբի մը կամ մեռած անձի մը հաւանութիւնը առնելու, պարտադրութենէն զերծ կը մնանք : Այս նոր մեկնութեամբ, մեր հանրային հաստատութեանց պատկանող բազմաթիւ կալուածներ կ՚ազատին ոտնձգութենէ եւ կորուստէ : Որովհետեւ, պատահած է որ այս կամ այն թաղին մէջ անհատ մը յաջողի այսպիսի կալուածի մը վրայ իրաւունք պահանջել եւ ի հարկին փաստեր ալ ներկայացնելով ժառանգորդ նկատուիլ : Օրինակներ չեն պակսիր : Վերջին մեկնութեամբ, հանրային հաստատութիւնները օրինաւորապէս եւ բացարձակօրէն իրաւական ու բարոյական տէրը կը դառնան իրենց կալուածներուն :

ԵՐԵՒԱՆԻ «ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹ»Ը

ԿԸ ՔՆՆԱԴԱՏԵՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

●

« Սով. Հայաստան » կը գրէ թէ հայ գրականութեան եւ արուեստի տասնօրեակի առեն Մոսկուայի «Լիտերատուրնայա Կազետա»թերթի խմբագրատան մէջ տեղի ունեցաւ Երեւանի «Գրական Թերթ»ին քննարկումը, մասնակցութեամբ երկու թերթերու խմբագրութեանց եւ Մոսկուայի ու Հայաստանի գրողներու :

« Գրական Թերթ»ին կողմէ խմբագիր Հր. Յովհաննիսեան խօսեցաւ խմբագրական կազմի, ծախքի եւն.ի մասին. — «Գրական Թերթ»ի մտահոգութիւնը եղած է զարկ տալ սովետահայ գրականութեան, պայքարիլ գրական խոտանի դէմ, օգնել գրողներուն ճիշդ ըմբռնելու գրական – տեսական հարցերը բանաստեղծութեան, արձակի եւ թատերգութեան մէջ : Թերթի էջերուն մէջ տպուած են նաեւ այնպիսի յօդուածներ, որոնց նպատակն եղած է քննել անցեալի ժառանգութեան սխալ գնահատումները եւ մարքսեան ճշմարտացի գնահատում ընել : Թերթը յաճախ կ՚անդրադառնայ նաեւ ռուսերէնէ եւ արեւմտաեւրոպական գրականութենէ կատարուած թարգմանութիւններուն : Գիւղատնտեսութեան եւ արդիւնաբերութեան մասին կան ակնարկներ, թէեւ այս հարցին մէջ թերթը ունի տակաւին լուրջ թերութիւններ : Բոլոր գիրքերու մասին գրախօսականներ չկան, իսկ որոշ գրախօսական յօդուածներ եւ ակնարկներ կը կրեն ծրագրային հանգամանք :

« Լիտերատուրնայա Կազետա»յի թերթին վարիչը՝ Նիկիտիչ եւ գրական բաժնին մէջ աշխատող Սուրովցեւ ըսին թէ հակառակ ձեռք բերուած յաջողութիւններուն, «Գրական Թերթ»ը ունի լուրջ թերութիւններ, խմբագրութեան անդամները մեծ մասով քննադատներ են, որոնք այս կամ այն հաստատութեանց մէջ աշխատելով, չեն կրնար գործօն մասնակցութիւն բերել թերթին աշխատանքներուն : Խմբագրութիւնը բազմաթիւ յօդուածներ կը տպէ առանց խմբագրական կազմին անդամներու գիտութեան : Սուրովցեւ մասնաւորաբար կանգ առաւ «Գրական Թերթ»ի կարգ մը խմբագրականներուն վրայ, որոնք թէեւ արդիական հարցեր կը շօշափեն, սակայն թերի են : Երբեմն այնպիսի խմբագրականներ կան, որոնց շօշափած հարցերը յստակ չեն եւ անոնց մէջ քննադատութիւնը վերացական հանգամանք ունի :

« Գրական Թերթ»ի խմբագրութեան եւ վարչութեան մասին Վ. Թեւեքչեան ըսաւ թէ խմբագրութեան աշխատանքը կանոնաւորելու համար պէտք է աւելցնել նիւթական միջոցները : «Գրական Թերթ»ի ակնարկներու եւ հրապարակախօսական յօդուածներու մասին խօսեցաւ «Լիտերատուրնայա Կազետա»յի խմբագրութեան աշխատակից Վ. Ապրիսեան եւ ըսաւ թէ «Գրական Թերթ»ին մէջ տպուած լաւ ակնարկներուն (պատկեր) հետ միասին յաճախ կ՚երեւան գեղարուեստօրէն թոյլ, կեանքը գունազարդող, սովորական ակնարկներ, եւ յիշեց Գ. Արեւեանի «Այգեգործներ»ը : Ըսաւ նաեւ թէ թերթը գրեթէ չի տպեր հրապարակախօսական յօդուածներ, միջազգային նիւթեր եւ հանրապետութեան կեանքի մասին : Եթէ մենք այսօր կրնանք հպարտանալ հայ նկարչութեամբ, երաժշտութեամբ, բանաստեղծութեամբ ու արձակով, չենք կրնար մէկ հրապարակախօսի անուն տալ, որ իր ձայնը բարձրացնէ Հայաստանի կեանքի եւ միջազգային հարցերու մասին : Իսկ «րական Թերթ»ը լրջօրէն չի զբաղիր այդպիսի ձեռնհաս ուժեր պատրաստել : Հրապարակախօսական յօդուածը՝ ընթերցող լայն զանգուածներու հետ կապուելու եւ թերթին քանակը բարձրացնելու լաւագոյն գրաւականն է :

Գ. Սեւունց, Հր. Քոչար եւ Գր. Մանասեան նշելով թերթին յաջողութիւնները ընդունեցան թերութիւնները, եւ քննադատեցին խմբագրութիւնը թէ կը ձգտի սահմանափակել գրողներու իրաւունքները արտասահմանի կեանքէն գիրքեր գրելու մասին :

Հր. Քոչար ըսաւ թէ Հայաստանէն դուրս ինչպէս եւ Միութեան զանազան վայրերուն մէջ կ՚ապրին մեծ թիւով Հայեր, որոնք կ՚ուզեն գրական կապ հաստատել Հայաստանի հետ, ստանալ հայ գրողներու գործեր, գրական մամուլ : Իսկ մեր փոքրաքանակ գիրքերը եւ Գրական Թերթը բաւարարութիւն չեն կրնար տալ յարաճուն պահանջներուն : Հր. Քոչար փաստեց յայտնեց որ «Լիտերատուրնայա Կազետա»յի մէջ յաճախ լուսաբանուին Հայաստանի կեանքն ու գրական հարցերը :

ԱԶԳ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԹՈՇԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

●

ԽՄԲ. — Բարեգործականի գրասենեակէն ստացանք հետեւեալ ազդը .—

ՆԻՒ ԵՈՐՔ. — Միութեանս Մկրտիչեան Կրթ. հիմնադրամի եւ ուրիշ քանի մը փոքր նուիրատուութեանց եկամուտներէն կրթ. թոշակները պիտի տրուին յառաջիկայ 1956 – 1957 դպրոցական տարեշրջանին համար, հետեւեալ պայմաններով.

1.— Կրթ. թոշակները պիտի յատկացուին նիւթական միջոցներէ զուրկ արտասահմանի այն ուսանողներուն՝ որոնք կը փափաքին համալսարանական դասընթացքի մը հետեւիլ :

2.— Նախընտրութիւն պիտի տրուի այն երիտասարդներուն, որոնք իրենց համալսարանական ուսումը բաւական յառաջացուցած են արդէն եւ զայն լրացնելու համար անհրաժեշտ աջակցութեան մը պէտք ունին :

3.— Հաւասար արժանիք ունեցող թեկնածուներու մէջէն, պիտի ընտրուին անոնք որ բարձրագոյն ուսմանց կեդրոններու մօտ կը բնակին եւ նիւթական մեծ զոհողութեանց չեն կարօտիր իրենց դասընթացքին հետեւելու համար :

4.— Մասնաւորաբար ուշադրութեան առարկայ պիտի ըլլան այն թեկնածուները՝ որոնք կը պատրաստուին ուսուցչական ասպարէզին եւ կամ հայ մշակոյթին սատարելու կոչուած ուսմանց կը հետեւին :

5.— Թոշակները մէկ տարուան շրջանի մը համար են :

6.— Որեւէ Համալսարան ընդունուելու համար երկրորդական վարժարանի մը վկայականը ի ձեռին չունեցող թեկնածուներու դիմումները անհետեւանք պիտի մնան :

7.— Թեկնածուները պէտք է իրենց դիմումը կատարեն մինչեւ Յուլիս 25, ստորեւ տրուած հասցէին : Ապա անոնց պիտի ղրկուին հարցարաններ, որոնց տրուած պատասխաններուն եւ զանոնք հաստատող փաստաթուղթերուն հիման վրայ Միութեան Կրթական Յանձնախումբը պիտի կատարէ թոշակընկալ Սաներու ընտրութիւնը :

ԴԻՒԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Հասցէ .—

A. G. B. U. 250 Fifth. Avenue
New York 1. N. Y. U. S. A.

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

2.— ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եկեղեցին միջամուխ էր լինում եւ այնպիսի վէճերի մէջ, որոնք սոսկ քաղաքացիական գործերի բնաւորութիւն ունէին, օրինակ, հողերի բաժանման կամ յափշտակութեան խնդիրներ եւայլն : Եկեղեցին միջամուխ էր լինում եւ հարկերի բաշխման ու հաւաքման գործերում : Այդ բոլորի մէջ ներգործում էր նա ոչ իբրեւ հաշտարար միջնորդ, այլ որպէս իրաւատէր :

Այդ բոլորը ուղղակի հակառակում էին թէ թագաւորի եւ թէ նրա նախարարների իրաւունքներին, որոնք իրանց միայն ճանաչում էին երկրի տէրը եւ դատաւորը : Արշակունի թագաւորը սովոր չէր, բացի իրանից, մի այլ բարձր հեղինակութիւն ճանաչել : Արշակունի թագաւորը ինքը մի որբազան էակ էր : Նրա անձնաւորութեան մէջ միանում էր թէ երկնայինը եւ թէ երկրայինը, թէ հոգեւորը եւ թէ մարմնաւորը : Բայց քրիստոնէութիւնը խլեց նրանից այդ սրբազնութիւնը եւ տուեց եկեղեցու Հայրապետին : Այդ մոռանալ չէր կարող նա :

Եկեղեցու Հայրապետը համարում էր իրան կատարեալ հովարարձու թէ իւր հօտի, թէ պետութեան : Դժուարին խնդիրներում նա էր բանակցում օտար պետութիւնների հետ, խաղաղութեան դաշինքներ կռում : Նա էր դատաւոր հանդիսանում, երբ թագաւորի եւ իւր նախարարների մէջ երկպառակութիւններ էին պատահում : Մի խօսքով, ամէն յարաբերութիւնների մէջ ներկայ էր նա, եւ իւր համարձակ ձեռքը մեկնում էր մինչեւ թագաւորի արքունիքը, մինչեւ նրա ներքին ընտանեկան կեանքը ...

Միանգամ, տարուայ տօնախմբութիւններից մէկի ժամանակ, երբ Տիրան թագաւորը իւր աւագանիի հետ կամենում էր եկեղեցին մտնել, նրա առջեւ դուրս եկաւ Յուսիկ կաթողիկոսը, աղաղակելով,— «Ինչո՞ւ ես գալիս, դու արժանի չես, ներս մի մտիր» ... Թագաւորը այլ եւս համբերել չկարողացաւ, հրամայեց՝ բրածեծ անելով սպանեցին կաթողիկոսին :

Արշակունի թագաւորը, որ սովոր էր հանդիսաւոր զոհաբերութիւնների ժամանակ՝ ինքը տաճարի մէջ անձամբ կատարել սրբազան խորհուրդը եւ հաճեցնել իւր աստուածներին, — յանկարծ մի այլ տաճարի դռնից նրան չեն թողնում, որ ներս մտնէ, ասելով՝ «արժանի չես», ... Այստեղ նա այն աստիճան խոնարհուեցաւ, որ ընդունեց մինչեւ անգամ ցած իջնել սուրբ բեմից եւ հասարակ ժողովրդի կարգում կանգնել : — Այդ տեղին եւս նրան արժան չէին համարում ...

Խնդիրը միայն հին եւ նոր կրօնի յամառ մաքառումը չէր : Խնդիրը կատարեալ տնտեսական էր, կատարեալ տիրապետական էր : Այստեղ մրցում էին եկեղեցու եւ պետութեան միմեանց հակառակ շահերն : Այստեղ մրցում էին հոգեւոր եւ մարմնաւոր իշխանութիւններն : Այդ պարզ երեւում է այն հանգամանքից, որ երբ Պապ թագաւորը իւր սեղանի վրայ թունաւորեց Ներսէս մեծին, նրա մահից յետոյ խանգարեց այն բոլոր կարգերը եւ ոչնչացրեց այն բոլոր հիմնարկութիւնները, որ կառուցել էր մեծ Հայրապետը, եւ որոնց մասին խօսուեցաւ վերեւում :

Սկսեց հալածել հոգեւորականներին, եւ նրանց թիւը, որ անհամեմատ կերպով աճել էր, պակասացրեց : Կուսաստանները փակեց, եւ բոլոր միանձնուհիներին, որ ուխտել էին աշխարհ չմտնել, հրամայեց, որ ամուսնանան : Բոլոր բարեգործական հիմնարկութիւնները, ոչնչացրեց նա եւ այն արդիւնքների աղբիւրները, որոնցով պահպանւում էին նրանք : Նոր օրէնքով արգիլեց, որ այն «հոգեւոր պտուղը» եւ «տասանորդները», որ վաղ ժամանակներից հետէ իւր նախորդները սահմանել էին տալ եկեղեցուն — այլ եւս չտան :

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

●

Մոսկուայի բրիտանական դեսպանը Յուլիս 9ին Ն. Միութեան յանձնեց վարչապետ Իտընի պատասխանը՝ մառեշալ Բուլկանինի յունիս վեց թուակիր նամակին։ Սըր Էնթ. Իտըն գոհունակութիւն յայտնելով խորհրդային ուժերու կրճատման որոշումին համար, կը շարունակէ.

— Գալով մեզի, մենք արդէն շօշափելի կրճատումներ կատարած ենք վերջին երեք տարիներու ընթացքին։ Նախապէս շատ աւելի մեծ կրճատումներ կատարած էինք երկրորդ աշխարհամարտէն ետք։ Իմ անձնական կածիքս այն է թէ քաջալերական են այս կարգի միակողմանի կրճատումները, բայց բաւարար չեն, եթէ կ'ուզենք վստահութիւն եւ միջազգային ապահովութիւն հաստատել։ Այդպիսի վստահութեան մը համար անհրաժեշտ է որ զինաթափութիւնը կատարուի միջազգային համաձայնութեամբ եւ ազդու հակակշիռով մը, պաշտպանութեան միջոցներ ձեռք առնելով անակնկալ յարձակումի մը դէմ։ Անցեալ տասը տարիներու ընթացքին արեւմտեան պետութիւնները տեւական ջանքեր փորձեցին, կարելի դարձնելու համար այդպիսի համաձայնութիւն մը։ Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը իր մասին պիտի շարունակէ ամէն ջանք թափել, Ազգաժողովին միջոցաւ իրագործելու համար համաձայնութիւն մը, որ նախատեսէ սպառազինութեանց, նաեւ հիւլէական զէնքերու սահմանափակումը, կրճատումը եւ հակակշիռը։

«Ինչ կը վերաբերի Գերմանիոյ, համաձայն եմ որ միջոցներ գտնուին կրճատելու զինեալ ուժերը եւ սպառազինութիւնները։ Բայց, յարաբերութեանց իրական մեղմացում մը հաստատելու համար Եւրոպայի մէջ՝ նոյնքան անհրաժեշտ է որ արեւմտեան Եւրոպայի ժողովուրդները վստահ ըլլան թէ պիտի պահպանուին իրենց ապահովութեան ներկայ երաշխիքները։ Միւս կողմէ Գերմանիոյ վերամիաւորումը պիտի նպաստէր իրական յառաջդիմութեան մը։ Պատրաստ եմ ամէն կարելի աջակցութիւն ընծայելու այս հարցին մէջ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Փալեսթրօ քաղաքին մէջ զինուորական կարաւան մը ծուղակը ինկաւ Բշ. օր։ Եօթը զինուորներ սպաննուեցան, տասը հոգի վիրաւորուեցան. Օրան քաղաքը ջուրէ զրկուած է, ջրուղիները կտրուած ըլլալով։ Քառասուն ըմբոստներ սպաննուած են վերջին 48 ժամուան մէջ։

ԲՈՒՌՆ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ մը աւերեց Յունաստանի Սանթորինի կղզին։ Քառասուն հոգի մեռան, հարիւրաւոր տուներ փլան, հազարաւոր բնակիչներ անպատսպար կը մնան։ Շրջակայ կղզիներն ալ ազդուեցան։ Սամոսի մէջ բազմաթիւ տուներ վնասուեցան ջրապտոյտէն։ Քալիմնոսի նաւահանգստին մէջ բոլոր ձկնորսանաւերը քշուեցան կոհակէ մը որ չորս մեթր բարձրութեան հասած էր։ Աթէնքի մէջ ալ ցնցումներ պատահեցան, առանց վնաս պատճառելու։ Սանթորինի քաղաքը կը գտնուի հրաբխային կղզիի մը մէջ։ Նաւահանգիստը գոյացած է հրաբուխի մը շնորհիւ, 3 – 4000 տարի առաջ։ Շարժի պահուն ժայռեր կը գլորէին լեռներէն։ Քանդուած է պատմական վանք մը։

ԱՅՆ ՎԱՐՁԱԿԱԼՆԵՐԸ որ եռամսեան կանխիկ կը վճարեն, քսան առ հարիւր աւելցած պիտի գտնեն իրենց վճարելիքը, Յուլիս 15էն։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ երեք ընդդիմադիր կուսակցութիւնները հաւաքական զեկոյց մը հրատարակեցին, որով կը յայտարարեն թէ Ատնան Մենտերէսի կառավարութիւնը կը բռնաբարէ սահմանադրական իրաւունքները եւ կը խափանէ խօսքի, մամուլի, ժողովի ազատութիւնը, կը խախտէ համալսարանին եւ արդարադատութեան անկախութիւնը։ Հետեւաբար երեք ընդդիմադիր կուսակցութիւնները որոշած են այսուհետեւ աշխատիլ սերտ գործակցութեամբ։

ՓՈԹՈՐԻԿԸ եւ կարկուտը մեծ աւերներ գործեցին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Հունձքերն ալ վնասուեցան։ Փարիզի մէջ սաստիկ տաքին յաջորդեց անձրեւը։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 9).— Ձոյլ ոսկի՝ 460.000, նափոլէոն 3330, զուից. 3140, անգլ. 4090, տոլար (20) 16.520, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1085, տոլար 397, զուից. 95.75, պելժ. 7.80, լիր 0.62, փեզեթա 9։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթ.ի կողմէ։ Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի։ Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեւրունդի «Ռոստոմ» խումբի։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, 117 Ավրնիւ Քօրօ, Սէն Ժիւսթ, Պար տիւ Շալէի օդաւուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական պէսպիսուն բաժին։ Պ. Զ. Գասեան (երգ), Օր. Ս. Թուրքէլեան (արտասանութիւն), Պ. Ժ. Մալաեան (ջութակ), Պ. Ա. Յակոբեան (ֆանթէզի)։

Հայկական պար (ազգ. տարազով) Օր. Եղիս Կօշկարեան։ Ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Հրանտ Փանոսեանի, Սիմօն եւ Խոբէն Համբարձումեան եղբայրներու նուագախումբին։ Եւրոպական պարերուն բարձրախօս «ԱԼՔԱԶ»։ Կը մասնակցի նաեւ Թատերագիր – դերասան Պ. Գրիգոր Վահան։ «Մնկլզակցիներու Բարեսիրական Միութիւն» կատակերգութենէն տեսարանով մը։ Ընկերակցութեամբ խոստմնալից երիտասարդ Ժան Մակարեանի։ Առատ կերուխում, շամփուրով խորոված, ճոխ պիւֆէ։ Ժողովրդական գիներ։ Մուտքը ազատ է

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Ս. Ղազարի Ազգային երկրորդ ուխտագնացութիւնը Օգոստ. 10էն Սեպտ. 1։ Պայմաններու եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻՆ
29, Rue Bleue. Tél.: PRO. 79-09
եւ ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ
53, Rue de Châteaudun. Tél. Tri. 57-74

ՓԱԿՈՒԱԾ ԵՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ արձանագրութիւնները 1956–57 տարեշրջանին համար։

Վարժարանը լեցուած ըլլալով տեսչութիւնը կը ցաւի յայտնելու թէ բացարձակապէս կարելիութիւն չկայ ուէ դիմում ընդունելու։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

«Արաքս» երգչախումբին դաշտահանդէսը, որ անձրեւի պատճառով յետաձգուած էր, տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ կիր. 15 Յուլիս, նոյն վայրը՝ Պէլ Մէօնիէրի ծառաստանին մէջ, ամբողջ օրը։

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Օդափոխութեան համար վեց սենեակներ։ Լաւ յարմարութիւններով, երկու երկուքի բաժնուած, կառատունով, ծառաստաններով, պաղ ու հոսուն ջուրով, Ռուէթ Նասիոնալի վրայ, Վիէն քաղաքէն հինգ քիլոմեթր։

Դիմել Գրիգոր Հացագործեանի, 124 ռիւ Լաֆայէթ, Վիէն (Իզէր)։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի առտու ժամը 8էն մինչեւ իրիկուն ուշ ատեն, Տէսինի Պ. Նազարի սրճարանի պարտէզին մէջ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վալպանել Լա Փոմի եւ Ս. Մարսէյլի Մշակութային Միութեան կողմէ, 22 Յուլի, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Վալպանել, Պառ Վիտալի ծառապատ պարտէզին մէջ։

Տեղի կ'ունենան հայկական պար, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ պիտի ներկայացուի «Սամաթիացի Աբէկ Աղան»։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հերոսներու օրը Վալանսի մէջ, Յուլիս 29ին։

Տէսինի Մուրատ – Ռսսումնասիրացի դաշտահանդէսը Յուլիս 22ին։

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Վերջին արձանագրութիւնները մինչեւ ՅՈՒԼԻՍ 12

Գրել՝

Noubar Agopoff
168, Rue du Temple - Paris (3e).
C.C.P. 12783—16.—

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆեսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին առաջին խումբի արձանագրութիւնները փակուած ըլլալով, դիմումները նկատի կ'առնուին միայն երկրորդ խումբին համար։

Առաջին խումբի մեկնում 12 Յուլիս հինգշաբթի առաւօտ, ժամը 8ին, Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 ռիւ Ժան Կուժօն։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբին կողմէ, այս կիրակի Մէտոնի անտառը Պաղ Աղբիւրին քով։ Գեղարուեստական բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։ Օթօքարը կը մեկնի ժամը 8ին էկլիզ տը Պէլվիլէն։ Արձանագրուիլ ճաշարան Արթիւր եւ Ս. Էֆխանեանի մօտ, 70 ռիւ ժիւլիէն Լաքրուա։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Երուանդ Ճանկէօզեանի իր եղբօր՝ Սիմոն Ճանկէօզեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Այրի Հաճի Մայրիկ Ճանկէօզեանի, Տէր եւ Տիկին Ե. Ճանկէօզեանի, Տէր եւ Տիկին Թիրեաքեանի եւ բոլոր պարագաներուն իրենց զաւակին՝ եղբօր եւ ազգականին Պ. Սիմոն Ճանկէօզեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. կը յատկացնէ Պրեվանի հիւանդներուն։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերներ Երուանդ Ճանկէօզեանի եւ Ստեփան Թիրեաքեանի ու ընտանեկան պարագաներուն իրենց եղբօր եւ աներձագին մահուան առթիւ։

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ Լասիոթայի հայ հասարակութեան թէ այս շաբաթ, տեղի պիտի ունենայ պատարագ եւ հոգեհանգիստ, ինչպէս նաեւ պիտի կարդացուի Ամենայն Հայոց Հայրապետին անդրանիկ կոնդակը։ Եկեղեցւոյ հասցէն.— Ավրնիւ Անրի Ֆիւրշիէ, Լասիոթա։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Ամառնային բացօթեայ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յուլիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս Պլանքարտ Կառի կից Կրան Բէնի զովասուն պարտէզին մէջ։

Օդի անյարմարութեան պարագային պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ պարտէզի սրահին մէջ։

Նուագախումբ Ռընէ Տանի։
Մուտք 400 Ֆրանք։

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սեղանները՝ դիմելով Հ. Մ. Ը. Մ. անդամներուն մօտ։

Ծանօթ.— Կառ տը լ'էսթէն առնել 68 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Կար տը լա Պլանքարտ։

ՄԱՐՍԻԼԻԱՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ

Կազմակերպուած՝ Մ. – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան կողմէ։

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Մարսէյլէն՝ շաբաթ 21 Յուլիս։

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ի Մարսէյլ՝ երկուշաբթի 30 Յուլիս։

Ղեկավարութեամբ քարտուղար Ֆերապի։ Արձանագրութեանց համար դիմել Արամ Շէխիկեանին եւ Ս. Էքսէրճեանին,

Հեռ. Քօլպեր 33–80
Քօլպեր 30–80

Անմիջապէս ապահովել ձեր տոմսերը, մեկնողներութիւնը սահմանափակ ըլլալու

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն սովորաբար խմբական ժողովի կը հրաւիրէ «Աղբիւր Սերոբ» եւ «Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, իրենց ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլան կոմիտէի ընկերները։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ վարչական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 18.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Վարչութեան անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Եղանակին վերջին դասախօսութիւնը, այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. Աղասի Դարբինեան որ Հայաստանէն վերադարձին, Մոսկուայի մէջ ներկայ եղած է հայկական արուեստի տասնօրեակին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի առտու ժամը 8էն մինչեւ իրիկուն ուշ ատեն, Տէսինի Պ.Նազարի սրճարանի պարտէզին մէջ։

Տէր եւ Տիկին Աստուր Բաբաեան եւ զաւակները, Շուշանիկ եւ Անահիտ, Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Բաբաեան (Մարսէյլ), Ալեքսան Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Փանոսեան եւ զաւակը՝ Մարթին, Օր. Հրանոյշ Փանոսեան, խոր վիշտով կ'ողբան իրենց սիրելի հօր, կեսրայրին, մեծ հօր, հօրեղբօր եւ խնամիին՝

ԳՐԻԳՈՐ ԲԱԲԱԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցած է հայրենիքին մէջ (Լեռնային Ղարաբաղ), մօտ 55 տարեկանին։

Հանգուցեալին ոնկելի յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Աստուր Բաբաեան կը նուիրեն հազար ֆրանք Կապոյտ Խաչին, հազար ֆրանք Կարմիր Խաչին, հազար Ֆր. Փարիզի աղքատախնամին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Արտեմիս Բ. Զիլճեան իր ծանր հիւանդութենէն ապաքինման առիթով Ֆ. Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. ընտանիքին երկու անփոխարինելի կորուստներու ընկ. Դրոյի, խիզախ եւ յանդուգն հերոսին եւ ընկ. Վ. Նաւասարդեանի ներհուն խմբագրին եւ հաւատաւոր մեծ հայրենասէրին յիշատակին առջեւ, խոնարհելով փոխան ծաղկեպսակի, Հայ Մշակոյթի Տան կը նուիրեմ երեք հազար ֆրանք։

Բ. Զիլճեան

●

Տէր եւ Տիկին Ալթունեանէ Հ. Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք, Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Սիմոն Ճանկէօզեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ։ Պ. Վ. Ճէվահիրճեանէ տասը հազար ֆրանք, Փարիզի դարմանատան, իր երկրորդ զաւակին ծննդեան առթիւ։ Տիկին Եարմանեանէ 500 ֆրանք, Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին, ողբացեալ Լեւոն Սարաճեանի մահուան առթիւ։ Կ. Գաչատեանէ հազար ֆրանք, Հայ Կարմիր Խաչի հիւանդներուն, իր ընկերոջը ապաքինման առթիւ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒԼԻՍ • JEUDI 12 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7627 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3438

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱԺԱՆԱԿԻՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Երէկ ստացանք «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին Յունիս 27ի թիւը, ուր լրացուցիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ «կամաւոր»ներու արձանագրութեան մասին :

Նոր ժողովներ գումարուած եւ ճառեր խօսուած են, Հայաստանի երիտասարդները խանդավառելու եւ Ծայր. Արեւելք զրկելու համար :

Երեւանի բոլոր արդիւնաբերական եւ ուսումնական հաստատութեանց մէջ գումարուած ժողովներու ընթացքին «բազմաթիւ երիտասարդներ պատրաստակամութիւն են յայտնել մեկնելու» :

Ուրիշներ գացած են խամ եւ խոպան հողերը մշակելու, վարուցան կատարելու :

Առանք ալ պիտի երթան աճեցուած հացահատիկի առատ բերքն անկորուստ հաւաքելու » :

Այսպէս, Երեւանի «Գիւղմեխանիզացիայի տեխնիկում»ին ուսանողներու ժողովին մէջ դէպի խամ եւ խոպան հողերը մեկնելու «փափաք յայտնել են աւելի քան 150 մարդ» :

Երրորդ դասընթացքի ուսանող մը, Լ. Յովհաննիսեան, կը յայտարարէ ամենայն հպարտութեամբ.

— «Ես ի սրտէ ցանկանում եմ այս օրերս լինել խամ եւ խոպան հողերը իւրացնող հերոս հայրենակիցների մօտ, օգնել նրանց՝ հաւաքելու առատ բերքը» :

Դարձեալ Երեւանի Մոլոտովեան շրջանին մէջ ստացուած է 120 դիմում, համալսարանի ուսանողներէն :

Թերթը թեկնածուներուն անունները ալ արձանագրելով, կը յիշէ նաեւ միջնակարգ դպրոցի մը 10րդ դասարանի աշակերտ Կ. Ղազարեանի յայտարարութիւնը.

— «Ես գիտեմ որ զբօսանքի չեմ գնում : Այնտեղ պահանջւում են ամուր ձեռքեր, աշխատանքից չվախեցող մարդիկ : Ես կ'աշխատեմ այնպէս, որ արժանանամ հերոս նորաբնակների շնորհակալութեանը » :

Նոյն օրուան տեղեկութիւններու համաձայն, «քաղաքի երիտասարդներից ստացուել է աւելի քան 700 դիմում» :

Անցեալ Յունիսին, Հայաստանի հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէր թէ մինչեւ Մայիս 31 հազարերկու հարիւր դիմում կատարուած է «Հայաստանի երիտասարդ հայրենակիցներից», դէպի Ծայր. Արեւելքի շրջանները երթալու համար : (Սով. Հայաստան, 1 Յունիս) :

Նոյն օրը կ'աւետէին թէ «աւելի քան 150 երիտասարդներ» արձանագրուած են Լենինականի մէջ :

Ուրեմն, կամաւորներու թիւը արդէն անցած է երկու հազարը, առանց հաշուելու միւս քաղաքները :

Տարակոյս չկայ թէ պատկառելի թիւ մը պիտի կազմեն արձանագրութիւնները, մանաւանդ որ «դիմումների հոսանքը շարունակւում է», ինչպէս կը հաւաստէ «Սովետական Հայաստան» :

Այսպէս, մեր հայրենիքն ալ «կամաւորապէս» մասնակցած պիտի ըլլայ այս նոր արշաւին, առանց որեւէ փոխարինութիւն սպասելու : Պիտի մասնակցի այնպիսի համեմատութեամբ մը որ իր ուժերէն ալ վեր է, բաղդատելով բնակչութեան թիւին հետ :

Երբ այս տողերը կը գրենք, բացուած է Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին նստաշրջանը (սեսիա?) :

Հայաստանի «դեպուտատ»ները պիտի համարձակի՞ն կարգ մը խուռներու մասին ալ խօսիլ, երբ հետզհետէ կը ծանրանայ պարտականութեանց բեռը :

«Հայրենասիրական» արշա՞ւ :

Ի՞նչ տարբերութիւն երբեմնի «ամէլէ թապուր»ներէն : Շ.

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԸՆԿԵՐ Վ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, ողբացեալ ընկեր Վ. Նաւասարդեանի յիշատակին նուիրուած սգահանդէսը տեղի ունեցաւ, շաբաթ գիշեր, 7 Յուլիս, «Սոսիէթէ Սավանթ»ի ընդարձակ սրահին մէջ :

Օրուան նախագահը, Շաւարշ Միսաքեան, ժամը 9.30ին սգահանդէսին բացումը կատարելով հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել յիշատակը մեծ Հայուն, մինչ դաշնակի վրայ, ընկ. Կ. Աֆրիկեան կը նուագէր Շոփէնի Մահերգը :

— «Երկու անփոխարինելի կորուստներ՝ երեք ամսուան մէջ : Մէկը՝ Դրօ, բազուկ : Միւսը՝ Վահան Նաւասարդեան, միտք եւ որոնում : Մէկը՝ քաջութիւն եւ յանդգնութիւն, միւսը՝ մարմնացեալ աշխատանք յօգուտ Հայկական Դատին եւ մշակոյթին »

Պարզելէ ետք Վ. Նաւասարդեանի դիմագիծը՝ իբրեւ կուռ տեսաբան եւ տքնաջան հրապարակագիր, ընկերը բացատրեց անոր անհաշտ պայքարին իմաստը, որ կը խտանար հետեւեալ պահանջներուն մէջ, յանուն Դաշնակցութեան. —

Տեսնել Հայրենիքը ազա՛տ,
Տեսնել զայն անկա՛խ,
Տեսնել միացած եւ ամբողջացած անոր նուիրական հողը.
Արցունք եւ արիւն չտեսնել հայ ժողովուրդի աչքերուն մէջ.
Հայ շինականը տէր դարձնել իր արդար վաստակին.
Հաւատացեալը ազատ ձգել անվախօրէն իր Աստուծուն աղօթելու.
Խորտակել հայ մտածումին վրայ ծանրացած շղթաները.
Հայ լեզուն ազատել զինք կաշկանդող կապանքներէն.
Թոյլ տալ որ Հայ Հանճարը ազատօրէն ծաղկի իր ազատ հայրենիքին մէջ.
Ազատ տեսնել հայ քաղաքացին ազատ Հայաստանի մէջ : (1949) :

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Հրանտ Սամուէլ, որուն ճառը պիտի հրատարակենք առանձին :

«Տէր Կեցո»ն երգեց երգչախումբ մը որ կը բաղկանար Պ. Պ. Ղազարոսեանէ, Ս. Պօյաճեանէ եւ Պերճար Տէտէճեանէ; Դաշնակով կ'ընկերանար Կարօլին Աֆրիկեան : Յետոյ բեմ բարձրացաւ ընկեր Յ. Եղիազարեան եւ Ֆրանսերէն յղուած ճառ մը արտասանեց :

— «Ոչ եւս է ան... եւ հայ ժողովուրդն ու Դաշնակցութիւնը սուգի մէջ են : Ճակատագիրը անխղճօրէն կը հարուածէ մեր ժողովուրդը : Երեք ամսուան մէջ երկու դէմքեր կը հեռանան մեր քաղաքական ասպարէզէն : Ոչ եւս է ան ... քաղաքական ուժեղ անհատականութիւն մը, որ դարձաւ մեր ժամանակակից պատմութեան ամէնէն հզօր դէմքերէն մէկը : Բովանդակ հայ երիտասարդութիւնը խորապէս կը զգայ կորուստը անոր, որ իր կեանքի այդպարագին նուիրուեցաւ, զոհուեցաւ հայ ժողովուրդին եւ մեր կուսակցութեան համար : Մինչեւ վերջը ամուր մնաց իր դիրքին վրայ, հակառակ բոլոր հալածանքներուն : Յետոյ Եգիպտոս, ուր «Յուսաբեր» մը բարձրացաւ, խմբով : Նաւասարդեան կը մեռնի՝ գրիչը ձեռքին, բայց, աւաղ, կը կորսուի այնպիսի ժամանակի մը՝ երբ աշխարհ կը գտնուի վերիվայրումներու մէջ : Կը մեկնի՝ բայց կը ձգէ իր գործերը, իր յիշատակները եւ իր կեանքին օրինակները : Մեզի, երիտասարդներուս — մեզի կը մնայ նոյն հաւատքով շարունակել գործը անոր, որ ձգեց անմոռանալի եւ մեծ անուն մը՝ Վահան Նաւասարդեան » :

Ցաւակցական նամակներ ղրկած էին Եւրոպայի Ազգ. Խորհուրդը, Վրաց Ազգ. Խորհուրդը, Վրաստանի քաղաքական կազմակերպութիւնը, Ազրբէջանի ազգ. կազմակերպութիւնը, ինչպէս եւ ծանօթ անձեր : Նախագահին հրաւէրով ներկաներէն խօսք առաւ մեր ծերունազարդ բարեկամը, Պ. Ա. Վաչեանց, որ շեշտեց. — «Հայ ժողովուրդը կրկին պիտի ծնի Վ. Նաւասարդեաններ եւ Դրօներ » :

«Տէր ողորմեա»ն երգուեցաւ քառաձայն : Ապա բեմ բարձրացաւ օրուան վերջին բանախօսը՝ ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան, որ հարեւանցի ակնարկ մը նետելով Վ. Նաւասարդեանի կեանքին վրայ, ըսաւ.

— «Յիսուն տարի առաջ, շատերէն մէկն էր ան, տաղանդաւոր դարձաւ լաւերէն մէկը, յետագային՝ քաջերէն մէկը եւ ի վերջոյ, Դաշնակցութեան կարեւորագոյն ղեկավար դէմքերէն մէկը : Արտասահման եկաւ հարուստ պաշարով եւ պատրաստուած : Կրցաւ շուտով ըմբռնել մեր իրականութեան բոլոր պահանջները, տեսնել վտանգը՝ որ կախուած էր ժողովուրդին գլխուն : Գործի լծուեցաւ օրուան համապատասխան զէնքերով, ընտրաբար գործածեց ամէնէն հատու զէնքը, ազատ խօսքը, իր գրիչը, այլ խօսքով՝ իր ուղեղը :

«Հայրենիքը իրեն համար հող, տարածութիւն չէր միայն : Անհրաժեշտ էր, որ հայրենիքը հայ ըլլար իր կրօնքով, իր ժողովուրդով, արուեստով եւ բարքերով, հայրենիքը հայ ըլլար իր անցեալով, ներկայով եւ յաւիտենութեան ձգտող իր ապագայով : Այս է, որ անիկա իբրեւ դաւանանք կը կապէր մեզի : Դաշնակցութիւնը իրեն համար անդնահատելի այն ուժն էր, որ պիտի վերականգնէր հայ ժողովուրդը : Դաշնակցականները՝ այն ուխտեալները, որոնք պարտաւորութիւններ ունին, առանց իրաւունք ունենալու, ինչպէս էր ինքը՝ Վ. Նաւասարդեան :

Օտարներն ալ այսօր, մեզի նման, կ'ողբան անոր կորուստը, որովհետեւ ան իր հմայքը ձգած էր անոնց վրայ : Վերջին տարիներուն՝ Վ. Նաւասարդեան դարձաւ իմաստուն ղեկավարը՝ կովկասեան ժողովուրդներու, որովհետեւ պաշտպանն էր բոլոր ժողովուրդներու, անխտիր :

Վ. Նաւասարդեան, իր անձին մէջ զոհած էր ամէն ինչ որ անձնական է եւ կեդրոնացուցած այն բոլորը՝ որ անանձնական է» :

Կարդացուեցաւ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խօսքը : Յետոյ, ներկաներէն խօսք առաւ Պ. Ա. Խնդկարեան.

— «Շատեր այն տպաւորութիւնը ունեցած են Վ. Նաւասարդեանէն թէ ան չէր կրնար ունենալ հակառակորդ բարեկամներ : Սխալ է : Որովհետեւ այն մարդը՝ որ անկեղծօրէն կը սիրէ իր ազգը, միշտ տարբեր ուղիներով նոյն նպատակին ձգտող մարդոց հետ կը մնայ հակառակորդ, բայց բարեկամ, այնպէս էր Վ. Նաւասարդեան : Բարձր մտաւորական մըն էր, որ մեր կեանքի վերջին շրջանին կը գտնուէր պահակ, ճիշդ այնտեղ՝ ուր պէտք էր : Հրապարակագրութեան մէկ մեծ վարպետն է, որ կորսնցուցինք : Վ. Նաւասարդեան ջահակիր չեղաւ մեր կեանքին մէջ, այլ եղաւ ջահ, ու մեր ժողովուրդը լուսաւորելու համար՝ ինք այրեցաւ» :

Վերջին խօսքը առաւ Ֆրանսայի Հայ կաթողիկէ համայնքին առաջնորդը, Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի.

— Կրնայ ըլլալ որ ոմանք զարմանան եւ ըսեն թէ ի՞նչ գործ ունի եկեղեցական մը հոս, բայց ես կը նկատեմ որ եկեղեցականի մը ներկայութիւնը պարտականութիւն մըն եւ անհրաժեշտութիւն մըն է մեծ Հայու մը այս սուգին մէջ (ԽՄԲ.— Ընդծումը մեր կողմէ) :

« Անձնապէս հաճոյքը ունեցած եմ ճանչնալու Պ. Նաւասարդեանը, նախ

(Շար.ը տեսնել Բ. էջ)

ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Երէկ, չորեքշաբթի, արկածի մը պատճառաւ, տպարանին ելեկտրական հոսանքը մինչեւ իրիկուան ժամը 6 կտրուած ըլլալով, ստիպուեցանք միայն երկու էջ հանել Թերթը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԺՈՒԱՐ Է ՃՇԴԵԼ

Յունիս 29ին լուր մը արտատպուած էր Պոլսոյ թերթերէն :

Օսմ. պետութեան Մասնաւոր Կազմակերպութեան (Թէշքիլաթը Մախսուսէ) պետը, գնդ. Հիւսամէտտին իր յուշերուն մէջ յայտնած էր անունները այն գաղտնի գործակալներուն որոնք զինադադարի շրջանին աշխատած էին իր կազմակերպութեան մէջ :

Այս առթիւ կը յիշէր պուլկարահայ մը, «Բանիթիկեան Էֆէնտի»ն, հետեւեալ վկայութեամբ .

— «Անձնական եւ անգնահատելի ծառայութիւններ մատոյց մեզի : Անգլիացիներուն ձեռքը գտնուած բոլոր պլանարաններուն, մթերանոցներուն եւ զէնքերու քանակն ու որակը եւ շոգենաւերով ուր ղրկուիլը մեզի կը հաղորդէր» :

Յետոյ կ'ըսէր թէ մառեշալ Ֆէվզի փաշան գնահատական գիր մը տուած էր Բանիթիկեանի, բայց երբ այս վերջինը Պուլկարիա գնաց եւ վերադառնալ ուզեց, մերժեցին :«Ասոր վրայ Բանիթիկեան խիստ յուզուեցաւ եւ սրտի ցաւէն մեռաւ » :

Տրակինեանէն Տիկին Ս. Երուանդեան (ծնեալ Բանիթիկեան), երկար նամակով մը կը յայտնէ թէ ամբաստանեալը իր չորս եղբայրներէն մէկն է, Արմենակ :

Տիկինը պատմելով միւս երեք եղբայրներուն ազգասիրական ծառայութիւնները, կը խոստովանի թէ շատ բան չի գիտեր Արմենակի մասին, ինք Ֆրանսա գտնուած ըլլալով, Ա. մեծ պատերազմի շրջանին :

— «Անշահախնդիր եւ անվախ, Արմենակ Հայկ. Դատին օգնելու համար մտած էր անգլիական Ինթելիճընսին մէջ, ուր գնահատուած էր եւ մեծապէս օգտակար եղած է շատ մը պարագաներու մէջ» :

Յետոյ կ'ըսէ թէ մահուան դատապարտուած էր Պուլկարիոյ մէջ, Թուրքերու պահանջով, բայց փրկուեցաւ ազդու միջամտութեամբ :

— «Զինադադարի շրջանին խորունկ վիշտ կը զգար, տեսնելով որ անգլիական քաղաքականութիւնը փոխուած է եւ թէ Անգլիացիները մէկիկ մէկիկ ետ բերել կուտան Մալթայի Թուրք աքսորականները (ջարդարարները) եւ կը զինեն զանոնք : Վերջապէս զզուած եւ բանտի տառապանքներէն առողջութիւնը խանգարուած, նախընտրած էր Սոֆիա քաշուիլ, ուր համեստօրէն կ'ապրէր իր կնոջը հետ եւ որբուհի մըն ալ որդեգրած էր : Այնտեղ մեռաւ 1933ին » :

Տիկինը այս առթիւ կը յիշէ կարգ մը բարի վկայութիւններ եւ հրատարակութիւններ :

Ես ալ շատ բան չեմ գիտեր Արմենակ Բանիթիկեանի գաղտնիքներու մասին :

Երկու պարագաներ մութ կը մնան եւ տեղն է որ արձանագրեմ.—

Առաջին.— Զինադադարին, երբ կը ծառայէր Պոլսոյ անգլ. «Ինթելիճընս»ի մէջ, Արմենակ Բանիթիկեան պատճառ եղաւ որ արդար պատիժէն խուսափէր տաճկացած հայ լրտես մը, որ իբրեւ թէ Անատոլու պիտի երթար, Էնվէրի հետքը գտնելու համար :

Երկրորդ.— Մինչեւ այսօր ալ գաղտնի կը մնայ թէ՝ փոքր Ասիոյ աղէտէն վերջ, երբ խուճապ ծագած էր եւ Պոլիսն ալ կը պարպուէր, Ա. Բանիթիկեան ինչո՞ւ Անգարա գնաց, մտնելով Թուրքիոյ Ապահովութեան տեսչութեան մէջ : Վ.Ա.Հ.

1938ին Համ, ապա Գահիրէ, «Յուսաբեր»ի նախկին խմբագրատան մէջ ուր կ'աշխատէր ճգնաւորի մը նման։ Իմ հիացումս յայտնած եմ արդէն այն ատեն այնքան նուիրման առթիւ աշխարհական անհատի մը կողմէ որ կրօնական պաշտափարականի մը ծառայողի նման մոռցած էր իր շուրջը եղած աշխարհը եւ կը հետապնդէր իր գաղափարականը։ Պ. Նաւասարդեան եղաւ երկրպագու մը ճշմարտութեան։ Եւ հաւատացիր է որ մէկը այդքան քաջութեամբ եւ անկեղծութեամբ զրէ ճշմարտութիւնը։ Մինչ կը սգանք այսօր իր անդարձ մեկնումը, խիղճ մը, մաղթանք մը կը բարձրանայ մեր սրտէն— այն անձը որ իր կեանքը նուիրեց իր հայրենիքին ազատագրութեան, արժանի է որ ստանայ իր արդար վարձատրութիւնը, եւ ճշմարտութեան մարմնացումը Տէրն Մեր Յիսուս Քրիստոս տայ իրեն՝ իր երկրաւոր անմահութեան հետ նաեւ երկնային անմահութիւն»։

Սգահանդէսը վերջացաւ նախագահին փակման խօսքով.

— «Արտասահմանի մէջ բացուած ամէն գերեզման ուղենիշ մըն է եւ խորհրդանիշ։ Միեւնոյն ատեն ահազանգ՝ կէս ճամբան չմնալու համար։ Վահան Նաւասարդեան առիթով մը կը հառաչէր. — «Իշխան ժողովուրդ որ մնաց անիշխան»։ Երիտասարդներ, կը յիշէք Մարաթոնի ճակատամարտը, երբ յոյն զինուոր մը կը սուրար դէպի Աթէնք, յաղթանակը աւետելու համար, եւ ուժասպառ ինկաւ կէս ճամբան, բայց կրցաւ շշնջել.—«Աթենացիներ, ուրախացէք, յաղթեցինք»։ Ահա սերունդ մը որ կ'անհետանայ յամրաբար, այն վստահութեամբ թէ շարունակելով ճամբան, պիտի կրնաք աւետել. — Տարագիրներ հայաշխարհի, յաղթեցի՛նք։ Իշխան ժողովուրդը այլեւս տէրն է իր հայրենիքին ու ճակատագրին»։

× Յիշենք նաեւ որ սգահանդէսի ամէնէն յուզիչ պատկերներէն մէկն էր Վահան Նաւասարդեանի նկարը որ պատրաստած էր ընկեր Միրայր Փալամուտեան։ Կարելի չէր առանց յուզուելու նայիլ բեմին վրայ մեր ողբացեալ մեծ ընկերոջ աչքերուն, այնքան կենդանի արտայայտութեամբ ›

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սապոնճեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրով, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ մասնակցեցան իրենց սուգին, ողբացեալ մօր եւ ազգականին Յուդիթ Սապոնճեանի մահուան առթիւ։

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Ս. Ղազարի Ազգային երկրորդ ուխտագնացութիւնը Օգոստ. 10էն Սեպտ. 1։ Պայմաններու եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻՆ
29, Rue Bleue. Tél.: PRO. 79-09
եւ ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ
53, Rue de Châteaudun. Tél. Tri. 57-74

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Ամառնային բացօթեայ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յուլիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս Պլանքարտ Կառի կից Կրան Բէնի զովասուն պարտէզին մէջ։

Օդի անյարմարութեան պարագային պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ պարտէզի սրահին մէջ։

Նուագախումբ Ռընէ Տանի։
Մուտք 400 ֆրանք։

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սեղանները՝ դիմելով Հ. Մ. Ը. Մ. անդամներուն մօտ։

Ծանօթ.— Կառ տը լ'Էսթէն առնել 68 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Կար տը լա Պլանքարտ։

ՓԱԿՈՒԱԾ ԵՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ արձանագրութիւնները 1956–57 տարեշրջանին համար։

Վարժարանը լեցուած ըլլալով տնօրէնութիւնը կը ցաւի յայտնելու թէ բացարձակապէս կարելիութիւն չկայ նոր դիմում ընդունելու։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթ.ի կողմէ։ Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի։ Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբի։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, 117 Ավընիւ Քօրօ, Սէն Ժիւսթ, Պար տիւ Շալէի օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՇԱՀՊԱՂԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական պէսպէսուն բաժին։ Պ. Զ. Գասեան (երգ), Օր. Ս. Թուրքէլեան (արտասանութիւն), Պ. Ժ. Մալաեան (ջութակ), Պ. Ա. Յակոբեան (ֆանթէզի)։

Հայկական պար (ազգ. տարազով) Օր. Եղիս Կօշկարեան։ Ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Հրանտ Փանոսեանի, Սիմօն եւ Խորէն Համբարձումեան եղբայրներու նուագախումբին։ Եւրոպական պարերուն բարձրախօս «ԱԼՔԱԶ»։ Կը մասնակցի նաեւ Թատերագիր - դերասան Պ. Գրիգոր Վահան։ «Մանկավարժներու Բարեսիրական Միութիւն» կատակերգութենէն տեսարանով մը։ Ընկերակցութեամբ խոստմնալից երիտասարդ Ժան Մակարեանի։ Առատ կերուխում, շամփուրով խորոված, ճոխ պիւֆէ։ Ժողովրդական գիներ։ Մուտքը ազատ է

Այրի Տիկին Մ. Մանուկեան, զաւակները եւ թոռները, ինչպէս նաեւ Մանուկեան, Փերհատեան, Բուրգլան, ընտանիքները եւ բոլոր ազգականները խոր սուգով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ՄՈՐԻՍ-ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

(Ասպետ Պատուոյ Լեգէոնի, զին. շքանշան պատերազմական խաչ, (1914 – 18 – 1939 – 45), շքանշան դիմադրական ճակատի, փոխ քաղաքապետ Տէօյլ – Լապարի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 64 տարեկանին, իր բնակարանին մէջ, 26 ռիւ տը լա Կառ, Տէօյ Լա Պար։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի ժամը 11.15ին, իր թաղին Նօթր Տամի եկեղեցին։ Թափօրը բնակարանէն կը մեկնի ժամը 11ին։

Մարմինը պիտի ամփոփուի թաղին գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի դպրոցին տարեվերջին դաշտահանդէսը որ յետաձգուած էր հրապարակագիր Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆի մահուան առթիւ, տեղի կ'ունենայ այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն։

Տը Լա Կրիվօլէ տ'Իւրիաժի գեղեցիկ ծառաստաններուն տակ, 900 մեթր բարձրունքի վրայ, Սիւր լա Ռուժ տը Սէն Մարթէն տ'Իւրիաժ։

Կը խօսի Պ. Կ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Դպրոցի աշակերտներու կողմէ երգեր եւ արտասանութիւններ։

Ճոխ պիւֆէ առատ ուտելիք, մատչելի գիներով։

Օթօքարները կը մեկնին առաւօտ ժամը 8.15ին Ա. լա Պարիէր տիւ Քուր Պէրիա, 8.20ին Փլաս տը Վէրտէօն, 8.30ին Շըմէն տը լաւ Փլէն, 9.30ին դպրոցի սրահին առջեւ 9 Շըմէն Պրին։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

«Արաքս» երգչախումբին դաշտահանդէսը, որ անձրեւի պատճառով յետաձգուած էր, տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ կիր. 15 Յուլիս, նոյն վայրը՝ Պէլ Մէօնիէրի ծառաստանին մէջ, ամբողջ օրը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի առաւ. ժամը 8էն մինչեւ իրիկուն, ուշ ատեն, Տէսինի Պ. Նազարի սրճարանի պարտէզին մէջ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայկական հերոսամարտի օրը «Խանասորի» տարեդարձին առթիւ, Շաւիլի անտառը, 29 Յուլիս, կիրակի օրը։

Imp. «Araxes», 46. Rue Richer - Paris (9e)

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆեսանվիլլէի օդափոխութեան կայանին առաջին խումբի արձանագրութիւնները փակուած ըլլալով, դիմումները նկատի կ'առնուին միայն երկրորդ խումբին համար։

Առաջին խումբի մեկնում 12 Յուլիս հինգշաբթի առաւօտ, ժամը 8ին, Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 ռիւ Ժան Կուժօն։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբին կողմէ, այս կիրակի Մէտոնի անտառը Պաղ Աղբիւրին քով։ Գեղարուեստական բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։ Օթօքարը կը մեկնի ժամը 8ին Էկլիզ տը Պէլվիլէն։ Արձանագրուիլ ճաշարան Արթիւր եւ Ս. Էփխանեանի մօտ, 70 ռիւ Ժիւլիէն Լաքրուա։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նինա Եազուտեանց, զաւակները, փեսաները եւ թոռները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր

ԽՈՐԷՆ ԵԱԶՈՒՏԵԱՆՑԻ

յիշատակին, մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Ինչպէս նաեւ իրենց տագրոջ եւ հօրեղբօր՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ԵԱԶՈՒՏԵԱՆՑԻ

եւ իր զաւկին Էտիկի յիշատակի։

Այս առթիւ Տիկին Եազուտեանց հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան ֆոնտին։ Հազար ֆրանք ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պօղոս Պալիկեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ եւ Արշալոյս Խրալեան և զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր եւ Փերուզ Պօյաճեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ Հայկանոյշ Պալիկեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Փրատոյի մայր եկեղեցին։

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ Լասիոթայի հայ հասարակութեան թէ այս շաբաթ, տեղի պիտի ունենայ պատարագ եւ հոգեհանգիստ, ինչպէս նաեւ պիտի կարդացուի Ամենայն Հայոց Հայրապետին անդրանիկ կոնդակը։ Եկեղեցւոյ հասցէն.— Ավընիւ Անրի Ֆիւրշիէ, Լասիոթա։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն ստիպողաբար խմբական ժողովի կը հրաւիրէ «Աղբիւր Սերոբ» եւ «Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, իրենց ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլան կոմիտէի ընկերները։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի առաւ. ժամը 8էն մինչեւ իրիկուն ուշ ատեն, Տէսինի Պ. Նազարի սրճարանի պարտէզին մէջ։

ԼԻՈՆԻ ՀԱՄԱՐ հաշուապահութիւն, սղագրութիւն եւ մեքենագրութիւն գիտցող փորձառու հայ օրիորդի մը եւ կամ երիտասարդի մը պէտք ունինք մեր վաճառատան գրասենեակին մէջ աշխատելու համար։

Դիմել Պահատուրեան,
246, ռիւ Վանտոմ, Լիոն։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Շաւիլէն Այրի Տիկին Սաթենիկ Կիւլեան եւ տղան Պ. Հայրիկ Կիւլեան, ողբացեալ Սիմոն Ճանկէօզեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին։

Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Կիւլեան նոյն առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկին Մարի Սարաճեան, Այրի Տիկին Վերժին Սարաճեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ Կարապետ Սարաճեանի մահուան առթիւ։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 13 ՅՈՒԼԻՍ • VENDREDI 13 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7628 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3439

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՒԺԱՆԱՎԱՐ ՀՐՋԻԳՆԵՐ

Այլեւս տարակոյս չկայ թէ կարգ մը թուրք թերթեր եւ գրիչներ կանխորոշ ծրագրի մը կը հետեւին, հասարակ հը-ձիգի դեր կատարելու եւ ամբոխին կեր ճարելու համար։

Ցուշեր կամ պատմական տեսութիւններ հրատարակելու պատրուակին տակ, անոնք ամէնէն զարշելի եւ գրգռիչ սուտերն ու քսութիւնները կը թխեն, անպարտկելի չարախնդութեամբ։

Արդէն առիթ ունեցանք օրինակներ յիշելու։ Բայց նորէն կը յիշեցնենք, որովհետեւ, ինչ որ տեղի կ'ունենայ պատահմունք չէ, այլ յատկապէս ծրագրուած նպատակ։

Այսպէս, քանի մը ամիս առաջ, կարեւոր թերթ մը, Պոլսոյ թուրքերէն «Թան»ը ամենայն լրջութեամբ կը գրէր թէ «Իթթիհատ եւ Թերագգը կառավարութիւնը մաս մը հայ հայրենակիցներ հայրենիքին աւելի հանդարտ շրջաններ փոխադրած էր շատ իրաւացի պատճառներով»։

Եւ կը շարունակէր, նոյն շնականութեամբ.

— «Իբրեւ թէ այդ տեղահանութեան ընթացքին հազարաւոր Հայեր ջարդուեր են Թուրքերու կողմէ»։

Ուրիշ հրձիգ մը, տխրահռչակ «Թէշքիլաթը Մահսուսէ»ի պետը՝ գնդ. Հիւսամէտտին, կը շարունակէ մթնոլորտ ստեղծել «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ, գրգռիչ սուտերով, չարամիտ խեղաթիւրումներով եւ քնարեր մասալներով։

Արդէն հրատարակեցինք Պողպլայանի գայմագամին՝ արիւնարբու Քեմալ պէյի «նահատակութեան» պատմութիւնը։

Այդ առթիւ նենգամիտ յուշագիրը, որ շատ լաւ գիտէ Հայաջինջ Սարսափներուն բոլոր գաղտնիքները, կը գրէր, առանց ամօթի եւ ձեռքը – ոտքը դողալու.

— «Իթթիհատի կեդրոնին այդ հրամանը անարժէք փոխադարձութիւն մըն էր միայն»։

Շարունակելով իր յուշերը, Հիւսամէտտին (այլ անուամբ Սամիհ Նաֆիզ Թանսու) ինքզինքն ալ կը գերազանցէ նենգամտութեամբ եւ լրբութեամբ։

Արդարեւ, արիւնախանձ խուժանավարութեան գլուխ-գործոց մըն է իր վերջին պատմութիւնը, որ հրատարակուեցաւ Յուլիս 9ին։

Պիտի արտատպենք այդ ալ, միւս հէքեաթներուն հետ։

Միջանկեալ ըսենք որ այս անգամ յուշագիրը ուղղակի կ'ամբաստանէ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը, «Զաւէն էֆէնտի»ն, ըսելով թէ մասնաւոր ցանկեր կը ներկայացնէր մեծ – եպարքոս Ֆէրիտ փաշայի, «Թուրք մտաւորականները մի առ մի կախաղան ղրկելու համար»։

Միեւնոյն ատեն կ'ամբաստանէ «Մխիթարեան աղանդին» վարդապետները, որոնք «Ս. Ղազարի վանքին մէջ Հայոց գրականութիւնն ու լեզուն զարգացնելու երեւութական քօղին տակ, կ'ուզէին մէկ դրօշի տակ համախմբել աշխարհի բոլոր Հայերը, հովանաւորութեամբ Ռուսիոյ»։

Տակաւին կը խօսինք, երբ հրատարակենք ամբողջ պատմութիւնը։

Ինչպէս կը տեսնէք, միացեալ ճակատ կազմեր են կարգ մը պէյեր, պաշեր եւ էֆէնտիներ, Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին անճիտումը արդարացնելու եւ հակահայ զգացումներ սերմանելու համար։

Եւ այս քէնական շահատակութիւնը կը կատարեն ճիշդ այն պահուն երբ Ատնան Մենտերէսի կառավարութիւնը մամուլի նոր օրէնք մը հրատարակած է, ծանր պատիժներ սահմանելով անոնց որ «համբաւը յուզումի եւ իրարանցումի կը մատնեն» կամ «յոռի մտադրութեամբ եւ մասնաւոր դիտումով հրատարակութիւններ կ'ընեն»։ (Յ«գ. 3)։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՂՏՈՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԷ ՊԱՂՏԱՏԻ ԴԱՇԻՆՔԸ

Իսրայէլի արտաքին գործերու նախարարը, Տիկին Կոլտա Մէյերսոն, ունկնդրութեան ընդունելով զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, զօր. Պըրնըս, պարզեց իր կառավարութեան դիրքը վերջին դէպքերու առթիւ։ Մասնաւորապէս շեշտեց թէ Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի կողմէ կազմակերպուած աճաբեկիչ հրոսախումբեր կը գործեն Յորդանանի մէջ, առանց Հիւսէյին թագաւորին կառավարութեան գիտութեան, բայց մեղսակցութեամբ Արաբական Լեգէոնին, որ հետզհետէ աւելի յարձակողական դարձած է, Կլըպ փաշայի պաշտօնանկութենէն ի վեր։ Այս առթիւ յիշեց վերջին դէպքերը, շեշտելով կացութեան ծանրութիւնը։ Բացատրեց թէ Իսրայէլ վճռած է թոյլ չտալ որ արշաւներ կատարեն Եգիպտոսի «ֆետայիները» որոնք Իսրայէլ կը մտնեն Կազայէն եւ յետոյ Յորդանան կ'ապաստանին։

Խօսակցութեան ներկայ էին Իսրայէլի արտաքին գործերու նախարարութեան զինադադարի տնօրէնը եւ զօր. Պըրնսի քաղաքական խորհրդականը։ Իսրայէլի տեղեկութեանց համաձայն, Ապրիլ 26էն ի վեր 99 դէպքեր պատահած են Իսրայէլ-Յորդանան սահմանագլուխին վրայ։ Այս դէպքերուն հետեւանքով սպաննուած են վեց Իսրայէլացիներ, եօթը հոգի ալ վիրաւորուած։ Պաշտօնական յայտարարութիւն մը կ'ըսէ թէ յարձակումներուն գոնէ մէկ մասը կատարուած է Յորդանանի ֆետայիներուն կողմէ։ «Հաստատուած է թէ այս ձեռնարկները, որոնց մասնակցած են 200 հոգի, ամբողջութեամբ կամ մեծ մասով կատարուած են Արաբական Լեգէոնի կեդրոնին կողմէ»։

× Իրանի Շահը, որ Մոսկուա կը գտնուի։ Յուլիս 10ին վճռական դիրք մը բռնեց Պաղտատի դաշինքի մասին, Կրեմլինի մէջ։ Այդ օրը փայլուն ընդունելութիւն մըսարքուած էր մառեշալ Վորոշիլովի կողմէ, ի պատիւ Շահին եւ Սորայա թագուհիին։ Վորոշիլով յայտարարեց.

— «Խ. Միութիւնը «երբեք չսպառնար եւ պիտի չսպառնայ Իրանի։ Բայց կ'ուզենք որ Իրանի հողը չօգտագործուի, ըսպառնալու համար մեր հարաւային սահմաններուն։ Ահա թէ ինչու բացէ ի բաց կը յայտարարենք թէ մենք հակառակ ենք յարձակողական խմբակցութեանց որոնք մէկ կողմէ վտանգ մը կը կազմեն խաղաղութեան համար իբրեւ ամբողջութիւն, միւս կողմէ կը շարունակեն գաղթատիրական քաղաքականութիւնը Միջին Արեւելքի երկիրներուն հանդէպ»։

Խ. Միութեան նախագահը չյիշեց Պաղտատի դաշինքը, որուն անդամ է Իրան, սակայն բացորոշ էր որ անոր կ'ակնարկէր։ Շահը պատասխանեց, պաշտպանելով դաշինքը, առանց յիշելու անունը.— «Իրանի կառավարութիւնը երբեք չէ միացած որեւէ յարձակողական խմբակցութեան ընդդէմ Խ. Միութեան եւ երբեք պիտի չմիանայ։ Եթէ Իրանի կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է իր երկրին պաշտպանութեան համար, անոնք հիմնուած են անցեալ փորձառութեան եւ միջազգային ընդհանուր կացութեան վրայ»։

Տօնական մթնոլորտին մէջ, Շահը մանրամասնութիւններ չյայտնեց «անցեալ փորձառութեան» մասին։ Բայց ակնարկը թափանցիկ էր։ Կը յիշուի թէ երկրորդ աշխարհամարտին Խ. Միութեան զօրքը Ատրպատական մնաց պարպումի դաշնադրէն ետքն ալ եւ խորհրդային գործակալները ինքնավարութիւն պահանջեցին այդ նահանգին համար։ Գաղթատիրութեան մասին ալ խօսելով, Շահը շեշտեց.

— «Մենք միշտ ընդդիմացած ենք այդ կարգի սկզբունքներու։ Մենք նոր պետութիւն չենք, այլ դերիչխան պետութիւն մը՝ 25 դարէ ի վեր։

Շահը իր երկիրը պիտի վերադառնար երէկ, հինգշաբթի։ (Մոսկուա կը գտնուի Յունիս 25էն ի վեր)։

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

ԸՆՏՐԵՑ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

•

ԶԱՐԵՀ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԵՐԴՈՒՄԸ

Յուլիս 9ին իր երրորդ նիստը գումարեց Կիլիկեան Թեմերու ազգ. ընդհ. ժողովը, Անթիլիասի վեհարանին մէջ։ Այս առթիւ Ազդակէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ժողովը տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան երեք եկեղեցական եւ 14 աշխարհական երեսփոխաններու։ Կը բացակայէին Կիպրոսի երեսփոխան Պ. Յ. Պոհճալեան, առողջական պատճառներով եւ Պ. Գառնիկ Մինասեան որ Պարսկաստան կը գտնուի։

Դիւանի ատենապետ Պ. Վահէ Սեթեան կարդաց օրակարգը,— 1. Ընտրութիւն Կեդր. Կրօն. Ժողովի եւ Կեդր. Վարչութեան.— 2. Նորընտիր կաթողիկոսին սահմանադրական երդումը։

Թեր ու դէմ վիճաբանութիւններէ ետք, ձեռամբարձ քուէարկութեամբ որոշուեցաւ Կեդր. վարչութեան եւ Կրօն. ժողովին անդամներուն թիւը 7էն բարձրացնել 11ի։

Տասը վայրկեանի դադարէ մը ետք, գաղտնի քուէարկութեամբ կատարուեցաւ Կրօն. Կեդր. ժողովի ընտրութիւնը։ Ընտրուեցան.— Խորէն եպիսկոպոս, Ղեւոնդ եպիսկոպոս, Տաճատ Ծ. վրդ., Գարեգին վրդ., Արտաւազդ վրդ., Արտակ վրդ., Խորէն քհնյ. Աճէմեան, Յուսիկ քհնյ. Այանեան, Յովհ. քհնյ. Փօզաճեան։

Այնուհետեւ տեղի ունեցաւ Ազգ. Կեդր. վարչութեան ընտրութիւնը։ Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուեցան.— Տոքթ. Հրանտ Զալլաեան, Տոքթ. Ատուր Գապաքեան, Փրոֆ. Խոսրով Երամեան, Մեթր Խաչիկ Պալիկեան, Մեթր Ֆրէտ Արսլանեան (Դամասկոս), Պ. Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեան, Ռուբէն Մավիսագալեան, Յակոբ Թերճանեան, Յարութիւն Գույումճեան (Լաթաքիա)։

Ազգ. ընդհանուր ժողովի դիւանի փոխատենապետ Պ. Ռուբէն Մավիսագալեան Կեդր. վարչութեան անդամ ընտրուած ըլլալով, անոր յաջորդեց Տոքթ. Մ. Հայրապետեան։ Այնուհետեւ, Տեղապահը ու դիւանի անդամները գացին Կաթողիկոսին սենեակը եւ ծափերու մէջ ներս առաջնորդուեցաւ Հայրապետը, գրաւելով Կաթողիկոսական Աթոռը։

Վ. Սեթեան.— Անկէ առաջ, դուք այս ժողովին ներկայացաք իբրեւ հիւր։ Բայց այսօրուընէ սկսեալ, այս ժողովին նախագահը եւ տէրը կը դառնաք։ Կը յուսանք, թէ ձեր գործակցութեամբ, այս ժողովը իր վրայ դրուած պարտականութիւնը լիուլի կը կատարէ հանդէպ Հայաստանեայց եկեղեցիին եւ հայ ժողովուրդին։ Քիչ առաջ ընտրեցինք Ազգ. Կեդր. վարչութեան անդամները, որոնք ձեզի գործակից պիտի դառնան այսուհետեւ։ (Կարդաց անունները)։ Մեր օրակարգին վրայ է նաեւ ձեզ լսել, սահմանադրական երդումը կատարելէ ետք։

Կաթողիկոսը, հանդիսաւոր մթնոլորտի մէջ, ոտքի ելլելով, կատարեց հետեւեալ երդումը.

«Առաջի Աստուծոյ եւ ի ներկայութեան Ազգային Ժողովոյս՝ հրապարակաւ ուխտեմ հաւատարիմ մնալ Տէրութեան եւ Ազգիս ու ճշմարտապէս հսկել Ազգային Սահմանադրութեան անթերի գործադրութեան»։ (Յաջորդով՝ Զարեհ Ա.ի ճառը)։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

10 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ԵՒՍ ԵԿԱՄՈՒՏԻ ՏՈՒՐՔԻՆ ՎՐԱՅ

Նախարարական խորհուրդը որոշեց առաջարկել Ազգ. ժողովին որ տասը առ հարիւր եւս յաւելում կատարուի եկամուտի տուրքին վրայ, Ալժերիոյ ծախքերուն համար։ Այս որոշումը տրուեցաւ երկար վիճաբանութիւններէ ետք։ Ուրիշ նոր տուրքեր պիտի առաջարկուին 1957ի համար։ Մեծամասնութեամբ մերժուեցան թղթատարական սակերու, կալուածական տուրքի եւն. յաւելումները, ինչպէս եւ փոխառութեան մը առաջարկը։ Բայց ընդհ. կարծիքն այն է թէ եկամուտի տուրքի եւ ծխախոտի գիներուն յաւելումը պիտի չբաւէ, Ալժերիոյ ծախքերուն համար եւ թէ փոխառութիւն մըն ալ հըրապարակ պիտի հանուի որեւէ ձեւով։ Եթէ Ազգ. ժողովը քուէարկէ նոր առաջարկը, եկամուտի տուրքերուն յաւելումը պիտի բարձրանայ քան առ հարիւրի, քանի որ նախապէս ալ տասը առ հարիւր աւելցուցին՝ ծերութեան թոշակին համար։ Նոր տուրքին դանձումը՝ աշնան։

× Քանի մը հազար Ֆրանսացի զինուորներ լայն գործողութեան մը ձեռնարկած են Ալժէի հարաւային լեռներուն մէջ, ուր զօրախումբ մը ծուղակը ձգուած էր։ Առջի օր ըմբոստները վերսկսան յարձակումներ կատարել աջ ու ձախ, սպաննելով չորս Եւրոպացիներ։ Միեւնոյն ատեն դղրդալից պայթիւն մը տեղի ունեցաւ Ալժէի օփերային մէջ։ Բոլոր ապակիները խորտակուեցան։

× Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Ռ. Լաքոստ յայտարարեց թէ Ֆրանսա երբեք պիտի չհանդուրժէ որ դուրսէն միջամտութիւններ կատարուին։ Իր կարծիքով, կացութիւնը բարւոքած է։ Միեւնոյն ատեն ընդդիմացաւ որեւէ գաղտնի բանակցութիւն կատարելու գաղափարին։ «Պիտի բանակցինք, երբ յաջողինք փարատել երկիւղը եւ ատելութիւնը»։

× Ազգ. ժողովը չորեքշաբթի օր 191ի դէմ 332 ձայնով քուէարկեց վարչապետին ծրագիրը, որուն համաձայն եւրոպական վեց պետութիւններ հաւաքաբար պիտի գործեն, խաղաղօրէն օգտագործելու համար հիւլէական ուժը (Եւրատոմ)։ Համայնավարները դէմ քուէարկած էին 144 ձայներով։ Իրենց միացան 27 արմատականներ (Մենտէս Ֆրանսի հետեւորդները) եւ ուրիշ քանի մը խմբակցութիւններ։ Փուժատեան 42 երեսփոխաններէն երեքը թեր քուէարկեցին, մնացեալները ձեռնպահ մնացին։ Վարչապետը ազդու ճառ մը խօսելով բացատրեց թէ «ամերիկեան եւ ռուսական հսկաներուն առջեւ, եւրոպական ոչ մէկ մեկուսացեալ պետութիւն կրնայ լսելի դարձնել իր ձայնը։ Այս համոզումս զօրացաւ Մոսկուայի մէջ կատարած խօսակցութիւններուս հետեւանքով։ Պ. Խրուշչեւ միշտ կը յուսայ ռուսեւգերման նոր համաձայնութիւն մը կնքել ուշ-կանուխ։ Միւս կողմէ, եթէ Գերմանիան անհրաժեշտ շահաստանները չգտնէ ազատ աշխարհին մէջ, պիտի չփորձուի՞ տեղի տալ Խրուշչեւի հրապուրիչ առաջարկներուն առջեւ։ Հետեւաբար, պէտք է տնտեսական, քաղաքական եւ մշակութային կապեր հիւսել արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն միջեւ, որ պէսզի Գերմանիան դէպի Արեւելք չդառ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՎԱԽՃԱՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քրոնշթատի մէջ եօթանասուն տունէն քանի տուն մնացեր է: Պաշալալուի մէջ միլիոններ ծախսեր են, եկեղեցի շիներ, այժմ հաւատացեալներ չկան: Երկու հազար երեք հարիւրը իջած է չորս հարիւրի գաղթով եւ խառն ամուսնութիւններով: Կեռլայի Հայերուն թիւը վեց հազարէն երկու հազարի իջած է, ամէնն ալ առեւտրական: Ունին շատ հարուստ երեք եկեղեցիներ, բայց հայութենէ հեռացած, ոչ առաջնորդ կայ, ոչ իսկ հովեւոր հովիւ մը: Սուչովայի Հայերուն թիւը եօթ հարիւրէն հարիւր վաթսունի իջած է, Ծուրծովոյի մէջ հարիւր յիսուն տունէն քառասուն տուն մնացած է:

Այս բոլոր վայրերուն մէջ Հայերուն մրցակից են Հրեաները առեւտուրով եւ ծնունդով: Հրեայ ընտանիք մը 10–12 զաւակ ունի, հայ ընտանիք մը մէկ կամ երկու:

Հայերը պառակտուած են, իրարու երես չտեսնելու համար եկեղեցի չեն երթար:

Ստանիսլաւի մէջ 400 տունէն 40 տուն մնացած է, ամէն կողմ եկեղեցի կայ, յաճախ դատարկ: Լեմպերկի մէջ կայ երեք եկեղեցի, երկու վանք հարուստ կալուածներով, այժմ քանի ընտանիք կայ, մինչդեռ երբեմն եօթը հազար ընտանիք գտնուած է:

Ալթունեանի քննութենէն երեսուն տարի վերջ Հօրոյ կ'անդրադառնար Պալքաններու հայ բնակչութեան անճիտման, Պոլսոյ հայութեան նուազման: Քէչեան կը յիշէր իր մանկութեան օրերու պսակներու թիւը եւ չափահասութեան շրջանի ամուսնութիւններու թիւը Պոլսոյ մէջ («Բիւզանդիոն», 10 Ապրիլ, 1908):

Մտահոգ՝ հայ ժողովուրդի ապագայով, մասնագէտ հայ եկեղեցիի պատմութեան, Հօրոյ կը գրէր.— «Հայ ցեղը ըսպառելու վրայ է ամէն կողմէ: Անկէ 70–80 տարի առաջ հայրս Մոլտավիոյ Հայոց հետ առեւտրական յարաբերութիւններ ունէր, այն ատեն բազմաթիւ էին հայ առեւտրականները եւ ստուար բնակչութիւն կար Եաշ, Ֆոքշան, Պոթուշան քաղաքներու մէջ, որոնք այժմ գրեթէ սպառած եւ հետզհետէ խառնուած են տեղական ցեղին հետ, մինչդեռ Հրեաները կ'աճին անդադար: Մեր քուէներուն թիւը արհամարհելի քանակի մը իջած է Թուրքիոյ մէջ: Հրէուհին օրհնութիւն կը համարի բազմածնութիւնը, անէծք՝ ամլութիւնը, մինչդեռ Հայուհին ճիշդ անոնց հակառակը: Գէթ այսպէս են պոլսական բարքերը»: («Ամէնուն Տարեցոյցը», 1913, էջ 132):

Հօրոյ կը յիշէ Հայերու նուազումը ձուլումով եւ անճիտումով ու ամլութեամբ, կը յիշէ թիւին արժէքը քաղաքական տեսակէտով՝ քուէներու նուազումը: Պատճառ կը դառնէ, դոնէ Պոլսոյ մէջ մալթուսականութիւնը: Ինչո՞ւ հայ կինը չուզեր զաւակ ունենալ, եթէ ուզէր, պիտի ունենա՞ր արդեօք: Սերունդներու կենսաբանական տկարացումը անկախ է կամքէն:

Նոյն երեւոյթը կը տեսնուի Իզմիրի մէջ: 1868ին, Իզմիրի հայութեան թիւն է 12 հազար, քաղաքին բնակչութեան թիւն է 187.000: Հայերու թիւն է 30 տարի վերջ 11.000, բնակչութեան թիւն է 340.000: Միւս ժողովուրդները կը բազմանան, Հայերը կը նուազին եւ եթէ ուրիշ տեղերէ եկողներ չըլլան Հայերը պիտի նուազին ալ աւելի: 1868ին «Հայ հասարակութիւնն ունէր հարիւր հազար ֆրանք եկամուտ» («Պոնավանթիւր Սլոքար, Էթիւտ Սիւր Սմիրն» 1868):

Թավերնիէ ճամբորդը 1631ին Հայերու թիւը կը հաշուէր ութ հազար հոգի: Շարտէն 1672ին Իզմիրի Հայերը կը նկատէր Հոլանտայի եւ Արեւելքի միջնորդ առեւտրականներ: Մեծն Պետրոս Իզմիրցի Պետրոս Ալբոյի տուաւ Ռուսիոյ հետ առեւտուր ընելու մենաշնորհը: Հայերը Յոյներէն եւ Լատիններէն աւելի հարուստ են, կալուածներ ունին: Իզմիրի հայութիւնը մօտէն ուսումնասիրող Հ. Քօսեան կը թուէ Հայերու նուազման պատճառները: «Ամուսնութիւնները կը պակսին, խառն ամուսնութիւններ կ'ըլլան»: Հոս ալ Հայերը կը հետեւին նորոյթի, կը խօսին օտար լեզու, յոյն աղախիններ կը պահեն եւ անոնց լեզուն կը խօսին: Միշտ վարժապետի խնդիր կը յուզուի, առաջնորդական աթոռը երկար ատեն թափուր կը մնայ, հարուստներ օտար վարժարան կը ղրկեն իրենց զաւակները, որոնք ապագային անտարբեր պիտի մնան հայ համայնքին հանդէպ («Հայք ի Զմիւռնիա», Ա. 1899, էջ 298–301):

1913ին Իզմիրի եւ արուարձաններու Հայերուն թիւն էր 8760 քաղաքին 400000 ընդհ. բնակչութեան քով: «15 տարիներէ ի վեր գաւառներէն կուգան, բայց ամուսնութիւններն ու ծնունդները հետզհետէ կը նուազին, խառն ամուսնութիւններ կ'ըլլան, Յոյներն ու Հրեաները կ'աճին: Ո՞ւր են երբեմնի Այտընի, Մանիսայի, Խօտեմիշի ճոխ գաղութները»: («Ամէնուն Տարեցոյցը», 1913, էջ 177):

Լեհաստանի գաղութին ձուլումը վերագրուած է դաւանափոխութեան: Արդէն լեզուով եւ մշակոյթով հեռացած էին ազգութենէն: Բարձր մշակոյթ ունեցող բազմութեան մը մէջ հարկաւ պիտի ձուլուէր փոքրաթիւ գաղութը: Տնտեսական աննպաստ պայմանները, բարքերու ապականութիւնը զօրաւոր ազդակներն են քայքայման: Առեւտրական ճամբաներու փոփոխութեամբ տարանցիկ ճամբաներու վրայ շինուած քաղաքները կը կորսնցնեն իրենց առեւտրական կարեւորութիւնը՝ երբ ճանապարհները կը փոխուին: Ռուս մատենագիր Շոպէն Հայաստանի տնտեսութեան տկարութեան պատճառ կը դնէ ճամբաներու փոփոխութիւնը: «Եփրատի, Մեռեալ Ծովու, Պարսից Ծոցի մէջտեղ երեսուն քաղաքներ պահուած են Հնդկաստանի վաճառականական ճամբուն վրայ: Երբ ուրիշ ճանապարհ մը բացուեցաւ, այդ քաղաքներն անհետացան: Բարեյուսոյ Գլուխի գիւտը եւ Հնդկաստանի նոր ճամբան աւելի ազդեցութիւն ունեցան Հայոց թագաւորութեան անկումին վրայ, քան դրացի գիշատիչ ազգերու բոլոր ասպատակութիւնները: Հայրենիքի առեւտուրէն զրկուած հայ առեւտրականը գաղթելու էր Պոլիս, Պարսկաստան, Հնդկաստան, Աղեքսանդրիա: Անոնց հեռանալով Հայաստանի առեւտուրը կորսնցուց իր նշանակութիւնը»:

Գաղութը պիտի յարմարի տեղական կլիմային, տեղական սնունդներուն: Հայաստանի կլիմային վարժ ժողովուրդ մը չէր կրնար տանիլ Նեղոսի հովտի կլիմային: Հաւատափոխ չեղան անշուշտ Եգիպտոսի մէջ բազմաթիւ Հայեր Միջին Դարու սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը: Կլիմայի ազդեցութիւնը մեծ է մարդուն վրայ: Ամերիկայի կլիման չոր է, մինչ Եւրոպայինը խոնաւ է աւելի: Գաղթողը դիմագծով իսկ կը նմանի տեղացիին: Ամերիկայի կինը շատ կանուխ կը դադրի ծնընդաբերութենէ: Ամերիկայի մէջ աւելի շուտ կը ծերանան, ատամները աւելի շուտ կը թափին: Աղեքսանդր Մակեդոնացի հարցուց Արիստոտելի. «Ինչպէ՞ս ապրիմ դրացի բարբարոսներէն»: Իմաստասէրը պատասխանեց. «Փոխէ կլիման, եթէ յաջող հետեւանք ունենայ, անոնց բարքերը կը մեղմանան, իսկ եթէ ոչ, կ'ոչնչանան»: Անհատի մը համար, ժողովուրդի մը համար լաւագոյն կլիման, իր բնակավայրին կլիման է, որուն վարժուած են սերունդները:

Հայերը չկրցան տոկալ օտար մրցակցութեան: Չկարողացան առեւտրական ընկերութիւններ կազմել, օտարին միացան արենակիցը տապալելու համար: Ապրանքները կը բաշխուէին առեւտրականներու մէջ, առեւտրականը չէր կրնար ամէնը գնել, անհրաժեշտ դրամագլուխը չունէր, մէկ հոգի չէր կրնար շոգենաւ վարձել, մեծաքանակ ապրանք գնել նըպաստաւոր պայմաններով: Կը մրցէին իրարու հետ, օտարներէն տապալեցան եւ վերջապէս առեւտրական աշխարհէն հեռացան: Օտարներ թափանցեցին հայ աշխարհը օգտուելով Հայուն բնաւորութենէն, ասպնջական կենցաղէն, Հայուն օտար լեզուներ դիւրութեամբ սորվելու ընդունակութենէն, իրենք առանց հայ լեզուն գիտնալու, Հայ տարազ հագնելով: Հայը դիւրութեամբ օտար տարազ հագաւ, դիւրաւ ուծացաւ ազգային կեանքէ: Շատ շատեր թողած են յիշատակարաններ, կառուցած են եկեղեցիներ, արգասիք հաւատքի եւ ազգասիրութեան, բայց ապրած են ճոխ կեանք մը, վարած են շուայտ կեանք մը եւ վերջ տուած են թափառական կեանքի մը, հեռու հայրենի երկրէն, հայրերու դամբաններէն:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՐԱԲ—ԻՍՐԱՅԷԼ ՎԷՃԸ

Եգիպտական Կազայի շրջանին մէջ երկու երեւոյթներ կը գրաւեն մարդուս ուշադրութիւնը — մէկը դեռ նոր հնձուած ցորենի դէզերու անուշ բոյրն է, միւսը լոյսերու երիզը, շրջանակի կամ եռանկիւնաձեւ: Հոս է ահա Կազայի շրջանի ողբերգութիւնը, խռովայոյզ վայրը ամբողջ Արաբ – Իսրայէլ սահմանագլուխին:

Գիծը որ 25 մղոն երկայնութիւն ունի, եւ ոչ աւելի քան ութ մղոն լայնութիւն, կը գտնուի Միջերկրականի վրայ, Թէլ Աւիվէն երեսունեւհինգ մղոն դէպի հարաւ:

Հոս կ'ապրին աւելի քան երկու հարիւր հազար հոգի, գաղթական դարձած՝ պաղեստինեան պատերազմի հետեւանքով: Այս գաղթականներէն շատեր կը մշակէին այդ ցորենի արտերը: Ներկայիս այդ արտերը Իսրայէլի մէջ կը գտնուին եւ եթէ անոնցմէ մէկը փորձուի հոն անցնիլ, դժուարութեան պիտի մատնուի:

Սահմանագլուխին Իսրայէլի կողմը կան քանի չափ հաւաքական տնտեսութիւններ իւրաքանչիւրը հարիւր հոգիէ բաղկացած, այր, կին թէ մանուկ, որոնք կը փորձեն համայնական կեանք մը ապրիլ պատմական հողի մը վրայ: Լոյսերու երիզը կամ «ադամանդեայ մանեակը» երկաթէ թելերու շուրջ, կը շրջապատէ իւրաքանչիւր համայնք:

Յաճախ բախումներ կ'ունենան հակամարտ ուժերը: Անցեալ տարի 754 Արաբներ եւ Իսրայէլցիներ սպաննուեցան կամ վիրաւորուեցան Արաբ-Իսրայէլեան սահմանին վրայ (625 մղոն): Նաեւ 569 դէպքեր արձանագրուեցան եգիպտական – իսրայէլեան սահմանին վրայ, մեծ մասով Կազայի շրջանին մէջ:

Ապրիլին երբ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը՝ Պ. Համերշիլտ դեռ Միջին Արեւելք չէր հասած, խաղաղասիրական առաքելութեամբ, 60 Արաբներ սպաննուեցան եւ հարիւրէ աւելի վիրաւորուեցան: Արաբ «Ֆետայի»ներ, Կազայի շրջանէն, յարձակեցան սպաննելով քսան Իսրայէլցիներ եւ նոյնքան եւ աւելի ալ վիրաւորեցին:

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը Համերշիլտ յաջողեցաւ համաձայնութիւն գոյացնել Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի միջեւ: Որոշուեցաւ երկու կողմի սահմաններուն վրայ հաստատել Ազգաժողովի կողմէ նըշանակուած վեց կայաններ, հսկելու համար զինադուլի պայմաններուն գործադրութեան վրայ, ինչպէս եւ շարժուն պահակներ, եթէ պէտք ըլլայ:

Ազգաժողովին վերստուգիչ մարմնին վարիչը՝ զօր. Պըրնս դժուարութեանց հանդիպեցաւ, սակայն կը կարծուի թէ շուտով պիտի հարթուին ատոնք:

Վերջերս Կազայի սահմանագլուխը համեմատաբար խաղաղ է: Այն թուականէն ի վեր որ Համերշիլտ յաջողեցաւ դադ-

ՊՈԼՍԱՀԱՅ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԱՐԺԱՆԹԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գոց շուկային դուռը սփօրթաճի Արտաշէսին մայրն էր որ իր անկիւնի պզտիկ փողոցին ամէնէն ծայրի տունը կը նստէր:

— Գումգափու իջաւ Տիկին Մաննիկ, «ֆրանճելա» բերելու: Խանութը ինծի ձգեց, ես կուգամ կուտամ ինչ որ կ'ուզես, ըսաւ Գեղամ:

Ու ձեռքի կարը աթոռին վրայ դրաւ, Սարգիս աղային խանութը գնաց, «տէզկեահին» ետեւը անցաւ, կինը տուփ մը թէյ, քիլօ մը շաքար կ'ուզէր, տուինք տուաւ:

— Արժանթին կ'երթաս կոր իմացանք միւսին Գեղամ, իրա՞ւ է, հարցուց կինը: Հէմ մինակ ալ չէ: Տունով կ'երթաք: Տիկին Աստրինէն, Սիլվան ալ հետդ կը տանիս:

— Այո, հաստատեց Գեղամ,

— Տունդ, խանութդ ի՞նչ պիտի ընես:

— Խանութը կը գոցեմ: Տունս ալ ծախեցի ըսել է: Այսօր վափուր պիտի երթանք որ Ֆէրադը ըլլայ:

— Արտաշս ալ Շիլի երթալու միտք կ'ընէ: Հոն ալ շատ կը գովեն: Մայրիկ ես երթամ հոն, քեզ հոս չեմ ձգեր: Մինակ թէ իրենը քուկինիդ պէս արհեստ չէ: Կ'ըսեն թէ արհեստաւորի համար շատ գործ կայ հոն: Արտաշինս սփօրթաճութիւն է, տաւտուր է: Իր գործը հոն կ'անցնի՞, չանցնիր, չգիտեր:

Կաթնավաճառը քովի փողոցին առաջին դուռը զարկաւ, կաթ տուաւ: Լրագրավաճառը իր խանութը մտաւ, «Հուրիյէթ» մը ձգեց ու դուրս ելաւ: Յանկարծ շոգեկառք մը սուլեց, ու անմիջապէս վայրաշարժին ու կառաշարերուն անցնիլը տեսնուեցաւ: Ուրեմն «Թրէնն» էր:

Աստրինէին եղբօրը, աներորդին, Արամին նամակը յիշեց: Գեղամ, թուղթերդ առնելուդ պէս «փասափօրթդ»շինես, Աստրինէին, Սիլվային հետ ճամբայ ելլես... Աստրինէ, դուք մէկ մը եկէք, պապային, մամային ըսէ, վեց ամիս ետքն ալ անոնք հոս կ'առնենք, թող հոդ չըլնեն ... Գեղամ տունդ շուտ ձեռքէդ հանես: Քանի մը հազար ոսկի սուղ ծախեմ ըսելով մի բաներ կենար: Արժանթինի մէջ քու արհեստիդ շատ գործ կայ: Ատ փարան դուն հոս մէկ ամիսէն կը հանես: Քու կէսդ, քու քառորդդ չեղողները հոս փարա կը կոտրեն...: Քու կարդ մաքուր է, հոս շատ պիտի հաւնուիս: Որո՞ւ կը հարցընեմ, գրէ թող գայ կ'ըսեն... Ես գիտեմ Աստրինէն ալ, դուն ալ միսը շատ կը սիրէիք:

Հոս ձեր տեղն է: Այնչափ առատ է որ հոս սալաթայէն սոխ ջարդելու պէս կը լեցնես պնակները ...

Դիմացի երկրորդ յարկի տիկին Արմաւենիին վարագոյրները վեր ելան: Ուրեմն «Թրէնէն» իջնելով գոց շուկայ, Պէյազիտ կամ Մէրճան, Մահմուտփաշա գործ ընողները դարիվերէն սկսան բարձրանալ: Շատը Հայ էին, շատը երիտասարդ, գրեթէ ամէնքը գիտէին իր Արժանթին երթալը, ու ոմանք Թուրքերէն, ուրիշներ հայերէն կը հարցնէին:

— Կիտիյորմուսուն, աղբարիկ:

— Բարեւ Գեղամ, կ'երթա՞ս կոր:

— Կիտէնէ ուղուրլար օլսուն, աղբարիկ:

Կամ :— Հատէ դուն գնա տէ մեզի ալ տեղ բաց, մենք ալ գանք Գեղամ:

Ժամը ութուկէսը եկաւ: Բայց ոչ Աստիկը, ոչ ալ տունը առնողը: Մէկէն մէկը մէջտեղ չելաւ:

Գեղամ ջղայնացաւ.

Ի՞նչ սխալ ըրաւ: Երկու շաբաթ առաջ Թօփգափուէն Ալպանացի պարտիզպան մը երեսուներկու հազար ոսկի տուաւ: Կնիկըս, աղջիկներս կը պնդեն որ՝ անպատճառ Հայու թող նստին, ուրիշ տեղ չեն ուզեր, անոնց համար պիտի առնեմ ըսաւ: Անոր տալու էր երթար... Աստիկը մէջ մտաւ: Ես տունդ երեսունըհինգ հազար ոսկիի պիտի ծախեմ, ձեռքդ պադնոյը թող առնէ: Երկու լայն լայն սենեակներ վրան ունիս, սենեակ մը վարը դուռին քովը, խոհանոց մը ունի որ բըրըլ բըրըլ, նոր նոր էր տունիդ վրայ թարաչա մը ունիս որ լաթ չորցուր, ամառները նստէ ճաշէ ու ծովուն նայէ: Առնողը գամ մը զարնելու պէտք չունի... Ես յաճախորդ մը ունիմ, հայ բողոքական է, շընորհքով մէկն է, ինծմէ տուն մը կ'ուզէ, պիտի առնէ ու քենիին վրայ պիտի գրէ, անոր պիտի ծախեմ ... Քիչ մը համբերէ, ի՞նչ կայ: Արժանթին պիտի երթաս նորէն գնա ... Աստիկին համոզուեցաւ. եթէ ոչ տոմսակները առած, պատրաստ եղած կ'ըլլային հիմա:

Ժամը ինը եղաւ:

Իննուկէս եղաւ:

Տասը եղաւ: Եկող չկար:

Ոտքի ելաւ. Տրամադրութիւն չմնաց որ դերձակութիւն ընէր, յաճախորդին հագուստը կարէր: Իսկ բողոքականին հասցէն չէր գիտեր որ երթար հարցնէր, ինչո՞ւ կ'ուշանային ի՞նչ պիտի ընէին գային ընէին: Աստիկը Ձէմպէրլիթաշի սըրճարանը յաճախ ըլլալը գիտէր: Խանութը գոցեց հոն գնաց: Սրճարանին տէրը ըսաւ թէ ատ օրը բնաւ չհանդիպեցաւ: Կ'ուզես սպասէ, կարելի է կուգայ: Սուրճ մը խմեց, երկու երեք սիկար ծխեց: Չեկաւ:

Պէյազիտ գնաց, ծառերով սրճարանը: Անոնք ալ կը ճանչնային: Նստէ, ըսին: Ժամը տասներկուքներուն ընդհանրապէս կուգայ: Ատ ժամերուն ալ գար իր գործը նորէն կ'ըլլար: Ցերեկէն մինչեւ ժամըհինգը ահագին ատեն էր, նպատակը հեղ մը Աստիկը գտնել էր: Տունը առնողին երթային, դրամը առնէր, վափուր երթային, հոնկէ ինք աճէնթան հանդիպէր,

րեցնել կրակը Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ, գրեթէ կարեւոր դէպքեր չպատահեցան: Միայն երկու Իսրայէլցիներ ըսպաննուեցան երբ կը փորձէին սահմանը անցնիլ:

Կազայի շրջանէն շատ կարեւոր է Տիբերիոյ լիճը որ ծանօթ է իբրեւ Գալիլիոյ ծով, Իսրայէլ-սուրիական սահմանին երկայնքը: Հոս վտանգը քովն ի վեր է կ'երթայ ընդելցկութեան: Տիբերիա լիճը անփոխարինելի հմայք մը ունի եւ պատմական կարեւորութիւն: Տիբերիա քաղաքը երկու հազար տարուան հնութիւն ունի: Անոր մօտ Երանութիւնք լերան վրայ էր որ Յիսուս իր քարոզը տուաւ. — «Օրհնեալ են հաշտարարները, քանզի անոնք պիտի կոչուին որդիք Աստուծոյ:»

Այսօր հողի շերտ մը երկու մղոնէն քիչ պակաս Յորդանան գետին երկայնքը, լիճին հիւսիսակողմը կրնայ պատերազմի մը տեղի տալ Միջին Արեւելքի մէջ, իսկ լիճը ինքնին վտանգի մեծ աղբիւր մըն է:

Լիճէն վեր գետափը այն վայրն է, ուր մասին Իսրայէլ վէճ սանցած է: Ան կ'ուզէ Յորդանան գետին ընթացքը փոխել Նեկեպի Անապատին մէջ, ոռոգումի համար: Իսկ Սուրիա կը պատասխանէ թէ պիտի կռուի եթէ Իսրայէլ փորձէ իրագործել այդ ծրագիրը: Լիճը որ կը գտնուի Իսրայէլի կողմը, Սուրիա-Իսրայէլ սահմանին վրայ մրցակցութ է պայքարի մը այս երկու ազգերու միջեւ Իսրայէլի ձկնորսութեան իրաւունքներու առթիւ:

Այս շրջանին մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար Համերշիլտի ճիգերը տակաւին որոշ արդիւնքի մը չյանգեցան: Յորդանան գետին ծրագրին համար, ընդհ. քարտուղարը փորձեց իր դիւանագիտական բոլոր ճարտարութիւնը՝ պայքարը դադրեցնելու մէկ կողմէ Իսրայէլի, միւս կողմէ Սուրիոյ, Յորդանանի եւ Լիբանանի միջեւ, առանց տեղի տալու արաբական սա պահանջին թէ վէճը վար դնելու համար պայման է որ Իսրայէլ երաշխաւորէ թէ աշխատանքը պիտի չվերսկսի այդ ծրագրին մասին:

Տիբերիոյ լճին մասին ընդհ. քարտուղարը առաջարկեց որ հսկողութեան կայաններ հաստատուին, ինչպէս որ ծրագրուեցաւ Կազայի համար, Իսրայէլի եւ Սուրիոյ հողին վրայ լճին շուրջ, եւ ՄԱԿին մէկ պահականաւը դրուի լճին մէջ: Իսրայէլ ցարդ մերժած է այս առաջարկը առարկելով թէ չեն ճանչնար իր գերիշխանութիւնը լճին վրայ:

Արաբ-Իսրայէլ սահմանագլուխին վրայ ուրիշ լուրջ տագնապներ ալ կան, կիսաւորաբար յորդանանեան 330 մղոն ափին վրայ, պարզապէս տարածութեան տեսակէտով, որովհետեւ Կազան եւ Տիբերիական լիճը անհաւասար են: Եթէ Միջին Արեւելքի պատերազմը չսկսի ուղղակի յարձակումով, այլ ուրիշ միջոցով, այս երկու փոքրիկ հողի տարածութիւնները կրնան պատրուակ դառնալ:

ՆԱՄԱԿ ՀԱՅՖԱՅԷՆ

ՀԱՅՖԱ (Իսրայէլ), 2 Յուլիս.— Հ. Յ. Դ. տեղական մարմինն ալ Մայիս 27ին պատարագ եւ պաշտօն կատարել տուաւ ազգային հերոս ընկեր Դրոյի համար, Ս. Եղիա եկեղեցւոյ մէջ: Հայֆայի ժողովուրդէն զատ, Նազարէթէն, Յաֆֆայէն, Աթլիթէն բազմաթիւ Հայեր եկած էին եկեղեցի, իրենց յարգանքը եւ երախտագիտութիւնը յայտնելու համար:

Հանդիսաւոր պատարագը մատոյց՝ Շահան աբեղայ Սվաճեան, հովիւ Հայֆայի եւ Գալիլիոյ: Այս առթիւ իմաստալից քարոզ մը խօսեցաւ հետեւեալ բնաբանով.— «Զբարիոք պատերազմ պատերազմեցայ զընթացս կատարեցի, զհաւատս պահեցի: Այսուհետեւ կայ մնայ ինձ արդարութեան պսակ»:

Քարոզիչը լայնօրէն բացատրելով առաքեալին այս գեղեցիկ խօսքերուն իմաստը, պարզեց Դրաստամատ Կանայեանի բեղուն կեանքը եւ գործը: «Աշխարհի մէջ, մեծ գործեր կամ պատմութիւն կերտողներ են նաեւ հերոսները: Քանի որ անոնք իրենց անձը կը զոհաբերեն վսեմ նպատակներու եւ նուիրական արժէքներու համար: Կանայեանն ալ անձնուէր հերոս մըն էր, որ աքսորուեցաւ, կռուեցաւ, վիրաւորուեցաւ, յանուն ազգային մեծ երազի մը իրականացման: Անշուշտ թէ իր անձնազոհութեան այս գեղեցիկ ու վսեմ գործերը պիտի չմոռցուին երախտագէտ հայ ժողովուրդին կողմէ, եւ Դրօն ու Դրոյի նման գաղափարապաշտ մարդիկ, հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ պիտի կազմեն լուսաւոր գիծեր, ապագայ սերունդներու համար մանաւանդ: Դրօն իրական մեծ հերոս մըն էր, բայց եւ խոնարհ մը, բառին լայն առումով: Իր գործերը կը նկատէր ազգային պարտականութիւն մը, Աւետարանի գրածին պէս, «զոր պարտք էաք առնել՝ արարաք»:(Ղուկ. 17-10):

Քարոզիչը յետոյ մաղթեց որ ազգին մէջ պակաս չըլլան բարձր խէժալով եւ մեծ տեսիլքով օժտուած մարդեր: Ինչ որ ալ ըլլան մեր գաղափարի տարբերութիւնները, պէտք է որ իրական սէր եւ յարգանք ունենանք ամէն անոնց հանդէպ, որ իրենց անձը կը տրամադրեն յանուն ազգի, կրօնի եւ հայրենիքի ազատութեան եւ բարօրութեան»:

Պատարագէն վերջ տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս մէկին Մխիթարեան վարժարանը լեցուած էր ծնողներով, բարեկամներով եւ պաշտօնական հիւրերով, դպրոցին մրցանակաբաշխութեան հանդէսին առթիւ: Պաշտօնական հիւրերուն մէջ կը գտնուէին Արտաքին Գործերու նախարարութեան մշակոյթի կապի ներկայացուցիչը, իտալական հիւպատոսը եւ իտալական լիսէի տեսուչը եւ Կրթական քննիչի ներկայացուցիչը:

Աշակերտներու երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Կարպիս Գայիչեանի հանդէսը բացաւ «Մարսէյեզ»ով եւ դպրոցին քայլերգով: Անմիջապէս վերջը խօսք առաւ վարժարանին ակադեմական տնօրէնը՝ զօր. Փրէվօ, որ միեւնոյնատեն Թուարմանութեան գաստիոս է: Զօրավարը իր շահեկան բանախօսութեամբ ծանրացաւ գրական եւ գիտական միտքերու ներդաշնակ զարգացման վրայ:

Քանի մը ոտանաւորներէ վերջ, հայերէն, ֆրանսերէն եւ իտալերէն, առաջին դասարանի շրջանաւարտներու կողմէ գեղեցիկ «Մնաք բարով» մը կարդաց աշակերտ մը: Ցիշեց այն ջերմ եւ ընտանեկան հաղածութիւնը զոր ստացած են Հայրերէն եւ իրենց յուզումը, քանի որ կը բաժնուէին Մխիթարեան մեծ ընտանիքէն:

Քանի մը երգերէ վերջ ուսումնապետ վարդապետը կատարեց մրցանակաբաշխութիւնը: Դժբախտաբար կարելի չէ այստեղ մի առ մի յիշել բոլոր անոնք որ իրենց վարքով, կամ աշխատանքով արժանացան բազմաթիւ մրցանակներու:

Բայց անգամ մը եւս առիթը ունեցանք հաստատելու թէ Մուրատեան վարժարանը կրցած է պատրաստել երիտասարդներ որոնց՝ եւրոպական ընդհանուր զարգացման հետ տուած է Հայոց պատմութիւն, լեզու եւ գրականութիւն, առանց մէկը միւսը խանգարելու:

Տեսուչ վարդապետին խօսքէն վերջ, ուղղուած մանաւանդ ծնողներու որոնց կը յանձնուի երեք ամիս իրենց տղաքը, երգչախումբը փակեց այս գեղեցիկ հանդէսը:

Իրողութիւն է որ վարժարանը նեղ կու գայ, գոհացում տալու համար եկած դիմումներուն: Արձանագրութիւնները փակուած են յառաջիկայ տարեշրջանին համար: Հարիւր տասներհինգէն 120 աշակերտներ միայն կրնան օգտուիլ այս բացառիկ պատեհութենէն, ստանալու համար միջազգային զարգացում եւ ազգային կրթութիւն, շնորհիւ խումբ մը նուիրուած վարդապետներու:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՐՄԱՐԸ

Հայաստանի բազմերանգ եւ ընտիր մարմարները ծանօթ են ոչ միայն Հանրապետութեան մէջ այլեւ իր սահմաններէն դուրս: Վեցերորդ հնգամեակին պիտի աշխատին մարմարի նոր տեսակներ յայտնաբերել: Բացի Աղվերանի, Արզականի (Ախտայի շրջան) Խոր-Վիրապի, Աղհամզալուի (Արտաշատի շրջան) մարմարի հանքավայրերէն, որոնք արդէն կը շահագործուին, Հայաստանի մէջ կան կարգ մը հանքավայրեր, որոնց մարմարները կրնան գործածուիլ շինարարութեան, ելեկտական արհեստագործութեան, քիմիական արդիւնաբերութեան, քանդակագործութեան զարգացման համար: Յառաջիկայ տարիներուն պիտի օգտագործուի Մայմեխ լերան սպիտակ մանրահատիկ մարմարը, որ կը համարուի Հայաստանի եւ Միութեան լաւագոյնը: Այդ մարմարը որ մոմոլիտ է, ունի մաքուր սպիտակ գոյն, եւ կրնայ գործածուիլ մըշակութային-կենցաղային առարկաներու շինութեան համար, իբրեւ գարդանկարչական նիւթ: Ելեկտրականութեան արդիւնաբերութեան մէջ ատկէ կը պատրաստեն ելեկտրական վահաններ: Իսկ մարմարի մնացորդներէն կ'արտադրուի խիճ, խճանկարի համար եւ ընտիր փլիւս քիմիական արդիւնաբերութեան համար: Ներկայիս կը մարմարապատուին ուտեստեղէնի խանութներու պատերը, յատակը, աստիճանները եւ սեղանները: Մինչդեռ Հայմարմարը եւ Երեւանի Շինանիւթերու գործարանին արտադրածը 60 – 70 առ հարիւր սեւ է, այս բազմերանգ խիճը աժան է, եւ տարեկան կ'արտադրուի վեց հազար թօն, թէեւ դարձեալ բաւարար չէ յարաճուն պահանջներուն:

Դաւալաթաղ հանքավայրի (Ախտայի շրջան) մարմարի խիճ պատրաստող երկրորդ գործարան մը պիտի կրնայ գոհացնել մեծ պահանջները:

Շնորհիւ նոր մեքենաներու եւ սարքաւորումներու, բարելաւած եւ աճած է մարմարի արտադրութիւնը:(Սով. Հայաստան):

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Այս տարի բժշկական համալսարանի Ա. տարեշրջանը յաջողութեամբ աւարտեց Միշէլ Սինապեան: Իսկ պատանի Պ Սերժ Գապաքճեան, ատամնաբոյժ Պետրոս Գապաքճեանի զաւակը, ստացաւ շարք մը «քաջալեր» մրցանակներ, Վալանսի լիսէին մէջ: Ջերմապէս գնահատուելով իր ուսուցիչներէն:

× «Նիս-Մաթէն»ի մէջ հաճոյքով կը կարդանք.— «Քանի նախակրթարաններէն (Սէրթիֆիքա տ'էթիւտ Փրիմէր)վըկայուած աշակերտներու մէջ առաջին հանդիսացողներուն իբրեւ վարձատրութիւն Փարիզ այցելելու պատեհութիւն մը տրուած է 3 օրուան համար, դպրոցական ոստիկի վարչական խորհուրդին կողմէ»: Այս բացառիկ վարձատրութեան արժանացան միայն տասնը հինգ աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ որոնց մէջ Աննի Տէրտէրեան, որ առաջին հանդիսացած էր «Մորիս-Ալիս» վարժարանէն: Հայ պատանուհին երեք օրուան ընթացքին խմբովին եւ լաւագոյն պայմաններով այցելեց Փարիզի բոլոր պատմական վայրերը, դղեակները, յիշատակարանները եւայլն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Սամուէլ Մակարեան 24 տարեկան, առաջինը հանդիսանալով իր վկայականը ստացած է իբրեւ քիմիագէտ, երեք տարի առաջ իր հայրը կորսնցուցած էր եւ կրցաւ ուսումը լրացնել շնորհիւ մօրը աշխատանքին:

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ինչպէս գրած էինք, Անրի Վէրնէօյ (Աշոտ Մալաքեան) այս միջոցին կը պատրաստէ «Փարի. Փալաս-Օթէլ» շարժանկարը, Շարլ Պուայէի եւ Ֆրանսուազ Արնուլի հետ: Յետոյ պիտի դարձնէ, կըրկին Շարլ Պուայէի հետ, «Խմ Թրամէտի փարիզիէն» անուն շարժանկար մը զոր կը յօրինէ Ժաք Րոպէր: «Փարիզեան ողբերգութիւնը» պատմութիւնն է խարերայ խաղամոլի մը որ կը տառապի իր վիճակէն եւ կը փորձէ իր կորսնցուցած վարկը փրկել բարենպատակ ձեռնարկներով:

տոմսակները առնէր, իրաւունքները չկորցնէին:

Տանները եղաւ, դարձեալ եկող չեղաւ:

Խանութ չդարձաւ: Յաճախորդը ատ օր թող գար ու դառնար: Ի՞նչ ընէր:

Տունը ճաշի ալ չգնաց: Ախորժակ չունէր:

Մանօթ մը իրեն ըսաւ թէ Ղալաթիա, քարափին եռեւի փողոցի սրճարանը կ'ըլլայ ցերեկներէն ետքը: Շիտակ հոն գնաց, հարցուց: Սրճարանը ամէնքը կը ճանչնային Ասաիկը: Կեանքին մէջ բնաւ չհանդիպած թիփերով մարդիկ, արիւնախանձ դէմքերով, նաւերու մէջ աշխատա՞ղ էին, առեւտրական միջնորդ էին, թէ մաքսանենգ կամ սեւ սակարանի գործակալ, բոլոր սեղաններէն իրեն պատասխանեցին թէ Վոսփոր fէօշf մը կը ծախուի, քանի արտավար պարտէզով մը, աճուրդին դընաց: Ամէնքը Ասաիկ էֆէնտի կը կանչէին:

Գեղամ գլուխը շարժեց:

Ժամը երեքուկէս կ'անցնէր: Ասկէ ետքը գալու որ ըլլար ե՞րբ աճէնթա պիտի երթար: Ալ չէր ըլլար: Օգնանուի իրենց կարգը կորսնցուցին: Կը մնային: Առնողը բողոքական էր, ո՞վ էր, նայինք իրաւցնէ տունը գնո՞ղ մըն էր, ատ ալ յայտնի չէր:

Պեխերու բարակ սեւ գիծը բերնին մէջ սեղմեց ու կեցաւ:

Աստուն ութէն մինչեւ ցերեկէն ետքը երեքուկէսը, երկուքուկէս փաէբ, քըսանեակնէն լիսուն սիկար ծխեց, մէկը միւսին ետեւէն: Բերանը լեղի լեղի էր:

(Մսփմափա) ՅԱԿՈԲ ՄՐՃՈՒՆԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (94)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

2.— ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բացի դրանից, յարքունիս գրաւեց եկեղեցական հողերի մեծ մասը: Իւրաքանչիւր գիւղում՝ Տրդատի հրատարակած օրէնքով՝ յատկացրած «եօթն հողերից» թողեց եկեղեցուն «երկու հող» միայն, իսկ հինգը յարքունիս գրաւեց: Եւ այդ «երկու հողերի» համեմատ, ամէն մի գիւղում թողեց երկու քահանայ եւ երկու սարկաւագներ միայն, իսկ մնացեալներին հրամայեց որ զինուորական ծառայութեան մէջ մտնեն: Քահանաների եւ սարկաւագների որդիները, եղբայրները, ազգականներ որ մինչեւ այդ ժամանակ ազատ էին հարկերից, բոլորին հարկատու դարձրեց: Ամուսնական օրէնքները թեթեւացրեց: Կրօնի ազատութիւն տուեց, որ ցանկացողները կարող են հեթանոսական հին սովորութիւնները դարձեալ գործ դնել եւ մինչեւ անգամ կուռք պաշտել:

Եւ, անտարակոյս, ուրիշ շատ նոր կարգադրութիւններ կ'անէր երիտասարդ թագաւորը, եթէ հասմէական ննդաւոր սուրը նրա արիւնը չթափէր հրաւէրքի սեղանի վրայ...:

3. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԱՐՐԵՐԸ

Խնդիրն այն էր, որ հոգեւորականութիւնը ինքը իր մէջ մի սերտ եւ զօրեղ միաբանութիւն կազմել չէր կարող, որովհետեւ նա բաղկացած էր զանազան միմեանց հակառակ տարրերից: Այդ թէեւ մի կողմից թուլացնում էր եկեղեցու ուժը, բայց միւս կողմից, հնար էր տալիս մարմնաւոր իշխանութեանը օգուտ քաղել նրանց անհաշտութիւնից:

Ի՞նչպէս կազմուեցան այդ զանազան տարրերը:

Լուսաւորիչը, քրիստոնէութիւնը Հայաստանում տարածելու համար, Կեսարիայից բերել տուեց իր հետ, իբրեւ օգնականներ, մի խումբ օտարազգի կրօնաւորներ: Յետոյ, գործերի եւ պահանջների աճելու համեմատ աճեցրեց նա եւ օտարազգի կրօնաւորների թիւը, հետզհետէ նորերին հրաւիրելով:

Մի նամակի մէջ, ի թիւս այլոց, այսպէս էր գրում Լուսաւորիչը Տրդատի հետ միասին Նիւսարացոց Եղիազար եպիսկոպոսին եւ Սգզենացոց Տիմոթէոս եպիսկոպոսին:

...«Մանաւանդ գիտէք, որ մեր ամէն գաւառների համար եպիսկոպոսներ են պէտք եւ քահանաներ: Եւ թէպէտ ոմանք (կրօնաւորներ) զանազան կողմերից եկել եւ հաւաքուել են այստեղ, բայց ի՞նչ են դրանք, Հայոց վեց հարիւր եւ քսան գաւառների հետ համեմատելով. իւրաքանչիւր գաւառին մի-մի կամ երկու քահանայ հազիւ թէ կ'ընկնի:

ՐԱՖՖԻ

նայ: Կենսական է որ Գերմանիան չկղ-զինայ: Եւրատոմին յարելով, Ֆրանսա երբեք պիտի չհրաժարէ իր պաշտպանութեան կարողութիւնը »:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

●

Յուլիս 11ին տեղի ունեցաւ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին Ե. նստաշրջանի բացումը, նախագահութեամբ Վոլքովի: Խրուշչեւ ներկայ չէր առտուան նիստին: Ազգութեանց խորհուրդն ալ գումարուեցաւ, միեւնոյն օրակարգով: Կէս օրէն ետք, միացեալ նիստին մէջ վարչապետ Բուլկանին ճառ մը խօսեցաւ օրակարգի նիւթերու մասին: Օրինագիծ մը կ'առաջարկէ հանգստեան թոշակի նուազագոյն սակը որոշել 300, առաւելագոյն՝ 1200 րուբլի: Անդրադառնալով արտաքին քաղաքականութեան, Բուլկանին բացատրեց թէ «համայնավար կուսակցութեան եւ խորհրդային կառավարութեան գլխաւոր հոգն է պայքար խաղաղութեան եւ ապահովութեան համար, ինչպէս եւ բարեկամական գործակցութիւն բոլոր պետութեանց հետ: Խորհրդային կառավարութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ մեղմացան միջազգային յարաբերութիւնները »: Վարչապետը պաշտպանեց նաեւ անձի պաշտամունքին դէմ մղուած պայքարը, «որուն լիակատար հաւանութիւն յայտնած է խորհրդային ժողովուրդը »:

Նիստին ներկայ էին Իրանի Շահը և Թագուհին, ինչ որ աննախընթաց դէպք մըն է խորհրդային պատմութեան մէջ: Երկուքն ալ ջերմապէս ծափահարուեցան: Վարչապետը տեղեկութիւններ հաղորդեց նաեւ երկրին տնտեսական յառաջդիմութեան մասին:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

●

Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ Թուրքիա կը սպառնայ քաշուիլ Ատլանտեան կազմակերպութենէն եւ Պաղտատի դաշինքէն, եթէ Անգլիա թոյլ տայ որ Կիպրոսը Յունաստանի կցուի:

Այս սպառնալիքը մեծ տպաւորութիւն գործեց Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ, նկատելով որ եթէ Թուրքիա քաշուի վերոյիշեալ երկու կազմակերպութիւններէն Արեւմուտք պիտի կորսնցնէ իր ռազմագիտական կէտերը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ:

ՀԱՅ ՄԸՆ ԱԼ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Նիկոսիայէն կը հեռագրեն թէ Կիպրոսցի մը եւ Հայ մը սպաննուած գտնուեցան կառքի մը մէջ, Լարնաքայէն չորս քիլոմեթր անդին: Մէկը սպաննուած էր հրացանով, միւսը՝ ատրճանակով: Կը կարծուի թէ երկուքն ալ զոհ գացած են քաղաքական սպանութեանց:

Նոյն օրը ինքնագործ զէնքերով եւ ռումբերով զինուած անծանօթներ յանդուգն արշաւ մը կատարեցին Եւրիխու գիւղին պահականոցին դէմ: Լիմասոլի մէջ գործադուլ յայտարարեցին երեք հազար բանուորներ, խանգարելով օդանաւային կայանի մը շինութեան աշխատանքները:

× Անգլիոյ վարչապետը երէկ զեկուցում պիտի տար Երեսփ. ժողովին մէջ, Կիպրոսի բանակցութեանց ձախողման մասին: Այս առթիւ անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ Թուրքիա վճռական դիրք մը բռնած է եւ կը սպառնայ ժխտել Լոզանի դաշնագրին այն տրամադրութիւնները որ կը ճշդեն Թուրքիոյ եւ Յունաստանի սահմանագլուխները եւ փոքրամասնութեանց ճակատագիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ հաւանեցաւ նորէն թեկնածու ներկայանալ նախագահական ընտրութեանց համար: Կը նշանակէ թէ այլեւս մտահոգութիւն չի պատճառեր իր առողջական վիճակը:

ՆՈՐ ԿՂԶԻՆԵՐ երեւան ելան, Սանթորինի (Յունաստան) երկրաշարժին հետեւանքով: Թագաւորը եւ Թագուհին կարճ կապելով իրենց արձակուրդը, աղէտեալ կղզին այցելեցին, ուր տասը հազարընակիչներ տուն-տեղ չունին: Յունական կառավարութիւնը մերժեց Անգլիոյ եւ Ամերիկայի առաջարկած օգնութիւնը: Կառավարութիւնը թօնոներով ուտեստ, վրաններ, հագուստ, ջուր եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյքներ ղրկեց: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն աւելի քան 12 կղզիներ վնասուած են երկրաշարժէն եւ ջուրերու խուժումէն: Հրաբուխ մըն ալ բորբոքելով ընդծովկայ խառնարան մը բացած է: Մեռեալներու թիւը՝ առ նուազն յիսուն:

ԿԱԽԱՂԱՆԻ պատիժը ջնջելու համար օրինագիծ մը քուէարկած էր Անգլիոյ երեսփ. ժողովը: Լորտերու ժողովը մերժեց օրինագիծը, 95ի դէմ 238 ձայնով:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութիւնը վերջացուց իր համագումարը, քուէարկելով ծրագիր մը որ կը տրամադրէ.— 1. Ջնջել պարտաւորիչ զինուորութիւնը.— 2. Կրճատել չորս մեծ պետութեանց զօրքը Գերմանիոյ մէջ.—3. Վերաքննել Փարիզի համաձայնութիւնները, դիւրացնելու համար երկրին երկու մասերուն միացումը.— 4. Աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել Խ. Միութեան նոր (դիւանագիտական եւ առեւտրական).— 5. Ընդլայնել շփումները արեւելեան Գերմանիոյ հետ, առանց ճանչնալու անոր ներկայ վարչաձեւը:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ մեքենավարներու մէկ սենդիքան որոշեց գործադուլ մը սարքել 24 ժամուան համար, իբրեւ առաջին ազդարարութիւն:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ առեւտրական պատուիրակութիւն մը պիտի հաստատուի Գահիրէի մէջ:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթ.ի կողմէ: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի: Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբուղի «Ռոստոմ» խումբի:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, 117 Ավընիւ Քօրօ, Սէն Ժիւսթ, Պար տիւ Շալէի օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՇԱՀՊԱՂԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական պէճմլուն բաժին: Պ. Զ. Գասեան (երգ), Օր. Ս. Թուրքէլեան (արտասանութիւն), Պ. Ժ. Մալաեան (ջութակ), Պ. Ա. Յակոբեան (ֆանթէզի):

Հայկական պար (ազգ. տարազով) Օր. Եղիս Կօշկարեան: Ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Հրանտ Փանոսեանի, Սիմոն եւ Խոբէն Համբարձումեան եղբայրներու նուագախումբին: Եւրոպական պարերուն բարձրախօս «ԱԼՔԱԶ»: Կը մասնակցի նաեւ Թատերագիր-դերասան Պ. Գրիգոր վահան: «Մնկլզակցիներու Բարեսիրական Միութիւն» կատակերգութենէն տեսարանով մը: Ընկերակցութեամբ խոստումնալից երիտասարդ Ժան Մակարեանի: Առատ կերուխում, շամփուրով խորոված, ճոխ պիւֆէ: Ժողովրդական գիներ: Մուտքը ազատ է

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Եղանակի առաջին դաշտահանդէսը Լըվուի Օթէլ տը լա Փիսինի պարտէզներուն մէջ, այս կիրակի 15 Յուլիս: Անձրեւի դէմ պաշտպանուած, իսկ փոխադրութիւնը երթ ու դարձ ձրիաբար:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի 17 Յուլիս, ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը:

Դասախօս՝ Պ. ՄԱՄԵԱՆ

Նիւթը՝ Պարսկաստանի Հայութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի դպրոցին տարեվերջին դաշտահանդէսը որ յետաձգուած էր հրապարակագիր Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ մահուան առթիւ, տեղի կ'ունենայ այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն:

Տը Լա Կրիվօլէ տ'Իւրիաժի գեղեցիկ ծառաստաններուն տակ, 900 մեթր բարձրունքի վրայ, Սիւր լա Ռութ տը Սէն Մարթէն տ'Իւրիաժ:

Կը խօսի Պ. Կ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Դպրոցի աշակերտներու կողմէ երգեր եւ արտասանութիւններ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Պէլվիլլ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբին կողմէ, այս կիրակի Մէտոնի անտառը Պաւ Ազրիւրին քով: Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ: Օթօքարը կը մեկնի ժամը 8ին Էկլիզ տը Պէլվիլէն: Արձանագրուիլ ճաշարան Արթիւր եւ Ս. Էֆխանեանի մօտ, 70 ռիւ Ժիւլիէն Լաքրուա:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նինա Եազուճեանց, զաւակները, փեսաները եւ թոռները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր

ԽՈՐԷՆ ԵԱԶՈՒՃԵԱՆՑԻ

յիշատակին, մահուան առաջին տարելիցին առթիւ: Ինչպէս նաեւ իրենց տագրոջ եւ հօրեղբօր՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ԵԱԶՈՒՃԵԱՆՑԻ

եւ իր զաւկին Էտիկի յիշատակի:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թօրոս Պալիկեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ եւ Արշալոյս Խրալեան և զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր եւ Փերուզ Պօյաճեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ Հայկանոյշ Պալիկեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Փրատոյի մայր եկեղեցին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Սարգիս Աբրահամեան, Տէր եւ Տիկին Փօլ Աբրահամեան, Տէր եւ Տիկին Մօսօ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Խարիպեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ Պօլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ պատարագ եւ հոգեհանգիստ իրենց սիրեցեալ ծնողքներուն եւ անհրաժեշտ եւ զոքանչին մահուան քառասունքին առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մ. Պզտիկեան, ինչպէս նաեւ Պզտիկեան, Այվազեան, Յակոբեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրով կամ ծաղկեպսակով մասնակցեցան իրենց սուգին, ողբացեալ ԹորգոմՊզտիկեանի մահուան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Երուանդ Գաբրիէլեան խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով եւ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ զաւկին Օր. Անայիս Գաբրիէլեանի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 16 տարեկան ծաղիկ հասակին: 20 Յունիսին, Մարսէյլի մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Երիցուհի Թէրզեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Զորպաճեան եւ աղջիկը Ագնիւ Զորպաճեան եւ Տէր եւ Տիկին Ալպէր Զորպաճեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ ցաւակցութիւն յայտնեցին անձամբ, նամակով, թերթով կամ նուիրատուութեամբ, իրենց մօր, զոքանչին եւ մեծ մօր Հաճի Մաքրուհի Համբարձումեանի (Հաճի Մամա) մահուան առթիւ: Նաեւ մասնաւոր շնորհակալութիւն Տօքթ. Յ. Սիվրիհիսարլեանի որ 6 ամիս անձնուիրաբար խնամեց հիւանդը:

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Մ. Զորպաճեան հազարական ֆրանք կը նուիրեն Սէն Ժերոմի ազգային դպրոցին, Հ. Յ. Դ. Մշակոյթի Տան եւ Սէն Ժերոմի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

Օր. ՌՈԶԻՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

Ամուսնացած

Փարիզ, 8 Յուլիս, 1956

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Ե. Սվաճեանի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Եղիպտացի» կոմիտէն սովորաբար խմբական ժողովի կը հրաւիրէ «Աղբիւր Սերոբ» եւ «Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, իրենց ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլան կոմիտէի ընկերները:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները:

Զ. Ո. Մ.ի տարեկան ընկերական հաւաքոյթը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ընկեր Ե. Գ.ի բնակարանը, Վիլմոպլը: Ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Շ. Նարդունի:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ ՃԱՇԸ

Այս Ուրբաթ ժամը 20ին, Քաֆէ Քատէի սրահը: Կը հրաւիրուին լսարանականներ եւ բարեկամներ, ընտանեկան սեղանի շուրջ: Դիմել Գ. Ազատեանի, հեռ. ՓՐՕ. 57-74: Ճաշագին 600 ֆրանք:

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ Լասիոթայի հայ հասարակութեան թէ այս շաբաթ, տեղի պիտի ունենայ պատարագ եւ հոգեհանգիստ, ինչպէս նաեւ պիտի կարդացուի Ամենայն Հայոց Հայրապետին անդրանիկ կոնդակը: Եկեղեցւոյ հասցէն.— Ավընիւ Անրի Ֆիւրշիէ, Լասիոթա:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի առտու ժամը 8էն մինչեւ իրիկուն ուշ ատեն, Տէսինի Պ. Նազարի սրճարանի պարտէզին մէջ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 14 ՅՈՒԼԻՍ • SAMEDI 14 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7629 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3440

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՕՐՐԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

Նորագոյն հոսանքներ յաճախ կը քննադատեն այս հիւրընկալ երկրին վարչական կարգուսարքը, լճացած համարելով զայն :

Ուրիշներ կը կարծեն թէ ըլլալով չափազանց ժողովրդավար, կը թուլցնէ գործադիր իշխանութեան ուժը :

Եւ բարենորոգչական ծրագիրներ կ՚առաջարկեն, համաձայն իրենց աշխարհահայեացքին :

Այս բոլորին մէջ, անվիճելի կը մնայ մէկ բացայայտ իրողութիւն,— Ֆրանսան է եւ կը մնայ Ազատութեան օրրանը :

Եթէ տարբեր տեսակէտներ կան Հաւասարութեան եւ Եղբայրութեան մասին, Ազատութիւնը տիրաբար կ՚իշխէ, յաճախ յանգելով ծայրայեղութեան :

Յուլիս 14ը այդ ոգին է որ կը խորհրդանշէ, իր այնքան ժողովրդական արտայայտութեամբ :

Այս տարի երկիրը ծանր հոգերու մատնուած է, իբրեւ հետեւանք Ալժերիոյ խռովութեանց եւ ուրիշ տագնապներու :

Այդ պատճառով ալ, կարճ պիտի կապեն շատ մը աւանդական խրախճանքներ, համերաշխութեան պարտականութիւն մը կատարելու համար :

Ինչպէս հաղորդեց ազգային պաշտպանութեան նախարարը, Յուլիս 14ին եւ 15ին դրամ պիտի հաւաքուի փողոցներու մէջ, ճամբաներու վրայ, յիշատակարաններու առջեւ կամ արձակուրդի կայաններու մէջ, Ալժերիոյ զինուորներուն եւ անոնց ընտանիքներուն համար :

Այդ առթիւ պիտի բաժնուին ութ միլիոն եռագոյն դրօշիկներ, ուսանողներու, նախկին ռազմիկներու եւ ուրիշ կամաւորներու միջոցաւ :

Եղբայրական աջակցութեան այս ձեռնարկն ալ տարբեր մէկ արտայայտութիւնն է ազատութեան եւ ժողովրդապետութեան :

Խորտակելով բռնութեան պատուարները (1789), Ֆրանսան դարձաւ Ազատութեան օրրան ոչ միայն իր ժողովուրդին, այլ եւ ուրիշներու համար :

Դարձաւ Ներշնչարան յեղափոխական եւ ազատագրական պայքարներու :

Փարիզէն արձակուած նշանախօսքերը կայծեր արձակեցին մինչեւ խաւարակուռ Արեւելք: Ամբողջ երիտասարդութիւն մը թրծուեցաւ նոր գաղափարներով :

Նոյն յեղաշրջման շնորհիւ մեր մէջ ալ ունեցանք վերանորոգիչ սերունդ մը, որ ազգ. սահմանադրութիւն մը յօրինեց, ապահովելու համար Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին ինքնավարութիւնը (1860) :

Յուլիս 14ին հռչակուած Ազատութեան մարտակոչը միեւնոյն ատեն թեւ տուաւ մտաւոր խոյանքներու, — գրականութեան, արուեստի թէ գիտութեան մէջ :

Ամբողջ աշխարհ մըն էր որ կը վերագնահատուէր, կը վերափոխուէր, լաւագոյն օրերու հեռանկարներով :

Նշանախօսքերը շատ բան կորսնցուցին իրենց արժէքէն եւ բովանդակութենէն, տարիներու ընթացքին :

Քաղաքականութիւնը եւ դիւանագիտութիւնը խեղաթիւրեցին, ծաղրանկարի վերածեցին շատ մը արժէքներ :

Եւ մենք ալ չարաչար տուժեցինք, մանաւանդ առաջին Մեծ Պատերազմին: Անդարմանելի վէրքեր բացուեցան մեր սիրտերուն մէջ, որոնք մինչեւ այսօր ալ կը կոտտան :

Ինչպէս Ազատութեան Օրրանը իր դիմադրական պայքարին ատեն, մենք ալ կը հաւատանք թէ ի վերջոյ պիտի քակուին բոլոր շղթաները, ժանգոտած ըլլան թէ կարմիր ներկուած :

Ազատութեան համար մղուած որեւէ պայքար ուշ - կանուխ կը յանգի տրամաբանական վախճանին, իր ետին ձգելով լուսաւոր ակօսներ :

Այդպէս ալ Յուլիս 14ը: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ ԿԻՊՐՈՍԻ ԵՐԲ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱԴՐԻ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ վարչապետը, Իտըն, Յուլիս 12ին կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Երեսփ. ժողովին մէջ, Կիպրոսի մասին, խոստովանելով թէ ձախողած են Թուրքիոյ հետ կատարուած բանակցութիւնները: Կառավարութիւնը որոշած է Կիպրոս ղրկել մասնաւոր ներկայացուցիչ մը, Լորտ Րէտքլիֆ, իբրեւ սահմանադրական մասնագէտ, խորհրդակցութիւններ կատարելու համար Կիպրոսի կառավարիչին, պաշտօնեաններուն եւ «ուրիշ ուեւէ մէկուն հետ որ կ՚ուզէ խօսիլ»: (ԽՄԲ.— Եթէ չենք սխալիր այս լորտը այն պաշտօնատարն է որ նախագահ նշանակուած էր Գ. Կիւլպէնկեան կտակին եւ հրաժարեցաւ) :

Բուռն միջադէպ մը ծագեցաւ վարչապետին յայտարարութեան առթիւ: Պահպանողական երեսփոխան մը «դաւաճանական» կոչեց ընդդիմադիր կուսակցութեան առաջնորդին յայտարարութիւնը : Այս վերջինը կ՚ըսէր թէ «խոր ցաւով պիտի ընդունուի վարչապետին յայտարարութիւնը եւ թէ Կիպրոսի մէջ տիրող անհաստատ ապահովութեան կացութիւնը կառավարութեան ժխտական դիրքին՝ ինքնորոշման իրաւունքի մասին»: Պահպանողականները ուժգնօրէն բողոքեցին դաւաճանական մեղադրանքին դէմ : Ժխորը այնքան սաստկացած էր որ ատենապետը միջամտեց եւ պահպանողական երեսփոխանը ետ առաւ իր մեղադրանքը: Յետոյ որոշուեցաւ լայն վիճաբանութիւն մը կատարել յառաջիկայ հինգշաբթի :

Վարչապետը իր յայտարարութեան մէջ խօսեցաւ Թուրքիոյ հետ կատարուած բանակցութեանց մասին, առանց յիշելու Յունաստանի անունը: Բացատրեց թէ «ծանր վտանգ մը պիտի ծագէր արեւելեան Միջերկրականի ապահովութեան համար, եթէ Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը փորձէր միակողմանի կարգադրութեամբ մը լուծել Կիպրոսի խնդիրը : Ապա պարզելով լորտ Րէտքլիֆի պաշտօնը շեշտեց թէ երբ ան յաջողի նոր սահմանադրութիւն մը յօրինել, անմիջապէս պիտի չգործադրուի, մինչեւ որ ահաբեկչութիւնը դադրի եւ բարեկարգութիւնը վերահաստատուի:: Յետոյ ըսաւ թէ թէեւ կարելի չէ եղած Թուրքիոյ հաւանութիւնն ստանալ ինքնորոշման իրաւունքի մասին, բայց բրիտանական քաղաքականութեան նպատակը այդ է: Գալով Մակարիոս արքեպ., Անգլիա չուզեր գործ ունենալ անոր հետ, ցորչափ չեն դադրած ահաբեկչական արարքները :

× Կիպրոսի կառավարիչը, Սըր Ճոն Հարտինկ միեւնոյն օրը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, համբերութիւն եւ ողջմտութիւն քարոզեց ժողովուրդին : Ազդարարեց թէ երբեք պիտի չթուլնան ահաբեկչութեան դէմ կատարուած գործողութիւնները : Այս առթիւ իբրեւ աւետաբեր լուր հաղորդեց լորտ Րէտքլիֆի անուանումը եւ աւելցուց .— «Հիմա որ ահաբեկիչները սարսիլ սկսած են, պատճառ չեմ տեսներ ձգձգելու սահմանադրական կառավարութեան մը շնորհումը ժողովուրդի ջախջախիչ մեծամասնութեան որ զզուած է բռնութենէն եւ անոր բոլոր հետեւանքներէն» :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՅԱՋՈՐԴ ՀԱՄԱՐԸ լոյս կը տեսնէ երեքշաբթի, Յուլիս 14ի Ազգ. տօնին պատճառով :

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՃԱՌԸ ԱԶԳ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Երէկ հրատարակած էինք Կիլիկեան Թեմերու ընդհ. ժողովին Գ. նիստը, ուր սահմանադրական երդումը կատարած էր նորընտիր կաթողիկոսը, Զարեհ Ա.: Ահաւասիկ այս առթիւ խօսուած ճառը .—

— Շատ ուրախ եմ իմանալով արդիւնքը Ազգ. Ընդհ. Ժողովի այսօրուան նիստին: Ի սրտէ կը շնորհաւորեմ Կրօնական Կեդր. ժողովի եւ Կեդր. վարչութեան ընտրութիւնները: Մեծ յոյս եւ հաւատք ունիմ որ այսուհետեւ մեր եւ Կեդր. վարչութեան գործակցութիւնը բարիք մը պիտի ըլլայ այս Աթոռին համար եւ մեր գործերը այսուհետեւ պիտի քալեն օրէնքի, կարգի ու հանդարտութեան մէջ, ի շահ մեր Աթոռին եւ հայ ժողովուրդին :

Անծանօթ չէ ձեզի, թէ այս ժողովին գումարումը ձգձգումի ենթարկուեցաւ եւ եպիսկ. դասը ուզեց չինովի տարակարծութիւնները մէջտեղէն վերցնել, որպէսզի Աթոռը շարունակէ իր գործը: Անծանօթ չեն նաեւ ձեզի, թէ այս ուղղութեամբ ջանքեր թափուեցան, եւ սակայն պարտ եմ այստեղ ժողովիդ յայտնել, թէ դժբախտաբար մենք գտնուեցանք այս Աթոռին հանդէպ շատ վտանգաւոր կացութեան մը առջեւ: Յստակ պէտք է ըլլայ ժողովիդ եւ ձեր միջոցաւ մեր Առաջնորդարաններուն ու նաեւ համայն հայ ժողովուրդին, թէ մենք, մեր կրօնականի եւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ սպասաւորի պարտականութիւնը կատարելու ժամանակ, այս Աթոռի ապագային կապակցութեամբ, գտնուեցանք ամէն օր զարգացող աթոռակռիւ ախորժակներու առջեւ : Ցաւով նկատեցինք որ կ՚ուզէին Կիլիկեան Աթոռը դնել ըստ ամենայնի ենթակայի դիրքին մէջ: Շեշտը կը դնեմ «ըստ ամենայնի»ի վրայ: Ի միբան, կ՚ուզէին այս Աթոռին հագցնել չիկացած երկաթէ շապիկ մը, որուն մէջ, ան, ժամանակի ընթացքին, պիտի ճենճերէր եւ ինքնիրեն մահանար :

« Սակայն, բարեբախտաբար, սրբազան եղբայրներուս հետ տեսանք այդ կացութիւնը եւ եթէ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ եւ քրիստոնէական ոգիով խօսակցութիւններ ունեցանք, տեսանք նաեւ որ մեր բարեացակամութիւնը մեկնուեցաւ տկարութեամբ եւ այնպիսի տրամադրութիւններով որոնք մերը չէին: Այս մասին յետագային մանրամասնօրէն կը հաղորդեմ Վարչութեան եւ Կրօն. ժողովին :

Այսօր, կ՚ուզեմ որ յստակ ըլլայ մէկ բան.— Ինչպէս որ այս Աթոռին հանդէպ վտանգ կար ու մարդիկ դարերու իրենց երազը կ՚ուզէին իրականացած տեսնել այս ընտրութեամբ: Մենք, այս Աթոռին տկար պահապաններս, որոշած ենք հաստատ մնալ անոր անկախութեան եւ իրաւունքներու պաշտպանութեան հիմնական տեսակէտին վրայ :

Շատ ուրախ եմ Կեդր. վարչութեան ընտրութեան համար, եւ կը կարծեմ թէ, յետագային մեր գործակցութեան շնորհիւ, բոլոր գործերը օրինական ճամբով կ՚ընթանան, յօգուտ Կիլիկեան Աթոռին, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդին :

Այս ժողովի վերջաւորութեան, կ՚ուզեմ հրապարակաւ կոչ ուղղել, գիտակցութեան հրաւիրել մեր ժողովուրդի բոլոր խաւերը, որ փարին այս Աթոռին եւ նկատեն թէ այս Աթոռը ամէնուն համար է, անոնց որոնք կ՚ուզեն ապրիլ իբրեւ Հայ եւ իբրեւ քրիստոնեայ: Օրէնքի գծով, այս Աթոռը պիտի ծառայէ բոլորին եւ պիտի մնայ կիլիկեան հայ ժողովուրդի Աթոռը: Շատ շնորհակալ եմ ժողովէդ որ լաւ գործ կատարեց եւ Կաթողիկոսութիւնը օժտեց լաւ կեդր. վարչութեամբ մը :

Հաւատք ունիմ որ մեր գործակցութեամբ պիտի կրնանք ծաղկեալ վիճակի մէջ դնել զայն, կատարելով աշխատանքի մեր բաժինը, ծառայելով հայ եկեղեցական մեր կոչումին :

Կաթողիկոսին խօսքէն ետք, Դիւանի ատենապետ Պ. Վ. Սեթեան յայտարարեց.

— Վեհափառ Տէր, ժողովը մեծ ուրախութեամբ լսեց որ դուք բծախնդիր եւ հաւատարիմ էք Կիլիկեան Աթոռի անկախութեան եւ անոր իրաւունքներու պաշտպանութեան հիմնական սկզբունքին : Այս գծով, ժողովս լիովին պատրաստ է գործակցելու ձեզի :

Ձեր խօսակցութիւններու ընթացքին, եկած էք այն եզրակացութեան, թէ ձեր բարեացակամութիւնը սխալ մեկնուած է եւ դուք, տեսնելով այս Աթոռին անկախութեան եւ իրաւունքներուն հանդէպ գոյութիւն ունեցող վտանգը, հաստատ մնացած էք ձեր հիմնական տեսակէտին վրայ: Մենք լիովին համաձայն ենք այդ տեսակէտին շուրջ» :

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ազգաժողովի զինաթափութեան յանձնաժողովին յուլիս 12ի նիստին մէջ, Խ. Միութեան պատուիրակը, Կրոմիքօ յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը տրամադիր է ընդունելու արեւմտեան պետութեանց առաջարկած սահմանափակումը՝ զինեալ ուժերու մասին, իբրեւ առաջին քայլ ընդհանուր համաձայնութեան մը :

Արեւմտեան պետութեանց բանաձեւին համաձայն, Խ. Միութիւնը, Մ. Նահանգները եւ Չինաստան պիտի կրնան զէնքի տակ պահել 2·500·000 զինուոր, Ֆրանսա եւ Անգլիա՝ 750·000ական:

Գալով մնացեալ կէտերուն, Խ. Միութիւնը կը պահէ իր ժխտական դիրքը: Կրոմիքօ կ՚առաջարկէ համաձայնութիւն մը կնքել, դադրեցնելու համար հիւլէական փորձերը, ոչնչացնել հիւլէական ռումբերու մթերքը, դադրեցնել արտադրութիւնը եւ արգիլել գործածութիւնը : Նոյն ատեն կը մերժէ Այզընհաուըրի առաջարկը՝ օդանաւային հսկողութեան մասին զոր առաջարկած էր Այզընհաուըր : Իր կարծիքով, այդ ծրագիրը պիտի դիւրացնէ անակնկալ յարձակումները :

Իբրեւ երկրորդ քայլ զինեալ ուժերու կրճատման, Մոսկուա կ՚առաջարկէ Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներու եւ Չինաստանի զինուորներուն թիւը իջեցնել մէկէն մէկուկէս միլիոնի (իւրաքանչիւրը), իսկ Ֆրանսականն ու անգլիականը՝ 650·000ականի :

Պ. Կրոմիքօ կը մերժէ նաեւ արեւմտեան պետութեանց այն տեսակէտը թէ ճշմարիտ զինաթափութիւն մը կատարելու համար անհրաժեշտ է լուծել կարգ մը քաղաքական խնդիրներ, ինչպէս Գերմանիոյ, Քորէայի եւ Վիէթ Նամի հողերուն միացումը:

Ամերիկեան ներկայացուցիչը պատասխանելով, Կրոմիքոյի բանախօսութիւնը որակեց սթալինեան ճառ մը որ կը յիշեցնէ պաղ պատերազմը: Յետոյ մերժեց Մ. Նահանգներուն դէմ եղած մեղադրանքները: Ֆրանսական պատուիրակը, Ժիւլ Մոք դիտել տուաւ թէ Պ. Կրոմիքօ ընդունելով հանդերձ զինեալ ուժերու սահմանափակման համար առաջարկուած մակարդակը, տարբեր կ՚ըմբռնէ ընդհ. զինաթափութեան խնդիրը :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահը, զնդ. Կամալ Նասըր Պելկրատ հասնելով, խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացաւ : Յուլիս 18ին ալ Հնդկաստանի վարչապետը պիտի հասնի եւ երեքը միասին պիտի խորհրդակցին :

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ
(ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

Քանի մը ամիս առաջ այս նոյն սրահին մէջ հաւաքուած էինք՝ սգալու համար ազգ. հերոս մը, որ անդարձ բաժնուած էր մեզմէ :

Այսօր, տակաւին մեր աչքերուն արցունքը չցամքած, եկած ենք սգալու ազգ. գործիչ մը, որ կ'երթայ միանալու անոր՝ որուն հետ կապուած էր գաղափարական մաքուր սիրով եւ եղբայրական հարազատութեամբ :

Դրօն ու Վահանը կը ներկայացնեն Հ. Յ. Դ. երկու թեւերը. — մէկը անձնազոհ հարդուկը, վրիժառու բազուկը — որ համեստ շարքայինի, Դաշնակցութեան պարզ զինուորի աստիճանէն հետզհետէ բարձրացած էր հրամանատարի ու զօրավարի աստիճանին, որուն վիճակուած էր կատարել պատմական դեր՝ ճակատագրական պահու մը՝ երբ հայ ազգը կենաց եւ մահու պայքար կը մղէր. իսկ խաղաղութեան մէջ նուիրուած էր իր պաշտած կուսակցութեան քաղաքական աշխատանքներուն, ի խնդիր ազգային շահերու, Հայկ. Դատի պաշտպանութեան :

Վահան Նաւասարդեան կը ներկայացնէր Դաշնակցութեան միւս թեւը, մտաւորական - գաղափարախօսի, հրապարակագիր - գործիչի տիպարը :

Երիտասարդ տարիքէն, ուսանողական գրասեղաններէն իսկ յայտնաբերուած էր անիկա իբրեւ հաւատաւոր գաղափարական, տոգորուած օրուան ամէնէն յառաջդիմական վարդապետութիւններով, ժողովրդավար, ազատական սկզբունքներով, զորս կը պաշտպանէր մոլեռանդ հաւատքով եւ անվիճելի տրամաբանութեամբ :

Միջավայրը, որուն մէջ կ'ապրէր, լայն հնարաւորութիւններ կուտար իրեն նետուելու հանրային գործունէութեան ասպարէզը, որուն համար ամէն յարմարութիւն ունէր : Սնած էր ռուսական բարձրագոյն վարժարաններու մէջ եւ շփման մէջ մտած այն գաղափարական երիտասարդութեան հետ, որ կը պայքարէր բռնապետական վարչաձեւին դէմ, որ ընկերվարութեան սկզբունքներէն առաջնորդուած՝ կ'ընդվզէր շահագործող դասակարգին դէմ, մարդկային տարրական իրաւունքներ պահանջելով աշխատաւորներուն համար : Ազատութիւն պահանջելով ճնշուած եւ օտար լուծի տակ կեղեքուած ժողովուրդներու համար :

Մարդիկ կան, որ ծնած են ղեկավար դառնալու համար : Նաւասարդեան անոնցմէ էր : Իբրեւ պերճախօս բեմբասաց եւ ընդունակ կազմակերպիչ՝ առաջին վայրկեանէն իսկ աչքի կը զարնէ եւ ամբողջ Կովկասի մէջ կը դառնայ առաջնակարգ ղեկավար դէմք : Շուշի, Բագու, Թիֆլիս իր գործունէութեան գլխաւոր կեդրոնները կը դառնան :

Չկայ հանրային գործունէութեան ճիւղ մը՝ որուն իր մասնակցութիւնը բերած չըլլայ մեր ողբացեալ ընկերը : Կուսակցական կազմակերպիչ, թերթի խմբագիր, դասախօս եւ ուսուցիչ, զինուոր, քաղաքապետ, խորհրդարանի անդամ, քաղաքական գործիչ եւ գրեթէ քառորդ դար՝ վարիչ - հոգին Հ. Յ. Դաշնակցութեան, իբրեւ ընդհանուր քարտուղար Գերագոյն Մարմնի :

Իր երիտասարդութեան տարիները անցուց հայրենիքին մէջ, միշտ իր ժողովուրդին հետ, անոր լաւ եւ գէշ օրերուն : 35 տարեկան էր, երբ ստիպուեցաւ լքել մայր երկիրը եւ ապաստանիլ արտասահման, ուր գործունէութեան նոր ասպարէզ մը կը բացուէր իր առջեւ :

Հաստատուեցաւ փարաւոններու երկրին մէջ, որ մէջնաբերդն էր եղած հայ պահպանողական տարրերու, մեծահարուստ պէյերու եւ փաշաներու :

Իր ներկայութիւնը նոր շունչ մը, երիտասարդական աւիշ մը, թարմութիւն մը բերաւ եգիպտահայ գաղութին մէջ : Իբրեւ խմբագրապետ «Յուսաբեր»ի, Դաշնակցութեան խօսքը բարձր հնչեցուց անոր սիւնակներէն :

Օրուան հարցերուն շուրջ իր խորունկ ուսումնասիրութիւնները, անհերքելի փաստերու վրայ կռթնած, մեծ տպաւորութիւն կը գործէին ընթերցողին վրայ :

Անխոնջ աշխուժութեամբ կը հետեւէր ազգային ու միջազգային կեանքին, հայերէն եւ օտար լեզուներով, մանաւանդ ռուսերէն հրատարակուած կարեւոր բոլոր գրքերուն : Իր հին դափնիներուն վրայ չէր քնանար : Ամէն օր նոր բան կը սորվէր ու կը սորվեցնէր :

Ունէր հիմնական սկզբունքներ, որոնցմէ երբեք չէր շեղեր : Ու կը պաշտպանէր զանոնք բոլոր հոգիով :

Պաշտամունք ունէր դէպի հայ ժողովուրդը, մոլեռանդօրէն կը սիրէր իր ազգը, կը զուրգուրար անոր անցեալի փառքին վրայ եւ խոր հաւատք ունէր անոր փայլուն ապագային մասին :

Չէր հանդուրժեր բռնակալութեան : Ազատութիւն կը տենչար : Իրեն համար հաւատոյ հանգանակ եղած էր միացեալ եւ անկախ Հայաստանը, որուն իրականացման կը հաւատար անկեղծօրէն եւ ջերմեռանդութեամբ, բայց աչքերը յաւիտենութեան փակեց օտար աստղերու տակ՝ առանց տեսնելու իր երազին մարմնացումը :

Սիրտը կ'արիւնէր, ամէն անգամ որ կը ստիպուէր ջախջախիչ փաստերով ապացուցանել թէ ինչպէս բոլշեւիկ Ռուսերը դաւաճանեցին հայկական արդար Դատին՝ դաշինք կապելով Թուրքիոյ հետ (16 մարտ 1921ին Մոսկուայի եւ 21 Հոկտ. 1921ին Կարսի մէջ, առանց մոռնալու 1953 Մայիս 30ը, երբ Մոսկուա պաշտօնապէս ծանոյց Թուրք կառավարութեան՝ յանուն հայ եւ վրացի ժողովուրդին՝ թէ ոչ մէկ հողային պահանջ ունի Թուրքիայէն) :

Համաշխարհային Բ. պատերազմը մեծ յոյսեր կը ներշնչէր հայութեան, որ իր արեան տուրքը տուած էր դաշնակից բանակներուն՝ Գերմանիոյ դէմ մղուած պատերազմին մէջ : Կը յուսացուէր թէ թափուած արիւնը իր արժանի վարձատրութիւնը պիտի գտնէր : Մանաւանդ, որ յաղթական դաշնակիցներէն Խ. Միութիւնը ի վիճակի էր 1945ի ճակատագրական օրերուն ուզածն ընելու :

Մեծ եղաւ բոլորիս յուսախաբութիւնը 1947ի Հոկտ. 24ին, երբ Մոսկուա Վիշինսքիի բերնով հանդիսաւորապէս ուրացաւ հայկական հողային արդար պահանջները :

Յաղթանակէն վերջ երէկի դաշնակիցները բաժնուելով իրարմէ՝ կազմեցին երկու ճակատ : Առաջինը իր դրօշին վրայ արձանագրեց ժողովուրդներու ազատութեան եւ ինքնորոշման սկզբունքը, ժողովրդավար, ազատական վարչաձեւի տակ, միւսը՝ կարմիր լուծին ենթարկեց բազմամիլիոն ժողովուրդներ, որոնք մեծ զոհողութիւններու գնով տիրացած էին իրենց անկախութեան :

Քաղաքական աշխարհը ստացաւ նոր դիմագիծ : Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ իբրեւ ախոյեան ժողովուրդներու անկախութեան եւ ազատութեան, իբրեւ ընկերվարական ու ժողովրդավար սկզբունքներու պաշտպան՝ առաջին վայրկեանէն իսկ ճշդեց իր դիրքը հակամարտ երկու ճակատներու միջեւ :

Վ. Նաւասարդեան, ինչպէս նաեւ մեր ողբացեալ ընկեր Դրօն վերջին տասը տարիներու ընթացքին գործօն դեր կատարեցին Հայկ. Դատի պաշտպանութեան ճակատին վրայ, ուրիշ բախտակից ժողովուրդներու հետ :

Այն պահուն, երբ այս վերջինները ամէն պատեհ առիթ կ'օգտագործէին իրենց ազգային - քաղաքական շահերու հետապնդումին համար, Հ. Յ. Դ.ը չէր կրնար անտարբեր մնալ : Մեր երկու ողբացեալ ընկերները առաջնակարգ դեր կատարեցին այն միջազգային բազմաթիւ խորհրդաժողովներու ընթացքին, որոնք տեղի ունեցան մանաւանդ 1952 – 1954 : Ռուսական, մասնաւորապէս կովկասեան հարցերու մասին իրենց խոր հմտութիւնը, ռուսերէն արտայայտուելու մեծ դիւրութիւնը, քաղաքական խնդիրներու քննութեան առթիւ իրենց ցոյց տուած հասկացողութիւնը եւ հանրային գործիչի իրենց փորձառութիւնն ու անշահախնդրութիւնը մեծապէս տպաւորած էին միւս ազգերու պատգամաւորները :

Միայն հայ ժողովուրդն ու Հ. Յ. Դ.ը չեն որ կ'ողբան անդարմանելի կորուստը մեր երկու մեծանուն ընկերներուն :

Կովկասեան քաղաքական գործիչներէն [illegible], որ առիթ ունեցած էին զինքը ճանչնալու, մեզի հետ միասին կը սգան անժամ Նաւասարդեանի անակնկալ մահը :

Մեծ է մեր սուգը : Նոյնքան մեծ պէտք է ըլլայ նաեւ մեր ճիգը՝ անդարձ մեկնողներու բացը կարելի եղածին չափ զգալի չդարձնելու համար :

Նաւասարդեանի յիշատակը յաւէտ պիտի ապրի մեր մէջ եւ իր կեանքը ներշնչումի աղբիւր պիտի դառնայ ներկայ եւ գալիք սերունդներուն համար :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱԼՊԱՆԻԱՆ

●

ԽՄԲ. — «Լը Մոնտ»ի Պոլսոյ թղթակիցը, Մարք Մարսօ, վերջերս պտոյտ մը կատարած էր Ալպանիոյ մէջ : Ահաւասիկ իր առաջին նամակը, այնքան շահեկան.

Խաղաղ, միանգամայն վայրի Շքոտրա լիճը յուլօրէն կը տարածուի մանիշակագոյն եւ ներդաշնակ լեռներուն ստորոտը, խանգարուելով միայն թռչուններու ճռուողիւնէն եւ «Միկ» օդանաւերու բզզիւնէն :

Խաղաղ է նոյնպէս եուկոսլաւ սահմանագլուխը, ուր մաքսային պաշտօնեան իր պարապ ժամանակը կ'անցընէ վեր վար շրջելով : Քիչ մը անդին երիտասարդ զինուորներ, ռուսական սարքաւորումով, ապշահար կը դիտեն երբ օտարական մը կուգայ, որովհետեւ հազուադէպ է անոր մուտքը այս երկրէն ներս : 1944 Նոյեմբեր 9էն ի վեր Ալպանիան ինք իր մէջ ամփոփուած երկիր մըն է, կտրուած ամէն տեսակ շփումէ արեւմտեան աշխարհին հետ : Փակ անօթ մը, ուր կը խմորուի ընկերվարութիւնը : Ոմանց համար աւետեաց երկիրն է, ուրիշներու համար ընդարձակ արգելափակման ճամբար մը : Ալպանիան խորհուրդ մըն է Եւրոպայի սրտին վրայ եւ մեծ հարցական մը Ադրիականի վրայ : Ան տակաւին չէ պարզած իր բոլոր գաղտնիքները եւ թեթեւօրէն միայն վերցուցած է իր վրայի թանձր քողը, թէեւ կը թուի թէ մօտ է այլեւս ժամանակը, երբ շրջիկը նոյնքան դիւրութեամբ պիտի կրնայ այցելել Ալպանիա, որքան Եուկոսլաւիա, Իտալիա եւ Յունաստան :

Սահմանին վրայ հովուեական աւերակները ծածկուած են վայրի բուսականութեամբ :

Դաշտերուն մէջ կ'աշխատին խատուտիկ հագուստներով կիներ, որոնք իրենց կռնակին վրայ տեսակ մը փայտէ օրօրոց կը կրեն, ուր երախայ մը խաղաղ քուն կը քաշէ : Էշերը դժկամակութեամբ ճամբայ կուտան, իսկ ճերմակ գտակով գիւղացին լայն ժպիտով մը կը բարեւէ օտարականը : Ճամբան մինչեւ Շքոտրա ամէն մէկ թիզ հող մշակուած է : Իսկ մեքենաշարժ արօրին աղմուկը կը թուի թէ չի խանգարեր լծկանը, որ իր ետեւէն կը քաշէ նախնական արօրը : Կարմիր աղիւսէ քանի մը շէնքեր կորիզը կը կազմեն վերաշինուած գիւղին, հակադրութիւն մը կազմելով հին դեղջկական հիւղակներուն հետ : Ճամբան իշուկ մը ջուրի տակառիկ մը կռնակը, քիչ անդին եզ մը ետեւէն կը քաշէ սայլ մը մեծ տակառով : Այս շրջանին մէջ շատ սուր է ջուրի պահանջը, թէեւ ամէն տեղ միջոցներ ձեռք առնուած են ոռոգումի համար :

Լճին ծայրը Շքոտրա քաղաքը կը քնանայ մզկիթներու շուքին տակ : Թրքական տարազ կը կրեն կիները, փաթթուած իրենց սաւաններուն մէջ : Այրերը հագած են հնաձեւ տարազներ, բազմագոյն կարկտաններով : Ճամբուն եզերքը կառապան մը ի զուր կը սպասէ անհաւանական յաճախորդին : Լայն պաստառներ փողոցին մէջտեղը կ'ողջունեն Ալպանիոյ յառաջիկայ կուսակցական համագումարը : Սակայն ոչ քաղաքական կարգախօսները, ոչ նոր գործատուններու աղմուկը, ոչ ալ ծանր բեռնակառքերը չեն խանգարեր երազը անոնց որ ծուլօրէն կը նստին մայթերուն եզերքները, կամ պզտիկ սրճարանի մը անկիւնը, եւ մտիկ կ'ընեն կարօտակէզ երաժշտութիւն մը : Դարերէ ի վեր կը սպասեն անոնք չես գիտեր ինչ բանի :

Թիրանա տանող ճամբան կուպրապատ է, ուրկէ երկու ուղղութեամբ կ'երթեւեկեն Արեւելեան Գերմանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Ռուսիոյ բեռնակառքերը, սակայն չեն կրնար ժամական 60 քիլոմեթրէն աւելի արագ երթալ : Պէտք է խնայել հրանիւթը, անիւները եւ մանաւանդ զգուշութեամբ շարժիլ, որովհետեւ փողոցները թէեւ կուպրապատ, սակայն լեցուն են փոսերով : Նաեւ քանի մը ինքնաշարժ, երկու երեք զինուորական կառքեր, եւ քանի մը պատանիներ հեծելանիւով կ'երթեւեկեն այս ճամբուն վրայ : Օրօ - սրօփը որ կազմակերպուած է Պետութեան կողմէ, կը դիւրացնէ ժողովուրդին փոխադրութիւնը :

Իրականին մէջ երեք Թիրանա կայ — իսլամական քաղաքը որ պահած է հին կլինքը, բուն քաղաքը զոր Իտալացիները շինեցին եւ նոր քաղաքը իր բանուորական տուներով, գործարաններով, հիւանդանոցներով, դպրոցներով : Զոկու թագաւորին հին պալատէն, ուր նոր կառավարութիւնը բազմած է, կը տեսնուի ամբողջ մայրաքաղաքը, եւ կանաչութեան մէջէն կարմիր նոր տանիքները ցոյց կուտան զարգացումը քաղաքին, որ աւան մըն էր նախապէս :

Մայրաքաղաքին ճիշդ կեդրոնը հոյակապ ծառուղի մը ժառանգ մնացած է Մուսոլինեան մեծամոլութենէն : Սակայն ժամանակ չունին հիանալու այս գեղեցիկ հեռանկարին վրայ : Կովերու երամակ մը կը կտրէ ծառուղին . Ահա հոս է ալպանական իրականութիւնը, վերանորոգուելու անվիճելի փաստին քով, հինին ու անցեալին բոյրը, միշտ ներկայ է :

Ալպանիան, որ տասներկու տարիէ ի վեր «դեմոկրատ» երկիր մը դարձած է, կը պահէ տակաւին արեւելեան մեղկութեան մողութիւնը եւ հակասութեանց անակնկալը :

Ալպանիոյ հարաւը հոյակապ բնական գեղեցկութիւն մը կը տարածուի, սակայն հոն պարզ եւ հիւրընկալ ժողովուրդի մը թշուառութիւնն է որ աչքի կը զարնէ :

Վերջերս զեղչ մը յայտարարուեցաւ կօշիկներուն վրայ : Եւ սակայն մէկ զոյգ կօշիկը կ'արժէ քսան տոլար : Երբեմն զեղչերէն կ'օգտուին գործատան աշխատաւորները, բայց ոչ գիւղական ժողովուրդը : Փաստօրէն Ալպանիոյ ժողովուրդը կը շարունակէ թշուառութեան մէջ ապրիլ եւ պարէնատոմսեր հազիւ թէ կը գոհացնեն անոնց պահանջներուն կէսը : Կայ նաեւ ազատ շուկան եւ՝ սեւ շուկան, որ մեծ բան չունի :

Բաղդատմամբ 1939ի եւ 1951ի աւելցած է պաշտօնեաներու եւ եւ ճարտարարուեստի բանուորներու թիւը, սակայն միշտ ալ Ալպանիոյ ժողովուրդին մեծ մասը երկրագործ է, որ մեծ պահանջներ չունի : Հարուածային աշխատող մը ամսական մինչեւ տասը հազար լեք կը շահի, ինքնաշարժի վարիչ մը 12.000 լեք, բայց միջին վաստակը ամսական երեքէն չորս հազար է : Գիւղային փայլուն վիճակ մը չունի, սակայն ազատած է աւատապետներու տիրապետութենէն :

Ներկայիս երկրագործութիւնը, հակառակ յառաջդիմութեանց, տակաւին շատ զարգացած չէ, թէեւ մեծ են հեռանկարները :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԻՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ եւ կղզիներու Հ. Կ. Խաչի Պատգ. ժողովը տեղի ունեցաւ Յունիս տասնին : Ժողովին կը մասնակցէին 26 պատգամաւորներ : Նիւթական եւ բարոյական մեծ վերելք արձանագրած է անցնող տարուան շրջանին, առաւելաբար կրթական, խնամատարական եւ կազմակերպչական ասպարէզներուն մէջ : Շրջ. վարչութիւնը իր տարեկան ելեւմուտքին (281 հազար դրախմի) կէսէն աւելին (153 հազար դրախմի) յատկացուցած է Ազգ. Միացեալ վարժարաններուն, աշակերտական ճաշարանին, Ռեթիմնոյի (Կրետէ) ծաղկոցին եւ Փալանճեան ճեմարանի սաներու տարեթոշակին : Այս գումարին մէկ երրորդը ճարած են տեղական միջոցներով : Ամառուան աշակերտական կայանի կազմակերպութեան համար ծախսուած է 16 հազար դրախմի, Ռեթիմնոյի ծաղկոցին համար 7.200 դրախմի : Պատգ. ժողովը որոշեց յառաջիկային մէկէ աւելի սաներ պահել Փալանճեան ճեմարանին մէջ : Մասնաճիւղերը իրենց հասոյթին տասը առ հարիւրը պիտի յատկացնեն այս նպատակին : Անդամներուն թիւը աւելցած է գրեթէ բոլոր մասնաճիւղերուն մէջ : Շրջ. վարչութեան անդամ ընտրուած են — ընկերուհիներ Թ. Յովհաննէսեան, Պ. Քէօթէլեան, Ա. Գարագաշեան, Ս. Գօհարունի, Ա. Պէրպէրեան, Լ. Ոսնեան եւ Պ. Վ. Տիգեան :

ԻՆԴՈՆԵԶԻԱՅԻ հայ գաղութը շատ հին անցեալ ունի : Շատերը գաղթած են Իրանէն, Նոր Ջուղայէն : Գաղութին բա –

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԱՐՕՆ – ՍԱԼՆՈՑ ՁՈՐԻ ՀԱՆԴԻՍԸ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Յուլիս ութին (Կիրակի) Սէնթ Անտրէի ընդարձակ պարտէզին մէջ, տեղի ունեցաւ Տարօն – Սալնոյձորցինե – րու հանդէսը :

Բաղդատաբար մեծ է թիւը Մարսէյլ բնակող Տարօն – Սալնոյձորցիներուն, որոնք կը ներկայացնեն առողջ եւ գործօն տարր մը : Անոնք, կրցած են ազգային ոգի ներշնչել իրենց զաւակներուն, պարտադրելով որ Հայերէն սորվին եւ յարգեն իրենց հայրենի բնագաւառին աւանդութիւնները : Այստեղի Մշեցիներու եւ Սալնոյ-ձորցիներու զաւակներէն շատեր իրենց ծնողներէն, աւելոր պապերէն յաճախ պատմութիւններ լսելով իրենց հայրենիքի մէջ տեղի ունեցած ըմբոստութեանց եւ հերոսական մարտնչումներու մասին, բաւական բան գիտեն մեծանուն հերոսներ՝ Հրայրի, Սերոբ փաշայի, Գէորգ Չաւուշի, Գեղամի, Կորիւնի, Մճոյի, Սմբատի, Կոտոյի Հաճիի, Ձուլումաթի, Դատուանցի Սողոյի եւ ուրիշներու մասին :

Ինչպէս միշտ, այս տարի ալ անոնք ամիսներ առաջ սկսած էին պատրաստուիլ եւ ապահովել իրենց հանդիսավայրը, ինչպէս եւ գեղարուեստական բաժինը :

Այս անգամ, նոյն օրը առտուն տեղի կ՚ունենար ողբացեալ ընկեր Վ. Նաւասարդեանի յիշատակին նուիրուած սգահանդէսը : Եւ որովհետեւ կարելի չէր յետաձգել Վարդավառի տօնակատարութիւնը, Տարօն-Սալնոյձորցիներու կողմէ սգահանդէսին ղրկուած էին խումբ մը ծանօթ Մշեցիներ եւ Սալնոյձորցիներէ խումբ մը «էն լէ մերն է» ըսելով :

Իսկ կէսօրէն վերջ, տեղի կ՚ունենար տարօնական հանդէսը : Մօտակայ շրջաններէն մաս մը ընտանիքներ առաւօտէն սկսեալ տեղ գրաւած էին հանդիսավայրին մէջ, իսկ կէսօրէն վերջ պարտէզը ամբողջովին լեցուած էր, երբ օրուան նախագահը, Պ. Եղիա Մելքոնեան հանդէսը բանալով, բացատրեց տօնին իմաստը եւ իրենց պարտականութիւնները : Այս առթիւ շեշտեց թէ բազմահազար հերոսներու արիւններով ու հերոսական մարտնչումներով էր որ հիմնուեցաւ ներկայ հայրենիքը : «Հայաստանը պաշտելի է մեզի համար, անկախ անոր ներկայ վարչաձեւէն, որ տեւական չի կրնար ըլլալ : Մենք վստահ ենք թէ՝ օր մը պիտի տեսնենք Հայաստանը անկախ ու ամբողջացած : Ու մեր աւանդական Վարդավառը պիտի տօնենք մեր հայրենիքի մէջ, համբուրելով հողը Տարօնի, Սալնոյ Ձորի, Վասպուրականի եւ ուրիշ սրբավայրերու » : (Ծափեր) :

Բացման խօսքէն վերջ, երգուեցաւ «Գնդակ որոտաց» երգը :

Արենոյշ խմբապետուհի՝ Ալիս Շամիրեան յաջողութեամբ արտասանեց՝ Սօսէ մայրիկին նուիրուած բանաստեղծութիւն մը, յուզելով ունկնդիրները : Ուրիշ երգէ մը վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ Տարօնցի Պ. Գ. Շեխիկեան, որ ըսաւ.

— «Ամէն տարի այսօր մենք հոս կը հաւաքուինք տօնելու Վարդավառը, որ դարերու խորքէն մեզի եկած է : Մենք իբրեւ հարազատ ժառանգորդները մեր նախնիքներու, այդ նուիրական պարտականութիւնը կատարելով, կը ջանանք զայն փոխանցել մեր նոր սերունդին : Պատմութիւնը կ՚ըսէ թէ Հայաստան՝ը իր գոյութիւնը պահեց կառչած մնալով իր հողին, իր աւանդութեանց, իր քաջայաղթ նախնեաց օրինակին ու հաւատքին : Բազմաթիւ մանր ու մեծ ազգեր, պետութիւններ, որոնք մեզմէ աւելի զօրաւոր, արշաւեցին մեր երկիրը, մահ եւ աւեր տարածեցին, անասելի արհաւիրքներ ստեղծեցին : Անոնք չկան, անհետացան եւ մոռցուեցան : Յիշեցէք Վարդանանցը եւ մեր բազմաթիւ հերոսամարտները, որոնք մղուեցան մեր գոյութեան եւ ազատութեան պահպանման համար եւ կեանք տուին գալիք սերունդներուն : Թուրքն ալ դարեր շարունակ մեզ կոտորելով ու հալածելով, ուզեց բնաջնջել եւ ողջակիզել : Աւելի քան մէկ միլիոն Հայեր տեղահանեց, խողխողեց, բայց չհասաւ իր նպատակին :

Հայը կռուեցաւ արիաբար եւ ստեղծեց իր անկախ պետութիւնը : Կոտորածներու, հալածանքներու ընթացքին, ամէնէն աւելի զոհեր տուին Տարօնն ու Սալնոյ Ձորը, բայց չյուսահատեցան : Շարունակեցին պայքարը : Յիշեցէք Առաքելոց Վանքի Բարշէնի, Յրօնքի, Սասնոյ կռիւները : Կը տօնենք եւ միշտ պիտի տօնենք այս տաբեզարձը, որ ուխտի օր մըն է բոլորիս համար : Պէտք չէ մոռնալ նաեւ որ Տարօնը եղած է մշակոյթի օրրան մը : Յորչափ մեր հայրենի յիշատակները կ՚ապրին մեր սիրտերուն մէջ եւ մենք կը վերյիշենք մեր անզուգական հերոսները ու կը ներշընչուինք անոնց գործերով, մեր ազգը պիտի մնայ անմահ եւ պիտի հասնի իր վեհ նպատակին » : (Ծափեր) :

Այս ճառէն ետք, նրաժշտագէտ Պ. Վ. Սարգսեանի դուստրը՝ Անիթա Սարգսեան (Ա. մրցանակով պարգեւատրուած) նախ հայերէն, ապա Ֆրանսերէն արտասանութիւններով ելեկտրականացուց մթնոլորտը, անգամ մըն ալ փայլեցնելով իր արժանիքները, բուռն ծափերու մէջ :

Երիտասարդ Մ. Տերոյեան (Սալնոյձորցի) իր գեղեցիկ ձայնով երգեց եւ ջերմ ծափերու արժանացաւ :

Օր. Միլտոնեան (Կարտանէն) արտասանեց Ս. Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն» բանաստեղծութիւնը : Պուլվար Օտտոյի դպրոցի աշակերտուհիներէն Ա. Մարտիրոսեան արտասանեց Իսահակեանի «Է՛յ ջան հայրենիք»ը, իսկ Սէն Ժերոմի դպրոցէն Գր. Էսկիճեանը՝ հայրենասիրական բանաստեղծութիւն մը : Փոքրիկ Սօղոեանն ալ արտասանեց «Հայրենի դրօշակը» :

Հանդէսին գեղարուեստական բաժնին մեծ մասը ստանձնած էր Արենոյշներու «Արաքս» խումբը, որուն աղջիկները գիտեն մեծագոյն խանդավառութիւնն ստեղծել, ուր որ ըլլան : Անոնք պարեցին գեղջկական երեք պարեր, «Նազելի» պարը որ նորութիւն մըն է. ապա Թաշկինակի պարը եւ Ա. Խաչատրեանի Մասճարատը, որոնց կրկնութիւնը պահանջուեցաւ քանիցս : Միութեան կողմէ ծաղկեփունջեր տրուեցան օրիորդներ՝ Անիթա Սարգսեան, Ալիս Շամիրեան եւ Միլտոնեան :

Գեղարուեստական բաժինէն ետք, տեղի ունեցաւ վիճակախաղ մը եւ ապա բացուեցան ընթրիքի սեղանները : «Արաքս» խումբն ալ հիւրասիրուեցաւ Միութեան կողմէ :

Մութը կոխել սկսած էր արդէն, բայց ոչ ոք կը մտածէր մեկնելու մասին : Հայկական պարեր, ազգային, յեղափոխական երգեր եւ զուարթ բացագանչութիւնները իրարու կը յաջորդէին :

Այս հանդէսին առթիւ Պ. Արսէն Տէր Զաքարեան հինգ հազար ֆրանք նուիրած էր Միութեան :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Համա – Զարասնճաքի Հայր. միութեան Պօմոնի մասնաճիւղի կազմակերպած դաշտապարահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս մէկին, կիրակի ամբողջ օրը, Ռէսթօրան տէ Կրօթ Մոնարի կանանչազարդ պարտէզին մէջ :

Առաւօտուն կանուխ շատ մը հայրենակիցներ գրաւած էին իրենց սեղանները : Ռատիօ Սէն Ժանի բարձրախօսը կը հնչեցնէր մեր ազգային եւ գեղջկական երգերը :

Հանդէսի պաշտօնական մասը սկսաւ կէսօրէ վերջ, օրուան նախագահ, հայրենակից Յ. Մարտիրոսեանի բացման խօսքով և երիտասարդ Յ. Իշխանեանի նըւագով (Փամ Փարատան) որ ունկնդրուեցաւ յանկայս : Յետոյ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը որ խնամքով պատրաստուած էր, շնորհիւ Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին : Նախ երկու քոյրեր Ազատուհի եւ Վեհանուշ Քօրթոշեան միասին երգեցին, ապա Օր. Մարգրիտ Իշխանեան եւ Օր. Շաքէ Սէրէնկիւլեան երգեցին եւ արտասանեցին : Տիկին Ազատուհի Տէր Վարդանեան իր հմայիչ ձայնով երգեց «Կըռունկ»ը, երիտասարդ Մասիս Գուլումեան արտասանեց կտորներ Յ. Թումանեանէ եւ ուրիշներէ :

Օրուան բանախօսը, Ս. Պօյաճեան թուելով Զարասնճաքցիներու կատարած գործերը, կանգ առաւ ներկայ աշխատանքներուն վրայ : Ըսաւ թէ անցեալ Մայիսին հեռաւոր Ամերիկայի Լոս Անճելըս քաղաքին մէջ գումարուեցաւ Զարասնճաքցիներու պատգամաւորական ժողովը ուր տրուեցան լաւագոյն որոշումներ : Այս առթիւ յիշեց երկու կարեւոր որոշումներ.— Առաջին՝ մօտերս հրապարակ հանել Զարասնճաքի պատմութիւնը : Երկրորդ՝ շարունակել Միջին Արեւելքի մեր 130 աշակերտներուն եւ աշակերտուհիներուն հոգատարութիւնը : Հետեւաբար անհրաժեշտ է համախմբուիլ Միութեան շուրջը, կատարելու համար մեր նուիրական պարտականութիւնը :

Բանախօսութենէ վերջ Յարութիւն Իշխանեան, նուագով, Պ. Օննիկ Յակոբեան երգով, Համբարձում Աւետիսեան «փանթէզի»ով, մանաւանդ Գրիգոր Քէնտիրեան իր տպաւորիչ արտասանութեամբ հանդէսին փայլը աւելցուցին : Եթէ կան երգողներ եւ արտասանողներ որոնց անունները մոռցած եմ, թող ներողամիտ ըլլան :

Ամէնէն ետք սկսան հայկական եւ եւրոպական պարերը : Իսկ սեղաններու շուրջ, աջէն ու ձախէն կը լսուէին ազգային եւ յեղափոխական երգեր, մինչեւ իրիկուան ժամը 10 :

Այս առթիւ Միութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պ. Ռուբէն Անտոնեանի որ ձմերուկ մը նուիրեց Միութեան, աճուրդի դրուելու համար : Գոյացաւ 6200 ֆրանք : Շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր գեղարուեստական բաժինին մասնակցողներուն, մանաւանդ պէս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբին եւ բոլոր հանդիսականներուն :

Կ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

●

Մեր ալեւոր բարեկամը՝ Պ. Ա. Վաչեանց հետեւեալ ցաւակցական նամակը ուղղած է ողբացեալ Վահան Նաւասարդեանի մահուան առթիւ, (26 Յունիս).—

Անվերջ սիրելի ու յարգելի Տիկ. Հերմինէ, անկարող եմ արտայայտելու այն խոր կսկիծը, զոր ես զգացի, զգում եմ ու պիտի զգամ երկար տարիներ, երբ, յանկարծակիի գալով, այսօրուան «Յառաջ»ից առայ ձեր անմահ ամուսնու, անմահ ու անմոռանալի Վահանի մահուան բօթը : Խնդրեմ իմ այս անսահման կսկծի զգացմունքը միացնէք ձեր, սիրելի տիկին եւ ձեր սիրեցեալ զաւակների անսահման կսկծին, իբրեւ նրա մի հիւլէն : Թող նրա անկեղծ ու անծայրածիր հայրենասիրութիւնը ու բիւրեղանման մաքուր հայ հասարակական գործիչի ու հրապարակախօսի անբիծ անունը լինի ձեր, սիրելի տիկին Հերմինէ, եւ ձեր սիրասուն զաւակների անթառամ մխիթարութիւնը ձեր կեանքի այս անմխիթար օրերին :

Ա. ՎԱՉԵԱՆՑ

ՎԻԷՆ.— Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը, իր բոլոր անդամներով կը խոնարհի մեծ հայրենասէրին Վ. Նաւասարդեանի թարմ հողակոյտին առջեւ, եւ իր զգածուած ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալին ընտանեկան պարագաներուն :— (Կնիք)

ՎԱԼԱՆՍ.— Սրտի ցաւով կսկծով կ՚ողբամ անփոխարինելի կորուստը մեծ Հայուն, մեծ հրապարակագիրին, մեծ մտաւորականին, Հ. Յ. Դ. մեծ գործիչին, Հայկ. Դատի աննկուն պաշտպան, ողբացեալ ընկեր Վ. Նաւասարդեանին : Ցաւակցութիւններ ընկերուհի Հերմինէյի եւ ընկեր Բեղլարին : Ծնրադիր կը խոնարհիմ իր թարմ հողակոյտին առջեւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրեմ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

Աշոտ Ա.

լոր անգամներն ալ բարեկեցիկ էին, սակայն ճափոնական յարձակման պատճառաւ, ծանրապէս վնասուեցան : Ինդոնեզիայի անկախութենէն ետք, անոնց վիճակը թէեւ բարւոքեցաւ բայց քաղաքացիական վիճակը մնաց անորոշ, որովհետեւ անցագիր չունէին : Անոնք դիմեցին հարաւային Իրանահայութեան խորհրդարանի անդամ պատգ. Վահրամ խան Զօհրապեանին, որ պիտի աշխատի կարգադրել :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (95)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

3. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԱՐԵՐՔԸ

Իսկ այս երկրի (Հայոց) մանուկները դեռ դպրոցներում են, եւ նրանցից դեռ ոչ ոք պատրաստ չէ քահանայութեան համար ... Ուրեմն աղաչում ենք ձեզ, մեզանից մի խորշէք. այլ ամենայն վստահութեամբ փութացէք գալ այդ մարդկանց հետ, որ ուղարկեցինք ձեզ մօտ : Եւ եթէ կը գաք, Հարքայ եւ Եկեղեաց ամբողջ երկիրը ձեր առջեւը կը դնենք, որ վիճակում եւ բնակուելու կը լինիք՝ այն վիճակը ձերը կը լինի, եւ կը ժառանգեն նրանք, որ ձեզանից յետոյ կը յաջորդեն» :

Վերջին խօսքերից պարզ է, որ օտարազգի եկեղեցականները, հրաւիրուելով Հայաստան, տանում էին իրանց ցանկացած վիճակը իբրեւ ժառանգութիւն եւ, այնտեղ հոգեւոր իշխանութիւն կամ կրօնական միաբանութիւններ հիմնելով, թողնում էին նոյն վիճակը իրանց յաջորդներին :

Թէ ո՞րքան եղաւ այդ օտարազգի եկուորների ընդհանուր թիւը, — յայտնի չէ, բայց այնքանը բաւական յայտնի է որ Լուսաւորիչը դեռ իւր կենդանութեան ժամանակ կարողացաւ Հայաստանի զանազան վիճակներում կարգել մինչեւ 400 եպիսկոպոսներ, ի բաց առեալ երէցները եւ վարդապետները :

Այդ մի խոշոր թիւ է : Աղաթանգեղոսի մեզ տուած այդ թիւը՝ եթէ չափազանցութիւն եւս համարուի, բայց այնքան ճշմարիտ է, որ քրիստոնէութիւնը իւր հետ բերեց Հայոց աշխարհում օտարազգի եկեղեցականների բաւական մեծ հոսանք :

Որպէս երեւում է վերեւի նամակից, Լուսաւորչի հիմնած դպրոցները, այնքան սուղ ժամանակում, որ տեւեց նրա առաքելական կեանքը, անկարող էին բնիկներից այնքան թուով եկեղեցականներ պատրաստել : Իսկ յիշեալ եպիսկոպոսները կարգուեցան այն ժամանակ, երբ դպրոցները դեռ նոր էին հիմնւում : Ուրեմն շատ պարզ է որ այդ հոգեւորականները, եթէ ոչ բոլորովին, բայց, անտարակոյս, մեծ մասամբ օտարազգիներ էին՝ — Յոյներ եւ Ասորիներ :

Բնիկներից փոքր ի շատէ նախապատրաստութիւն ունէին քրմերի որդիները : Դրանք սկզբից ուսում ունէին եւ յետոյ, Լուսաւորչի նոր հիմնած դպրոցները մտնելով, կարողացան շուտով քրիստոնէական կրթութիւն ստանալ եւ եպիսկոպոսական աստիճանի հասնել : Բայց դրանց թիւը այնքան աննշան էր, որ օտարազգիների հետ համեմատելով խիստ զգալի փոքրամասնութիւն էին կազմում : 12 եպիսկոպոսների անուններ միայն յայտնի են քրմերի որդիներից, որոնց մէջ նշանաւոր եղաւ Ալբիանոսը :

Թէեւ դեռ Լուսաւորչից առաջ Հայաստանում թաղնուած քրիստոնէութիւն կար եւ կային մինչեւ անգամ քրիստոնէական վանքեր, բայց այդ վանքերը ի վաղուց հետէ սնուցանում էին իրանց նեղ եւ սահմանափակ շրջանում՝ խստակեաց աբեղաներ եւ աշխարհից հրաժարուած ճգնաւորներ միայն, որոնք անընդունակ էին նոր հիմնուած եկեղեցւոյ վարչութեան մէջ որ եւ է պաշտօն վարելու : Ասպարէզը դարձեալ մնում էր օտարազգիներին :

Բացի վիճակային եպիսկոպոսութիւններից, որ վարչական պաշտօն էր, նոր հիմնուած վանքերի վանահայրութիւնն եւս, Լուսաւորչի օրերում, յանձնուեցաւ օտարազգի կրօնաւորներին :

ՐԱՖՖԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

●

Տեղական թերթերը դիտել կու տան թէ նոր տուրքերու առաջարկը ծանրապէս ազդած է ելմտական շրջանակներու եւ սակարանին վրայ։ Առջի օր թղթադրամ տոլարը 403 փրանքի բարձրացած էր սեւ շուկային մէջ։ Ոսկին կ'արժէր 471·000, նափոլէոնը՝ 3410, սթերլինը՝ 4190, գուլպ· ոսկին 3230։ Թերթ մը կը բացատրէ թէ այսքան բարձր գիներ տեսնուած չէին 1953 Նոյեմբերէն ի վեր, երբ սաստկացած էր Հնդկաչինի պատերազմը։ Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն այս շարժու թղթադրամի յաւելումը հասած է մօտ երեք միլիառի, պետական գանձին ոսկիի եւ օտար դրամներու պահեստը 632 միլիառ երկու հարիւր միլիոն փրանքէն իջած է 601·600·000·000 փրանքի են··։

Միւս կողմէ, ելմտական նախարարու-թեան մէկ տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ 1955ը նպաստաւոր տարի մը եղած է արտաքին առեւտուրի համար։ Դիզուած միթերքը պիտի օգտագործուի դուրսէն ապրանքներ գնելու համար։

Մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ ե-կամուտի տուրքին 10% յաւելումը։ Կարծողներ կան թէ Ազգ· ժողովը պիտի մերժէ։

× Փաքիստանի վարչապետը, Մուհամ-մէտ Ալի, որ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած էր Պ· Կի Մոլէի հետ, լրագրական ասուլիս մը սարքեց, Փարիզէն մեկնելէ առաջ։ Յոյս յայտնեց թէ Ֆրանսա պիտի գոհացնէ Ալժերիոյ ազգայնական իղձերը, ինչպէս ըրաւ Թունուզի եւ Մարոքի համար։ Իր կարծիքով, Ալժերիան ալ կրնայ անկախութիւն ստանալ, փոխադարձ յանձնառութիւններ ստանձնելով Ֆրանսայի հետ։

× Արտաքին նախարարը, Պ· Փինօ ճառ մը խօսելով Ազգ· ժողովին մէջ, յայտարարեց թէ ֆրանսական զօրքը ազատօրէն կը գործէ Թունուզի եւ Մարոքի մէջ, օգնելու համար Ալժերիոյ մէջ կատարուած գործողութեանց։ Այդ երկու երկիրներուն ֆրանսական զինուորներուն թիւն է 120·000, իսկ Ալժերիոյ մէջ մօտ 500·000։

Երկու երկիրներուն մէջ ալ համակրութեամբ կը հետեւին Ալժերիոյ ըմբոստութեան։ Պ· Փինօ հաւաստեց թէ բանակցութիւնները յաջողութեամբ կը շարունակուին Թունուզի եւ Մարոքի հետ։ Ապա շեշտեց թէ ցորչափ Ալժերիան չէ խաղաղած, ֆրանսական զինուորները գործելու ամէն ազատութիւն պիտի պահեն Մարոքի եւ Թունուզի մէջ։

× Բազմաթիւ ահաբեկիչներ ձերբակալուեցան Ալժերիոյ մէջ։ Մարոքի Սուլթանը Ֆէս մտաւ հանդիսաւորապէս, խելայեղ ծափերու մէջ։

× Այսօր, 14 Յուլիս, աւանդական զօրահանդէսին պիտի մասնակցին 10·000 զինուորներ եւ 150 օդանաւեր։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ Մոսկուայէն մեկնեցաւ եչ· օր, առանց որեւէ համաձայնութեան յանգելու։ Հրաժեշտ առած ատեն շնորհակալութիւն յայտնեց խորհրդային կառավարութեան, մաղթելով որ երկու երկիրները ապրին խաղաղութեամբ եւ բարեկամութեամբ։ Ողջերթի գացած էին գլխաւոր նախարարները եւ կուսակցական վարիչներ, բացի Խրուշչեւէն։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան նախկին վարիչներէն Օկիւստ Լըքէօր, որ Թոբէզի յաջորդը կը համարուէր եւ այժմ արտաքսուած է, չարաչար խոշտանգուեցաւ Էնէն-Լիէթառի մէջ, երբ կը փորձէր ճառ մը խօսիլ։ Կարմիրները սրահը բռնագրաւելով, թոյլ չտուին որ բանախօսին կուսակիցները ներս մտնեն։ Յետոյ ծեծեցին Լըքէօրը։ Ոստիկանութիւնը չուզեց միջամտել։ Թուցարարները ապա «Էնթերնասիոնալ»ը թնդացուցին, որպէսզի չլսուի բանախօսին կամ անոր կուսակիցներուն ձայնը։ Թերթերը կը գրեն թէ նախկին վարիչը վիրաւորուած է ձախ աչքէն եւ երկու ակռաները կորսնցուցած, աթոռի, բռունցքի եւ ոտքի հարուածներու տակ։ Լըքէօր թիթոյական կը համարուի եւ զանազան մերկացումներ կը կատարէ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ դահլիճը արտակարգ նիստի հրաւիրուեցաւ, քննելու համար զինուորական կացութիւնը։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ որոշած է կրճատել իր զինեալ ուժերը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ· Հայկ Փափազեան (ժամագործ) Թուլուզէն հազար ֆր· կը նուիրէ իր այցելութեան առթիւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ Արշաւանքի տօնակատարութիւնը 5 Օգոստ·, կիրակի ամբողջ օրը, Սէտէմ լէ Վալօնի Ֆրեժենիէռ անտառին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ։

Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէն կը հրահանգէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութեանց, անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել, ապահովելու համար այցելուներուն փոխադրութիւնը։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ց· Կ· Խաչի Պուլ· Օտոյի մասնաճիւղը իր բոլոր ընկերուհիներով կ'ողբայ Մեծ Հայուն Պ· Վահան Նաւասարդեանի մահը, խոնարհելով իր դերեզմանին առջեւ։ Մեր ցաւակցութիւնները ընկերուհի Հերսիլիայի եւ ընտանեկան պարագաներուն։

Նոյնպէս խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ մեր ընկ· տիկին Հերգօ Մեկերտիչեանի եւ իր պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ հարսին այրի տիկին Եղիս Խանոյեանի մահուան առթիւ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
Orcival — Château de Cordès

Սկսած են Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները։

Օրական՝ 600 ֆրանք։

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ· 1–30։ Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ - երիտասարդուհիները։

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ։

ՎԱՅՐԸ.— Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով։ Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կան գեղեցիկ լճեր։

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ· Արսէնի։

Արձանագրութեան համար դիմել ընկ· Եղ· Մավեանին, հեռ· ՍԱՆԹ· 06–42։

Ամէն օր ժամը 9–10 եւ 14–15։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի 17 Յուլիս, ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը։

Դասախօս՝ Ն· ՄԱՄԵԱՆ

Նիւթը՝ Պարսկաստանի Հայութիւնը։

Մուտքը ազատ է։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հ· Յ· Դ· «Ռոստոմ» խումբի դաշտահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Անոնք որ կ'ուզեն ժամացոյց նուիրել իրենց ազգականներուն կամ բարեկամներուն կրնան դիմել՝

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
261, Fg. St. Martin, Paris (10).
Tél. : NORD 60-69.

Ուր պիտի օգտուին բացառիկ պայմաններէ եւ զգալի զեղչերէ (10 առ հարիւրէն 15 առ հարիւր)։

Խանութը գոց է կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը եւ արձակուրդի առթիւ Օգոստոս 5էն Սեպտ· 4։

ՄԱՐՍԻԼԻԱՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ

Կազմակերպուած՝ Մ· – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան կողմէ։

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Մարսէյլէն՝ շաբաթ 21 Յուլիս։

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ի Մարսէյլ՝ երկուշաբթի 30 Յուլիս։

Ղեկավարութեամբ քարտուղար Ֆերապի։ Արձանագրութեանց համար դիմել Արամ Շէխիկեանին եւ Ս· Էքսէրճեանին,

Հեռ· Քօլպեր 33–80
Քօլպեր 30–80

Անմիջապէս ապահովել ձեր տոմսերը, մեկնողներութիւնը սահմանափակ ըլլալու։

Գին՝ 15·000 ֆր· (ճամբորդութիւն, պանդոկ եւ սնունդ)։

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Բարեկամեան ընտանիքը հազար ֆր· կը նուիրէ Հայ Որբախնամ Միութեան, ողբացեալ Սիմոն Ճանկէօզեանի դառնագէտ մահուան առթիւ։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկ· Օննիկ Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Արխեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, իրենց յաւէտ ողբացեալ եղբօր՝ Եռովք Նազարէթեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Թէլալեան, Թերզեան, Ճէզվէճեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները իրենց սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին անձամբ կամ գրով իրենց սիրեցեալ մօր՝

Այրի Տիկ· Իմաստուհի Տոֆթ· Թերզեանի մահուան առթիւ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախորհրդ· Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի առտու ժամը 8էն մինչեւ իրիկուն, ուշ ատեն, Տէսինի Պ· Նազարի սրճարանի պարտէզին մէջ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

Զ· Ռ· Մ·ի տարեկան ընկերական հաւաքոյթը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ընկեր Ե· Գ·ի բնակարանը, Վիլմոպլը։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկ· Շ· Նարդունի։

ԼԻՈՆԻ ՀԱՄԱՐ հաշուապահութիւն, ողագրութիւն եւ մեքենագրութիւն գիտցող փորձառու հայ օրիորդի մը եւ կամ երիտասարդի մը պէտք ունինք մեր վաճառատան գրասենեակին մէջ աշխատելու համար։

Դիմել Պահատուրեան,
246, ռիւ Վանտօմ, Լիոն։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ս· Պ· Պ· եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը, ընդ առաջ երթալով բարեպաշտ ժողովուրդի փափաքին, հրաւիրած է Քօքէնիոյ հոգեւոր հովիւը, Տ· Մեսրոպ քհնյ· Տէր Յակոբեան, պատարագ մատուցանել եւ քարոզով մխիթարել թաղեցիները այս կիրակի։ Պատարագը կը սկսի ժամը 10ին։ Պիտի երգեն խաչակիր մանուկները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

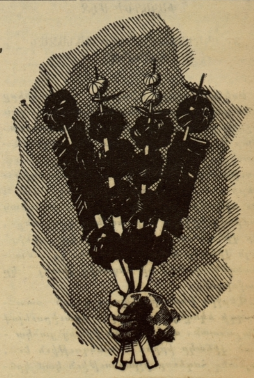
Հ· Յ· Դ· Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Հաճի Մայրիկ Ճանկէօզեանի, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Ճանկէօզեանի, Տէր եւ Տիկին Ս· Թիրեաքեանի եւ բոլոր պարագաներուն իրենց զաւկին, եղբօր եւ ազգականին՝ Սիմոն Ճանկէօզեանի մահուան առթիւ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

«Արաքս» երգչախումբին դաշտահանդէսը, որ անձրեւի պատճառով յետաձգուած էր, տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ կիր· 15 Յուլիս, նոյն վայրը՝ Պէլ Մէօնիէրի ծառաստանին մէջ, ամբողջ օրը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայկականան հերոսամարտի օրը «Խանասորի» տարեդարձին առթիւ, Շաւիլէ անտառը, 29 Յուլիս, կիրակի օրը։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
17
ՅՈՒԼԻՍ
MARDI
17 JUILLET
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7630 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3441

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ...

Յունիսը անցուցինք անձրեւոտ եւ ցրտաշունչ օդով մը: Եւ այժմ հրմշտուք մը սկսած է, տարեկան արձակուրդէն օգտուելու համար Յուլիսին եւ Օգոստոսին:

Առաջին առթիւ Փարիզէն զատուող, ըսել՝ ծովափ կամ լեռները սուրացին աւելի քան կէս միլիոն քաղաքացիներ:

Այս շաբթու մեկնողներուն թիւը կը հաշուեն 800.000:

Տարակոյս չկայ թէ կատարեալ հեղեղ մը պիտի սկսի օգոստոսին:

Օրինական արձակուրդի շրջանը երեք շաբաթ է, այս ամառ: Անոնք որ միջոցներ ունին, աւելի կը մնան: Իսկ շատեր ալ կը գոհանան փարիզեան գիւղէ մը ուրիշ գիւղ մը փոխադրուելով:

Այսպէս, հանրային գործունէութիւնն ալ կ'ընդհատուի մինչեւ Սեպտեմբեր - Հոկտեմբեր, երբ «եղանակին բացումը» կը կատարուի աշնանային տրամադրութեամբ:

Ակնարկ մը նետելով ֆրանսահայ եւ հարեւան գաղութներուն վրայ, այն տպաւորութիւնը կը կրենք թէ արձակուրդը շատոնց սկսած է, հանրային ասպարէզին մէջ:

Արդարեւ, զարունը բացուեցաւ կաթողիկոսական այցելութեամբ եւ ընդունելութիւններով:

Ամէնէն անտարբերն ալ սկսաւ Էջմիածին հոլովել, տեսակէտներ յայտնել Հայ. Առաքելական Եկեղեցւոյ միասնականութեան, երկու կաթողիկոսութեանց իրաւասութեան եւ ուրիշ կրօնական - եկեղեցական հարցերու մասին:

Իսկ մամուլը դարձաւ կատարեալ ռազմադաշտ, Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութեան առթիւ:

Ճակատամարտը կը շարունակուի մինչեւ այսօր, ժամանակայէս Միջին Արեւելքի մէջ, ուր դաս մը եպիսկոպոսներ եւ վարդապետներ խունկի տեղ խեղ կը լեցնեն կրակին վրայ, բաց - նամակներով, քարոզներով եւ ծղծակցութիւններով:

Անդին փոթորիկ, աստին համատարած թմրութիւն:

Կը թուի թէ այս տարին ալ պիտի բոլորենք ոգեկոչելով կաթողիկոսական այցելութեան յիշատակները:

Տեսա՞ք որեւէ գործնական շարժում՝ Փարիզէն Մարսէյլ կամ Լիոնէն Վալանս, գոնէ իբրեւ արդիւնք հայրապետական այցելութիւն:

Ամէնէն առաջ հաւատացեալները իրենք թմրեցան, իսկ իրաւասու մարմինները կը գոհանան ընթացիկ աշխատանքներով:

Փարիզի կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը սեղանի վրայ ունի դէզ մը խնդիրներ, գլուխն ըլլալով Ազգ. Տան հարցը:

Մարսէյլը ունի ազգ. վարչութեան վերակազմութեան, առաջնորդարանի տեղափոխութեան խնդիր եւ ուրիշ հոգեր:

Լիոն կը հեւայ եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան բեռին տակ:

Միւս հայաշատ կեդրոններն ալ իրենց կարգին:

Լսեցի՞ք որ նոր դասընթացք մը բացուած կամ եղածները աւելի զօրացած ըլլան: (Պատահաբար իմացանք թէ Նիսի երանելի տէրտէրն ալ ոչ իսկ հայերէնի դաս կուտայ):

Այսպէս նաեւ հարեւան գաղութներու մէջ,— տեսակ մը ընդհանուր արձակուրդ՝ ազգային գործունէութեան ճակատին վրայ:

Լոնտոն կը շարունակէ անգլերէն տեղեկատուներ հրատարակել, որպէսզի գաղութը բարեհաճի հետեւիլ ազգային անցուդարձին:

Մանչեսթըր, Պրիւսէլ, Անվերս ...

Սպասենք աշնան: Թերեւս աշնան «անի լաւ օրեր»...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

ԹՈՒՆՈՒԶ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԲԱՆԱԿՑԻԼ ՔԱՆԻ ՉԷ ՔԱՇՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍ. ԶՕՐՔԸ

Նոր տագնապ մը կը մթագնէ Հիւս. Ափրիկէի հորիզոնը:

Թունուզի վարչապետը, Պուրկիպա, Յուլիս 13ին ճառ մը խօսելով հաստատեց թէ ընդհատուած են Ֆրանսայի հետ կատարուած բանակցութիւնները, սպառնալով որ ֆրանսական զօրքը հեռանայ իրենց երկրէն: Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը.

— «Իր պարտականութեանց գիտակից կառավարութեան մը համար այլ եւս կարելի չէ շարունակել բանակցութիւնները, իր ազգային հողին մէկ մասին յաւիտենական գրաւման տակ: Հետեւաբար, իբրեւ վարչապետ, կը յայտարարեմ առանց երկդիմութեան թէ կը մերժեմ բանակցիլ, քանի մեր խօսակիցը կը պահէ Թունուզի հողին մէկ մասին գրաւումը: Որեւէ բանակցութեան համար պայման է ֆրանսական զօրքին պարպումը. վասն զի կարելի է վաւերական բանակցութիւն կատարել միայն այն ատեն երբ երկու կողմերը հաւասար դիրքի վրայ կը գտնուին: Մենք չենք վախնար պայքարէն եւ պիտի պայքարինք, եթէ անհրաժեշտ համարուի: Մենք կրնանք դադրեցուցինք այն օրը երբ ճանչցուեցան մեր իրաւունքները: Բայց երբ Ֆրանսացի ընկերակիցը այն տպաւորութիւնը ձգէ թէ անկատար պիտի մնայ մեր անկախութիւնը, պիտի վերսկսինք պայքարը, ամբողջովին տիրանալու համար մեր գերիշխանութեան: Բանակցութեանց ընդհատման բուն պատճառը Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարին յայտարարութիւնն է:

1. Պ. Փինօ յայտարարեց թէ ֆրանսական բանակը պէտք է Թունուզ մնայ, պաշտպանելու համար Ալժերիան: Ֆրանսան այստեղ նկատի ունի միայն իր սեփական շահը: Հարկ է յիշեցնել թէ 1881ին մենք դժբախտութիւններ կրեցինք անոր համար որ Ֆրանսա կ'ուզէր պաշտպանել Ալժերիան: Միւս կողմէ, եթէ ֆրանսական բանակը Թունուզ մնայ, կը նշանակէ թէ Թունուզ կ'օգնէ Ֆրանսայի՝ Ալժերիոյ մէջ մղուածպատերազմին: Անընդունելի է այս կացութիւնը: Մենք երբեք պիտի չընդունինք որ Թունուզ իբրեւ խարիսխ ծառայէ ֆրանսական զօրքին, մեր ալժերիացի եղբայրներուն մղած պայքարը զսպելու համար: Նոյնպէս պէտք չէ մոռնալ թէ այս պատերազմին մէջ Թունուզի ժողովուրդը Ֆրանսայի հետ չէ, այլ ալժերիացի ժողովուրդին հետ է սրտանց:

2. Պ. Փինօ յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է Թունուզի մէջ պահել ֆրանսական զօրքը, երաշխաւորելու համար Թունուզի Ֆրանսացիներուն ապահովութիւնը: Արդ, Թունուզի անկախութեան ճանաչումէն ի վեր այլեւս տեղ չկայ որ եւ է օտար իշխանութեան մեր երկրին մէջ:

Պ. Փինոյի երրորդ յայտարարութիւնը կը նուիրագործէ Թունուզի մէկ մասին գրաւումը, անսահման ժամանակով: Մինչդեռ գրաւումը վերջ պիտի գտնէ այն օրը ուր երկու իշխանութիւնները կ'ընդունին թէ Թունուզի բանակը ի վիճակի է պաշտպանելու բարեկարգութիւնը»:

× Արաբական թերթերը ջերմապէս կը պաշտպանեն Թունուզի վարչապետին տեսակէտը եւ կ'ըսեն թէ ժողովուրդը պատրաստ է նոր զոհողութեանց, ամրապնդելու համար իր անկախութիւնը:

Ուրիշ տեղեկութիւններ ալ կը հաստատեն թէ Թունուզ երբեք պիտի չհամակերպի որ Պիզերթայի նաւահանգիստը մնայուն խարիսխ մը դառնայ Ֆրանսայի համար:

× Մարոքի արտաքին գործերու նախարարը, Ահմէտ Պալաֆրէ, յայտարարեց թէ համաձայնութեան մը յանգած է Ֆրանսայի հետ, ֆրանսական զօրքի պարտականութեան մասին: Առանց մանրամասնութիւններ հաղորդելու, Պալաֆրէ յայտնեց թէ Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը շուտով Մարոք պիտի այցելէ, ճշդելու համար ֆրանսական զօրքին դերը:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըրի հետ ունեցած խօսակցութիւններէն ետքը Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, յայտարարեց լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին.— «Ալժերիական հարցին համար եթէ մեր օժանդակութեան դիմեն, չենք մերժեր. բայց մենք արհեստով միջնորդներ չենք. մեր սկզ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

Խ. Միութիւնը Յուլիս 13ին կոչ մը ուղղեց եւրոպական երկիրներուն եւ Մ. Նահանգներուն, առաջարկելով խորհրդաժողով մը գումարել եւ ընդհանուր կազմակերպութիւն մը հիմնել, հիւլէական ուժը խաղաղօրէն օգտագործելու համար:

Այս կոչը Մոսկուայի դեսպաններուն յանձնուեցաւ իբրեւ կառավարական յայտարարութիւն: Կոչը կը բացատրէ թէ համեւրոպական գործակցութեան ընդլայնումը չի մերժեր պետութենէ պետութիւն կնքուած համաձայնութիւնները, պայմանաւ որ կատարուին հաւասարէ հաւասար, առանց քաղաքական, տնտեսական կամ զինուորական պայմանի: Այս առթիւ խստօրէն կը քննադատէ Եւրատոմը իբրեւ սահմանափակ խմբակցութիւն մը եւ ազգային հաստատութիւններէ վեր կազմակերպութիւն մը, քանի որ իր գործունէութիւնը ստորադասուած է զինուորական եւ ռազմագիտական նպատակներու: Յետոյ դիտել կուտայ թէ Եւրատոմը, որ կ'ընդգրկէ միայն Գերմանիոյ մէկ մասը, աւելի պիտի շեշտէ այդ երկրին բաժանումը, պիտի ջնջէ ներկայ սահմանափակումները հիւլէական զէնքի արտադրութեան մէջ որ պարտադրուած է արեւմտեան Գերմանիոյ եւ այսպէս պիտի կազմէ լուրջ վտանգ մը Եւրոպայի խաղաղութեան համար:

Խ. Միութեան կոչը կ'ըսէ թէ առաջարկուած խորհրդաժողովը կրնայ քննել կազմակերպութեան իրաւունքները եւ պարտականութիւնները, ինչպէս եւ հիւլէական ուժի օգտագործման հետ կապուած տնտեսական խնդիրները, հում նիւթերու հարցը, արհեստագիտական տեղեկութեանց փոխանակումը եւայլն: Խ. Միութեան կարծիքով, այսպիսի գործակցութիւն մը լայնօրէն պիտի նպաստէ համաձայնութեան մը՝ արգիլելու համար հիւլէական եւ ջրածինի ռումբերու արտադրութիւնը եւ գործածումը: Յետոյ կ'ըսէ թէ Մոսկուայի մէջ հաստատուած է միացեալ կաճառ մըհիւլէական հետազօտութեանց համար, մասնակցութեամբ եւրոպական եւ ասիական 11 երկիրներու. կաճառը բաց է բոլոր պետութեանց առջեւ եւ կոչուած է դառնալու գործակցութեան կարեւոր կեդրոն մը բոլոր գիտուններուն համար:

Աւելորդ է բացատրել թէ այս ծրագիրը կը ձգտի փոխարինել արեւմտեան պետութեանց կազմած հիւլէական գործակցութիւնը, որուն համաձայն միասնաբար պիտի օգտագործուին Ֆրանսայի, արեւմտեան Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէնպուրկի հիւլէական ուժի աղբիւրները եւ արտադրութիւնը: Քաղաքական շրջանակներու մէջ ուշադրութիւն գրաւեց սա պարագան որ Խ. Միութեան ձեռնարկը տեղի կ'ունենայ ճիշդ այն պահուն երբ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը նոր քուէարկեց բանաձեւ մը՝ շարունակելու համար բանակցութիւնները Եւրատոմի մասին:

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՇՐՈՅՑՆԵՐ

Եգիպտոսի եւ Եուկոսլաւիոյ նախագահները, Զնդ. Նասր եւ մարեշալ Թիթօ կը շարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները Պելկրատի մէջ: Միջազգային կացութիւնը քննելէ ետք, երկու նախագահները ձեւակերպեցին շարք մը խնդիրներ որոնք պիտի ներկայացուին Հնդկաստանի վարչապետին, երբ հասնի: Ճաշի ընթացքին մարեշալ Թիթօ բացատրեց թէ Միջին Արեւելք խաղաղութիւն եւ բարօրութիւն պիտի վայելէ եթէ այդ աշխարհամասին ժողովուրդները կարենան տանտէր ըլլալ իրենց երկիրներուն մէջ: Մարեշալը կը հաւատայ թէ միջազգային յարաբերութիւնները պիտի մեղմանան: Զինաթափութեան մասին համաձայնութիւն մը, նոյնիսկ սահմանափակ, մեծապէս պիտի նպաստէ միջազգային հարցերու լուծման: Նոյն դերը կրնայ կատարել առեւտրական եւ տնտեսական յարաբերութեանց զարգացումը:

Մարեշալը յետոյ բացատրեց թէ նախընտրելի է որ նուազ բարգաւաճ երկիրներու սահմանուած օգնութիւնը կատարուի Ազգաժողովին միջոցաւ: Այս առթիւ շեշտեց թէ բոլոր ազգերն ալ իրաւունք ունին ազատ ըլլալու, ինչպէս յայտարարած էր 1948ին, երբ կ'ըմբոստանար Խ. Միութեան դէմ:

Եգիպտոսի նախագահը իր պատասխանին մէջ ցաւ յայտնեց որ Ափրիկէի եւ Ասիոյ մէջ բազմաթիւ ազգեր տակաւին ենթակայ են գաղթատիրական լուծին: Յետոյ ըսաւ թէ երկու երկիրները միեւնոյն տեսակէտներն ունին շատ մը քաղաքական խնդիրներու մասին:

× Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, արեւմտեան Գերմանիա հասնելով ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ: Ի պատիւ իրեն սարքուած ճաշին ատեն, Տոքթ. Ատընաուըր շնորհակալութիւն յայտնեց որ Հնդկաստան չի ճանչնար արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը եւ չուզեր առնել որեւէ քայլ որ կրնայ աւելի դժուարացնել Գերմանիոյ միացումը: Պ. Նեհրու Եուկոսլաւիա կը սպասուի Յուլիս 18ին:

ՅՈՒԼԻՍ 14

Ինչպէս յայտնի է, Յուլիս 14ի տարեդարձը այս տարի նուիրուած էր Ալժերիոյ: Տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ արտակարգ բազմութեամբ, որ բռնած էր Շան զ'Էլիզէի պողոտան եւ շրջակայ փողոցները: Աւանդական զօրահանդէսին մէջ ի պատուի էին Ալժերիոյ զինուորները, աւելի քան տասը հազար հողի, հետեւակ, ձիաւոր, մեքենաշարժ եւն.: Օդին մէջ թռիչքներ կը կատարէին աւելի քան 150 օդանաւեր: Հանրապետութեան նախագահը Պատուոյ Լեգէոնի մեծ խաչը յանձնեց վիրաւոր զնդ. Պիժառի, բազմութեան խելայեղ ծափերուն մէջ: Ուրիշ բազմաթիւ շքանշաններ ալ բաժնուեցան: Իրիկուան դէմ նախագահը աւանդական ընդունելութիւնը կատարեց Էլիզէի պալատին մէջ:

Ա. ԽՈՒՄԲԸ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Կ'իմանանք թէ Հայաստան երթալու համար արձանագրուած շրջիկներու առաջին խումբը մեկնած է ուրբաթ օր: Խումբը կը բաղկանայ 36 անձերէ եւ պիտի մնայ 8–10 օր:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեսթիա», խմբագրական մը հրատարակելով մարեշալ Վորոշիլովի այցելութեան առթիւ, կ'ազդարարէ թէ Խ. Միութիւնը տրամադիր չէ հողային նոր զիջումներ կատարելու Ֆինլանտայի: Ուրիշ խօսքով, կը մերժէ վերադարձնել այդ փոքր երկրէն գրաւած հողերը:

45 ՀՈԳԻ ՋՈՀ ԳԱՑԻՆ զինուորական օդանաւի մը արկածին, Նիւ Եորքի մօտ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ

(Ամփոփուած «Սով. Հայաստան»էն)

●

Յունիս 24ին Երեւանի մէջ տեղի ունեցաւ համահայաստանեան մեծ մարզահանդէսը: Մարզիկներու շքերթին կը մասնակցէին 5500 երիտասարդներ, պատանիներ, եւ աղջիկներ: Այս հանդէսին համար մէկուկէս տարիէ ի վեր պատրաստութիւններ կը տեսնուէին:

Վերջին տարիները մեծ յաջողութիւններ արձանագրած են Հայաստանի մարզական կազմակերպութիւնները:

1955ին 300 մարզական մարմիններ աւելցած են, պատրաստած են 21 վարպետներ, 2149 առաջին եւ երկրորդ կարգի մարզիկներ, սահմանուած են 112 հանրապետական նոր մրցանիշներ, եւ աւելցած է մարզավայրերու ցանցը: Մեծ նուաճումներ արձանագրած են մարզիկները, հեծանուորդները: Ծանօթ են համաշխարհային ախոյեաններ Հր. Շահինեան, Ալ. Ազարեան, իսկ երկրի ախոյեաններ Վ. Ենգիբարեան, Վ. Ցովաքիմեան:

Մարզահանդէսին մէջ շատ գեղեցիկ երեւոյթ ստացած էր մարզարանը: 16 հանրապետութեանց դրօշները կը ծածանէին բեմերուն վրայ, «Դինամօ»ի, «Սպարտակ»ի, ինչպէս եւ միւս կամաւոր մարզական ընկերութեանց դրօշները: Պաստառներու վրայ գրուած էին «Ողջոյն համահայաստանեան սպարտակիադայի մասնակցողներուն»:

Սպարտակիադայի դրօշին մօտենալով համաշխարհային ախոյեաններ Հրանտ Շահինեան, Ալպեր Ազարեան, Հայաստանի ախոյեաններ Վ. Ենգիբարեան, Ի. Նովիկով եւ Ռ. Վարդանեան դանդաղօրէն կը բարձրացնեն զայն:

Ցետոյ բազմահազար ժողովուրդի խանդավառ ծափերուն տակ շքերթ կազմեցին մարզիկները:

Նախ ախոյեանները, որոնց կուրծքին վրայ, արեւու շողերուն մէջ կը փայլէին ոսկիէ շքանշանները: Ապա կ'անցնէին դաստակերտներու շարքը, որու կը յաջորդէր Երեւանի, Լենինականի, Կիրովականի, Աշնի, Ազիզբեկովի, Ալավերդիի, Արտաշատի, Բասարգեչարի, Գորիսի, Կոտայքի եւ հանրապետութեան միւս շրջաններու մարզիկներու պատուիրակութիւնները: Ցետոյ խաղաղաշտ կը մտնէին մայրաքաղաքի դպրոցականները, ուսանողները եւայլն, որոնք ռուսական եւ հայկական նուագով կը կատարէին մարմնամարզական ազատ վարժութիւններ: Պատաձողի, օղակներու վրայ ցուցադրական ելոյթներ կ'ունենային մարզանքի վարպետներ Ա. Ազարեան, Լ. Զաքարեան, Զ. Մաթէոսեան, Ա. Աղնաւուրեան եւ ուրիշներ:

Երկրի ախոյեան Վ. Ցովաքիմեան սահմանեց համամիութենական նոր մրցանիշը, գունդը հրելով 17 մեթր 28 սանթիմեթրի վրայ: Այդ արդիւնքը ութ սանթիմեթրով աւելի է մոսկուացի Օ, Գրիգալկայի նախկին մրցանիշէն: Վ. Ցովաքիմեանի տրուեցաւ մասնաւոր մրցանակ եւ թանկարժէք նուէր:

Երիտասարդական ուժի եւ գեղեցկութեան ցուցադրման, ֆիզիքական պատրաստութեան ստուգատեսին կը մասնակցէին 2·100 հոգի, որոնց 480ը կին:

Առաջին եղաւ Երեւան քաղաքի առաջին խումբը: Երկրորդ՝ Երեւանի խումբը, երրորդ Լենինականի եւ չորրորդ Կիրովականի խումբը: Երկրորդ խումբին ընդհ. խմբական առաջնութիւնը տրուեցաւ Ստեփանաւանի շրջանի մարզիկներուն:

Նկատելի է որ զգալապէս բարձրացած է գիւղերու մարզական մակարդակը: Անոնք լաւ նախապատրաստուած էին պատուոյ ընբշամարտի, վոլեպոլի եւ պասքէթպոլի ձեւերուն մէջ:

Մարզահանդէսի ընթացքին տասը հոգի լրացուցին վարպետի աստիճան, 90՝ առաջին կարգի, 170՝ երկրորդ կարգի աստիճաններ: Համամիութենական նոր մրցանիշը կոտրեց Վ. Ցովաքիմեան, գունդ նետելուն մէջ:

Փայլուն յաջողութիւններուն քով, դիտել կը տրուի թէ Հայաստանի մէջ բաւարար ուշադրութիւն չեն դարձուցած կըռփամարտին (բռնցքամարտ), մարմնամարզութեան եւ սուսերամարտի զարգացման: Հակառակ մասնաւոր լուղորդներու յաջող ելոյթին, հանրապետութեան ջրային մարզանքը անմխիթար վիճակ ունի: 56 լողորդներէն միայն երեքը կը լրացնէին չափանիշը:

Յունիս 28ին մեծ հանդիսաւորութեամբ տեղի ունեցաւ մարզահանդէսին փակումը, Երեւանի Ֆիլհարմոնիայի մեծ դահլիճին մէջ:

× Խ. Միութեան հանրապետութեանց մեծ մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ Օգոստոսին Մոսկուայի մէջ, Հայաստան պիտի մասնակցի 450 մարզիկներով, որոնք առաջնակարգ պատրաստութիւն ունին: Համահայաստանեան մարզահանդէսին աչքի զարնող մարզիկներէն կազմուած են մարզանքի զանազան ձեւերու հաւաքական խումբեր, որոնք եռանդով կը պատրաստուին այդ պատասխանատուութեան:

Երեւան քաղաքի առաջին խումբը պարգեւատրուեցաւ կառավարութեան փոխանցիկ մրցանակով: Յաղթական խումբերը, մարզիկները, մրցանիշ կոտրողները եւ մարզիկի վարպետի չափանիշը լրացնողները վարձատրուեցան մարմնակրթանքի վկայականներով, ինչպէս եւ թանկարժէք նուէրներով:

× Յունիս 24ին լոյս տեսաւ «Հայաստանի Ֆիզկուլտուրնիկ» մարզական թերթին առաջին թիւը, ուր յօդուածներ ունին ականաւոր ախոյեաններ եւ մարզիկներ:

«ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԶԱՒԷՆ ԷՖԷՆՏԻԻ ՑԱՆԿԵՐԸ»

●

ԽՄԲ. — Օսմ. կայսրութեան մասնաւոր կազմակերպութեան պետը, գնդ. Հիւսամէտտին կը գրէ Պոլսոյ *Ճիւմհուրիյէթ* լրագրին մէջ, Յուլիս 9 թուականով. —

Զինադադարի տարիներուն Իսթանպուլցիք միայն վկայ չեղան Պօղաղլեանի գայմագամ՝ հայրենիքի նահատակ Քեմալ պէյին կախաղան հանուելուն: Տակաւին քանի մը հայրենիքի զաւակներ կախաղան հանուած էին: Այս բոլորը Թուրքի թշնամի քինախնդիր մարդոց գործն էր:

Անոնց գլուխը կը գտնուէր Հայոց պատրիարք հմբաւաւոր Զաւէն էֆէնտի: Անոր յանձնակի պատրաստած անուանացանկերը կը յանձնուէին Տամատ Ֆէրիտ փաշային:

Ազգ. անկախութեան պայքարին այս կատաղի թշնամին ալ, առանց այդ ցանկերը քննելու իսկ, կը յանձնէր Քիւրտ Նեմրուտ Մուսթաֆա փաշայի պատերազմական ատեանին, որ Ազգ. Պայքարի հերոսներուն դէմ մահավճիռ տուած էր: Անձամբ գիտեմ թէ ինչ տեսակ վճիռներ կ'արձակէին այդ տեսակ պատերազմական ատեանները, այդ հանգամանքով ըսեմ թէ արդիւնքը լաւ չէր, անոր յանձնուած մարդիկը իրենց վերջին շունչը կախաղանի վրայ կուտային:

Պատրիարք Զաւէն էֆէնտիին ցանկերուն մէջ ովքե՞ր չկային որ: Քեմալ պէյէն վերջ, Ուրֆայի կառավարիչ Նուսրէթ պէյ:

Զաւէն Պատրիարքի աչքին, բոլոր Թուրքերը մասնակցած էին Հայոց ջարդին: Մինչդեռ հարցը երկու կուսակցութեանց պայքարն էր:

Ա. Համաշխարհային պատերազմը բռնկած միջոցին, ռուսական բանակները առաջնորդող Դաշնակ եւ Հնչակ հրոսախումբերուն ֆետայիները սուրէ անցուցած էին հերոս Էրզրումի եւ Վանի Թուրքերը կամ սուինահար ըրած էին: Իթթիհատը Թէրագգըն ալ հրոսախումբեր կազմելով փոխադարձութեան դիմած էր: Եթէ յանցանք մը կայ, տրիկա պէտք է վերագրել յիշեալ երկու կազմակերպութեանց: Թուրք ժողովուրդը մեծ մասով եղբայրական վերաբերում ունեցաւ Հայերուն հանդէպ, եւ դարերով միասին ապրեցաւ:

Օսմ. Կայսրութեան մէջ նոյն իսկ կ'ընդունէինք որ անոնք աշխատասէր եւ օգտակար տարր մըն են: Սակայն դժբախտաբար մաս մը Հայեր, առիթէն օգտուելով, Զինադադարը իրենց նպատակներուն եւ խէժերնուն համար նպաստաւոր շրջան նկատեցին: Քանի որ ազգ. պայքարի թշնամի կառավարութիւն մը նստած էր Իսթանպուլի մէջ, քանի որ հայրենիքը գրաւողներուն հետ էր կառավարութիւնը, հետեւաբար ճիշդ առենն էր կախաղան հանելու Թուրք մտաւորականները:

Ահա թէ ինչո՞ւ Զաւէն էֆէնտիին, Մխիթարեանցիներու (*) ցանկին մէջ Ուրֆայի կառավարիչը տեղ գտած էր:

Կ'ըսուէր թէ Հայոց Պատրիարքը ուղղակի ճնշում կը բանեցնէր Եպարքոս Ֆէրիտ փաշային վրայ: Իսկ Եպարքոսն ալ անհաշտ Հիւրրիյէթ - Իթիլաֆական էր եւ խոր թշնամութիւն մը կը սնուցանէր Իթթիհատի հանդէպ: Դժբախտաբար չէր ըմբռներ թէ գործիք եղած է Հայերուն անկուշտ ախորժակին: Երկու ծանօթ հայ կուսակցութիւնները Մխիթարեաններու ձեռքին մէջ ինչ որ չկրցան յաջողցնել առաջին ընդհ. պատերազմին, փորձեցին զինադադարի շրջանին յաջողցնել: Ամէնէն շատ կը վախնային ազգայնական Թուրքերու գործի գլուխ գալէն, իրենց համար նոր աղէտի մը շրջանը պիտի բացուէր:

Հայերը Իթթիհատական կը նկատէին Ազգ. Պայքարի բոլոր ղեկավարները: Մինչդեռ Անգարա ոչ էնվէր փաշային, ոչ ալ Ճէմալ փաշայի փախաքներուն ընդառաջ գացած էր: Ընդհակառակն հրամայած էր որ սահմանէն ներս չառնուին, ինչ որ կ'ապացուցանէր թէ Մուսթաֆա Քեմալ փաշա Իթթիհատականները սխալած կը նկատէր: Ա. ընդհ. պատերազմին Թուրքիոյ մուտքին համաձայն չէր եւ մանաւանդ լաւ չէր գտներ անոնց ընթացքը, երբ կայսրութիւնը աղէտի ենթարկելէ վերջ ամէն բան լքած փախուստ տըւած էին: Մեր զանազան տեսակցութեանց ընթացքին, այդ Թուրք մեծ զաւակը կ'ըսէր.

— Երջանկութիւն կամ աղէտ մեզի համար են. դէշ ալ ըլլայ մեր ճակատագիրը, իրաւունք չունինք հայրենիքը լքել փախելու: Մեր ճակտի գիրով գոհանալու ենք: Եթէ յանցաւոր ենք, պէտք է պատժուինք. բայց այս հողերուն վրայ պէտք է մնանք: Մինչդեռ Հայերը Ազգ. Պայքարի ոգին ըմբռնելէն շատ հեռու էին: Անատոլուի Հայոց տուներուն եւ եկեղեցիներուն մէջ գտնուեցան ռուսական ատրճանակ եւ փամփուշտ, որոնք չես գիտեր ինչպէս բերուած էին: Այդ մարդիկը, որոնք իրենց տաճարներն անգամ

(*) Մխիթարեանցիները, որոնք 1701ին հիմնուած էին Իսթամպուլի մէջ եւ 1717ին տեղաւորուած էին Վենետիկի շրջակայ Ս. Ղազարու կղզին, Հայոց գրականութիւնն ու լեզուն զարգացնելու երեւութական քողին տակ, իրենց աղանդին վարդապետներով, կը ձգտէին քաղաքական հարցեր յարուցանելով աշխարհի բոլոր Հայերը մէկ դրօշակի տակ համախմբել եւ Ռուսիոյ հովանաւորութեամբ գործակցելով Էջմիածնի Պատրիարքին: Զինադադարի շրջանին Իսթանպուլի մէջ կազմակերպութիւն մը հիմնած քաղաքական անողոք կուսակցութեան մը անդամները Մխիթարեան կը կոչուին:

«ԿԵՑՑԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

●

Եթէ անհրաժեշտ լինէր մեր ունեցած հարիւրաւոր հայդուկներէն մէկը ընտրել, որպէս կատարեալ տիպար մը մարտական կորովի, անսահման նուիրումի, անօրինակ չարքաշութեան, գաղափարական յանդուգն թռիչքներու, անկասկած Պուլկարացի Պետօն նուիրեալներու առաջին շարքին մէջ պիտի գտնուէր: Թէեւ դեռ շատ երիտասարդ, գրեթէ նոր սկսնակ մը, Պետօն այն բարձրորակ հայդուկներէն եղաւ, որոնք գոհաբերութեան ոչ մէկ սահման ճանչցան:

Շատ կարճ եղաւ անոր կեանքը յեղափոխութեան ճամբուն վրայ, շատ աւելի կարճ՝ բուն երկրի մէջ, իսկ անոր ապրած տարիներու թիւը հազիւ քանիվեցը հասաւ: Խանասորի արշաւանքին նախապատրաստական շրջանին, Դաշնակցութեան կոչին առաջին պատասխանողներէն մէկը եղաւ Պետրոս Սերեմճեանը, կուսակցութեան մէջ յայտնի Պուլկարացի Պետօ անունով: Ան հազիւ տարիուկէս ապրեցաւ Սալմաստի եւ երկրի մէջ, բայց այդ կարճ ժամանակն իսկ արժէքաւորեց նկարագրի բարձր յատկութիւններով, որպէս մարդ, որպէս հայդուկ, որպէս նըւիրուած հայրենասէր: Տարիներ վերջ, երբ 1903ին անցայ Սալմաստ, մեր հին ընկերները հիացումով կը խօսէին Պետոյի մասին, որ կատարեալ ու ներդաշնակ ամբողջութիւն մը կը ներկայացնէր, հոգեկան ու բարոյական արժէքներուն միացնելով ֆիզիքական պատկերաւոր արտաքին մը:

Դաշնակցական գրականութիւնն ու պատմութիւնը, դժբախտաբար այնքան կիսատ պռատ, շատ է պարտական Արամայիսի փոքրիկ գրքոյկին (*), ուր մէջ կը հանդիպինք Պուլկարացի Պետոյի ու Ղարապաղցի Խեչոյի նման լուսաւոր դէմքերու:

Պետօն Պուլկարացի էր, ծնած Ֆիլիպէի մէջ, ծանօթ ընտանիքի մը առջինեկ զաւակը: Նոյն քաղաքին մէջ ալ գնաց Կիմնազիա եւ լրացուց զինուորական վարժարանը, որպէս պահեստի սպայ: Ամբողջ քաղաքի մէջ աչքի զարնող նորահաս երիտասարդներէն մէկն էր, ժողովրդական դէմք մը, գրեթէ ծանօթ բոլորին ու սիրուած: Պուլկար, Մակեդոնացի ու Հայ ընկերները օր մ'ալ անակնկալի եկան երբ լսեցին թէ՝ Պետօն գնացեր է Հայաստանի կողմերը Թուրքերուն դէմ կռուելու: Թրքական լուծէն դեռ նոր ազատագրուած Պուլկար ընկերները կ'ըմբռնէին այդ քայլի իմաստը, չէ՞ որ իրենց հայրերն ալ նոյն ճամբով փաստկած էին Պուլկարիայի ազատութիւնը:

Խեչօն, Ղարապաղի հարազատ զաւակ մը, սարէն գլտորած ժայռի կտոր մը, թիկնեղ, լայն ու ծիծղուն դէմքով, չորիէ տոկունութեամբ հայդուկ մը, ուրախ բնաւորութեամբ դեղջուկ մը, որ հազիւ թէ գիրոյթ երբեւ տեսած լինէր: Այս երկուքը, Պետօն եւ Խեչօն, ըստ երեւոյթի հակոտնեայ տիպեր, բայց հոգեկան ի՛նչ ներդաշնակ գաղափարական կապ մը կը միացնէր զանոնք, նուիրուելու Հայաստանի ազատագրման պայքարին, որու զոհաբերութեան սեղանին վրայ կը բարձրանային այնքան զմայլելի նուիրումով: Երկու հերոսական դէմքեր, որոնցմով կրնայ պարծենալ որեւէ ժողովուրդի ազատագրական շարժումը:

(*) Արամայիսի գրքոյկը, հայդուկային փոքր խմբի մը օրագրութիւնն է, իր տեսակին մէջ եզակի, գրի առնուած օրը օրին ու ամենայն մանրամասնութեամբ: Որքան կը յիշեմ, խումբի մը երթը ամսուայ կարճ պատմութիւնն է եւ սակայն այդ քանի մը տասնեակ էջերուն մէջ խըտացուցած հայդուկի առօրեան, ապրումները, անոր կենդանի նախատկութիւնը եւ մասնաւորաբար սկզբնական տարփնեբուն անոր դժոխք կեանքը, հալածական թափառումները, երբ գլուխը դնելու տեղ մը չունէր, օրերով սոված մնալը, կլկլան աղբիւրի մը քանի մը քայլ հեռաւորութեան՝ ծարաւէն տապակուիլը, անդիմադրելի յոգնութիւնը, երբ մարդու ոտքերը արճիճի ծանրութիւն կը դառնան եւ սակայն ժամերով պէտք է քալէ ապահով դիրք մը գրաւելու եւ կամ գիւղ մը հասնելու համար: Այս բոլոր դժոխային դըժուարութիւններու հետ անհաւասար կռիւները, երբեմն մէկի դէմ հարիւր համեմատութեամբ, երբեմն խումբի բնաջընջումը, երբեմն ալ առասպելական յաջողութիւնները: Ու այս բոլորը պատմուած զարմանալի պարզութեամբ, առանց յաւելեալ գունաւորումի, խոր եւ վարակիչ ջերմութեամբ:

ԿԵՑՑԷ՛ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Բերդակ գիւղի դաշտով, խաւարի մէջ կորած, հայդուկային փոքրաթիւ խումբը կ'առաջանայ, լոյսը հրացուած Հայոց Ձորի Կէմ գիւղը հասնելու մտադրութեամբ: Երկու օրէ ի վեր սոված են խմբի տղաքը, բեռները աւելի քան ծանր, ճամբան ալ ըսես՝ կարծես վերջ պիտի չունենայ: Խաւար գիշեր մը, երբ քսան քայլի վրայ ոչինչ կը զանազանուի: Ու ահա հայդուկային խումբը դէմ դիմաց կուգայ այդ մաքսանենգ Քրտերու կարաւանի մը, «լօ՛, լօ՛, հուն քի՞ն է» կը ձայնէ Քրտերու առաջնորդը: «Ելէք ճամբայէն, ոչ, դուք բացուեցէք», կ'առաջարկեն իրարու: Խաւարի մէջ կորած ճամբան ինքնայատուկ կարգ ու կանոն ունի: Մարդիկ շատ չեն խօսիր, հրացանները կը խօսին:

Քրտերը կրակ կը բանան ու կը ցրուեն:

ՄԱԼԽԱՍ

(1) (Շար.)

գործածեցին Թուրքին վնասելու համար, ապահովեցին Թուրք մատուցականներուն ալ մահապարտութիւնը։ Անիրաւեալներէն մէկն ալ Ուրֆայի կառավարիչ Նուրէթ պէյն է, իբրեւ թէ առաջնակարգ դեր կատարած էր Հայերու ջարդին մէջ, հայ հայրենասէրներ գնդակահարել տուած է եւ անգթօրէն տարագրեր է հայ կիներն ու երախաները։ Մինչդեռ հանդուցեալ Նուրէթ պէյ անմեղ էր եւ չատ փայլուն ձեւով կատարած էր իր ինքնապաշտպանութիւնը։ Սակայն Նեմրութ Մուսթաֆա փաշան խօսք հասկցող չէր եւ իբրեւ թէ լուր չունենար Էրզրումի եւ Վանի մէջ Հայոց ըրածներէն։ Նոյնիսկ տեղեակ չէր Վանի համբաւաւոր դէպքէն։

Ա. Աշխարհամարտին, Թուրք բանակը Արեւել. ճակատին վրայ Ռուսերուն հետ կռուած միջոցին Վանի Հայերը յեղափոխութիւն հանած էին. այդ միջոցին Վանի ոստիկան զօրքի հրամանատար Բէօփրիւլիւ, Գնդ. Բեադըմ պէյ (Ազգ. Մեծ Ժողովի նախկին նախագահ Բեադըմ Էօզալփ) քաղաքը հերոսաբար պաշտպանեց, սակայն Հայերու գերազանց ուժերուն առջեւ տեսնելով որ պիտի չկարենայ բան մը ընել, առանց պարտականութենէն հրաժարելու, ընկերոջ մը տունը կը պահուըտի եւ յուզումով արդիւնքին կը սպասէ։

Հայերը տեղդատ փնտռտուքի մը ելած էին եւ հրամանատարը կը փնտռէին։ Բեադըմ պէյ ատրճանակ ի ձեռին քաջաբար կը սպասէր։ Վերջապէս մեր զօրագունդերը կը հասնին եւ հայ հրոսակներուն ձեռքէն կ'ազատեն թէ Վանը եւ թէ հրամանատարը։

Դէպքերը այսքան բացորոշ ըլլալով հանդերձ, Հայերը կախաղան դրկած էին Թուրք մատուցականներէն Պողազլեանի գայմագամն ու Ուրֆայի կառավարիչը, որ չարաթներով մնաց Պէքիր աղա պէօլիւկին մէջ։ Ամբողջ Թուրք ժողովուրդը անձկութեամբ կը սպասէր։ Պատերազմական Ատեանը կը վճռէր թէ Նուրէթ պէյ պատասխանատու է Հայոց ջարդին եւ տարագրութեան, ու մահուան կը դատապարտէր զայն։

Այս հայրենասէրին դիակը, իբրեւ ամէնէն ելերական մահուան զոհ, օրրանի մը պէս կը շարժէր հովին ազդեցութենէն։ Իր շուրջը հեծելտուքներ կը բարձրանային։ Բոլորը երկիւղով համակուած էին։

Ամէնուն մտքին մէջ ողբերգական հաւանականութիւններ կային։ Արդեօք Ջաւէն էֆ.ի անուանացանկերուն մէջ տակաւին ովքե՞ր կային եւ ով գիտէ ի՞նչ տեսակ մահերու պիտի դատապարտուէին.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ ԵՒ ՆԱՄԱԿՆԵՐ, Պետրոս Դուրեանի։ Հրատ. Մատենաշար Էլվան, Թիւ 25։ Պէյրութ, 1956։ Գին 200 լիբ. ղահեկան։ Հասցէ. — Պ. Փ. 3261, Պէյրութ, (Լիբան)։

ՏՈՄՍԵՐ

ՈՒՐԻՇԻՆ ԱՉՔԻՆ ՇԻՒՂԸ

Աւելի երեք քառորդ դար առաջ, Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետըդի վարչապետը, Լորտ Պիքընսֆիլտ (Տիսրայէլի) — Վիքթորիա Թագուհիին աչքին լոյսը, որ ատեն մը, Հայաստանը կ'ուզէր՝ առանց Հայերու — Եգիպտոսի Խտիւէն «գնեց» Սուէզի ջրանցքը։

Այդ օրերուն, Խտիւը դրամի պէտք ունէր, ոչ թէ Արեւելքի ջուրերը, Արեւմուտքի ջուրերուն միացնող դրան բանալին։ Այդ մարդն ալ կը նմանէր Պարսկաստանի Նասիր Շահին, որ վասն մամոնայի, Անգլիացի Նաքսին ծախեց Ապատանի քարիւղի հանքերը։ Կամ Պապը Ալիի փաշաներուն, որոնք Գալուստ Կիւլպէնկեանի անուշ լեզու հաւաստիքներէն տարուելով, վաղ. անցան Միջագետքի հանքերէն։ Օսմանեան կայսրութիւնը ինչ ընէր հողին ընդերքին մէջ պահուած սեւ «ցեխը», երբ Արեւելեան Նահանգներ կոչուած շրջաններուն մէջ կար Հայուն կարմիր արիւնը եւ անոր ճակտին քրտինքը...

— Ցեխը քեզի, Գալուստ պէյ։ — Մեզի կը բաւէ քու ժողովուրդիդ վաստակը։ Երբ նեղը մնանք, կը դիմենք քուկիններուդ... Առ, գնա...

Գալուստ «պէյ»ը առաւ գնաց այդ ցեխը, ինչպէս իրմէ երեսուն տարի առաջ, Տիսրայէլի առած գացած էր Սուէզի բանալին։

Բայց, ինչպէս կ'ըսեն, իրական կեանքը աւելի առասպելական է քան վէպերուն ամէնէն առասպելականը։ Երեք չարաթ առաջ, Բրիտանական դրօշակը վար առնուեցաւ Ջրանցքին հանրային չէնքերէն եւ անոր տեղ, ճող բարձրացաւ եգիպտական կանանչ ու մահկազարդ դրօշակը։

Ռազմագէտները կը բացատրեն թէ ներկայ ժամանակներուն, Սուէզը խոցելի կէտ մըն է եւ կորսնցուցած է իր ռազմագիտական արժէքը։ Մոսկուայէն արձակուած հիւլէաշարժ ռումբ մը, հիմա, քարուքանդ կրնայ ընել Ջրանցքին ամբարտակները՝ քանի մը վայրկեանէն։

Այդ բացատրութիւնը, ի հարկէ, ուրիշ բան չէ եթէ ոչ էրած սրտի մխիթարանք մը։ Որովհետեւ, Կիպրոսը Սուէզ մը չի կրնար ըլլալ եւ անոր «գործը» չիկրնար տեսնել։

Ֆրանսա, ուրիշ կայսրութիւն մը, անկախութիւն տուաւ Մարոքի եւ Թունուզի — երկու կարեւոր գաղթավայրեր — եւ անկախութեան նմանող բան մըն ալ պիտի տայ Ալժերիոյ։ Երկու տարի առաջ, Ֆրանսան կորսնցուց Հնդկաչինը։

Հոլանտան, պզտիկ կայսրութիւն մըն ալ այս մէկը, հրաժարեցաւ Ինդոնեզիայէն, որուն հում նիւթերով հարստացած էր՝ վերջին քանի մը հարիւր տարին։

Անգլիա ճանչցաւ Հնդկաստանի, Սէյլանի, Փաքիստանի եւ Պիրմանիոյ անկախութիւնները, թէեւ չորսն ալ իմաստութիւնը ունեցան, ինքնաբերաբար, որոշելու թէ կը նախընտրեն մաս կազմել Բրիտանական ազգերու համագաշնակցութեան։

Արեւելեան կողմն աշխարհի կայ Խ. Միութիւն կոչուած պատ հայրենիք մը, որ ոչ միայն չի ճանչնար իր սահմաններուն մէջ ապրող ժողովուրդներուն ինքնորոշման իրաւունքը, այլեւ տարուէ տարի, իր թաթին տակ կ'առնէ իր դրացիները։

«Ընկեր» Խրուշչով կը դատապարտէ Մեծերուն գաղթատիրութիւնը։ Աւելի խելացի բան մը ըրած կ'ըլլար սակայն եւ գաղթատիրութեան մահավճիռը ստորագրած կ'ըլլար եթէ ինքն ալ հետեւէր Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Հոլանտայի եւ ուրիշներու օրինակին ու ետ քաշէր իր բանակները այն վայրերէն, ուր ինք գործ չունի։

Մեծերը, կամաց կամաց կը քակեն իրենց կապած չղթաները։ Մոսկուա՞ն ինչ կ'ընէ։

— Աւելի կը պրկէ Սթալինի կապած չղթաները, կ'ըսէ օրուան քաղաքական պատմութիւնը։

Եւ, մամիկին ըսածին պէս, ուրիշի աչքին շիւղը կը տեսնէ, բայց իր աչքին գերանը չի տեսներ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅՑ. ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՍԻՋԷԻ ՄԷՋ. — Հասիչէի (Սուրիա) ազգային կեանքը խրախուսիչ եւ ինքնաբաւ է իր բոլոր մարզերուն մէջ։ Թաղ. խորհուրդի, Ս. Օգն. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սիամանթօ Պատանեկան միութեան եւ ազգ. վարժարանի գործունէութիւնը ակներեւ յաջողութիւններով օժտած է գաղութը, ուր կայ միակամ եւ ներդաշնակ գործունէութիւն։ Թաղ. Խորհուրդը շէնք մը շինել կուտայ, որ պիտի բաղկանայ հինգ մեծ ու փոքր սենեակներէ։ Իր տրամադրութեան տակ երկու հազար ս. ոսկին սպառելով, շէնքը մնաց կիսաւարտ։ Ամբողջացնելու համար անհրաժեշտ է հինգ հազար ս. ոսկի, ինչ որ վեր է գաղութին կարողութենէն։ Մեծ օգտակարութիւն ունեցաւ Օգնութեան Խաչը, սատանձնելով խարխուլ սենեակներուն շինութիւնը։ Դպրոցին աշակերտներու թիւը 103ի բարձրացած է։ Ունի նախակրթարանի եւ մանկապարտէզի բաժին։ Ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ հինգ հոգիէ, որոնց մէկը տրամադրուած է պետութեան կրթական տեսչութեան կողմէ։ Կրթական քննիչը վերջերս այցելելով ջերմապէս գնահատած է աշակերտներուն ուշիմութիւնը եւ յաջողութիւնները արուեստի բոլոր ճիւղերուն մէջ։ Դպրոցը ունի նաեւ մարզական բաժին։

Իբրեւ հաստատութիւն, դպրոցը իր երկու քաշէն եւ երեք աղիւսակերտ խարխուլ դասարաններով ինչպէս եւ հին ու մաշած պիտոյքներով, զուրկ է ամէնէն նախնական պահանջներէն։ Բայց աշակերտները կը տոկան, լաւագոյն օրերու հաւատքով։

ՇՔԱՆՇԱՆՆԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՍՆՕՐԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Մոսկուայի հայկական տասնօրեակին առթիւ, Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը Աշխատանքի կարմիր դրօշի շքանշան տուաւ «Գ. Սունդուկեան» հայկական պետական դրամատիկ թատրոնին։

Նոյնպէս հայկական Արուեստի մէջ աշխատողներու ժողովրդական արուեստագէտի պատուաւոր կոչում շնորհեց՝ Գոհար Գասպարեանի (Օփերայի եւ պարախաղի երգչուհի), Միխայէլ Թարիգեանի (պարախաղի եւ թատրոնի գլխաւոր ղեկավար), Հրաչեայ Ներսէսեանի (դրամատիկ թատրոնի դերասան), Վահրամ Փափազեանի, (դրամատիկ թատրոնի դերասան), Տաթեւիկ Սազանդարեանին (Օփերայի եւ պարախաղի արուեստագիտուհի - երգչուհի)։

Լենինի շքանշան ստացան 11 հոգի, — Աւետ Աւետիսեան (դերասան), Վարդան Աճէմեան (բեմադիր), Թաթուլ Ալթունեան (պարախաղի ղեկավար), Գաբրիէլ Գիւրճեան (նկարիչ), Ստ. Զօրեան (գրող), Նար Ցովհաննիսեան (պարախաղի մենակատար), Գուրգէն Ջանիբէկեան (դերասան), Վաղարշ Վաղարշեան (դերասան), Վավիկ Վարդանեան (բեմադիր), Շարա Տալեան (երգիչ)։

Աշխատանքի շքանշան չորս հոգի, որոնց մէջ են Դերենիկ Դեմիրճեան, Վախտանգ Անանեան, Մկրտիչ Արմէն, Արմէն Արմէնեան, Սերգէյ Արուտչեան, Արնօ Ցարութիւնեան, Աշոտ Սաթեան, Գարեգին Սեւունց, Հմայեակ Սիրաս, Ցարօ Ստեփանեան, Սուրէն Ստեփանեան, Անուշաւան Տէր Ղեւոնդեան «Պատուոյ (պատիւ?) նշան» ստացան 200 հոգի, որոնց մէջ գրողներ Ազատի, Վահրամ Ալազան, Աշոտ Գրաշի, Գէորգ Էմին, Քրիստափոր Թափալցեան, Եղ. Թոփչեան, Սիլվա Կապուտիկեան, Հրաչիկ Ցովհաննիսեան, Մարօ Մարգարեան, Ղուկաս Զուբարեան, Անահիտ Սանինեան, Արմենակ Արմէն, Սողոմոն Տարօնցի, Վարդան Արմէնի Տիգրանեան, եւայլն։

ՆՈՐԵՐՈՒ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆԹԻՊ. — Մեր քաղաքի քոլէժէն, Սալբի Կարա (Գէորգեան) 12 տարեկան, առաջնութիւնը շահեցաւ 38 աշակերտներու մէջ (տասը մրցանակ, Էքսէլանս)։ Արժանացաւ փոխ նահանգապետի ջերմ շնորհաւորութեան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (96)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

3. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԱՐՐԵՐԸ

Նրանք կազմեցին վանական միաբանութիւններ, ի հարկէ, իրանց ազգայիններից, տիրեցին իրանց յանձնուած վանքերի կալուածքներին, եւ այն աստիճան բանացան, որ դարերից վերջը երբ հարկաւոր եղաւ հեռացնել նրանց, դժուարութեամբ կարողացան իրանց տեղից շարժել։

Արեւմուտքում՝ հռոմէական կայսրների հալածանքները, իսկ արեւելքում դեռ անմեղ երկրի հրապուրանքը՝ գրաւեցին օտարազգի բախտախնդիր կրօնաւորների մի ամբողջ հեղեղ դէպի Հայաստան, որտեղ երկրի նորահաւատ թագաւորը, քրիստոնէական ոգեւորութեամբ, իւր 620 գաւառները նրանց առջեւն էր դնում։ Միանգամ ստացած վանքը կամ վիճակը դառնում էր նրանց մշտական ժառանգութիւն։

Այդ օտարազգի կրօնաւորները իրանց ազգակիցների միջոցով, որոնք առաջուց արդէն զետեղուած էին Հայոց վանքերում, այն աստիճան ճանաչում էին Հայոց երկիրը եւ յարմարութիւնները, որ դեռ իրանք չեկած, կանխապէս պայմանաւորւում էին թագաւորի եւ Հայրապետի հետ, թէ որ վիճակը, կամ որ վանքը կը ցանկանային ստանալ։ Այստեղից չատ պարզ է, որ քրիստոնէութիւնը տարածելու առաքելական ոգին չէր, որ մղում էր նրանց դէպի Հայաստան, այլ լոկ շահախնդրութիւն, եւ կուսական երկրի առատաձեռն պատրաստականութիւնը, որ նրանց ապահով պատսպարան էր ընծայում իւր գրկում։

Զենոբ Գլակը, ազգով ասորի, Տարօնի Իննակեան վանքի վանահայրը, իւր թղթի մէջ, որ ուղղուած էր ասորոց եպիսկոպոսներին, ի թիւս այլոց, այդպէս է նկարագրում Հայոց երկիրը, հրաւիրելով նրանց գալ Հայաստան։

... «Բայց դուք եթէ կամենալու լինէք գալ այս երկիրը, բարութիւններով լի է այս երկիրը. տեղերը դաշտաձեւ են, առնուշ օդով եւ բազմաջուր, իսկ չորս կողմում՝ լեռների վրայ՝ չատ ամրոցներ կան։ Այս երկիրը բազմարօտ է եւ մեղրաբուխ. եւ որպէս մանանան իջնում էր երկնքից այնտեղ Հրէաների մօտ, նոյնպէս եւ այստեղ՝ այդ երկրում իջնում է անտառների վրայ եւ քաղցր է, աւելի քան մեղր, որ կոչում են գազպէն...։ Այս երկիրը ամէն բարութիւններով լի է եւ աջողակ եւ առողջարար։ Իշխանները կրօնաւորասէր են եւ չարիքներ գործելուց մաքուր. աղքատասէր են եւ որբերի խնամատարներ. սիրում են հող տանել եկեղեցիներին եւ հոգաբարձու լինել նրանց պէտքերին»։

Ահա՛ այսպէս կազմուեցան կրօնաւորների չորս տարբեր տարրեր։

Բնիկներից. 1. Պարթեւական տարրը, այսինքն՝ Լուսաւորչի տոհմը, 2. Քրմական տարրը, այսինքն՝ քուրմերի որդիներից առաջացած հոգեւորականութիւնը։ Իսկ օտարազգիներից. 3. Ցունականը եւ 4. Ասորականը։

Խօսենք իւրաքանչիւրի մասին առանձին։

Լուսաւորչի տոհմը ունէր իւր սրբազան անցեալը, որ նուիրագործուած էր մեծահռչակ եւ փառաւոր աւանդութիւններով, որ ժողովրդի սրտին եւ հաւատին չատ մօտ էին, որ նրա համար անմոռանալի էին։ Ժողովուրդը պաշտում էր այդ տոհմը եւ ընդունում էր նրան իբրեւ ամենաբարձր հոգեւոր հեղինակութիւն։ Այդ էր պատճառը, որ Հայաստանը սիրում էր այդ տոհմի մէջ միայն տեսնել իւր եկեղեցու ներկայացուցչին, նրան միայն արժան էր համարում Հայրապետական աթոռը, եւ միշտ նրա բարեբար ձեռքումն էր փափաքում տեսնել իւր ծայրագոյն Հովուապետի գաւազանը։ Այդ զգացմունքներից առաջ եկաւ այն ժառանգական կաթողիկոսութիւնը, որ իջնում էր Լուսաւորչի տոհմի մէջ յորդւոց յորդի։

Եւ այդ Հայրապետական տունը, իւր գոյութեան ամբողջ ընթացքում, միշտ արդարացրեց ժողովրդի թէ՛ հաւատը եւ թէ նրա փափաքները։ Նա միշտ մնաց անբիծ եւ անարատ, եւ ամենայն անձնանուիրութեամբ կատարեց իւր յանձն առած բարձր հոգաբարձութիւնը։ Իսկ այդ հոգաբարձութիւնը որքան սիրելի, որքան հաճելի էր ժողովրդի համար, նոյնքան ծանր էր թագաւորների համար։ Ամենայն անաչառութեամբ սանձահարում էր նա թագաւորների մոլութիւնները եւ նրանց կամայականութիւններին սահման էր դնում։ Նա ճնշում էր գործ դնում թագաւորների վրայ, բայց երբեք գահին չէր դաւաճանում։ Հայրենասիրութիւնը եւ արքայական թագի պաշտպանութեան գաղափարը՝ այդ տոհմի գերագոյն առաքինութիւններից մէկն էր։

ՐԱՖՖԻ

բունքն է չմիջամտել ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն»։ Ապա աւելցուց թէ կարելի չէ լուծում մը գտնել առանց ընդհ. զինադադարի եւ իրաւունքներու փոխադարձ ճանաչման ։

Միեւնոյն ատենին ընթացքին Հնդ-կաստանի վարչապետը թէր արտայայ-տուեցաւ Կիպրոսի անկախութեան ։

✕ Շաբաթ օր ռումբ մը պայթեցաւ Ալ-ժերիոյ Ֆիլիփվիլ քաղաքի շուկային մէջ, սպաննելով 16 հոգի։ Ուրիշ 25 հոգի ալ վիրաւորուեցան։ Ուրիշ ռումբ մըն ալ պայթեցաւ ջաղացքի մը մէջ, սպաննելով 25 ջորիներ որոնք ցորեն փոխադրած էին։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ մօտ հա-րիւր հոգի մեռած են 48 ժամուան ըն-թացքին ։

ՓՐԿՈՒԵՑԱՆ ԿՌՈՒԵԼՈՎ ՕԴԻՆ ՄԷՋ

Օդանաւին մէջ կռուելով արեւմտեան Գերմանիա իջան եօթը Հունգարներ (մէկը կին), որոնք Փեչթայէն ճամբայ ելած է-ին ուրիշ քաղաք մը երթալու համար։ Կը հաստատուի թէ այս եօթը հոգին ո-րոշած էին փախչիլ եւ պատրաս-տութիւններ կը տեսնէին ամիսներէ ի վեր։ Մէկը նախկին օդաչու մըն է եւ ա-տրճանակ մը ունէր, իսկ միւսները՝ մե-տաղէ գաւազաններ։ Երեք օդաչուներէն զատ կային ուրիշ ինը ուղեւորներ, մէկը գաղտնի ոստիկան։ Երբ օդանաւը 2000 մեթր բարձրութեան վրայ կը գտնուէր, փախստական խումբին ղեկավարը ազդա-նշանը տուաւ եւ իր ընկերները յարձակե-ցան բոլոր միւս ուղեւորներուն վրայ, զանոնք չէզոքացնելու եւ գաղտնի ոստի-կանը երեւան հանելու համար։ Բուռն կը-ռիւ մը ծագեցաւ։ Արիւնը կը հոսէր ամէն կողմ, յանկարծ գաղտնի ոստիկանը մէջ-տեղ ելաւ ատրճանակով մը, բայց գլխուն զարկին եւ գլետնեցին։

Այդ միջոցին վարիչը զանազան փորձեր կը կատարէր, օդանաւը վար իջեցնելու համար։ Ահաւոր տագնապ մըն էր։ Դա-ւադիրներուն ղեկավարը գրաւելով մեքե-նան, օդանաւը ուղղեց դէպի սահմանա-գլուխ եւ Դանուբը քերելով ժամը 19ին իջեցուց ոչ թէ Աւստրիա, այլ արեւմտեան Գերմանիա։ Տեղական իշխանութիւնները անմիջապէս գրաւեցին օդանաւը, եւ հի-ւանդանոց փոխադրեցին 12 վիրաւորներ ։ Օդանաւին ներքին մասը ամբողջովին ա-ւերուած էր ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կառավարական կուսակ-ցութիւնը նոր զեկոյց մը հրատարակեց Կիպրոսի մասին երեք օր արտակարգ նիստ գումարելէ ետք։ Զեկոյցը կ'ըսէ թէ Յու-նաստան կղզին կցելու յաւակնութիւննե-րով կը գործէ արարք մը որ պիտի խզէ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ հաս-տատուած հաւասարակշռութիւնը ։ Յե-տոյ կը բացատրէ թէ Կիպրոսը կենսական կարեւորութիւն ունի Թուրքիոյ ապահո-վութեան համար, «իբրեւ մէկ մասը մայր հայրենիքին եւ որ աշխարհագրական տե-սակէտով միշտ մաս կազմած է Անատո-լուի»։ Յայտնելէ վերջ թէ Կիպրոսի հար-ցը արտեւստակեալ խնդիր մըն է, ստեղ-ծուած յունական կառավարութեան եւ մամուլին կողմէ, զեկոյցը «ոչ – բարեկա-մական եւ նոյնիսկ թշնամական կը նկա-տէ Կիպրոսի շուրջ յարուցուած շարժու-մը, որ ուղղուած է կղզին ապահովու-թեան եւ թրքական ստացուածքներուն դէմ»։

✕ Կիպրոսի յունական առաջնորդարանը զեկոյց մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ միայն Մակարիոս արք. իրաւունք ունի բանակցելու Անգլիոյ հետ, ինքնավարու-թեան մասին ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հողագործական ցուցա-հանդէս մը բացուեցաւ Մոսկուայի մէջ ։ Պիտի տեւէ մինչեւ Օգոստոս 11։ Պայմա-նագրին համաձայն, Խ. Միութիւնը առ-նուազն 15 միլիոն տոլարի ապրանք պի-տի գնէ ցուցադրուած արտադրութիւննե-րէն։

ՋԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ յանձնաժողովին Յուլիս 13ի նիստին մէջ, Մ. Նահանգնե-րուն, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայա-ցիչները մերժեցին դադրեցնել հիւլէական զէնքերու փորձերը, ինչպէս կ'առաջար-կէր Խ. Միութիւնը ։

ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ դէմ բողոքները կը ծաւալին։ Կը կարծուի թէ Ազգ. Ժողովը պիտի մերժէ ելմտական նախարարին ա-ռաջարկած յաւելումները ։

ՀԱՅԹՈՒԽ բանուորները գործադուլ մը սարքեցին Պոստոյի, ինչպէս եւ Ժիռոնտի նահանգին մէջ։ Վիշիի հացագործներն ալ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ Արշաւանքի տօնակատա-րութիւնը 5 Օգոստ., կիրակի ամբողջ օ-րը, Սէտէմ լէ Վալօնի Ֆրէժենիէռ անտա-ռին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն կը հրահանգէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմի-տէներուն եւ խումբերուն վարչութեանց, անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել, ապա-հովելու համար այցելուներուն փոխա-դրութիւնը ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
Orcival — Château de Cordès
(P. de D.)

Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բա-նակումին արձանագրութիւնները։

Օրական՝ 600 ֆրանք ։

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1–30։ Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ – երիտասարդուհիները ։

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ։

ՎԱՅՐԸ.— Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջա-պատուած է անտառներով եւ լեռներով ։ Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վը-րայ կան գեղեցիկ լիճեր ։

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դա-րու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի։

Արձանագրութեան համար դիմել ընկ. Եդ. Մավեանին, հեռ. ՍԱՆԹ. 06–42։

Ամէն օր ժամը 9–10 եւ 14–15 ։

Բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ ։

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Ս. Ղազարի Ազգային երկրորդ ուխ-տագնացութիւնը Օգոստ. 10էն Սեպտ. 1 ։ Պայմաններու եւ արձանագրութեանց հա-մար դիմել՝

ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻՆ
29, Rue Bleue. Tél.: PRO. 79-09
եւ ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ
53, Rue de Châteaudun. Tél. Tri. 57-74

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միու-թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հե-տեւեալ նուէրները, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան.—

Պ. Ժիրայր Ծառուկեան հինգ հազար ֆրանք, իր եղբօր աղջկան ամուսնութեան առթիւ։ Փարիզէն Օր. Տիրուհի Անդրա-նիկեան հինգ հազար, Տէր եւ Տիկին Յա-կոբ Վարժապետեան հազար ֆր. փոխան ծաղկեփունջի, Օր. Տողրամաճեանի (Կրընօպլը) ընդհ. Պ. Թաչճեանի նշանա-խօսութեան առթիւ։ Պ. Վարդեւառ Գամ-պէրեան երկու հազար ֆր. իր անուան տօնախմբութեան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի հոգեւոր հովիւ Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեան, երի-ցուհին եւ ընտանեկան պարագաները խո-րին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց՝ որոնք անձամբ, նամակով, ծաղ-կեպսակով կամ նուիրատուութիւններով մասնակից եղան իրենց սուգին, սիրեցեալ տիրամօր Մախտեսի Մաքրուհի Համբար-ձումեանի մահուան առթիւ, Յունիս 29ին։

ՎԱՐՁՈՒ ԿԱՄ ԾԱԽՈՒ Է

Թուլիզի մէջ Օգոստոս ամսուան համար ծովուն մօտիկը սենեակներ, մաքուր ան-կողիններով, խոհանոցը երկու հո-գիի համար։ Ջուր, կազ, ելեկտրակա-նութիւն ։

Հեռաձայն ՓՕՐ. 27-55։ Դիմել Տիկին Մեսրոպեանի կամ Պլանշառի, 3 ռիւ Տօ-լօմիէօ, Փարիզ (5)։

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ Է

Պզտիկ գրասենեակ մը որ կը յարմարի կերպասեղէնի ներկայացուցիչի մը (րէֆu-րիկ), հեռաձայն, կեդրոնական ջերմու-թիւն, վերելակ (ասանսէօր) Փարիզի կեդրոնը (մեթրօ Սանթիէ)։

Դիմել խմբագրութեան ։

ամէն աշխատանք դադրեցուցին, հացէ զրկելով քաղաքին բնակիչները եւ այցե-լուները։ Կը վախցուի որ շարժումը տա-րածուի ուրիշ նահանգներու մէջ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մար-սէյլի Շրջ. կոմիտէի կազմակերպու-թեամբ, Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմի-տէի եւ մասնակցութեամբ Սէն Լուի Նոր Սերունդի եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերուն ։

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, նախկին Եօթնեղբայրեաններու ագարակը։

Ներկայ կ'ըլլայ եւ խօսք կ'առնէ ընկեր-վարական կուսակցութեան 10 մասնաճիւ-ղի ընդհ. քարտուղար

ՏԱՆԻԷԼ ՄԱԹԱԼՕՆ

Անդամ Նահանգային Խորհուրդի եւ Մարսէյլի քաղաքապետական ժողովի ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին ։ (Գեղջկական պարեր՝ ղեկավա-րութեամբ ընկերուհի Ե. Կօշկարեանի)։

Եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր ղեկավարութեամբ Նոր Սերունդի նուա-գախումբին ։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Ամառնային բացօթեայ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յուլիս, շաբաթ երե-կոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս Պլանքարտ Կառի կից Կրան Բէնի զովասուն պարտէ-զին մէջ։

Օդի անյարմարութեան պարագային պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ պարտէզի սրահին մէջ։

Նուագախումբ Ռընէ Տանի։

Մուտք 400 ֆրանք ։

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սեղաննե-րը՝ դիմելով Հ. Մ. Ը. Մ. անդամներուն մօտ։

Ծանօթ.— Կառ տը լ'էսթէն առնել 68 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Կար տը լա Պլանքարտ ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վալպառել Լա Փո-մի եւ Ս. Մարսէյլի Մշակութային Մի-ութեան կողմէ, 29 Յուլիս, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, Վալպառել, Պառ Վիտալի ծառապատ պարտէզին մէջ ։

Տեղի կ'ունենան հայկական պար, ար-տասանութիւններ, տրամախօսութիւն-ներ եւ պիտի ներկայացուի «Սամաթիացի Աբիկ Աղան» ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մաս-նաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր Հմայեակ քհնյ.ի եւ պարա-գաներուն իրենց ողբացեալ մօրը եւ ազ-գականուհիին մահուան առթիւ։

✕ Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր Հը-մայեակ քհնյ.էն 1500 ֆր. իր մօրը մահ-ուան առթիւ, ի նպաստ դպրոցին։

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Պոմոնէն Տիկին Հռիփսիմէ Պէրպէրեանէ հազար ֆրանք, դպրոցին, իր մօրը հո-գեհանգստեան առթիւ ։

ՃԱՇԱՐԱՆ ՃՈՇԿՈՒՆ
Place d'Aix, 4 rue de la Butte
Marseille
#
Մարսէյլ արձակուրդի եկողներ
Մի մոռնաք այցելել հանրածանօթ
ՃՕՇԿՈՒՆԻՆ ճաշարանը
Ուր պիտի գտնէք համեղ խորո-վածներ եւ համադամ կերակուր-ներ, անթերի սպասարկութեամբ իր գալկին՝ ՕՀԱՆՆԷՍԻ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Դրօ խումբի ժողովը այսօր երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկա-յութիւն ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը։ Կարեւոր օրա-կարգ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. Միու-թեան Տէսինի մասնաճիւղին մեծ դաշտա-հանդէսը Յուլիս 29ին, կիրակի առաւօ-տէն մինչեւ երեկոյ, Քաֆէ Լամարկի մօտ, զովասուն ծառաստաններուն մէջ ։

Հերոսներու օրը Վալանսի մէջ, Յուլիս 29ին ։

Տէսինի Մուրատ – Ռուսումնասիրացի դաշտահանդէսը Յուլիս 22ին։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24։

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինու-թեան համար (նուէրներ մինչեւ Յունիս 24)։

Օհանեան կղեմէս քսան հազար ֆրանք, Օհանեան Մարտիրոս, Տէր Գալուստեան Ա., Տէր Գալուստեան Դաւիթ տասը հա-զարական ֆրանք, Մկրտիչեան Սարգիս քսան հազար։ Դաւիթեան Յակոբ հինգ հազար, Գարաօղլանեան Յակոբ տասը հազար, Անայեան Ներսէս տասը հազար, Պարոնեան Սիրուն 15 հազար, Պէրպէր-եան Փայլուն հինգ հազար, Նալպանտեան Յակոբ երեք հազար, Գարակիւլեան Սու-րէն երկու հազար, Օհաննէսեան Փիլիպոս տասը հազար, Սուլուեան Արշալոյս հինգ հազար, Թելալեան Մարի երեք հազար, Սարեան Մարիամ հինգ հազար, Մանուկ-եան Դաւիթ 2500, Պըշաքճեան Տիգրան հինգ հազար, Մարտիրոսեան ընտանիք 20 հազար, Գալայճեան Նուպար տասը հա-զար, Եղիազարեան Հայրապետ հինգ հա-զար, Սարգիսեան Միսակ տասը հազար, Արէլեան Յակոբ հինգ հազար, Ինճեան Անանիա հինգ հազար, Հալէչեան Բ. 500, Տիկին Ինճեան հինգ հազար ։

(Շար.)

ԼԻՈՆԻ ՀԱՄԱՐ հաշուապահութիւն, սղագրութիւն եւ մեքենագրութիւն գիտ-ցող փորձառու հայ օրիորդի մը եւ կամ երիտասարդի մը պէտք ունինք մեր վա-ճառատան գրասենեակին մէջ աշխատելու համար ։

Դիմել Պահատուրեան,
246, ռիւ Վանտօմ, Լիոն ։

ԾԱԽՈՒ Է

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի երեսուն տարուան ժամացոյցի եւ ադամանդի վաճառատունը բոլոր ապրանքներով։

Խանութին ետին երեք սենեակ, իսկ վը-րան՝ երկու սենեակ եւ խոհանոց։ Անձնա-կան կառատուն բակին մէջ ։

Դիմել ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ,
261, Fg. St. Martin, Paris (10).
Tél. : NORD 60-69.
(Խանութը գոց է կիրակի եւ երկու-շաբթի օրերը եւ ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ)։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
18
ՅՈՒԼԻՍ

MERCREDI
18 JUILLET
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7631 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3442

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՔՐՔՐԵՆ ԵՒ ԿԸ ԳՐԳՌԵՆ

Իթթիհատի «Մասնաւոր Կազմակերպութեան եւ Ազգ. Պաշտպանութեան» լիազօր վարիչը, Հիւսամէտտին պէյ, կը շարունակէ մթնոլորտ ստեղծել, հետեւելով պապենական աւանդութեան մը, — «Ույտուր, ույտուր, սէօյլէ»:

Նորագոյն ապացոյց՝ «Ջաւէն Էֆէնտիի ցանկերը», որ հրատարակուեցաւ երէկ:

Հիւսամէտտին պէյ կը պատմէ իր յուշերը, իբրեւ անլատան: Ոմն Սամիհ Նաֆիզ Թանսու գրի կ'առնէ, իսկ «Ճիւմհուրիէթ» կը տպէ, բանալու համար Թուրքիոյ երկու շրջաններու վարագոյրը:

Ձնաշխարհիկ երրորդութիւն մը, որուն հիմնական նպատակն է վեր ի վայր շրջել Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին անճիտման պատմութիւնը, քնարեր մասալներով եւ անյատակ տգիտութեամբ:

Շարքը շարունակելի է տակաւին եւ ապահովաբար ուրիշ գրգռիչ ցնցարանութիւններ ալ պիտի լսենք:

Ամէն պարագայի մէջ, Թուրք վարիչն ու գրիչը եւ հրատարակիչը անգամ մը եւս պիտի ապացուցանեն թէ ոչ իրենց ազգային պատմութիւնը գիտեն, ոչ ալ տարրական գաղափար մը ունին պարկեշտութեան եւ արդարութեան մասին:

Այսպէս, ուրեմն, նախընթաց առասպելներուն հետ, երէկ իմացանք թէ Ջաւէն պատրիարք մասնաւոր ցանկեր կը յանձնէր Օսմ. կայսրութեան մեծ եպարքոսին՝ Ճէլիտ փաշայի, անմե՛ղ Թուրքեր կախաղան բարձրացնելու համար...

Այդ «անմեղ»ներէն մէկը Պոզալեանի դայմագամն էր, արիւնարբու Քեմալը, միւսն ալ՝ այլապէս անարգ հրէշ մը, Ուրֆայի կառավարիչ Նուսրէթը:

Հայոց պատրիարքը ի՞նչ պէտք ունէր ցանկեր ներկայացնելու, երբ 70-80 հատընտիր ջարդարարներ դատի կը սպասէին Մալթայի մէջ, յետոյ փոխանակուելու համար տասնըմէկ անգլիացի գերիներու հետ:

Մեր չար բախտէն, յաղթականներն ալ մանրացած, անբարոյացած էին այն ատեն, եւ հարկ եղաւ որ երկրորդ աշխարհամարտ մը պայթի, Նիւրընպէրկի ատեաններ սարքելու եւ ցեղասպանութիւնը դատապարտելու համար:

Իբրեւ թէ, աշխարհամարտը սկսած ատեն, «դաշնակ եւ հնչակ հրոսախումբերուն ֆետայիները սուրէ անցուցած էին Էրզրումի եւ Վանի Թուրքերը, Իթթիհատ Թերագգըն ալ հրոսախումբեր կազմելով փոխադարձութեան դիմած էր»:

Պրծա՛ւ: «Մուգաթելէ» (փոխադարձ սպանութիւն):

Ոչ Օսմ. կայսրութիւնը չարժման մէջ դրած էր իր ամբողջ պետական եւ զինուորական ուժը, ոչ «Թէշքիլաթը Մահսուսէ» կար, ոչ ալ ծածկագիր հրաման, արմատախիլ ոչնչացնելու համար դարաւոր ժողովուրդ մը, եօթանասունէն մինչեւ եօթը տարեկան, աննկարագրելի դաժանութեամբ...

Էրզրումը հայ ֆետայի տեսած չէր եւ Թուրքի մը քիթը արիւնած չէր, երբ տեղահանութիւնը սկսաւ, իսկ Վանը եթէ ըմբոստացաւ, պատճառները դաղտնիք չեն Հիւսամէտտին պէյի համար, որ իր յուշերուն մէջ զանց կ'առնէ կուսակալին՝ ճիւաղ Ճէվտէթի «քաջագործութիւնները», ուրիշ մասալներ պատմելու համար:

Պատմողը եւ գրողը ի զուր ճախարեր մարզանքներ կը փորձեն, պարտկելու համար Հայաջինջ Սպանդը, որուն դէմ ըմբոստացած էր Ահմէտ Րիզան անգամ, աննախընթաց համարելով զայն՝ նոյն իսկ Օսմ. պատմութեան մէջ:

Սկիզբէն մինչեւ վերջը զուգընթաց կ'երթան կեղծիքը, սուտը եւ տգիտութիւնը: Երեւակայեցէք որ ի բնէ հակայեղափոխական Մխիթարեաններն անգամ դարձուցեր են կոմիտէճի...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ԴԷՊՔԵՐԸ. — ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ. — ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՀԱԿԱՌԱԿ Է ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ դահլիճը նոր տագնապի մը առջեւ կը գտնուի այս միջոցին, Հիւս. Ափրիկէի դէպքերուն եւ տուրքերու յաւելման հարցին առթիւ:

Թունուզի վարչապետին ճառը լրջօրէն կը զբաղեցնէ Փարիզի քաղաքական շրջանակները: Ինչպէս գրած էինք երէկ, Պուրկիպա կը մերժէ շարունակել բանակցութիւնները, քանի ֆրանսական զօրքը չէ հեռացած Թունուզէն: Անպաշտօն խօսակցութիւնները կը շարունակուին, բայց կը կարծուի թէ երկար ժամանակ պիտի անցնի, մինչեւ որ բոլոր դժուարութիւնները հարթուին:

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Մոնուրի, Հիւս. Ափրիկէ պիտի մեկնէր երէկ: Նախ Ալժերիա հանդիպելով, Պ. Մոնուրի պիտի քննէ զինուորական կացութիւնը: Յետոյ պիտի երթայ Մարոք, անձամբ հաստատելով երկու երկիրներուն միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը՝ ֆրանսական զօրքի կայութեան մասին: Թունուզի հարցը պիտի քննուի առանձին:

Նոյնքան ծանր մտահոգութիւն կը պատճառէ տուրքերու յաւելման խնդիրը: Ելմտական նախարարը, Պ. Ռամատիէ համաձայն է եւ առնելու եկամուտատուրքին նոր յաւելման (10 առ հարիւր) առաջարկը, եթէ գտնուին ուրիշ աղբիւրներ՝ առանց աւելնելու գիներուն վրայ: Բանուորական միութիւնները եւ քաղաքական կուսակցութիւնները բոլորովին հակառակ են նոր տուրքերու: Ազգ. ժողովին ելմտական յանձնախումբը կը նախընտրէ միջին ճամբայ մը գտնել:

Ինչպէս գիտէք, ելմտական նախարարը հարիւր միլիառ ֆրանքի գումար մը կը պահանջէ, Ալժերիոյ զինուորական ծախքերուն համար: Այս գումարը մէկ մասն է Հիւս. Ափրիկէի ընդհ. ծախքերուն (282 միլիառ ֆրանք): Պահանջուած հարիւր միլիառին մէկ չորրորդը պիտի ճարուի ծխախոտի գիներուն բարձրացումով, մնացեալը կը յուսան ճարել եկամուտի տուրքին տասը առ հարիւր յաւելումով, պատերազմական շահերու եւ ունեւորութեան վրայ հաստատելի տուրքերով: Ազգ. ժողովին պահպանողական անդամները կ'առաջարկեն դրամ ճարել փոխառութեամբ: Պ. Ռամատիէ տրամադիր կ'երեւայ միջին ճամբայ մը գտնելու առաջարկելով մաս մը տուրք եւ մաս մը փոխառութիւն: Այս առթիւ ըսաւ թէ ինք միտք ունէր փոխառութիւն մը կնքելու մօտաւոր ապագայի մը մէջ, ակնկալելով աւելի քան 80-100 միլիառ ֆրանք: Ուրիշ երկու փոխառութիւններ ալ՝ յառաջիկայ տարի: Բայց վտանգաւոր կը գտնէ զինուորական ծախքերը հոգալ դիմելով պետական գանձին: Ինք մտածեր է նաեւ երկարատեւ, բնադատեալ փոխառութեան մը մասին, բայց յետոյ ետ կեցեր է, նկատելով որ աննպաստ ազդեցութիւն պիտի գործէ հրապարակին վրայ:

Ազգ. ժողովը տուրքերու խնդիրը պիտի քննէ Յուլիս 24ին, ամառնային արձակուրդէն մէկ շաբաթ առաջ:

× Զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ կարգ մը խարխախներ երեւան հանուեցան Պլիտայի շրջանին մէջ եւ կարեւոր քանակութեամբ պարէն եւ զէնքեր բռնուեցան: Ըմբոստները յարձակում գործեցին Պաթնա Պիսքրայի շոգեկառքին վրայ, հրկիզելով 12 վակոններ: Սպաննուեցան Եւրոպացի մը եւ ութ Սենեկալցիներ:

× Մարոքի Սուլթանը կը շարունակէ պտոյտներ կատարել երկրին զանազան մասերուն մէջ: Առաջին անգամ ըլլալով առջի օր անցաւ Ռիֆի լեռնային շրջանը եւ արժանացաւ լեռնականներու խանդավառ ընդունելութեան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԲՐԻՉԸ ԱՇՆԱՆ

— Ի՞նչ վիճակի մէջ է Փարիզի Մշակոյթի Տան շինութիւնը, կը հարցնեն սրտցաւ հայրենակիցներ:

= Օրինական բոլոր գործողութիւնները լրացած են եւ յատակագիծն ալ պատրաստ է: Կը յուսան առաջին աշխատանքները սկսիլ յառաջիկայ աշնան:

— Ուրեմն շինութեան յանձնախումբն ալ արձակուրդի մէջ է...

= Անշուշտ յանձնախումբին անդամներն ալ արձակուրդի կ'երթան յաջորդաբար. բայց գործը կանգ առած չէ: Արձանագրութիւնները եւ գանձումները պէտք է շարունակուին անընդհատ, որպէս զի կարելի ըլլայ վերաշինութեան ձեռնարկել անյապաղ:

— Կարելի պիտի ըլլա՞յ շէնքը վերածել այնպիսի հաստատութեան մը որ գոհացնէ բոլոր պահանջները, իբրեւ մշակոյթի եւ ժողովուրդի տուն:

= Այդպէս է ծրագիրը: Շատ բան կախում ունի նիւթական միջոցներէն: Ամէն պարագայի մէջ, անոնք որ գործի ձեռնարկած են, կէս ճամբան մնալու միտք չունին: Անշուշտ նուիրատուներն ալ պիտի դիւրացնեն իրենց աշխատանքը:

— Որ եւ է պայմանաժամ սահմանուա՞ծ է, արձանագրութիւնները փակելու համար:

= Ոչ. բայց որքան շուտ եւ շատ արձանագրուին ու վճարեն, այնքան կը դիւրանայ գոնէ անմիջական մասերուն շինութիւնը:

— Կարծեմ խոշոր գումարներ չեն սպասեր, արձանագրութեանց առեն:

= Ամէնէն համեստ գումարն ալ շնորհակալութեամբ կ'ընդունուի: Համաժողովրդական ձեռնարկ մըն է, ոչ թէ առեւտրական: Ո՛վ որ ի վիճակի է անմիջապէս վճարելու, գործնապէս նպաստած կ'ըլլայ շինութեանց փութացման: Յոյս կայ որ վճարումները բազմապատկուին արձակուրդէն ետք:

— Անշուշտ բարերար անդամներ ալ պիտի գտնուին:

= Ինչո՞ւ չէ: Հիմնականը՝ ժողովրդական առատաձեռնութիւնն է: Երբ Յուսարերի փառաւոր շէնքին շինութեան համար մեծագումար հիմնադրամ տրամադրեցին քանի մը հայրենասէր բարեկամներ, մնացեալը նարուեցաւ համեստ բաժնեվճարներով, խնճոյքներու նիւթական եւ բարոյական աջակցութեամբ: Փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ ալ չեն պակսիր այդ կարգի բազմութիւններ, ինչպէս կ'ապացուցանեն ցարդ հրատարակուած ցանկերը:

— Ուրեմն առաջին բրիչը պիտի զարնուի աշնան, եւ գոնէ առաջին յարկը շինուած կ'ըլլայ մինչեւ գարուն:

= Գործի ձեռնարկուած է այդ առաջադրութեամբ:

ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի հինգերորդ նստաշրջանը վերջացաւ Յուլիս 18ին: Վերջին նիստին մէջ երկար ճառ մը խօսեցաւ արտաքին նախարարը՝ Շեպիլով, ծաղկելով արեւմտեան պետութիւնները եւ յայտարարեց թէ Խորհրդային կառավարութիւնը կ'առաջարկէ անմիջապէս վերջ տալ հիւլէական զէնքերու փորձերուն, կամ Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ մը, կամ Ազգաժողովին խողովակով եւ կամ վերոյիշեալ երեք պետութեանց կողմէ կատարուած անջատ յայտարարութիւններով: Խ. Միութիւնը պատրաստ է այս երեք լուծումներէն որ եւ է մէկը ընդունելու:

Այս յայտարարութիւնը եղաւ իբրեւ պատասխան խումբ մը երեսփոխաններու որոնք կ'ուզէին գիտնալ թէ Խ. Միութիւնը ի՞նչ միջոցներու կը դիմէ դադրեցնելու համար հիւլէական եւ ջրածին զէնքերու փորձերը:

Առաջին անգամ է որ Գերագոյն Խորհուրդի նիստի մը մէջ երեսփոխաններ այսպիսի հարցումներ կ'ուղղեն կառավարութեան:

Շեպիլով աւելցուց թէ հիւլէական զէնքերու փորձերուն արգելումը կարելի է անջատել զինաթափութեան ընդհանուր հարցէն: Յետոյ յարձակեցաւ Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ վրայ, որոնք չեն ուզեր համաձայնութեան գալ այս հարցին շուրջ: Իր կարծիքով, ընդհանրապէս զինաթափութեան ձախողման պատասխանատուները Արեւմտեան պետութիւններն են:

Շեպիլովի ճառէն առաջ, Գերագոյն Խորհուրդը կոչ մը ուղղած էր աշխարհի բոլոր երեսփ. ժողովներուն՝ որպէսզի վերջ տրուի զինարշաւին:

Իսկ Շեպիլովի ճառէն ետքը, ժողովը միաձայնութեամբ ընդունեց ծափողի երեսփ. ժողովին կոչը, որ կ'առաջարկէ արգիլել հիւլէական եւ ջրածին զէնքերը եւ վերջ տալ հիւլէական փորձերուն:

× Նոյն նիստին մէջ, ընթացք տալով Կարելօ-Ֆիննական խորհրդային հանրապետութեան պահանջին, Գերագոյն Խորհուրդը որոշեց զայն ընդունիլ իբրեւ մասնաւոր հանրապետութեան: Ուրիշ խօսքով, մերժեց վերադարձնել յափշտակուած երկրամասը:

× Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը՝ «Փրաւտա» մասնաւոր խմբագրականով մը կ'ազդարարէ թէ արեւմտեան աշխարհը երբեք պիտի չկրնայ պառակտել միջազգային համայնավարութիւնը, խախտելով անոր հաւատարմութիւնը Մոսկուայի հանդէպ: Այս առթիւ կը յիշէ Ֆրանսացի, Իտալացի, Պելժիացի եւ Անգլիացի համայնավար առաջնորդներու վերջին այցելութիւնները, ապացուցանելու համար թէ համայնավարութիւնը պառակտուած չէ Սթալինի մասին եղած մերկացումներու հետեւանքով:

Թերթը համայնավարութեան «կատաղի թշնամին» կը նկատէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը՝ Տըլլս եւ առաջին վարիչը այն պայքարին որ կը մղուի, խախտելու համար օտար համայնավարներու կապերը Խ. Միութեան հետ: Յետոյ կ'ամբաստանէ Տըլլսը թէ կը քաջալերէ ազգ. համայնավարութիւնը, տկարացնելու համար միջազգային համայնավարութիւնը: Եւ վերջապէս թշնամի գործակալներու կը վերագրէ Փոզնանի (Լեհաստան) վերջին դէպքերը:

× Տնտեսական գործակցութեան եւրոպական կազմակերպութեան նախարարները առջի օր ժողով գումարեցին Փարիզի մէջ: Օրակարգի խնդիրներէն մէկն է հիւլէական ուժի գործակցութիւն մը հաստատել մասնակցութեամբ 17 եւրոպական երկիրներու:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու, ճառ մը խօսելով Համպուրկի համալսարանին մէջ, խստօրէն դատապարտեց «պաղ պատերազմը եւ պաղ ատելութիւնը»: Այս առթիւ ըսաւ թէ «ո՛վ որ սուր կը վերցնէ ապագային սուրով պիտի կործանի»: Վարչապետը Փարիզ ալ հանդիպեցաւ 24 ժամուան համար եւ գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Կի Մոլէի եւ Փինոյի հետ, Ալժերիոյ մասին:

ՁԱՅՆ ՄԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ԱՆՑՆԵԼՈՒ ՄՕՏ

Տխուր իրողութիւն է թէ տարուէ տարի կը մոռնանք մեր լեզուն, քերականութիւնը, ուղղագրութիւնը եւ բառերու ուղիղ գործածութիւնը :

Հայերէն լեզուն Ամերիկայի մէջ սկսած է ամերիկահայերէնով գրուիլ եւ խօսուիլ, Ֆրանսայի մէջ՝ ֆրանսերէնով : Հարաւային Ամերիկայի մէջ լատիներէն, իսկ մայր հայրենիքին մէջ՝ օտար բառերու խճողումներով եւ խրթնաբանութիւններով :

Հայերէն լեզուն անտէր ու անտիրական, լքուած արտի մը նման քմայքներու խաղալիկ դարձեր է : Երբեմնի ծաղկաստանը փշաստանի վերածուած է, անճանաչելի դառնալու աստիճան :

Մեր լեզուի գեղեցիկ եւ ճոխ պատկերներն ու բացատրութիւնները գունատուած եւ կմախքի վերածուած են : Տեղական բառերն ու ոճերը եկեր բազմեր են մեր լեզուին մէջ, վտարելով հարազատը իր տունէն եւ իր սիրելիներու շրթունքներէն :

Մեր լեզուն օտար է մեզի համար եւ մենք՝ անոր համար : Եթէ փորձենք հայերէն բառերով խօսիլ եւ գրել՝ չենք հասկցուիր : Պէտք է խօսիլ, գործածել եւ գրել տեղական բառեր, ոճեր եւ ձեւեր՝ հասկնալի ըլլալու համար :

Եթէ «փարլըր» բառին տեղ հիւրանոց ըսենք, «քիչըն»ին տեղ՝ խոհանոց, «լայթին» տեղ լոյս, «պէյպիին» երախայ, «չըրչին» եկեղեցի, «կարտընին» պարտէզ, «չէրին» տեղ աթոռ, «թէյպըլ»ին սեղան՝ չենք հասկցուիր : «Դրամ շինել» սաւեցնել, եւայլն անիմաստ ոճերը որ դեգրած ենք, երբ անոնց տեղ կրնանք գործածել շատ աւելի գեղեցիկ եւ իմաստալից հայ ոճեր եւ բացատրականներ :

Մեր լեզուն սկսած ենք վտարել մեր տուներէն, մեր խղճուկ դպրոցներէն, մեր թերթերէն եւ մեր բեմերէն : Մեր լեզուն ապաստանած եւ պաշտպանութիւն գտած է միմիայն Հայ. Եկեղեցիի կամարներուն տակ, քիչ մը աւելի եւս քաշքշելու իր գոյութիւնը :

Օր մը քիչ մը, տարին մաս մը, կը գունատի եւ կ'անհետի մեր լեզուն, եւ մենք մեր անտարբերութեամբ, պայքարներով եւ ճղճիմ վէճերով զբաղուած՝ չենք տեսներ վտանգը ...

Ժողովուրդ մը որ կը կորսնցնէ իր գիրն ու գրականութիւնը, լեզուին հետ, կը նմանի գահավէժի մը առջեւ կեցած մարդու մը :

Հայ թերթերը կը գրեն, կը մատնանշեն եւ ահազանգը կը հնչեցնեն եկող փոթորիկին, բայց ոչ փոթորիկը եւ ոչ ալ վտանգը կանխելու միջոցներու մասին կը մտածուի :

Արտասահմանի մէջ լոյս տեսնող երկու. հարիւր հայերէն թերթեր կը ճգնին փառպահել հայ լեզուն : Մեր անտարբերութիւնը մեր մշակոյթին եւ լեզուին հանդէպ, կը ջլատէ այդ թերթերը հրատարակողներուն ուժն ու կորովը : 80.000 թիւ համրող Քալիֆորնիոյ հայ գաղութին մէջ բազմաթիւ տուներ եւ անհատներ կան որ հայերէն թերթ չեն ստանար եւ կարդար : Գաղութ մը որ իր մէջ յիսուն միլիոնատէր Հայեր կը համրէ, չի կրնար ցոյց տալ ներկայանալի վարժարան մը ....

Եկեղեցիներու կից, խուցերու մէջ, իրարու վրայ թափած եւ փոշիներու տակ թաղուած գրքեր եւ գրադարաններ կան : Ոչ ոք կը հետաքրքրուի անոնցմով, ոչ ոք կը վրդովէ անոնց խաղաղ քունը եւ հանգիստը, մինչեւ որ տխուր առաւօտ մը օտարը գայ եւ հաւաքէ զանոնք կրակին տալու ...

Շատ չանցած մատով ցոյց պիտի տան հայերէն գրել եւ կարդալ գիտցողները, որովհետեւ նորեր անհաղորդ են մեր լեզուին, մշակոյթին եւ պատմութեան : Եւ այսպէս ամերիկահայ գաղութն ալ միւս գաղութներուն նման պատմութեան պիտի անցնի, անուն մը եւ յիշատակ մը թողելով միայն... եթէ անտարբեր եւ անփոյթ մնանք մեր պարտականութիւններուն հանդէպ :

ՄՇԱԿ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ԱԼՊԱՆԻԱՆ

Ալպանիոյ մէջ մեծ զարկ կը տրուի երկրագործութեան արդիականացման եւ բարւոքման : Ագարակներու շուրջ սարքուած են մասնաւոր գործակցականներ, որոնք իրենք իրենց մէջ ամփոփուած փոքր նոր գիւղեր են, ունին իրենց դպրոցը, վերակացուն : Տուները նոր շինուած են, սենեակները մաքուր եւ լուսաւոր :

Յունական սահմանագլուխին մօտ Դելվինայի մէջ կը գտնուի լաւագոյն գործակցականներէն մէկը : Գիւղացին հոս կը մշակէ ցորեն, բրինձ, եգիպտացորեն, բամպակ, ծխախոտ : Թէեւ տակաւին պէտք եղած գործիքները եւ սարքաւորումը չունին եւ տուներուն մէջ աչքի կը զարնէ չքաւորութիւնը եւ հագուստներու կարկտանները, սակայն վերակացուն կը բացատրէ թէ՝ «դուք պէտք էր որ մեզ առաջ տեսնէինք ...» :

Ալպանիոյ ժողովուրդին 80 առ հարիւրը տակաւին երկրագործ է, որով վարիչներու ամբողջ ուշադրութիւնը աոոր վրայ կեդրոնացած է : Նոր հնգամեայ ծրագիրը մեծ առաջադրութիւններ ունի, եւ եթէ իր բոլոր նպատակները իրագործուին, 1960ին հիմնական փոփոխութեանց ենթարկուած պիտի ըլլայ երկիրը :

Նոր վարչաձեւը կ'աշխատի առաւելագոյնը ձեռք բերել հողէ մը որ ժլատ է բնականէն : Այս նպատակին համար կ'աշխուժացնեն մեքենականութիւնը, ինչպէս եւ կազմութիւնը նոր վարիչներու : Կեդրոնական Ալպանիոյ մէջ մեծ աշխատանքներ կատարած են չորցնելու համար ճահիճները եւ ոռոգելու հողերը : Աւելի լայն տարածութեամբ հող պիտի մշակուի, եւ կը նախատեսուի որ 1960ին Ալպանիա պիտի ունենայ վեց միլիոն ձիթենի 1956ի մէկուկէս միլիոնին դէմ, ինչ որ բաւարար չէ : Անասնաբուծական երկու կայաններ արդէն կը բանին, եւ աւանդական ցորենի եւ եգիպտացորենի մշակման վրայ կ'աւելնան ծխախոտը, բրինձը, բամպակը, ճակնդեղը : Պիտի բազմացնեն նաեւ պտղատու ծառերը :

Քանի մը փոքրիկ ջրելեկտրական կեդրոններ սկսած են ելեկտրական հոսանք տալ գիւղերուն, որոնց մեծ մասը տակաւին քարիւղով կը լուսաւորուի :

Ալպանիա կը ջանայ կրթական հարցին ալ բարւոք լուծում մը գտնել ինչպէս իր երկրագործութեան : Ժուժկալ եւ յամառ ալպանացի գիւղացին չէր ուզեր եռանդով աշխատիլ հողի մը վրայ, որ իր սեփականութիւնը չէր : Երբ սեփականատէր դարձաւ, յարեցաւ երկրագործական համագործակցականին : Դժուար է նահապետական կեանքէ մը անցնիլ հաւաքական աշխատանքի, որուն համար պէտք եղած հասկացողութիւնը չունի գիւղացին : Ոչ միայն պէտք է գրել - կարդալ սորվեցնել գիւղացիին, այլեւ համոզել որ խզէ իր կապերը նահապետական սովորութեանց հետ : Հին անդրադէտ եւ քաղաքակրթապէս քիչ յեղաշրջուած սերունդները դժուարաւ կ'ընտելանան այս նոր բարեշրջման : Կրթական տեսակէտով արդիւնքը գոհացուցիչ է : Բոլոր երիտասարդներն ալ դպրոց կը յաճախեն : 1938ին 643 դպրոց կար, իսկ 1956ին 2118 նախնական, երկրորդական եւ բարձրագոյն դպրոցներ ունին : Կը մնայ գիտնալ թէ անգամ մը որ դպրոց տեսնէ ժողովուրդը պիտի ուզէ՞ այլեւս գիւղերը մնալ, թէ՞ քաղաքները պիտի երթայ գործ փնտռելու :

Ներկայիս գիւղական ժողովուրդին թիւը միշտ կ'աւելնայ : Բազմաթիւ մանուկներու կը հանդիպիս փողոցներուն մէջ : 1923ին Ալպանիոյ բնակիչներուն թիւն էր 817.378 : 1937ին 1.037.856, իսկ 1956ին 1.394.310 ,եւ միշտ ալ կ'աւելնայ :

Արդ, ալպանական հողը ընդարձակուած չէ : Հասութաբեր հողին մշակումն ալ սահմաններ ունի, իսկ երկրին բնական աղբիւրները սահմանափակ են ճարտարարուեստացումը դիւրացնելու համար :

Ալպանացի վարիչները պատրանքներ չեն սնուցաներ : Գիտեն թէ ճարտարարուեստացումը իր նախնական քայլերուն մէջ է, թէ ժողովուրդին շատ բան կըպակսի տակաւին. 1944ին զերոյէն սկսան եւ այսօր ակներեւ է յառաջդիմութիւնը :

1939ին Ալպանիան Եւրոպայի միակ երկիրն էր որ երկաթուղի չունէր : Այսօր աւելի քան 130 քիլոմեթր երկաթուղի ունի :

1925ին Ալպանիոյ մէջ ճարտարարուեստ գրեթէ գոյութիւն չունէր : 1939ին Իտալացիներու մուտքով, յառաջդիմութիւններ կատարուեցան : Ջաղացքներ կային Թիրանայի, Տուրացցոյի, Շքոտրայի, Էլպասանի, Սարանդայի եւ Վալոնայի մէջ : Այս վերջին քաղաքին եւ Էլպասանի մէջ կային ձէթի երկու գործարաններ : Քանի մը հատ ալ կահկարասիի գործարաններ, ինչպէս եւ հիւսուածեղէնի, օճառի, ծխիկի եւն. : Քորչայի մէջ գարեջրատուն մը ընտիր գարեջուր կ'արտադրէր :

Նոյնպէս անտառային ճարտարարուեստ գոյութիւն չունէր եւ զարգացած չէր բնական հարստութիւններուն շահագործումը ինչպէս, երկաթի, պղինձի, քրոմի, քարիւղի եւայլն : Իսկ այն քիչն ալ որ կար փճացաւ պատերազմին եւ գրաւման շրջանին :

Կացութիւնը ալ աւելի տաղնապալի դարձաւ Թիթոյի եւ Մոսկուայի խզումի հետեւանքով : Սրընթաց նաւ մը երեք օրէն Քոստանցայէն Տուրացցօ կը հասնէր եւ Լենինկրատէն եւ արեւելեան Գերմանիայէն նաւերը պէտք է Ճիպրալթարէն անցնէին :

Թիրանա մայրաքաղաքը 110 հազար բնակիչ ունի, նոր թաղերով, բանուորական տուններով, դպրոցներով, համալսարանով, հիւանդանոցներով եւ դարմանատուններով : «Սթալին» հիւսուածեղէնի գործարանը տարեկան քսան միլիոն մեթր կերպաս կ'արտադրէ : Տասնեակ մը գործարաններ կան, թէեւ վերջին կատարելագործութեամբ չեն, սակայն կը բանին : «Սթալին« անուն քաղաք մը կայ ուր կ'աշխատին քարիւղի արտադրութիւնը աւելցնել, ուրիշ քաղաքի մը պղինձիհանքն ալ մեծ արժէք ունի : Ալպանիոյ քրոմը կը չահագրգռէ միւս արբանեակ հանրապետութիւնները : Մալիկի շաքարի գործարանը հարիւր հազար կենդիննար շաքար կ'արտադրէ : Բամպակի գործարան մը կայ Ֆիէրայի մէջ : Շքոտրայի մէջ ծխիկի գործատուն մը, իսկ Վալոնայի մէջ ձուկի եւ պտուղի պահածոյի :

Թիրանա ունի ջրաելեկտրական կեդրոն մը : Հնգամեայ ծրագիրը թէեւ մեծ առաջադրութիւններ կը պարունակէ, սակայն փոխադրութեան փչոտ հարցը միշտ ալ կը դրադեցնէ Ալպանիան :

7800 ԹՈՆ պղպղատ պիտի ստանայ Խ. Միութիւնը Մ. Նահանգներէն : Արժէքը՝ 1.100.000 տոլար : Այս մետաղը պիտի գործածուի ինքնաշարժներու շինութեան համար : Հայթայթիչը անհատական հաստատութիւն մըն է :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը սրտագրական կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, ըսելով թէ մահացու վտանգ մը կը սպառնայ երկրին տնտեսութեան : «Ստիպուած ենք Բրիտանիոյ նոր ճակատամարտը մղել : Անոր ելքէն կախում ունին մեր տուները, գործերը եւ զաւակներուն ապագան » :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ուժի օգտագործման մասին համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Խ. Միութեան եւ Եգիպտոսի միջեւ : Մասնագէտներ երկու երկիրները պիտի այցելեն փոխադարձաբար :

«ԿԵՑՑԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

Հայդուկները կը պատասխանեն : Բայց պէտք է անմիջապէս շարունակել ճանապարհը : Ցրուած տղաքը կը մէկտեղուին : Սակայն, ո՞ւր է Ղարապաղցի Խեչօն : Ահա Խեչօն : Ճանապարհէն քանի մը քայլ դուրս, մահամերձ ինկած է : Հայդուկները դառնացած՝ կը շրջապատեն ազիզ ընկերը, խմբի ուրախութիւնը, ծանր պայմաններու մէջ քիչ մը զուարթութիւն բերողը, կատակախօս, մշտաժպիտ, աննման Խեչօն : Հետզհետէ սակայն կը մարմրի կենսունակ կեանք մը, պայծառ ճրագ մը, որու ձէթը Ղարապաղցի հպարտ մայր մը լեցուց, որ պապենական օճախի լոյսը անշէջ մնայ :

Հազիւ գլուխը քիչ վեր կը բարձրացնէ Խեչօն, մարմրող հայեացքով կը դիտէ ընկերները ու մահամերձի կտակը կը պատգամէ.— «Տղերք ջան, դուք սաղ եղնիք, «Կեցցէ Հայաստան»» : Այս խօսքերով կը մարի Ղարապաղցի Խեչոյի կեանքի վերջին կայծը : «Կեցցէ Հայաստան» , այս երկու պարզուկ բառերով Խեչօն ամէն ինչ ըսած էր, այդ ճուխտ մը բառերուն մէջ խտացուցած էր իր հոգին, ողջ էութիւնը, մատղաշ կեանքը զոհաբերելու պատրաստակամութիւնը :

Հէ՜յ Խեչօ ջան, նահատակութենէդ վաթսուն տարիներ վերջ, երբ այս տողերը կը գրեմ, ինձ հետ բոլոր Հայու սիրտ ունեցողները, գլխահակ քու անշիրիմ մնացորդներուն առջեւ, կը կրկնենք քու մահամերձի վերջին խօսքերը, «Կեցցէ Հայաստան» : Ու աւելի պերճաբան դամբանական մը երբեք չէ ըսուած :

Սրտաբեկ խումբը սակայն պէտք է ճամբան շարունակէ. վա՜յ թէ լոյսը բացուելէ առաջ տեղ չհասնի : Ոչ, ժամանակ իսկ չունի փոս մը փորելով ազիզ ընկերը թաղելու : Այդպէս անսիրտ, դաժան է հայդուկի ապրած կեանքը : Խեչոյի զէնքերը, փամփուշտակալները, չանթան, կը բաժնեն իրար մէջ, կը համբուրեն նահատակ ընկերը, կորուսեալ ցաւն ու կսկիծը կուրծքերուն տակ, նորէն ձեռք կ'առնեն դաւաղիր ճամբան : Ո՞վ գիտէ թէ՝ յաջորդ հանդիպումի մը պարագային իրենցմէ ո՞ր մէկուն կեանքի վերջակէտը պիտի դրուի : Եւ սակայն ի՞նչ տարբերութիւն, ե՞րբ կամ ո՞ւր պիտի գայ այդ պահը, Հայդուկը Սուրբ Գործի ուխտաւորն է, կան չկան անոր համար միեւնոյն է, բաւական է որ, անսասան մնայ այդ ճամբու խորհուրդ խորինը, «Կեցցէ Հայաստան»ը :

Խումբը դեռ երկար ճամբայ ունի կտրելու, պէտք է անցնի Բերդակայ դաշտը, բարձրանայ Կէմի լեռը ու ապա անվերջ ու քարքարոտ զառիվայր մը մինչեւ Կէմ գիւղը : Մինչ այդ, Պետօն միշտ ալ խումբին վալատներուն հետ առաջնապահ եղած էր, տոկուն քալող մը, բայց այդ երեկոյ վերջապահներու յետեւն է, չի կրնար ընկերներուն հետ քալել : Ընկերները ոտքերնին կը դանդաղեցնեն, մէկ երկու տեղ նոյնիսկ կը նստին, սպասելով Պետոյի գալուն, որ շատ ետ մնացած է. թէեւ արշալոյսը բացուելու մօտ է ու վտանգաւոր բաց դաշտի մէջ լուսցնելը :

Հայդուկային խումբը լուսածագին միայն Կէմ գիւղ հայաբնակ գիւղը կը հասնի : Ամբողջ ժողովուրդը սոված, խոտ ու բանջար կ'ուտէ ու հիմնովին թալանուած է : Սարսափահար՝ կը մերժէ խումբըզգիւղի մէջ ընդունիլ : Շամիրամայ պատմ. Ջըրանցքի կշտին իրարու կողքի շարուած են գիւղի մարագները : Հայդուկները կը բանան անոնցմէ մէկը ու կը լեցուին ներս, գոնէ յարդի վրայ երկննալով կրնան հանգստանալ :

Կամաց կամաց կը լուսնայ : Հայդուկները առանց ձայն ծպտուն հանելու ցրուած են դարմանի վրայ : Ոմանք կը քնեն, կան որ հրացանները կ'իւղեն : Ծահել հայդուկ մը ձեռքի շարժումներով կը ցուցնէ ընկերներուն, կողքին երկնցած Պետոյի բազմաթիւ վէրքերով ծածկուած, արիւնլուայ ոտքերը, իսկ մատներու եղունգները ճամբու քարերուն զարնուելով պարզապէս ջարդուփշուր եղած : Երբ երկու օր առաջ խումբը յանկարծ կռուի բռնուեցաւ թուրք զօրքի հետ եւ ստիպուած հեռացաւ Այգեստանէն, Պետօն ժամանակ իսկ չունեցաւ չուսթերը հագնելու : Ամբողջ երկու օր բոպիկ քալեց, առանց տրտնջալու, օֆ մը քաշելու : Այսպէս էր պուլկարացի Պետօն :

Կզլիի եւ Բժնկերտի Քրտերը, որսկաններու նման հայդուկներու հոտը առած, կուգան Կէմ : Գաղանօրէն խոշտանգելով գիւղացիները, կ'իմանան խմբի պահուած տեղը : Ամէն կողմէ կը շրջապատեն մարագը, կը բռնեն մօտաւոր տներու երդիքները, այնպէս կ'օղակեն հայդուկները, որ այլեւս թռչունը իր թեւով, օձը իր պորտով դուրս չեն կրնար գալ : Անհաւասար կռիւը կը սկսի : Քրտերը չոր խոտի խուրձեր կը նետեն դրան առջեւ ու կրակ կուտան : Կամ այն է, որ մկներու նման պիտի խեղդուին ծուխէն եւ կամ պիտի ածխանան մարագի չորս պատերուն մէջ : Միայն մէկ միջոց կայ հայդուկներուն համար այդ անելէն դուրս գալու, անստոյգ փորձ մը, դուրս խուժել դռնէն, իսկ եթէ պիտի մեռնին, կը մեռնին հայդուկի նման, զէնքը ձեռքին կռուելով : Այդպէս պատահած էր երկու տարի առաջ Նիկոլի խմբի հետ, Պողազ Քէսէնի կռուի ժամանակ :

Կազմ ու պատրաստ կը շարուին մարագի դրան ետին, որ կիսովին այրած է ու ծուխը ներս կը խուժէ :

(2) ՄԱԼԽԱՍ

ՋՂԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

●

Տեղական թերթ մը կը բացատրէ թէ հետզհետէ կ՚աւելնան ջղային հիւանդութեանց դէպքերը, մանաւանդ դպրոցականներու եւ համալսարանականներու մէջ: Բժիշկները այս հիւանդութիւնը կը կոչեն «համալսարանական ջղայնութիւն»: Երբեմն ուսանող մըն է որ կէս կը ձգէ իր վերջին քննութիւնը եւ թուղթը դասախօսին յանձնելով կ՚ըսէ թէ՝ անհանգիստ է եւ չի կրնար շարունակել: Ուրիշ մը՝ «օգնութիւն, պիտի խենդենա՛մ» պոռալով քունէն ընդոստ կ՚արթննայ: Եւ այսպէս բազմաթիւ են խելագարութեան դէպքերը, որոնք յիմարանոց կ՚առաջնորդեն ուսանողները: Կան որ կը դարմանուին, բայց այլեւս դժուար է շարունակել ուսումը: Ջղային ցնցումներ կը նկատուին մինչեւ իսկ փոքր տղոց վրայ, որոնք վեցերորդ դասարանի քննութիւնները կ՚անցնեն: Մտային լարուած վիճակը եւ յոգնութիւնը կը սպառեն անոնց միտքը:

Սոյն մէջ ուսանողներու յառուկ յիմարանոցի մը տասնըհինգ հիւանդներուն մէջ ութ երիտասարդներ են, իսկ եօթը աղջիկներ: Ուղեղային տագնապի դէպքեր ընդհանրապէս կը պատահին քննութեանց շրջանին:

Մտային հիւանդութեանց մասնագէտի մը համաձայն «երիտասարդներու խելագարութեան գլխաւոր պատճառը ուսուցման դրութիւնն է: Քննութեան մը պատրաստութիւնը խենդեցնող ճիգ կը պահանջէ: Նոյնիսկ կարգ մը բժշկական քննութիւններ մտային դժոխքներ են: Եւ զարմանալի է որ բժշկական մեծ հեղինակութիւններ չեն բողոքեր ապագայ բժիշկները ընտրելու այս ձեւին դէմ»:

Պաքալորիայի քննութիւնները ոչ միայն աշակերտները, այլեւ բազմաթիւ ընտանիքներ անձկութեան կը մատնեն յունիսին եւ սեպտեմբերին:

Բայց այս չափազանցեալ մտային յոգնութեան պատասխանատու են նաեւ աշակերտները եւ ուսանողները, որոնք տարուան ընթացքին զանց կ՚առնեն դասերու պատրաստութիւնը եւ վերջին ամիսները միայն, քննութեան շրջաններուն, դասերուն վրայ կ՚իյնան, կորսուած ժամանակը շահելու համար: Ասկէ զատ բարքերու բարեշրջումն ալ մեծ դեր կը կատարէ, դասերը ժամանակին չպատրաստելու համար, — օրինակ՝ շարժանկարը, ընտանեկան յարաբերութիւնները, արձարանային կեանքը եւայլն: Նիւթական դժուարութիւններն ալ իրենց բաժինը ունին մտային խանգարման տագապին մէջ: Ուսանող մը իր դրամը անխոհեմաբար կը ծախսէ ամսուան սկիզբը, իսկ վերջին շաբաթը ոչինչ կը մնայ ուտելու, ինչ որ կ՚աւելցնէ յոգնութիւնը: Խելագարութեան ուրիշ պատճառ մըն է դեղերու գործածութիւնը, գիշերը արթուն մնալու համար: Առողջապահական Նախարարութիւնը 1955 Յունիս 18ին կ՚արգիլէր առանց դեղագիրի ծախել արթուն պահող այդ դեղահատները, որոնք մտային խանգարման տագնապներ կը ստեղծեն:

Կենաց մահու հարց դարձած է շատերու մօտ քննութեան յաջողելու խնդիրը: «Պէտք է որ տղան յաջողի ամէն գնով», կ՚ըսէ ծնողքը. Անձնասպանութիւններ ալ պակաս չեն, որովհետեւ երիտասարդ ջիղերը չեն կրնար դիմանալ:

Ուսուցման բարեկարգութեան հարցը հոկտեմբերին պիտի ներկայացուի Խորհրդարան եւ պիտի ուսումնասիրուի: Պիտի առաջարկուի որ տարուան ընթացքին ստացած թիւերն ալ նկատի առնեն եւ ոչ թէ միայն վերջին քննութիւնը, եւն.:

× Ուսուցման բարեփոխումը քննելու համար ժողով մը գումարուեցաւ Կրընոպլի մէջ, վեց հարիւր պատգամաւորներով որոնք կը ներկայացնեն 177.000 ուսուցիչներ:

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

●

ՊԵՐԼԻՆ, (Յառաջ). — Յունիս 28ին Հայկ. Միութիւնը ունեցաւ հաւաքոյթ մը ուր խօսեցաւ Պ. Գ. Սահառունի, խորհրդահայ գրականութեան մասին: Նիւթը խիստ շահեկան էր արտասահմանի հայութեան համար: Դասախօսը գրական մանրամասն վերլուծումներով ծանօթացուց հետապնդուած ուղղութիւնը: Դասախօսութեան ամփոփումը կուտանք առանձին:

× Նոյն իրիկունը եգիպտահայ Պ. Եր. Քիւչիւքեան խօսեցաւ Եգիպտոսի եւ Լիբանանի հայկ. գաղութներուն մասին:

Եգիպտոսի Հայոց թիւը կը հաշուեն մօտ քառասուն հազար հոգի: Ազգային կեանքը կեդրոնացած է Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիայի մէջ: Դպրոցները լաւ վիճակ ունին: Կան գործօն Միութիւններ, եկեղեցական վարչութիւններ, աղքատախնամ մարմիններ եւ զարմանատուններ: Հայերը գրաւած են բարձր դիրքեր ամէն ասպարէզի մէջ: Թերթեր կը հրատարակուին եւ տառնք ունին իրենց սեփական շէնքերը, Գահիրէ՝ «Յուսաբեր»ը, Աղեքսանդրիա «Արեւ»ը: Հայերը սիրուած են Եգիպտոսի մէջ եւ կը վայելեն հաւասար վերաբերում: Հայերը իրենց զինուորական պարտականութիւնը կը կատարեն եգիպտական բանակին մէջ: Փոխադարձ վստահութիւն կը տիրէ Հայերու եւ Արաբներու միջեւ:

Պ. Քիւչիւքեան լայն տեղեկութիւններ տուաւ Լիբանանի ազգային եւ կրթական կեանքի մասին ալ: Հոծ հայութիւն մը համախմբուած է Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ (առաջինը՝ մօտաւորապէս 80.000 Հայերով, իսկ երկրորդը՝ մօտ 100.000): Շնորհիւ Պէյրութի ֆրանսական եւ ամերիկեան համալսարաններուն ունինք զարգացած Հայեր, որոնք բարձր պաշտօններ կը վարեն: Բժշկական ասպարէզին մէջ կան հայ համբաւաւոր դէմքեր: Տեղացիներու եւ հայ ազգաբնակչութեան յարաբերութիւնը եղբայրական է:

Գաղութին մէջ պայքարներ անպակաս են միշտ, բայց ասիկա իր լաւ կողմն ալ ունի, որովհետեւ կենդանի կը պահէ ազգային կեանքը:

× «Յուսաբեր»ի վաստակաւոր խմբագիր Վահան Նաւասարդեանի մահուան գոյժը նոյն օրը «Յառաջ»էն իմանալով, ներկաները երկիւղածութեամբ յարգեցին անոր յիշատակը մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեամբ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

5000 ՏՈԼԱՐԻ նոր նուէր մը եղած է Անթիլիասի կաթողիկոսութեան: Ընկեր Լ. Տաղեան նամակով մը կ՚իմացնէ Զարեհ Ա. կաթողիկոսին թէ Միջին Արեւելքէն Ամերիկա վերադարձին ընկերներէ եւ բարեկամներէ ստացած է նուէրներ (ընդհանուր գումար 5000 տոլար) եւ չէքով մը կը փոխադրէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսարան յատկացնելու համար դպրեվանքին եւ վանքի պէտքերուն:

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ մահուան առթիւ «Իճիփշըն Կազէթ», Գահիրէի 77-ամեայ անգլերէն օրաթերթը, մեր ողբացեալ ընկերոջ պատկերը հրատարակելով կը նկարագրէ յուղարկաւորութիւնը: Կ՚ամփոփէ նաեւ առաջնորդ Մամբրէ արք. ի դամբանականը:

ՆԿԱՐԻՉ ՍԱՐԳԻՍ Խաչատուրեանի հիմնադրամի յանձնախումբը սկսած է հաւաքել 25.000 տոլարը, գնելու համար նկարչին պաշտօնական որմնանկարները, որոնք արուեստի գլխաւոր թանգարաններու պիտի նուիրուին: Յանձնախումբին նախագահը, Սթիուըրթ կը գրէ. — «Ճանչնալ եւ պահպանել այս տաղանդաւոր մարդուն ստեղծագործութիւնները բարոյական պարտականութիւնն է ամէն Հայու»: Սարգիս Խաչատուրեանի գործերը ներկայացուած են մօտ 30 թանգարաններու մէջ: Յանձնախումբի գանձապահն է Տիկին Զապէլ Գարակէօզեան:

ՏՈՔԹ. ԱԶԱՏ Քոչեան նշանակուած է Օհայօ նահանգին (Մ. Նահանգներ) Քոլոմպըս համալսարանի չորս հիւանդանոցներու հազարէ աւելի պաշտօնէութեան ներքին բժիշկ եւ օգնական դասախօս հիւանդանոցին կանխարգելիչ հիւանդութեանց:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութի վարչութեան քերմէսը այս տարի բացառիկ յաջողութեամբ պսակուեցաւ: Ամէն տարուընէ աւելի խուռներամ բազմութիւն մը փութացած էր: Վիճակահանութեան տոմսերը ամբողջովին սպառեցան, մեծ հասոյթ մը ապահովելով միութեան:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ «ՕՌԻԱՆ – ՕՔՍԻՏԱՆ» «ՇԱՔԱԹ»ԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆՑ

«Ֆրանս – Օռիան» կոմիտէն որ ծանօթ է արեւելեան ծէսերու ձայնասփռումով եւ կը զբաղի Արեւելքի քրիստոնեաներու բոլոր հարցերով, Ապրիլի ընթացքին «Արեւելք – Արեւմուտք» շաբաթ մը սարքեց, որու միջոցին խօսեցան ականաւոր անձնաւորութիւններ: Վերջին շաբաթը յատկացուած էր հայ ժողովուրդին, անոր արուեստին, գրականութեան, բանաստեղծութեան եւ պատմութեան:

Ֆրանս – Օռիան կոմիտէն որոշած է գրքոյկ մը հրատարակել, որու գինը պիտի ըլլայ 350 ֆրանք: Այժմէն բացուած է բաժանորդագրութիւնը: Արձանագրուելու համար դիմել՝

FRANCE-ORIENT, 1, rue José-Maria Heredia, Paris (6e) C.Ch.Postal 12038-70 Gérard Stéphanesco.

Գրել անուն, մականուն, հասցէ, եւ ուզուած գիրքերու թիւը: Իսկ Ֆրանս – Օրիան կոմիտէի անդամավճարն է հազար ֆրանք:

ԻՆԸ ՔԱՋԵՐ ՔԱՐԱՅՐԻ ՄԸ ՄԷՋ

Ինը Ֆրանսացիներ փորձ մը կը կատարեն, գիտնալու համար թէ ինչպէս կ՚ապրէին քարէ դարու մարդիկը: Երկու շաբաթուան համար անոնք մեկնեցան հարաւային Ֆրանսայի Տորտոնեի մէկ ամայի քարանձաւին մէջ: Այս փորձին կը մասնակցին բժիշկ մը, լրագրող մը, քիմիաբան մը, անասնաբոյժ մը, երեք լապտեր եւ 15 տարեկան տղեկ մը: Անոնք իրենց հետ առին սափոր մը՝ ջուրի համար, քանի մը հողէ ամաններ, աղեղներ եւ նետեր, տափատ եւ շապիկ հագած էին: Փորձարկութեան շրջանակը ժայռուտ է եւ նիհար բուսականութիւն մը ունի: Ցարդ ապրեցան խորոված խլուրջով: Ձկնորսութիւն կ՚ընէին եւ ձեռքով, կ՚ուտէին վայրի պտուղներ: Յաջողեցան կրակ մը յառաջ բերել եւ միշտ վառ պահել: Քաղաքակրթութիւնը որ իրենցմէ երեք մղոն հեռու է, աշխատեցաւ հոն թափանցել: Հարիւրաւոր հրջիկներ ուզեցին անոնց մօտենալ, սակայն ոստիկաններ թոյլ չտուին: Անոնք որ կրցան քարայրը մտնել, կ՚ըսեն թէ պատսպարեալները վայրի երեւոյթ առած են իրենց երկարած մօրուքով եւ անօթի նայուածքներով:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՔՈԼՈՄՊ. — Վիքթոր Հիւկօ դպրոցի 4րդ դասարանի 43 աշակերտներու մէջ առաջին հանդիսացած է փոքրիկն Արման Երանեան, 8ուկէս տարեկան: Այս տղան եղբայրն է Ժիրայր Երանեանի որ միշտ առաջին կը հանդիսանար նոյն դպրոցին մէջ, եւ որ ներկայիս կը յաճախէ Լիսէ Շափթալ եւ կը պատրաստուի յառաջիկայ տարուան պաքալորիայի քննութեանց:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

3. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԱՐԵՐՔԸ

Լուսաւորչի Հայրապետական տունը, իր վեհափառութեան բարձր դիրքի համեմատ, արքայավայել կացութիւն ունէր: Այդ տունը աւելի փայլ ստացաւ Ներսէս Մեծի օրերում: Թագաւորը այնտեղ մտնելու ժամանակ՝ իրաւունք չունէր նստելու, մինչեւ Հայրապետը տեղ ցոյց չտար: Բայց Հայրապետը թագաւորի արքունիքը մտնելու ժամանակ ազատ էր ամէն տեղ նստելու: Ծառայողների եւ զանազան պաշտօնակալների մի ստուար բազմութիւն միշտ ներկայ էր այնտեղ: Տասն եւ երկու եպիսկոպոսներ Հայրապետի անբաժան գործակիցներն էին եւ խորհրդակիցները: Զօրս վարդապետներ եւ վաթսուն երէցներ միշտ անպակաս էին նրա սպասից: Աշխարհականներից մինչեւ հինգ հարիւր հոգի ամէն օր սեղան էին նստում: Բացի դրանից, Հայրապետը ունէր իր այլ եւ այլ պաշտօնեաները, որ պիտոյք էին՝ սենեկապետ, փակակալ: Դիւան եպիսկոպոս, դպրապետ, հիւրընկալ, սարկաւագապետ, Դրան վարդապետ, Դրան երէց եւ այլն:

Հայրապետական տունը, Լուսաւորչի բոլոր ժառանգների օրերում, փակուած չէր այս կամ այն վանքի առանձնութեան մէջ: Այլ նա աշխարհից չէր անջատուած եւ աշխարհի առջեւ միշտ բաց էր: Լուսաւորչի ժառանգները, Աբրահամի, Իսահակի եւ Յակոբի նման, միեւնոյն ժամանակ, թէ՛ ժողովրդի հայրեր էին եւ թէ գերդաստանի հայրեր: Նրանք բնակւում էին իրանց ընտանեկան խաղաղ շրջանում:

Մեծ էր փառքը Հայրապետի՝ երբ նա մի որ եւ է տեղ էր գնում: Մի ամբողջ բանակ շարժւում էր նրա հետ: Մի քանի հարիւր սպառազինուած ձիաւորներ, իր թիկնապահներից, ուղեկցում էին նրան: Մի քանի հարիւր եպիսկոպոսներ, վարդապետներ, երէցներ եւ այլ եկեղեցականներ, ջորիների վրայ նստած, ընթանում էին նրա առջեւից եւ ետեւից: Ինքը Հայրապետը նստած էր լինում կամ սպիտակ ջորու վրայ կամ կառքի մէջ, որ նոյնպէս տանում էին երկու սպիտակ ջորիներ, որ միայն թագաւորը իրաւունք ունէր գործ ածելու: Ջորիների թամբերը եւ այլ հանդերձանքը զարդարուած էին լինում ոսկով: Հայրապետը սովորաբար բոլը ծածկուած էր ունենում սեւ քողով: Առջեւից տանում էին հայրապետական գաւազանը եւ, իբրեւ սրբազան դրօշ, — բարձր խաչվառը:

Կենցաղավարութեան եւ սովորութիւնների այդքան ընդարձակ, այդքան շքեղ կազմութիւնը շատ հասկանալի է, որ ահագին ծախքերի էր կարօտ: Հայոց թագաւորներից յատկացրած 15 գաւառների ամբողջ արդիւնքները հազիւ կարողանում էին բաւականացնել: Հայրապետական տունը ունէր իր սեպհական կալուածքները.

Ծագելով բարձր ազնուապետական տոհմից, ինչը Լուսաւորիչը բաւական կալուածքներ ունէր Հայոց երկրում: Նրա հայրը, Անակը, Պարսկաստանից գալով Հայաստան եւ, անձնատուր լինելով Հայոց Խոսրով թագաւորին, վերջինս սիրով ընդունեց նրան եւ նրա բնակութեան համար ընծայեց ընդարձակ կալուածքներ: Անակի վարմունքից յետոյ՝ այդ կալուածքները յարքունիս գրաւուեցան: Բայց Տրդատը կրկին վերադարձրեց Անակի ժառանգներին, որոնց ներկայացուցիչն էր Լուսաւորիչը: Այդ կալուածքների թւումն էր Արածանի աւանը, Կոտայքի գաւառում, որ ծառայում էր Լուսաւորչի տան համար իբրեւ ձմերոց, եւ ուր յետոյ վայելում էին նրա ժառանգները:

Լուսաւորիչը ստացաւ Տրդատից նաեւ այն աւանդներից եւ գիւղերից շատերը, որոնք առաջ քրմերի սեպհականութիւնն էին: Այդ գիւղերից մէկն էր Թորդանը, Դարանաղեաց գաւառում, որ ծառայում էր Հայրապետական տան համար որպէս ամարանոց:

Թորդանը նշանաւոր էր հեթանոսական դարերում իբրեւ Հայոց նուիրական վայրերից մէկը: Այնտեղ կանգնած էին «Սպիտակափառ դիք» տաճարները: Բայց Թորդանը աւելի երանելի դարձաւ, երբ նրան վիճակուեցաւ լինել՝ Հայոց բազմավաստակ Լուսաւորչի գրօսավայրը: Այնտեղ անցկանում էր նա իր հանգստանեան ժամերը, եւ այնտեղ հանգստացան նրա եւ իր ժառանգների սուրբ նշխարները:

Սկզբում քրմական կալուածք էր եւ Թիլ աւանը, Եկեղեաց գաւառում: Նա գտնւում էր հռչակաւոր Երիզայի հանդէպ: Գայլ գետը, մէջտեղից անցնելով, բաժանում էր Հայոց այդ երկու նշանաւոր սրբավայրերը — Թիլը եւ Երիզան: Առաջինի մէջ կանգնած էր Արամազդի դստեր՝ Նանէի արձանը, իսկ երկրորդի մէջ՝ Անահիտի ոսկեայ արձանը: Վերջինը նոյն արձանն էր, որի գլխին պսակ շինելու համար՝ այնքան տանջանքներ կրեց Լուսաւորիչը Տրդատից: Իսկ յետոյ, եր Տրդատը քրիստոնէութիւն ընդունեց, յիշեալ երկու տաճարներն եւս կործանեց Լուսաւորիչը:

ՐԱՖՖԻ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Յունիս 23ին Թուրք սահմանապահ զինուորները արգելափակած էին 35 սուրիացի գիւղացիներ։ Անզարա յղուած բողոքագիրը անպատասխանի մնացած ըլլալով, սուրիական կառավարութիւնը որոշեց փակել Թրքական սահմանագլուխը, ինչպէս կը հեռագրեն Դամասկոսէն։

Սուրիոյ արտաքին նախարարութեան ընդհ. քարտուղարը մերժեց որեւէ պաշտօնական յայտարարութիւն ընել այս մասին, բայց չհերքեց թէ սուրիացի սահմանապահ զինուորներն են որ առաջարկած են արգիլել դէպի Թուրքիա ճամբորդութիւնները։

× Իսրայէլի արտաքին նախարարութեան ընդհ. տնօրէնը յայտարարեց թէ արաբեւիսրայէլական վէճը կրնայ լուծում մը գտնել միայն երբ երկու կողմերու ներկայացուցիչները բանակցին դէմ դիմաց։ «Արաբական երկիրները դիտմամբ կը ձգձգեն հարցին լուծումը եւ անկեղծ չեն իրենց խաղաղասիրական յայտարարութիւններուն մէջ»։

× Քանատական զործակալութիւնը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պատրաստ է մասնակցելու, եթէ արեւմտեան կազմակերպութիւն մը ստեղծուի, զէնք ճարելու համար Իսրայէլի։

× Լորտ Րէտքլիֆ, որ յատկապէս Կիպրոս ղրկուեցաւ նոր սահմանադրութիւն մը յօրինելու համար, մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի։ Յոյն իրաւասու անձեր կը մերժեն տեսակցիլ իրեն հետ, բայց ինք վճռած է յառաջ տանիլ իր աշխատանքը։ Տեսակցութեան մը առթիւ լորտը յայտարարեց թէ միտք չունի աքսորավայր երթալու եւ Մակարիոս արք.ի հետ խորհրդակցելու, ինչպէս կ'առաջարկէ յոյն կղերը։

Ուեւէ Յոյն չի համարձակիր տեսակցիլ անգլիացի լորտին հետ, վախնալով հայրենասէրներու վրէժխնդրութենէն։ Հետապնդումները կը շարունակուին։ Առջի օր ձերբակալուեցան 17 աշակերտներ եւ շատ մը գիւղեր ալ խուզարկուեցան։

Երէկ առտու կախաղան հանուած պիտի ըլլային երկու Յոյներ, որոնք անգլիացի ոստիկան մը սպաննած էին։ Երրորդ մըն ալ մահուան դատապարտուեցաւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ խորհրդային դեսպանը, Զորին, ետ կանչուելով փոխվարչապետ նշանակուեցաւ։ Պատճառները գաղտնի կը պահուին։

ՄՈՍԿՈՒԱ հասան արեւելեան Գերմանիոյ վարիչները, նախագահութեամբ վարչապետ Կրոթվոլի։ Խօսակցութիւնները անմիջապէս սկսան, մասնակցութեամբ մառեշալ Բուլկանինի, Խրուշչեւի, Շեպիլովի, Մոլոթովի եւ մառեշալ Ժուկովի։

ԿԱՐԵՒՈՐ տեսակցութիւն մը պիտի ունենան այսօր, չորեքշաբթի, Թիթօ, Հնդկաստանի վարչապետը՝ Նեհրու եւ Եգիպտոսի նախագահը՝ գնդ. Կամալ Նասր, Եուկոսլաւիոյ մէջ։ Ալժերիոյ վարիչներէն Ֆերհատ Ապպաս եւս Պելկրատ գացած է, ինչ որ զարմանք կը պատճառէ փարիզեան թերթերուն։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը վաւերացուց օրէնք մը որ տեղական իշխանութեանց արտօնութիւն կուտայ արգիլելու կամ սահմանափակելու խոզարուծութիւնը եւ խոզեղէնի վաճառումը։ Հրամանագիրը կ'ըսէ թէ խոզեղէնը պէտք չէ արգիլուի կրօնական պատճառներով։

ՄԱՐՈՔԻ ազատագրութեան բանակը, որ միացած է պետական բանակին, իբրեւ նշանախօսք ընտրած է Ալժերիոյ անկախութիւնը, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ անգլերէն թերթ մը սկսաւ հրատարակել Մ. Նահանգներուն մէջ։

ՀԱՅԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ գործադուլը դեռ կը շարունակուի Պոստօ քաղաքին եւ ամբողջ Ժիրոնտի նահանգին մէջ։ Հացի բաշխումը կը կատարուի պահականոցներու միջոցաւ։

77 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱԾ, 250 հոգի վիրաւորուած են ինքնաշարժի արկածներու հետեւանքով, Յուլիս 14ի տօներուն առեն։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 16).— Ձոյլ ոսկի 470.000, Նափոլէոն 3420, ռուսկ. 3240, անգլ. 4160, քսան տոլարնոց 16.800, թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 401, ստերլին 1100, զուից. 95.75, պելժ. 8, լիր 0.63, փեզեթա 9.15։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ Արշաւանքի տօնակատարութիւնը 5 Օգոստ., կիրակի ամբողջ օրը, Սէտէմ լէ Վալօնի Ֆըեժենիէռ անտառին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն կը հրահանգէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութեանց, անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել, ապահովելու համար այցելուներուն փոխադրութիւնը։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ։

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Խանասորի տարեդարձը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապ. Խաչի։

Այս կիրակի ամբողջ օրը։

Էստրափլէնի Քաֆէ Պակալի եռեւի զովասուն եւ պաղ առուակին եզերքը։

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ՁԱՔԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժեռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի եւ Կապ. Խաչին։

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ, 117 Ավընիւ Ֆօրօ, Պար տիւ Շալէի օդասուն պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ Ընկ. Կ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Հայկական երգեր, Հայաստանէն նոր ստացուած երգապնակներով։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ։ Ժողովրդական գիներ։ Մուտքը ազատ է

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Ս. Ղազարի Ազգային երկրորդ ուխտագնացութիւնը Օգոստ. 10էն Սեպտ. 1։ Պայմաններու եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻՆ

29, Rue Bleue. Tél.: PRO. 79-09

եւ ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ

53, Rue de Châteaudun. Tél. Tri. 57-74

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Անոնք որ կ'ուզեն ժամացոյց նուիրել իրենց ազգականներուն կամ բարեկամներուն կրնան դիմել՝

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

261, Fg. St. Martin, Paris (10).

Tél. : NORD 60-69.

Ուր պիտի օգտուին բացառիկ պայմաններէ եւ զգալի զեղչերէ (10 առ հարիւրէն 15 առ հարիւր)։

Խանութը գոց է կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը եւ արձակուրդի առթիւ Օգոստոս 5էն Սեպտ. 4։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլէյէլի մէջ, ժամը 21էն 24։

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ԼԻՈՆԻ ՀԱՄԱՐ հաշուապահութիւն, սղագրութիւն եւ մեքենագրութիւն գիտցող փորձառու հայ օրիորդի մը եւ կամ երիտասարդի մը պէտք ունինք մեր վաճառատան գրասենեակին մէջ աշխատելու համար։

Դիմել Պահատուրեանի,

246, ռիւ Վանտօմ, Լիոն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի կազմակերպութեամբ, Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Սէն Լուի Նոր Սերունդի եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերուն։

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, նախկին Եօթնեղբայրեաններու ագարակը։

Ներկայ կ'ըլլայ եւ խօսք կ'առնէ ընկերվարական կուսակցութեան 10 մասնաճիւղի ընդհ. քարտուղար

ՏԱՆԻԷԼ ՄԱԹԱԼՕՆ

Անդամ Նահանգային Խորհուրդի եւ Մարսէյլի քաղաքապետական ժողովի։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։ (Գեղջկական պարեր՝ ղեկավարութեամբ ընկերուհի Ե. Կօշկարեանի)։

Եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր ղեկավարութեամբ Նոր Սերունդի նուագախումբին։ Մուտքը ազատ է։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

Orcival — Château de Cordès

(P. de D.)

Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները։

Օրական՝ 600 ֆրանք։

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1–30։ Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ – երիտասարդուհիները։

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ։

ՎԱՅՐԸ.— Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով։ Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կան գեղեցիկ լիճեր։

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի։

Արձանագրութեան համար դիմել ընկ. Եդ. Մավեանին, հեռ. ՍԱՆԹ. 06–42։

Ամէն օր ժամը 9–10 եւ 14–15։

Բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տոքթ. Յ. Սիվրիհիսարլեանէն հազար ֆր., փոխան ծաղկեպսակի՝ տիկին Ալանի Զօրպաճեանի մօր՝ Մաիտեսի Մ. Համբարձումեանի մահուան առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է փոքրիկներ Պէտի, Յովհաննէս եւ Էլիզապեթ Գալայճեաններէ 1500 ֆր. ի յիշատակ իրենց մեծ հօր ընկեր Յովհաննէս Գալայճեանի մահուան 15ամեակին առթիւ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Ընկեր Ազատ Պալեան Վալանսէն իր հօրեղբայրներուն Տոքթ. Յակոբ Պալեանի եւ Հաճի Կարապետ Պալեանի մահուան առթիւ 1000ական ֆր. կը նուիրէ «Հայ-Բոյժ»ին, «Յառաջ»ի, Վեթերաններուն ֆոնտին եւ Հայ Մշակոյթի Տան։

× Շնորհակալութեամբ ստացանք Ա. Բ.է (Փարիզ) հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղին մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս 29ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Քաֆէ Լամարկի մօտ, զովասուն ծառաստաններուն մէջ։

Հերոսներու օրը Վալանսի մէջ, Յուլիս 29ին։

Տէսինի Մուրատ – Ռուսումնասիրացի դաշտահանդէսը Յուլիս 22ին։

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան համար (նուէրներ մինչեւ Յունիս 24)։

Սարակիւջէլեան հինգ հազար ֆրանք, Տուտճեան Արզար տասը հազար, Եզպերեան Օննիկ տասը հազար, Եզպերեան Յարութիւն 25 հազար, Տէտէեան Արամ 30 հազար, Տէտէյեան Ժիրայր հինգ հազար, Տիկին Տէր Դաւիթեան երկու հազար, Եզպերեան Հայկազէր հինգ հազար, Պաղտասարեան Աստուր հինգ հազար, Օհանեան Օհան քսան հազար, Պայիզեան տասը հազար, Մինասեան Մարիամ հինգ հազար, Տիկին Եղնոյ Սրբուհի հինգ հազար, Տէմիրեան Պետրոս երկու հազար, Զուլհակեան ընտանիք տասը հազար, Մեծատուրեան Յակոբ հինգ հազար, Մեծատուրեան Ե. հինգ հազար, Զաթալեան Տիգրան տասը հազար, Թոփալեան ընտանիք հազար, Տիկին Կիւլեան տասը հազար, Տօղրամաճեան Հ. տասը հազար, Հայթայեան Մկրտիչ հինգ հազար, Կոչկարեան Գնէլ տասը հազար 500, Օհանեան Յարութիւն երկու հազար, Պէտիքեան ընտանիք քսան հազար, Պօղոսեան Գէորգ տասը հազար ֆրանք։ (Շար.)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

30 Յուլիսէն — 6 Օգոստոս

Արձանագրութեանց եւ պայմաններու համար դիմել.—

Փարիզ, Յովսէփ Վ. Քաֆթանճեանի,
10bis Rue Thouin, Paris (5e), Tél. : ODEON 02-12.

Լիոն, Միքայէլ Վ. Մոմճեանի,
78, Rue Rabelais — Lyon (3e).

Վալանս, Գրիգոր Վ. Պապեանի
11 Place Belat — Valence (Drôme).

Արձանագրութեանց վերջին պայմանաժամն է 30 Յունիս։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը, Նշան Նաճարեանի օդասուն պարտէզին մէջ (Սէնթ Անթուան)։

ՈՒՍՈՒՑԻՉ Կ'ՈՒԶԵՆ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութիւնը կը փնտռէ դաստիարակ ուսուցիչ եւ կամ ուսուցչուհի մը։ Դիմել հետեւեալ հասցէին՝

M. Bichakdjian, Rue de la Poste
Pont-de-Cheruy (Isère)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒԼԻՍ • JEUDI 19 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7632 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3443

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ

Տարակոյս չկայ թէ ստալինամարտը բաւական խոր ճեղքեր բացաւ համայնավար ճակատին վրայ, երկիրէ երկիր :

Ամէն տեղ ալ, կուսակցութեան ականաւոր վարիչները պարտք սեպեցին հրապարակ իջնել եւ իրենց տեսակէտները պարզել Խրուշչեւի պատմական տեղեկագրին առթիւ :

Յետոյ ուխտագնացութիւն մը տեղի ունեցաւ դէպի Մոսկուա, լրացուցիչ բացատրութիւններ քաղելու եւ փոխադարձաբար լուսաբանուելու համար :

Միջանկեալ, Խ. Միութեան վարիչներն ու գրիչները ազդարարութիւններ կ'ուղղէին, որպէս զի տրտունջները սանձահարուին :

Առաջին գանգատողներն եղան Անգլիոյ, Հիւս. Ամերիկայի, Չեխիոյ, Իտալիոյ եւ Լեհաստանի կարմիր գլուխները: Իւրաքանչիւրը դիտողութիւն մը արձանագրեց համաձայն իր խառնուածքին եւ կուսակցական զարգացման :

Բաղդատաբար ուշ արտայայտուեցաւ ֆրանսական հատուածը, որ շուարման մատնուած էր :

Գանգատները կը տարբերէին երկիրէ երկիր: Բայց ամէնքն ալ համաձայն էին մէկ հարցի մասին — փոխանակ ուղղակի պատճէն մը ստանալու Խրուշչեւի գաղտնի տեղեկագրէն, քաղքենի թերթերու մէջ կարդացած էին ծանօթ յայտնութիւնները:

Համաձայն էին նաեւ ուրիշ կէտի մը շուրջ, — Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին եւ կառավարութեան անդամները ինչպէս թոյլ տուած էին որ Ստալին իր ուզածն ընէ, ահուսարսափ տարածելով եւ ինքզինքը աստուածացնելով :

Եւ սակայն, մասնաւոր ձգտում մը կը նշմարուէր ամէն տեղ, գործը անուշի կապելու համար :

Միեւնոյն ատեն, կեդրոնը սաստեր կ'ուղղէր, որպէս զի ուղիղ գիծէն չշեղին:

Այդ սաստերէն վերջինը հրատարակեց Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Պրաւդա», ազդարարելով թէ արեւմտեան աշխարհը երբեք պիտի չկրնայ պառակտել միջազգային համայնավարութիւնը:

Իրականին մէջ, Մոսկուա լուրջ մտահոգութեան մը մատնուած է, տեսնելով որ հետզհետէ կը զօրանայ «ազգային համայնավարութիւնը» : Այսինքն՝ յարաբերաբար անկախ գործելու ձգտումը :

Այդ ուղղութեան հետեւեցաւ Թիթօ 1948ին, թօթափելով Մոսկուայի լուծը : Եւ այսօր դարձած է տիրական ուժ մը, հաւասարէ հաւասար խօսելու համար Կրեմլինի հետ :

Ակներեւ է ըմբոստացումը՝ ռուսական կաղապարին դէմ, թէեւ օրուան վարիչները ամէն միջոց կը փորձեն, անխախտ պահելու համար հաւատարմութիւնը Մոսկուայի հանդէպ :

Այս պարագան աչքի կը զարնէ մանաւանդ Փարիզի մէջ, ուր Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Մորիս Թորէզ եւ օգնականը, Ժագ Տիւքլօ, գործօն դեր մը կատարեցին, Ստալինականութիւնը պանծացնելու համար :

Դժուար է ըսել թէ ուղեղծի փոփոխութիւն մը պիտի կատարուի՞ տարեկան համագումարին մէջ, որ բացուեցաւ երէկ :

Մոսկուա չորս աչքով կը հսկէ ամէն տեղ, որպէս զի կապերը չթուլնան :

Ֆրանսան ճանչցողները կը զարմանան որ Փարիզը չկրցաւ առաջնորդ հանդիսանալ վերաքննութեան եւ ինքնավարութեան շարժումի մը, սկիզբէն ի վեր տառապէս կառչած մնալով մոսկովեան կաղապարին: Դառնալով մասնակից Ստալինականութեան մեծ ու փոքր մեղքերուն:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՖՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ՀՈԳԵՐ ԵՒ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Ֆրանսայի հետ կատարուած բանակցութեանց ընդհատման առթիւ լրագրական ասուլիս մը սարքելով, Թունուզի փոխ-վարչապետը յայտարարեց .

— Բանակցութիւնները վերջացան այն օրը երբ Պ. Փինօ իր յայտարարութիւնն ըրաւ, բացորոշապէս հաստատելով Ֆրանսայի տեւական ներկայութիւնը Թունուզի մէջ: Այդ վայրկեանէն սկսեալ բանակցութիւնները չէին կրնար շարունակուիլ: Մեր պատուիրակութիւնը վերադարձաւ խորհրդակցելու համար կառավարութեան հետ : Նախապէս Ֆրանսական կառավարութեան միտքն էր իր զօրքը պահել պարզապէս պաշտպանութեան համար: Այժմ նոր դիրք մը բռնած է եւ կ'ուզէ իր ուժերը պահել Ալժերիան եւ Ֆրանսացիները պաշտպանելու համար : Որ եւ է բան չեմ գիտեր բանակցութեանց վերսկսման մասին: Ֆրանսական կառավարութեան կ'իյնայ փարատել երկդիմութիւնը :

Թունուզի Սահմանադիր Ժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց որ միաձայնութեամբ հաւանութիւն կը յայտնէ կառավարութեան, ֆրանսական զօրքին պարպումը պահանջելու համար :

× Այս միջոցին յաջորդաբար Թունուզ կ'այցելեն արաբ վարիչներ: Մէկ շաբաթ մնաց Իրաքի նախկին վարչապետը, Ֆատըլ Ճեմալի, ջերմապէս պաշտպանելով Պաղտատի դաշինքը : Իր մեկնած օրն իսկ Թունուզ կը հասնէր ուրիշ արաբ երեւելի մը, Ալի Թապար, որ բոլորովին հակառակ է Պաղտատի ուխտին եւ մասնաւոր նամակներ կը տանէր Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահէն եւ վարչապետէն:

× Եուկոսլաւիա հասաւ արաբական պատուիրակութիւն մը որ Թիթօյի, Նեհրուի եւ նախագահ Նասըրի պիտի ներկայացնէ ծրագիր մը՝ Ալժերիոյ հարցին լուծման համար: Ծրագիրը կը բաղկանայ չորս կէտերէ : 1.— Ֆրանսա պէտք է ճանչնայ Ալժերիոյ անկախութիւնը : 2.— Անմիջապէս դադրեցնել թշնամութիւնները, այդ ճանաչումէն ետք: 3.— Բանակցութիւններ կատարել Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ միջեւ: 4.— Արձակել բոլոր քաղաքական բանտարկեալները :

× Հնդկաստանի վարչապետը որ կարճ տեսակցութիւն մը ունեցած էր Պ. Կի Մոլէի եւ Փինոյի հետ, լոյս յայտնած է թէ խաղաղօրէն պիտի կարգադրուի Ալժերիոյ խնդիրը, գոհացում տալով երկու կողմերուն: Կը յիշուի թէ ամիսներ առաջ ալ հինգ յօդուածէ բաղկացեալ ծրագիր մը առաջարկած էր, որ մերժուեցաւ Ֆրանսայի կողմէ: Վարչապետը Ազգ. Ժողովին առջեւ բացատրեց թէ չեն կրնար հանդուրժել արտաքին միջամտութեան: Տեղական թերթերը կ'ըսեն թէ վարչապետը այս անգամ ալ կրկնած է նոյն որոշումը: Այս առթիւ յիշեցուցած է թէ Ֆրանսա զինադադար առաջարկեց ապստամբներուն եւ դեռ պատասխանի կը սպասէ :

Յայտնի չէ թէ Հնդկաստանի վարչապետը եւ Եգիպտոսի նախագահը պիտի կրնա՞ն նոր ելք մը գտնել, Թիթօյի հետ խորհրդակցած ատեն :

× Ֆրանսական զօրքը կարեւոր յաջողութիւն մը շահեցաւ հարաւային Ալժերիոյ լեռներուն մէջ, սպաննելով քսան ըմբոստներ: Ալժէի եւ Կոստանդինի շրջանին մէջ ալ ընդհարումներ պատահեցան: Հինգերորդ օրն է որ համատարած գործողութիւն մը կը կատարուի Ալժէի հարաւակողմը: Բազմաթիւ կասկածելիներ ձերբակալուեցան Օրանի շրջանին մէջ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՃԱՄԲՈՒՆ ԿԷՍԸ ԿՏՐԵՑԻՆ

Անցեալ տարի այս թերթին մէջ հրատարակուած կոչով մը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրուէին Ատափազարցիները :

Օրակարգը — յանձնախումբ մը կազմել եւ նիւթեր հաւաքել, երբեմնի այդ հայաշատ եւ շէն ոստանին պատմութիւնը գրելու համար:

Քիչեր կը հաւատային ձեռնարկին յաջողութեան :

Եւ սակայն, կոչին հեղինակը, մեր դժբախտ Արտաշէսը որ նոր ելած էր հիւանդանոցէն, վիրաբոյժի դանակին յանձնելով իր մէկ սրունքը, գործին փարեցաւ հաւատացեալի մը ջերմեռանդութեամբ :

Բաւական չհամարելով լրագրական կոչերը, հասցէներ ճարեց եւ անձնական նամակներ ալ գրեց աջ ու ձախ: Մինչեւ Ամերիկա եւ Միջին Արեւելք :

Անցեալ օր դիմացս ելաւ: Մաղ-մաղ անձրեւ մը կը փճացնէր ամէն տրամադրութիւն:Բայց ուրախութեան շող մը կը լուսաւորէր իր դէմքը:

Հազիւ երկու խօսք փոխանակած, խոշորկեկ պահարանէ մը դուրս հանեց քանի մը ձեռագիրներ եւ լուսանկարուած բնագիրներ :

Եւ իմացայ որ գործը «կը քալէ»:

Վիէննայի մեր աշխատակիցը, Հ. Եփրեմ Պօղոսեան, Մատենադարանի լրագրական հաւաքածոներէն եւ գիրքերէն լուսանկարած է 114 կտոր ձեռագիր, որ կրնայ հասնիլ մինչեւ 200ի, սկսելով 1850ական թուականներէն :

Աթէնքէն վաղեմի ուսուցիչ մը, Ստեփան Ստեփանեան, 83 տարեկան, Ատափազարի պատմութեան վերաբերեալ նիւթեր հաւաքած է, մօտ 200 էջ :

Ուրիշ հայրենակիցներ ալ դրկած գրութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ, ինչպէս եւ կենսագրականներ, ինքնակենսագրութիւններ, բազմաթիւ լուսանկարներ, եւն. :

Նիւթական պատկերն ալ գոհացուցիչ կը համարուի: Նախնական ծախքերու համար հաւաքուած է հարիւր հազար փրանք:

Տպագրական ծախքերուն համար խոստումներ ստացած են Ամերիկայի հայրենակիցներէն :

Որո՞ւն սիրտը չի հրճուիր այս լուսաւոր պատկերին առջեւ, Ատափազարի ո՛ր շրջանին կամ դասակարգին ալ պատկանի:

Ստոյգ տեղեկութիւններ չունիմ փրանսաբնակ Ատափազարցիներու համրանքին մասին:

Բայց վստահ եմ թէ ոեւէ մէկը մասնաւոր նամակի պիտի չսպասէ, իր պարտականութիւնը կատարելու համար, որպէս զի օր առաջ լոյս տեսնէ «Աստուածարեալ քաղաք»ին պատմութիւնը :

Ուշ մնացողները մեծ տարբերութիւն մը պիտի չունենան Կանայի հարսնեւորներէն:

Թող անգամ մը եւս հաստատուի թէ անհետացած ոստանին կենսուրախ եւ շինարար ոգին, պատմական «Չարխ»ը օտարութեան մէջ ալ կը բանի : ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՇՈՅԷ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ

Երեքշաբթի օր վերջացան Խ. Միութեան եւ Արեւելեան Գերմանիոյ պետական ներկայացուցիչներուն միջեւ սկսած նոր բանակցութիւնները: Հրատարակուած զեկոյցը, որ ստորագրուեցաւ երկու վարչապետներուն՝ Բուլկանինի եւ Կրոթվոլի կողմէ, կը շեշտէ թէ երկու երկիրները ձեռք-ձեռքի տուած պիտի աշխատին «ի խնդիր խաղաղութեան եւ Գերմանիոյ միացման »:

Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ արդէն իսկ ետ կանչուած են յիսուն հազարէ աւելի խորհրդային զինուորներ Արեւելեան Գերմանիայէն եւ կը հրաւիրէ Մ. Նահանգները, Անգլիան եւ Ֆրանսան որ նոյնպէս ետ կանչեն արեւմտեան Գերմանիոյ իրենց բանակները: Յետոյ կը յիշեցնէ թէ Գերմանիոյ միացումը կարելի է իրականացնել միայն բանակցութիւններ կատարելով գերմանական երկու պետութեանց միջեւ: Այս առթիւ կը յայտնէ թէ նկատի առնելով խորհրդային ուժերու կրճատումը, Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնն ալ կէս առ կէս պիտի զեղչէ խորհրդային գրաւման բանակին ծախքերը :

Պաշտօնական զեկոյցը նորէն կը բացատրէ թէ «մեծ պետութիւններու զինեալ ուժերուն կրճատումը, հիւլէական զէնքերու բացարձակ արգելումը եւ վերստուգիչ մարմնի մը ստեղծումը մեծապէս պիտի բարելաւեն միջազգային կացութիւնը եւ պիտի ստեղծեն փոխադարձ վստահութեան մթնոլորտ մը : Զինաթափութեան հարցը պէտք չէ կապել ուրիշ որեւէ նախապայմանի կամ քաղաքական հարցի»: Յետոյ կը ձաղկէ պարտաւորիչ զինուորութեան հաստատումը արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

Տնտեսական գետնի վրայ, Խ. Միութիւնը պիտի աւելցնէ իր նիւթական օժանդակութիւնը որպէս զի Արեւելեան Գերմանիան կարենայ իրագործել իր երկրորդ հնգամեայ ծրագիրը : Գերմանիոյ մէջ պիտի կառուցուի հարիւր հազար քիլովաթ ուժ արտադրող հիւլէական կայան մը: Խ. Միութիւնը պիտի ճարէ մասնագէտներ եւ անհրաժեշտ գործիքները :

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԿՆՃԻՌԸ

Խ. Միութեան վարչապետը, մարեշալ Բուլկանին անցեալ շաբթու նամակներ ուղղած էր արեւմտեան պետութեանց, զինաթափութեան մասին: Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանը Յուլիս 17ին յանձնեց իր կառավարութեան պատասխանը, որ կ'ըսէ թէ Ֆրանսա կ'ուզէ բոլոր կարելի միջոցներով օգնել զինաթափութեան հարցին լուծման եւ կը գնահատէ Խ. Միութեան ծանուցած կրճատումներուն կարեւորութիւնը : Յետոյ կ'ըսէ թէ երկրորդ աշխարհամարտին դադարումէն անմիջապէս վերջ Ֆրանսական կառավարութիւնը զինեալ ուժերու կարեւոր կրճատումներ կատարեց, բայց այժմ չի կրնար նոր կրճատումներու ձեռնարկել: Գալով արեւմտեան Գերմանիոյ Ֆրանսական ուժերուն կրճատման, ծանուցագիրը դիտել կու տայ թէ կարելի չէ անջատօրէն քննել այս խնդիրը, վասն զի այդ կրճատումը ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ արեւմտեան Եւրոպայի ապահովութեան համար: Իբրեւ եզրակացութիւն, ծանուցագիրը կը յայտարարէ թէ միայն ընդհանուր կարգադրութիւններ ընելով, քաղաքական խնդիրները, ինչպէս Գերմանիոյ միացումը եւ ապահովութեան խնդիրը լուծելով կարելի է մեղմացնել յարաբերութիւնները :

Թրքական կառավարութիւնն ալ նոյնիմաստ պատասխան մը յանձնած է :

× Լոնտոնի մէջ սրտնեղութիւն պատճառեց Խ. Միութեան արտաքին նախարարին՝ Շեփիլովի վերջին ճառը, որով կը թելադրէր հիւլէական երեք մեծ պետութեանց՝ (Ռուսիա, Մ. Նահանգներ եւ Մեծն Բրիտանիա) դադրեցնել հիւլէական զէնքերու փորձերը: Անգլիոյ վարչապետը անցեալ շաբթու տրամադրութիւն յայտնած էր սահմանափակելու այդ կարգի փորձերը, եթէ միւս պետութիւններն ալ այդպէս ընէին. բայց չուզեց խօսիլ բացարձակ արգելքի մասին: Իրազեկներու կարծիքով, Անգլիա նկատի պիտի չառնէ Խ. Միութեան առաջարկը, ցորչափ չէ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՀԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

(ՎԱՀԱՆ ՆԱԽԱՄԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Ա.

ԽՄԲ.— Կարդացուած՝ «Համազգային»ի մասնաճիւղին կողմէ կազմակերպուած սգահանդէսին, Մարսիլիոյ մէջ.—

Սովոր էի բեմ բարձրանալ վարակիչ խանդավառութեան մը ծփանքին ուսերուս՝ հոգւոյս ջերմաչափը 40 աստիճանի վրայ: Այսօր, սակայն, բեմ կը բարձրանամ տրտմութեան շալը ուսերուս վրայ, իսկ հոգւոյս մէջ՝ տխո՛ւր երգ մը, հի՜ն ու հեռաւոր ողբերգ մը, որ կը լսուի դարերու խորքէն, որ ծանօթ է մեր եկեղեցիին, որ կը ճախրէ հայկական շարականներու մարգարտաշարը հազուագիւտ ադամանդի մը իր շողով:

«Զարմանալի՛ է ինձ քան զերգս երաժշտականաց ձայնս ողբոց քոց հեծմունք···»:

«Առաւել յորդորէ այս զհոգւոյս մասունս, յօրինել քեզ երգս ոչ զգջականս, այլ հոգեւորս եւ ուրախարարս, յորդորականս եւ ներբողեանս···»:

Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ աղջիկ մըն է հեղինակը, հայ բանաստեղծութեան առաջին ներկայացուցիչներէն մին, անունը մեզի անծանօթ, որ ութերորդ դարուն սկիզբը՝ գովքը կ'ընէ իր սիրականին, կ'ողբայ հայ իշխանի մը մահը:

Տեսէք թէ ինչ պայմաններու մէջ:

«Ահա մերկացա՛ւ սուրն վաղակաւոր ի պատենիցն», — այսպէս կը սկսի պատմիչը: Արաբական զօրքն է, որ, սուսերամերկ, յանկարծ կ'ասպատակէ Հայաստանի սահմաններէն ներս: Ահ ու սարսափ ամէն կողմ: Ի գործ կը դրուի վայրագութեանց ամէնէն զարհուրելին եւ աներեւակայելին: Արդարեւ, Արաբները Նախիջեւանի ու Խրամ քաղաքներուն եկեղեցիներուն մէջ կը լեցնեն Հայոց իշխաններն ու մեծամեծները, աղիսով կը հիւսեն, կը փակեն, կը ծեփեն դուռ ու պատուհան, յետոյ կրակի կուտան: Միաժամանակ կը շարունակուի կոտորածը դուրսը եւ ամէնուրեք:

Այս բոլորը տեղի կ'ունենար 705 թուականին, որ կը կոչուի Կրակի Տարի, որովհետեւ շատեր կրակով մեռան եւ ոչ թէ սուրով:

Յետոյ, որպէսզի «անժառանգ առնեն զաշխարհս Հայոց ի նախարարաց», մանկաժողով կը կատարեն, իշխաններու եւ մեծամեծներու որբ մնացած զաւակները, մինչեւ ոչ աւելի քան չորս տարեկան, կը հաւաքեն կը տանին Դամասկոս, ուր էր հաստատուած արաբական արքունիքը՝ այդ օրերուն: Հաւաքուած մանուկներուն մէջ էր նաեւ Գողթն գաւառի «առաջին հնադարմ իշխեցողին» զաւակը, իշխան Խոսրովի չորս տարեկան տղան:

Մանուկը կ'աճի, կը զարգանայ Դամասկոսի մէջ: Բնականէն ուշիմ, աստիճան առ աստիճան բայց արագօրէն կը բարձրանայ եւ կը հասնի պետական առաջնակարգ դիրքերու:

18 տարեկան է արդէն: Արքունիքին մէջ սիրուած, Օմար խալիֆային դիւանապետ նշանակուած, հայածին երիտասարդը կը պանծա՛յ արաբական ազգային հպարտութեամբ եւ լսած կրօնքին հետ իր մաեր մութեամբ: Բայց յանկարծ կ'իմանայ թէ ··· Հայ է ինք: Արիւնը կը խօսի, արիւնը կը խայտայ, — Հա՛յ է ինք եւ իշխանազուն: Կ'ուզէ վերադառնալ Հայաստան՝ դերեդարձներուն հետ: Օմար, որ կը սիրէ զինք, կը մերժէ հաւատալ թէ Հայ է: Հաւրումէկ տարիքութիւններով կը մերժէ ընդունիլ թէ Հայ է: Իսկ երբ անվիճելի ապացոյցներով կը ստուգուի թէ Հայ է, կը մերժէ արտօնել որ հեռանայ արքունիքէն, երթայ Հայաստան, արդէն աւերակ: Հայազարմ երիտասարդը կ'աղաչէ, կը պաղատի, երդում կ'ընէ թէ շուտով պիտի վերադառնայ Դամասկոս՝ եթէ թոյլ տրուի իրեն երթալ, գէթ մէկ անգամ, տեսնել Հայաստանը եւ Հայաստանի աւերակները: Խալիֆան տեղի կուտայ ի վերջոյ: Եւ երիտասարդ իշխանը կը մեկնի Հայաստան՝ արաբական ամէնէն ընտիր նժոյգին վրայ:

Կը մեռնի Օմար, երբ տակաւին Դամասկոս չէր վերադարձած հայ իշխանը, որ, այլեւս, կը խորհի թէ ազատ է երդումին կապանքներէն: Ընդհակառակն, իր հայրենակիցները, որոնք կ'ապրէին Հայաստանի մէջ՝ բայց Հայաստան մը չունէին իրենց հոգւոյն մէջ, ոչ ալ ինքնիշխան ապրելու որեւէ ցանկութիւն, կ'առարկեն թէ Օմարի յաջորդները պիտի գան եւ պահանջեն զինք: Ուրեմն, — վերադարձի՛ր, գնա հեռացի՛ր:

Սարկամտութիւնը այնքան լեցուցած է իրենց հոգին, որ անհանդուրժելի կը գտնեն հայ իշխանին ներկայութիւնը: Երիտասարդը, որ օտար արքունիքներու մէջ փառքի եւ դիրքի տիրացած՝ լքեր է պատիւ եւ հանգստութիւն, վերադարձեր է իր ցեղին, վերադարձեր է իր հողին, ահա նոյն այդ հողին վրայ բուսած հայկական մոլախոտը կ'աշխատի հողագրկել հողին տէրը, դուրս նետել սոսանման բարձրացող իշխանը: Վասնզի ցամքե՛ր էր ինքնիշխանութեան աւիշը անոնց հոգիներուն մէջ, — ճիշդ այդ նպատակով էր արդէն, որ Արաբները ճղաքանց ըրեր էին հայկական իշխա՛նութեան ծառը: Եւ երիտասարդը, որ հրաշափա՛ռ հայրենաբաղձութեամբ մը եկեր է վերադարձած պատռելով իր ուսերուն նետուած ոսկեճամուկ պատմուճանը, նախընտրելով ապրիլ հայրենի աւերակներուն մէջ ու թրթռալ Գողթն գաւառի երաժշտական ու գինեւէտ յիշատակներուն դէմ, երկրին մէջ կը գտնէ ձայներ որ կը վճռեն: «Երթիցէ գնասցէ ի բաց»: Վասնզի օտարին համակերպութեան մէջ իրենց ազգային նկարագիրը կորսնցուցած, ինքնատիրութեան աստուածային ոգին ընդմիշտ աղարտած: Կրակի տարի՞ն է մրկեր իրենց հոգին, թէ փխրուն արարածներ, առանց իշխանի ապրելէ ետք, մոռցե՛ր են այլեւս հայկական անձնիշխանութեան պզպզումը, ապրելու իրաւունքին գերագոյն պայմանը: Արաբները լաւ գիտէին թէ ժողովուրդ մը բնաջնջելու ամէնէն ապահով ձեւն է փճացնել ինքնիշխանութեան ոգին:

Գողթնացին կը լքէ Գողթն գաւառը, կը բարձրանայ հիւսիս: «Երթիցէ գնասցէ ի բաց, զի մի՛ եւ մեզ կորուստ լինիցի», կը փսփսան ամէնուրեք, վախկոտներ եւ համակերպողներ:

«Ցիրսն եկն եւ խիրքն գնա ոչ ընկալան»: Եկա՛ւ Հայաստանի իշխանը եւ Հայաստան չիմացաւ, որովհետեւ կը քնանար օտարներու շնորհած թմրութեան դեղով: Ի՜նչ իշխան, կարեւորը ապրի՛լն է, ապրի՛լ, հոգ չէ թէ շան մը պէս, ապրի՛լ, ապրի՛լ կ'ուզենք մենք: Ահա միակ ցանկութիւնը, որ կը յայտնուի իրեն, հարաւէն հիւսիսէն:

Եւ իշխանը կը լքէ քաղաքը՝ կը մտնէ գիւղ, կը լքէ գիւղը՝ կը մտնէ վանք, — բայց միշտ նոյն յանկերգը իր ականջին տակ. «Երթիցէ գնասցէ ի բաց ···»:

Իշխանը կը բարձրանայ աւելի վեր, վե՛ր դէպի հիւսիս: Նոյն ձայնը: Կ'երկարի արեւմուտք, յետոյ կ'իջնէ հարաւ. «Երթիցէ ···»: Կուզէր իմանա՞լ արդեօք Հայաստանի բոլոր քաղաքներուն, գիւղերուն ու վանքերուն ցանկութիւնը, թէ կ'ուզէր հրաժեշտ առնել Հայաստանի բոլոր քաղաքներէն, գիւղերէն ու վանքերէն, իրողութիւնն այն է որ իշխանը կը թափառի տարինե՛ր ու տարինե՛ր, չուզեր բաժնուիլ հայրենի հողէն, կը կառչի անհիւրընկալ ժայռերուն, ման կուգայ սարերուն վրայ ու ձորերուն մէջ, բայց ի վերջոյ կը համոզուի թէ ճար չկայ, — պէտք էր լքէր երկիրը: «Երթիցէ գնասցէ ի բաց»ծանօթ փսփսուքը երբեք չդադրեցաւ ականջին տակ, պէտք էր հեռանար, ուրեմն, այն երկրէն, ուր ժամանակ մը կը լսուէր աստուածախօս սօսիներուն սօսափիւնը իշխաններու ընծայաբերութեանց առթիւ, իշխաններուն սուրերու շառաչիւնը օտար ասպատակներու դէմ ու զրահին դէմ, ազատ ժողովուրդի մը ամպրոպային դողթը արեւաշող իշխաններու ռազմերթին պահուն, — այժմ, նո՛յն ժողովուրդը՝ լո՛ւռ, մատն ի շուրթն, վախը սրտին:

Մէկիկ մէկիկ կը լքեն իշխանը իր հետեւորդները: Վերջինն իսկ, երբ զինք կը թողու մինակ, Հայաստանի հարաւային սահմաններուն վրայ, չի մոռնար գողնալ ձին ու թուրը: Այսպէս, ամէնքը կը հեռանան՝ զգուշաւորութեամբ մը որ չըլլա՛յ թէ Արաբն իմանայ թէ Հայոց իշխանն է եկեր: Չըլլա՛յ թէ Արաբն իմանայ թէ Հայոց իշխանն է տեսեր: Չըլլա՛յ թէ Արաբն իմանայ թէ Հայոց իշխանին հետ է խօսեր: Լո՛ւռ, մատն ի շուրթն, բոլորը կը հեռանան, բոլորը երես կը դարձնեն: Եւ իշխանը, մինակ, անզէն, գրեթէ վտարուած, կը մտնէ Միջագետք, կը կտրէ անապատը, կ'անցնի Եփրատ գետէն՝ հոն ուր է Կալինիկոն (այժմ Րաքքա), յետոյ կը բարձրանայ Ռուծափ (այժմ Րուզաֆա), ընդմէջ Հոմսի եւ Համայի, ուր էր փոխադրուած արաբական արքունիքը:

36 տարեկան է այժմ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽԱՂԱՂ ԹԱՓԱՆՑՈՒՄ

ԽՄԲ.— «Նիւ Եորք Հերըլտ»ի մասնագէտ աշխատակիցը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Խ. Միութեան նոր ռազմախաղերու մասին.—

Խ. Միութեան վարիչներուն յայտարարութիւններէն կարելի է բացորոշապէս եզրակացնել թէ Կրեմլինի հիմնական նպատակն է ամէն կողմ տարածել համայնավար ազդեցութիւնը:

Առ այժմ, Կրեմլին կը ջանայ «խաղաղ» թափանցումով ապահովել ռազմագիտական կայաններ:

Մ. Նահանգներու տնտեսական ուժը, որ լաւատեղեակ ռազմագէտներու կողմէ կը նկատուի «պետութեան մը ռազմական կարողութիւններուն լաւագոյն չափանիշը» այսօր մօտաւորապէս երեք անգամ աւելի է քան Խ. Միութեան ուժը: Արդարեւ, մօտաւորապէս 30տարիէ ի վեր Խորհրդային հողագործութիւնը տեղ - քայլի մէջ է: Մէկ հողագործ կը բաւէ չորս խորհրդային բանուորի պիտոյքը արտադրելու համար, մինչդեռ Մ. Նահանգներու մէջ մէկ ագարակապան կը կերակրէ 22 հոգի, բան մըն ալ աւելցնելով:

Խ. Միութիւնը, որ իր տնտեսական ուժին մէկ երրորդէն աւելին արդէն իսկ կը պարտի Արեւելեան Եւրոպայի իր արբանեակ պետութիւններուն անխնայ շահագործման, տակաւին պէտք ունի ուրիշ քանի մը միլլոն «աշխատաւորներու», որպէսզի հաւասարի Արեւմտեան պետութիւններուն:

Ամերիկացի ռազմագէտ մը վերջերս կը յայտարարէր.— «Խորհրդային առաջադրութեանց իրագործումը առաւելապէս կախում ունի տնտեսական ազդակներէ»:

Համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարին առջեւ կարդացած իր ճառին մէջ, Խրուշչեւն ալ կը մտածէր նոյն բանին մասին. մանաւանդ երբ կը յայտարարէր թէ կարելի է պատերազմին առաջքն առնել՝ կարգ մը երկիրներու մէջ (այսինքն՝ Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ), երեսփ. ժողովներուն մէջ մեծամասնութիւններ ձեռք ձգելով:

Հակառակ անոր որ աշխարհի բնակչութեան մէկ երրորդը այժմ Երկաթէ Վարագոյրէն անդին կը գտնուի, Համայնավարները տակաւին չկրցան յաջողիլ — ոչ մէկ երկրի մէջ— ժողովրդական կամ դեմոկրատական անխարդախ ընտրութիւններով տիրանալ ղեկավարութեան: Երբ վերոյիշեալ յայտարարութիւնը կ'ընէր, Խրուշչեւ կը մտածէր անկասկած՝ համայնավարներու գործածած սովորական միջոցներուն մասին — քայքայում, բռնանալիք, խարէութիւն եւ դաւադրութիւն:

Համաշխարհային խաղաղութեան համար ձեւակերպած իր բանաձեւը որոշապէս հեղինակաւոր հանգամանք մը կը ստանար այս ձեւով, մանաւանդ երբ կը յայտարարէր թէ կարելի կ'ըլլայ նոր պատերազմի մը առաջքը առնել միայն այն պայմանով որ դրամատիրական երկիրները արգելք չհանդիսանան Խ. Միութեան յաղ-

«ԿԵՑՑԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

«Պատրաստ» կը ձայնէ խմբապետը, «Կեցցէ Հայաստան» կը պատասխանեն հայդուկները: Մէկը կ'աքացէ դուռը: Պետօն բոցերու մէջէն դուրս կը թռի տղաքը ետեւէն: Անակնկալի եկած Թրքերը, լեղապատառ կը ցրուին, ու կը բռնեն գիւղի ետին բարձրացած քարքարուտ բլուրը: Դժբախտաբար հայդուկները չեն կրնար Կէմի սարը բարձրանալ, որ տիրապետող դիրք ունի այդ շրջանին մէջ, ստիպուած դէպի վար կը վազեն, կ'անցնին Շամիրամայ առուն, Անգղակերը, ու հարթ հաւասար դաշտէն վազելով կ'ուղղուին Աթանասի մենաւոր բլուրը, որ մեկուսացած բարձր դիրք մ'ունի Վարի Հայոց Ձորի շրջանին մէջ:

Մինչ այդ կռուի հաւարը հասած է Հիրճ, Բժնկերտ, Կղզի, Ոստան եւ Դեմկոփ քրտական գիւղերը: Տո՛ւմ, տո՛ւմ, տո՛ւմ ' Թմբուկի աղաղակը ու աղ ծանրութեամբ կը երկարութեան վրայ:

Տո՛ւմ, տո՛ւմ, տո՛ւմ, անթել հեռագրի նման հաւարի կոչը գիւղէ գիւղ կը վազէ ու մէկ ժամ չանցած կռուի լուրը կը հասնի Գաւաշի, Շատախի, Հարդուշի շըրջանները:

Կռիւ է, հաւար, հէյ հաւար ···

Սքանչելի է մարտունակ Քրտի թափն ու թռիչքը, երբ հեռաւոր վայրերէ հաւարի կանչը ականջին կը հասնի: Օրուան ո՞ր պահուն, ի՞նչ գործի վրայ, բոլորովին տարբերութիւն չըներ, զէնքը ուսը կը նետէ ու կը նետուի ձիու քամակը: Նորահարս ունի, մայր, քոյր, զաւակներ, այդ ամբողջը մէկ կողմ, էն առաջ կուգայ պապենական պարտադիր օրէնք մը, ոտքը, ձեռքը բռնող ամէն Քիւրտ պարտաւոր է պատասխանել հաւարին:

Դաշտի ամէն կողմերէն խումբ խումբ ձիաւոր Քրտեր կ'արշաւեն, Կէմի Քրտերը կրնկակոխ կը հետապնդեն հայդուկները: Քրտերու եւ հայդուկներու միջեւ, կենաց եւ մահու մրցում մ'է տեղի ունեցածը, ո՞վ պիտի գրաւէ Աթանասի բլուրը: Պարզ է հայդուկներու համար, որ եթէ չհասնին այդ դիրքին, բաց դաշտին մէջ իրենք կորած են: Ուժ կուտան անուժ ոտքերուն, կը լարեն իրենց ջիղերը, յոգնած, ջարդուած, երեք օրէ ի վեր սոված են, սակայն «կեցցէ Հայաստան», պէտք է Քրտերու հասնելէն առաջ բլուրի գագաթին դիրք բռնել: Երբ հարիւրաւոր քիւրտ ձիաւորները գոռում գոչումով կը հասնին բլուրի ստորոտը, վերէն հայդուկներու համազարկերը կը դիմաւորեն զիրենք:

1 – 2 ժամէն Քրտերու թիւը կը հասնի երկու հազարի: Այդ գերազանց ուժի դէմ միայն տասնըութ հայդուկներ, որոնք երգելով կը կռուին ետ մղելով բոլոր յարձակումները: Կէս օր չեղած, ահա Ոստանի կանոնաւոր զօրքն ալ կը հասնի Քրտերու օգնութեան: Կռիւը, որ մինչ այդ խաղ ու խնդում էր հայդուկներու համար, մեծապէս կը լրջանայ:

Պետօն անվրդով շարժման մէջ է, տեղէ տեղ կ'անցնի, տղոց դիրքերը կ'ամրացնէ, նշանառը ըստ հեռաւորութեան չափել կուտայ, բայց մէկ աչքն ալ թշնամիի շարժումներու հետ է, մանաւանդ թրքական զօրքի գալէն վերջ: Չէ՞ որ ինքն ալ պուլկարական բանակի սպայ մը, կը հասկնայ զինուորական շարժումներու իմաստը:

Թուրք հրամանատարը գործի վրայ է. երկու ձիաւորներով կը սուրայ քրտական անջատ ձիաւոր խմբերու մօտ, ինչպէս կ'երեւի որոշ կարգադրութիւններ կ'ընէ, հրամաններ կ'արձակէ: Ահա զօրքի շարքերը կը սեղմուին, քրտական ձիաւոր խմբերը կը մէկտեղուին, կազմելով զօրքի աջ ու ձախ թեւերը: Թշնամին երկու հազար քայլ հեռաւորութեան վրայ է: Պետօն կը չոքի, նշանառը կը բարձրացնէ, որոնք կարծրութիւն կը ստանայ մարմինը, շունչը բռնած՝ խնամքով նշան կ'առնէ, ու բլթակը կը քաշէ: Վը՜վ, մետաղական սուր ձայնը կը պատռէ մթնոլորտը ու մաուզէրի նիքելապատ գնդակը կը սուրայ: Թուրք հրամանատարը շանթահար՝ թեւերը պարզած, թաւալգլոր ձիէն վար կ'իյնայ: Զօրքն ու Քրտերը իրար անցած, կ'աճապարեն ետ քաշուիլ աւելի հեռուն դիրք բռնելով:

«Ուռա՛, ուռա՛, ուռա՛» հայդուկները խելացնոր ոգեւորութեամբ դիրքերը ձգած բլուրի կատարին կէօնս կը բռնեն «Հօ՜յ նազանըմ» երգելով, մինչ Պետօն մեղմօրէն կը ժպտի:

(3)

ՄԱԼԽԱՍ

թական յառաջխաղացքին, եւ համբերութեամբ սպասեն մինչեւ ըմբռնեն Համայնավարութեան ներկայացուցած առաւելութիւնները.... եւ իրենց մասնակցութիւնը բերեն ընկերվարական ընկերութեան մը կառուցման պայքարին»:

Ստալին ալ նոյն գաղափարը յայտնած էր 1913ին, երբ կը գրէր.— «Ընկերվարութեան իշխանութեան գլուխ գալով է միայն որ տնտեսական խաղաղութիւն մը կրնայ հաստատուիլ»: Մինչ 1920ին, Լենին կը յայտարարէր.— «Այն վայրկեանին որ բաւականաչափ ուժ ունենանք գերամարտութիւնը պարտութեան մատնելու համար, վայն խեղդամահ պիտի ընենք»:

Ռազմական ուժերու արդի կացութիւնը ցոյց կուտայ, ուր Երկաթէ Վարագոյրին միւս կողմը գտնուող պետութիւնները տակաւին բաւականաչափ ուժեղ չեն «գերամարտութիւնը պարտութեան մատնելու համար» հակառակ անոր որ 4.5 միլիոնէ աւելի զինուոր ունին զէնքի տակ: Այս ուժին վրայ պէտք է աւելցնել Համայնավար Չինաստանի, Հիւսիսային Քորէայի եւ Վիէթ Մինի (Հնդկաչին) երեք միլիոննոց բանակը:

Միայն Եւրոպական ճակատին վրայ, Խ. Միութիւնը ունի 85 խորհրդային եւ 80 արբանեակ զօրաբաժիններ, մինչ Հիւս. Ատլանտեանի ուխտին դաշնակից պետութիւնները ունին միայն 43 զօրաբաժին:

Միւս կողմէ, սակայն, Մ. Նահանգները, ունին աշխարհի ամէնէն զօրաւոր օդուժը, որ կը կատարէ անխորտակելի թումբի մը դերը, առանց հաշուելու ամերիկեան նաւատորմիղը որ դարձեալ աշխարհի առաջինն է:

Բայց հակառակ այս բոլորին, եթէ թոյլ տրուի որ Խ. Միութիւնը «խաղաղ» միջոցներով թափանցէ Միջին Արեւելքի եւ Ծայր. Արեւելքի երկիրներուն մէջ, քիչ ատենէն կրնայ վտանգաւոր չափանիշներու հասցնել պողպատի, քարիւղի եւ ուրիշ ռազմական արտադրութիւններու քանակը, միաժամանակ բարելաւելով իր հողագործութիւնը: Բան մը, որ մեծապէս կը վտանգէ ազատ աշխարհի ընդհանուր կացութիւնը: Ահա թէ ինչու, ըստ Ամերիկայի ռազմագէտներու, պէտք չէ թոյլ տալ այս թափանցումը:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶ.— Սէն Քլուի Էէօլ տիւ Սան-Քրի նախակրթարանէն (սէրթիֆիքա տ'էթիւտ փրիմէր) վկայուած 25 աշակերտուհիներէն Կիլիկիա Գնդունի շահեցաւ Փրի տ'Օնէօռ: Ի վարձատրութիւն այս յաջողութեան ստացաւ Լարուս Մեմենթօ մը եւ ուրիշ գիրքեր, մասնակցեցաւ նաեւ խմբական պտոյտի մը, Սէնի եւ Սէն է Ուազի պատմական վայրերը:

ՎԱԼԱՆՍ.— Իրենց քննութեանց մէջ փայլուն յաջողութիւններ շահեցան Պերնար Մաքսուտեան (փորձնական գիտութիւններ) եւ Անդրէ Մաքսուտեան (օգնական հաշուակալ եւ պրըվէ առեւտրական ուսման):

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մեծ վայելք մըն է ամէն Յունիսի վերջաւորութեան ունկնդրել Օր. Բաբայեանի աշակերտները, որոնց հետ կարծես անանջատ կապուած կը զգանք մենք մեզ: Այս տարի եւս առատ էր հունձքը, ու գոհունակութեամբ գիտեցինք որ Հայուհիները կը փայլէին իրենց ընդունակութեամբ:

Վաստակաւոր երաժշտագիտուհին, կազդուրուած իր ծանր արկածէն, զարմանալի կորովով մը պատնէշին վրայ է միշտ եւ հրապարակ հանած քանի մը նոր սանուհիներ, որոնք աչքի կը զարնեն իրենց յաջողակութեամբ: Նախ՝ Օր. Լուսիկ Աճեմեան, որ սկզբնական քայլերը առած Հայոց եկեղեցին, մեծ յառաջդիմութիւն կ'արձանագրէ վերջին 2 տարիներու շրջանին: Մանաւանդ յաջողեցաւ Փերկոլէզի «Արիէթ»ին եւ Կոմիտասի «Գարուն ա»ին մէջ:

Օր. Ալիէթ Պայար յայտնութիւն մը եղաւ: Առաջին անգամն է որ կը լսէինք շնորհալի Մարթինիքուհին, բայց մեծ տպաւորութիւն գործեց Պ. Հաւէի հետ կատարած զուգերգին եւ նոյնքան «Տաւրակս կորնչեցի» մեներգին մէջ:

Նորերուն մէջ ուշագրաւ դէմք մըն է Օր. Աննի Պեքեր: Ունի վճիտ ու սրտագրաւ ձայն: Ներկաները ջերմօրէն ողջունեցին Հենտէլէն ու Պալաքիրեւէն երգած իր երկու մեներգները: Օր. Ատրինէ Ասատեան, նոյնպէս սկսնակ մը, աւելի համարձակ էր Շուպերթի մէկ սերերգին մէջ, բայց գեղեցեցաւ Կոմիտասի «Զինար ես»ին մէջ: Աշխատանքի կը կարօտի:

Հիներուն մէջէն գնահատութեան արժանի են օրիորդներ Վարդի Քէօսէեանը, Մարի Տէր Թովմասեանը, Ժիզէլ Լըկոֆրը եւ Աննի Մարի Կալլին: Նոյնը կարելի է ըսել Քլոտ Շոյէի մասին, որ այս անգամ աւելի համարձակ ու տիրապետող էր բոլոր երգերուն մէջ:

Պ. Մարսէլ Հաւէ, որուն վստահուած էր «Հալըրան»ին ղեկավարութիւնը երգահանդէսի բացումին, քանիցս երեւցաւ բեմի վրայ մեներգներով եւ զուգերգներով. լաւ աշխատած էր: Օր. Ռինա Քերլան յաջող էր Պելինիի «Քնաշրջիկ»ին եւ մանաւանդ «Քորնուիլի զանգակները»ուն մէջ, ուր ներկաները խանդավառեց իր զուլալ եւ քնքոյշ ձայնով:

Շնորհալին Սառա Քէօսէեանը (այժմ Տիկին Վիսէր իր հոլանտական խնամութեամբ), անգամ մը եւս հմայեց երաժշտասէր հասարակութիւնը իր եղերերգական ձայնով, որ կարծես կը բխի թաւջութակի մը խորքէն: Հիանալի էր իր միջին դարու կրօնական «Թրուպատուր»ը, նոյնքան եւ Ֆորէի «Ոսկեայ արցունքներ»ը, բայց մանաւանդ տաղանդաւոր երգչուհին ջերմ ծափեր խլեց Կոմիտասի «Անտունի»ին մէջ:

Տիկին Ժոզէֆ Նորման, այս անգամ մեզի անակնկալ մը ըրաւ իր հետ բերելով տաղանդաւոր աղջիկը՝ Մարիէլ: Ճշմարիտ վայելք մը եղաւ այս շնորհալի աղջնակին ունկնդրութիւնը առանձին, յետոյ մօրը ընկերակցութեամբ: Տիկին Նորման դաշն եւ հաղորդական ձայն մը ունի եւ կ'երգէ հանդարտ, անուշ յուզականութեամբ մը:

Վերջին պահուն բեմ եկաւ Միշէլ Թոմասը: Հզօր եւ տիրական, ինչպէս իր յաղթ կերպարանքը, համբաւաւոր պասը փայլեցաւ Պորոտինի եւ Մուսորկսկիի հեղինակութիւններուն, այլ մանաւանդ «Իշխան Իկոր»ի Քոնչաքի դժուարին կտորին մէջ, որուն համար ընդունեց ջերմ ծափեր:

Ինչպէս նախորդ տարիներուն, այս անգամ ալ դաշնակահար Ժան Փենչօ, երգահան Տիկ. Ռէգոլէն-Շամփիոն եւ բացառաբար Պ. Լեւոն Ալկալի (ղեկավար «Իսրայէլի ձայն»ին), զօրավիգ կանգնեցան Օր. Բաբայեանի ձեռնարկին:

Վաստակաւոր երաժշտագիտուհին ընդունեց գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը եւ լուսանկարուեցաւ իր երախտագէտ սանուհիներուն հետ, խանդավառ ծափերուն մէջ:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՏԱՐԵՓԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Դպրոցասէրի այս տարուան տարեփակին հանդէսները (դպրոցական եւ դաշտահանդէս), տեղի ունեցան Յուլիս 8ին, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը: Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին Ռէնսիի քաղաքապետը, Պ. Քոլսոն, Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի, Մեսրոպ քհնյ. Տէր Յակոբեան, պատուելի Սիսլեան, ծանօթ մտաւորականներ, վարժարանին խնամակալութեան անդամները եւ բազմաթիւ ծնողքներ:

Աշակերտուհիները հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն եւ սպաներէն արտասանութիւններ ըրին, Յ. Թումանեանէն, Զաւէն Սիւրմէլեանէն, Վ. Հիւկոյէն, Քիփլինկէն եւ Ռենպոյէն:

Վարժարանին երգչախումբը ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Ա. Պատմագրեանի, երգեց Ֆրանսական ազգ. քայլերգը եւ Դպրոցասէրի երգը եւ ուրիշ կտորներ: Պատրաստուած էր կենդանի պատկեր մը, իբրեւ նիւթ առնելով Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն» բանաստեղծութիւնը:

Քերթուածը յաջողապէս արտասանեց Դ. դասարանի աշակերտուհի Օր. Անահիտ Ալբոնդարեան: Երգչախումբը միեւնոյն ատեն կ'երգէր «Ով մեծասքանչ դու լեզու» եւ խումբ մը աղջիկներ կը խորհրդանշէին, գիրքեր բռնած, գրականութիւնը, երաժշտութիւնը, պատմութիւնն ու աշխարհագրութիւնը: Հանդէսին երկրորդ մասին մէջ երկու ներկայացում արուեցաւ, հայերէն՝ «Մարքիզուհին» կենդանի պատկերով, երգով, դաշնակով ու պարով եւ ֆրանսերէն՝ «Գտնուած սպասուհին»:

Երկրորդ մասին վերապահուած էր նաեւ տեսչուհի Օր. Հ. Փարսադանեանի ընդհանուր տեղեկագիրը, որ կը խտացնէր 1955 – 1956 տարուան պատկերը, կրթական, առողջապահական, կարգապահական մանրամասնութիւններով, օրիորդը նախապէս ֆրանսերէն ողջունեց քաղաքապետը որ միշտ բարեացակամ եղած է Դպրոցասէրի հանդէպ: Անցնող տարուան ընթացքին տեղի ունեցած են ուսուցչական ու ծնողական ժողովներ, իսկ վերջին բերանացի եւ գրաւոր քննութիւնները անցած են յաջող: Բերանացի քննութիւններուն ներկայ եղած են խնամակալութեան անդամները, գոհունակութիւն յայտնելով: Հոգ տարուած է առողջապահական պայմաններուն, սնունդին ու մարզանքին: Նախկին շրջանաւարտները իրենց մայր վարժարանին հանդէպ պահած ներարոյական կապ, խոստանալով ամէն աջակցութիւն:

Տեղեկագրին ընթերցումէն ետք, աշակերտուհիները ստացան մրցանակներ:

Շատ լաւ անցաւ նաեւ դաշտահանդէսը: Պարտէզը լեցուած էր մեծ բազմութեամբ մը: Աշակերտուհիները անգամ մըն ալ յայտնուեցան իրենց հայկական պարերով: Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի են նախկին սանուհիներէն տիկին Շաքէ իր մեներգով եւ Օր. Թերէզ Քէչէճեան Արամ Խաչատուրեանի «Սուրերու պար»ով, ընկերակցութեամբ համանուն նուագին:

Տեղի ունեցաւ նաեւ վիճակահանութիւն մը, մուտքի տոմսերով:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Յուլիս 12ին հողին յանձնեցինք արժանաւոր զաւակ մը եւս, Պ. Մանուկ Մանուկեան: Երկար տարիներ Ֆրանսա ապրելով, հանգուցեալը իր երկրորդ հայրենիքին տրամադրած էր բարոյական ու զինուորական գնահատելի կարողութիւնները, բարձրանալով հրամանատարի եւ փոխ քաղաքապետի պաշտօնին: Իր բարեհամբոյր բնաւորութեամբ սիրուած էր բոլորէն: Յուղարկաւորութիւնը կազմակերպած էին Տէօյի, Լա Պասի, Անկէնի եւ Մոնմորանսիի քաղաքապետները եւ նախկին ռազմիկները:

Հպարտօրէն խոնարհեցան 12 դրօշակներու մէջէն պարզուած հայկական եռագոյնին եւ քաջ զինուորին ու ազնիւ Հայուն դիերմանին առջեւ: Մանուկեան թէեւ հայրենիքէն հեռու՝ գիտցած էր Ֆրանսայի մէջ պանծացնել Հայութեան անունը, ինչպէս հաստատեցին յուղարկաւոր քաղաքապետներն ու բարձր պաշտօնեաները իրենց դամբանականներով:

Հանգուցեալ հրամանատարը միշտ օգտակար եղած էր իրեն դիմող հայրենակիցներուն:

Յարգանք իր լուսաւոր յիշատակին:

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՈՍԿԻ ԱՔԱՂԱՂ, Ա. եւ Բ. մաս: Գրեց՝ Րաֆֆի: Հրատ. Մխիթարեան տպարանի, Վիէննա, 1956, գին 5 զուից. ֆր.:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ անկախ սենտիքաներու պատկանող հանրակառքի պաշտօնեաները երկու ժամուան գործադուլ մը ըրին անցեալ օր: Կը պահանջէին աշխատավարձերու յաւելում: Ուրիշ սենտիքաներու անդամ պաշտօնեաներն ալ 40 առ հարիւր հետեւեցան այս շարժումին: Երթեւեկը մեծապէս դժուարացած է քաղաքին մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

3. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԱՐՐԵՐԸ

Թէեւ աւանը ստացաւ նա իբրեւ մշտական ժառանգութիւն: Այդ աւանում գրուեցան նրա որդիներից մի քանիսի շիրմները:

Եւ այդպէս, Հայրապետական տունը, իր բազմաթիւ ծախքերը լցուցանելու համար, ստանում էր 15 գաւառների ամբողջ արդիւնքը եւ, բացի դրանից, իբրեւ մշտական ժառանգութիւն, վայելում էր իր սեպհական գիւղերի եւ աւանների արդիւնքները:

Լուսաւորչի տան այդքան շատ կալուածքներ գրաւելը՝ յետոյ ոչ սակաւ դժգոհութիւնների պատճառ դարձաւ նրա ժառանգների եւ Արշակունեաց վերջին թագաւորների մէջ: Այդ թագաւորները, որպէս հետամուտ էին լինում նախարարների տիրած հողերը սահմանափակել, կամ բոլորովին նրանց տէրապետական իրաւունքները ոչնչացնել, — նոյնպէս աշխատում էին, եթէ ոչ բոլորովին գրաւել Հայրապետական տան կալուածքները, գոնէ նրանց չափը զգալի կերպով փոքրացնել:

Մի անգամ Ներսէս Մեծը եկել էր Տարօն իր կալուածքներին այցելութիւն գործելու, գտնւում էր Աշտիշատի վանքում: Միեւնոյն ժամանակ Հայր Մարդպետ իշխանը — թագաւորի ներքինապետը — շրջում էր իր կալուածքների այցելութիւն գործելու: Նրանք հանդիպեցան միմեանց յիշեալ վանքում: Որքան եւս Ներսէս Մեծին հաճելի չէր այդ սոսկալի մարդու երեսը տեսնել, այնուամենայնիւ, նրա բարձր աստիճանին վայել ճաշ պատրաստել տուեց: Թագաւորի «Հայր»ն էր կոչւում այդ ներքինին եւ, տիրելով արքայական կանանոցի վրայ, տիրում էր, միեւնոյն ժամանակ, եւ արքայի սրտի վրայ: Այնքան մեծ էր նրա ազդեցութիւնը, որ նախարարները եւ ատում էին նրան, եւ դողում էին նրանից: Նրա խորհրդովն էր ոչնչացնում Արշակը ամբողջ նախարարական ցեղեր եւ տիրում էր նրանց կալուածքներին:

Ճաշից առաջ Հայր Մարդպետ իշխանը զուարթութեամբ ճեմում էր գեղեցիկ հրապարակի վրայ, որ գտնւում էր վանքի եկեղեցապատկան պարտէզի առջեւ: Այստեղից լի նախանձով եւ բարկութեամբ նայում էր նա այն սքանչելի վայրերի վրայ, որ պատկանում էին Ներսէս Մեծին: Նրա սիրտը լցուեցաւ անհնարին դառնութեամբ: Երբ ճաշի ժամանակ փոքր ինչ արբեցաւ, այլ եւս չկարողացաւ իր ատելութիւնը զսպել: Սկսեց խորին արհամարհանքով նախատել Տրդատին եւ անհաւասարակ Արշակունի թագաւորներին, ասելով.— «Ինչպէս այսպիսի արդիւնաւոր տեղերը տուեցին «կանանցանհանդերձ» մարդկանց (այսինքն եկեղեցականներին, որ կանանց նման երկար զգեստներ էին հագնում)... Եթէ ես, Հայր Մարդպետս, կենդանի կը մնամ եւ թագաւորի մօտ կը հասնեմ, այն ժամանակ այդ բոլորը, ինչ որ կայ այստեղ փոփոխել կը տամ, — ամէն ինչ յարքունիս գրաւել կը տամ, եւ այս վանքը թագաւորական սենեակներ կը դարձնեմ»...

Ներքինապետի յանդգնութիւնը սաստիկ ազդեց Ներսէս Մեծի վրայ եւ նա, բնաւ չակնածելով նրա աւագութեանը, խստութեամբ պատասխանեց.— «Մեր Տէր Յիսուս Քրիստոս, որ պատուիրեց ամենեւին աչք չդնել ուրիշի ունեցածին, նա թոյլ չտայ պղծութեամբ յափշտակել իր նուիրական վայրերը: Եւ բանսարկուն, որ անպատկառ սպառնալիքներ է կարդում, երբեք չի հասնի իր չար նպատակներին, այլ իր գործած անթիւ մեղքերը կը խափանեն նրա անիրաւ դիտաւորութիւնները»...

Ներքինապետը լռեց:

Սեղանին ներկայ էր Շաւասպ Արծրունին: Ներքինապետի լրբութիւնը, որով վիրաւորեց մեծ Քահանայապետին, սաստիկ զայրացրեց երիտասարդ իշխանին: Բայց նա զսպեց իր բարկութիւնը:

Ճաշից յետոյ, երբ ներքինապետը նստեց իր կառքը, կամենում էր գնալ, իշխանը տարաւ նրան ճանապարհ դնելու:

ՐԱՖՖԻ

պայթեցուցած իր սեփական ջրածին ռումբը։ (Այս փորձը պիտի կատարուի յառաջիկայ գարնան)։

Միւս կողմէ, Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը կը խորհի մեծապէս կրճատել զինուորական ծախքերը, եւ քաշելով արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ գտնուած զօրքին մէկ մասը։ Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւններով, անգլ. կառավարութիւնը յանձն առած էր չորս զօրաբաժին պահել եւրոպական ցամաքին վրայ, յիսուն տարուան համար։ Ուրեմն ստիպուած է Ատլանտեան կազմակերպութեան հաւանութիւնն ստանալ, որեւէ կրճատումէն առաջ։ Ամէն պարագայի մէջ, Անգլիա լրջօրէն կ'ուզէ օգտուիլ հիւլէական սպառազինութիւններէն, կրճատելու համար զինուորական ուժերը եւ ծախքերը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Փոզնան քաղաքին խռովութեանց առթիւ, ընդհ. դատախազը յայտարարեց թէ հետապնդումները կը շարունակուին։ Ցարդ ձերբակալուած են 323 ամբաստանեալներ։ Տակաւին կարելի չէ եղած ճշդել ապահովութեան ուժերուն վրայ առաջին անգամ կրակ բացող անձերուն ինքնութիւնը։ Մեռեալներուն ընդհանուր թիւն է 53։

ՀՌՈՄԻ ամերիկեան դեսպանը տիկին Քլէր Պութ Լիւս վերջերս տկարութեան նշաններ ցոյց կուտար։ Բժշկական քննութիւններէն հասկցուեցաւ որ արեան մէջ թոյնի հետքեր կան։ Դեսպանատան մէջ կատարուած մանրակրկիտ քննութիւններէն կը հետեւի թէ առաստաղին ծեփին խառնուած թոյնը (արսենիք) օդին չորութենէն վար թափելով, տեղի կուտար դանդաղ թունաւորման։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ դասագիրքերն ալ պիտի վերաքննուին յառաջիկայ տարի, Ստալինականութեան հետքերը սրբելու համար, ինչպէս յայտարարեց կրթական նախարարին օգնականը։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 18–20 միլիոն տոլար արժէքով քարիւղ պիտի հայթայթէ Իսրայէլի, ինչպէս յայտարարեց Մոսկուայի իսրայէլեան դեսպանը։ Այս չորրորդ տարին է որ Իսրայէլ քարիւղ կը գնէ Խ. Միութենէն եւ փոխարէնը կ'արտածէ պտուղներ եւ ուրիշ սննդանիւթեր։ Փոխադրութիւնները կը կատարուին Սեւ Ծովու ճամբով։

ԽՐՈՒՇՉԵՒ, որ առենէ մը ի վեր լուռ էր, Յուլիս 17ին բուռն ճառ մը խօսեցաւ արեւմտեան պետութեանց դէմ, ի պատիւ արեւելեան Գերմանիոյ պատուիրակութեան սարքուած ընդունելութեան մը առթիւ։ Ծաղրեց Արեւմուտքի «ազատութիւնը որ պարզապէս կը ծառայէ մեծ դրամատէրներու շահերուն, հարստահարելու համար բանուոր դասակարգը։ Մենք այդ ազատութենէն փրկուեցանք 39 տարի առաջ եւ չեն կրնար փորձել մեզ ետ առնելու, եթէ մատուցանեն ափսէի մը վրայ»։

ԻՐԱՔԻ երիտասարդ վեհապետը, Ֆէյսալ փառաւոր ընդունելութեան մը արժանացաւ Լոնտոնի մէջ։ Կառավարութիւնը ջանք չէ խնայած, հաճոյք պատճառելու համար արաբ հիւրին։ Անգլիա կը յուսայ պահել իր դիրքը Իրաքի մէջ, հակառակ շարք մը յուսախաբութեանց։

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՍԹԵՐԼԻՆԻ գոհարեղէն գողցուեցաւ Լոնտոնի մէջ, օրը ցերեկով, երբ մեծ գոհարավաճառի մը պաշտօնեան յարձակում կրեց թանկագին բեռը ինքնաշարժով փոխադրած ատեն։

ՈՍԿԻՆ ԵՒ ՏՈԼԱՐԸ կը շարունակեն բարձրանալ Փարիզի սակարանին մէջ, իբրեւ հետեւանք տուրքերու յաւելման եւ զանազան շահագիտութեանց։ Անցեալ Մարտ 15էն ի վեր առաջին անգամ է որ տոլարը այսքան կը բարձրանայ սեւ շուկային մէջ (408)։ Անցեալ հինգշաբթի 403 ֆրանք էր։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Դաշնակցութիւնը կ'ուզէ արտասահմանի մէջ ստեղծել «Ալժերիական կառավարութիւն» մը, Ալժերիոյ հարցը միջազգայնացնելու առաջադրութեամբ։ Այս առթիւ մեծ յոյսեր դրած են Եուկոսլաւիոյ մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց վրայ (Թիթօ, Նեհրու, Նասըր)։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 17) — Ձոյլ ոսկի 478.000, նափոլէոն 3470, զուից. 3330, անգլիական 4280, քսան տոլարնոց 17200, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1090, տոլար 408, զուից. 97.75, պելժ. 8.10, փեզեթա 9.20, լիր 0.64։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ Արշաւանքի տօնակատարութիւնը 5 Օգոստ., կիրակի ամբողջ օրը, Սէտէմ լէ Վալօնի Ֆրեժենիէռ անտառին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն կը հրահանգէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութեանց, անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել, ապահովելու համար այցելուներուն փոխադրութիւնը։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ։

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Խանասորի տարեդարձը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապ. Խաչի։

Այս կիրակի ամբողջ օրը։

Լստրափլէնի Քաֆէ Պակալի ետեւի զովասուն եւ պաղ առուակին եզերքը։

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ՉԱՔԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժեռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի եւ Կապ. Խաչին։

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւստ, 117 Ավընիւ Բօրօ, Պար տիւ Շալէի օդասուն պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ Ընկ. Կ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Հայկական երգեր, Հայաստանէն նոր ստացուած երգապնակներով։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ։ Ժողովրդական գիներ։ Մուտքը ազատ է

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը, Նշան Նաճարեանի օդասուն պարտէզին մէջ (Սէնթ Անթուան)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ղազար Ղազարեանէ երկու հազար ֆրանք, իր քրոջը՝ մահուան քսաներորդ տարեդարձին առթիւ, ի նպաստ օգափոխութեան կայանին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Փարիզէն Տէր Եսայի քհնյ. Ալթունեան եւ երէցուհին ցաւակցութիւն կը յայտնեն Պոմոնի հոգեւոր հովիւ Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեանի և երեցկնոջ, իրենց ողբացեալ մօր՝ Մահտէսի Մաքրուհի Համբարձումեանի մահուան առթիւ։

●

Համախարբերդ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը խոր ցաւակցութիւն կը յայտնէ հայրենակիցներ Պարգեւ Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պօղոսեանի, իրենց զաւակներուն եւ բոլոր ազգականներուն, իրենց մօր ցաւալի մահուան առթիւ։

× Միութեան դաշտահանդէսը, որ յետաձգուած էր այս դժբախտութեան առթիւ, տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, նոյն վայրին մէջ, աւելի ճոխ յայտագրով։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն։ Ծախք՝ Ֆրանսայի համար հարիւր ֆրանք, արտասահմանի համար երկու հարիւր ֆրանք։

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն։

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի կազմակերպութեամբ, Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Սէն Լուի Նոր Սերունդի եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերուն։

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, նախկին Եօթնեղբայրեաններու ագարակը։

Ներկայ կ'ըլլայ եւ խօսք կ'առնէ ընկերվարական կուսակցութեան 10 մասնաճիւղի ընդհ. քարտուղար

ՏԱՆԻԷԼ ՄԱԹԱԼՕՆ

Անդամ Նահանգային Խորհուրդի եւ Մարսէյլի քաղաքապետական ժողովի։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։ (Գեղջկական պարեր՝ ղեկավարութեամբ ընկերուհի Ե. Կօշկարեանի)։

Եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր ղեկավարութեամբ Նոր Սերունդի նուագախումբին։ Մուտքը ազատ է։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
Orcival — Château de Cordès

(P. de D.)

Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները։

Օրական՝ 600 ֆրանք։

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1–30։ Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ–երիտասարդուհիները։

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ։

ՎԱՅՐԸ. — Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով։ Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կան գեղեցիկ լիճեր։

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի։

Արձանագրութեան համար դիմել ընկ. Եդ. Մավեանին, հեռ. ՍԱՆԹ. 06–42։

Ամէն օր ժամը 9–10 եւ 14–15։

Բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Տէսինի դպրոցին Յուլիս 15ին տրուելիք դաշտահանդէսը, որ յետաձգուած էր օդին անյարմարութեան պատճառով, կրթական յանձնախումբի եւ Սեբաստացի Մուրատ Ուսումնասիրացի հետ, համաձայնութեամբ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, Մառէի ծանօթ անտառը։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, դպրոցականներու կողմէ։ Կը ներկայացուի «Շահաբեր Առեւտուր» կատակերգութիւնը։ Ճոխ պիւֆէ եւ առատ ուտելիք։

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ Տէսինի հասարակութիւնը։ Անձրեւի պարագային Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՇԱՒԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անթուանի «Ընկեր Կարօ»ի ընկերական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Լավիւթ, ընկեր Պօյաճեանի բնակարանը։ Ներկայ կ'ըլլայ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Ժամը հինգին խօսակցութիւն համակիրներու հետ, նոյն տեղը։

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, Օ Քլէռ տը Լիւնի սրճարանը, Փլաս տ'Իթալի։

ՎԱԼԱՆՍ. — Համախարբ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Պ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պատգամաւորներու ընտրութիւն։ Հաշուետուութիւն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի եւ Իսի լէ Մուլինոյի Ջաւարեան կոմիտէի։ Այս ԿԻՐԱԿԻ, Մէտոնի անտառը Պաղ Աղբիւրին մօտ։ Առատ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ։ Բարձրախօս հայկական երգերու համար եւ պարեր։

Պէլվիլի համար օթօքարը կը մեկնի Էկլիզ տը Պէլվիլէն ժամը ութին։ Երթուդարձ 250 ֆրանք։ Արձանագրուիլ ճաշարան Արթիւր եւ Ռոստոմ խումբի ընկերներուն մօտ։ Անձրեւի պարագային խնջոյք Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան դպրոցի սրահը։

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան համար (նուէրներ մինչեւ Յունիս 24)։

Հայկազեան Նշան հինգ հազար ֆրանք, Տողրամաճեան Տաճատ տասը հազար, Տէմիրճեան Մովսէս տասը հազար, Ճէպէճեան Ստեփան 25 հազար, Սարաֆեան Նուպար հինգ հազար, Կարապետեան Կարապետ տասը հազար, Մանուկեան Աբրահամ հինգ հազար, Տիկին Մանուկեան տասը հազար, Ասլանեան Գարեգին 1500, Գալայճեան Զաւէն երկու հազար, Դաւիթեան Սարգիս երեք հազար, Գալճեան Կարապետ հինգ հազար, Նիկողոսեան Նասիպ տասը հազար, Տիկին Գատէքեան հինգ հազար, Համբարձումեան Կարօ տասը հազար, Հիւրիւզեան Մարգուէ հինգ հազար, Սամուրքաշեան Յարութիւն տասը հազար, Գառնիկեան Ժան հինգ հազար, Տիկին Գարահեան հազար, Տուտճեան Ոսկիան հինգ հազար, Նալպանտեան Ժիրայր երկու հազար, Սնբուբեան Օննիկ հազար, Նալպանտեան Օննիկ 1000, Սինէքիճեան 500, Սիմոնեան 1000, Գառնիքեան Հայրապետ հինգ հազար, Ապահունի հինգ հազար, Հանրի եւ Մարի Ռօզ 5 հազար, Զավուշեան Մուշեղ տասը հազար, Ումն հինգ հազար, Թոմանեան հազար ֆրանք, Նալպանտեան Զատիկ 1100 ֆրանք։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 20 ՅՈՒԼԻՍ • VENDREDI 20 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7633 32e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3444

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

•

Անգարայի Ազգ. Ժողովը արձակուրդ առաւ մինչեւ օգոստոս 15, փոթորկալի շրջան մը բոլորելէ ետք :

Շատեր աննախընթաց կը համարին այս նստաշրջանը, թէ պարզուած տեսարաններով եւ թէ քուէարկուած օրէնքներով:

Ծայրագոյն սաստկութեան հասած էր կուսակցական ճակատամարտը: Կարգ մը նիստերու մէջ ոչ միայն կոպիտ լուտանքներ, այլեւ բռունցքներ փոխանակուեցան:

Երեսփոխան մը «գո՛ղ» կը պոռար ամբաստանեալ նախարարի մը երեսին :

— «Գողի զաւակ գո՛ղ», կը պատասխանէր ամբաստանեալը, կրկնելով լուտանքը (19 Յունիս):

Սովորական երեւոյթ մը դարձած էր խմբովին հեռանալ ժողովէն, կամ ապտակներ ուղղել, փոխադարձաբար :

Դահլիճին դէմ դիրք բռնած էին երեք ընդդիմադիր կուսակցութիւններ —Հալք, Միլլէթ եւ Հիւրրիյէթ (վերջինը՝ կառավարական կուսակցութենէն անջատուած թեւ մը):

Եւ սակայն Ատնան Մենտերէս պարտութեան մատնեց բոլորն ալ, շնորհիւ իր հոսանքին ջախջախիչ մեծամասնութեան :

Այդ նոյն մեծամասնութիւնը բացառիկ օրէնքներ ալ քուէարկեց, ջլատելու համար ընդդիմադիրներուն ապագայ գործունէութիւնը :

Սահմանափակուեցան մամուլի, ժողովի եւ հրապարակային քննադատութեան իրաւունքները, հակառակ ուժգին եւ աղմկալի ցոյցերու :

Մասնաւորապէս խիստ է մամուլի օրէնքը, որ երկարատեւ բանտարկութիւն եւ ծանր տուգանքներ կը տրամադրէ անսաստողներուն :

Այլեւս առտուն կանուխ արթնցողը չի կրնար թերթ հրատարակել, ճակատ յարդարելու համար կառավարութեան դէմ : Հրապարակային ժողովներն ալ ենթակայ են խիստ կաշկանդումներու, մինչեւ նոր ընտրութիւններ :

Քուէարկուեցան ուրիշ օրէնքներ ալ, թեթեւցնելու համար տնտեսական եւ դրամական տագնապը, որ անտանելի չափերու հասած է :

Տեսնելով որ Մ. Նահանգները հոգեշահ քարոզներ կը կարդան, փոխանակ վճարելու 300միլ. տոլ.ի նոր վարկը, կառավարութիւնը սահմանափակումներ հաստատեց նաեւ տնտեսական ճակատին վրայ :

Այսպէս, «ազգ. պաշտպանութեան» օրէնք մը խստօրէն կը կաշկանդէ առեւտրական գործառնութիւնները:

Շահու համեմատութիւններն ալ ճշդուած են, 10, 20 կամ 30 առ հարիւր, համաձայն իւրաքանչիւր առեւտրական դասակարգի :

Նոյնքան խիստ պայմաններ դրուած են արտածումի եւ ներածումի համար : Տեսակ մը «ղեկավարեալ տնտեսութիւն», որ կոչուած է թէ դրամ ճարելու եւ թէ դրամին արժէքը պահելու :

Առեւտրականները ահուդողի մատնուած են արդէն :

Օրէնքը ոչ միայն կը խանգարէ իրենց առեւտրական հաշիւները, քանի որ շատերը մեծագումար ներածումներ կատարած են ամիսներ առաջ, այլ եւ ծանր պատիժներ կը տրամադրէ, — բանտարկութիւն, տուգանք, ապրանքի գրաւում, խանութի փակում եւն.:

Իրազեկներ կը կարծեն թէ ի վերջոյ այս օրէնքն ալ կրնայ ունենալ այն հետեւանքները ինչ որ 1943ի Ունեւորութեան տուրքը, երբ հազարաւոր ոչ-իսլամ առեւտրականներ մոխիրի վրայ նստան :

Բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ այս բացառիկ տնօրինութիւնները պիտի ստեղծեն շատ աւելի բարդ կացութիւն մը, քաղաքական թէ տնտեսական տեսակէտով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉ ՈՐՈՇԵՑԻՆ ՆԵՀՐՈՒ, ՆԱՍՐ, ԹԻԹՕ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՄԷՋ

Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, Փարիզէն մեկնելով Եուկոսլաւիոյ Փուլա նաւահանգիստը իջաւ առջի օր, յետոյ գնաց Պրիոնի կղզին, ուր իրեն կը սպասէր մարեշալ Թիթօ: Այս վերջինը առտուն նոր տեսակցութիւն մը ունեցած էր Եգիպտոսի նախագահին՝ գնդ. Նասրի հետ: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ երկու երկիրներուն միջեւ, որոնց քաղաքականութիւնը հիմնուած է գործօն համակեցութեան վրայ, հեռու՝ զանազան խմբակցութիւններէ :

Նեհրուի ժամանումէն անմիջապէս ետք սկսան երեք վարիչներուն խօսակցութիւնները: Օրակարգի խնդիրներէն մէկն էր համայնավար կուսակցութեան նոր ուղեգիծը, իբրեւ հետեւանք Ստալինի մասին կատարուած մերկացումներու: Անշուշտ Ալժերիոյ խնդիրն ալ քննուեցաւ, բայց բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Նեհրու եւ Թիթօ կը զգուշանան որեւէ միջամտութենէ : Հնդկաստանի վարչապետը Փարիզէն մեկնած ատեն ըսաւ թէ միտք չունի հանդիպելու ալժերիական պատուիրակութեան հետ, որ Եուկոսլաւիա կը գտնուի: « Ես այստեղ չեկայ խնդիրներ լուծելու, այլ կարծիքներ փոխանակելու: Մենք հասկցանք Ֆրանսական կառավարութեան տեսակէտը բազմաթիւ խնդիրներու մասին եւ կը յուսանք թէ կրցանք հասկցնել մեր տեսակէտները : Այլեւս Ֆրանքօ-Հնդիկ խնդիրներ չկան. բոլորն ալ կարգադրուած են: Անշուշտ տարբեր տեսակէտներ կան Ասիոյ, Ամերիկայի կամ Եւրոպայի վերաբերեալ խնդիրներու մասին: Պատմութիւնը եւ աշխարհագրութիւնը մեծ դեր կը կատարեն հարցերու քննութեան մէջ: Աշխարհը կամաց կամաց կը մօտենայ, դիւրացնելով խնդիրներու լուծումը»:

Ալժերիոյ մասին եղած հարցումի մը առթիւ, Նեհրու յայտարարեց .

— Կը հաւատամ թէ Ֆրանսա անկեղծօրէն խաղաղութիւն կ'ուզէ: Կ'ուզեմ որ կռիւը դադրի եւ Ալժերիոյ խնդիրը կարգադրուի խաղաղօրէն, ապահովելով բոլոր կողմերուն շահերը :

Նեհրու հաստատեց թէ Եուկոսլաւիոյ մէջ պիտի խօսին բոլոր կարեւոր խնդիրներու մասին, մէջն ըլլալով Միջին Արեւելքի հարցերը : «Պարզապէս կարծիքի փոխանակութիւններ պիտի ունենանք եւ ոչ թէ ժողով պիտի գումարենք խնդիրներ լուծելու համար»:

Առաջին տեսակցութեան ատեն երեք վարիչները խօսակցեցան աւելի քան հինգ ժամ: Երեքն ալ գիտէին որ ալժերիական պատուիրակութիւնը յուշագիր մը պիտի ներկայացնէ: Այս պատուիրակութեան պետը, Ֆերհաթ Ապպաս յայտարարեց թէ յուշագիրը պիտի ներկայացնեն, եթէ նոյնիսկ երեքէն միայն մէկը հաւանի ընդունիլ: Պատուիրակները իրենց յոյսը դրած են Եգիպտոսի նախագահին վրայ : Ամէն պարագայի մէջ, անոնք վճռած են շարունակել պայքարը Ֆրանսայի դէմ : Ֆերհաթ Ապպաս յայտարարեց .

— Դիմադրութիւնը պիտի շարունակուի որքան ատեն որ պէտք ըլլայ: Մենք համաձայն ենք Ալժերիոյ անկախութիւնը իրագործելու բանակցութեամբ, եթէ Ֆրանսա կը հաւանի. այլապէս պիտի ստանանք զինու զօրութեամբ: Ֆրանսա կը սխալի, եթէ կը կարծէ թէ կրնայ դիմադրութիւնը խորտակել հարիւր հազարաւոր զինուորներով. վասն զի տասը միլիոն Ալժերիացիներ կը գտնուին դիմադրութեան կոնակը »:

× Երկրորդ խօսակցութենէ մը ետք, Նեհրու եւ գնդ. Նասր Գահիրէ մեկնեցան:

ОՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՆՈՐ ԱՂԱՆԴ ՄԸ.—«ԵԿԵՂԵՑԱՊԱՇՏԱՆ»

Իբրեւ թէ եղածները բաւական չըլլային, նոր աղանդ մը եւս կազմուած է Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ:

Այս նոր ճակատը կը գործէ իբրեւ «Կիլիկեան Աթոռի պաշտպանութեան համախմբում»:Ունի *Եկեղեցապաշտպանկանանց* թեւ մըն ալ, որ յաճախ մարտական ելոյթներ կը կազմակերպէ, մասնակցելով ցոյցերուն, ճառեր խօսելով կամ... եկեղեցի գրաւելով :

Ամէնքդ ալ կը յիշէք այն տեսարանները որ պարզուեցան Անթիլիասի մէջ, կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ, երբ խումբ մը օրիորդներ եւ տիկիններ գիշերանց դիրք բռնած էին մայր–տաճարին մէջ, խափանելու համար ընտրութիւնը :

Աւելի վերջը, ուրիշ հատընտիր խումբ մըՀալէպի Քառասնից Մանկանց եկեղեցին խուժեց առաջնորդութեամբ Մատամ Խօժէնիի, երբ կաթող. տեղապահը կը պատարագէր եւ կը քարոզէր, Ապրիլեան Սգահանդէսին առթիւ:

Թերթերը գրեցին թէ ցուցարարները պայուսակ մը լեցուն լոլիկ եւ ուրիշ նիւթեր տարած էին, աւելի գործնական ձեւ մը տալու համար ցոյցին :

Վերջին թղթաբերէն կ'իմանամ թէ հրապարակային ժողովները եւ ճառերը կը շարունակուին, միշտ մարտական տրամադրութեամբ :

Զգայացունց յայտարարութիւն մը, այս առթիւ :

Պէյրութի մէջ սարքուած «եկեղեցապաշտպան» ցոյցի մը առթիւ, ամէնէն կրակոտ ճառը կը խօսի կէս-ռամկավար, կէս – յառաջդիմական բանաստեղծ մը, Վահէ Վահեան (Ապտալեան), ափ ի բերան ձգելով նոյնիսկ իր հետեւորդները :

— *« Այս ժողովուրդը որ գլուխ չծռեց Յակոբեաններու, Լենկթիմուրներու եւ Ճինկիզխաններու, հիմա ափ մը ողորմելիներո՞ւ գլուխ պիտի ծռէ :*

... Ի հարկին մինչեւ ո՞ւր պիտի երթանք, — Մինչեւ ծա՛յրը: Յաւով պիտի ընդունինք մեր մարմինէն անջատումը հատուածի մը »:

Ահաւասիկ «թոկից փախած» մը եւս, որ ջուր կը լեցնէ կրակին վրայ, ոգեւորելու համար «եկեղեցապաշտպան» աղանդաւորները :

Ուրեմն, դէպի մարտ:Մինչեւ ծայրը... սանձակոտոր խելագարութեան :

Չէ՞ք յիշեր ձեր մանկութեան օրերէն մնացած ոտանաւոր մը, կարդալով այս ծայլվարական մարտակոչը .—

Մի վազեր այդքան արագ ,
Իմ աղուորիկ նապաստակ,
Շատ պզտիկ ես տակաւին,
Թաթիկներդ կը յոգնին ...

ՎԱՀԷ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Ֆրանսայի Համայնավար Կուսակցութեան 14րդ համագումարը բացուեցաւ չորեքշաբթի, Հաւրի մէջ, Մարքսի եւ Լենինի մեծադիր լուսանկարներուն շուքին տակ: Ստալինի պատկերը չկար: Ներկայ էին 800 պատգամաւորներ, հրաւիրեալներով՝ աւելի քան հազար հոգի: Ընդհ. քարտուղարը, Մորիս Թորէզ, զեկուցում տալով նախ ջանաց փարատել Խրուշչեւի յայտնութեանց առթիւ ծագած անորոշութիւնը : Հաստատեց թէ «Ստալին շատ մը առաւելութիւններու հետ ունէր ժխտական գիծ մը»: Յետոյ բացատրեց թէ Ստալինի անձին շուրջ ստեղծուած պաշտամունքը, որ հակառակ է « Լենինեան սկզբունքներուն», մեծապէս վնասեց միջազգային համայնավարութեան դատին :

Առանց ծանրանալու երեք շաբաթ առաջ Խրուշչեւի ճառին հանդէպ իր բռնած աւելի քան վերապահ դիրքին վրայ, Թորէզ շնորհաւորեց խորհրդային համայնավարներու ծառայումը « անհատի պաշտամունք»ին դէմ եւ աւելցուց. — «Այսպիսի բանի կարելի չէ հանդիպիլ քաղքենի կուսակցութեանց մէջ: Միւնիխի կամ Տիէն Պիէն-Ֆուի մարդիկը կատարեցի՞ն իրենց ինքնաքննադատութիւնը »:

Ապա շեշտեց թէ ռուսական ինքնաքննադատութեան «քաջութեան» օրինակը մեծապէս ամրապնդեց ռուս բանուորներուն հաւատքը : Շնորհաւորեց Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը իր « լայն հասկացողութեան» համար, քանի որ «առանց կուրօրէն հետեւելու խորհրդային 20րդ համագումարին հրահանգներուն, կրցաւ սրբել անհատի պաշտամունքին հետքերը»: Այս առթիւ ցաւ յայտնեց նաեւ Եուկոսլաւիոյ հանդէպ Ֆրանսայի համայնավարներու գործած « սխալներուն» համար :

Համագումարին կը մասնակցին 21 օտար պատգամաւորութիւններ : Թորէզ յարձակեցաւ Ալժերիոյ նախարար Լաքոստի բռնած դիրքին դէմ: Շնորհաւորեց Իսլանտացիները, որոնք կը պահանջեն ամերիկ. զօրքերուն հեռացումը : Ամբաստանեց Մ. Նահանգները թէ խռովութիւններ կը ստեղծեն Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու մէջ: «Փոզնանի վերջին խռովութեանց պատասխանատուն Մ. Նահանգներն են»:

Գալով ներքին ճակատին, Թորէզ յայտարարեց թէ Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը յունուարէն ի վեր արձանագրած է 40.000 նոր անդամներ եւ ստեղծուած են 343 նոր բջիջներ: Բայց եւ այնպէս, խոստովանեցաւ թէ «որոշ տկարութիւն մը կը նշմարուի շարքերուն մէջ, մասնաւորաբար հանքերու եւ մետաղագործութեան բանուորներուն եւ երիտասարդական կազմակերպութիւններուն

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Անցեալ շաբթու գրած էինք թէ Պոսթընի մեր ընկերներէն Տոքթ. Լեւոն Տաղլեան 5000 տոլար հաւաքած է խումբ մը բարեկամներէ, Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանին համար :

« Ազդակ »էն կ'իմանանք թէ Նիւ Եորքի ընկերներէն Արշաւիր Շիրակեան եւս տասը հազար տոլար հաւաքած է, նոյն նպատակով :

Երկու գումարները դրուած են Զարեհ կաթողիկոսի տրամադրութեան տակ:

40 ՀԱԶԱՐ ՖՐԱՆՔ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Յուլիս 15ին Վալանսի Հայերը դաշտահանդէս մը կազմակերպած էին Պէլ Մէօնիէռի գեղատեսիլ դաշտավայրին վրայ: «Արաքս» երգչախումբն ալ կը մասնակցէր իր գեղեցիկ երգերով : Այս առթիւ Տիկին Անտոնեանի եւ Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի առաջարկով հանգանակութիւն մը կատարուեցաւ ի նպաստ Ալժերիոյ զինուորներուն եւ անոնց ընտանիքներուն: Քանի մը ժամուան մէջ գումարը հասաւ քառասուն հազար ֆրանքի, զոր յանձնեցին Նահանգապետ Պ. Քամիյ Վերնէի, երբ դաշտահանդէսին վերջաւորութեան կ'այցելէր հայկ. գաղութին :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կ'իմանանք թէ Յուլիս 10ին Վիէննայի մէջ գործողութեան մը հետեւանքով մեռած է ծանօթ առեւտրական Վահան Սիւրմէեան՝ եղբայրը հանգուցեալ Արտաւազդ արք.ի :

ՎԱՀԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

(ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

●

Բ.

Պահ մը երեւակայեցէք իշխանը: Ճիշդ ու ճիշդ մեր «Արծուիկը»:

Ինչե՜ր խօսեցաւ արիւնը իրեն՝ երբ կը սուրար Արաբիայէն դէպի Հայաստան: Ահա կը վերադառնայ դարձեալ օտարութեան, ինչ որ նոյնն է ըսել՝ գերութեան: Իշխան է, — բանակ չունի: Իշխան է, — ժողովուրդ չունի: Բայց իշխանը ծնած է իշխան, արիւնով իշխան, հոգիով իշխան: Կարելի՞ է համակերպիլ, ընդունիլ գերութիւնը: Իշխան կը նշանակէ տիրակալ, ու տիրակալ հոգիները չեն կրնար դառնալ տէրընկալ (սումբ), խոտի հաւասար եւ ոտնակոխան: Ոչ իսկ պաշտօնակալի պատրանքով:

Արաբական արքունիքին մէջ, ի զո՜ւր կը յորդորեն հրաժարիլ Հայաստանէն, մոռնա՜լ ատրուկներու երկիրը, ուրանա՜լ պատմութիւնը: Կը մերժէ Գողթնացին:

Իշխան ծնիլ եւ ծառայե՜լ օտարին: Արիւնով իշխան, հոգիով իշխան, պատմութեամբ իշխան, եւ ենթարկուի՜լ սպատակողին: Կը մերժէ Գողթնացին:

Իր աչքերը լեցուած են հայրենի բնանկարներով, հոգին՝ սէգ Մասեաց պատկերով, յիշողութիւնը՝ ապստամբ Արաքսի կամրջաքանդ ուժին պատմութիւններով: Ո՛չ, իշխան է ծներ ու կը մնայ իշխան, հա՛յ իշխան: Կը մերժէ փառք ու պատիւ:

Արաբական արքունիքը չի յուսահատիր, սակայն: Կ'աշխատի փրկել արժէքաւոր այս երիտասարդը համակերպութեան հրաւիրելով, մահուամբ սպառնալով, արաբական աշխարհակալութեան անծիր հորիզոնները ցոյց տալով, — արծիւ ես, ճախրէ՛ որքան կրնաս:

Բայց իշխանը իշխանութի՜ւն կ'ուզէ, իր հայրենի հողերուն վրայ ապրելու իրաւո՜ւնք, հայրենի աւանդութիւններով միայն: Իշխանը Հայաստա՜ն կ'ուզէ: Ի՞նչ կ'արժէ իշխան ըլլալ եւ չունենալ երկիր: Կամ ըլլալ իշխան՝ բայց ապգուրաց իշխան: Գողթնացին ազնիւ իշխան է, Հայութեան իշխան:

Կը ցնցուին Արաբները, — «անժառանգ արարին յիշխանաց» Հայաստան աշխարհը, միանգամընդմիշտ զսպելու համար Արաքսը՝ որ կամուրջ կը քանդէր, բայց ահա դարձեալ կ'ընձիւղի հայկական ինքնիշխանութեան ոգին: Կը յամառի՜, կը յամառի Գողթնացին:

Ծարահատ, կը տրուի վճիռը: Եւ իշխանը կը գլխատուի 738 թուականին, Մարտ 18ին, Աւագ Երկուշաբթի, յետ միջօրէին:

⁂

Հայոց եկեղեցին իւրացուց այս իշխանը: Զօրական էր՝ ըրաւ մարտիրոս: Իշխան էր՝ ըրաւ սուրբ, անոր կեանքին շուրջ հիւսելով քրիստոնէական վկայաբանութեան դրուագ մը:

Թերեւս... վիպասանութիւն է վկայաբանութիւնը, յօրինուած Երաշխաւորաց վանքին վանահայր Արտաւազդ վարդապետի կողմէ, ցոյց տալու համար հայկական անձնազոհութեան չափը՝ մարտիրոսութեան մը օրինակով:

Բայց այս դէպքը, դրական կամ իրական, որ 1200 տարիներու մէջէն, մեր նոյնքան գեղեցիկ աւանդութիւններուն հետ, եկեր հասեր է մեզի, ուրիշ էջ մըն ալ ունի: Արդարեւ, ինչպէս կ'ըսէի այս ճառին սկիզբը, կնոջական սիրտ մը, զոր «քոյր» կ'անուանէ նոյն պատմութիւնը, կը հիւսէ սքանչելի ողբերգ մը, որ Հայոց գրականութեան պատմութեան մէջ կը փայլի ինչպէս գոհար մը՝ հեղինակող աղջկան երաժիշտի եւ բանաստեղծի շնորհքներուն վկայութիւն մը միաժամանակ, ճիշդ ինչպէս, նոյն շրջաններուն, ուրիշ աղջիկ մը, Ստեփանոս Սիւնեցիի քոյրը, եկեղեցական տաղեր կը յօրինէր ու կ'երգէր Փառնիի ձորին մէջ, թերեւս ողբալով նաեւ իր եղբօր եղերական մահը, զոր պատմած եմ այլ տեղ:

Ո՞վ է, սակայն, այս աղջիկը, որ, կրօնական երանգի մը տակ, կ'երգէ իր զգացումներուն ապրշումէ կապը Գողթան իշխանին հետ, — լո՜ւռ կը մնայ պատմութիւնը եւ ժամանակը չէ, հիմա, կատարել այդ պրպտումը:

Կ'ուզէի միայն ըսել ձեզի թէ հրաշալի՜ է տաղաչափութիւնը: Ամբողջ շարականը կը բաղկանայ հինգ տունէ եւ ամէն մէկ տուն կը վերջանայ՝ նոր ստորոգելի մը ընծայելով իշխանին: Աւելցնեմ որ ստորոգելիներուն այդ շարայարութեան մէջ կը նշմարուի աստիճանաբար բարձրացող տենչ մը կամ տենդ մը՝ աւելի գովաբանելու եւ աւելի փառաբանելու: Այս ձեւով կը ստեղծուի վերամբարձ փաթէթիք մը, որ կը սկսի ֆոն տոլոռէ, ցաւի եւ ողբի մրմունջով, բայց աստիճանաբար կոծին կը տրուի յուզական բարձրութիւն, տարածութիւն ու խորութիւն, մինչեւ որ պայթի յուզումը՝ երբ «ընտրեալ յԱստուծոյ» սիրականը կը դառնայ «ընտրեալ յԱզատաց», Հուսկ յետոյ, տոէֆոլոժիէ վերջին կանչով մը, «Գողթնեա՛ց իշխեցող»:

Ժամանակ է ձեզի յայտնելու այդ իշխանին անունը, — Վահան Գողթնացի:

Պատմական վէպի հեղինակներուն կը թողում նկարագրել ու վերլուծել Վահան Գողթնացիին քաղաքական եւ հոգեբանական բո՛ւն տրամը, որու կրօնական ծեփ մըն է զարկած ժամանակը՝ հասկնալի փութկոտութեամբ մը: Այստեղ հարկ կը համարիմ միայն մատնանշել թէ բարդ է մարդկային հոգին ու խոր, այնպէս որ պէտք չէ գոհանալ ժամանակագրական նպաստով, որ կեղեւ է յաճախ: Ինչպէս Աւետարանիչներու անճարակ շարադրութեան տակ, — ոչ իսկ ժամանակագրութիւն, — վերլուծող միտքը կրնայ հասնիլ, պեղելով ու պեղելով, մինչեւ հոն, ուր ժամանակին տագնապը տրամ մը ստեղծած է Յիսուսի հոգիին մէջ՝ Աւետարաններու նկարագրածէն տարբեր, նոյն ձեւով կարելի է պեղել Գողթնացիին հոգին եւ հասնիլ տրամին բո՛ւն խորհուրդին, գտնել ինքնիշխանութեան ազգայի ոգին, — այնքանը կատարեցի թելադրանքի ձեւով կամ, եթէ կ'ուզէք, իբրեւ տիափազմ:

Այժմ թողունք Գողթնացի իշխանը եւ տանք պատճառաբանութիւնը, որ զիս մղեց 12 դար ետ դառնալ՝ ձեզի ներկայացնելու համար այս ներածականը, յետոյ, ինչպէս գուշակեցիք արդէն, դէմ յանդիման դնելու համար երկու Վահանները, — Գողթնացի իշխանը՝ Վահան Խսրովեան եւ մեր ողբացեալ ընկերը՝ Վահան Նաւասարդեան:

Հանդիտութեան ի՞նչ եզրեր կան երկուքին միջեւ:

Անո՞ւնը, զոր կը կրեն երկուքն ալ: — Ո՛չ:

Երկի՞րը, որ կ'իյնայ Արաքսի աղեղին շուրջ՝ պարփակելով Արցախն ու Գողթն, ուր ծնած են երկուքը: — Ո՛չ:

Տեսէք թէ ո՛ւր է հանդիտութիւնը:

(Շար.) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ո՞Վ Է ՆԵՀՐՈՒ

●

Խաղաղութեան մեծ ախոյեանը Հնդկաստանի վարչապետ՝ Նեհրու պտոյտ մը կը կատարէ այս միջոցին, իր միջնորդութիւնը առաջարկելով խռովայոյզ երկիրներուն: Փարիզէն ալ անցաւ, ծրագիր մը ներկայացնելով Ալժերիոյ մասին եւ չուեց դէպի Եուկոսլաւիա, տեսակցելու համար Մառեշալ Թիթոյի եւ Եգիպտոսի նախագահ Կամալ Նասրի հետ:

Ճաւահարլալ Նեհրու չափազանց բարդ անձնաւորութիւն մըն է, Ասիացի մը՝ թրծուած արեւմտեան ազատականութեան գաղափարներով: Զաւակն է Քաշմիրցի հարուստ ընտանիքի մը, կրօնքով պրահման: Հայրը իրաւաբան մըն էր եւ ուզեց «յեղափոխական» դարձնել տղան:

Տասնըհինգ տարեկանին Մեծն Բրիտանիա ղրկուեցաւ, ուսանելու համար: Քէմպրիճի համալսարանին մէջ էր որ սորվեցաւ «ազատականութեան» սկզբունքները, զէնք մը զոր յետոյ դարձուց Մեծն Բրիտանիոյ դէմ: 1912ին երբ Հնդկաստան վերադարձաւ, Քէմպրիճի շեշտով կը խօսէր:

Այդ թուականներուն էր որ ծանօթացաւ Կանտիին հետ, հանդիպում մը որ անկիւնադարձ մը եղաւ իր կեանքին մէջ, նուիրուելու համար Հնդկաստանի հանրապետութեան կառուցման եւ ազատագրութեան: Թէեւ շատ յաճախ կը խոստովանէր թէ չէր հասկնար Կանտին եւ համաձայն չէր անոր հետ:

Փաստօրէն երկուքն ալ համաձայն էին մէկ կէտի շուրջ, — ազատագրել Հնդկաստանը: Բայց Կանտին սուրբ մըն է, Նեհրուն արդիական քաղաքագէտ մը:

«Կանտիի ազդեցութիւնը վրաս, երիտասարդութեանս, մեծապէս պարզ ձեւի մը վերածեց կեանքս: Դադրեցուցի ծխելը, երեք գլխաւոր պատճառներով, նախ դրամի վատնում էր, Հնդկաստան աղքատ երկիր մըն է, ծխելու համար վատնած դրամս կրնար լաւագոյն օգտագործուիլ: Երկրորդ, կարգապահութեան համար, ինչո՞ւ գերի դառնալ սովորութեան մը: Երրորդ, եթէ պէտք չէ որ ծխեմ հանրութեան առջեւ, ինչո՞ւ պէտք է ծխեմ առանձնութեան մէջ»:

Յաջորդող երեսուն տարիները, Նեհրուի կեանքը անցաւ բանտերուն մէջ եւ ճամբորդութեամբ: Բանտային կեանքի մասին կ'ըսէ թէ՝ այն առաւելութիւնն ունի որ խաղաղ մտքով կը խորհրդածես:

Կանտի գծելով Նեհրուի պատկերը, 1938ին, կ'ըսէր. — «Ան իր մէջ ուժը ունի դարձնելու Հնդկաստանը կամ շատ լաւ կամ շատ գէշ... Լայն ժողովրդականութիւն կը վայելէ, ունի զօրաւոր կամք մը եւ կը ձգտի դէպի յստակ նպատակ մը, կորով, կազմակերպելու կարողութիւն, տաղանդ, խստութիւն նաեւ մեծ սէր մը հանդէպ իր ժողովուրդին, տեսակ մը արհամարհանք հանդէպ տկարներուն եւ անկարողներուն... անդուսպ փափաք մը գործելու, աւլելու եւ մէկ կողմ նետելու ինչ որ անհաճոյ է իրեն, որպէսզի նորը վերաշինէ»:

Երբ 1939ին Բ. աշխարհամարտը պայթեցաւ, Նեհրու բողոքեց Լոնտոնի կառավարութեան դէմ, որ կ'ուզէր Հնդկաստանը պատերազմիկ ուժ մը դարձնել: Յետոյ 1940 Սեպտեմբերին, Խորհրդարանին քուէարկել տուաւ առաջարկ մը թէ Հնդիկները կը բաժնուին Բրիտանիայէն, որու հետեւանքով դարձեալ բանտարկուեցաւ: Նեհրուի կեանքի մեծագոյն թուականը 1947 Օգոստոսին էր, երբ Հնդկաստանի փոխարքան՝ Լորտ Մաունթպէթընի եւ Մուհամէտ Ալի Ճինահի հետ կը ստորագրէր Հնդկաստանի անկախութեան հռչակումը:

Հնդկաստան կը նշանակէ Նեհրու: «Նոյնիսկ հնդիկ համայնավարները գիտեն թէ Նեհրուի ժողովրդականութիւնը եւ ազդեցութիւնը այնքան մեծ են որ իրենք չեն կրնար պայքարիլ ճակատ ճակատի», կը գրէ Ամերիկեան թերթ մը:

Նեհրուն է որ Հնդկաստան Ասիոյ երկրորդ երկիրը դարձուց, թէեւ տակաւին սովն ու հին աւանդութիւնները աւերներ կը գործեն: Կը յուսայ երկրորդ հնգամեայ ծրագրին տեսնել պսակումը իր երկարամեայ ասպարէզին: Կ'օգտուի Չինաստանի փորձառութենէն: Հնդկաստան ճարտարարուեստական յեղափոխութեան մէջ է: Առաջին հնգամեայ ծրագիրը վերջացաւ 1956 մարտին եւ գերազանցեց բոլոր առաջադրութիւնները:

Նոր ծրագրին նիւթականը դժուարութեանց պիտի մատնէ, որովհետեւ անհրաժեշտ է վեց հարիւր միլիոն ոսկի, ինչ որ Հնդկաստան չի կրնար ճարել առանց վտանգելու իր չէզոքութիւնը:

— «Չէզոքութիւն բառը չեմ սիրեր: Բառ մը որ սովորաբար կը գործածուի պատերազմի ատեն եւ խաղաղութեան ատեն կը նշանակէ տեսակ մը պատերազմի չէզոքութիւն: Ընդհակառակն Հնդկաստանի չէզոքութիւնը կը նշանակէ թէ երկիրը անկախ քաղաքականութիւն մը ունի», կ'ըսէր վերջերս:

Նեհրու կ'ուզէ չէզոք մնալ, բայց այս չէզոքութիւնը լաւ չեն հասկնար Մ. Նահանգներուն մէջ:

Թէ Խ. Միութիւնը եւ թէ Հնդկաստան կը վախնան Չինաստանի ծաւալումէն, այս է պատճառը որ իրարու կը մօտենան:

Ցարդ Խ. Միութիւնը իր նիւթական եւ արհեստագիտական օժանդակութիւնը առաջարկեց Հնդկաստանի առանց որեւէ փոխարինութեան: Սակայն կրնայ շուտով ծառայութիւն մը խնդրել Նեհրուէն:

«ԿԵՑՑԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

●

Հայդուկ մը, Խեչոյի հրացանը կ'ամբարձնէ գետնէն, ու նահատակի չանթան կը կախէ, որպէս դրօշակ: Հայդուկները բարեւի կը կանգնին: «Կեցցէ Հայաստան»:

Կռիւը կը շարունակուի մինչեւ երեկոյ, թէեւ թափը կոտրած: Զօրքի եւ Քրտերու գնդակները հայու բլուրի փէշերը կը ծակծկեն, իսկ մոսինի գնդակները ահագին իրարանցում կ'առաջացնեն թշնամիի շարքերուն մէջ:

«Կռուեցէք տղերք, կռուեցէք քաջ քաջ»... Մարտական երգի ալիքները կը տարածուին հեռուները, մինչեւ թշնամին, որ կատաղութեամբ կը դիտէ բուռ մը խելագարներու երգելով, պարելով կռուիլը, առանց ըմբռնելու, որ այդ կտրիճներու թիկունքին, սարի նման աներեր կանգնած է, «Կեցցէ Հայաստանը»:

Կամաց կամաց արեւը մայրը կը մտնէ ու մթնշաղի թափանցիկ քօղը կը տարածուի երկրի վրայ: Ամօթ, հազար ամօթ, ի՞նչ պատասխան պիտի տան կնանիներուն երբ վերադառնան տուն, աւելի վայել չէ՞, եթէ անոնց լաչակով ծածկեն գլուխնին, քան թէ տղամարդու քոլոզով: Ծեղով, արիւնով, օխտը պորտով թոռնա, տաղերու չափ ալ անհամար, փառք Աստուծոյ ճշմարիտ հաւատացեալ են սակայն երկու տասնեակ «փլաներու» դէմ սեւերես եղան: Ու ահա առաջ կ'անցնին սէյլաններն ու չէյխերը «սալաֆաթ» կարդալով, Գուրանէն հատուածներ երգելով: Զօրքը կանոնաւոր շարքերով կը հետեւի կրօնաւորներուն, իսկ Քրտերը, ըստ սովորութեան, անհնարին դոռում գոչումով, մէկ մէկու սիրտ տալով, անիծելով, հայհոյելով «փլա» շուներուն, խառնիխուռն առաջ կը շարժին: Եւ սակայն բլուրը գերեզմանատան մը նման լուռ է, եւ ոչ իսկ արձակուող հրացանի մը ձայնը: Երեկոյեան խաւարը թանձրացած է: Ահա Քրտերը, զօրքը զգուշութեամբ կը սկսին բարձրանալ բլուրի փէշերէն: Այդ պահուն, հայդուկներու խումբը մէկտեղուած, ճիշդ հակառակ կողմէն, Անդղայ կամուրջի ուղղութեամբ վար կ'իջնայ բլուրէն: Աթանան ու Խաբականց գիւղերու միջով խոշոր շրջան մը կը դառնայ ու Զարահան Սուրբ Նշան վանքի կողքով կը բարձրանայ Արտոս լեռը ու կը հալի խաւարի ծալքերուն մէջ:

⁂

Տասնեւութ հայդուկներ միայն երկու հազարէ աւելի թշնամիի դէմ ամբողջ ցերեկ մը կռուելէ վերջ. ահա կ'անյայտանան: Այդ մօտ հրաշքը ինչպէ՞ս կարող էր պատահիլ, երբ կռուի բոլոր առաւելութիւնները թշնամիի կողմն էին, հարիւրապատիկ թիւը, ազատօրէն շարժելու հնարաւորութիւնը, ռազմամթերքի անսպառ առատութիւնը, նորանոր, ուժեր ստանալու կարելիութիւնը եւ թերեւս ամենակարեւորը, հայդուկներու մէկ կէտի վրայ գամուած պահելու կարողութիւնը: Ուրեմն ի՞նչ գերբնական զօրութիւն հնարաւոր կը դարձնէր ամէն տեսակէտով անհաւասար կռուի այդ առասպելական ելքը: Հայդուկներէն միայն վեցը զինուած էին կատարելագործուած մոսին հրացաններով, մնացածները սովորական ծխաւոր պերտանկաներ ունէին: Զինամթերք, այնքան միայն ինչ, Սուրբ Թադէոս Առաքեալի վանքէն ելած ժամանակ ունէին փամփուշտակալներու վրայ ու չանթաներուն մէջ: Աւելցնենք եւ այն, որ երեք օրէ ի վեր սոված էին: Այս բոլոր աննպաստ պայմաններու հետ, սակայն գերազանց առաւելութիւն մը ունէին հայդուկները, «Կեցցէ Հայաստան»ը, որ հոգեկան անսահման վէմ մ'էր, խանդավառութեան ներշնչարան մը, մահով անմահանալու մղիչ ոգին:

Ամէն հայ առանց բացառութեան, քիչ թէ շատ ենթակայ է «Կեցցէ Հայաստան»ի հոգեբանական ազդեցութեան, լինի երկրի մէջ, թէ՝ հազարաւոր մղոններով հեռու օտար ափերու վրայ: Ու բնական է, որ յեղափոխական հայդուկը, «Սուրբ Գործին» նուիրուած զինուորը, անձնական կեանքէ ձեռք քաշած, ամբողջ էութեամբ, հոգիին մէջ, սրտին մէջ, արիւնին մէջ զգայ ու բուռն թափով ապրի «Կեցցէ Հայաստան»ը:

«Կեցցէ Հայաստան»ը Հայու ազգային անմար ոգին է, անդին հարստութիւն մը դարերու խորքէն եկած մեծարժէք ժառանգութիւն մը մեր նախորդներէն մեզի փոխանցուած, զոր պիտի ժառանգեն գալոց սերունդները, ինչ ընկերային վարդապետութեան ալ հետեւին անոնք: «Կեցցէ Հայաստան»ը հայ ժողովուրդի տեւականութիւնն է, ազգի ողնայարը:

(4) ՄԱԼԽԱՍ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

●

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ չինարար - ներու 18 հոգինոց պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Էրլ Սմիթի, Խ. Հայաստան այցելեց ճարտարապետական կազմակերպութեանց հրաւէրով: Օդակայանին մէջ դիմաւորելու գացած էին շինարարութեան նախարարը, ճարտարապետներու միութեան նախագահը, մամուլի ներկայացուցիչներ եւն.: Հիւրերը երկու օր մնալով այցելեցին բոլոր մեծ եւ լաւագոյն նորակառոյցները, հին հայկական ճարտարապետութեան յուշարձանները եւայլն:

«ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ» անունով բժշկական նոր թերթ մը պիտի հրատարակուի, հայերէն, Օգոստոսէն սկսեալ: Տարեկան վեց թիւ լոյս պիտի տեսնէ, ամէն մէկը հինգ տպագրական մամուլով: Առողջապահական այս թերթին մէջ պիտի հրատարակուին գիտական նոր նիւթեր, հանրապետութեան առողջապահական հիմնարկներու կեանքի մասին յօդուածներ եւայլն:

ՄԵԾ ՎԻՊԱՍԱՆ ՐԱՖՖԻԻ պատկանող իրեր, լուսանկարներ եւ գիրքեր ղրկած է Լոնտոնէն Րաֆֆիի թոռն Արշակի այրին — Րաֆֆիի սենեկադրեասը, գրասեղանի կաղամարը, ծխատուփը, ծրխամորճը, երկու լուսանկարները, 1884-ին Րաֆֆիին նուիրուած մեծ գրիչ մը, մարմարեայ սալիկ մը եւ գրողին ընտանեկան լուսանկարներ, 14 հատ: Գիտութեան ակադեմիայի գրականութեան եւ արուեստի թանգարան ղրկուած են նաեւ Աղուաններու կաթողիկոս Ե. Հասան — Ջալալեանի «Պատմութիւն»ը (1839ին Շուշի տպուած), Սարգիս վարդապետ Ջալալեանի «Ճանապարհորդութիւն ի Մեծն Հայաստան» (տպ. 1842, Թիֆլիս) եւ 1829ին Մոսկուայի մէջ տպուած «Մուգայք արարատեան» գիրքը Րաֆֆիի ֆաքսիմիլիով:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գիտութեանց Ակադեմիայի հիւլէական ելեկտրակայանի տնօրէն նշանակուած է ակադեմական Ա. Ն. Գրիգորեանց:

ԷՋՄԻԱԾՆԻ աւազանը որ շինուած է անցեալ դարուն, ոռոգման համար, ներկայիս կ'օգտագործուի մարզական նպատակներով: Ջրամարզական այս վայրը ունի 70 մեթր լայնութիւն, 175 մեթր երկայնութիւն եւ եօթը մեթր խորութիւն, յատակը քարէ սալիկներ: Շինուած են յիսուն մեթրանոց ջրուղիներ: 5 եւ տասը մեթր բարձրութեամբ թռիչքի աշտարակ, ջրաւազանի մեծ մասը յատկացուած է մակուկավարութեան համար: Համահայաստանեան առաջին մարզահանդէսէն ետք տեղի ունեցաւ այդ ընդարձակ վայրին բացումը: Ներկայ էին աւելի քան 16 հազար Երեւանցիներ եւ Էջմիածինցիներ: Լողալու մրցումներէն ետք տեղի ունեցան թռիչքներ:

Ափրիկեւասիական վերջին համագումարին, որ տեղի ունեցաւ Գանատնէկի մէջ, Խ. Միութիւնը չհրաւիրուեցաւ. — թէեւ ասիական եւ մանաւանդ իսլամական պետութիւն մըն է: Զինադադար տալէ օգտուեցաւ տարածելու համար իր ազդեցութիւնը Ասիոյ մէջ: Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի Հնդկաստան այցելութեան գլխաւոր նպատակն էր առաջարկել որ Խ. Միութիւնը հրաւիրուի յաջորդ համագումարին որ տեղի պիտի ունենայ Գահիրէի մէջ

Այդ պահուն Մ. Նահանգները 450 միլիոն տոլարի փոխատուութիւն մը բերին Հնդկաստանի, այսինքն Ռուսերուն առաջարկին հինգ անգամը, թէեւ այս օգնութիւնը նուազ աղմկալից էր քան Ռուսերունը:

Ցանտոնէկի համագումարէն ի վեր Նեհրու կը չհաշտուի Ափրիկէով:

Այսօր ան իր միջամտութիւնը կ'առաջարկէ Ալժերիոյ հարցին համար, թէեւ Փինօն Նոր Տէլհի այցելած ատեն համակերպած էր թէ Ալժերիական խնդիրը ճապէս ֆրանսական է: Նեհրու անյարմար կը նկատէր ալժերիական խնդիրը Ազգաժողովին տանիլ:

Կարգ մը շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Նեհրու տեսակցելով Թիթոյի եւ Նասըրի հետ, պիտի կրնայ չէզոքութեան խմբակցութիւն մը կազմել, ձէեւ Թիթօ բացարձակապէս հակառակ է: Նեհրու պիտի համոզէ Նասըրի թէ Խ. Միութիւնը քիչ մը շատ կը սիրաբանէ իրեն հետ եւ պիտի թելադրէ խոհեմութեամբ շարժիլ Պաղեստինի մէջ: Երեքներու այս ժողովէն ետք, Նեհրու Գահիրէ պիտի երթայ, այլապէս կարեւոր խորհրդակցութիւններ կատարելու համար:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ — 7 Յուլիս, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի դպրոցին ամավերջի հանդէսը:

Ներկայ էին ծնողքներ, աշակերտներ, Կապոյտ Խաչի տիկիններ եւ դպրոցասէր հայրենակիցներ: Դպրոցին տնօրէնը՝ Պ. Մ. Պապուխեան (Վ. Միսաքի) իր բացման խօսքին մէջ շեշտեց. — «Անհրաժեշտ է որ ամէն ղաղութ գուրգուրայ իր ազգ. դպրոցներուն վրայ եւ ջանք չխնայէ անոնց յառաջդիմութեան համար»:

Դպրոցը ունի 63 աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ: Կ'օգտագործէ եկեղեցւոյ սրահը: Թէեւ դասաւանդութիւնները միայն հինգշաբթի օրերը տեղի կ'ունենան սակայն արդար գոհունակութեամբ պէտք է արձանագրել որ շնորհիւ Ֆ. Կ. Խաչի Տիկիններ՝ Ն. Քիպրիթճեանի, Ս. Եօթնեղբայրեանի, Ա. Տէր Վարդանեանի եւ Ա. Քէհէեանի ժրաջան աշխատանքներուն եւ մանաւորապէս ուսուցիչ Պ. Մ. Պապուխեանի անձնուիրութեան բոլոր պատանիներն ալ յաջողած են իւրացնել մեր Այբուբենը:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին աշակերտները: Մեծ գոհունակութիւն էր դիտել եւ լսել հոս ծնած եւ մեծցած մեր պատանիներու եւ աղջիկներու արտասանութիւնները, տրամախօսութիւնները, մեներգ, խմբերգները եւ նուագները: Գովելի ինքնավստահութեամբ մանուկներ եւ պատանիներ բեմին վրայ իրարու յաջորդեցին ու յստակ եւ մաքուր առոգանութեամբ արտասանեցին զողորիկ բանաստեղծութիւններ, քնքոյշ ձայնով երգեցին սիրուն երգեր եւ վերջապէս նուագով եւ տրամախօսութիւններով մթնոլորտը շէն ու զուարթ պահեցին: Յետոյ ներկայացուեցաւ քըքջալիր գաւեշտ մը «Կիրակոս աղային ճաշարանը», դերակատարները բանուոր, յաճախորդներ, խոհարար, մատակարար, սպասարկող եւն. բոլորն ալ դպրոցին աշակերտներն էին:

Ինչպէս բոլոր ներկաները, կը յուսանք որ Կապոյտ Խաչի տիկինները եւ ուսուցիչը պիտի շարունակեն իրենց անձնուէր աշխատանքը, ապահովելով նորանոր յաջողութիւններ: Ժ. Մ.

●

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ (ՔՂԻ)

ՄԱՐՍԷՅԼ — Այս տարի եւս Քղիի Հայր. Միութեան վարչութիւնը Յուլիս ութին կազմակերպած էր իր տարեկան դաշտահանդէսը, Շալէի օդասուն պարտէզին մէջ:

Առաւօտէն հայրենակիցները, եւ բարեկամները ընտանիքներով տեղաւորուած էին սեղաններու շուրջ:

Ուրախալի եւ գնահատելի էր բազմաթիւ երիտասարդներու ներկայութիւնը, կը նշանակէ թէ մեր երէցները յաջողած են այլասերումէ փրկել նոր սերունդին մեծ մասը:

Պ. Պ. Փանոսեանի եւ Համբարձումեան եղբայրներու նուագախումբը կը հնչեցնէր հայկական պարերու ու ազգային երգերու եղանակները: Ժամը չորսին օրուան նախագահը, հայրենակից Լ. Գըլըճեան, շնորհակալութիւն յայտնելով հանդիսականներուն, բեմ հրաւիրեց Միութեան սաներէն փոքրիկն Մոսոյեան, որ յստակօրէն արտասանեց երկու հայերէն կտորներ: Սիրայօժար կը մասնակցէին Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբէն օրիորդներ Իշխանեան եւ Սոլաքեան (արտասանութիւն) եւ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբէն Օր. Ե. Կօշկարեան (հայկական տոհմիկ պարերով): Երգեցին նաեւ օրիորդներ Ժանին եւ Օտէթ Էքինճեան: Աճուրդէն գոյացաւ կլորիկ գումար մը:

Յետոյ, նախագահը բեմ հրաւիրեց հայրենակից Ճարայեանը, որ գրաւոր ճառով մը բացատրեց Միութեան նպատակները. —

Ա) Նիւթապէս ու բարոյապէս օգնել մեր տարեց, հիւանդ ու անկար հայրենակիցներուն:

Բ) Ճերմակ ջարդին դէմ պաշտպանել մեր երիտասարդութիւնը, ծառայելով Նոր Սերունդի փրկութեան աշխատանքին: Այս առաջադրութեամբ, եւ շնորհիւ Միութեանս Ամերիկայի կեդր. վարչութեան օժանդակութեան կը պահենք 15 սաներ, Պէյրութի, Աթէնքի, Փարիզի հայկ. դպրոցներուն մէջ, որպէսզի յետագային իրենց կարգին օգտակար դառնան մեր հայրենակիցներուն, ինչպէս նաեւ մեր ժողովուրդին:

Գեղարուեստական բաժինը վերջացած ըլլալով, մինչեւ ուշ ատեն խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցաւ հայկական ու եւրոպական պարեր, Պ. Ալքագի բարձրախօսով եւ հայկ- նուագախումբին միջոցաւ:

Օ. Ճարայեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԻՒՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Մէյն նահանգին ծերակոյտին անդամ ընտրուած է ընկեր Արտաւազդ Եղոյեան, հանրապետական կուսակցութեան կողմէ. ստանալով 10.244 քուէ: Ընկեր Եղոյեան որ ծանօթ է Արթըր Ջարըս անունով, անդամ էր նահանգին Օրէնսդրական Մարմնին:

ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ հասած են, Եուկոսլաւիայէն, բաւական թիւով Հայեր, ինչպէս կը գրէ Տիկին Աստղիկ Սեզին (ծնեալ Թեհլիրեան), Սողոմոնի եղբօր աղջիկը, որ նոյնպէս հոն գացած է իր եուկոսլաւ ամուսնին հետ:

ՀԱՅ ՕԳՆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ամերիկայի 36-րդ Պատգ. ժողովը գումարուեցաւ Յունիս 17ին Տիթրոյթի մէջ: Յունիս 22ին տեղի ունեցաւ ճաշ, ի պատիւ տիկին Սիրանոյշ Մխիթարեանի, իր գործունէութեան 25ամեակին առթիւ: Երեկոյթը վարեց Տիկին Ս. Համասեղ, իսկ օրուան յոբելեարը ներկայացուց տիկին Զ. Սեւորեան: Կարդացուեցան բազմաթիւ հեռագիրներ: Ընկեր Թանդրճեան խօսեցաւ եւ կարդաց Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի նամակը, որ ընդունուեցաւ ջերմ ծափերով:

ՀԱՅ ՈՒՍՄՈՒՆՔԻՆ համար բացուած հանգանակութիւնը շարունակելով, ծերունի տոքթ. Գ. Վարդապետեան, Հարաւային Ամերիկայի մէջ հաւաքած է կէս միլիոն փեսօ (մօտ 2.800.000 ֆր.), Քալիֆորնիայէն է մօտ երկու հազար տոլար: «Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ 1200 ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ իրենց կոյսը դրած են հանգստեան սնտուկի մը վրայ, ծերութեան շրջանին»: Տոքթորը կը յուսայ ութ - տասը հազար տոլար ալ հաւաքել Նիւ Եորքի մէջ:

ԵՐԱԺԻՇՏ Ռուբէն Գրիգորեան վարած է Պոսթընի նշանաւոր Փափս նուագախումբը, մեծ մասով հայկական յայտագրի մը մէջ: «Հայկական Գիշերը» նոր յաղթանակ մը ապահովեց երիտասարդ երաժշտագէտին:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ Յարութիւն Սարաֆեան Տիարպաքըրի եւ Պիթլիսի մէջ կը կառուցանէ ամէնէն գեղեցիկ եւ արդիական շէնքերը: Պիթլիսի մէջ պիտի շինէ 90 խանութ եւ քսան տուն: Տիարպաքըրի մէջ Հայրօ գիւղաքաղաքին քաղաքապետարանն ու աւազանը, սինեմայի հսկայ շէնք մը, որ մեծագոյնը պիտի ըլլայ ոչ միայն Թուրքիոյ, այլեւ Պալքաններու մէջ եւ պիտի կրնայ տեղաւորել 2400 հոգի:

ԵԳԻՊՏՈՍ որոշեց ընդունիլ Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Համաշխարհային Դրամատան օժանդակութիւնը՝ Ասուանի ամբարտակին կառուցման համար: Այս որոշումը տրուեցաւ ճիշդ այն պահուն, երբ Մ. Նահանգները կը մտածէին ետ առնել օժանդակութեան իրենց առաջարկը, նկատելով որ Եգիպտոս բացասական դիրք մը բռնած է արեւմտեան պետութեանց հանդէպ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (99)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

3. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ՋԱՆԱԶԱՆ ՏԱՐԵՐՔԸ

Նրանք ցած իջան Աշտիշատի վանքի բարձրութիւնից, մտան Եփրատի անտառախիտ ձորը: Այդ միջոցին իշխանը հրապուրեց նրան, ասելով թէ այդ անտառում գեղեցիկ սպիտակ արջեր է տեսել: Ներքինապետը դուրս եկաւ կառքից, ձի նըստեց, որ գնան որսալու: Երբ փոքր ինչ հեռացան եւ մտան անտառի խորքերը, իշխանը ետեւից նետով զարկեց ամբարտաւանին եւ գլուխը ծածկեց թուփերի մէջ...:

Շաւասպ Արծրունին ունէր եւ այլ պատճառներ Ներքինապետին սպաննելու.

Մինչդեռ Լուսաւորչի տոհմը լարուած մաքառման մէջ էր մարմնաւոր իշխանութեան հետ, Հայաստանում աճում եւ հետզհետէ ուժ էին ստանում միւս եկեղեցական տարերքը: Նրանց զօրանալուն նպաստում էր ինքը մարմնաւոր իշխանութիւնը, որպէսզի թուլացնէ պարթեւների ազդեցութիւնը:

Որքան Լուսաւորչի տոհմը սիրելի էր ժողովրդին, նոյնքան նա անտանելի էր դարձել թագաւորներին: Գուցէ այդ ծանրութիւնը այնքան զգալի չէր լինի, եթէ Հայրապետական տունը գտնուէր Արարատից դուրս՝ մի այլ գաւառում: Արշակունի թագաւորները, որոնք, բացի թագաժառանգից, իրանց տոհմից մի այլ թագաւորների չէին ներում Արարատում բնակութիւն ունենալ, — յանկարծ իրանց արքունիքի մօտ գտնում էին մի այլ տուն, մի սրբազան վեհարան, որ ո՛չ միայն համախառն եւ համապատիւ էր արքայական պալատին, այլ նրանից աւելի բարձր յարգանք էր վայելում: Թագաւորից նեղուածները այնտեղ պաշտպանութիւն եւ ապաստան էին գտնում: Եւ այդպիսով, այդ վեհարանը ներկայացնում էր մի հակաթոռ իշխանութիւն, որ թուլացնում էր արքայական գահի բարձր նշանակութիւնը:

Այդ անընդհատ ընդհարումները արդէն թագաւորին այն մտքին էին հասցրել, որ պէտք էր ազատուել Լուսաւորչի տոհմի ճնշումներից եւ ստեղծել մի նոր կաթողիկոսութիւն, որ ամէն յարաբերութիւնների մէջ ենթարկուէր թագաւորի իրաւասութեան: Տիրան Բ.ը առաջինը եղաւ, որ ձեռնարկեց իրագործելու այդ նպատակը: Նրան նպաստեցին մի քանի հանգամանքներ:

Երբ Յուսիկ կաթողիկոսը չարաչար մահուամբ սպաննուեցաւ նոյնիսկ Տիրանից, այդ ժամանակ Լուսաւորչի տոհմի մէջ չգտնուեցաւ մէկը, որ արժան լինէր Հայրապետական աթոռին: Որովհետեւ սպանուած կոթողիկոսի երկու որդիները — Պապ եւ Աթանագինէս — ծնուած լինելով նոյն Տիրան թագաւորի դստրից, եւ ամուսնացած լինելով նրա երկու քոյրերի հետ, արքայական տան հետ այդքան մերձ ազգակցութեան պատճառով, բոլորովին զինուորական կրթութիւն էին ստացել եւ կաթողիկոսութեան վարք չունէին: Իսկ Աթանագինէսի որդի Ներսէսը Կեսարիայում դեռ ուսում էր առնում:

Ահա այդ հանգամանքներից օգուտ քաղելով, Տիրանը Փառէն կամ Փառներսէհ անունով մէկին կաթողիկոս ձեռնադրել տուեց, որը Աշտիշատի վանքիցն էր: Նա կատարելապէս հնազանդւում էր թագաւորին, ամէն գործի մէջ նրա կամքի համեմատ էր վարւում, եւ մինչեւ անգամ շողոքորթում էր նրան:

Այդ ժամանակ եկեղեցականների ապահութիւնը չափ եւ սահման չունէր: Պատմութիւնը թողել է մի քանի զզուելի օրինակներ, թէ որպիսի՛ անարգ միջոցներով այդ աշխարհը ուրացած եւ կեանքից հրաժարուած աբեղաները աշխատում էին հարստանալ, գիւղերի եւ կալուածքների տէր դառնալ:

Յիշեալ Փառէն կաթողիկոսի որդին էր Յովհան եպիսկոպոսը, որ ներկայանում է որպէս մի օրինակելի ապահութիւն: Այդ կեղծաւորը իրան ցոյց էր տալիս վերին աստիճանի ճգնասէր, խստակեաց եւ անփառասէր:

ՐԱՖՖԻ

մէջ, որոնց հանդէպ ցոյց չէ տրուած անհրաժեշտ հետաքրքրութիւն» :

Ապա կոչ ուղղեց Ֆրանսայի ընկերվարականներուն, որպէս զի միշտ ձեռք ձեռքի տան, «Ժողովրդ. ճակատ» մը կազմելու համար: Իր ընդարձակ զեկուցման մէջ ամէնէն աւելի կը ծանրանար այս կէտին վրայ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՍԹԱԼԻՆԻԿՆ ԱԼ ՔԱՇՈՒԵՑԱՒ

Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Մաքիաս Ռաքոզի, որ թէ պետութիւնը եւ թէ կուսակցութիւնը կը վարէր Բ. աշխարհամարտին ղադարումէն ի վեր, հրաժարեցաւ տարիքի բերումով եւ առողջական պատճառներով. բայց իրականին մէջ այն ամբաստանութեամբ թէ «ծանր սխալներ գործած էր անձի պաշտամունքի տեսակէտով եւ վնասած՝ ընկերվարական օրինականութեան»: Իրեն յաջորդեց Էրնօ Կերօ:

Իր հրաժարագրին մէջ Ռաքոզի կ'ըսէ թէ 65 տարեկան է եւ ծանր հիւանդութենէ մը կը տառապի երկու տարիէ ի վեր: Հրաժարագիրը կարդալով Քաղաք. Բիւրոյին առջեւ, ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց թէ բժիշկները արգիլած են շարունակել իր քաղաքական գործունէութիւնը: Ցետոյ հաստատեց թէ ինքնաքննադատութիւն կատարած է քանի մը անգամ, անհատի պաշտամունքի ղատապարտութենէն ի վեր, «բայց իմ գործած սխալներուս հետեւանքները շատ աւելի մեծ էին քան կը կարծէի»: Ցետոյ բացատրեց թէ իր սխալներուն ծանրութիւնն ըմբռնեց Խրուշչեւի մերկացումներէն ետքը: «Համկցայ թէ իմ սխալներս միշտ պատեհութիւն պիտի տան թշնամիներու յարձակման եւ թէ ընկերվարական զարգացումը պիտի տուժէ եթէ չհրաժարիմ»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Նախարարական խորհուրդը արտօնեց որ վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջէ, ելմտական ծրագիրներու քննութեան ատեն: Ինչպէս յայտնի է, բուռն ընդդիմութիւն կը տիրէ տուրքերու յաւելման կամ նոր տուրքերու հաստատման դէմ: Փոքր եւ միջին առեւտրականները կառաջարկեն 300 միլիառ Ֆրանքի փոխառութիւն մը կնքել Ալժերիոյ ծախքերուն համար: Կառավարութիւնը 448 միլիառ Ֆրանքի հասոյթ մը կը պահանջէ ի հաշիւ յառաջիկայ երկու տարիներուն: Ազգ. ժողովը արդէն քուէարկած է կարգ մը նոր տուրքեր, 140 միլիառ Ֆրանք ճարելու համար: Շատ մը ձախակողմեան եւ աջակողմեան երեսփոխաններ ալ հակառակ են նոր տուրքերու :

Նոյն ժողովին մէջ արտաքին Նախարարը տեղեկութիւններ հաղորդեց միջազգային կացութեան մասին: Թունուզի խնդիրն ալ քննուեցաւ, քանի որ բանակցութիւնները դադրած են :

× Առջի օր Թակարշն ինկաւ զինուորական կարաւան մը, Թլեմսենի մօտ: Երկու կողմերն ալ կորուստներ կրեցին : Բուռն ընդհարումէ մը ետք ըմբոստները ետ մղուեցան :

Ահաբեկիչ հրոսախումբ մը երեւան հանուեցաւ Օրանի մէջ: Ձերբակալուեցան 45 հոգի, երկուքը Եւրոպացի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ վեց ամիսէն ութ տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան 25 հոգի, այն ամբաստանութեամբ թէ կապեր ունէին Իսրայէլի լրտեսներուն հետ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին Նախարարը, Տըլըս, փութաց հանդստացնել Եւրոպայի հանրային կարծիքը, յայտարարելով թէ պիտի պահեն իրենց զինեալ ուժերը : Միեւնոյն ատեն խոստովանեցաւ թէ փոփոխութիւններ կրնան կատարուիլ յառաջիկային: «Կարելի է կրճատել զինուորները եւ կատարելագործել սպառազինութիւնները »:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ քաղաքապետութիւնը որոշեց փոխել Սթալինեան հրապարակին անունը եւ վերամկրտել այն բոլոր փողոցներն ու կամուրջները որ ռուս վարիչներու եւ կարմիր բանակին անուններով կը կոչուէին 1945էն ի վեր, երբ կարմիր զօրքը Աւստրիա մտաւ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 18).— Ձոյլ ոսկի 480.000, նափոլէոն 3510, զուից. 3340, անգլիական 4270, քսան տոլարնոց 17.280: Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1090, տոլար 409, զուից. 98, պելժ. 8.05, լիր 0.64, փեզեթա 9.25:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Խանասորի տարեդարձը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապ. Խաչի :

Այս կիրակի ամբողջ օրը :

Լիտրափիլէնի Քաֆէ Պակալի ետեւի զովասուն եւ պաղ առուակին եզերքը :

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժեռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի եւ Կապ. Խաչին :

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ, 117 Ավընիւ Քօրօ, Պար տիւ Շալէի օդասուն պարտէզին մէջ :

Կը նախագահէ Ընկ. Կ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին : Հայկական երգեր, Հայաստանէն նոր ստացուած երգապնակներով :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ: Ժողովրդական գիներ : Մուտքը ազատ է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Փարինաս Իսկիւտարլեան իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Ամասիոյ Հայր. Միութեան եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր տարաբախտ ամուսնոյն՝ ՕՆՆԻԿ ԻՍԿԻՒՏԱՐԼԵԱՆի մահուան առթիւ : Այս կիրակի հանգուցեալին մահուան քառասունքին առթիւ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Տէսինի դպրոցին Յուլիս 15ին տրուելիք դաշտահանդէսը, որ յետաձգուած էր օդին անյարմարութեան պատճառով, կրթական յանձնախումբի եւ Սեբաստացի Մուրատ Ուսումնասիրացի հետ, համաձայնութեամբ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, Մառէի ծանօթ անտառը :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, դպրոցականներու կողմէ : Կը ներկայացուի «Շահաբեր Առեւտուր» կատակերգութիւնը : Ճոխ պիւֆէ եւ առատ ուտելիք :

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ Տէսինի հասարակութիւնը : Անձրեւի պարագային Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

ՎԱՐՁՈՒ ԿԱՄ ԾԱԽՈՒ Է

Թոնփորի մէջ Օգոստոս ամսուան համար ծովուն մօտիկը սենեակներ, մաքուր անկողիններով, իւրաքանչիւրը երկու հոգիի համար: Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն :

Դիմել Տիկին Մեսրոպեանի կամ Պլանշառի,

3 Rue Dolomieu PARIS 5

Tél. POR 27-55

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն : Ծախք՝ Ֆրանսայի համար հարիւր Ֆրանք, արտասահմանի համար երկու հարիւր Ֆրանք :

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն :

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի կազմակերպութեամբ, Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Սէն Լուի Նոր Սերունդի եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերուն :

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, նախկին Եօթնեղբայրեաններու ագարակը:

Ներկայ կ'ըլլայ եւ խօսք կ'առնէ ընկերվարական կուսակցութեան 10 մասնաճիւղի ընդհ. քարտուղար

ՏԱՆԻԷԼ ՄԱԹԱԼՕՆ

Անդամ Նահանգային Խորհուրդի եւ Մարսէյլի քաղաքապետական ժողովի :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին : (Գեղջկական պարեր՝ ղեկավարութեամբ ընկերուհի Ե. Կօշկարեանի):

Եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր ղեկավարութեամբ Նոր Սերունդի նուագախումբին : Մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
Orcival — Château de Cordès
(P. de D.)

Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները:

Օրական՝ 600 Ֆրանք :

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1–30: Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ - երիտասարդուհիները :

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ:

ՎԱՅՐԸ.— Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով : Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կան գեղեցիկ լիճեր :

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի:

Արձանագրութեան համար դիմել ընկ. Եդ. Մավեանին, հեռ.

CEN 06-42

Ամէն օր ժամը 9–10 եւ 14–15 :
Բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ :

ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ Սէն Լու — Կրան Փէն Լուսաւորչական եկեղեցին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի հոգեւոր քոյրերը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, աղօթաժողովի կը հրաւիրեն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը, Սէն Լու-Կրան Փէն Փէն լուսաւորչական եկեղեցիին մէջ : Պիտի քարոզէ Քոյր Տիգրանուհի Մեսրոպեան :

Օր. ՕՏԷԹ ՍԵՐՈԲԵԱՆ
ՅԱԿՈԲ ՍԵԼԹԵԿԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Այնթապլեանի:

Պուլոնեը - Պիյանքուռ — Պէլվիլ

× Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Սելթեկեան հազար Ֆրանք կը նուիրեն Նոր Սերունդի «Հայաստան» Թերթին, հազար Ֆրանք ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման Ֆոնտին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :Կարեւոր օակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21–ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անթուանի «Ընկեր Կարօ»ի ընկերական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Լավիսթ, ընկեր Պօյաճեանի բնակարանը: Ներկայ կ'ըլլայ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Ժամը հինգին խօսակցութիւն համակիրներու հետ, նոյն տեղը:

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, 0 Քլէռ տը Լիւնի սրճարանը, Փլասռ'Իթալի:

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախարբ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Պ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պատգամաւորներու ընտրութիւն : Հաշուետուութիւն :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի եւ Իսի լէ Մուլինոյի Զաւարեան կոմիտէի: Այս ԿԻՐԱԿԻ, Մէտոնի անտառը Պաղ Աղբիւրին մօտ: Առատ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ : Բարձրախօս հայկական երգերու համար եւ պարեր :

Պէլվիլի համար օթոքարը կը մեկնի Էկլիզ տը Պէլվիլէն ժամը ութին: Երթուդարձ 250 Ֆրանք: Արձանագրուիլ ճաշարան Արթիւր եւ Ռոստոմ խումբի ընկերներուն մօտ: Անձրեւի պարագային խընջոյք Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան դպրոցի սրահը :

ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Արաքս երգչախումբը այս կիրակի «Տէր Ողորմեա» պիտի երգէ Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, մասնաւորապէս Ալժերիա ղրկուած հայ եւ ֆրանսացի զինուորներուն առողջ վերադարձին համար: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարին համար խոհարարուհի մը եւ օգնական մը Օգոստոս ամսուան համար :

Դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչութեան:

Imp. «Araxes», 46. Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 21 ՅՈՒԼԻՍ
SAMEDI 21 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7634 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3445

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՐԻՒՂԻ ՃԱՄԲԱՆ

Կիպրոսի տագնապին առթիւ, Անգլիոյ վարչապետը եւ արտաքին գործերու նախարարը քանիցս յայտարարեցին թէ ստիպուած են պաշտպանել քարիւղի ճամբան, թէ իրենց եւ թէ Եւրոպայի համար:

Այդ ճամբուն ջահերէն մէկն ալ մենք եղանք, Սեւրի փոխարէն ստանալով չարաչուք Լօզանը:

Իսկ այժմ քարիւղը բոցեր կ՚արձակէ անոնց դէմ որ չահաբեր մենաշնորհներ ձեռք ձգած էին տարիներ առաջ:

Արաբական աշխարհին ամէնէն յետամնաց երկիրն ալ վերաքննութիւն կը պահանջէ, կրկնապատկելով կամ եռապատկելով իր ստանալիք շահաբաժինը:

Միեւնոյն ատեն, մրցակցութիւնը կը սաստկանայ անգլիական եւ ամերիկեան ընկերութեանց միջեւ, խանգարելով իւրաքանչիւրին քաղաքական եւ տնտեսական հաշիւները:

Իրանի օրինակին հետեւելով, կարգ մը արաբական երկիրներ յաջողեցան աւելի նպաստաւոր պայմանագիրներ կնքել:

Մէկուն օրինակը վարակեց միւսները, լուրջ մտահոգութիւն պատճառելով մենաշնորհեալ ընկերութեանց, որոնք ստիպուած են անցք տալ, Արաբիայէն մինչեւ Լիբանան:

Տարիներ առաջ, դեսպանի մը կամ հիւպատոսի մը սպառնալիքը բաւական էր, լռութեան դատապարտելու համար քարիւղատէր երկրին իշխանութիւնը:

Այսօր մարտանաւերն ու օդանաւերն ալ վախ չեն պատճառեր նորագատ երկիրներուն:

«Արաբական Ձայն»ը եւ մամուլը պարբերաբար կ՚ազդարարեն թէ արաբ ազգը հարիւր միլիոնի ուժ մը կը ներկայացնէ, Մարոքէն մինչեւ Իրաք:

Յաճախ շատ աւելի ընդարձակ հեռանկարներ կը պարզեն, հիմնուելով ներկայ իրականութեան վրայ:

Արդարեւ, կազմուած է նոր ուժ մը, որ իր ազդեցութիւնը կը զգացնէ յարաճուն վճռականութեամբ:

Հիմնական փոփոխութիւն մը կատարուած է Միջին Արեւելքի մէջ, որ կրնայ ի հարկին միացեալ ճակատ կազմել, հակառակ քաղաքական եւ տնտեսական շահերու տարբերութեան:

Ամէն պարագայի մէջ, աշխարհ մը յաջորդած է ուրիշ աշխարհի մը, հիմնովին խախտելով գաղթատիրութեան դիրքերը:

Ամէնէն ամեհի ուժն ալ կ՚ընդհարի արաբական փշաթելերու ցանցին:

Նորագատ երկիրները հետզհետէ ամրապնդելով իրենց քաղաքական նուաճումները, կը փորձեն տնտեսապէս ալ անկախ դառնալ:

Եւ երբ արտաքին օգնութիւն կ՚առաջարկուի, կը խօսին հաւասարէ հաւասար, եւ ոչ թէ իբրեւ նպաստընկալ կամ ենթակայ, ինչպէս երբեմն:

Անոնք այլ եւս նկատի չեն առներ ջոջ պետութեանց քաղաքական դաւանանքը: Կը յարմարին մէկուն թէ միւսին հետ, առաւելագոյն շահը ապահովելու համար:

Ապացոյց՝ արդիական զէնքերու գնումը՝ խորհրդային երկիրներէ: Եւ պանադան համաձայնութիւններ՝ տնտեսական գործակցութեան համար:

Քարիւղի ճամբան քաղաքական տիրապետութիւն կը նշանակէր երէկ:

Այսօր դարձած է հառաչանաց կամուրջ մը, իբրեւ հետեւանք ազգային շարժումներու զարգացման:

Արեւելքի աչքերն ալ բացուեցան քարիւղին բոցերէն:

Այդ բոցերը կը լուսաւորեն յետամնաց երկիրներու ճամբան, տիրաբար գործածելու համար իրենց ինքնորոշման իրաւունքը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՎԱՐԿԵՐՈՒ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄ. — ՄԻՋՈՑՆԵՐ՝ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ԳԻՆԵՐԸ ՊԱՀԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ. — ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ. — ԵՐԿԱՄԵԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՈՒԹԻ՞ՒՆ

Ելմտական նախարարը, Պ. Ռամատիէ, նոր ծրագիր մը կազմած է, գիներու բարձրացումը արգիլելու եւ թղթադրամի շրջաբերութիւնը կասեցնելու համար: Ինչպէս կը բացատրեն տեղական թերթերը, կացութիւնը կը ստիպէր կամ ներկայ մակարդակին վրայ պահել գիները, եւ կամ արտօնել որ քիչ մը բարձրանան: Պ. Ռամատիէ ընտրած է առաջին միջոցը, նկատելով որ երկրորդը կրնայ տեղի տալ արտակարգ ելեւէջներու, յանգելով թղթադրամի յաւելման:

Ահաւասիկ տրուած որոշումները. —

1. Ընդհանուր արգելք ամէն տեսակ արտադրութեանց գիներուն բարձրացման դէմ, ինչպէս առաջարկուած էր Յունիս 15ին: Այս առթիւ քննութեան ենթարկուած էին 60 չեղումներ եւ գոհացում պիտի տրուի քան առաջարկներու, քանի մը շաբաթէն: Կառավարութեան գլխաւոր հոգն է պաշտպանել դրամը, ինչ որ կարելի չէ առանց կարգ մը զոհողութեանց:

2. Կրճատել վարկերը: Վաճառումներու ատեն առաջին վճարումը քան առհարիւրէն պիտի բարձրանայ 25 առ հարիւրի: Վճարման պայմանաժամն ալ աւելի կարճ պիտի ըլլայ: Կառավարութիւնը պիտի ընդարձակէ հակակշիռը եւ օրինագիծ մը պիտի առաջարկէ վաշխառութիւնը զսպելու համար:

3. Պիտի կրճատուի շինութեանց սահմանուած պարգեւը, (600 ֆր. իւրաքանչիւր քառ. մեթրին, փարթամ շէնքերու համար):

Ելմտական նախարարը կը յուսայ շրջաբերութենէ քաշել մօտ հարիւր միլիառ ֆրանքի թղթադրամ:

× Առջի օր կարեւոր խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Ալժէի մէջ, մասնակցութեամբ ազգ. պաշտպանութեան նախարարին, պատերազմական եւ ներքին նախարարներուն եւ բարձրաստիճան ըսպաներու: Խնդիրը կապ ունէր զինուորական կարգադրութեանց հետ եւ որոշումները գաղտնի կը պահուին: Այս առթիւ որոշուեցաւ նոր միջոցներ ձեռք առնել, ահաբեկումները դադրեցնելու համար:

× Յուլիս 19ին զինուորական կարաւան մը յարձակում կրեց ըմբոստներէն, Թունուզի հողին վրայ, Ալժերիոյ սահմանին մօտ: Ութ ֆրանսացի զինուորներ սպաննուեցան, 11 հոգի վիրաւորուեցան: Նոյն օրը երեք թակարդներ լարուեցան Օրանի շրջանին մէջ: Տասը զինուորներ սպաննուեցան: Ըմբոստները աւելի ծանր կորուստներ կրեցին:

× Ազգ. պաշտպանութեան ելմտական յանձնաժողովին տեղեկաբերը իր զեկուցման մէջ կ՚առաջարկէ երկու տարուան բարձրացնել զինուորութեան շրջանը, նկատելով որ Ալժերիոյ մէջ բարեկարգութեան վերահաստատումէն վերջն ալ զինուորները ատեն մը զէնքի տակ պահելը կը նշանակէ երկամեայ ծառայութիւն:

× Ֆրանքօ-Թունուզեան բարեկամութեան ցոյց մը կատարուեցաւ Ռապաթի մէջ, Այտ էլ Քէպիրի տօնին առթիւ: Իսլամական այս տօնը խաղաղութեամբ անցաւ Ալժերիոյ մէջ, առանց դղրդալից ցոյցերու, ինչպէս կը պատահէր ուրիշ ատեն: Փարիզի մզկիթին մէջ ալ տօնակատարութիւն մը տեղի ունեցաւ մասնակցութեամբ Յորդանանի, Լիբանանի, Փաքիստանի, Սուրիոյ, Իրաքի, Աֆղանիստանի, Մարոքի, Թունուզի, Պարսկաստանի, Եգիպտոսի դեսպաններուն կամ ներկայացուցիչներուն: Ներկայ էին հազար հոգի եւ քարոզիչը միայն կրօնական տօնի մասին խօսեցաւ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՅԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ

Արդիական Բարեկենդանի մը վերածուեցան աշխարհի գեղուհիներու ընտրութեան մրցումները, որոնք շաբաթներով կը զբաղեցնեն սալոնական մամուլը:

Շարժումը տարածուած է նաեւ Թուրքիոյ մէջ, ուր ոչ միայն սիւնակներ կը տրամադրեն մերկապարանոց պատկերներով, այլ եւ մրցումներ կը սարքեն, իրենց գեղեցկութեան թագուհին ընտրելու համար:

Ամէն տեղ ալ նոյն ձեւով կը կատարուին քննութիւնները, չափելով թեկնածուներուն հասակը, կուրծքին լայնքը, սրունքներուն երկայնքն ու լայնքը:

Յետոյ կը ճշդեն տարիքը, մորթին, աչքերուն եւ մազերուն գոյնը, իւրաքանչիւրին ճաշակը, ճաշելու եւ հագուելու եղանակը, քնանալու եւ արթննալու ժամերը եւ ուրիշ նրբութիւններ:

«Գեղագէտ» քննիչները զանազան շարժումներ ալ կատարել կուտան թեկնածուներուն, վաւաշոտ նայուածքներու տակ, իրենց վերջնական վճիռը արձակելու համար:

Այս առթիւ, յաճախադէպ են եղերական կամ «զգայացունց» տեսարանները, երբ ինքնավստահ թեկնածու մը կը պարտուի կամ յաղթականը կը սոնքայ:

Ահա ձեզի այլապէս պերճախօս պատմութիւն մը: Սրտառուչ՝ իր պարզութեամբ եւ արտայայտութեամբ:

Յուլիս 18ին միջադէպ մը պատահեցաւ Լոնկ Պիչի մէջ (Քալիֆորնիա), ուր տեղի կ՚ունենային վերջին գործողութիւնները, «Միս Տիեզերք»ի ընտրութեան համար:

Թեկնածուներէն մին, Սառա Թալ (Օր. Իսրայէլ) մերժեց լուսանկարուիլ Մարինա Օրշելի հետ (Օր. Գերմանիա):

— Ձե՛մ կրնար, չե՛մ կրնար, կը ճչար աղջիկը, քաղաքական եւ անձնական պատճառներով: Եթէ լուսանկարուիմ Միս Գերմանիոյ հետ, այլեւս չեմ կրնար մայրիկիս երեսը նայիլ: Պատերազմի ընթացքին մօրս ընտանիքը բնաջնջուեցաւ Գերմանիոյ մէջ եւ մայրս երբեք չի կրնար մոռնալ այս պարագան:

Յետոյ խանդաղատանքով դիտեց Միս Գերմանիան, որ քովը կեցած էր:

— Ազնիւ աղջիկ մըն է, բայց չեմ կրնար լուսանկարուիլ իրեն հետ...

Եւ հեռացաւ սենեակէն:

Օր. Գերմանիան ալ կը հառաչէր.

— Դժբախտութի՛ւն: Ես դեռատի աղջիկ մըն էի երբ պատերազմը վերջացաւ: Ի՞նչ ըսեմ: Օր. Իսրայէլ ազնիւ աղջիկ մըն է, եւ վեհանձն եղած է ինծի հանդէպ: Միւս կողմէ, ինչպէս ռեւէ Գերման, ես հպարտ եմ իմ հայրենիքով. չեմ գիտեր ի՛նչ ըսեմ, ի՛նչ ըսեմ...

Հազուադէպ է որ այնքան անմեղօրէն հնչած ըլլայ ցեղին ձայնը, այնքան եղերական պարագաներու մէջ:

ՎԱՀԷ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Յուլիս 19ին նոր վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ, Կիպրոսի հարցին առթիւ: Ընդդիմադիր երեսփոխան եւ նախկին նախարար Կրիֆիթ խստօրէն մեղադրեց կառավարութեան կրաւորական դիրքը: Եւ յանուն աշխատաւորական կուսակցութեան, պահանջեց Կիպրոսի հարցը յանձնել Հիւսիսային Ատլանտեանի Կազմակերպութեան (ՀԱԿ) քննութեան, «քանի Ատլանտեան Ուխտը բոլորովին քայքայուած չէ արեւելեան Միջերկրականի մէջ: Կիպրոսի թնճուկը կը վտանգէ Անգլիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ փոխադարձ բարեկամութիւնը»:

Աշխատաւորականները կ՚ուզեն որ կառավարութիւնը Լոնտոն հրաւիրէ աքսորական Մակարիոս արք.ը եւ Կիպրոսի Յոյներուն ներկայացուցիչները:

Արտաքին նախարար Պ. Ս. Լոյտ պատասխանեց թէ Անգլիա չի կրնար մինակը լուծել Կիպրոսի հարցը, իսկ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի յարաբերութեանց լարման պատասխանատու բռնեց Աթէնքի կառավարութիւնը որ կ՚ուզէ հարցը յանձնել Ազգաժողովին քննութեան: «Կիպրոսը կենսական խարիսխ մըն է մեզի համար, ոչ միայն Հիւսիսային Ատլանտեանի Կազմակերպութեան հանդէպ ունեցած մեր պարտաւորութեանց, այլ եւ Պաղտատի Ուխտին պարտադրած յանձնառութիւններով: Մենք չենք կրնար գոհանալ սահմանափակ խարիսխ մը պահելով յունական հողին վրայ: Ամէն պարագայի մէջ, ցորչափ ահաբեկչութիւնը կը շարունակուի, կարելի չէ մտածել ներքին ինքնավարութեան մը մասին»:

Ժողովը 246ի դէմ 319 ձայնով հաստատեց կառավարութեան դիրքը Կիպրոսի հարցին մէջ:

× Լորտ Րէտքլիֆ, որ նոր սահմանադրութիւն մը պիտի մշակէ Կիպրոսի ներքին ինքնավարութեան համար, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Նիկոսիոյ քաղաքապետին հետ: Այս պաշտօնեան կը համարուի Կիպրոսի բոլոր քաղաքապետներուն ղեկավարը: Կիպրոսցի քաղաքական առաջնորդները ցարդ կը մերժէին բանակցիլ Լորտին հետ:

ԵՐԵՔ ՁԷՋՕՔՆԵՐՈՒ ԶՐՈՅՑԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, շուտ վերջացաւ մառեշալ Թիթոյի, վնդ. Նասրի եւ Պ. Նեհրուի տեսակցութիւնը Պրիոնիի մէջ եւ վերջին երկուքը Գահիրէ վերադարձան: Երէկ պաշտօնական զեկոյց մը պիտի հրատարակուէր կատարուած խօսակցութեանց մասին որոնց վերջինը տեւեց վեց ժամ: Քննուեցան բոլոր միջազգային խնդիրները, ինչպէս եւ Ալժերիոյ տագնապը: Հնդկաստանի վարչապետը միշտ անհրաժեշտ կը գտնէ զինադադար մը, իբրեւ նախաքայլ խաղաղ բանակցութեանց:

Իրարմէ բաժնուած ատեն, մառեշալ Թիթօ «նորէն հրամեցէք» ըսաւ հիւրերուն: Երեքն ալ անգլերէն կը խօսէին:

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, Թիթօ հաստատեց թէ երեքը միասին քննեցին Միջին Արեւելքի, Ալժերիոյ, զինաթափութեան, Գերմանիոյ միացման եւն. խնդիրները: Բայց մերժեց որեւէ տեղեկութիւն հաղորդել: Հնդկաստանի վարչապետը երկու օր մնալով Գահիրէ, պիտի անցնի Լիբանան:

Երբ երեք ջոջերը Պրիոնի կղզին կը գտնուէին, յանկարծ երեւցաւ Ս. Միութեան դեսպանը, մեծ զարմանք պատճառելով: Կ՚ըսուի թէ գացած էր տեսակցելու Եգիպտոսի նախագահին հետ, բայց պատասխանուեցաւ թէ գնդապետը չափազանց զբաղած է:

× Ալժերիոյ պատուիրակութիւնը, որուն գլուխը կը գտնուի Ֆերհատ Ապպաս, հընդունուեցաւ երեք ջոջերուն կողմէ: Բայց իրենց յուշագիրը յանձնուած է առ որ անկ է: Այդ յուշագրով պատուիրակութիւնը կը պահանջէ առժամեայ կառավարութիւն մը հաստատել Ալժերիոյ համար: Այս առթիւ կ՚ըսէ թէ Ազատագրութեան բանակը պատրաստ է բանակցելու, եթէ Ֆրանսա ճանչնայ Ալժերիոյ անկախութեան իրաւունքը եւ առժամեայ կառավարութիւն մը կազմուի Ալժէի մէջ:

Թիթօ յայտարարեց թէ ինք չէ ստացած ալժերիական յուշագիրը:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՀԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
(ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Գ.

Ինչպէս Հաւարայրեններու օրով, այսօր ալ կազմուած է ճակատ մը.—

Ատիկա նոյն այն ճակատն է՝ զոր հոգիներէն ներս աստատակողները «անժառանգ ալարին յիշխանաց», ստեղծելով «երթիցէ գնասցէ ի բաց» աղաղակողներու հոգեվիճակ մը։ Համակերպութեան, տէրընկալութեան, թուլամորթութեան, սրկամտութեան ճակատն է ատիկա, խոտի պէս ապրելու յօժար մարդոց ճակատը։ Վերջապէս ճակատ մը իշխանախոյս կամ իշխանահալած։

Այդ ճակատին դէմ գոյութիւն ունի ուրիշ ճակատ մը, որու յարողները իշխան մը կը պահեն իրենց հոգիներուն մէջ։ Ինքնիշխանութեան, պատուասիրութեան, ցեղին ստեղծագործական աւանդութեանց հաւատարմութեան ճակատն է ատիկա, տենչով մը որ փառքն է մեր պատմութեան եւ պարծանքը Հայկազանց, տենչով մը որ մեզ արժանի կը դարձնէ յաւերժական օրհնութեան։ Այս ճակատին մարդիկը կ՚ըսեն.— Մի՞թէ կարելի է հանդուրժել՝ երբ մեզ խոտի հաւասար կը համարին, մարգագետին՝ ուր կը ճարակին աշխարհակալ ստրատակներու ձիերը։

Երկու այս ճակատներուն գոյութիւնը կը հաստատէ թէ.

Հայրենի երկրին աւերումէն ու կոտորածներէն ետքը՝ թշնամին ամենամեծ հարուածը փորձեց տալ մեզի, վտարելով իշխանական ոգին Հայկազանց հոգիներուն մէջէն։ Եւ վանքերը, գիւղերը, քաղաքները սկսան «երթիցէ գնասցէ» փլափալ, ինչպէս կը փափայի Վահան Գողթնացիին, իրենք յօժար՝ խոտի պէս ապրելու։

Նոյն աղէտը, այժմ, կը սպառնայ նաեւ Սփիւռքին։

Արդարեւ, «իշխան ժողովուրդը» որ Հայ ժողովուրդն է, ինչպէս կը սիրէր կոչել ընկեր Վահան Նաւասարդեան, ահա կը փորձեն, այստեղ եւս, «առանց իշխանի» թողուլ՝ ըստ բացատրութեան մեր ողբացեալ ընկերոջ։

Այս ժողովուրդը, որ իշխան է ծնած՝ գլուխը մխրճած Մասեաց ամպերուն մէջ, աստուածներուն խօսակցութեան ունկնդիր, մէջքին փաթթած՝ Արաքս գետին կապոյտ գօտին, իբրեւ փեսայ յաւերժութեան, ահա կը փորձեն դարձնել «անիշխան» կամ «ապիշխան».— Լեթէ գետին մէջ նետել Հայկազանց ոգին, որ իշխանական նկարագիր է տուեր մեզի եւ արքայական բարբառ։

Բայց իշխան ժողովուրդի մը ընդերքէն ծնած իշխան կուսակցութիւն մը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, կը մերժէ անձնատուր ըլլալ եւ կը պաշտպանէ մեր գոյութեան, մեր պատուաւոր եւ ազնուական գոյութեան վերջին դիրքերը։

Մեկնելով պայքարին ստացած նոր պայմաններէն, թոյլ տուէք ինծ, այստեղ, բանաձեւել տեսութիւն մը.—

Հայրենիքը հողը չէ միայն։ Երկրի վրայ՝ հող ունեցող ժողովուրդ չկա՞յ, բայց հայրենիք չունի՞ն անոնք, որովհետեւ տհաս՝ «իշխանութեան» բարձրանալու անկարող։ Հայրենիքը, դարձեալ, թիւը չէ միայն։ Նախիրի նմանող ժողովուրդներ չկա՞ն, բայց հայրենիք չունի՞ն անոնք, որովհետեւ տհաս՝ «իշխանութեան» բարձրանալու անկարող։ Հայրենիքը չի պայմանաւորուիր ունենալ բայով, այլ միայն ստեղծել բայով։ Եւ հայրենիք ստեղծելու համար՝ պայման է ունենալ «ոգեկան հայրենիք», — այս տարազին հեղինակն է մեր մեծատաղանդ բանաստեղծը, Վահան Տէրեան, որ ըսել կ՚ուզէ թէ հայրենիք ստեղծելու համար՝ պէտք է նախ ունենալ հայրենիքին ոգեկան պատկերը, ինչպէս Աստուած, ըստ երբայական աւանդութեան, մա՛րդ ըստեղծելէ առաջ ունէր մարդուն պատկերը։ Ի՞նչ օգուտ հողը կամ թիւը, երբ հոգիներու մէջ կը պակսի հայրենիքին ոգեկան պատկերը։ Բայց երբ հոգիներու մէջ կա՛յ հայրենիքին պատկերը, ո՛չ մէկ բռնակալ կրնայ արգիլել այլեւս հայրենիքին ստեղծումը՝ ըստ այդ պատկերին, — ուշ կամ կանուխ՝ մարմին կ՚առնէ պատկերը։

Արդ, իրենց հոգիներուն մէջ այդ պատկերն ունին անոնք միայն որ գիտեն ըստեղծել, պատ թռիչք տալով իրենց «անծառայական իշխանարար իշխանութեան»։

Հաճելի է ինծ մատնանշել թէ «անծառայական իշխանարար իշխանութեան» ոգին կը թրթռայ երեք Վահաններու մէջ, — Վահան Թոթովեան, Վահան Տէրեան, Վահան Նաւասարդեան։ Ահա թէ ինչո՛ւ արդար է վահանականութիւն (վահանիզմ) անուանել իշխանական Հայկազնեան ոգին՝ այդ անուամբ միացնելու համար պայքարը, որ կ՚երկարի մեր պատմութեան մէջ դարէ դար, հին դարերու իշխան Վահաններէն մինչեւ մեր օրերու իշխան Վահանները։

Վահանականութիւնը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ զինել հոգիները հաւատքով, լեցնել հոգիները իշխանական հպարտութեամբ, խանդավառել հոգիները ինքնիշխանութեան արժանի մեր ցեղին ստեղծագործելու կամքով ու տենչով։

Վահանականութիւն կը նշանակէ պայքար համակերպութեան ախտին դէմ, պայքար բոլոր այն փորձերուն դէմ՝ որոնք նպատակ ունին հոգեպէս պարպել մեր ժողովուրդը եւ արժեզրկել, պայքար այն ծրագրին դէմ՝ որով կը ջանան «իշխանահան» ընել մեր հոգիները, պայքար վերջապէս Հայութիւնը գրաստային զանգուածի վերածելու տնօրինութեանց դէմ։

Վահանականութիւնը հանգանակ մըն է, լաւագոյնս խտացուած սա ուժեղ քերթուածով, որ կը բխի Տէրեան Վահանի յաւերժալոյս հոգիէն.—

Մի խառնէք մեզ ձեր վայրի, արջի ցեղերին, —
Մեր երկիրը աւերուած, բայց սուրբ է եւ հին.
Որպէս լեռն է մեր պայծառ տեսել հազար ձիւն,
Այնպէս նոր չեն մեզ համար դաւ ու դառնութիւն։
Բաբելոնն է եղել մեր ախոյեանը՝ տես,—
Անհետ կորել, անցել է չար մշուշի պէս։
Ասորիքն է եղել մեր թշնամին.— ահա՛
Դաշտ է տեղը եւ չկայ քար քարի վրայ։
Ամրակուռ է մեր հոգին,— դարերի զաւակ՝
Շատ է տեսել մեր սիրտը աւեր ու կրակ.
Գերուած ենք մենք ո՛չ ստրուկ,— գերուած մի արծիւ,
Զարութեան դէմ վեհսիրտ միշտ, վատի դէմ ազնիւ։
Բարբարոսներ շատ կը գան ու կ՚անցնեն անհետ,
Արքայական խօսքը մեր կը մնայ յաւէտ։

Տէրեան Վահանի այս քերթուածը արձագանգն է այն «արքայական խօսքին», որ նմանօրէն կը հնչէ Նաւասարդեան Վահանի խմբագրականներուն մէջ, գիրքերուն մէջ, ճառերուն մէջ։ «Արքայական խօսքն է որ արգիլեր է մեզի դառնալ «չարչի» կամ «լէպլէպիճի»։ Վահանական նոյն խօսքն է, դարձեալ, որ սօսիներ է բարձրացուցեր դաշտերուն մէջ՝ հակառակ թշնամիին ցանկութեան, որ ուզեր է մեզ խոտ միայն տեսնել։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՄԵՆՔ ՁԵՆՔ ՈՒԶԵՐ ԵՐԵՍ ՏԱԼ ՀԱՅԵՐՈՒՆ»

ԽՄԲ.— Թուրքիոյ Մասնաւոր Կազմակերպութեան պետը, զնդ. Հիւսամէտտին Էրթիւրք շարունակելով իր յուշերը Ճիւմհուրիյէթի մէջ, կը պարզէ թուրքեւռուս գործակցութեան առաջին ձեռնարկները, որոնց շնորհիւ Մ. Քեմալ ստատ զէնք, ռազմամթերք ու դրամ ստացաւ (16 Յուլիս).—

— 1919 Մայիս 19ին Շաբաթ առտու, Մուսթաֆա Քեմալ իր սպայակոյտով «Պանտըրմա» շոգենաւով ողջ առողջ Սամսոն հասաւ. բայց հազիւ օր մը կրցաւ հոն մնալ։ Հին ու մին ինքնաշարժով մը եւ քանի մը ձիաքարշ կառքերով ճամբան կը շարունակէ խումբը, «Տաղ պաշըմը տուման ալմըշ» երգը միաբերան երգելով եւ նկարագեղ բնութեան մը մէջէն հասան Հաւզա։

Մուսթաֆա Քեմալ իջաւ համեմատաբար լաւ պանդոկ մը, Ալի Պաշային պանդոկը։ Իրեն կ՚ընկերանային թիկնապահները Մահմուտ եւ Ճէվատ Ապպաս ու ընկերները՝ Նուրի Ճոնքէր, Հիւսրեւ Կէրէտէ եւ Սալիհ Պոզնի։ Իրարու կը պատմէին Բումէլիի յիշատակներէն եւ կը կենդանացնէին Մանասթըրն ու Սելանիկը, ազատութեան համար ապստամբած մարդոց երկիրը։

Իր ջերմուկներով հարուստ այդ սիրուն գիւղաքաղաքին մէջ Մուսթաֆա Քեմալ իր ընկերներով ճիշդ 22 օր մնաց եւ հոն հասնող խորհրդային պատուիրակութեան մը հետ տեսակցութիւններ ունեցաւ։

Խորհրդային պատուիրակութեան պետն էր Զօր. Պուտիէնի։ Այս թաւագեղ ու բարեմիտ մարդուն եւ Մուսթաֆա Քեմալին բարեկամութիւնը շուտով սերտացաւ։

Զօր. Պուտիէնի (յետագային մարաջախտ) եկած էր Մուսթաֆա Քեմալին խոստանալու զէնք, ռազմանիւթ եւ դրամ։ Ասոր փոխարէն յանձն պիտի առնէր Թուրքերը պայքարի մղել հասարակաց թշնամիին, Համաձայնական պետութեանց դէմ։ Եթէ Պուտիէնի այսքանով գոհանար, Մուսթաֆա Քեմալ շատոնց հաւանած պիտի ըլլար եւ երկար բարակ բանակցութիւններու պէտք պիտի չըլլար։ Սակայն ռուս զօրավարին լեզուին տակ բաներ մը կային։ Իրաւ ալ ատեն մը վերջ բակլան բերնէն հանեց եւ հարցուց Մուսթաֆա Քեմալին։

— Վսեմ. զօրավարը ի՞նչ տեսակ վարչաձեւ կը խորհի Անատոլուի մէջ հիմնուելիք կառավարութեան համար։

Մուսթաֆա Քեմալ շատ լաւ ըմբռնած էր խօսակցին միտքն ու նպատակը եւ անոնց չուարելու սա պատասխանը տուած էր.

— Բնականաբար խորհրդային հանրապետութեան նման կառավարութիւն մը.

— Այսինքն բոլշեւիկեան սկզբունքներու վրայ կառուցուած հանրապետութիւն մը, այնպէս չէ, զօրավար։

— Այդպէս պիտի ըլլայ, աւելի ճիշդ պիտի ըլլայ ըսել պետական ընկերվարութիւն։

— Միայն ընկերվարութիւնը ընկերային մարզի մէջ տիրապետող դրութիւն մըն է, մենք կը փափաքինք որ համայնավարութիւնն ալ աչքէ անցնէք։ Այն ատեն ձեր մեծ դրացին Ռուսիա, ձեռքէն եկած օժանդակութիւնը պիտի ընէ ձեզի։

Մուսթաֆա Քեմալ փաշա կը տեսնէր որ զօր. Պուտիէնի կանխաւ խոստում առնել կ՚ուզէր, բայց չէր մոռնար նաեւ թէ իր նպատակներուն համար օգնութեան կը կարօտէր։ Խորհրդային պատուիրակութիւնը մեծ յոյսով մեկնած էր Հաւզայէն, բայց Մուսթաֆա Քեմալ փաշա կատարելապէս զայն օրօրած էր։ Նոյնիսկ եթէ վտանգը մեծնար, ռուսական բանակ մըն ալ պիտի գար օգնութեան։

Մուսթաֆա Քեմալի թշնամիները եւ նեղմիտներ, Հաւզայի տեսակցութեանց առթիւ տարածայնած էին թէ Թուրք Մեծ Առաջնորդը ընդունած է բոլշեւիկութիւնը ու կարծեր էին թէ այդքան պարզ սակարկութեամբ մը իր բոլոր նպատակներէն հրաժարած էր։ Յետագային Մուսթաֆա Քեմալ Ֆէվզի փաշային ըսած է.

— Այդ միջոցին ստիպուած էինք անցնիլ Սըրաթ Քէօփրիւսին (վտանգաւոր անցք – կամուրջ)։ Մինչեւ կամուրջը անցնիլը ... ին քեռի ըսինք։

Հաւզայի մէջ անցուցած օրերուն երկրորդ նշանակալից դէպքը եղաւ Թոփալ Օսմանին հրաւէրը։ Մուսթաֆա Քեմալ փաշա ըսած էր Օսման աղային.

— Օսման աղա, եթէ Իսթանպուլի կառավարութիւնը հակահրաման մը ղրկէ քեզի, դուն նորէն շարունակէ պայքարը Պոնտոսցիներու դէմ, մինչեւ որ յաղթես անոնց. ուշադիր եղիր, թափ տուր պայքարիդ.

Սեւ Ծովու եզերքը, եթէ Պոնտոսցիները չչահեցան, Թոփալ Օսման մեծ դեր ունեցաւ։ Մեղք որ յետագային քաղաքական ճիրքերէ եւ ոմանց դրդումներէն տարուելով Աթաթիւրքին դէմ շարժեցաւ։

«ԿԵՑՑԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

Հայդուկային խումբը շաբաթներով կը թափառի Գաւաշի եւ Շատախի հայկական շրջանները։ 96 թուականի ընդհանուր կոտորածի յաջորդող տարին է, ամբողջ Վասպուրականը աւեր վերան, հայ ժողովուրդը օրհասական օրեր կ՚ապրի, կճռուճով բանջար կը խաշէ, իսկ ցերեկները, ճիժ ու պժերով տաւարի նման դաշտ կ՚իջնէ խոտ արածելու։ Քիւրտ յելուզակները թալանած են ամէն ինչ, եւ ոչ իսկ թաղիքի կտոր մը, պղինձ աման մը, պարէնի հետք ամբարներու մէջ։ Եւ սակայն, կոտորակուած, մօրէ մերկ, ջլուտ, կ՚ապրի հայ ժողովուրդը ու տասը տարի չանցած կը վերադառնայ նախկին տնտեսական վիճակը։

Հրա՞շք։ Անշուշտ ոչ։ Այլ «Կեցցէ Հայաստանը», Հայու կրաւորական դիմադրութեան կարողութիւնը, գոյութիւնը յարատեւելու անդիմադրելի մղումը, ոչինչէն՝ ստեղծագործելու բնազդական կարողութիւնը ու ամէն բանէ վեր, մոլեռանդ պաշտամունքը հայրենի աշխարհին։ Ներկայ օրերուս ալ, թէեւ տարտղնուած աշխարհի չորս ծագերուն, ամէն Հայ գիտակցօրէն թէ բնազդօրէն, հետը տարած է մաս մը «Կեցցէ Հայաստանէն»։

Աշնան ցրտերու հետ, երբ պատսպարուելու տեղ չունին եւ չեն ալ ուզեր ծանրանալ բրդուճ մը հաց չունեցող գիւղացու վրայ, հայդուկային խումբը կը վերադառնայ Պարսկաստան – Սալմաստ։ Բայց Պետօն չի մոռնար, չի կրնար մոռնալ տեսած զարհուրելի պատկերը, համատարած սովը, հայ գիւղացու ապրած ողբերգութիւնը, կմախքացած երախաներու խումբերը։ Զարհուրանքի այդ պատկերը, Պետոյի մտքին մէջ դրոշմուած կը մնայ։

Խանասորի Արշաւանքէն վերջ, Դաշնակցութիւնը Սալմաստ հաւաքուած մարտիկները կը ցրուէ, Պետօն կը վերադառնայ Պուլկարիա, ծնողքին մօտ։ Նիւթական նեղութենէ փախած, ազգական-բարեկամներով շրջապատուած, ծննդավայրին մէջ, ուր ամէնքը զինք կը ճանչնան ու կը սիրեն, մակեդոնացի, պուլկար ու հայ ընկերներու հետ, բնական է, որ Պետօն քիչ մըն ալ իր մասին մտածէ, իր ապագան շտկելու եւ ինչո՞ւ չէ, նաեւ ամուսնութեան մասին։ Այդպէս է աշխարհի ընդունած կարգը։ Շատ քիչերուն տրուած է, Սայաթ Նովայի նման հպարտանքով երգելու.

«Ամէն մարդ չի կանայ խմի, իմ ջուրը՝ ուրիշ ջրէն է,
«Ամէն մարդ չի կանայ կարդալ, իմ գիրն ուրիշ գրէն է»...

Բայց Պուլկարացի Պետօն կրնայ սառեցնել այդ բաղձանքները, ուր միայն ընտրեալները կրնան բարձրանալ։ Հայդուկային մարզի մէջ հոգեպէս կոփուած, ազատութեան պայքարի ուխտուած ասպետ մը, չի կրնար անտարբեր սրտով հետեւիլ Մակեդոնացի ժողովուրդի հերոսական պայքարին։ Ո՛չ, չէ մոռցած, դեռ կենդանի զուռնաւորումով աչքին առջեւ է Վասպուրականը, հայ ժողովուրդի աներեւակայելի տառապանքի պատկերը։ Միեւնոյն դաժան բռնակալութիւնն է եւ Տաճկահայաստանի եւ Մակեդոնիայի մէջ։ Պետօն քանի մը հայ ու պուլկար ընկերներով կը միանայ մակեդոնացի հայդուկային խումբի մը։

Ադրիանապոլսի մօտ, թրքական զօրաղանց ուժերու դէմ կռուելով կը սպաննուին հայդուկները, իսկ խմբի ղեկավարները, Պետօ ու Մերճանով եւ հայդուկներէն Թէքիրտաղցի Օննիկ եւ Պուլկար մը, որոնք մինչեւ վերջին վայրկեանը կռուելով՝ գերի կ՚իյնան։

Կախաղանի շուքին տակ, առնական գեղեցիկ գլուխը բարձր բռնած, Պետօն վերջին խօսքը կ՚ուղղէ հազարաւոր թուրք ամբոխին, որ մեծ խանդավառութեամբ եկած էր ապստամբ անհաւատի մը մահը տեսնելու։

«Այո՛, ես յեղափոխական մըն եմ, եւ մի՛ մոռնաք անմիտներ, որ ես կը ներկայանամ կախաղանի առջին իբրեւ գաղափարի ներկայացուցիչ, զիս կը կախէ՛ք, բայց գաղափարը կախել չէք կարող»...։

Ու ազատութեան պայքարի արժանաւոր ասպետը, աներկիւղ կախաղան կը բարձրանայ Անդրիանուպոլսի մեծ հրապարակին վրայ։

Ահա այսպէս կը մարի դաշնակցական հայդուկի բոցավառ կեանքի արեւը, մեր յեղափոխական պատմութեան մէջ թողնելով պայծառ հետք մը։ Իր եղերական մահով, իր անսահման նուիրումով, կ՚ամբողջէ մեր հաւատքը, մեր պայքարը լուսաւոր ապագայի մը համար և կը բացագործէ խորունկ իմաստը «Կեցցէ Հայաստանին»...

(5րդ եւ վերջին մաս)

ՄԱԼԽԱՍ

եւ երկար պայքարէ վերջ այդ սխալ ճամբուն վրայ կորսուեցաւ ։

Զօր․ Պուտիէնի, Մուսթաֆա փաշային հետ տեսակցած միջոցին, անոր յայտնած էր թէ Համաձայնական պետութիւնները անհրաժեշտ կը նկատէին հիմնել Հայկական եւ քրդական պետութիւններ, ինչպէս նաեւ Պոնտոսեան կառավարութիւն մը Սեւ Ծովու եզերքը, Պաթումն ալ մէջն ըլլալու պայմանով ։

Արդ, Սովիէթները պատրաստ էին նոր Թուրքիոյ հետ ասոնց բոլորին դէմ պայքարելու ։

— Մենք, ըսած էր Պուտիէնի բնաւ միտք չունինք երբեք տալու Ցարական Ռուսիոյ ուղեցոյց եւ Կովկասեան հրձիգ Հայերուն ։ Մանաւանդ բնաւ գոհ չենք Հայ Դաշնակ եւ Հնչակ կուսակցութեանց յետպատերազմեան գործունէութենէն ։ Անոնք զօրաւորին ծառաներն են․ ո՞վ կրնայ երաշխաւորել թէ վաղը պիտի չսատարեն Անգլիացիներուն, Ֆրանսացիներուն եւ Ամերիկացիներուն հաշւոյն ։

Մուսթաֆա Քեմալ շուտով ըմբռնեց թէ այս գաղափարներուն ետին Սովետները դրապէս Անատոլուին օժանդակելու առաջարկ պիտի բերեն ։ Իրաւ ալ զօրավարը սա հարցումն ալ ըրած էր ․

— Մունտրոսի զինադադարին համաձայն, ձեր բանակները զինաթափ եղած են եւ բռնագրաւուած են բոլոր զէնքի մթերանոցները ։ Այս պայմաններու տակ չեմ կրնար հասկնալ թէ ի՞նչպէս պիտի պայքարինք մէկ կողմէ Հելլէններու, միւս կողմէ՝ Հայերուն, Պոնտոսցիներուն եւ Անատոլուի գրաւման օտար ուժերուն դէմ ։

Մուսթաֆա Քեմալ կը զգար թէ ,կը գտնուի խորամանկ ռուս զինուորականի մը դէմ, հակառակ անոր բարեմիտ կերպարանքին ու թաւ պեխերուն, ու պատասխանեց ․

—Ճիշդ է զօրավարս․ կացութիւնը լըրջօրէն փափուկ է, բայց մեր ազգին այլ յատկանիշն է նման աղիտալի շրջաններուն մէջ հրաշքներ գործել ։ Հանգիստ եղէք․ հաւաքական թշնամիին դիմաց մեր ենթադրուածէն աւելի վտանգաւոր պիտի գտնէք եւ բնաւ մի զարմանաք ։

Զօր․ Պուտիէնի սանկ նեղը մնաց եւ ինչպէս յետագային Ճէվատ Ապպաս կը պատմէր ինծի, բաւական մը խորհելէ վերջ ըսաւ․

— Պարտականութիւն եւ պաշտօն ունիմ ձեզի յայտնելու թէ Ռուսիա պատրաստ է ձեր բոլոր կարիքները ամբողջացնելու ։ Կը բաւէ որ մեր փափաքները կատարէք ․ ջնջեցէք սուլթանականութիւնն ու խալիֆայութիւնը եւ համայնավարութիւն հռչակեցէք ։

Մուսթաֆա Քեմալ իր ուզածը կորզած էր ռուս զօրավարէն ։ Այլեւս յայտնի էր թէ ինչ ծածկուած էր խորհրդային օժանդակութեան վարագոյրին ետին ։ Պուտիէնի, ամէն բան բերնէն դուրս տուած էր ։ Իսկ Մուսթաֆա Քեմալ շատ ճարտարութեամբ խօսած էր, դիմացինին թէ յոյս տուած եւ թէ վստահութիւն ներշնչած էր ․ խնդալով սա պատասխանը տուած էր․

— Միրելի զօրավարս, ձեր ըսած գործերը ենթադրուածին չափ դիւրին չեն ։ Սուլթանութիւնը արդէն տկարացած է եւ փլելու վրայ է ։ Գալով Խալիֆայութեան, հարկ է քիչ մը աւելի համբերատար, քիչ մը աւելի ուշադիր ըլլալ ։ Մեր եւս կայ նաեւ իսլամական աշխարհ մը, զոր պէտք է նկատի առնենք․ անոնց օժանդակութիւնը այսօր անհրաժեշտ է մեզի ։ Միայն անոնց շնորհիւ կրնանք վռնդել Անգլիացիները ։

« Այսօր անհնար է նաեւ համայնավարութիւնը հռչակել ։ Նախ անհրաժեշտ է դատը հասկցնել երկրին ։ Ներկայիս մէկ նպատակ ունինք ,— պայքարը շահիլ եւ գրաւման բանակները քշել ։ Յաղթանակը տանելէ վերջ, ձեր պայմաններուն մասին աւելի անխռով ու հանդարտ հոգեվիճակով մը կը մտածենք ։

Պուտիէնի լռատես էր ։ Մուսթաֆա Քեմալ փաշա արդիական գաղափարներու տէր զինուորական մըն էր, անկեղծութեամբ արտայայտուած էր ։ Հետեւաբար պէտք էր իսկոյն օգնել Թուրքերուն ։ Այս կերպով Ռուսիայէ զէնք, ռազմանիւթ եւ ոսկի բուրլի առնուած էր ։ Մեծ յարձակողականէն առաջ ռուսական օժանդակութիւնը գագաթնակէտին հասած էր ։ Մուսթաֆա Քեմալ թէեւ խալիֆայութիւնը ջնջած էր, սակայն չէր ընդունած համայնավարութիւնը, որովհետեւ ոչ Թուրք աւանդութիւնները եւ ոչ ալ իսլամական հաւատալիքները հաշտ էին այդ սկըզբունքներուն ։

Մուսթաֆա Քեմալ փաշա ալ թէ Թուրք էր եւ թէ իսլամ ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ

ՎԻԷՆ․— Նոր տուրքերու հատուցման հետեւանքով առեւտրականներն ալ, մեծաքանակ թէ փոքրաքանակ, գլալապէս աւելցուցին կարգ մը ապրանքներու գիները, (մանաւորապէս, մսեղէնի, ընդեղէնի, եւն․) ։ Ապրուստը սղեց եւ գործադուլները վերսկսան ։ Երկու սենտիքաներ ձախակողմեան եւ աջակողմեան, միացած ճակատ կազմելով կը խրախուսեն շարժումը ։

Նախ գործադուլ սարքեցին Վականէփառքալի, Տիանի Միկընի բանուորները (կերպասեղէն), իսկ մնացածները կ'աշխատէին սովորականին պէս ։ Սկզբնական շրջանին **օրական մէկ երկու ժամ** ընդհատեցին աշխատանքը, բայց տեսնելով որ գործատէրերը գոհացում չեն տար, բոլորին դադրեցուցին եւ այսօր երեք շաբաթէ ի վեր, կը շարունակուի գործադուլը ։

Բանուորները պատճառաբանելով, ապրուստի սղութիւնը, կը պահանջեն քսան առ հարիւր յաւելում, անխտիր ։ Գործատէրերը կը խոստանան 16 առ հարիւր աւելցնել այն բանուորներուն, որոնք պակաս կը ստանան ։ Քանի մը գործատէրեր, մասնաւոր նամակներով, գործի կը հրաւիրեն իրենց բանուորները ։ Հաւանական է որ միջին ճամբայ մը գտնուի եւ գործադուլը վերջանայ ։

Ի պատիւ բանուորներուն պէտք է ըսել թէ գործադուլի շարժումը տեղի կ'ունենայ կատարեալ կարգապահութեամբ, առանց աւելորդ ցոյցերու ։

ՆԵՐՍԷՍ

●

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Այս կիրակի մեծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Սէն Ժիւսթի օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ, Հ․ Յ․ Դ․ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի դաշտահանդէսին առթիւ, որ իր հայկական շունչով զովացուց հոգիները ։

Բազմանդամ ընտանիքի մը խնջոյքը կարելի էր համարել այս դաշտահանդէսը իր մտերմական մթնոլորտով, իսկ Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութեան անդամները՝ հիւրընկալ տանտէրերը որոնց մեղուաջան աշխատանքին շնորհիւ հանդէսը անցաւ շատ յաջող ։ Բեմին ճակատը տեղաւորուած էր Քրիստափոր Միքայէլեանի մեծադիր նկարը, շրջապատուած՝ ֆրանսական եւ հայկական դրօշներով ։

Գեղարուեստական զուարթ բաժին մըն ալ պատրաստուած էր ։ «Մշակ բանուոր»ի եւ «Մարսէյեզ»ի թնդիւններէն վերջ, օրուան նախագահը երիցագոյն ընկեր Ծաղպալեան հանդէսին բացումը կատարեց ամփոփ ճառով մը ։

Ապա մէջ ընդ մէջ եղան երգեր, արտասանութիւններ, նուագ եւ հայկական պարեր, որոնք աւելի խանդավառեցին մթնոլորտը ։ Երիտասարդ երգիչ Պ․ Զաբէհ Գասեան իր մարզուած եւ հաճելի ձայնով ոգեւորեց ժողովուրդը, անոր հըրամցնելով անմահ «Հայաստան»ը ինչպէս նաեւ Ալէմշահի «Իմ երգը» եւ «Նաւերը» ։ Պ․ Ժիրայր Մալաեան ջութակի վրայ նուագեց «Կռունկ»ը «Սիրուհիս» եւ «Լա Կամլոթ»ը, ուշագրաւ յաջողութեամբ ։ Դեռատի Օր․ Թիւթիլեան ալ արտասանութիւն մը կատարեց ջինջ առոգանութեամբ, իսկ Օր․ Ե․ Կոչկարեան իր հայկական պարերով մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց ներկաներուն մէջ ։ Պարերը շարունակուեցան մինչեւ ուշ ատեն, երգերով, նուագախումբով եւ «Ալքազ» տան զետեղած բարձրախօսով ։

Օրուան բանախօսը ընկեր Յ․ Պետրոսեան, պարզապարզ պատշաճ ճառ մը խօսեցաւ, պանծացնելով Յուլիսը իբրեւ յեղափոխութեանց ամէնէն բեղուն ամիսը ։

Գեղարուեստական բաժնին մէջ ներկայացուեցաւ կատակերգութիւն մը «Ազգային բարերարը» մասնակցութեամբ Պ․ Ժան Մակարեանի եւ հեղինակին՝ Պ․ Գրիգոր Վահանի որ միեւնոյն ատեն շարք մը զուարթ մենախօսութիւններով իր աջակցութիւնն ընծայեց դաշտահանդէսին ։ Յետոյ աճուրդի դրուեցան, ճաշակաւոր կողովի մը մէջ, մեծ անանաս մը, խորոված հաւ մը եւ հայկական եռագոյնով երիզաւորուած շիշ մը շամփայն ։ Աճուրդը կէս ժամուան մէջ բարձրացաւ երեսուն հազար ֆրանքի ։

Կազմակերպիչները շնորհակալութիւն յայտնեցին բոլոր դերակատարներուն եւ հասարակութեան ։ Առատ սեղաններու շուրջ հաւաքուած բազմութիւնը դժուարաւ բաժնուեցաւ այս հայաշունչ մտերմական խնջոյքէն ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

●

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ (ԽԱՐԲԵՐԴ)

ՎԱԼԱՆՍ․ — Համախարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղի վարչութիւնը կազմակերպած էր հրապարակային մեծ հանդէս մը, որ տեղի ունեցաւ շաբաթ, 7 Յուլիս, Պ․ Գ․ Սիմոնեանի սրահարանին մէջ ։ Սրահը լեցուած էր բազմութեամբ ։ Օրուան նախագահը՝ Պ․ Մ․ Ճերմանեան (Նախագահ Ազգ․ Միութեան) պարզելով Հայր․ Միութեան նպատակները, յորդորեց աշխատիլ, սիրտ սրտի եւ ուժ տալ բոլոր ազգային ձեռնարկներուն, յանուն նոր սերունդի փրկութեան ։ Կարգադիր յանձնախումբին անդամները, Պ․ Պ․ Ա․ Սրապեան, Օ․ Թէպոյեան, Գ․ Կոչկարեան, Լ․ Գալայճեան, Գ․ Սիմոնեան ջանք չէին խնայած հանդէսին յաջողութեան համար ։ Սեղանները ճոխացած էին Խարբերդի «չիյ քէօֆթէ»ով ․ որ պատրաստած էր այրի տիկին Մարիամ Գէորգեան ։

Հանդէսը ունէր գեղարուեստական բաժին մը, որուն իրենց շնորհալի մասնակցութիւնը բերին, Տիկին Ս․ Կարապետեան, Օր․ Մ․ Գալայճեան, Օր․ Մարի Խաչատուրեան, Մ․ Օհանեան, Ռոզ Խաչատուրեան, Տիկին Պէնկեան, Օր․ Վ․ Գալայճեան (Փարիզէն) ։ Պ․ Պ․ Ե․ Գալայճեան (Հալէպէն), Ն․ Ճերմանեան, Յ․ Վարդանեան, Յ․ Տէր Ղուկասեան, Օ․ Թէպոյեան, երգերով, արտասանութիւններով եւ մենախօսութիւններով ։ Բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու ։ Մասնաճիւղին ատենապետը Պ․ Գ․ Սիմոնեան խօսք առնել սրտառուչ յուշեր պատմեց Կիլիկիոյ կաթողիկոս Սահակ արք․ Խապայեանի, Թլկատինցիի եւ Ռ․ Զարդարեանի կեանքէն ։

Ապա հրաւիրեց նոր սերունդը արժանաւոր յաջորդներ դառնալ հիներուն ։ Այս առթիւ զրոյց բարի ճանապարհ մաղթեց Պ․ Ն․ Ճերմանեանի որ Հայաստան պիտի երթայ, հոն անցնելու համար արձակուրդ ։ Հանդէսը փակուեցաւ առաւօտեան ժամը 3ին, գոհ տպաւորութեամբ ։

Յ․ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հայազգի ծանօթ փաստաբան Մեթր Ալպէռ Տիւմա, անդամ փաստաբանական խորհուրդի, վարձատրուեցաւ Պիոս ԺԲ․ Պապին կողմէ Ս․ Գրիգոր Մեծի ասպետի շքանշանով ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (100)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

3․ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԱՐԵՐՔԸ

Հագնում էր ցնցոտիներ, ման էր գալիս կիսամերկ, եւ մինչեւ անգամ սանդալներ չէր հագնում, այլ ամառը ոտները պատում էր «հեսկով» (ճիլոպով), իսկ ձմեռը «կեմով» (բոյսերից հիւսած թոկերով) ։

Իւր օտարոտի զլեստաւորութեամբ շատ անգամ յայտնւում էր նա արքունիքը եւ սկսում էր Տիրան թագաւորի առաջ զանազան յիմար խաղեր ու կատակներ անել ։ Պառկում էր չորս թաթիկների վրայ, իրան ձեւացնում էր որպէս ուղտ, սկսում էր թռչկոտել եւ ուղտի նման ձայներ հանել, ասելով․ «Ես ուղտ եմ ․․․ ես ուղտ եմ․․․ թագաւորի մեղքերը կը տանեմ ․․․ դրէք իմ վրայ թագաւորի մեղքերը, որ ես տանեմ » ։

Իսկ թագաւորը, իւր մեղքերի փոխարէն, դնում էր նրա մէջքի վրայ գիւղերի եւ ագարակների պարգեւական հրովարտակներ ։

Այսպէսով հարստացաւ նա եւ հարստացրեց իւր վանքը ։

Որքան Լուսաւորչի տոհմը խիստ եւ անաչառ էր դէպի բարձր մարմնաւոր իշխանութիւնը, դրանք այնքան քսու եւ հաճոյամոլ դարձան ։ Որքան Լուսաւորչի տոհմը ազնիւ էր եւ վեհանձն, դրանք այնքան ստորաքարշ դարձան ։

Շնորհավաճառութիւնը այդ խաբեբաների ձեռքում հասել էր ամենավատթար անարգութեան ։ Մի անգամ նոյն իսկ այդ Յոհան եպիսկոպոսը, ճանապարհին հանդիպում է մի լաւ հագնուած երիտասարդի, որ նստած էր գեղեցիկ նժոյգի վրայ ։ Նժոյգը հրապուրում է սրբազանին ։ Նա կանգնեցնում է երիտասարդին, հրամայում է ցած իջնել ձիուց ։ Երիտասարդը կատարում է նրա հրամանը ։ — «Խոնարհեցրու գլուխդ, — ասում է նրան եպիսկոպոսը, ես պէտք է քահանայութեան ձեռք դնեմ քո վրայ» ։ Զարմացած երիտասարդը պատասխանում է․— « Ես մի աւազակ, սպանող եւ չարագործ մարդ եմ, ես արժանի չեմ մի այսպիսի պաշտօնի» ։ Եւ իրաւ, երիտասարդը հէնց նոյն ժամին վերադառնում էր աւազակութիւնից ։ Բայց եպիսկոպոսը ուշադրութիւն չէ դարձնում նրա ընդդիմադրութեանը բռնութեամբ խլում է նրա վերարկուն, հագցնում է «ապարօշը» (փարաջայ) եւ ձեռքը գլխին դնելով, ասում է․ — «Ահա քեզ երէց ձեռնադրեցի, հիմա գնա քո գիւղի քահանան դարձիր» ։ Յետոյ նստում է երիտասարդի նժոյգի վրայ, հեռանում է, ասելով․ «Այդ էլ թող իմ վարձը լինի»․․․

Կաթողիկոսի որդին էր այդ անօրէնը․ երիտասարդը ի՞նչ համարձակութիւն ունէր նրան հակառակելու ։

Նա ապշած, շփոթուած գնում է իւր տունը, կինը պատմում է ճանապարհի վրայ պատահած անցքը ։ Կինը ծիծաղելով յիշեցնում է նրան, թէ դու մինչեւ անգամ մկրտուած չես, ինչպէս քահանայ ձեռնադրուեցար ։ Երիտասարդը ըստիպուած է լինում կրկին գնալ եպիսկոպոսի մօտ, եւ գտնում է նրան իւր վանքում ։ Երբ յայտնում է, թէ ինքը դեռ քրիստոնեայ չէ եւ մկրտութիւն անգամ չէ ընդունել, — այդ միջոցին եպիսկոպոսը վեր է առնում մի սափորով ջուր, թափում է նրա գլխին, ասելով․— «Ահա մկրտուեցար, այժմ կարող ես գնալ»․․․

Ոչինչ սրբութիւն չէր կարողանում սանձահարել այդ ագահների ընչասիրութիւնը ։ Արշակ թագաւորի Դրան երէցը, Մրջիւնիկ անունով, կատարեց մի անօրինակ եղեռնագործութիւն, որի համար իբրեւ վարձ ստացաւ Գոմկունք գիւղը, Տարօնի գաւառում ։ Նա թագաւորի երկրորդ կնոջից, Փառանձեմից, կաշառուելով, սուրբ հաղորդութեան բաժակի մէջ թոյն խառնեց եւ մատոյց թագաւորի առաջին կնոջը, Ոլիմպիադային, որով եւ մեռաւ նա ։

Բարձր հոգեւորականութիւնը մի ծայրայեղութիւնից միւս ծայրայեղութեան մէջ ընկաւ ։ Ի դէմս Լուսաւորչի տոհմի, նա ձգտում էր իշխել եւ մինչեւ անգամ բռնանալ թագաւորի վրայ ։ Իսկ ի դէմս միւս կաթողիկոսական տոհմերի, նա ընդունեց հլու կամակատար լինել ։

Այդ միւս տոհմերից աւելի ուժ էր ստացել այն սերունդը, որ մենք կոչեցինք քրմական տուն ։ Դրանց մէջ նշանաւոր էր Ալբիանոսի տոհմը, որ սկսեալ Լուսաւորչի եւ Խոսրով Բ․ի օրերից, պահպանում էր Մանազկերտի անընդհատ, ժառանգական եպիսկոպոսութիւնը ։

Ալբիանոսի տոհմը ունէր իւր խորին անցեալը եւ իւր վաղեմի աւանդութիւնները ։ Առաջ գալով քրմական ծագումից, այդ տոհմի ներկայացուցիչները քրիստոնէական կրօնաւորի զգեստի տակ՝ դեռ պահպանում էին այն սովորութիւնները, որոնք հեթանոսական բնաւորութիւն ունէին, գոնէ իրանց յարաբերութիւնների կողմից դէպի թագաւորը ։ Հին քուրմը, նոր կրօնի քահանայի կերպարանքով, գիտէր թէ ինչպէս պէտք է վարուել թագաւորի հետ ։ Եւ թագաւորները սկսեցին նրանց առաջ քաշել եւ ուժ տալ ։

ՐԱՖՖԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐԸ երէկ ցոյց մը կազմակերպած էին ելմտական նախարարութեան առջեւ, իրենց գանգատները յայտնելու համար։ Այս առթիւ թերթերը կը գրեն թէ մայրաքաղաքին 18.500 ոստիկանները կը տառապին սրտի հիւանդութիւններէ, իբրեւ հետեւանք երթեւեկի ժխորին որ կը սարսէ ջիղերը։ Մօտ 2500 ոստիկաններ բացակայ են ամէն օր, ջղային ուժասպառութեան պատճառով։ Ոստիկանական վերատեսուչը արգիլած էր երէկուան ցոյցը, ծանր պատիժներ սպառնալով։ Իրենց գլխաւոր գանգատը հետեւեալն է.— Բ. աշխարհամարտէն առաջ հանգստեան կը կոչուէին 55 տարեկանին, 15 տարի ծառայելէ վերջ։ Այժմ հանգստեան կը կոչուին 25 տարի ծառայելէ ետք։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան ընդհ. ժողովին Բ. օրուան նիստին մէջ խօսք առաւ Խ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակը, Սուսլով, անդամ Գերագոյն Խորհուրդի եւ Կեդր. Կոմիտէի։ Այս առթիւ ջերմապէս ողջունեց Ֆրանսայի համայնավարները, իբրեւ «արժանաւոր ներկայացուցիչները Ֆրանսացի ժողովուրդին յեղափոխական աւանդութեանց», իսկ Մորիս Թորէզը կոչեց իրենց «շատ սիրելի բարեկամը»։ Յետոյ բացատրեց թէ այժմ երաշխիքներ կան որպէսզի չկրկնուին անցեալի սխալները.— անձի պաշտամունք եւն.։ Ալժերիոյ մասին ալ խօսելով, գնահատեց Ֆրանսայի համայնավարներուն ջանքերը՝ կռիւը դադրեցնելու համար։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը առջի օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իսրայէլի վարչապետին հետ։ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ կատարած իր շատ կարճ պտոյտին ընթացքին, Պ. Համարշոլտ պիտի տեսակցի նաեւ Եգիպտոսի նախագահին հետ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Փոզնան քաղաքին ցուցարարներուն դատավարութիւնը պիտի սկսի Օգոստոսի սկիզբը։ Ամբաստանեալները բաժնուած են երկու խումբի, «ոճրագործները» եւ «քաղաքական յանցաւորները»։

ՅՈՅՆ օրթոտոքս եկեղեցւոյ մետրոպոլիտներուն համագումարը որոշեց մերժել Վատիկանի հետ պայմանագիր մը կնքելու առաջարկը, նկատելով որ Վատիկանը պետութիւն մը չէ։

ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարը Պ. Փինօ Լոնտոն պիտի մեկնի Յուլիս 30ին, իսկ Սեպտեմբերի վերջերը Փարիզ պիտի գան Անգլիոյ վարչապետն ու արտաքին նախարարը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ մերժեցին դրամ տրամադրել Ասուանի (Եգիպտոս) ամբարտակին շինութեան համար, որ պիտի արժէ 1.300.000.000 տոլար։ Նախապէս տրամադիր էին 200 միլիոն տոլարի վարկ մը բանալու, բայց այժմ զանազան առարկութիւններ կ'ընեն։

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ երբեք միտք չունին սթերլինին սակը զեղչելու։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ նախարարը, Լաքոստ, յայտարարեց թէ կրկին ծառայութեան կոչուած զինուորները (վերակոչեալ) պիտի արձակուին Հոկտեմբերէն սկսեալ, նախ՝ ընտանիքի հայրերը եւ նոր ամուսնացածները։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը մտահոգութեան մատնուած է, նկատելով որ Անգլիա եւ Ամերիկա կը մտածեն կրճատել իրենց ուժերը Եւրոպայի մէջ։ Տոքթ. Ատընաուըր վտանգաւոր կը գտնէ այս կրճատումը, հետեւեալ պատճառներով.— 1. Պիտի աւելնայ հիւլէական զէնքերուն գերակշռութիւնը.— 2. Տեղի պիտի տրուի փոքր պատերազմներու.— 3. Խ. Միութիւնը պիտի քաջալերուի, խառնակութիւններ սարքելու համար եւն.։

ԵՐԿՈՒ ՀՐԵԱՅ գրագէտներ, որոնք անհետացած էին 1948–49ի ստալինեան մաքրագործումներուն առեն, վարկի վերահաստատում ստացան, ինչպէս կը ծանուցանէ Մոսկուայի «Գրական Թերթ»ը։ Մէկը՝ բանաստեղծ Մարքիշն է, միւսը՝ Ֆեֆեր, նոյնպէս բանաստեղծ։ Երկուքն ալ եբրայերէն կը գրէին, եւ առտու մը հրապարակէն չքացան իրենց ստեղծագործութիւնները։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 19).— Զոյլ ոսկի՝ 477.000, նափոլէոն 3500, զուից. 3320, անգլիական 4250, քսան տոլարնոց 17320, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1090, տոլար 406, զուից. 96.50, պելժ. 7.95, լիր 0.64, փեզեթա 9.20։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Խանասորի տարեդարձը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապ. Խաչի։

Այս կիրակի ամբողջ օրը։

Խտրափիլէնի Քաֆէ Պակալի եռեւի զովասուն եւ պաղ առուակին եզերքը։

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժեռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի եւ Կապ. Խաչին։

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Ժիւսթ, 117 Ավընիւ Ռօբօ, Պար տիւ Շալէի օդասուն պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ Ընկ. Կ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Հայկական երգեր, Հայաստանէն նոր ստացուած երգանկներով։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ։ Ժողովրդական գիներ։

Մուտքը ազատ է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Փարինաս Իւսկիւտարլեան իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Ամասիոյ Հայր. Միութեան եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր տարաբախտ ամուսնոյն՝ ՕՆՆԻԿ ԻՒՍԿԻՒՏԱՐԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ։ Այս կիրակի հանգուցեալին մահուան քառասունքին առթիւ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Այս կիրակի իրիկուն Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի ամերիկեան շէնքին մէջ պարի երեկոյ մը պիտի տայ Օր. Լաուրա Աւետիսեան, պարսկահայ ծանօթ պարուհին, որ պատիւը ունեցած է պարելու ի ներկայութեան Շահն Շահին եւ Թագուհիին։

Օրիորդը պիտի ներկայացնէ ճոխ յայտագիր մը հայկական, կովկասեան, պարսկական պարերով։

Երկրորդ երեկոյ մը՝ Նոյեմբեր 14ին միջազգային ոստանին մէջ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Տէսինի դպրոցին Յուլիս 15ին տրուելիք դաշտահանդէսը, որ յետաձգուած էր օդին անյարմարութեան պատճառով, կրթական յանձնախումբի եւ Սեբաստացի Մուրատ Ուսումնասիրացի հետ, համաձայնութեամբ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, Մառէի ծանօթ անտառը։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, դպրոցականներու կողմէ։ Կը ներկայացուի «Շահարեր Առեւտուր» կատակերգութիւնը։ Ճոխ պիւֆէ եւ առատ ուտելիք։

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ Տէսինի հասարակութիւնը։ Անձրեւի պարագային Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառաւ ծախու է դերձակի խանութ մը բնակութեան յարմարութիւններով։ Երեսուն տարուան հաստատութիւն։ Ունի լաւ յաճախորդներ։ Կը գտնուի բանուկ պողոտայի վրայ, քաղաքին կեդրոնը։ Նպաստաւոր գին։

Դիմել Ն. Մոմճեանի,

14 Quai Victor Augagneur, Lyon

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՍՐԱՀԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Առնուվիլի Ազգ. սրահին համար յիսուն հազար ֆրանք Պ. Ազգէ Պարկիրճեանէ։ Նախորդ գումար 314.500 Ֆր. գումար 364.500 Ֆրանք։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարին համար խոհարարուհի մը եւ օգնական մը Օգոստոս ամսուան համար։

Դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչութեան։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի կազմակերպութեամբ, Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Սէն Լուի Նոր Սերունդի եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերուն։

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, նախկին Եօթնեղբայրեաններու ագարակը։

Ներկայ կ'ըլլայ եւ խօսք կ'առնէ ընկերվարական կուսակցութեան 10 մասնաճիւղի ընդհ. քարտուղար

ՏԱՆԻԷԼ ՄԱԹԱԼՕՆ

Անդամ Նահանգային Խորհուրդի եւ Մարսէյլի քաղաքապետական ժողովի։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։ (Գեղջկական պարեր՝ ղեկավարութեամբ ընկերուհի Ե. Կօշկարեանի)։

Եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր ղեկավարութեամբ Նոր Սերունդի նուագախումբին։

Մուտքը ազատ է։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

Orcival — Château de Cordès

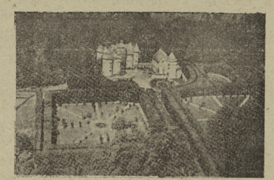
(P. de D.)

Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները։

Օրական՝ 600 ֆրանք։

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1–30։ Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ – երիտասարդուհիները։

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ։

ՎԱՅՐԸ.— Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով։ Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կան գեղեցիկ լիճեր։

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի։

Արձանագրութեան համար դիմել ընկ. Եղ. Մավեանին, հեռ.

CEN 06-42

Ամէն օր ժամը 9–10 եւ 14–15։

Բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ։

ԾԱՆՕԹ.— Փարիզի շրջանէն, բոլոր անոնք որ պիտի մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին, կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, երկուշաբթի 23 Յուլիս, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32, ռիւ տը Թրէվիզ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շավիլի եկեղեցիի հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մատուռին մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Գոքինիոյ հոգեւոր հովիւ Մեսրոպ քհնյ. Տէր Յակոբեան, մխիթարելու բարեպաշտ ժողովուրդը։

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը։

ԾԱԽՈՒ Է

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ երեսուն տարուան ժամացոյցի եւ ադամանդի վաճառատունը բոլոր ապրանքներով։

Խանութին ետին երեք սենեակ, իսկ վրան՝ երկու սենեակ եւ խոհանոց։ Անձնական կառատուն բակին մէջ։

Դիմել ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ,

261, Fg. St. Martin, Paris (10).

Tél. : NORD 60-69.

(Խանութը գոց է կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը եւ ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ)։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արզրութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21–ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անթուանի «Ընկեր Կարօ»ի ընկերական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Լավիսթ, ընկեր Պօյաճեանի բնակարանը։ Ներկայ կ'ըլլայ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Ժամը հինգին խօսակցութիւն համակիրներու հետ, նոյն տեղը։

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, Օ Բլէռ տը Լինի սրճարանը, Փլաս տ'Իթալի։

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախաղբ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Պ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պատգամաւորներու ընտրութիւն։ Հաշուետուութիւն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի եւ Իսի լէ Մուլինոյի Զաւարեան կոմիտէի։ Այս ԿԻՐԱԿԻ, Մէտոնի անտառը Պաղ Աղբիւրին մօտ։ Առատ եւ գիւրամատչելի պիւֆէ։ Բարձրախօս հայկական երգերու համար եւ պարեր։

Պէլվիլի համար օթոքարը կը մեկնի Էկլիզ տը Պէլվիլէն ժամը ութին։ Երթուդարձ 250 ֆրանք։ Արձանագրուիլ ճաշարան Արթիւր եւ Ռոստոմ խումբի ընկերներուն մօտ։ Անձրեւի պարագային իրենջոյք Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան դպրոցի սրահը։

ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Արաքս երգչախումբը այս կիրակի «Տէր Ողորմեա» պիտի երգէ Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, մասնաւորապէս Ալժերիա ղրկուած հայ եւ ֆրանսացի զինուորներուն առողջ վերադարձին համար։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ճանկէօզեան, Թիրեաքեան եւ Ֆաքիրեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ նուիրատուութիւններով մասնակցեցան իրենց սուգին Սիմոն Ճանկէօզեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

●

Պ. Վարուժան Գամպէրեանի եւ Օր. Էօժէնի Մենեվիշեանի ամուսնութեան առթիւ Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրացի Տէսինի մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.— Պ. Պ. Պարտաքճեան Մինաս, Կարապետ Գամպէրեան եւ Տօնիկ Գամպէրեան հազարական ֆրանք, Փոքրիկն Յովակիմ Պարտաքճեանէ 500 Ֆր., Պ. Վարդեվառ Տէրտէրեանէ 500 Ֆր., ու կնքահայր Պ. Վարդեվառ Գամպէրեանէ երկու հազար ֆրանք։

Նոյն առթիւ Ընկեր Վարդեվառ Գամպէրեան դպրոցին կը նուիրէ հազար Ֆր.։ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Տէսինի մասնաճիւղին հազար ֆրանք։

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Պոլսահայ երիտասարդ մը կը փնտռէ մէկ սենեակ եւ խոհանոց մը, Փարիզ կամ շրջակաները։

Հեռաձայնել ամէն օր բացի կիրակիէն, ժամը 10 – 12 եւ 3–7

SEG 75-33

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 22 ՅՈՒԼԻՍ
DIMANCHE 22 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7635 | 32e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3446

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐ ԵՒ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Տարիները թաւալեցան եւ չունեցանք իր կոչումին գիտակից մտաւորականութիւն մը որ միացեալ ճակատ կազմէր, հիմնական հարցերու մասին :

Այստեղ եւ ամէն տեղ երեւցան խմբակներ, Միութիւններ կամ փարախներ, որոնք հանդանակներ պարզեցին համաձայն օրուան հովերուն :

Դեռ կան այդպիսի խմբակներ, աւելի կամ նուազ հաստատուն :

Իսկ խմբակներէն դուրս, ունինք անհատ ուսումնականներ, որոնք եղանակներ կը հնչեցնեն, պատահաբար :

Շատերը կառչած են կաղապարեալ ուղղութեան մը : Ուրիշներ հորիզոն կը փընտռեն տակաւին :

Մեծ մասին ուղեգիծն է, — օր մը այսպէս, օր մը այնպէս :

Ոչ մէկ հիմնական համոզում կամ հաւաքական դաւանանք, պատասխանատուութիւններ ստանձնելու եւ դեր մը կատարելու համար :

Աչքի առջեւ բերէք որեւէ հայաշատ գաղութի պատկերը եւ ձեր սիրտը պիտի ճմլուի :

Երբեք այսքան տժգոյն եւ անկերպարան վիճակ մը չէր պարզած մտաւորականութիւն կոչուած դասը, նոյնիսկ իր անդաստանին մէջ :

Նախ՝ կատարեալ տեղ-քայլ, ընդհանուր զարգացման տեսակէտով :

Մէկ մասը կը գոհանայ տարիներ առաջ հաւաքած գիտելիքներով, որոնք բորբոս կը հոտին :

Ուրիշ դաս մը վերադնահատման մարզանքներ կը փորձէ, թերխաշ, կիսկատար ծանօթութեանց պաշարով մը :

Երկու դասերն ալ հեղինակաւո՛ր վճիռներ կ'արձակեն, բաղդատելով Հայաստանի եւ Հայկական Արտասահմանի դպրական եւ գիտական վաստակը :

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ ընդհանրապէս «լսողաց» են : Ոչ աչօք-բացօք սերտած, ոչ ալ գիրք մը թղթատած են :

Կ'ուզեն դեր կատարել ի յառաջագունէ կազմուած կարծիքներով :

Իրենց երանաւէտ հանդիստը խռոված կ'ըլլաք, եթէ փորձէք ապացուցանել թէ կը սխալին այս կամ այն կէտին մէջ :

Իբրեւ օրօր կը լսեն հնօրէն հասած թմբուկին ձայնը, եւ մնացեալով չեն հետաքրքրուիր :

Զուրկ որեւէ նախանձախնդրութենէ՝ արժեցնելու տարադիր բազմութեանց մշակոյթը, այնքան ճոխ եւ հասուն, ձեւով թէ բովանդակութեամբ :

Եւ երբ կը խօսիք, օրինակ, Երեւանի մէջ կատարուած լեզուական աշխատումներու, անճոռնի օտարաբանութեանց եւ կոպիտ սխալագրութեանց մասին, յանկարծ կը փափլին եւ բերան կ'ալրեն, յետին միտքեր վերագրելով ձեզի

Կը մոռնան որ անդին ալ երբեմն կը լսուին քննադատութիւններ, առանց գործնական ելքի մը յանգելու :

Իր կոչումին գիտակից մտաւորականութեան մը տարրական պարտքն էր դիրք ճշդել գոնէ այս հարցին մէջ, յանուն մայրենի լեզուի անկախութեան եւ ազատ զարգացման :

Այն ատեն հայրենիքն ալ երախտապարտ պիտի մնար, արհամարհելով դիմակաւոր դպիրները եւ «պրոգրեսիւ» թութակները, որոնք հայրենասիրութիւն կը սեպեն կապկել բռնութեամբ կամ տխրօրէն պարտադրուած բարբարոսութիւններ :

Ո՞վ կը սոփէ որ ազատ արտասահմանի մէջ ալ տարածեն մուրացածոյ գիտելիքներ եւ «ռեւոլուցիոն» փշրանքներ :

Մշակոյթը զարգացմա՞ն թէ տխրութեան ծառայման ծառայած կ'ըլլան, ալղճատելով հարազատ դանձարանը : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՔ ՁԷՋՕՔ ՋՕՋԵՐՈՒՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ ԱԼ ԴԻՐՔ ՃՇԴԱԾ ԵՆ

Յուլիս 20ին պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ մառեչալ Թիթոյի, Եգիպտոսի նախագահին եւ Հնդկաստանի վարչապետին երկօրեայ խօսակցութեանց մասին : Զեկոյցը դառնութիւն պատճառեց Փարիզի մէջ, նկատելով որ երեք չէզոք ջոջերը դիրք ճշդած են նաեւ Ալժերիոյ հարցին լուծման համար, մօտենալով Խ. Միութեան տեսակէտին :

Ահաւասիկ Ալժերիոյ վերաբերեալ մասը. —

Երեք վարիչները քննեցին Ալժերիոյ կացութիւնը եւ այն եզրակացութեան յանգեցան թէ այդ հարցը ոչ միայն մեծ կարեւորութիւն ունի, այլ եւ սոփողական ուշադրութիւն կը պահանջէ, թէ Ալժերիոյ ժողովուրդին հիմնական շահերուն եւ թէ խաղաղութեան ամրապնդման տեսակէտով :

Համոզուած ըլլալով որ գաղթային տիրապետութիւնը անբաղձալի է եւ վնասակար՝ թէ անոնց համար որ կը կառավարեն եւ թէ անոնց համար որ կը կառավարուին, երեքը միասին իրենց համակրութիւնը կը յայտնեն Ալժերիոյ ժողովուրդին ազատասիրութեան համար : Երեքն ալ կ'ընդունին թէ Ալժերիոյ մէջ գոյութիւն ունին [illegible] որոնց շահերը պէտք է պաշտպանուին, բայց այդ պարագան պէտք չէ արգելք մը կազմէ Ալժերիացիներու օրինաւոր իրաւունքներուն ճանաչման համար : Անոնք ջերմապէս կը գնահատեն այն բոլոր ջանքերը որ կը ձգտին արդար եւ խաղաղ լուծում մը գտնելու, մասնաւորապէս բռնութիւնները դադրեցնելու այդ շրջանին մէջ եւ բանակցութիւններ կատարելու : Հարկ է խաղաղ կարգադրութեան մը յանգիլ կռւակը դադրեցնելով եւ բանակցութիւններ կատարելով :

Տեղական թերթի մը թղթակիցը կ'իմանայ թէ Եգիպտոսի նախագահը դժգոհ մնացած է այս յայտարարութենէն, մինչեւ վերջը պահանջելով որ ազդարարութիւն մը ուղղուի Ֆրանսայի, որպէսզի բանակցութիւններ սկսի Ալժերիոյ ապստամբներուն հետ : Հնդկական աղբիւրէ ալ կը հաղորդեն թէ Գնդ. Նասր դառնացած է ու. Թիթօ եւ Նեհրու չուզեցին ունկնդրութեան ընդունիլ Ֆերհատ Ապպասը, իբրեւ ներկայացուցիչը Ալժերիոյ եւ գոհացան ընդհանուր խօսքերով :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Պաշտօնական զեկոյցը հետեւեալ որոշումները կը պարունակէ միւս միջազգային խնդիրներու մասին. —

Միջին Արեւելք. — Պէտք է ապահովել տնտեսական օրինաւոր շահերը, հիմնուելով պատկան ժողովուրդներու ազատութեան վրայ : Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ երեք վարիչները կ'ընդունին արեւմտեան երկիրներու քարիւղի շահերը Միջին Արեւելքի մէջ, բայց անհրաժեշտ կը գտնեն ճանչնալ Արաբներուն ինքնորոշման իրաւունքը :

Զեկոյցը որեւէ ակնարկ չի պարունակեր Կիպրոսի մասին :

Զինաթափութիւն. — Երեք խօսակիցները անհրաժեշտ կը գտնեն ուժ տալ զինաթափութեան, նուազեցնելու համար ընդհարումի մը վախը : Այդ աշխատանքը պէտք է կատարուի Ազգաժողովին մէջ, քննելով թէ հիւլէական եւ թէ դասական զէնքերու խնդիրը : Պէտք է դադրեցնել զանգուածային քանդումի գործիքներու պայթիւնը, նոյն իսկ եթէ կը կատարուին իբրեւ փորձ, վասն զի վտանգ մը կը կազմեն մարդկութեան համար եւ կը խախտեն միջազգային բարոյականը :

Չէզոքութիւն. — Աշխարհի բաժանումը [illegible] անջենաւորել պատերազմի երկիւղը : Հարկ է խաղաղութեան ձգտիլ ոչ թէ պատակտումներով, այլ հաւաքական ապահովութեամբ, ընդլայնելով ազատութեան շրջանակը եւ ջնջելով երկրի մը տիրապետութիւնը ուրիշ երկրի մը վրայ :

Պաղեստին. — Երեք վարիչները կը պահանջեն գործադրել ասիական ժողովին մէջ տրուած որոշումը :

Գերմանիա. — Այս հարցը պէտք է լուծել համաձայն գերման ժողովուրդի բաղձանքին, խաղաղ բանակցութեամբ :

Չինաստանի մասին ալ խօսելով զեկոյցը անհրաժեշտ կը գտնէ որ այդ երկիրը իր ներկայացուցիչն ունենայ Ազգաժողովին մէջ : «Ծայր. Արեւելքի խնդիրները չեն կրնար լուծուիլ առանց համայնավար Չինաստանի» : Եւ վերջապէս երեք վարիչները անհրաժեշտ կը գտնեն որ տնտեսապէս ետ մնացած երկիրներու օգնութիւնը կատարուի Ազգաժողովին միջոցաւ, փոխանակ ուղղակի բաշխուելու իւրաքանչիւր մեծ պետութեան կողմէ :

✕ Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ գիտել կուտան թէ երեք վարիչներուն յայտարարութիւնը չի դիւրացներ Ալժերիոյ հարցին խաղաղ լուծումը : Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոստ հարցումի մը պատասխանելով, ըսաւ թէ անսպասելի չէր այս յայտարարութիւնը : Իր կարծիքով, երեք վարիչները յստակ տեսակէտ մը չունին Ալժերիոյ բարդ հարցին եւ անոր հետեւանքներուն վրայ, Միջերկրականի եւ միջազգային կեանքի մէջ :

ԳԻՆԱՐԲՈՒՔ

Լեցո՛ւր բաժակը, խըմե՛մ
Գինին անո՛յշ հեշտանքին.
Ալ կը ծաղրե՛մ այս կեանքին
Սրբութիւնները դըժխեմ :

Լեցո՛ւր բաժակը՝ խըմեմ
Գինին կայտա՛ռ հեշտանքին,
Այսքան ցաւով՝ երկրնքին
Ինչպէ՛ս ճամբան ես գըտնեմ :

Լեցո՛ւր բաժակը՝ խըմեմ
Գինին բոսոր հեշտանքին.
Կ'ուզեմ հուրը դժոխքին,
Ալ լուսնի լոյս ի՛նչ ընեմ :

Լեցո՛ւր բաժակը՝ խըմեմ
Գինին պղտոր հեշտանքին.
Քիչ մ'ալ այս մութ վայրէջքին
Ծով-ծով խռովքը փորձեմ . . . :

Լեցո՛ւր բաժակը՝ խըմեմ
Գինին հարուստ հեշտանքին.
Գինով ըլլամ ու կեանքին
Անմըտութիւնը երգեմ . . . :

Լեցո՛ւր, լեցուր որ խըմեմ
ՄԱՀն է ահա աչքիս դէմ . . . :

ՄԱՏԹԷՈՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ ծերակոյտն ալ քուէարկեց պարտաւորիչ զինուորութեան օրինագիծը, 17ի դէմ 21 ձայնով : Այսպէս վերջնական ձեւ կը ստանայ օրէնքը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ հանդէպ ժխտական դիրք բռնեց Անգլիան ալ, մերժելով դրամ տրամադրել Ասուանի ամբարտակին շինութեան համար, ինչպէս ըրած էին Մ. Նահանգները :

ԱՇԽԱՐՀԻ ԳԵՂՈՒՀԻ ընտրուեցաւ ամերիկուհի մը, Քարոլ Մորիս, քսան տարեկան : Երկրորդ հանդիսացաւ Գերմանուհին : Արարողութեանց ներկայ էին կէս միլիոն հանդիսականներ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԱՌԱԿՆԵՐ

ԱԳՌԱՒԸ ԵՒ ԹԻԹԵՌԸ

Մի պառաւ ագռաւ
Ասաց թիթեռին .
— Կը՛ռ, կը՛ռ, կը՛ռ,
Ականջ դիր, փերի.
Դու առաւօտեան աշխարհ ես գալիս,
Երեկոյեան դէմ՝ այրւում, մահանում :
Այս հարուստ կեանքից
Դու ի՞նչ ես տանում :
Իսկ ես ապրում եմ
Երկար ու երկար :
Թիթեռը ասաց.
— Ա՛յ խելքից սնկար
Իմ կեանքը կարճ է,
Բայց դրա համար ես չեմ ամաչում .
Ուրախ խաղում եմ,
Դաշտերում թռչում :
Ինձ հետ տանում եմ՝
Վարդերի բոյրը,
Գարնան հովերի
Անուշ համբոյրը :
Իսկ դու, պարծենկոտ,
Տանում ես միայն կեղտ ու գարշահոտ :
Լաւ է մի օրում ծաղիկներ սիրել,
Բոցերում հանգչել,
Քան հարիւր տարի
Կեղտոտ կտուցով աղմկել, կանչել :

ԱՐՇԱՒԻՐ ԴԱՐԲՆԻ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԻՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ԱՐՁԱԿՈՒԻՆ ՎԵՐԱԿՈՉԵԱԼ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ

Յուլիս 20ին բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցան Թեսալա լեռներուն մէջ (Օրան), ուր ծուղակ մը լարած էին ըմբոստները : Գործողութիւնը ստժանելի հանգամանք ունէր սաստիկ տաքին հետեւանքով, բայց Ֆրանսական զօրքը կրցաւ յաղթել բոլոր դժուարութեանց, պաշարելով ամբողջ շրջանը : Թնդանօթները և օդանաւերը ռմբակոծեցին ըմբոստներուն թաքստոցները, իսկ հրասայլերը դիրք բռնեցին ճամբուն երկայնքը, փախստականները պաշարելու համար : Պաշտօնական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ հերոսական կռիւներ մղուեցան : Հնտգրի մը համաձայն, սպաննուած են 32 զինուորներ, մէկը կնդասպետ :

✕ Ալժէի մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց առթիւ, տեղական թերթերը կը գրեն թէ մասնաւորապէս քննուեցաւ կրկին ծառայութեան կոչուած պահեստիներու խնդիրը : Այն նորագիրները որոնք դրօշի տակ առնուած էին անցեալ մարտին, Յուլիս մէկին լրացուցին իրենց քսանամսեայ մարզանքը եւ Ալժերիա կը ղրկուին : Սեպտ. մէկին ալ պիտի ղրկուին երկրորդ շարքին նորագիրները : Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը կը յուսայ աստիճանաբար արձակել կրկին ծառայութեան կոչուած զինուորները, անոնց պարտականութիւնը յանձնելով նորագիրներուն : Այս գործողութիւնը պիտի կրնայ կատարել յառաջիկայ հոկտեմբերէն սկսեալ :

✕ Ապահովութեան Խորհուրդը միաձայնութեամբ յանձնարարեց Ազգաժողովին անդամ ընդունիլ Մարոքը : Ֆրանսական պատուիրակութիւնը ջերմապէս պաշտպանեց այս առաջարկը, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով Մարոքի :

✕ Վարչապետը տեսակցութիւն մը ունենալով Ալժերիոյ նախկին ընդհ. ժողովին անդամներուն հետ, ըսաւ թէ կա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՀԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

(ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

(Դ. եւ վերջին մաս)

Վահանականութիւն է վերջապէս հաւատքը, որ կը բխի մեր ողբացեալ ընկերոջ տեսութիւններէն եւ ուսումնասիրութիւններէն՝ երբ կը բանաձեւէ այն միտքը թէ, օժտուած եւ ստեղծագործ ժողովուրդ, դարերէն եկած եւ դարերուն դաշնակ, դարերէն ծնած եւ դարերուն դիմացող հայ ժողովուրդը անձնիշխանութիւն է ստացած՝ կատարելու համար իր պատմական եւ քաղաքակրթական առաքելութիւնը, ճիշդ ինչպէս Երբայեցւոց մօտ կը տիրապետէր այն ըմբռնումը թէ, աստուածընտիր ժողովուրդ գերադասութիւն է տրուած իրենց՝ առաջնորդելու համար այլ ժողովուրդներ :

Ժողովուրդներու պատմափիլիսոփայութիւնը տարօրինակ տեսութիւններ կ'առանդէ մեզի՝ բացատրելու համար անհատին գերագոյն ուժը որ անմահութիւն կը չինէ, — մանք չունչին մէջ կը դնեն խորհրդաւոր այդ ուժը, (ահա թէ ինչո՛ւ շունչ, հոգի, անձ բառերը հոմանիշ են կարգ մը լեզուներու մէջ), ուրիշներ արտին մէջ, աչքին մէջ, նոյնիսկ ... մազերու փունջին մէջ :

Վահանականութիւնը անհատէն կ'առնէ գերագոյն այդ ուժը եւ կուտայ ցեղին, յայտարարելով թէ նուիրումը, որ կը վերջանայ մահով, մեռել չի չիներ, — վկայ Հայոց պատմութիւնը, իր բազմահազար նահատակներով, «անձինք նուիրեալք» տարազով ծանօթ, որոնք հասած են անմահութեան : Երբ այս ժողովուրդը ուժը ունի փառքով պսակելու մահն անգամ, կը նշանակէ թէ կը ճանչնայ անմահութեան խորհուրդը :

Այս ըմբռնումով՝ անհատը ընծայ մըն է զոր ցեղը կուտայ մահուան, ճիշդ ինչպէս խնձորենին ընծայ կուտայ արեւահամ եւ կարմիր իր խնձորը, իբրեւ նշան կենդանութեան :

Արդ, այսօր, մենք եկած ենք, այստեղ, անմահութեան փառքով պսակելու մեր ցեղածառին [illegible] որ ընծայ կը տրուի մահուան՝ իր հասունութեան մէջ, իր չքեղութեան մէջ, իր աբիճնի բոյլերուն մէջ : Այնպէս որ մեր մահերը վախճանական ողբասացութեան մը իմաստը չունի երբեք, այլ արուեստ մը՝ մահուան հետ մտերիմ իշխաններու վայել :

Արդարեւ, վահանականութիւնը կը կայանայ այն գիտակցութեան մէջ թէ գերադասելի է մեռնիլ իշխանի պէս եւ իշխանի իրաւունքով, ուրեմն թուչելով դէպի անմահութիւն, քան ապրիլ խոտի պէս կամ խոտի հաւասար, իբրեւ «վաղ թառամելոց ծաղիկ խոտոյ», ուրանալով իշխանի իրաւունքը, կորսուելով մոռացութեան խաւարին մէջ :

Մահը սարսափ մը չէ Հայկազանց որտին մէջ :

Իշխանի իրաւունքը խլած ենք մենք մեր ստեղծագործութիւններով, մեր ցեղային հանճարով, մեր լեզուով, մեր արուեստով, — ահա սրբութիւններ, զորս պիտի չկրնենք երբեք ոչ կայսեր, ոչ ալ Աստուծոյ : Պատմութիւնը իշխան է հռչակեր մեր ժողովուրդը, եւ մենք որ կը քալենք այդ աւանդութեամբ՝ Վահագնի արեւը մեր ուսերուն վրայ, արքայական խօսքը մեր շրթներուն վրայ, երդում կ'ընենք Վահան Նաւասարդեանի դերեզմանին առջեւ թէ պիտի պահպանենք իշխանական ոգին Հայկազանց հոգիներուն մէջ :

×

Այժմ, թոյլ տուէք հաստատում մը եւս ընել այստեղ. —

Եկեղեցին ունի իր իշխանները, — կարգ մը կը տրուի մկրտմամբ :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւս, որ կ'ուսուցանէ անաղարտ պահել «արքայական խօսքը» կամ Հայկազանց ոգին, ունի իր իշխանները, — փառք մը որ կը շահուի վաստակով եւ անձնուիրութեամբ, երբեմն տալով երակներուն արիւնն ալ : Այդ իշխաններէն է մեր սիրելի ընկերը, Վահան Նաւասարդեան : Իշխան ժողովուրդի մը իշխան զաւակը : Իշխան կուսակցութեան մը իշխան հրապարակագիրը : Թերեւս պիտի մնայ ինչ որ ըսէք՝ եթէ չըսէք, թէ Վահան Նաւասարդեան ապրեցաւ, պայքարեցաւ, խօսեցաւ, գրեց, քարոզեց, երազեց՝ մէկ բան միայն ունենալով իր մտքին մէջ, մէկ խռէչ, մէկ ցանկութիւն. —

Իշխան ժողովուրդը պահել միշտ իշխան :

Ազգերու պատերուն տակ մուրացող ժողովուրդ մը չէ այս ժողովուրդը : Աւերակներու մէջ թռչկոտող թիթեռնիկ մը չէ այս ժողովուրդը : Մեծերու թեւերուն տակ մտնող վառեակ մը չէ այս ժողովուրդը : Փոքրերու իրաւունքը ուտող առաջակ մը չէ այս ժողովուրդը : Ձի գողնար ուրիշէն, չի սնանիր ուրիշին ունեցածով : Ստեղծագործելու անսպառ կարողութեամբ օժտուած, ի'ր վաստակը կ'ընծայաբերէ քաղաքակրթութեան խորաններն՝ ի փառս իր անուան եւ մարդկային [illegible].

Հայ ժողովուրդը, որ, իր փառապանծ մշակոյթով հպարտ, եկեր է իշխան եւ պատմութեան քառուղիներուն վրայ կը քալէ իբրեւ իշխան, կը պահանջէ իր հայրենիքը ոչ թէ իբրեւ շնորհ, այլ իբրեւ իր իրաւո՛ւնքը, — եթէ կ'ուզէք՝ քաղաքակիրթ մարդկութեան պարտքը իրեն :

Հայ ժողովուրդը այն ժողովուրդը չէ՝ որու լեզու կուտան, որու քաղաքակրթութեան այբուբենը կը սորվեցնեն, որու ինքնավարութեան իրաւունք կը շնորհեն : Ոչ սնոտուի արուեստք ժողովուրդ է, ոչ ալ չմկրտուած ժողովուրդ, — անուն ունի եւ լուսեղէն պատմութիւն : Հայ ժողովուրդը իշխան է՝ որովհետեւ ունի իշխանական լեզու, իշխան է՝ որովհետեւ ունի քաղաքակրթութեան պատմութիւն մը, իշխան է՝ որովհետեւ ունի ինքնիշխանութեան անցեալ մը : Հայ ժողովուրդը ժողովուրդ մըն է դարերուն ծանօթ :

Այսպէս խօսեցաւ մեզի Վահան Նաւասարդեան, եւ ուրիշ խօսք չըրաւ : Եւ չկա՛յ ուրիշ խօսք, որ աւելի թանկագին ըլլայ մեզի համար, — «արքայական խօսքը», որու կ'ակնարկէ Վահան Տէրեան, ա՛յս կրնայ ըլլալ միայն :

***

Եւ արդ, իշխան ժողովուրդիդ իշխան զաւակը, սիրելի եւ անմոռանալի ընկեր Վահան Նաւասարդեան, ներէ' ինձ որ օժտուած չեմ անծանօթ հայ բանաստեղծուհիին շնորհքներով, պերճաբառ եւ երաժշտական ողբերգ մը հիւսելու համար ի յիշատակ աքնաջան վաստակիդ եւ անսակարկելի անձնազոհութեանդ : Վստահ եմ թէ պիտի չուշանայ արժանաւորը՝ հիւսելու համար ներբողեանդ, որ պիտի չնմանի ողբերգի, վասն զի ողբերգը կ'ընդունի մահուան յաղթանակը կամ կը բացատրէ անհետ կորստեան մը վախով : Ընդհակառակն Հայկազանց Ոգին, որ «մահուամբ զմահ կոխեաց», Վահաններու «արքայական խօսքը», որ կ'արձագանգէ դարէ դար, կը պահանջեն երգ մը, փառերգութիւն մը, աւելի քաղցր քան «զերգս երաժշտականաց», որպէսզի «յորդորէ» սիրտերն Հայկազանց, լեցնէ հոգիներն իշխանական չքեղութեամբ, թրթռացնէ շրթներն յընթացս դարուց, նուիրելու համար յիշատակիդ, յաւէտ անմոռանալի :

Ձի արու, իշխանական խօ՛սք միայն վայել է քեզի :

Դաշնակցակա՛ն խօսք :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մ. ԶԱՐԻՖԵԱՆԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ)

ԽՄԲ. — Ինչպէս հաղորդած էինք, Պէյրութի մէջ լոյս տեսաւ բանաստեղծ Մատթէոս Զարիֆեանի ամբողջական գործը, 660 էջ, արժակ թէ ոտանաւոր: Առաջին անգամ է որ հատորի մը մէջ կ'երեւայ իր օրագրութիւնը, որ կը գրաւէ գրքին կէսէն աւելին:

Յառաջիկային վերապահելով ընդհանուր տեսութիւն մը, ստորեւ կ'արտատպենք էջ մը՝ այդ օրագրութենէն. —

1919, Մայիս 6

Գերագոյն անձկութիւններու անձնատուր եմ նորէն : Ունայնութեան զգացում մը նորէն մեծ ծաւալ գրաւած է հոգիիս մէջ : Անհունօրէն դժբախտ եմ :

Անցեալ օր երբ Ալպանացին հոգեվարք էր, շունդրբը մեծ պահարանին բանալին ինծի յանձնեց որ էնժէքսիոնի ասեղ մը հանեմ : Պահարանը բանալուս պէս՝ սեւ շիշի մը վրայ կարդացի «մորֆին»... :

Շիշը ձեռքս առի ուշադրութեամբ ու դրեթէ կարօտալի յաւեյայ թանկագին հեղուկին, բայց Ալպանացիին հոգեվարքը այնքան սարսափով լեցուցած էր հոգիս, որ իսկոյն շիշը տեղը դրի եւ ասեղը առնելով փախայ :

Անկէ ի վեր, միշտ ներկայ է մտքիս մէջ այդ սեւ շիշին գաղափարը : Կը վախնամ ես ինձմէ : Ամէն վայրկեան կրնամ որեւէ պատրուակով առնել այդ բանալին :

Սիկարէթ մը ծխեմ ու պառկիմ :

***

Մայիս 8

Յոգնութիւնը քուն չտուաւ ինծի : Ու — ղեղատենդոտ գործունէութիւն մըրտացեր էր . չէի կրնար մտածումներս սանձել, հանդարտիլ եւ անգիտակցութեան մէջ ընկղմիլ : Խաղաղ գիշեր մըն էր, թէեւ մութ ու հովոտ : Դիմացի բարձրաւանդակին հսկայ ծառերը անդորր յուզումի մը մէջ էին : Ելայ, առանց մոմս վառելու, ընկողմանիլ անկիւնի հանդստաւէտ բազմոցին խորը, պատուհանին առջեւ : Երկար ատեն անձնատուր եղայ գրգռուած ու ինքնակոչ մտածումներու հոսանքին : Կարծես ուրիշ ուղեղէ մը կուգար այդ հոսանքը, այդ բոլոր չփոթ մտածումները ուրիշ գիտակցութեան մը մէջ կը կազմուէին ու պարզապէս իմ ուղեղէս կ'անցնէին իբրեւ երկրորդական վայրէ մը : Ես միայն դատարկութիւնը կը զգայի, ականջ տալով կնձնիներուն մէջէն սուլող հովին :

Եւ սակայն գիտակցութիւնս հետզհետէ պայծառացաւ : Մոմս վառեցի եւ սկսայ սենեակիս մէջ քալել :

Ամբողջ կացութիւնս, հրաշալի ճշգրտութիւնով մը, աչքիս պատկերացաւ — հին յուսահատութիւններս, հին պայքարներս, հին տառապանքներս ու հիմա նոր ու անորոշ ապագայ մը : Լաւ մը խորհեցայ : Կեանքի զանազան ծրագիրներ մշակեցի : Մտքիս տենդոտ վիճակը թոյլ չէր տար վճռական ընտրութիւններ ընելու, սակայն, ընդհանուր լուրջ որոշումներ տուի, որոնց հիմա ալ կը փարիմ, հիմա որ մոմիս լոյսին տեղ արեւին ճառագայթները կ'ողողեն սենեակս : Ամբողջ հոգիով կը փարիմ անոնց :

Պիտի ապրիմ : Ճիգը պիտի ըլլայ կեանքիս գերագոյն սկզբունքը : Անցեալին վրայ պիտի նայիմ իբրեւ ցուրտ զիսկի մը վրայ : Նոր հիմերու վրայ պիտի տեղափոխեմ անհատականութիւնս : Նո՛ր կեանք :

×

Մայիս 12

Յուսահատ չեմ : Հոգեկան այդ վիճակը արդահատելի կը թուի ինծի : Զգուանքով կը խորհիմ հիմա՝ անձնասպանութեան վերջին փորձիս վրայ, որուն յաջորդեց զարհուրելի հիւանդութիւնը : Հիմա հարկ եղածէն աւելի հպարտ եմ այդպիսի տկարութեան մը անձնատուր ըլլալու հա—

ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՕԹՆ ՕՐԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Երկուշաբթի, առտուն, —

Երազ կը հոսէր սեմէն տուներուն .

Ամէն ինչ խաղաղ, ամէն ինչ կախարդ՝ վերթ արքայութիւն, ամէն բան անմեղ, քաղցր սրբութիւն ... :

Աստուան ոգին՝

Ձեռքին մէջ բռնած կախարդ կծիկը օրուան ու կեանքին, եկաւ, կանգ առաւ, ընդդէմ Մանանենց հնաբոյլ դուռին, կանչեց. — «Արթնցէք, ի՞նչ էք քնացեր, խորհուրդի օր է, պարման պարտէզներն ահա մայրացեր, անոնց մայրութեան դէմ Աստուած կեցեր՝ երկինքը կ'օրհնէ բառով արեւ — ջեր» :

Մանան արթնցաւ, հագուստներ հագաւ,

Իր սեմին վրայ՝ ի խորոց սրտի աղօթք մը ըրաւ, ապա՝ տուն մտաւ, աղօթքին բոցովն իր թոնիրն վառեց, հուրէ ասեղով, երազի թելով՝ ծեր կեանքն կարկտեց, ուժ առաւ յանկարծ, պարմանի դարձած՝ երգեց սիրոյ երգն վաղուց մոռցուած ... :

Ծուխը թոնիրէն՝ հանդարտ հոսումով իր սուրբ աղօթքին, վեր ելաւ մինչեւ կատարն ամբրոցին, ուր փայտէ խաչ կար, որպէս յուշարձան մահուան մը արդար, քսուեցաւ խաչին, անոր պագն առաւ, անով հաղորդեց ամէն տեսակ ծառ :

Ծառերն հրճուեցան, բռնեցին չուրջպար ...

Պտուղ հասցուցին քաղցր ու արեւ-վառ, Հարսնետուն դարձաւ Հայոց հին աշխարհ ... :

***

Երեքշաբթի, առտուն. —

Հաւատք կը յորդէր երդէն տուներուն .

Ամէն ինչ տաք էր, ամէն ինչ ժպտուն, ամէն բանի մէջ՝ կար արդարութիւն ... :

Ծիրանի գօտին՝ կախարդ հաշտութիւն, մարդս կը կապէր հետն իր Աստծուն :

Տուները բարի, հայկական գիւղի,
Տուները պաշտող՝ լոյսի արեւի,
Տուները արի, դիմամարտ հերոս՝ հնոց կենցաղի .

Մամիկներու պէս եւ խոնարհ, եւ հեզ, հաւատք կ'ըմպէին սիրտերու ակէն ... :

Անոնք՝ հալ ու մաշ, անոնք քարաշէն՝
Բայց մեզի հասած զիւցազն դարերէն, որոնցմէ անցաւ սերունդը Հայկազանց՝ յաղթական երթի իր երգն երգելով ...

Աստուան Ոգին՝

Գրկած մաղաղաթն մեր յաւերժութեան սրբազան ուխտին, կեցաւ յանդիման Շուշանենց բակին,

Կանչեց. « Ա՛լ բաւ է, որչափ քնացաք, ելէ՛ք դուք ոտքի, բառերով ձեր տաք՝ փառքը օրհնեցէք դալիք արեւին, անոր կենսատու ուժին եւ լոյսին » :

Շուշանը ելաւ, իր երեսն լուաց, Սրտին ակերէն՝ աղօթք մը կարդաց,

Ապա ներս մտաւ, հաւատքի կայծով՝ թոնիրը վառեց, եւ անոր լոյսով՝ հոգին հեղեղեց ... :

Ծուխը թոնիրին, յորդեցաւ ընդթափ անցքէն երդիքին, բարձրացաւ մինչեւ կատարն բարդիին, անկէ վար իջաւ, սիրով դրկուեցաւ աղբիւրի ակին ... :

Աղբիւրն հարսնացաւ,
Եւ գեղեցկացաւ,
Աղբիւրը երգեց «Խորհուրդը խորին» հայրենի ջուրին, ա՜ն որ միշտ մնաց գերագոյն զաղանիք՝ մեր դուռ — դըրկիցին :

Ծոյէն քարեղէն,
Բխեցաւ մէկէն՝

Ջուրին կարկաչը քաջ ու դաշնօրէն, անցաւ արտէ արտ, այգիէ այգի, տալով աւետիս Յարութեան երգի :

Ցնծացին բոյսեր, հագան գոյնզգոյն իրենց տարազներ, գովք ըրին ջուրին, ջուրը օրհնեցին յուզմամբ խելագար, երկիր թուխս նստաւ նոր ու սրբազան՝ հրաշքի մ'համար :

Ջուրերն մեր երկրի այն օրէն ի վեր՝ եղան դեղ, դարման մարմնի եւ հոգւոյ, եղան կաթնաղբիւր՝ կաթ ընծայեցին անկաթ մայրերու, եղան Լուսաղբիւր, առատ լոյս տուին անլոյս աչքերու :

***

Չորեքշաբթի, առտուն. —

Աստուած կը խօսէր հետ մեր տուներուն :

Տուները գեղջուկ, տուները պարզուկ, կարծես ըլլային ամօթխած հարսեր, որոնց միմիայն երկնքի լուսին նմանիլ կրցեր : Հայ տուն սրբավայր, կոյսի մը հանդոյն անարատ մնաց եւ անբիծ անոր՝ սիրոյ երթն կամ չուն : Քալեց դարերու ցաւէն ու տանջէն, բայց միշտ կորովի, հզօր ու հպարտ, եւ դիւցազնօրէն :

Ժայռերը աւաղ, լեռները եղան ալիւր եւ փոշի, սակայն հայ տունը միշտ կանգուն մնաց ընդդէմ Մասիսի, վասն զի անոր պատերուն ծեփը դարձաւ կարծր երկաթ, իսկ քարերն անոր՝ կայծակէ բանուած անսովոր պողպատ :

Աղօթքի օր է, մեր Չորեքշաբթին,
Դէպի ժամ կ'երթան, թէ այր եւ թէ կին, որ՝ խունկը ծխեն եւ լոյսովն մոմին՝ ճամբայ յարդարեն իրենց հոգիին :
Կոչնակը հնչեց, առտուն, չատ կանուխ,

Թորոսենց տունը դարձաւ աչռելի, անվրդով հրաբուխ, զոյգ երդիքներէն, պատերու ճեղքէն՝ հոսեցուց սեւ ծուխ, եւ որ բարձրացաւ, մինչեւ մօտ բլուր, ուր խաչքար մը կար մինակ ու տխուր, դարձաւ անոր չուրջ, ձեռքերն խաչմերուկ, անխօս ու լուռ, եւ ապա՝ փերթ — փերթ, իջաւ արտերու մէջ փափուկ ծոցին ... : Որոնք՝ մայրացան սերմէն դիւթական, տալու համար վաղ՝ ծովերով ցորեան ... :

ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՄՍԵՐ

Ո՞ՒՐ ԱՅՍՊԷՍ...

Վահան Նաւասարդեանի դագաղին առջեւ, նորէն մեր շրթունքներուն վրայ կը պտտի անխուսափելի հարցումը.

— Ո՞ւր կ'երթանք այսպէս ... Ո՞ւր պիտի հասնինք, երբ Մահը, անողոք ու չարախինդ, կը հնձէ մեր յառաջապահ գունդը, տարուէ տարի ... Եւ ամէն տեղ, ամէն ճակատի վրայ ...

Եւ — ահաւոր ողբերգութիւն — մխիթարական, յուսադրիչ պատասխան մը չունինք: Ոչ ոք պիտի համարձակէր բարձրաձայն յայտարարելու.

— Մի վախնաք, մի վհատիք, գացողին տեղը լեցնող պիտի ըլլայ, միշտ ...

Ուրիշ ժողովուրդներու պարագային այո, կը հաւատամ որ «բայց աթոռ» չի մնար ու մէկ առաջնորդին կը յաջորդէ միւսը: Օտար գրագէտը կը մեռնի եւ անոր տեղը կը գրաւէ նոր ուժ մը, նոյնքան տաղանդաւոր: Օտար հանրային գործիչը կը մեկնի եւ իր եռին կը ձգէ արժանաւոր ժառանգորդը իր գործին: Օտար արուեստագէտը անվերադարձ կը բաժնուի իրեններէն, բայց տասնեակներ, հարիւրներ կը շարունակեն անոր ճամբան:

Այդպէս չէ, սակայն, իրականութիւնը, մեր պարագային: Եւ քանի մը հիմնական պատճառներով:

Նախ, թիւ չունինք, համբանք չունինք: Մէկ միլիոնի հասնող մեր արտասահմանեան հայութեան մէջ, մատի վրայ կը համրուին մտաւորական արժէքները: Խօսքը, անշուշտ է չեշտել, վաւերական տաղանդներու մասին է:

Բայց, մէկ միլիոնը գանդուած չէ, երբ պիտի սկսիս արժէքներ ու տաղանդներ փնտռել:

Ցեղով, աշխարհի չորս հովերուն ցանցնուած բազմութիւն մըն ենք: Կէսը հոս, կէսը հոն: Քանի մը հազար արեւմուտք, քանի մը հազար՝ արեւելք: Որքան տարբեր պիտի ըլլային մեր պայմանները, եթէ համախմբուած ըլլայինք միեւնոյն երկնքին տակ եւ միեւնոյն ակէն խմէինք մեր ջուրը:

Բանաստեղծին համար կար միայն մէկ «աղբիւրը լոյսին»: Մենք մեր լոյսը կը ստանանք բազմաթիւ աղբիւրներէ: Ու որքան տարբեր են այդ լոյսերը, իրարմէ:

Հակառակ մեր բոլոր ճիգերուն, ոչ դաստիարակութեան մարզին մէջ նմանութիւն կայ իրարմէ ծովերով ու ցամաքներով անջատուած համայնքներուն միջեւ, ոչ ալ հոգեկան տրամադրութեանց մարզին մէջ: Ամերիկահայ երիտասարդին — նոյնիսկ երիտասարդ մտաւորականին — հոգին, Լիբանանի մայրիներուն շուքին տակ իր օրերը անցընող երիտասարդին ու մտաւորականին հոգին չէ:

Մերձաւոր Արեւելքի երիտասարդ գրագէտը հայերէն կը գրէ եւ Հայու սիրտ ունի: Արեւմտեան հայրենիքներու մէջ իր հասակը նետող երիտասարդ գրագէտը յաճախ կը մոռնայ իր ծագումը: Եթէ նոյնիսկ մոռնալ չուզէ, մոռցնել կուտան:

Հանրային կեանքին մէջ, կացութիւնը աւելի մխիթարական չէ: Ընդհակառակն, աւելի ծանր է:

Ո՞ր միամիտը կրնայ մաքէն իսկ անցնել թէ այս հիւրընկալ հայրենիքներուն մէջ մենք կրնանք Դրոներ, Վահաններ, Ահարոնեաններ, Զօպանեաններ, Թէքէեաններ, Օշականներ, Ալբալեաններ, Շանթեր ու Համօներ հասցնել: Այսինքն, սերունդ մը, որ ունենար անոնց խանդը, անոնց կրակը եւ անոնց նուիրումը:

Ճար ու ճարակ ունի՞նք այս ողբերգութեան հետեւանքները կանխելու համար:

Կը խոստովանիմ որ չեմ գիտեր:

Ու հիմակուհիմա համոզուած եմ մէկ ճշմարտութեան — ամէն անգամ որ Վահան մը կը պակսի մեր թիւէն, փնտռէ չարտեր ի ձեռին ու նորահաս սերունդին մէջ ուրիշ երիտասարդ Վահան մը չես կրնար գտնել: Ըսել կ'ուզեմ մէկը, որուն ներկայութիւնը, չափով մը, պիտի մեղմացնէր, մեռնողին մահուան պատճառած կսկիծը:

Շուքին ետեւէն չվազենք ու երազներ չփայփայենք: Վահաններուն ետեւէն հասնող չկայ:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

մար: Ճակատագիր ըսուած վհուկին առջեւ այդքան շուտ զէնքերը վար դնել ...

Տեսակ մը վայրի ուժ կը մղէ զիս վայրի թափառումներու: Ամայի ծովափը, խըճաքարերուն վրայ կը հրջիմ աննպատակ, ակնարկս պահած:

Մեռնիլ: Գաւաթ մը թոյն ունենալ ձեռքը, բաղմոցի մը խորը երկարիլ ու ըսել. «հիմա պիտի խմեմ այս հեղուկը. ժամէ մը նայուածք պիտի չունենամ ալ իրերուն վրայ. ամիս մը ետք ալ ուղեղս հալածպիտի ըլլայ, ու մկաններս փտած: Կարելի պիտի ըլլայ ամբողջ էութիւնս պզտիկ պարկի մը մէջ ամփոփել»: Ասկէ աւելի յիմարական բան մը կարելի չէ երեւակայել: Կեանքը յանձնել մահուան, պզտիկ փոսի մը քով ծնրադրել ու ըսել. «Աս գիս, լոյսէն կը վախնամ»: Ա՞յս է գերագոյն խիզախը, որուն առջեւ յափշտակութիւններ կ'ունենայի յուսահատութեան վայրկեաններուս: Անցեալիս այդ մութ մասին վրայ կը նայիմ իբրեւ անկարելի, անիրական բանի մը ...:

Պիտի ապրիմ: Ամէն գիշեր ոտքերս լուաց պէտք պիտի դարձնեմ աստղերուն ու պիտի ըսեմ. «Օրս աւարտեցի»: Փոխանակ փախչելու ճակատագրիս առջեւէն, ես պիտի հալածեմ զայն. կմախացած անդամներովս անոր ետեւէն պիտի արշաւեմ ու պիտի պոռամ անոր երեսին. «Քեզմէ աւելի ուժով եմ, վատ: Վերջին աղէտըդ անցաւ հոգիէս: Ժպտեցայ՝ անոր անցքը դիտելով. հիմա նոր մը ...»:

Մ. ԶԱՐԻՖԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ. — Տեղական թերթ մը, Քոմպա ներկայացնելով Լիւք Անտրէ Մարսէլի թարգմանած «Գրիգոր Նարեկացի»ն, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ հայկական բանաստեղծութեան մասին. —

Հայաստան օրինակն է շատ հին քաղաքակրթութեան մը: Հայերը շատ յաճախ միայն գերութիւնը ճանչցան, իրենց պատմութեան ամէն մէկ շրջանին ջարդուեցան, շատ անգամ ալ կրօնական պատերազմներու հետեւանքով: Հայերը շատ կարեւոր երեւոյթ մը կը պարզեն մշակոյթի գետնին վրայ: Հաղուագիւտ են իր գրականութենէն եւ բանաստեղծութենէն թարգմանութիւնները: Պէտք էր սպասել Լիւք Անտրէ Մարսէլի «Գրիգոր Նարեկացի»ի եւ հայկ. բանաստեղծութիւնը հատորին (1953ին հրատարակուած «Քալէ տիւ Սիւտ»ի կողմէ), որպէսզի մասամբ վերցուէր քողը որ կը ծածկէր արեւմտեան ընթերցողին աչքին բոլոր այս հարստութիւնը:

«Մեծ բանաստեղծը Գրիգոր Նարեկացին է, Սուրբ Մարտիրոսը»: Ցօղուածագիրը Իսպէս ժիւէն Լիւք Անտրէ Մարսէլի թարգմանութիւններէն քաղուածքներովկը բացատրէ Նարեկի միստիկ հոգին եւ իր բանաստեղծութեան խորհրդաւոր էութիւնը, երբ մանաւանդ կը խօսի Աստուծոյ հետ: Այդ պահուն իր կապերը կը խզէ ընթերցողին հետ, գեղեցկութեան կանոններէն, յայտնաբերելով թաքուն գեղեցկութիւն մը, որ դուրս կը ժայթքէ մարդու մտին էութենէն:

Լիւք Անտրէ Մարսէլի տուած օրինակներէն յստակօրէն կը պարզուի թէ մեծ եւ միստիկ բանաստեղծ մըն է Նարեկացին, որու բանաստեղծութեան գլխաւոր շարժաւիթը ատելութիւնն է միսին եւ մարմնին, տեւական բաղդատութիւնն է Աստուծոյ եւ իր միջեւ, ինք՝ ծածկուած մխով եւ մահուան սպասող, Աստուած կենդանի — այս բոլորը կ'օժտեն զայն անմոռանալի գեղեցիկ ձայնով մը:

Այս հոգեղէնը, քաշուած կեանքէն, կըրօնաւոր մը որ կրօնքը բանաստեղծութեան ձայնին կը վերածէ, Գրիգոր Նարեկացին, շնորհիւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի հիանալի թարգմանութեան, կը հարստացնէ բանաստեղծութիւնը, որ տիեզերականն է:

Հայաստան շատ գեղեցիկ անդիր բանաստեղծութիւն մը ունի: Մեզի հասած են գուսաններու կարգ մը երգերը: Լիւք Անտրէ Մարսէլ իր գրքին երկրորդ մասին մէջ կը ներկայացնէ այս բանաստեղծութիւններէն հատընտիր մը, ինչպէս եւ արդի բանաստեղծներէն —Պետրոս Դուրեան, Քամառ Քաթիպա, Սայաթ Նովա, Գէորգ Դոդոխեանց, Միքայէլ Նալպանտեան, Խորէն տը Լուսինեան եւ ուրիշներ:

Իսպէս ժիւէն կ'աւելցնէ թէ Լիւք Անտրէ Մարսէլի թարգմանութիւնները կ'երկարին մինչեւ ԺԷ. դար: Ցետագայ հայկ. բանաստեղծութիւնները ծանօթ են թարգմանութիւններով, սակայն կայ մեծ թիւ մը, որ անանօթ է Ֆրանսացի ընթերցողին: Պակաս մը զոր կ'արժէ լրացնել:

●

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ խումբ մը ընկերներ եւ բարեկամներ ծրագրած են հրատարակել Շ. Նարդունիի գործերը: Այս ծրագրին իբրեւ անմիջական գործադրութիւն՝ ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեան 100.000 ֆրանք կը նուիրէ հրատարակչական այս ձեռնարկին, կնքահայր դառնալով Նարդունիի այն գործին, որ հրապարակ պիտի ելլէ առաջին անգամ:

Օգոստոս ամսուն լոյս կը տեսնէ առաջինը, Նիզակամարտ Շաւարշանայ Դաշտին վրայ, աւելի քան 200 էջ:

Յաջորդաբար լոյս պիտի տեսնեն Սպիտակ Առաւօտ (հէքեաթ եւ բանաստեղծութիւն), Կապոյտ Գիշեր (չափածոյ քերթուածներ):

Թեհրանի մեր ընկերներէն Հրայր Մարտիրոսեան ստանձնած է երկու ուրիշ հատորներու տպագրութիւնը, անոնց հասոյթը յատկացնելու պայմանով երրորդ գործի մը տպագրութեան եւ այսպէս շարունակաբար:

Ամերիկայի մէջ, մեր ընկերներէն Լեւոն Մելիքսեթեանի գլխաւորութեամբ կազմուած է խմբակ մը, որ պիտի գործակցի Փարիզի հրատարակչական ձեռնարկին՝ միաժամանակ ուժ տալով Հայ - Բոյժի տարածման:

«Ցուսաբեր» Մշակութային Ընկերութիւնը արդէն հրատարակած է Ոգին Հայկազանց գրքոյկը: Գահիրէէն ընկեր մը հրատարակած է Երևաղէ՛մ, Երուսաղէ՛մ գործին հինգերորդ տպագրութիւնը պատկերազարդ: Թեհրանի ընկերները, նոյնպէս, հրատարակած են երեք փոքրիկ գրքոյկներ. — 1. — Ես տեսայ ժողովուրդը որ չուզեց մեռնիլ Բաբելոնի պարիսպներուն տակ (սպառած), 2. — Գրագէտը որ փնտռելու ելած է իր ժողովուրդը, 3. — Երիտասարդութի՛ւն Հայոց, դուն կանանչ տարիք, (այս վերջին երկուքը Թեհրանի «Արարատ» Մշակութային Միութեան կողմէ):

ՆՈՐԵՐՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԱԼԱՆՍ. — Օր. Ֆ. Խաչատուրեան մեծագոյն յաջողութեամբ անցուցած է 2 առեւտրական պրըվէ եւ հաշուապահութիւն: Այժմ կը պաշտօնավարէ պետական հաստատութեան մը մէջ: Նոյնպէս Օր. Տ. Սինապեան յաջողութեամբ անցուցած է «պաշոյի» առաջին մասը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (101)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

3. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԱՐԵՐՔԸ

Այդ տոհմը սկսեց համարձակ կերպով մաքառել Լուսաւորչի տան հետ, որ միշտ պահպանել էր իւր անարատութիւնը, — սկսեց հետամուտ լինել գրաւելու Հայրապետական աթոռը, որ միայն Լուսաւորչի տան ժառանգութիւն էր:

Քսութիւնը, բանսարկութիւնը, թագաւորի եւ նախարարների բոլոր հաճոյքները կատարելը, — ահա այն գլխաւոր զէնքերը, որով նրանք մրցում էին Լուսաւորչի տան հետ, եւ որով աշխատում էին իրանց նպատակին հասնել: Եւ թագաւորին ու նախարարներին այս տեսակ կամակատարներ էին հարկաւոր, եւ ոչ Լուսաւորչի ժառանգների նման անաչառ, կրօնասէր կաթողիկոսներ, որոնք, մարմնաւոր իշխանութեան հակառակ, միշտ ներկայացնում էին մի մեծ, ընդդիմադիր զօրութիւն:

Շողոքորթները տարան յաղթութիւնը: Ներսէս Մեծի ցաւալի վախճանից յետոյ, Լուսաւորիչի Հայրապետական աթոռը գրաւեցին Յուսիկը, Զաւէնը, Շահակը եւ Ասպուրակէսը: Այդ չորսն էլ, որ մինը միւսից յետոյ կաթողիկոսներ դարձան, Աղբիանոսի որդիներից էին եւ քրմական ծագումից:

Այդ կաթողիկոսները մարմնաւոր իշխանութեան բարձր ներկայացուցիչներին նմանուելու մէջ այնքան հեռու գնացին, որ հոգեւոր կաթողիկոսութիւնը դարձրին մի տեսակ նախարարութիւն, եւ նախարարների նման էին ապրում: Շրջում էին ոսկեսանձ, ոսկեսարաս նժոյգներով, որ հոգեւորականներին վայել չէր նստել: (Հոգեւորականները սովորաբար ջորիներ էին նստում, կաթողիկոսը սպիտակ գոյնով, իսկ նրանից ստոր աստիճան ունեցողները հասարակ գոյներով): Հագնում էին սամոյրենի, կընդմենի, որ հոգեւորականներին արգիլուած էր կրել: Հագնում էին գոյնզգոյն նարօտներով, ժապաւէններով եւ ոսկեհուռ ծոպերով զարդարած հագուստներ: Եւ իրանց պճնասիրութիւնը այն աստիճան ծայրայեղութեան հասցրին, որ իրանց անզուսպ հաճոյքներին բաւականութիւն տալու համար, սկսեցին մինչեւ անգամ զինուորական զգեստներ հագնել: Զաւէնը առաջին օրինակը տուեց զինուորական զգեստներ հագնելու, եւ նրան հետեւեցի նրա յաջորդները:

Լուսաւորչի տան անկումից յետոյ, մինչդեռ բարձր հոգեւոր իշխանութիւնը այս տեսակ անկարգութեան մէջ էր, Հայաստանում լուռ ու մունջ աճում եւ հետզհետէ զօրանում էր օտարազգի կրօնաւորների տարրը — յունականը եւ ասորականը:

Թէեւ քրիստոնէութեան մուտի սկզբում, բնիկներից պատրաստի անձինք չըլինելու պատճառով, նրանց յանձնուեցան մինչեւ անգամ վիճակային եպիսկոպոսութիւններ, — բայց որովհետեւ վիճակային եպիսկոպոսութիւնը Հայոց հոգեւոր կառավարութեան մէջ ներկայացնում էր մի տեսակ ինքնուրոյն եւ ինքնակայ իշխանութիւն, որ բացի յանձնանէ որ կենտրոնացած էր իւր մէջ, այլ պահպանում էր մի եւ նոյն տոհմի մէջ իբրեւ ժառանգութիւն, — այդ պատճառով, այդ պաշտօնը առնուեցաւ օտարներից եւ հետզհետէ գրաւեցին բնիկները — ազգովին հայ եկեղեցականները:

Օտարազգի կրօնաւորների ձեռքում մընացին վանքերը, վանական միաբանութիւնները եւ անապատները:

Թէ իւրաքանչիւր վանքում ո՞րքան էր դրանց թիւը, — բաւական է բերել մի օրինակ, որ երբ սուրբ Եպիփանը թողեց Հայոց երկիրը եւ վերադարձաւ Յունաստան, նա իւր ջանքերով հաստատած շատ կրօնական միաբանութիւններ թողնելուց յետոյ, տարաւ իւր հետ միայն իւր ձեռնասուն աշակերտներից 500 հոգի:

Այսպէս է նկարագրում ժամանակի պատմագիրը այդ անապատականների կեանքը:

... «Բնակւում էին անապատներում, առանձնացած էին երկրի քարանձաւներում, ժայռերի այրերում եւ խոռոչներում: Միայն մէկ հանդերձ ունէին, շըրջում էին բոբիկ ոտներով, կերակրւում էին խոտերով, ընդեղէններով եւ արմատներով: Գազանների նման թափառում էին լեռների մէջ, պատած էին մաշկերով եւ այծի մորթիներով, եւ անապատներում մոլորած, Աստուծոյ սիրոյ համար, խորին նեղութեան մէջ տանջւում էին ցրտից, տօթից, քաղցից եւ ծարաւից: Եւ իրանց ամբողջ կեանքի օրերը այսպիսի համբերութեամբ էին տանում, բոլորովին ունայն համարելով այս աշխարհը ... եւ թռչունների երամների նման, բընակւում էին ապառաժների խոռոչներում կամ քարանձաւների խորքերում, առանց որ եւ է կայք կամ ստացուածք ունենալու, առանց որեւէ խնամք կամ դարման տանելու իրանց մարմնին»:

Օտարազգի կրօնաւորները, որոնք լցրել էին Հայոց անապատներն ու վանքերը, կամ այս տեսակ ճգնաւորներ էին, որոնց կրօնամոլութիւնը հասնում էր վերին աստիճանի մոլեռանդութեան, — կամ խիստ ամուր հաստատութեամբ կազմակերպուած կղերական միաբանութիւններ էին, որոնք հարստահարում էին երկրի արդիւնքները յօգուտ իրանց վանքերի:

ՐԱՖՖԻ

ռավարութիւնը երբեք պիտի չհաւանի քաղաքական բանակցութիւններ կատարել ըմբոստներուն հետ։ Ինք պարզապէս զինադադար առաջարկած է ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Փոզնան քաղաքին մէջ ծագած խռովութեանց առթիւ, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց թէ դէպքը հետեւանք չէր միայն աշխարհակալ ուժերու գրգռութեանց, «այլ շատ աւելի խոր պատճառներ ունի եւ աղդարարութիւն մըն է մեզի համար։ Այդ դէպքերը կ'ապացուցանեն թէ ծանր անհամաձայնութիւններ կան կուսակցութեան եւ ժողովուրդի զանազան խաւերուն միջեւ Ցայտնապէս անբաւական էին ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը բարձրացնելու համար ձեռք առնուած միջոցները »: Ընդհ. քարտուղարը յետոյ կ'ամբաստանէ տեղական իշխանութիւնները թէ անտարբեր եղած են բազմաթիւ գանգատներու հանդէպ, յետաձգած են բողոքներու քննութիւնը, վարչական անհողութիւններ գործած են եւայլն։ Այս առթիւ խիստ ազդարարութիւն մը կ'ուղղէ պատասխանատուներուն ։

ՄԵԾԱՐԺԷՔ նկարներ եւ փորագրութիւններ գտնուեցան հարաւ. արեւմտեան Ֆրանսայի մէկ քարանձաւին մէջ ։ Քարայրը կը նմանէր նախապատմական արուեստի թանգարանի մը ։ Այս գիւտը կատարուած էր Յունիս 26ին ։ Բուն վայրը տակաւին գաղտնի կը պահուի, բայց թերթերը կը հաւաստեն թէ կը գտնուի Տորտոնյը նահանգին հիւսիսային կողմը ։ Ցարդ գտնուած են մեծ թիւով մամութի, եղջերուի, այծի, ձիու եւ ռնգեղջիւրի նկարներ, որոնք շատ լաւ պահպանուած են։ Շատերը կը կազմեն նախապատմական արուեստի լաւագոյն նմոյշներ ։ Քարայրին առաստաղը կարմիր ներկուած է եւ զարդանկարուած կենդանական պատկերներով ։ Կը կարծուի թէ 25.000 տարուան հնութիւն ունին ։

ՀԱՅՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐ Մեծն Տիգրանի երկրային գրաւոր կը փնտռուի Երզնկայի մէջ, ինչպէս յայտարարած է Ապտուլլահ Տիւլկէր, Պոլսոյ «Թէրճիման» թերթին ։ Մարդուն պատմութեան համաձայն, միլիոնաւոր ոսկի արժէքով գանձեր երաւան պիտի հանուէին եւ «Եղեմի Այգիները» պիտի գտնուէին, եթէ պեղումներ կատարուէին։ «Պատմական գիրքերու համաձայն, Մեծն Տիգրան Ասսուծոյ հետ չափուելու համար քաղաք մը շինած է դրախտին յարեւման, հարիւր հազար բանուոր բանեցնելով եօթը տարի։ Այս երկրին դրախտը կը գտնուի Երզնկայի մէջ »։ Թուրք պաշտօնեան այս առթիւ վկայութեան կը կանչէ նաեւ Գուրանը ...

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ կեղծ պատերազմ մը տեղի ունեցաւ Մ. Նահանգներուն մէջ։ Արդիւնքէն կը հետեւի թէ Հիւս. Ամերիկան ահաւոր վնասներ պիտի կրէ Ալասքայէն մինչեւ Հաւայի կղզիները, եթէ թշնամին յարձակում գործէ հիւլէական զէնքերով։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ - ՄԱՐՍԷՅԼ ճեպընթացը գիծէն դուրս ելաւ Շամպեռիի ճամբուն վրայ։ Երեք հոգի մեռան, եօթը հոգի վիրաւորուեցան ։

«ԱՆԿԱԽ ԳԵՐՄԱՆԻԱ» կազմակերպութեան անունով սպառնագիր մը ուղղուեցաւ Պոնի ամերիկեան դեսպանին, հետեւեալ բովանդակութեամբ. — «Այլեւս պիտի չհանդուրժենք որ օտար զինուորներ գտնուին մեր հողին վրայ։ Վարչապետ Ատընաուըրի կառավարութիւնը ստրուկ ծառայի մը եւ անողնայար շունի մը դերը կը կատարէ, շնորհակալութեամբ յգելով այն ձեռքերը որոնք նախապէս ծեծած էին զինքը։ Մեր կազմակերպութիւնը պիտի կռուի եւ ուժ ունի յաղթական ելքի մը հասնելու համար»։ Նոյնիմաստ նամակ մըն ալ ուղղուած է ամերիկեան հրամանատարին եւ կ'ըսէ թէ Գերմանիոյ քաղաքականութիւնը կը վարեն «հրէական դըրամը եւ օտար տէրեր»։

ՆԻՍ. — Նախկին հոգաբարձութեան հինգ անդամները (Սաքօ եւ ընկ.) կորսնցուցին Պ. Լեւոն Ասլանեանի դէմ բացուած դատը, դատապարտուելով մէկ ֆրանքի խորհրդանշան - տուգանքին ։ Դատարանը որոշեց վճիռը հրատարակել երկու թերթերու մէջ ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 20). — Ձոյլ ոսկի՝ 473.000 նափոլէոն 3440, զուից. 3260, անգլիական 4190, քսան տոլարնոց 17080, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1070, տոլար 403, զուից. 96.75, պելժ. 7.95. լիր 0.63, փեզեթա 9.10։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (Թիւ 173–174, Մայիս–Յունիս). —

Հայ ցեղին մասին (Հ. Բ.). — Ականջի, քիթի եւ կոկորդի հիւանդութիւնները (Բժշկապետ Մայսուրեանց). — Լուի Փասթէօր (Տոքթ. Պ. Միսաքեան). — Հիւանդը վերադարձնել իր գործին (Տոքթ. Սերոբեան). — Ինչո՞ւ չեմ մարսեր (Տոքթ. Գալուստեան). — Առողջ ուսում (Տոքթ. Շ. Այվազեան). — Առաջնորդ թոքախտին դէմ (Թարգմ. Ն.). — Ջրհոր Հայաստանում (Փորփ. Արխիպեան). — Ցղութեան նշաններ (Տոքթ. Ռույէ). — Տանձի պատմութիւնը եւ տեսակները (Բժշկ. Համայնագիտարան). — Խնամեցէք մազերը (Տոքթ. Տամլամեան). — Հարիւր տարուան կոնդակ մը (Ցակոբոս արք.). — Որո՞նք են խլիրդի ենթակաները (Փրոֆ. Տըլոր)։

Տարեկան բաժնեգին 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք։

Առանձին թիւով չի ծախուիր։ Բաժանորդագրութիւնը կանխիկ։

Դիմել Շ. Նարդունի, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

«Ֆեստիվալ» ընկերութիւնը հրապարակ հանած է Լիտիա Կարինի ծիսական երաժշտութեան նուիրուած երաժշտահանդէսի երգապնակը (միքրոսիյոն)։

Ֆրանսական ձայնասփիւռը այս երգապնակի նախաառաջին (ավան փրըմիէր) ներկայացումը պիտի կատարէ յառաջիկայ երեքշաբթի, 24 Յուլիս, իրիկուան ժամը 9ին, Փարի էնթէրէն, երաժշտական եւ տեսքերու քննադատ՝ Սերժ Պէրթիմէոյի միջոցաւ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն կը փնտռուին Տիկին Զապել Խանջեան եւ որդին՝ Վանիկ։ Պատերազմի ատեն (1943) Ցունաստանէն տեղափոխուէր են Միւնիխ։ Իրենց վերջին նամակին հասցէն հետեւեալը եղէր է.

Mme Zabel Khandjian, La Croix Rouge Arménienne à Munich — OST. ELSASSER Str. 22 — Bavaria.

եւ 1943 թուականը կը կրէ։ Տեղեկացնել՝

ARMENIA — U. S. S. R. Erevan
Arapkir St. 1 House No. 47
Panamian Sarkis

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան համար (նուէրներ մինչեւ Յունիս 24)։

Զաքարեան Նաւիկ տասը հազար Ֆր., Մեծմօրեան Ցակոբ հազար, Տիկին Գուրումեան 500, Մեծմօրեան Գառնիկ երեք հազար, Թօրիկեան ընտանիք հինգ հազար, Գօթանեան Ազարիա տասը հազար, Շմաւոնեան Արամ հինգ հազար, Ռահմեթեան Օննիկ հինգ հազար, Նարբինեան Աւետիս երկու հազար, Շմաւոնեան Աղեկ տասը հազար, Շապալխանեան Հաճի երեք հազար, Խուլէսէրեան Սարգիս հինգ հազար, Թափալեան Արամ հինգ հազար, Պետեան Արմենակ տասը հազար, Պալապանեան երկու հազար, Նորհատեան Պետրոս երկու հազար, Սարգիսեան Պետրոս հինգ հազար, Ռահմեթեան Արամ հազար, Պօղոսեան Միհրան հինգ հազար, Պագալեան ընտանիք տասը հազար, Պարոնեան Գեղամ հինգ հազար, Գասեմեան երկու հազար, Տիկին Գավուքճեան հինգ հազար, Տիկին Աւճեան երեք հազար, Դաւիթեան Դաւիթ երեք հազար, Քիւլէչեան Պաղտիկ տասը հազար, Պարտաքճեան տասը հազար, Դաւիթեան Ցակոբ յիսուն հազար, Զաթալեան Եղնիկ տասը հազար, Մովսէսեան եղբայր հինգ հազար, Տօղրամաճեան Վազգէն հարիւր հազար ֆրանք ։Զաքարեան Կիւլպէնկ երկու հազար ֆրանք ։

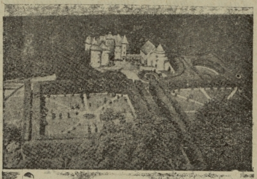
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
Orcival — Château de Cordès
(P. de D.)

Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները։

Օրական՝ 600 ֆրանք ։

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1–30։ Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ - երիտասարդուհիները ։

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ։

ՎԱՅՐԸ. — Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով ։ Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կան գեղեցիկ լիճեր ։

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի։

Արձանագրութեան համար դիմել ընկ. Եղ. Մավեանին, հեռ.

CEN 06-42

Ամէն օր ժամը 9–10 եւ 14–15 ։

Բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ ։

ԾԱՆՕԹ. — Փարիզի շրջանէն, բոլոր անոնք որ պիտի մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին, կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, երկուշաբթի 23 Յուլիս, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32, ռիւ տը Թրէվիզ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անթուանի «Ընկեր Կարօ»ի ընկերական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Լավիսթ, ընկեր Պօյաճեանի բնակարանը։ Ներկայ կ'ըլլայ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Ժամը հինգին խօսակցութիւն համակիրներու հետ, նոյն տեղը։

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, Օ Քէֆ տը Լիւնի սրճարանը, Փլաս տ'Իթալի։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի եւ Իսի լէ Մուլինոյի Զաւարեան կոմիտէի։ Այս ԿԻՐԱԿԻ, Մէտոնի անտառը Պաղ Աղբիւրին մօտ։ Առատ եւ գլխամատչելի պիւֆէ ։ Բարձրախօս ժայկական երգերու համար եւ պարեր ։

Պէլվիլի համար օթոքարը կը մեկնի Էկլիզ տը Պէլվիլէն ժամը ութին։ Երթուդարձ 250 ֆրանք։ Արձանագրուիլ Ճաշարան Արթիւր եւ Ռոստոմ խումբի ընկերներուն մօտ։ Անձրեւի պարագային խընջոյքը Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան դպրոցի սրահը ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի եկեղեցիի հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մատուռին մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Գօքէնիոյ հոգեւոր հովիւ Մեսրոպ քհնյ. Տէր Ցակոբեան, մխիթարելու բարեպաշտ ժողովուրդը ։

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
24
ՅՈՒԼԻՍ

MARDI
24 JUILLET
1956.

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7636 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3447

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՌ ՉԵՆ ՅԱԳԵՑԱԾ

Հաւաստի է որ Երեւանի թերթերը տեղեկութիւններ կամ գրութիւններ հրատարակեն Հայկական Արտասահմանի մասին:

Եթէ պատահի որ լուր մը արտատպեն կամ քանի մը սիւնակ մըռաւեն, կը նշանակէ թէ խնդիրը կապ ունի Դաշնակցութեան հետ:

«Ճիհատ»ը կը շարունակուի աւելի քան քսան տարիէ ի վեր, եւ դեռ չեն յագեցած:

Կաթողիկոսական պաշտօնաթերթը, «Էջմիածին», ունի «Սփիւռք»ի բաժին մը, որուն միակ աղբիւրը կը կազմեն յառաջդիմական-ռամկավար-հնչակ թերթերը:

Երեւան եւ Էջմիածին Դաշնակցական թերթերն ալ կը ստանան. բայց իրաւունք չունին զանոնք օգտագործելու:

Միայն մասնաւոր պաշտօնեաներ կամ խմբագիրներ կրնան թղթատել այդ «կոնտրռեւոլուցիոն» թերթերը, տեղեկագիրներ կազմելու, երբեմն ալ ժանգոտ սլաքներ արձակելու համար:

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթին 1956 Յուլիս 10ի թիւին մէջ այդպիսի «տեսութիւն» մը ստորագրած է առանձնաշնորհեալներէն մէկը, Ա. Թադեւոսյան, հետեւեալ խորագրով.—

Դաշնակցութիւնը խաղաղութեան եւ ժողովուրդների համագործակցութեան թշնամիների ծայնափողի դերում:

Այսքան երկարապատում խորագիր մը բնականաբար պիտի ունենար նոյնքան թեւածոյ բովանդակութիւն, — ինչ կարճ սիւնակ (թերթօն):

Իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, կը շենք թէ Երեւանի խմբագիրները դժուար կ'ըմբռնեն մեր լրագրական լեզուն եւ ուրիշ նըրբութիւններ:

Օրինակ, երբ թերթ մը լուրերու բաժնին մէջ կ'արձանագրէ օտար թերթի մը կամ վարիչի մը յայտարարութիւնը, յայտնուած տեսակէտը կը վերագրեն Դաշնակցական թերթին խմբագրութեան:

Անոնք չեն անդրադառնար որ, լուրերու բաժնին մէջ կը հրատարակուին ամէն տեսակ կարծիքներ եւ տեղեկութիւններ:

Ո՛ եւ է խմբագրութիւն որ հիմնական տեսակէտներ ունի, միշտ նկատի կ'առնէ անցուդարձը, տեսութիւն մը պարզած ատեն:

Այս տարրական իրաւունքէն զրկուած են Երեւանի խմբագիրները:

Ցաւոք, իրենց գործածած հայերէնը շատ խեղճ է, բառերուն եւ խօսքերուն իմաստը լիովին ըմբռնելու համար:

Պ. Ա. Թադէոսեան, որ ջաղացքէն եկած մարդու մը տպաւորութիւնը կը գործէ, իր լուսանցքներէն բաժին հանած է նաեւ այս թերթին.

— «Յառաջի ռազմաշունչ խմբագիր Շ. Միսաքեանը հոգեկան դառնութեամբ դժգոհում է այն բանի համար, որ Միացեալ Նահանգները, ըստ երեւոյթին, «մտադիր չեն փնտրել միջամտութիւն կատարելու կամ որեւէ գործնական քայլ առնելու»:

Եւ կ'եզրակացնէ թէ Դաշնակները դժգոհ են որ «դէպքերը չեն զարգանում այնպէս, ինչպէս իրենք են ցանկանում» եւ կը պահանջեն նոր աշխարհաւեր պատերազմ, նոր աւերածութիւններ ու արշաւանքներ»:

Հրամեցէք այս վարժապետին հասկցուցէք թէ Յառաջը պարզապէս իրողութեան մը հաստատումը կատարած է, եւ ոչ թէ դժգոհ է որ գինեալ միջամտութեան յոյս չկայ: Եւ այս հաստատումը կը կատարէ իբրեւ տարրական գիտելիք, ինչպէս իր բոլոր քաղաքական տեսութեանց մէջ:

Մենք դաս առնելու պէտք չունինք, զինեալ միջամտութեան մը կամ որեւէ արշաւանքի հետեւանքները չափելու համար:

Կարմիր պատուելին ուրիշ բաներ ալ կ'ըսէ: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՔՆՆԷ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

«ՖՐԱՆՔԸ ՊԻՏԻ ՉԻՅՆԱՅ» ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք, ելմտական նախարարին ներկայացուցած ծրագիրը խոր տարակարծութեանց առիթ տուած էր զանազան շրջանակներու մէջ: Բազմաթիւ երեսփոխաններ դէմ են, արհեստակցական եւ աշխատաւորական կազմակերպութիւնները կը բողոքեն, մինչ որոշ մտահոգութիւն մը կը տիրէ ժողովուրդին մէջ մասնաւորաբար տուրքերու յաւելման պատճառով:

Ազգ. Ժողովը, որ հաւանօրէն արձակուրդի պիտի երթայ Օգոստոս չորսին, իր վերջին նիստերը պիտի յատկացնէ ելմտական խնդիրներու քննութեան: Կը նախատեսուի որ վիճաբանութիւնները — որոնք վերսկսան երէկ կէսօրէ ետք — ըլլան բուռն, դժուարին եւ երկար: Ելմտական պայքարը դեռ չէ գտած յստակ դիմագիծ մը խորհրդարանին ներս: Դիրքերը որոշ կերպով յայտնի չեն, ինչ որ տեղի կու տայ մտատանջութեանց: Կարգ մը երեսփոխաններ, բացարձակ կը մերժեն ծրագիրը, ուրիշներ փոփոխութիւններ կը պահանջեն, մինչ Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ) կ'առաջարկէ նոր ծրագիր մը, փոխառութեան հիման վրայ, դրամական կարիքները հոգալու համար:

Որոշ է սակայն կառավարութեան դիրքը: Ինչպէս գիտէք վարչապետը, Պ. Կի Մոլէ, նախարարաց խորհուրդէն իրաւունք ստացած է վստահութեան հարցը դնելու, դոնէ Ալժերիոյ յատկացումներուն մասին:

Կը կարծուի որ այս մասին քուէարկութիւն մը պիտի ըլլայ շաբաթ կամ կիրակի: Մինչ այդ, կառավարութիւնը կը ըսպասէ որ Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնախումբը իր դիրքը ճշդէ որպէսզի երբ վաղը, Չորեքշաբթի, նախարարաց խորհուրդը գումարուի, իր կարգին նոր որոշումներ տայ: Այս մասին վարչապետը կորովի յայտարարութիւն մը ըրաւ առջի օր, Ֆալամինի մէջ կազմակերպուած ընկերվարական հաւաքոյթի մը ընթացքին. — «Չորեքշաբթի խիստ եւ ազդու միջոցներ պիտի առաջարկեմ, որոնց քննութիւնը Ազգ. Ժողովին մէջ պիտի կատարուի 15 օրէն:

Նոյն ճառին ընթացքին Պ. Կի Մոլէ յայտնեց եւս թէ նոր զոհողութիւններ անհրաժեշտ են, վստահեցուց որ Ֆրանքը պիտի չիյնայ եւ աւելցուց՝ «անոնք որ կ'ուզեն դրամը արժեզրկել պիտի ձախողին: Անոնք կը կարծեն թէ լաւ շահեր ապահովեցին յուսալով որ Ֆրանքը պիտի իյնայ: Կ'ըսեմ անմիջապէս որ անոնք ի յառաջագոյն կորսնցուցած են»:

Գալով Ալժերիոյ հարցին վարչապետը շեշտեց թէ Ալժերիոյ անկախութիւնը նպատակ մը չի կրնար ըլլալ, «այլ Ալժերիոյ ժողովուրդներուն անկախութիւնն ու ազատութիւնն է հիմնականը»:

× Ֆրանքեւթունուզեան բանակցութեանց վերսկսման մասին որոշ լաւատեսութիւն մը կը տիրէ կիրակի օրուընէ ի վեր: Արդարեւ, Թունուզի վարչապետը Պուրկիպա, ճառի մը ընթացքին յայտարարեց թէ վերջին դժուարութիւնները «ժամանակաւոր ամպեր են, որոնք շուտով կ'անցնին ու կ'երթան»:

× Պաշտպանութեան նախարարը, Պուրժէս-Մոնուրի, հիւս. Ափրիկէի մէջ կատարած շրջապտոյտէն վերադարձին դոհունակութիւն յայտնեց զօրքի բարոյական եւ ֆիզիքական վիճակին մասին եւ յայտնեց թէ աւելի լաւ պայմաններու մէջ կը գտնուին անոնք, քան ինչ որ էր ասկէ երկու ամիս առաջ:

× Ալժերիոյ մէջ, վերջին օրերու ըն-

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՉԻԿ ՄԸՆ ԱԼ Ա. Բ. Գ.

Անշուշտ ձեր կուրծքերը կ'ուռին, կարդալով նորերու յաջողութիւնները դպրոցական քննութեանց մէջ:

Ամէն օր արձագանգ մը կ'երեւայ թերթին մէկ անկիւնը, հեռուէն թէ մօտէն:

Հայկական ուշիմութեան եւ տոկուն աշխատանքի շողերն են որ կը ճառագայթեն ամէն տեղ, շնորհիւ համատարած ազատութիւն:

Եւ արդէն հասած է նոր սերունդ մը, արդիական գիտելիքներով:

Ամէն անգամ որ հայրիկներ, մայրիկներ կամ բարեկամներ նոր անուն մը կը հաղորդեն, փայլուն յաջողութեամբ, կը փորձուիմ հարցնել.

— Այս պատանիներն ու պարմանուհիները հայերէն ալ սորվա՞ծ են: Կրնա՞ն անձամբ կարդալ իրենց անունները, հայերէն թերթին մէջ...

«Սանկ քիչիկ մը հայերէն», ինչպէս կ'ըսէր մանչուկ մը, անցեալ տարի, Միլանի մէջ, բութամատը ցուցամատին կըցելով:

Ի՞նչ օգուտ, եթէ հայրիկն ու մայրիկը պիտի կարդան, եւ տղան կամ աղջիկը պիտի լսեն օտարականի մը պէս:

Կը կարծեմ թէ ծնողներուն ուրախութիւնն ալ պիտի պղտորի, երբ հաստատեն որ հետք չէ մնացած մայրենի լեզուէն:

Տարակոյս չկայ թէ իրենք ալ յանցանք ունին:

Երբ տղան կը քաջալերեն ամէն բան սորվելու համար, բացի մայրենի լեզուէն, բնականաբար կը զօրանայ ստորակայութեան զգացումը:

Հազարաւոր ընտանիքներ կան ուր հայերէն գիրք մը երեւցած չէ տարիներու ընթացքին:

Եւ եթէ հայրիկն ու մայրիկը հայերէն բերթ կը կարդան, առ այժմ, գիտեն որ վաղը այդ ալ յիշատակ մը պիտի դառնայ, երբ տղաքը չափահաս ըլլան:

Մեր «քաջալեր» հանդիսացած տղաքն ու աղջիկները շատ մը դասերու հետ մայրենի լեզուն ալ կրնան սորվիլ, կը բաւէ որ հայրիկն ու մայրիկը չփակեն ճամբան, շուկայիկ հոգեբանութեամբ.

— Հայերէնով հաց չի ճարուիր...

Վաղը չարաչար պիտի զղջան, երբ Ա. կարգի վկայական ստացած տղան կամ աղջիկը պոռայ իրենց երեսին.

— Գացէք ձեր երկիրը, այդ օտար լեզուն խօսելու համար: Ա՛լ կը բաւէ...

Օրինակնե՞ր կը պակսին: ՎԱՀԷ

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՎՃԱՐԷ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

Մ. Նահանգներէն ետք, Անգլիայէն ետք, ահա Խ. Միութիւնն ալ կը մերժէ, — թէեւ քիչ մը աւելի փափկութեամբ — Ասուանի ամբարտակին շինութեան համար իր նիւթական օժանդակութիւնը բերել: Արդարեւ, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը Շէփիլով, մամլոյ ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ ինք չէ զբաղած եւ չի զբաղիր Ասուանի խնդիրով: Ոչ ալ խորհրդային կառավարութիւնը, «որովհետեւ առ այժմ մահու կենաց խնդիր մը չէ Եգիպտոսի համար, մանաւանդ որ ուրիշ աւելի կարեւոր եւ հրատապ խնդիրներ կան»: Օրինակի համար «երկրի ճարտարարուեստականացումը ուրուն համար Խ. Միութիւնը համակրանքով իր օժանդակութիւնը պիտի բերէ եթէ անշուշտ Գահիրէ փափաքի»:

Նոյն խնդրին առթիւ Մոսկուայի անթելն ալ նմանօրինակ բացատրութիւն մը կուտայ, աւելցնելով թէ Խ. Միութիւնը չուզեր դրամի ուժով տիրապետել ուրիշ երկիրներու վրայ ինչպէս կ'ընեն Մ. Նահանգները:

Սակայն Գահիրէի քաղաքական շրջանակները յատկանշական կը գտնեն երկու պարագայ:

— Գահիրէի խորհրդային դեսպանին մէկ երկար տեսակցութիւնը գնդ. Նասըրի հետ:

— Խորհրդային երկու մասնագէտներու ժամանումը Գահիրէ.

Եւ կ'աւելցնեն՝ թէ բանակցութիւնները դեռ չեն վերջացած:

× Եգիպտոսի նախագահը, գնդ. Նասըր կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի այս հինգշաբթի: Կը կարծուի որ Եգիպտոսի դիրքը միջազգային խնդիրներու հանդէպ եւ Ասուանի հարցը պիտի ըլլան իր ճառին հիմնական նիւթերը:

× Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով ամբարտակին կառուցման համար Գահիրէ կրնայ դիմել Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Արեւմտ. Գերմանիոյ՝ միասնաբար:

Թայքին երկու կարեւոր բախումներ տեղի ունեցան որոնց ընթացքին ըմբոստները 80 հոգի կորսնցուցին: Վիրաւորներ՝ ապահովութեան ուժերու կողմէ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ ջրհեղեղներու պատճառով, 62 հոգի խեղդուեցան:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Գալով Պուտափեշթէն Խ. Միութեան փոխ-վարչապետ Միկոյեան հասաւ Եուկոսլաւիա եւ Պրիոնի կղզին մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ մարեշալ Թիթոյի հետ: Թէեւ պաշտօնապէս «անձնական այցելութիւն» մըն է սակայն իրազեկները կ'ըսեն թէ պիտի կարգադրէ Խրուշչեւի եւ մարեշալ Բուլկանինի կողմէ «նոր առաքելութեան» մը հարցը, դէպի Պելկրատ: Նաեւ տնտեսական խնդիրներ: Կ'ըսեն թէ Մոսկուա ճարտարարուեստական գետնի վրայ իր օգնութիւնը պիտի բերէ Եուկոսլաւիոյ:

Մասնագէտներ, տնտեսական օգնութիւն, եւն.: Մասնաւորապէս ալումինիումի ճարտարարուեստը նոր զարկ մը պիտի ստանայ, եթէ Միկոյեանի ջանքերը յաջողութեամբ պսակուին:

× Դիւանագիտական շրջանակները յատկանշական կը գտնեն որ Հունգար ղեկավարութեան մէջ տեղի ունեցած վերջին փոփոխութիւնները զուգադիպած են Միկոյեանի Պուտափեշթ ժամանումին: Իրենց կարծիքով, ան է որ տապալած է Ռաքոզին, ինչպէս նաեւ պաշտպանութեան նախարար Զօր. Ֆարքաշը, որ առջի օր կուսակցութենէն ալ վտարուեցաւ իբրեւ «Հունգարիոյ շատ վնաս հասցուցած մէկը, որ ջատագովը եղած է անձի պաշտամունքին»: Կը յիշեցնենք որ Ֆարքաս, աջ բազուկը Ռաքոզիի, հակաթիթոյական մըն էր եւ կարեւոր դեր խաղացած՝ Ռայքի «դատավարութեան» ընթացքին:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ժողովը գումարուեցաւ կիրակի օր Փանամայի մէջ: Ներկայ էին հիւս. եւ հարաւ. Ամերիկաներու նախագահները: Մեծ պատիւներով ընդունուեցաւ Մ. Նահանգներու նախագահը Այզընհաուըր, որ բացման ճառը խօսեցաւ, տասը վայրկեան: Ջատագովեց ամերիկեան համագործակցութիւնը, զոր գտաւ անհրաժեշտ որպէսզի այդ ուժը դառնայ «անձի ազատութեան» համար անխորտակելի պատուար մը: Հակառակ բժիշկներու խորհուրդին չորս ժամ մնաց ժողովասրահին մէջ, որպէսզի լսէ միւս նախագահներուն ճառերը:

ԻՏԱԼԻՈՅ նախագահը Պարսկաստան պիտի երթայ Շահի հրաւէրին վրայ:

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ
Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յապաղած).— Յուլիս 8-ին, Կիրակի առաւօտ, քաղաքիս շքեղ սրահներէն Սինէմա Մէյհամի մէջ Մար-սէյլի գաղութը իր խոր վշտակցութիւնը եւ մեծարանքը մատոյց յաւէտ ողբացեալ, ազգային մեծանուն գործիչ, մտաւորական եւ Համազգային Մշակութային Միութեան հիմնադիրներէն՝ Վահան Նաւասարդեանի:

Սուգի եւ մեծարանքի օրը կազմակերպուած էր Համազգայինի մասնաճիւղին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապոյտ Խաչի, Հայ Արիներու եւ Արենոյշներու:

Առտուն ժամը 9·30ին հոծ հասարակութիւն մը ամբողջովին լեցուցած էր սրահը: Բեմին վրայ զետեղուած էր ողբացեալին մեծադիր նկարը, սուգի շղարշներով շրջանակուած, կողքին՝ մեր պաշտելի եռագոյնը: Սեղանը ծածկուած էր Ֆրանս. ազգային դրօշով, բեմին երկու կողմերը պատուի կեցած էին արիներ եւ արենոյշներ:

Սգահանդէսը բացաւ զրագէտ՝ Կ. Փոլատեան, նախ հայերէն ապա Ֆրանսերէն, խոր յուզումով ոգեկոչեց մեծ Հայուն՝ Վահան Նաւասարդեանի յիշատակը: Ապա հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս ունկնդրել Շոփէնի մահերգը եւ Կոմիտասի «Տէր Ողորմեան», զորս նուագեցին Օր. Մ. Մարկոսեան (դաշնակ) Պ. Պ. Ս. Զէօրէքճեան (ջութակ) եւ Տ. Ֆուէ (թաւջութակ):

Յուզիչ էին երկու նուագներն ալ որոնք ունկնդրուեցան երկիւղածութեամբ:

Պ. Կ. Փօլատեան խօսք տուաւ առաջին նախագահին՝ ընկեր Յ. Պապիկեանի որ կը ներկայացնէր ողբացեալին գաղափարական մեծ ընտանիքը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Ընկերը գեղեցիկ ճառով մը ոգեկոչեց մեծ Հայուն արժանիքները եւ կատարած անփոխարինելի գործը հայ մեծ կազմակերպութեան մէջ:

Երկրորդ նախագահը Պ. Ա. Թէրզիպաշեան իր յարգանքի եւ մեծարանքի խօսքը բերաւ յանուն Համազգային Ընկերութեան:

Տէր եւ Տիկին Ժ. Պալար մէկը միւսէն գեղեցիկ ճառերով ոգեկոչեցին անմոռանալի Վ. Նաւասարդեանէն իրենց կրած տպաւորութիւնները: Այս առիթով անգամ մը եւս շեշտեցին այն մեծ սէրը եւ համակրութիւնը զոր կը տածէն հայ ժողովուրդին եւ անոր մշակոյթին հանդէպ:

Ընկեր Ժ. Միրիճեան՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ բերաւ երիտասարդութեան յարգանքի ձայնը եւ նաեւ հաւատքը այն անխախտ հաւատքին զոր ունին երիտասարդները հանդէպ մեծ ողբացեալի դաւանած գաղափարներուն:

Պ. Շաւարշ Նարդունի, մասնաւորապէս Փարիզէն հրաւիրուած կարդաց հմտալից եւ գեղեցիկ ճառ մը. որ արդէն հրատարակուած է «Յառաջ»ի մէջ:

Սգահանդէսին գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին երիտասարդ արուեստագէտներ.— Օր. Ա. Սարգսեան որ առաջին հանդիսացաւ Մարսէյլի գեղարուեստից վարժարանին մէջ, խոր եւ լայն հասկացողութեամբ արտասանեց նախ Պ. Դուրեանի «Իմ մահը» ընկերակցութեամբ դաշնակի իր հօր՝ Վ. Սարգսեանի, «Անուշ»էն առնուած երաժշտական կտորով մը՝ «Հովիկներու Ողբը», ապա կտոր մը Վիքթոր Հիւկոյէն (Ֆրանսերէն): Օր. Ա. Յարութիւնեան, յստակ եւ գեղեցիկ առոգանութեամբ արտասանեց Ն. Բեզլարի «Վաթսուն տարիներ»ը: Պ. Գ. Ստեփանեան գեղեցկօրէն երգեց «Հայաստան»ը: Նուագախումբը—դաշնակ՝ Օր. Մ. Մարկոսեան, թաւջութակ՝ Պ. Տ. Ֆուէ, ջութակ՝ Պ. Ս. Զէօրէքճեան նուագեց Կրիկի «Լա Մոր տ'Ազ», այնքան պատշաճ օրուան վշտի եւ յարգանքի մթնոլորտին:

Սգակիր հասարակութեան, մեծանուն ողբացեալի գաղափարներն ու մաքերը լաւագոյնս ծանօթացնելու համար Պ. Կ. Փօլատեան կարդաց «Յուսաբեր»ի խմբագրականներէն կտոր մը, ուր ի յայտ կուգար այն խոր գաղափարապաշտութիւնը, անսահման հայրենասիրութիւնը, նըկարագրի մաքուր գիծը որ յատուկ էր մեծ ողբացեալ ընկերոջ:

Փակման իր խօսքին մէջ, Պ. Կ. Փօլատեան յուզուած, զրեթէ հեծկլտալէն շեշտեց այն մեծ բացը որ հանդիսացեալը կը թողու հայկ. կեանքին մէջ, ուխտեց յանուն իր եւ նոր սերունդին հաւատարիմ մնալ հայութեան մեծ խաչալին, ծառայել հայ ժողովուրդին եւ այսպէսով մասամբ մը լեցնել բացը որ կը գոյանայ մեր մեծ դէմքերու անհետացումով:

Կէսօրուան ժամը 12ին հոծ բազմութիւնը բաժնուեցաւ խոր յուզումով, երկու ժամ ապրելէ վերջ ողբացեալ մեծ Հայուն գաղափարական շունչին տակ:

Մասնաւոր շնորհաւորութեան արժանի է Մարսէյլի Համազգայինը որ ամէն տեսակէտով լաւ սգահանդէս մը կազմակերպած էր, ուր ամէն ինչ ընթացաւ օրինակելի կարգապահութեամբ, եւ լրջութեամբ:

Ցայտագիրը ամբողջութեամբ ձայնագրուեցաւ յատուկ երիզի վրայ:

Կ'արժէ որ օրինակներ ղրկուին զանազան գաղութներ, մինչեւ Միջին Արեւելք:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ

(Ամփոփուած ամերիկեան թերթէ մը)

Պաղ պատերազմի ճակատին վրայ Խ. Միութիւնը բացած է երկրորդ ճակատամարտ մը: Կրէմլին այս միջոցիս կը փորձէ տնտեսական մեծ յարձակողականի մը ձեռնարկել եւ գրաւել այն ամէնը, ինչ որ չի կրնար գրաւել բունի ուժով: Համայնավարները շարժման մէջ դրած են իրենց հսկայ երկրին բոլոր միջոցները, գերազանցելու համար արեւմտեան պետութեանց արտադրութիւնները:

Անոնք կ'ուզեն գրաւել Ասիան, Ափրիկէն եւ Հարաւային Ամերիկան, նպատակ ունենալով քանդել դրամատիրութիւնը, վարպետութեամբ շահելով յետամնաց երկիրներու բարեկամութիւնը: Իսկ այս յարձակողականը կը կատարէ 60ամեայ Հայ մը՝ Անաստաս Միկոյեան, հազուագիւտ «Հին պոլշեւիկներէն» մէկը, կազմուած Լենինի կողմէ, որ հրաշքով խուսափած է մաքրագործումներէն: Այսօր աշխարհի մէկ երրորդին առեւտրական գործերու վարիչն է ան, երկրագունդի ամէնէն կարեւոր գործի մարդը:

Ամէն տեղ, գործի վրայ են իր հարուածային գունդերը, իր ներկայացուցիչներ, ապսպրանքի եւ վարկի թղթիկներով: Մոսկուան կ'աշխատի խորհրդային տնտեսական շուկային մէջ քաշել մօտ մէկ միլիառ բնակիչ Գահիրէէն մինչեւ Սինկափուր:

«Դուք «Խորհրդային դրամատէրներ» պիտի ըլլաք, տնտեսութիւնն է որ կը վճռէ քաղաքականութիւնը», կ'ըսէր օր մը Միկոյեան իր գործակալներուն:

Ասիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ գործի վրայ է ռուս առեւտրական խորհրդատուներու յառաջապահ մը: Մոսկուայի ձայնասփիւռը առեւտրական քարոզութեան ալիք մը կը տարածէ: Դամասկոսի, Գահիրէի եւ Քարաչիի տօնավաճառներուն մէջ կը տիրապետեն համայնավար տաղաւարները: Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի վերջին պտոյտէն ի վեր Հնդկաստանի եւ Պիրմանիոյ մէջ խորհրդային ճակատին ճարտարարուեստական ծանուցումները ամբողջ էջեր կը գրաւեն Ասիոյ թերթերուն մէջ: Նոր Տելհիի եւ Ռանկունի մէջ արդէն կ'երեւան առեւտրական ներկայացուցիչները:

Խորհրդային «դրամատէրները» խոստումներ կուտան եւ յանձնառութիւններ կը ստանձնեն առանց մտահոգուելու իրենց սովահար հայրենակիցներու հանրային կարծիքէն: Իբրեւ վճարում կ'ընդունին որեւէ բան, ինչպէս եգիպտական դըրամ, Իրանի ափիոն, Սուրիոյ բամպակ, մինչդեռ արեւմտեան պետութեանց առեւտրականները պէտք ունին մեծադումար օտար դրամի արտօնութեան:

«Երբ մենք վարկ կը բանանք արտասահմանի մէջ, չենք ուզեր շահեր ընել», կը յայտարարէր Խ. Միութեան Պետական Դրամատան տնօրէնը:

Ռուսերը կը գոհանան քաղաքական շահերով: Եւ արդէն յաջողած են իրենց քիթը խօթել Միջին Արեւելքի եւ Ասիոյ առեւտուրին մէջ: Պէտք է ըսել թէ առանձնապէս այնքան ալ մեծ գործառնութիւններ չունին տակաւին: Սակայն, եթէ իր ամբողջութեան մէջ նկատի առնուի, մտահոգութեան կը մատնէ ազատ աշխարհը:

Ստորեւ Միկոյեանի ձեռք բերած յաջողութիւնները.—

Եգիպտոս.— Բամպակը երկրին արտածման ինը տասներորդը կը ներկայացնէ: Խորհրդային ճակատը անցեալ տարի կէսը գնեց: Հունգարացիները կամուրջ մը կը ձգեն Նեղոսի վրայ: Արեւելեան Գերմանիան առաջարկեց ինքնաշարժի գործարան մը շինել:

Սուրիա.— Երբ Պաղտատի դաշինքի մասին անհամաձայնութեանց հետեւանքով Իրաք պակսեցուց Սուրիայէն իր հիւսուածեղէնի գնումները, Խ. Միութիւնը ինք առաւ անվաճառ մասը, փոխարէն տալով բեռնակառքեր, երկրագործական գործիքներ եւ պողպատ: Խ. Միութիւնը գնեց նաեւ բամպակ եւ կանեփ:

Հնդկաստան.— Ռուսերը պայմանագիր մը ստորագրեցին մէկ միլիոն թոն կարողութեամբ պողպատի գործարան մը շինելու համար:

Անկէ զատ յանձնեցին մէկ միլիոն թոն պողպատ, 160 միլիոն Ֆրանքի արժողութեամբ խոտաքաղի նիւթ եւ մեծ քանակութեամբ ծանր գործիքներ: Չեխոսլովաքիան երկու հազար վակոն ապրանք կը ղրկէ եւ շաղախի գործատուն մը ապսպրանքը առած է: Ռումանիան հնդկական քարիւղի ճարտարարուեստ մը կ'ուզէ հիմնել:

Փաքիստան.— Խ. Միութիւնը եւ Չեխոսլովաքիան տնտեսական մեծ օժանդակութիւն մը առաջարկեցին, պայմանաւ որ Փաքիստան հրաժարի Պաղտատի դաշինքէն:

Աֆղանիստան.— Խրուշչեւի եւ Բուլկանինի այցելութեան առթեն այս երկիրը հարիւր միլիոն տոլարի արհեստագիտական օգնութեան մը ծրագիր ստացաւ: Ռուսերը ածուխի ընդունարաններ կը շինեն, ցորենի շտեմարան եւ փայփլայն մը որ խորհրդային քարիւղի դաշտերուն կը կապէ:

Սեյլան.— Զգախէժի արտադրութեան կէսը դէպի համայնավար Չինաստան կ'երթայ, բրինձի փոխարէն: Չեխոսլովաքիան եւ Լեհաստանն ալ Սեյլանէն ձըգախէժ եւ թէյ կը ներածեն ի փոխարէն քիմիական եւ մետաղային արտադրութեանց:

Ինդոնեզիա.— Այս երկիրը ձգախէժ, անագ եւ համեմներ կուտայ Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի եւ Խ. Միութեան հանդերձանքի վերաբերեալ ապրանքի դէմ: Ռումանացի մասնագէտներ կ'աշխատին Սումաթրայի քարիւղի դաշտերուն մէջ, Հունգարները շաղախի գործարան մը կը շինեն:

Խ. Միութեան օժանդակութիւնը ցարդ խոստումներէն անցած է իրագործման:

1955ին Խ. Միութիւնը ասիական ազգերուն նուազ կենսական արտադրութիւն ճարեց քան Մ. Նահանգները կը յանձնեն ամէն ամիս: Բաղդատմամբ յիսուն միլիառ տոլարին (ամերիկեան օժանդակութիւնը տասը տարուան ընթացքին), խորհրդային ճիգը ամպէ մը աւելի չէ հորիզոնին վրայ: Սակայն փոթորկաձայն ամպ մը: Բեռնաւոր նոր ազատագրուած միլիոնաւոր մարդոց յոյսերով, որոնք կ'ուզեն ազատուիլ թշուառութենէ:

Ասիացիներուն եւ Արաբներուն համար

ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՕԹՆ ՕՐԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հինգշաբթի, առտուն.—

Ցօղը Տէրընտաս վառեց գիւղական աղջեւ տուներուն, յօյսին հրթիռներ՝ մտան հայ տուներ, լուսեցին ճրագ, բարձ ու անկողին, եւ դին պատուհը ու տաշտը հացին, ապա՝ լիառատ երազ բաշխեցին քնացող մէն մի տունի անդամին:

Հայկեան երազներ՝ լուսավառ ջահեր, հայ տունը կախարդ, հայ տունն ոսկի սարդ՝ ոստայն կը հիւսէ. խաղաղ ու հանդարտ, երբ որ գիշեր է, երկինքն զմրէթարդ՝ կը թուի ըլլալ տաճար մ'աստղազարդ:

Օ, խաղաղութի՛ւն,

Ամէն տեղ կ'իշխէ հզօր լռութիւն:

Առտուան Ոգին, ոսկեշար լաչակն փըռած իր ուսին, կը պտտի ահա փողոցներ գիւղին, ապա կանգ կ'առնէ տան դէմ տէրտէրին, ճկիկ կը զարնէ, կ'արթնցնէ երէցկին, որ՝ կ'ելլէ շտապ, յոյսին ու լոյսին ոսկեզօծ բոցով՝ թոնիրն կը վառէ, ծուխը երդիքէն՝ երկինք կը ղրկէ:

Ծուխը երիցուն,

Բարձրացաւ վերը սիւնի մը նման, ապա՝ փուլ եկաւ դաշտերու վրան, ուրկէ՝ բազմագոյն ծաղիկներ ծլան, գոյն – գոյն հոտեւան, եւ գեղեցկացուցին աշխարհն Հայաստան:

●

Ուրբաթ, առտուն.—

Մեր գերեզմանատուն, յոգնած ու այրուն, իր վէպն կը պատմէ. Մաղաքեանց պապուն,

Թէ՝ ինք որ այսօր, կայ ու կը մնայ, պատճառն այն է որ՝ Հայոց ազգը կայ, ան՝ որ իր տանջէն չինեց գողգոթան, ապա՝ Յարութեան հրաշքն քանդակեց դագաղին վրայ:

Տունն ու Մեռելոց՝ երկու օրօրոց,

Մեծնոյն հօր, մօր երկուորեակ տղոց, որոնց մէջ ընդ միշտ ուժգին կը հնչէ Հայ Տան երգ – երգոց:

Նախիրը տակաւ չէր մեկնած դաշտեր, երբ որ առտուան ոգին լրաբեր, եկաւ, դէմ կեցաւ Սանամենց դուռին, կանչեց հրճուագին.— «Վառեցէք թոնիր՝ բոցերով կարմիր, լոյսով օծեցէք ամէն ինչ ու իր, վասն զի՝ ահա, Աստուածը կուգայ, գահն իր դնելու հայկական փառքի բարձունքին վրայ ...:

Սանամն՝ վեր ելաւ, թոնիրը վառեց, լոյսի թելերով՝ իր տունը լուսեց, թոնիրին ծուխը քշուեցաւ հովէն, գնաց Մեռելոց, ուր չիրիմները հնոց ու նորոց՝ դարձան լոյս ու բոց:

Հայ տուն՝ Տաճարն,

Մեռելոց՝ Տաճար, որոնցմէ, կ'առնես գիշեր ու ցերեկ՝ կանչը յարութեան ...:

●

Շաբաթ, առտուն,

Երբ տակաւ մութ էր, ու երբ արտերու մէջը կը ննջէր հողին մայրութիւն, ու երբ տակաւին՝ Մասիսի գլխին, արեւ չէր թափած արեւոյն ոսկին, մթութեան ծոցէն ելաւ յաղակարծ առտուան ոգին, նարօտը գլխուն, ձեռքին մէջ հնայ, յուշիկ քայլերով գիւղը կը մտնայ Մանասենց մամուն այսպէս ձայն կուտայ:

— Ով դուն արդար կին, անարատ ինչպէս ձիւնը Սիփանին, աղօթքով ծնած, աղօթքով սնած, աղօթքի բոյրէն՝ նոր աղօթք դարձած, շուտ, ելիր ոտքի, որ տամ ես քեզի աւետիսն լոյսի ...:

Լեռներն հայրենի,

Ու խորունկ ձորեր՝ նստեր են թախսի, որ հիւսեն օրհներգն գալիք արեւի:

Ցօղի անապառ ալիքն ես ու դուն, հաւատքի հզօր, պատուանդանը կուռ, եւ էիր, ալ պահն է, որ վառես թոնիր, երդիքէդ ցատկէ եւ մուխ եւ մոխիր ...

Մանասենց մամա,

Անոնցմով ապա՝ օծէ՛ սիրական գիւղիդ ճակտին գիր »:

Մանասենց մամիկ վառեց իր թոնիր, բոց ու մուխ ցանեց, արթնցաւ երկիր, օրհնեց հայ գիւղը, նշանտուք, հարսնիք ... բազմացան իբրեւ աւազի հատիկ՝ յաւէտ օրհնեալ Հայկազանց որդիք ...:

●

Կիրակի առտուն,

Պատարագ կար մէջ գիւղական ժամուն:

Առտուան ոգին՝ արթնցուց գիւղը, բոլորը տարաւ, ու մտցուց ժամը, սախպեց անոնց՝ որ մոմեր վառեն, եւ խունկը ծխեն:

Զղջում, հառաչանք,

Լաց ու պաղատանք, ի մի միացած, երկինք բարձրացան, աշխարհն օրհնեցին առանց խտրութեան, յետոյ՝ վար իջան, հայ հողին վրան, դրախտ դարձուցին Աշխարհն Հայաստան, որուն դարպասի ճակատին վրան՝ ոսկեայ տառերով գրեցին ուխտը հայ անմահութեան ...:

ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ երեքշաբթի, 17 Յուլիս: Դասախօսն էր Ն. Մամեան, Թեհրանէն: Նիւթը՝ «Իրանահայութիւնը»:

Նախագահ ընկեր Պարամեան ներկայացուց դասախօսը որ անդամ է շատ մը ազգ. կազմակերպութեանց, ինչպէս եւ խմբագիրը Արմենուհի ամսագրին եւ մըշտական աշխատակիցը Ալիքի:

Ահաւասիկ ամփոփումը իր խիստ շահեկան դասախօսութեան.—

Արեւելքի քաղաքակրթութեան այս հընօրեայ երկրին մէջ, զոր Պարսիկները կը սիրեն կոչել Արեւի Երկիր, կ'ապրին 110 հազար Հայեր, 1606ին Շահ Աբբասի կողմէ բռնագաղթի ենթարկուած ժողովուրդին մնացորդները: 1848ին, արտագաղթ մը տեղի ունեցած է եւ երկրէն հեռացած են 40 հազար հոգի: 1946 – 47ին Հայաստան գացած են քսան հազար, վեց հազար հոգի ալ մեկնած են զանազան երկիրներ:

Պարսկահայերը, աշխարհագրական եւ հաւաքական պատճառներով բաժնուած են երեք թեմերու: Ա) Ատրպատական, Բ) Իրանահնդկաստան եւ Գ) Թեհրան:

Ատրպատականի թեմը ունէր 15.000 հայութիւն: Նախապէս գլխաւոր կեդրոններ, Թաւէզի վանքը բայց 1830 – 1950ի շրջանին ժողովուրդը ստիպմանաբար քշուեցաւ դէպի Թաւրիզ, որ ներկայիս կը հաշուէ 3000 հայութիւն, Լաւագոյն թեմն էր ազգային կեանքի տեսակէտով, մշակութային կեանքը շատ փայլուն էր, թերթեր լաւաբաններ եւն.: 1910ին շինուեցաւ Արամեան մեծ թատրոնը: Ունէին Մշակութային Միութիւնը եւ ուրիշ կարգ մը միութիւններ: Իբրեւ կուսակցութիւն տիրական դիրք ունէր Դաշնակցութիւնը: Հայկական դպրոցներու փակումէն վերջ, մտաւորականները մաս առ մաս գաղթեցին Թեհրան եւ այսօր երբեմնի չէն Թաւրիզը լճացեալ վիճակ մը ունի: Համայնավարներու անցեալի սադրանքներն ալ մեծ աղէտութիւն գործեցին, սակայն ամէն ճիգ կը թափուի, վերահաստատելու համար նախկին վիճակը: Վերջերս կառավարութիւնը վերադարձուց դպրոցի շէնքերը

համայնավարական խռովութիւնները վախ եւ բռնութիւն չեն ազդեր, ինչպէս արեւմտեան ժողովուրդներուն: Թէեւ համայնավարներն ալ գաղթականութեան կը ձգտին, սակայն կը միաբանին Ասիայիներուն հետ, հարուածելու համար գաղթատիրութիւնը:

Ազգաժողովին ամերիկեան պատուիրակութիւնը պաշտօնական յուշագիր ներկայացուց Ուաշինկթըն, պնդարարելով թէ «կատաղի մրցակցութեան մէջ ենք տնտեսապէս յետամնաց երկիրներու օժանդակութեան մէջ: Այս ասպարէզին մէջ պարտութիւն մը նոյնքան աղէտալի է որքան պարտութիւն մը զինարշաւի մէջ»:

որոնք պիտի վերաբացուին յառաջիկայ տարեշրջանին:

Թաւրիզէն դուրս կարգ մը շրջաններու մէջ եւս ունինք դպրոցներ եւ եկեղեցիներ: Ղարադաղի տասը հայ գիւղերէն միայն երեքը մնացած են այժմ:

Իրանահնդկաստանի թեմ.— Ունի 36.000 հայութիւն: Այս շրջանն ալ կը նօսրանայ տնտեսական պատճառներով: Մէկ մասը կ'երթայ նաւթային շրջաններ, մէկ մասն ալ Թեհրան: Գլխաւոր կեդրոնն է Նոր Ջուղան ուր ունինք պատմական վանք մը եւ 12 եկեղեցիներ:

Երկրորդ գլխաւոր կեդրոնն է Աբադանը ութը հազար հայութեամբ, ընտիր եւ կազմակերպուած, բոլորն ալ ինքնաբաւ: Մեծ մասով նաւթային ընկերութեան պաշտօնեաներ են եւ լաւ ռոճիկ կը ստանան: Ունին եկեղեցական վարչութիւն, տղաբարձութիւններ, Մշակութային Միութիւն, եւ օրինակելի ազգ. կեանք: Դպրոց կը յաճախեն 1900 աշակերտներ:

Ուրիշ փոքր շրջաններու մէջ եւս կան ազգ. կազմակերպութիւններ:

Թեհրանի թեմ.— Ունի 60.000 հայութիւն: Ազգ. կեանքը շատ կանոնաւոր է: Ունին վաթսուն հոգինոց Թեմական խորհուրդ մը, որմէ կը բխին բոլոր ազգ. կազմակերպութիւնները, կէսօնական թէ հանրային: Կառավարութիւնը այդ Խորհուրդի որոշումները կ'ընդունի իբրեւ իրենը: Իւրաքանչիւր ընտանիք կը վճարէ ազգ. տուրք: Մասնաւոր գանձիչներ կան այդ գործին համար, ինչպէս պետութեան մէջ: Կանոնաւորապէս հաշիւ կը տրուի ժողովուրդին, կան 12 ազգային վարժարաններ, վեց հազար աշակերտներով եւ երեք հարիւր ուսուցիչներով, նաեւ 4 փոքրիկ յարանուանական դպրոցներ եւ Բարեգործականի վարժարանը:

Այս վարժարաններուն վրայ կը ծախսուի տարեկան յիսուն միլիոն Փրանք, որուն 55 առ հարիւրը աշակերտներէն կը գոյանայ, իսկ մնացեալ մասը կը հոգացուի ծխականէն եւ զանազան ձեռնարկներու հասոյթներէն: Դպրոցները բաց չունին:

Շատ կարեւոր է միջնակարգ վարժարանի մը գոյութիւնը, որ մեծ գոհունակութիւն կը պահանջէ, բայց ժողովուրդը քաջաբար կը պահէ զայն: Հեռաւոր թաղամասերու մէջ կարգ մը աշակերտներ կը յաճախեն իրանեան վարժարաններ, բայց ամէն ջանք կը թափուի ամէն տեղ հայկական դպրոց մը բանալու համար:

Հաշուեքննիչ յանձնախումբ մը կը հսկէ ազգային ելեւմուտքին վրայ եւ կը գործէ կատարեալ ճշդապահութեամբ:

Կան բազմաթիւ միութիւններ: Հայ մըշակութայինը՝ «Արարատ», ունի հազար անդամ, բոլորն ալ երիտասարդ, մարզական, թատերական եւ մշակութային ճիւղերով: «Արարատ»ի մարզիկներու մասին նախարարներ եւ նոյն ինքն Շահն Շահը մեծ գովեստով կ'արտայայտուին: Մեր մարզիկները պաշտօնական չքերթներու առջեւէն կը քալեն: Թատերական կեանքի մէջ ալ օրինակ ենք եղած Պարսիկներու:

Ունինք թատերասրահներ զանազան քաղաքներու մէջ:

80ական թուականներուն երեք – չորս թերթեր ունէինք, ներկայիս կայ միայն «Ալիք» օրաթերթը որ խկապէս կը ցոլացնէ գաղութի պատկերը:

Կուսակցութիւններու մէջ միշտ ալ տիրական եղած է Դաշնակցութիւնը, բարեկամ չէզոքներու գործակցութեամբ:

Ունինք մէկ – մէկ հայ երեսփոխան Մէճլիսի մէջ որոնք կը ներկայացնեն հիւսիսային եւ հարաւային համայնքը, նաեւ Ասորի համայնքը: Իբրեւ ամենամօտիկը մեր հայրենիքին, առաւօտէն կը շնչենք անոր օդը:

Իրանահայութեան միակ ձգտումն է այսօր, Հայը Հայ պահել, համոզուած ըլլալով որ այս օրերը պիտի անցնին եւ ինք առաջինը պիտի ըլլայ ապատօրէն ոտք դնելու եւ ողջունելու Մայր հայրենիքը:

Ներկաներուն կողմէ եղան զանազան հարցումներ, որոնց պատասխանեց ընկեր Մամեան:

Գ. ՊԱՐԹԵՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԴՎԻՆԻ պեղումները շարունակելու համար Հայաստանի պատմական թանգարանի հնագիտական արշաւախումբը մեկնեցաւ Արտաշատ: Արդէն 14 տարիէ ի վեր հնագէտները բեղնաւոր աշխատանք կը կատարեն: Այս միջնաբերդին մէջ կը գտնուին Ե. – Ը. դարերուն Հայաստան կառավարողներուն (մարզպաններու եւ արաբական փոխարքաներու) պալատները: Արշաւախումբը կը կատարէ նաեւ մեծակառոյց այն շէնքի պեղումները, որ մէջտեղ եկած է անցեալ դարուն: Խումբը, զոր կը վարէ Կ. Ղաֆթանեան, պիտի աշխատի մէջտեղ հանել արհեստաւորական թաղամասերը:

Հնագիտական ուրիշ արշաւախումբ մը պիտի զբաղի Սեւանի լճի ափերուն վրայ հին բնակավայրերու եւ գերեզմաններու պեղումներով՝ առաջնորդութեամբ Հ. Մնացականեանի Լենինականի եւ Ալաւերտիի շրջանները կը մեկնին ազգագրական արշաւախումբերը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԺԱՄԱՆՑ ԵՒ ԶԲՕՍ (Երգեր, բանաստեղծութիւն, ողեհարցութիւն, ժամանցի խաղեր եւայլն: Կազմեց՝ Կ. Գուշակ: Տպ. Պէյրութ, 1956: Պատկերազարդ, 630 մեծադիր էջ: Գին 1400 Փր.:

ԲԺԻՇԿ, բժշկական առողջապահական ամսաթերթ, Բ. տարի թիւ 1 (1956 Յուլիս): Տարեկան բաժնեգին 10 լիր. ոսկի: Հասցէ.— Նամակատուփ 4176, Պէյրութ, (Լիբանան):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդցիական Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս ութին, կիրակի ամբողջ օրը Պ. Զուքուրեանի (Նախկին Եօթնեղբայրեան) գեղեցիկ դաշտին վրայ, Սէն Լու:

Կանուխէն շատ մը հայրենակիցներ եկած էին կէսօրուան ճաշը հոն ընելու համար: Հեռուէն կը լսուէին հայկական եւ ֆրանսական եղանակներ: Ժամը 3.30ին սկսաւ հանդէսի գեղարուեստական բաժինը: «Մարսէյեէզ»էն վերջ օրուան նախագահը Պ. Ս. Տէր Մարտիրոսեան, շեշտեց թէ Միութեան ձեռնարկները միշտ քաջալերութիւն կը գտնեն: «Մեր հայրենակիցները զիրար տեսնելու այս գեղեցիկ առիթը չեն փախցներ, իսկ հաստատակութիւնը վստահ է որ հաճելի ժամանց մը պիտի վայելէ, սիրուն եւ օդաւուն շրջանակի մը մէջ»: Տեղի ունեցան երգեր եւ արտասանութիւններ:

Կեդր. վարչութեան քարտուղարը բաղդատելով մեր մօտիկ անցեալն ու ներկան, լաւատեսութեան եւ հպարտութեան պատճառներ գտաւ այն իրողութեան մէջ որ այսօր մեր Եկեղեցիին գերագոյն պետը պաշտօնապէս կը հիւրասիրուի եւրոպական եւ այլ պետութեանց բարձր անձնաւորութիւններու կողմէ: Իսկ Նոր Խարբերդը իր քաղաքապետին բերնով կը յայտարարէ թէ այլեւս նախանձելի բարձրութեան մը հասած են, դուրսէն օգնութեան պէտք չեն զգար:

Դերասան Թրաքօշ եւ իր խումբը մեծ յաջողութեամբ ներկայացուցին «Մաշոյի Իրաւ» պաւեշտը, որ ընդունուեցաւ ծափերով: Յետոյ տեղի ունեցաւ վիճակախաղ: Իրիկունը ուշ ատեն շատեր չէին ուզեր բաժնուիլ այս մտերմիկ շրջանակէն: Կատարեալ յաջողութիւն մը: Ամբողջ օրը ամառնային չքնաղ օդ մը վայելեցինք: Ուտելիքն ու ըմպելիները առատ էին եւ գիները մատչելի:

Ամէն անգամ ունեցած ենք արտասահմանէն արձակուրդի եկած հիւրեր: Այս անգամ ալ հաճոյքով տեսանք Հայեր եւ հայրենակիցներ Պոլսէն, Սուրիայէն եւ Ամերիկայէն: Ներկայիս ուրիշ հայրենակիցներ կը պատրաստուին այցելել Հայաստան:

Ա. Ա.

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Աւեստրական ուսման պրըվէ ստացան (Ա. աստիճան, Ա. շըրջան).— Ալիս Պապախկիտեան, Մատլէն Տէմիրճեան եւ Բլոտ Տարաքճեան:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (102)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

3. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ԶԱՆԱԶԱՆ

ՏԱՐԵՐՔԸ

Առաջինները — անապատականները — անձնուրացութիւնը, կեանքի եւ աշխարհի վայելչութիւններից հրաժարուելը՝ ընդունելով իբրեւ միակ փրկարար հոգեւոր գաղափար, իրանց սպանիչ օրինակներով մեռցնում էին ժողովրդի մէջ ամէն կեանք, ամէն աշխոյժ եւ ամէն ձգտումն դէպի յառաջդիմութիւն: Ժողովրդի մէջ վհատութիւն եւ ունայնասիրութիւն զարգացնելով, կտրում էին նրան թէ՛ աշխարհից, եւ թէ՛ գործունէութիւնից: Ի զուր չստացան նրանք «խոտաճարակ» անունը, որով մարդը հաւասարեցրել էին անասունի:

Միշտ խոնարհութիւն քարոզելով, միշտ հեզութիւն քարոզելով, նրանք սպանում էին ժողովրդի քաջազնական ոգին: Թէ ո՛րքան աննպաստ կարող էին լինել այդ տեսակ քարոզները ժողովրդի պահանջներին, այդ մասին բաւական է ի նկատի առնել Հայաստանի աշխարհագրական դրութիւնը, թէ որպիսի դրացիներ ունէր նա եւ որպիսի բարբարոսներով էր շրջապատուած նա: Մի ժողովուրդ որ սուրը ձեռքում, ամէն րոպէ պէտք է հսկէր, թէ ո՞ր կողմից է գալիս թշնամին, — նրան ասում էին՝ սուրդ ցած դիր, մտիր քարանձաւների մէջ, եւ քո հոգու համար աղօթիր... աշխարհ չարժէ այնքանին, որ մարդ նրա համար մտածէր...:

Տրդատ մեծը առաջինը եղաւ, որ հետեւեց այդ խրատներին եւ այն սուրը, որ Հայոց դրացիների վրայ սարսափ էր տարածում, ցած դրեց եւ մտաւ Սեպուհ լեռան այրերի մէջ:

Բայց դրացիները աւելի լաւ էին հասկանում իրանց գործը: Այդ մասին պատմութիւնը տալիս է մեզի մի շատ ինքնուրոյն, եւ ժամանակի բնաւորութեանը խիստ յատկանիշ մի օրինակ:

Երբ Լուսաւորիչի թոռ Գրիգորիս կաթողիկոսը, քրիստոնէութիւն տարածելով, յայտնուեցաւ Աղուանից աշխարհում, եւ երբ դէմ յանդիման եղաւ Մազքութների Սանէսան թագաւորին, իւր քարոզի մէջ, թիւս այլ խրատների, յայտնեց այն միտքը, թէ «ատելի է Աստուծոյն աւարառութիւնը, յափշտակութիւնը, սպանութիւնը, ագահութիւնը, ուրիշներին զրկելը, այլոց սեպհականութեան աչք դնելը» եւ այլն: Նրան բարկութեամբ պատասխանեցին. «Եթէ չյափշտակենք, եթէ այլոց ունեցածը աւարի չառնենք, ուրեմն ինչո՞վ պէտք է ապրենք մենք եւ մեր զօրքերի բազմութիւնը»: Յետոյ թագաւորը եւ աւագանին իրանց մէջ խորհեցին. «Դա եկել է եւ այդպիսի քարոզներով կամենում է զրկել մեզ մեր կեանքի պէտքերը հայթայթելու քաջութիւնից. եթէ դրան լսելու լինենք, եւ ընդունենք քրիստոնէական օրէնքները, այն ժամանակ կը խափանուին մեր ապրուստի միջոցները...»: Եւ աւելացրին. «Այդ Հայոց թագաւորի խորամանկութիւնն է, դրան ուղարկել է մեզ մօտ, որ այդ ուսմունքով խափանէ մեր ասպատակութիւնները, եւ մեր արշաւանքները իւր աշխարհից դադրեցնէ. եկէք դրան սպանենք, եւ յետոյ արշաւենք դէպի Հայաստան եւ աւարով լցնենք մեր աշխարհը...»:

Այդպէս էլ արեցին. Աստուծոյ մարդուն կապեցին մի կատաղի ձիան պոչից եւ բաց թողին Վատնեան դաշտի տարածութեան վրայ:

Այժմ պարզ է, թէ ի՞նչ տեսակ դրացիներ ունէր Հայաստանը: Եւ Աղուանները դեռ ամենալաւ դրացիներն էին: Իսկ Հայերը պէտք է քրիստոնէական հեզութեամբ այդ բարբարոսներուն հետ մըրցէին...:

Օտարազգի կրօնաւորների մեծ մասը, որպէս յիշուեցաւ վերեւում նկարագրած անապատականներն էին, որ իրանց սպանիչ օրինակով մեռցնում էին ամէն կենդանութիւն: Մնացեալները զանազան կղերական միաբանութիւններ էին, որ գրաւել էին վանքերը: Որքան առաջինները արհամարհում էին կեանքը եւ աշխարհի վայելչութիւնները, նոյնքան վերջինները ամէն հնար գործ էին դնում հարստացնելու իրանց վանքերը:

Ցաւալին այն էր, որ դրանք էին Հայոց վարժապետները: Այն բոլոր դպրոցներում, որ հիմնուեցան Լուսաւորիչի ձեռքով, Տրդատի օրերում, եւ այն բոլոր դպրոցներում, որ հիմնուեցան Ներսէս Մեծի ձեռքով, Արշակ Բ.ի օրերում, — բոլորի մէջ տիրապետում էին յունաց եւ ասորւոց լեզուները, բոլորի մէջ ուսումը աւանդւում էր յունաց եւ ասորւոց գրքերով: Ուսման նպատակը լինելով՝ ծանօթացնել քրիստոնէութեան եւ սուրբ գրքերի հետ, իսկ սուրբ գրքերը գրուած լինելով յիշեալ լեզուներով, — այդ պատճառով նրանք դարձան դպրոցական լեզու:

ՐԱՖՖԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ երէկ առաւօտ սկսաւ ինքնաշարժի ճարտարարուեստի աշխատաւորութեան գործադուլը: 50.000 հոգի: Արհեստակցական 15 կազմակերպութիւններ հրահանգած էին 13 գործարաններու աշխատաւորներուն որ գործը ձգեն: Կը պահանջեն որ արձակուած 6000 գործաւորները կամ նորէն գործի առնուին եւ կամ հատուցում ստանան:

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ մեծ շուքով տօնուեցաւ լեհական վերածնունդին տասներկուամեակը: Այս առթիւ՝ Խ. Միութեան վարչապետը մարեշալ Բուլկանին եւ պաշտպանութեան նախարարը մարեշալ Ժուկով, եկած էին Վարշաւա ներկայ գտնուելու հանդիսութեանց: Բուլկանին ճառ մը խօսելով դատապարտեց հակահամայնավար այն տարրերը որոնք Փոզնանի դէպքերը ինչպէս նաեւ անձի պաշտամունքին դէմ մղուած պայքարը կը շահագործեն վարկաբեկելու համար համայնավարութիւնը: Քննադատեց նաեւ այն համայնավարները որոնք սխալ կը մեկնաբանեն անձի պաշտամունքին դէմ բացուած պայքարը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վեհապետին հրաւէրին ընթացք տալով, Քորֆու կղզին հասաւ մարեշալ Թիթօ: Կը կարծուի թէ պիտի փորձէ հաշտարարի դեր կատարել Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ, Կիպրոսի խնդիրին առիթով:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար կուսակցութեան 14րդ համագումարը վերջացաւ: Ժողովը միաձայնութեամբ ընդունեց ընդհ. քարտուղար Մ. Թորէզի զեկուցումին եզրակացութիւնները:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտին տնտեսական յանձնաժողովը կը հաստատէ թէ այս վերջին ամիսներուն, Խ. Միութեան տնտեսական եւ մշակութային թափանցումը ազատ աշխարհի մէջ մասնաւոր թափ մը ստացած է: Վախ կը յայտնէ թէ հետզհետէ աւելի պիտի ծաւալի այս «յարձակողականը»:

ՍԷՆ ՏՐՆԻԻ մէջ երկու տուներ փլան, հիմերը խախտած ըլլալով: Բնակիչները փլատակներու տակ մնացին: Բարեբախտաբար մահ չկայ: Միայն երկու ծանր վիրաւոր:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ երկրաշարժի մը պատճառով մօտ հարիւր հոգի: 250 վիրաւորներ կը դարմանուին: Վարչապետը, Նեհրու, որ նոր վերադարձած էր Պէյրութէն, ուր տեսակցութիւններ ունեցաւ լիբանանեան վարիչներու հետ, փութաց աղէտին շրջանը:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻԱ հակառակ է զինուորական ուժերու կրճատման ծրագրին: Զուգեր որ Ամերիկա եւ Անգլիա իրենց ուժերուն մէկ մասը քաշեն Եւրոպայէն: Արտաքին նախարար Ֆոն Պրէնթանօ կրկնելով վարչապետ Ատընաուըրի յայտարարութիւնները կ'ըսէ թէ այդ պարագային հիւլէական զէնքերով սպառազինումը պիտի ծաւալի, եւ վտանգէ խաղաղութիւնը: Գերմանիա չի կրնար կէս միլիոնէ աւելի զինուոր պահել եւ անգլեւամերիկեան ուժերու մեկնումը պարապ մը պիտի ձգէ խորհրդային վտանգին առջեւ:

ԻՍՐԱՅԷԼ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԵԱՆ սահմանային միջադէպ մը տեղի ունեցաւ երէկ: Երկու կողմերը իրարու վրայ կը ձգեն յանցանքը: Մարդկային կորուստ չկայ:

«ՈՐԿՈՐԻ ԻՇԽԱՆԸ», Քուրնոնսքի, — 83 տարեկան, 115 քիլօ — իր պատուհանէն վար իյնալով մեռաւ: Վիպասան եւ երգիծաբան ալ էր, «որկորաբան» ըլլալուն հետ միատեղ:

ԻՍԼԱՆՏԱՅԻ մէջ կազմուեցաւ նոր կառավարութիւն մը՝ ձախակողմեան: Ան ալ նախկինին պէս պիտի պահանջէ ամերիկեան զօրքին կղզիէն քաշուիլը:

ՃԱՓՈՆԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին Մոսկուայի մէջ, որպէսզի երկու երկիրներուն միջեւ բնական կապեր հաստատուին: Բանակցութեանց պիտի մասնակցին արտաքին նախարարները՝ Շեպիլով եւ Շիկէմէցու:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վալպառել Լա Փոմի եւ Ս. Մարսէյլի Մշակութային Միութեան կողմէ, 29 Յուլիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Վալպառել, Պառ Վիտալի ծառապատ պարտէզին մէջ:

Տեղի կ'ունենան հայկական պար, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ պիտի ներկայացուի «Սամաթիացի Աբիկ Աղան»:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (Թիւ 173 – 174, Մայիս–Յունիս). —

Հայ ցեղին մասին (Հ. Բ.). — Ականջի, քիթի եւ կոկորդի հիւանդութիւնները (Բժշկապետ Մայսուրեանց). — Լուի Փասթէօր (Տոքթ. Պ. Միսաքեան). — Հիւանդը վերադարձնել իր գործին (Տոքթ. Սերոբեան). — Ինչո՞ւ չեմ մարսեր (Տոքթ. Գալուստեան). — Առողջ ուսում (Տոքթ. Շ. Այվազեան). — Առաջնորդ թոքախտին դէմ (Թարգմ. Ն.). — Ջրհոր Հայաստանում (Փրոֆ. Արխիպեան). — Ցղութեան նշաններ (Տոքթ. Ռուլյէ). — Տանձին պատմութիւնը եւ տեսակները (Բժշկ. Համայնագիտարան). — Խնամեցէք մազերը (Տոքթ. Տամլամեան). — Հարիւր տարուան կոնդակ մը (Յակոբոս արք.). — Որո՞նք են խլիրդի ենթակաները (Փրոֆ. Տըլոր):

Տարեկան բաժնեգին 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք:

Առանձին թիւով չի ծախուիր: Բաժանորդագրութիւնը կանխիկ:

Դիմել Շ. Նարդունի, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հերոսներու Օրը Վալանսի մէջ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ սանուհիներու:

Այս կիրակի առաւօտէ մինչեւ իրիկուն: Սէն Փէրէի Մայրապետներուն գովասուն անտառին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Մ. ՄԻՐՁԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, նուագ, արտասանութիւն, բարձրախօս հայ երգապնակներով եւ գեղջկական պարեր:

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներով:

Ծանօթ. — Օթոքար առնել «Ալումպրօժ» թերթի խմբագրատան առջեւէն եւ իջնել Սէն Փէրէ:

Անձրեւելու պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի օրուան:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՏՕՆ

Վասպուրականի Հայր. Միութեան Վիէնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերը կը տօնեն 1896ի առաջին հերոսամարտին 60ամեակը, Տէսինի մէջ, այս կիրակի:

Առտուն պիտի պատարագէ եւ քարոզէ առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան, Տէսինի եկեղեցին: Նաեւ հոգեհանգիստ:

Կէսօրէն վերջ դաշտային հանդէս, հայրենակից Արշակ Աբրահամի տան դիմացի ընձարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ: Օրուան պատշաճ խմբերգ, արտասանութիւններ: Խօսք կ'առնեն նաեւ Վիէնի եւ Տէսինի Հ. Յ. Դ. ներկայացուցիչները:

Բանախօս ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Հայրենակից Մեղրոյեանի բարձրախօսը պիտի թնդացնէ ազգային երգեր եւ հայրենիքի պարեր, «Մշօ Խա»:

Անձրեւի պարագային ապահովուած հաւաքատեղի:

ՎԱՐՁՈՒ Է

Կահաւործի աշխատանոց մը՝ մեքենաներով, գործիքներով, երկու սենեակներով եւ խոհանոցով:

Դիմել՝ Պ. Կ. Նաայեան, 21 Պուլվառ Արարատ, Սէն–Ժերոմ, Մարսէյլ (13):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Անոնք որ կ'ուզեն ժամացոյց նուիրել իրենց ազգականներուն կամ բարեկամներուն կրնան դիմել՝

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
261, Fg. St. Martin, Paris (10).
Tél. : NORD 60-69.

Ուր պիտի օգտուին բացառիկ պայմաններէ եւ զգալի զեղչերէ (10 առ հարիւրէն 15 առ հարիւր):

Խանութը գոց է կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը եւ արձակուրդի առթիւ Օգոստոս 5էն Սեպտ. 4:

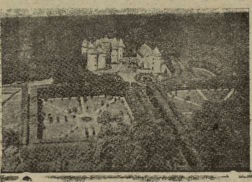
Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
Orcival — Château de Cordès
(P. de D.)

Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները:

Օրական՝ 600 ֆրանք:

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1–30: Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ – երիտասարդուհիները:

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ:

ՎԱՅՐԸ. — Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով: Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կան գեղեցիկ լիճեր:

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի:

Արձանագրութեան համար դիմել ընկ. Եղ. Մավեանին, հեռ.

CEN 06-42

Ամէն օր ժամը 9–10 եւ 14–15:
Բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Ամառնային բացօթեայ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յուլիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս Պլանքարտ Կառի կից Կրան Բէնի զովասուն պարտէզին մէջ:

Օդի անյարմարութեան պարագային պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ պարտէզի սրահին մէջ:

Նուագախումբ Ռընէ Տանի:

Մուտք 400 ֆրանք:

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սեղանները՝ դիմելով Հ. Մ. Ը. Մ. անդամներուն մօտ:

Ծանօթ. — Կառ տը Լ'էսթէն առնել 68 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Կար տը լա Պլանքարտ:

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառաւ ծախու է դերձակի խանութ մը բնակութեան յարմարութիւններով: Երեսուն տարուան հաստատութիւն: Ունի լաւ յաճախորդներ: Կը գտնուի բանուկ պողոտայի վրայ, քաղաքին կեդրոնը: Նպաստաւոր գին:

Դիմել Ն. Մոմճեանի,

14 Quai Victor Augagneur, Lyon

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24:

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Օր. ԱԼԻՍ ՈՒՆՃԵԱՆ
Պ. ԿԱՐՊԻՍ ԳԱԶԵԱՆ
Ամուսնացած

Պիրէօս, 22 Յուլիս 1956 Փարիզ

★

Օր. ԼՈՒԻԶԷԹ ՄԷԼԷՄԷԹՃԵԱՆ
Պ. ԿԱՐՊԻՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ
Ամուսնացած

Մարսէյլ, 22 Յուլիս, 1956

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Արբենեանի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30–ին, Ցոյներուն սրահը (5 ռիւ Պօնֆուա):

Կարեւոր օրակարգ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ՄՈՐԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած, Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ:

Այս կիրակի Սէն Մորիսի զովասուն անտառին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին եւ դաշտային խաղեր, ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, եւ զովացուցիչ ըմպելիներ:

Լիոնի օթոքարը կը մեկնի ժամը 9.30–ին Փլաս Կիշառէն: Անձրեւի պարագային հանդէսը կը կատարուի սրահի մը մէջ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Աւետիս Գույումճեան ընտանիքը հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի Պ. Սիմոն Ճանկէօզեանի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Պոլսահայ երիտասարդ մը կը փնտռէ մէկ սենեակ եւ խոհանոց մը, Փարիզ կամ շրջակաները:

Հեռաձայնել ամէն օր բացի կիրակիէն, ժամը 10 – 12 եւ 3–7

SEG 75-33

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարին համար խոհարարուհի մը եւ օգնական մը Օգոստոս ամսուան համար:

Դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչութեան:

ԼԻՈՆԻ ՀԱՄԱՐ հաշուապահութիւն, ստենոգրութիւն եւ մեքենագրութիւն գիտցող փորձառու հայ օրիորդի մը եւ կամ երիտասարդի մը պէտք ունինք մեր վաճառատան գրասենեակին մէջ աշխատելու համար:

Դիմել Պախատուրեան,
246, ռիւ Վանտոմ, Լիոն:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, *rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $10: Հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒԼԻՍ

MERCREDI 25 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7637 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3448

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

Տարի մը եւս բոլորեց, Համազգայինի Պէյրութի Նշան Փալանճեան Ճեմարանը:

Տնօրէն Սիմոն Վրացեանի տարեկան ընդարձակ տեղեկագիրը ցոյց կուտայ թէ՝ կրթական այս հիմնարկութիւնը տարուէ տարի նոր յաջողութիւններ կ'արձանագրէ:

Անցեալ տարի աշակերտներու ընդհանուր թիւն էր 400: Վերջին ուսումնական տարեշրջանին անոնց թիւը բարձրացած է 450ի, 203 աղջիկ, 247 տղայ:

Ճեմարանը երկու սեռէ աշակերտներ կ'ընդունի չորս տարեկանէն սկսեալ: Մանկապարտէզը ունի երեք դասարան (75 աշակերտ), Նախակրթարանը՝ չորս դասարան՝ 172 աշակերտ, Միջին կարգերը՝ իրենց զուգընթացներով 158, իսկ Լսարանական երեք կարգերը՝ 45 աշակերտ:

Շնորհիւ Ճեմարանի արդիական նոր շէնքին, երեք տարիէ ի վեր բացուած է նաեւ գիշերօթիկներու բաժին մը: Առաջին տարին ունեցած են 10, երկրորդ տարին 14, իսկ վերջին շրջանին 32 գիշերօթիկ աշակերտներ, որոնցմէ 13ը Իրանէն, հինգ Իրաքէն, երեք Յունաստանէն, մէկ Սուրիայէն, մէկ Պաղեստինէն, երկու Եգիպտոսէն, հինգ Լիբանանէն եւ երկու հոգի Միացեալ Նահանգներէն: Յառաջիկայ տարեշրջանին համար արտասահմանէն քանի նոր դիմումներ կատարուած են եւ գիշերօթիկներու բաժինը հետզհետէ պիտի ընդարձակուի:

Երեք տարիէ ի վեր Ճեմարանը բացած է նաեւ Հայագիտական բարձրագոյն դասընթացք մը՝ ձրի, ուսուցիչներու եւ համալսարան յաճախող ուսանողներու համար, իրիկուան ժամը 5-7:

Ուսուցչութեան թիւն է 38, 22ը մնայուն, 16ը՝ այցելու:

Տարեկան ելեւմուտքն է 135.000 լիբանանեան ոսկի, առանց հաշուելու գիշերօթիկներու բաժինը:

Հասոյթի աղբիւրներն են՝ աշակերտներու տարեվճարները (45.000 լ. ոսկի), սան պահող կազմակերպութեանց եւ անհատներու վճարումները (15.000 լ. ո.), Գալիֆորնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան տարեկան նպաստը (16.000 լ. ոսկի), Ամերիկայի Հայ Օգնութեան Միութեան օժանդակութիւնը (11.000 լ. ո.), նաեւ նուիրատուութիւններ եւ կտակներ: Այս վերջինները կարեւոր գումար մը կը ներկայացնեն այս տարի, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ Ճեմարանին հանդէպ ժողովուրդի համակրանքն ու քաջալերութիւնը տարուէ տարի կ'աւելնայ: 105 սաներ կը պահուին զանազան կազմակերպութեանց եւ անհատներու կողմէ:

Այս տարի շրջանաւարտ եղած են տասը հոգի՝ վեց աղջիկ, չորս տղայ, մէկ աղջիկ ալ աւարտած է հայագիտական բաժինը:

Ամփոփ կերպով տուինք Ճեմարանի այսօրուան պատկերը:

Պզտիկ բաղդատութիւն մը անցեալին հետ, ցոյց կուտայ թէ ի՛նչ վերելք ունեցած է Ճեմարանը իր հիմնարկութեան թուականէն ի վեր (1929):

Ողբացեալ հիմնադիր - տնօրէն Լեւոն Շանթ 1939 Յունիսին իր առաջին տասնամեակի Տեղեկագրին մէջ կ'ըսէր թէ՝ 1930 Հոկտեմբերին ունէին 64 աշակերտ միայն: Այս թիւը կրկնապատկուած էր 1939ին: Դիտել կուտար սակայն թէ բոլոր աշակերտները մինչեւ աւարտական կարգը չեն շարունակեր: Ամէն տարի 20-25 հոգի կը թողուն Ճեմարանը իրրեւ շրջանաւարտ կամ կիսաւարտ, անոնց տեղ 25 – 30 նորեկներ կուգան: Տասը տարուան մէջ Ճեմարան մտեր են 297 հոգի, որոնցմէ 24 հոգի միայն շրջանաւարտի վկայական ստացած են, 18 տղայ, վեց աղջիկ: («Ազդակ», 28 Յունիս 1939):

Ուրեմն հիմնարկութենէն ի վեր եօթնապատկուած է աշակերտութեան թիւը: Ճեմարանը խարխուլ եւ հնամենի բնակարանէ մը փոխադրուած է օդասուն եւ կանաչութեամբ զարդարուն արդիական շէնքերու մէջ: Օժտուած է գիշերօթիկի բաժինով: Կրթական մակարդակն ալ կը բարձրանայ օրէ օր:

Համազգայինի Ճեմարանը արժանի է ամէն քաջալերութեան:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ ԿԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԻ ԱՅՍՕՐ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՀԵՌԱՊԱՏԿԵՐԷՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ ՇԱՐՔ ՄԸ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

Կը սպասուէր արդէն որ վարչապետը, Կի Մոլէ, վստահութեան հարցը առնչուի դնել ելմտական ծրագրին ընդունման համար: Արդէն անակնկալ մը եղաւ սակայն դէպքերու այս շուտափոյթ հոլովոյթը: Արդարեւ երկուշաբթի գիշեր, երբ քննութեան առարկայ էր ոչ - զինուորական պէտքերը հոգալու համար նոր տուրքերու ծրագիրը, վարչապետը դրաւ վստահութեան հարցը: Այս ծրագրին 12րդ յօդուածը, փոխադրութեանց միջոցներու շարժման վերաբերեալ, մասնաւոր դժուարութիւններու առիթ կուտայ: Փուժատական երեսփոխան մը երկարօրէն պարզեց թէ կառավարական հակակշիռ եւ տուրք ինքնաշարժի փոխադրութեանց վրայ, պիտի վնասէ փոքր ձեռնարկներուն եւ բարձրացնէ ապրանքներու գիները: Ամէն պարագայի մէջ Ազգ. Ժողովը պէտք է վստահութեան քուէ տայ այսօր, Չորեքշաբթի, եւ ընդունի ծրագիրը: Իրաւաբաններու կարծիքով կառավարութիւնը մեծամասնութեան վստահութեան պիտի արժանանայ: Ելմտական ծրագրին այս մասը — ոչ - զինուորական ծախսերը հայթայթելու համար տուրքեր — կառավարութեան մեծագոյն դժուարութիւնն է: Ինչպէս գիտէք Ալժերիոյ զինուորական պէտքերը հոգալու համար գոյութիւն ունի ելմտական ծրագրին միւս մասը, — ուրիշ տուրքեր, — որոնց համար չի կարծուիր որ վարչապետը դժուարութիւններ ունենայ: Կողմերը համաձայն կը թուին ըլլալ, բացի համայնավարներէն, որ կառավարութիւնը այս ձեւով կամ այն ձեւով ճարէ Ալժերիոյ բանակին պէտք եղած գումարները:

Ուրեմն մինչ Ազգ. Ժողովի տնտեսական յանձնախումբին որոշումները քննութեան կ'ենթարկուին այսօր նախարարաց խորհուրդին կողմէ, վարչապետը կը պատրաստուի նոր առաջարկներ ներկայացնել երեսփ. ժողովին, վաղը, առանց շատ մտահոգուելու վստահութեան քուէի արդիւնքէն: Քաղաքական շրջանակները կը կարծեն թէ Պ. Կի Մոլէի որոշումները պիտի վերաբերին Ֆրանքի արժէքին պահպանման խնդրին.

— Ժուժկալութեան քաղաքականութիւն:

— Ներկայ գիներուն բացարձակ պահպանումը:

—1957ի ելեւմուտքին համար մեծագումար խնայողութիւններ.

— Ամսականներու ներկայ սակին պահպանումը, որպէսզի ուրիշ գիներ ալ չբարձրանան:

Մէկ խօսքով գիներու, ամսականներու եւ ուրեմն ֆրանքին պահպանումը:

× Առջի երեկոյ Պ. Կի Մոլէ հեռապատկեր - Անթեւէն պատասխանեց շարք մը հարցումներու, որոնք ուղղուած էին իրեն, նամակով, ունկնդիրներէ: Ընտրուած էին չորս նամակ:

—) Եւրատոմ.— Վարչապետը պատասխանելով հակառակ մտածողի մը առարկութիւններուն վեր հանեց այս ծրագրին բազմաթիւ առաւելութիւնները եւ աւելցուց՝ «Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին ամէնէն գեղեցիկ, ազնուական եւ արժանավայել նիւթն էր որ ընդունեց այդ ձեռնարկը»: Յետոյ յայտնեց, առանց ճշդելու, թէ մօտ ատենէն վեց երկիրներու տեղ ութը երկիրներ պիտի մասնակցին այդ կազմակերպութեան:

— Պատասխանելով ծերի մը, որ շնորհակալութիւն յայտնելով իրենց համար եղած նիւթական յատկացումներուն, կը մտածէր թէ կառավարութիւնը ծանր պատասխանատուութեան մը տակ է, վարչապետը բացատրեց՝ «Ֆրանսայի համար բարոյական պարտականութիւն մըն է: Ունինք 5.300.000 ծերեր, 65ը անց: 4.000.000էն աւելին անկարող են իրենց ապրուստը հոգալու, կամ կը ստանան չնչին թոշակներ»:

—Արձակելի զինուորներուն համար, Պ. Կի Մոլէ յայտնեց թէ նախապատուութիւնը պիտի տրուի հայր կամ ամուսնացած վերակոչեալներուն: Սակայն բատոյդ թուական չէ որոշուած. այն չափով որ նոր զինուորագիրներ հասնին Ալժերիա, պիտի արձակուին վերակոչեալները:

— Անգործադրելի դասէ Գերմանիոյ, Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ մէջ կեդրոնացած Ֆրանսական ուժերու միջեւ հերթական փոփոխութիւններ, որովհետեւ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ ֆրանսական ուժերը բաղկացած են կամ զինուորական մարզանքի շրջանը բոլորող նորագիրներէ, կամ Ալժերիոյ մէջ սպաննուածներու կամ կռուողներու մօտիկ ազգականներէն եւ կամ ընկերային «որոշ պարագայի» մը մէջ գտնուողներէն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՅՔԸԼ ԱՐԼԸՆ

Լոնտոն, 1934, Ապրիլ:

Շքեղ պանդոկի մը մէջ, ուր տասը հոգի պիտի բոլորուէին կէսօրուան սեղանին շուրջ: Այնտեղ էին լորտ Պոլտուին, Ադեքսանդր Խատիսեան, յայտնի դերասանուհի Մըրլ Օպըրըն, քանի մը ուրիշ օտար դէմքեր, ինչպէս նաեւ ձեր խոնարհ ծառան:

Պանդոկն էր ողբացեալ գրագէտը — Տիգրան Գույումճեան — ներողութի՛ւն, Մայքըլ Արլըն, ըսել կ'ուզէի:

Լուր դրկուեցաւ իրեն թէ Հայաստանի նախկին վարչապետներէն մէկը կը փափաքէր իրեն հետ տեսակցիլ՝ քանի մը վայրկեան: Չեկաւ:

Վիթխարի պետութեան մը վարչապետին անդրանիկ որդին, հեռաձայնով լուր ստացած էր թէ Լոնտոն էր խեղճուկ ժողովուրդի մը յայտնի դէմքերէն մէկը ու շնչասպառ պանդոկ վազած էր, որպէսզի մտերմիկ զրոյց մը ունենար անոր հետ: Իսկ այդ խեղճուկ ժողովուրդին, ոչ-խեղճուկ գրագէտը չէր ուզեր խատիսեանի մը ձեռքը սեղմել:

Դժբախտաբար, այդպէս էր մեր Տիգրանը, որուն տաղանդը, կարծեմ, ամէնէն աւելի, մեր արտին մէջ էր որ ծափահարուեցաւ:

Այդ տարիներուն, իր անունը արտասանող Հայուն բերնին ջուրերը կը վազէին: Ինչո՞ւ չէ: Հայերէնէն զատ ուրիշ օտար լեզուով գիրք մը գրէ ու հայ ժողովուրդը եօթներորդ երկինքը կը բարձրացնէ քեզ: Մենք այդպէս ենք:

Այդ թուականէն քանի մը տարի առաջ ալ մեծ աղմուկ բարձրացաւ ողբացեալին անունին շուրջ: Իր հատորներէն մէկուն մէջ, անտեղի ու անպատշաճ ածական մը գործածած էր մեր ժողովուրդի դէմ: Գտնուեցան զինքը պաշտպանողներ, գտնուեցան զինքը քննադատողներ: Ի վերջոյ, «անպարտ արձակուեցաւ»:

Չեմ գիտեր ինչ ըսել ուզած էր, բայց գիտեմ որ այդ տաղանդաւոր Հայը, շատ ալ չէր սիրեր որ բերնի ծամոց ընէինք իր «հայութիւնը»: Չորս տարեկանին Պուլկարիայէն Մէնչէսթր տարուած մէկը «ա՛լ ինչի՞ս Հայը կ'ըլլայ, նանը՛մ»:

Իր պատմութիւններէն մէկուն մէջ, կծու հեգնանքով մը, ինքն էր որ քարը կը նետէր մեզի.

— Ո՞վ խենթեցեր է որ Հայ ծնած ըլլայ, բայց «Հայ եմ» ըսէ:

Երկրորդ Աշխարհամարտին երկրորդ տարին, սակայն, հասկցուցին իրեն թէ «Հայ» էր, եւ ոչ թէ զտարիւն Անգլիացի մը: Կաւառական շրջանի մը մէջ, իր բարեկամներէն լորտ Տաւլի բարեխօսութեամբ, կարեւոր պաշտօնի մը գլուխը անցած էր: Բողոքեցին խորհրդարանին մէջ ու նամբու դրին զինքը:

Կարծեմ, այդ տարին էր որ համոզուեցաւ թէ Շէյքսփիրն ու Միլթընն ալ առնելով մէջ ագիս, նորէն Հայ ես, նորէն Հայ ես:

Ողբացեալը շատ առնուեցաւ այդ հարուածէն ու եկաւ Ամերիկա, ուր հիմա իր հոգին կ'աւանդէ:

Բայց, սովորութիւնը կը պահանջէ մոռնալ հանգուցեալին մանր - մունր թերութիւնները: Կը մոռնանք ամենայն սիրով: Ոչ միայն կը մոռնանք, այլեւ կ'ուզենք մատնանշել իր անկեղծութիւնն ու համեստութիւնը՝ ուրիշ երեւոյթի մը մէջ:

Բազմաթիւ թուականներու իր փառքի օրերէն ետք, Արլըն հրապարակէն քաշուեցաւ, երկու պատճառներով — նախ, հարուստ էր եւ ապրուստը ճարելու համար, գրելու պէտք չունէր: Յետոյ, ինքն ալ հասկցած է թէ «իր օրերը անցած էին» եւ ալ գրելիք չունէր: Հասկցած էր որ իր անունը անգլիական գրականութեան պարտէզէն ներս պիտի չմտնէր: Անգամ մը, նոյնիսկ, ինքզինքը բաղդատեց Հաքսլիի հետ եւ յայտարարեց թէ անոր նանճարը տեսնելէ ետք, ա՛լ պէտք է լռէր: Եւ լռեց:

Ուրիշները յիշեն թէ չյիշեն զինքը, մենք պիտի գուրգուրանք իր անունին վրայ:

ԵՐՈՊԱՑԻ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԿԸ ՅԱՋՈՐԴԵՆ ԻՐԱՐՈՒ

Մ. Նահանգներու պողպատի արդիւնաբերութեան գործադուլը դեռ չվերջացած, ծայր տուաւ Անգլիոյ ինքնաշարժի արտադրութեան աշխատաւորութեան գործադուլը, երկուշաբթի: Չորեքշաբթի իտալական երկաթուղիին մեքենավարները եւ հսկողները՝ 24 ժամուան համար: Նոյն օրը Ֆրանսայի երկաթուղային աշխատաւորութեան մէկ արհեստակցականը, որ 25.000 հոգիի վրայ կը գումարէ երեք հազար, կը հրահանգէր գործը դադրեցնել:

Ընկերային այս շարժումները տարբեր արդիւնքներ ունեցան երկրէ երկիր:

Անգլիոյ մէջ, գործադուլի պարագլուխները դժգոհ են որ առաջին օրը, գործաւորներու (յիսուն հազար) մէկ երրորդը չէ հնազանդած տրուած հրահանգներուն. եւ սակայն կառավարական շրջանակները կը վախնան որ շարժումը ծաւալի: Արդարեւ Լոնտոնի Ֆորտ գործարաններէն երկու հազար գործաւորներու արձակումը, իբրեւ հետեւանք միւս գործարաններուն կարգ մը մեքենական մասերու անբաւարար արտադրութեան, կրնայ հրահրել գործադուլը: Վախ եւ դժգոհութիւն, որովհետեւ ամառնային այս շրջանին տնտեսական անհաճոյ կացութիւն մը կրնայ ստեղծուիլ Անգլիոյ համար:

Իտալիա, որ հազիւ ազատած էր երկաթուղային գործադուլէն, կը գտնուի ահա նոր տագնապի մը տակ: 6000

(Շար. կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍԵՒԱՆԻ ԼՃԻՆ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

ԽՄԲ. — Ատենէ մը ի վեր քննադատու–թիւններ կը հրատարակուին Երեւանի մէջ, Սեւանի ջրաելեկտրական կայանի ծրագրին առթիւ, որ կը սպառնայ ցամքեցնել Հայաստանի այդ բնական սքանչելիքը: Ահաւասիկ ուսումնասիրութիւն մը եւս («Սով. Հայաստան», 5 Յուլիս) .—

Համաձայն 20րդ համագումարին՝ Խ. Միութեան վեցերորդ հնգամեակին համար նախատեսուած է մեծ զարկ տալ ելեկտրական ուժին: Մինչեւ 1960 պէտք է 88 առ հարիւր աւելնայ այս ուժը, եւ հնգամեակի վերջին տարին 320 միլիառ քիլովաթ – ժամ ելեկտրական ուժ պէտք է արտադրուի :

Ջրաելեկտրական աղբիւրներու լայն օգտագործման եւ ելեկտրական ուժի արտադրութեան զգալի յաւելում նախատեսուած է նաեւ Հայաստանի համար: Վեցերորդ հնգամեակին պէտք է որ վերջանայ Սեւան — Հրազդան ջրվէժի բոլոր ջրելեկտրակայաններու կառուցումը: Նախատեսուած է նաեւ սկսիլ Տաթեւի ջրաելեկտրակայանի կառուցումը :

Փորձը եւ հաշիւները ցոյց տուին որ ջրակայանները շատ աւելի արդիւնաւոր են, քան՝ որ ուժ ստանալու համար կ'օգտագործուին գետերուն ուժ արտադրող աղբիւրները : Այսպէս բնական աղբիւրներու շահագործումով եւ մեքենական դարձնելու լայն կարելիութիւններով ջրելեկտրակայանները լիովին կը համապատասխանեն այդ պահանջներուն :

Ջրակայանները, համեմատելով ջերմակայաններու հետ, ունին նաեւ մեծ թերութիւն մը: Օրինակ, բանելով գետերու միջոցաւ, ելեկտրական ուժ կ'արտադրեն մեծ տատանումներով, որոնք կախում ունին տարուան եղանակներու եւ տարիներու ընթացքին գետերու ջրերու քանակի փոփոխութեանց հետ :

Գիտութեան եւ արհեստագիտութեան զարգացման ներկայ մակարդակով կարելի է կարգաւորել ջրակայաններու աշխատանքը եւ հաւասար չափով ելեկտրական ուժ ստանալ, ինչպէս ամէն եղանակի, նոյնպէս ալ երկար տարիներու ընթացքին: Ճիշդ է, անհրաժեշտ են նիւթական լայն միջոցներ, ինչպէս եւ աշխատանք, բայց ատոնք կարելիութիւն կը ստեղծեն ջրելեկտրական աղբիւրները աւելի լաւ օգտագործելու :

Այս տեսակէտէն շատ արժէքաւոր են Սեւան – Հրազդան ջրվէժի ջրակայանները: Անդրկովկասեան միասնական ուժ ստեղծելու պարագային, ատոնք կրնան կարգաւորել Անդրկովկասի ելեկտրակայաններու աշխատանքը տարուան զանազան եղանակներուն եւ երկար տարիներու ընթացքին :

Ջրակայաններու կառուցման եւ շահագործման փորձը ցոյց տուած է, որ ջուրերու հոսումը կարգաւորող ջրամբարներ չունեցող եղանակային ջրակայաններ շինած ատեն մէկ քիլովաթ – ժամ ելեկտրական ուժ արտադրելու համար կը պահանջուի 80 կոպեկէն մինչեւ մէկ ռուբլի դրամագլուխի ներդրում: Տարեկան կարգաւորման համար ջրամբարներ շինած ատեն մէկ քիլովաթ – ժամ ելեկտրական ուժ ստանալու համար դրամագլուխի ներդրումները կը հասնին մէկ ռուբլի 50 կոպեկի: Ինչպէս կը տեսնուի, վերջին միջոցը գրեթէ կ'աւելցնէ ելեկտրական ուժին արժէքը: Բայց կը շինուին նաեւ բազմամեայ կարգաւորման ջրամբարներ: Սակայն այդպիսի ջրամբարներ շինելու պարագային մէկ քիլովաթ – ժամ ելեկտրական ուժ ստանալու համար պահանջուած գլխաւոր ներդրումները կ'աւելնան՝ հասնելով աւելի քան երեք ռուբլի:

Ասոր կարեւոր հետեւանքը այն է որ Սեւանի լճի ջուրերու պաշարները, իբրեւ կարգաւորիչ աղբիւրներ, մեծ արժէք կը ներկայացնեն եւ պէտք է օգտագործուին առաւելագոյն խնայողութեամբ: Իսկ միւս կողմէ անհրաժեշտ է իրականացնել կարգ մը միջոցներ Սեւանի լիճը իբրեւ բազմամեայ կարգաւորիչ յաւիտեան պահպանելու համար: Ահա այս հիմնական խնդիրը պէտք է լուծեն Հայաստանի ջրաելեկտրական ուժի թէ գիտական, եւ թէ նախագիծի կազմակերպութեան մէջ աշխատողները: Անհրաժեշտ է իրականացնել այս եւ կան արդէն բոլոր պայմանները: Առաջին պայմանը Սեւան – Հրազդան ջրվէժի բոլոր ջրակայաններու կառուցումն է, որ արդէն կ'իրականանայ: Ջրվէժին բոլոր ջրակայաններու գոյութիւնը կարելիութիւն կու տայ խնայողաբար օգտագործել Սեւանի լճի ջուրերուն դարաւոր պաշարները: Եթէ այժմ Սեւանի լճի արտահոսած ջուրի մէկ խորանարդ մեթր կու տայ 1.1 քիլովաթ–ժամ ելեկտրական ուժ, ապա ջրվէժի բոլոր ջրակայանները շինուելէն ետք ելեկտրական ուժի քանակը կը կրկնապատկուի: Ասկէ զատ, հանրապետութեան այլ վայրերուն մէջ նոր ջրակայանները նոյնպէս կը նպաստեն Սեւանի լճի ջուրերուն օգտագործման: Օրինակ, Տաթեւի ջրաելեկտրակայանը գործածելէ ետք գարնան ամիսներուն կը դադրեցնեն Սեւանի լճի պաշարներու արտահոսումը, որովհետեւ գարնան ամիսներուն Հայաստանի գետերը ջրառատ կ'ըլլան եւ ատկէ կարելի է աւելի շատ ելեկտրական ուժ ստանալ՝ չգործածելով Սեւանի լճի ջուրը :

Սեւանայ լճին ցարդ գոյութիւն ունեցող յատակագիծով նախատեսուած է Սեւանի լճին տարածութիւնը կրճատել 85 % համեմատութեամբ՝ պահելով միայն լճին մէկ վեցերորդ մասը: Այս լուծումը կը պահանջէ մեծ դժուարութիւններ, եւ մեր կարծիքով ճիշդ չէ, որովհետեւ մեծ Սեւանը ցամքելէ ետք, պէտք է հոն թափող ջուրերու հոսանքը ուղղել դէպի Փոքր Սեւան, որու համար պէտք է մեծ ելեկտրամանագիտական աշխատանք եւ ծախսել մեծ գումարներ :

Այդ բոլորէն խուսափելու, ինչպէս եւ լիճը պահպանելու համար պէտք է գործնական միջոցներու դիմել: Հարկ է լուրջ բարեփոխումներ մտցնել Սեւանի հարցի լուծման ծրագրին մէջ :

Նախնական հաշիւներու համաձայն, կարելի է սահմանափակել Սեւանի լճին տարածութիւնը միայն 20 – 30 առ հարիւր համեմատութեամբ կրճատելով, եւ այսպէսով պահպանել լճի տարածութեան 80–70 առ հարիւր համեմատութիւնը, ծրագրով նախատեսուած 15 առ հարիւր համեմատութեան տեղ : Ասոր համար պէտք է լուծել կարգ մը գիտա – արհեստագիտական հարցեր : Նախ պէտք է Սեւանի յարակից աւազաններու գետերը, որոնք Սեւանի լիճը չեն թափիր, ուղղել դէպի լիճը եւ ոռոգման համար օգտագործել Արարատեան դաշտին ստորերկրեայ ջուրերը: Միանգամայն անհրաժեշտ է շինել հզօր ջրաելեկտրակայան : Ծանօթ է որ ջերմաելեկտրակայանները առաւելագոյն ուժով կը բանին ձմեռը եւ աշունը : Ատով կարելի է օգտագործել վառելիքը, նաեւ կրճատել Սեւանի ջուրի արտահոսումը ձմրան եւ աշնան: Այդպիսով, այդ ջրվէժի ելեկտրակայանները կը կատարեն միայն ուժի կարգաւորիչի դեր: Այս խնդրին յաջող լուծման համար մեծ նշանակութիւն ունի անդրկովկասեան հանրապետութեանց միասնական ելեկտրական դրութեան ստեղծումը: Այդ դրութեան ծրագիրը մշակած ատեն պէտք է միջոցներ գտնել եւ Սեւանի լճին ջուրերը աւելի խնայողութեամբ գործածել, նկատի առնելով որ այդ ջուրերը անհրաժեշտ են ելեկտրական ուժի արտադրութեան իբրեւ հիմք երկար տարիներու ընթացքին :

Մասնաւոր նշանակութիւն ունի ընդհ. ուժի այն հարցերու մշակումը, որոնք կը վերաբերին զանազան տեսակի հիւլէական ելեկտրակայաններու եւ Խ. Հայաստանի ելեկտ. ուժի զարգացման հեռանկարներուն :

Վերոյիշեալ հարցերու լուծման շնորհին կարելի կ'ըլլայ Սեւանի լճի ջուրերը օգտագործել խնայողաբար, պահպանելով լճին մակերեսին աւելի մեծ տարածութիւնը :

Ա. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ

Ահա կրկին ի մի հաւաքուած այս սրահին մէջ, մինչ ծաղկաւէտ ամառ է դուրսը, ամրան արեւոր, պայծառ կիրակի...: Խռոված են մեր հոգիները, վշտաբեկ՝ մեր սիրտերը: Օ՜, միշտ այս ահաւոր հեղնանքը կեանքին... Հեղնանք նաեւ կարծէք Հայոց տօնացոյցին մէջ, որ չարամտութիւնը կը գործէ, գրելով մեր կեանքին այս սեւ էջին վրայ՝ Վարդավա՜ռ...: Մինչ մենք կը պատրաստուէինք ահա, տխուր, շատ տխուր արարողութեան մը :

Կը յիշէ՞ք, Մարսիլահայեր, ժամկոչ կոչած էի օր մը ինքզինքս: Կարծէք հաճոյ թուեցաւ այս համեստ տիտղոսը Աստուծոյ, հաճոյ նաեւ մարդոց, եւ դուք երկուքդ ալ շարունակեցիք վստահիլ ինծի, ու զիս պահեցիք պաշտօնիս գլուխը:

Ու ես կը կարծէի միամտօրէն, ինչպէս կ'ըլլան առ հասարակ ժամկոչները, կը խորհէի թէ պիտի շարունակեմ ձեզ հրաւիրել ուրախ հաւաքոյթներու, ծնունդ, մկրտութիւն, հարսնիք, հայ մշակոյթին ձօնուած խանդավառիչ տօներու, հոգիներու հաղորդութեան, սրտերու միացման, իմացական հաճոյքներու ըմբոշխնումին, բայց չէի գիտեր թէ ժամկոչները շատ տխուր պաշտօն մըն ալ ունին, չէի գիտեր թէ օր մըն ալ այսպէս, արցունքը աչքերուս, վշտահեղձ՝ պիտի հնչեցնէի սուգին զանգակները, չէի գիտեր, չէի գիտեր թէ ես պիտի արտասանէի մահարոյր ղօղանջներովը խորունկ ցաւին ահաւոր լուրը, ամենասիրելի էակի մը մահը ես պիտի հաղորդէի ձեզի.

— Ո՛չ եւս է Վահան Նաւասարդեան :

Ի հարկէ այս մեծ սուգին բուն տէրը դուն ես, Հայ ժողովուրդ, դուն եւ քու բարեկամներդ նաեւ: Դուն ներկայացուած ես այստեղ երկու նախագահներով: Պ. Յակոբ Պապիկեան կը ներկայացնէ ողբացեալին գաղափարական մեծ ընտանիքը՝ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը: Պ. Արամ Թէրզիպաշեան կը ներկայացնէ ողբացեալին միւս մեծ ընտանիքը՝ Համազգային Մշակութային ընկերութիւնը: Ֆրանսայի մեծ մտաւորականը՝ Պ. Ժան Պալար, քու բարեկամներուդ կողմէ եկած է այստեղ, հայ ժողովուրդ: Եթէ ան կը ներկայացնէ Ֆրանսական միտքը, իր կինը, Տիկին Մարսէլ Պալար մեր սուգին կը բերէ, այդ մեծ ժողովուրդին ամէնէն գեղեցիկ եւ ամէնէն թանկարժէք գանձը, — Ֆրանսայի Սիրտը :

Դուն ներկայ ես նաեւ այստեղ, ժողովուրդ, Հայոց, քու ազնուագոյն ու գեղեցկագոյն արտայայտութեանդ մէջ, քու գրականութիւնդ, ներկայացուած ամէնէն տաղանդաւոր, ամէնէն չքեղ մէկ զաւակովդ՝ Շաւարշ Նարդունի :

Ներկայ են այստեղ հայ մայրերն ու քոյրերը՝ Ֆ. Կապ. Խաչով, ներկայ է հաւատաւոր երիտասարդութիւնդ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդով, պատանիներդ՝ արիներով եւ արենուշներով :

Ու վերջապէս, շատ մը ուրիշներու կարգին, քեզ կը ներկայացնեմ նաեւ ես, Հայ ժողովուրդ, ես քու խոնարհ ծառադ, քու հարազատ, անխարդախ կաթիդ հաւատարիմ, քու մեծութեանդ երկրպագու, քու սրբութիւններուդ խնկարկու, քու երջանկութեանդ աղօթող, քեզմով գինով, քեզմով միայն երջանիկ, նահապետական քու սուրբ տանդ կապուած հաւատարիմ ծառայ...: Շքեղազարդ, պերճանխօս քու մայր Տաճարիդ՝ ես ժամ –

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐԸ

Ա.

Նստել էր աշունը՝ լայն ու անծայրածիր Այրարատ աշխարհում: Այգիները ոսկէ տարազներ էին հագել, ինչպէս աղջիկները հարսնահանդէսի ժամանակ: Ծառերի տակ, չէներն ու գիւղակներն իրար միացնող անհամար ճանապարհների եզրերին, առուակների մէջ՝ քամին կուտակել էր աշնան գոյները: Ամէն գիշեր երկնակամարում աւելանում ու պայծառանում էին աստղերը, աւելանում էին ոսկեգոյն տերեւները՝ պտուղ տուած երկրի երեսին: Առուակների ոլորքով կանգնած սլացիկ բարդիները խշշում էին երկար ու դեղին տերեւներ թափում փոշեբոյր թփերի, դալուկ ծաղիկների վրայ: Հարթ դաշտավայրի մէջ վաստակած այգեպանի նման ծանր նստած էր Այրարատ լեռը, սպիտակափառ իր մտածմունքներին ունկնդիր:

Այգիներով շուրջպատուած հողերում աշնան վար էին անում գեղջուկները: Լծում էին տասնեակ լծու եզներ, մաճկալը բռնում էր պապենական մաճը, հորովելուները նստում էին լծերի վրայ եւ հորովելը տարածւում էր դաշտավայրով, ինչպէս բնութեանն ուղղուած անաղարտ աղօթք: Հովը տանում էր թաւ ձայնի հնչիւնները, ծուէն-ծուէն անելով ցրում շրջապատում:

— Հորովե՜լ... հօ՜ ... ջա՛ն ...

Մարդկանց հետ տքնում էին եւ եզները, շարժւում ծանրաքայլ, ինչպէս երգի ընթացքը՝ հաստատ ու իմաստուն: Երբ տաք ու պարզ գիշեր էր լինում՝ կրկին շարունակում էին վարել: Խոփը կոշտերի քսելով մեղմ ուսւում էր: Ակօսն աւարտելիս թեքում էին գութանը, շղթաները խճողւում, զրնգում էին, հօտաղները գոռում էին եզների վրայ եւ եթէ երգում էին՝ մի պահ կտրւում էր հորովելը: Աղմուկը հասնում էր գիւղեզրեայ տներին, ծերուկ Արիստակէսը լսելով՝ միտք էր անում միշտ.

«Խոփը շատ տուէն : Տէ՛ր Աստուած, դու օգնական լեր», եւ անքնութիւնից ու մտածումներից յոգնած վառում էր ճէթի ճրագը, բացում մրոտուած ու հին աղօթագիրքը, բաց մնացած վերջին երեսի վրայ, բազմաթիւ յիշատակութիւնների տակ ծուռ ու մուռ տառերով աւելացնում. «Այս տարի գարնանը շատ տաւար ջարդեցաւ, հորթերը սարն մնաց. տէր Սիմէոնն առ Աստուած փոխեցաւ Հայկազեան թուական վեց հարիւր երեսունին, կարդացողն թող մի Հայր Մեր ասէ հոգուն, որ եւ ձեզ, յիշողաց, խաղաղութիւն լինի այժմ, եւ միշտ...» — յետոյ մտաբերելով զանգաղ շարունակում էր.— «Այս աշուն բերքն առատ եղեւ եւ ցուրտ ուշացաւ եւ Գիւլիզարս հարսնացաւ. ամէնքին հասնի...»:

Աստղակաթի ժամանակ, երբ լոյսը կռւում էր խաւարի դէմ, կանգնում էր գութանը, եզների լուծը վեր առնելով հանգստանում էին գեղջուկները: Լռութեան մէջ կաթում, կաթում էին աստղերը, եւ ծերունի մաճկալը բացատրում էր պապերի սովորոյթը.

— Աշխատաւոր անասունին այս ժամին մեղք է բանեցնելը...:

Հանգստանում էին մինչեւ այգաբաց եւ կրկին շարունակում աշխատել:

Կէսօրին հանդ էին գալիս աղջիկները, ծաղկազարդ թաշկինակների մէջ հաց ու պանիր, կուլաներում՝ ջուր ու գինի բերելով գութանաւորների համար: Ճանապարհներին փողփողում էր մի բեհեզէ հագուստ, հովին էին ընկնում սեւ վարսերի գիսակներ...: Մէկը բարձրացնում էր հայեացքը, ծարաւի նայում նազանքով քայլող աղջկան. իսկ հօտաղ երիտասարդը յուզմունքից կրկնում էր հորովելի մի բառ, բայց ամէն ինչ չասող հայրենի սիրոյ բառը.

— Ջա՛ն...

— Անահիտն եկաւ, հանգստանանք, — ասում էր ծերունի մաճկալը մաճը թողնելով:

— Հորիկաւոր պատանին մեղմ երգում էր.

— Պագիկ տանք ու պագ առնենք,
Մարդ մի մեր սէրըն չիմանայ ...:

Աղջիկը մօտենում էր, սառը ջուր տալիս մաճկալին, նա էլ բարձրացնում էր կուլան, շուրթերին սեղմում եւ ըմպում անյագօրէն:

— Օ՜խ, անուշ էր ջուրդ, Անահի՛տ, ջրիդ պէս կենաս, — ասում էր նա կուլան միւսներին տալով:

Բ.

Ձանձրացաւ ծաղկող Յովնանը՝ անհրապոյր ու նեղ հնձանում երկար ժամանակ նստելուց, ձգեց դրսի արեւը: Վերցնելով ներկամանները, վրձիններն ու մագաղաթէ աւետարանը՝ դուրս եկաւ նա:

Այգիների վերջում մի կիսաւեր մատուռ կար, որի առջեւ խոխոջող առուակը փոքրիկ լճակ էր գոյացրել: Աւերակի վրայ գունատուել էր մատուռը, անթառամ ծաղիկները չորացել էին, աշնան երփներանգ գոյները կախարդական պատկերներ էին ստեղծել ծաղկողի համար:

(1) ՎԻԳԷՆ ԽԵՉՈՒՄԵԱՆ

կոչ ․․․ ։

Ու հիմա, ի՞նչ աւելցնեմ ձեր սուգի խօսքերուն, ի՞նչպէս ըսեմ այն անհուն վիշտը, զոր կը զգամ ։

Այս մահը զիս կը ձգէ անմխիթար ․․։

Բոլոր անոնք որ բախտը ունեցած են ճանչնալու Վ․ Նաւասարդեանը, վստահ եմ որ կը գտնուին նոյն վիճակին մէջ ։

Լսեցիք սրտայոյզ խօսքերը մեր Ֆրանսացի բարեկամներուն, որոնք, վերջ ի վերջոյ օտարներ են, ողբացեալը տեսած քանի մը անգամ միայն, անծանօթ հայութեան ներքին կեանքին, մեր ցաւին, մեր մտածողութեան։ Լսեցինք հիացական խօսքերը Նարդունիի, որ հասած է բարձունքի մը, մտաւորական տարիքի մը, ուր այլեւս դժուար է ունենալ հիացումներ ․․․։ Իսկ իմ ունեցածս այս մեծ մարդուն հանդէպ պաշտամունքի հասնող սէր մըն էր, ամբողջական հիացում մը։ Այդ հիացումս միայն մարդուն համար չէր, այլ այն հայութեան, զոր Նաւասարդեանը կը ներկայացնէր ։

Մեր նախընթաց մեծ սերունդը։ Այն, որ տուաւ անման ֆետայիներ, դիւցազնատիպ հերոսներ, մեծ բանաստեղծներ, առաքելատիպ Հայեր։ Այն, որ եղաւ մեծ իր մտածումով, իր անձնազոհութեամբ, մեծ իր հաւատքով։ Այն, որուն ազնուագոյն տարրին մէջ հայրենասիրութիւնը հասաւ պաշտամունքի, հայապաշտութիւնը վերածուեցաւ կրօնքի մը։ Վահան Նաւասարդեանը ինծի ներկայացաւ առաջին հանդիպումէս մինչեւ վերջը, այդ հայութեան կենդանի մնացորդը։ Իր անձին, իր հոգիին, իր խօսքին մէջ, շունչ մը կար կարծէք Քրիստափորէն, իր կիրքերը Ս․ Զաւարեանէն էին կարծէք ու իր հաստատ, անսասան հաւատքը կուգար Ռոստոմէն։Բան մը կար Արծրունիէն, Ակնունիէն,Վարանդեանի գիտութենէն բան մը, յուզականութիւն մը, որ կարծէքԱհարոնեանինն էր։

Կար իր մէջ, կար մանաւանդ, վերոյիշեալներուն եւ ուրիշ շատերու հասարակաց՝ այն խորունկ, սրտայոյզ պաշտամունքը հայ ցեղին, որ հասած էր կրօնական յափշտակութեան ։

Աւելի խելացի, աւելի քաղաքագէտ, աւելի օգտակար Հայեր պիտի ծնին թերեւս։ Բայց այդ հոգիով,այդ սրտով,այդ մաքրութեամբ Հայեր այլեւս, պիտի չգան։ Բոլոր անոնք որ պիտի գան, պիտի ըլլան, առաւել կամ նուազ չափով խառնուրդներ, ռուսական, ամերիկեան, ֆրանսական կամ արաբական մետաղներուն հետ ձուլուած Հայեր։ Տեսակ տեսակ նոր Հայեր։ Նաւասարդեանի սերունդին ունեցածը զուտ հայկական էր։ Հարիւրին հարիւր Հայ էին անոնք։

Ահա թէ ինչո՞ւ ես տխրած եմ ամէնէն աւելի, ահա թէ ինչո՞ւ այս մահը զիս կը ձգէ անմխիթար ․․․։

Գիտեմ, որ ան կը սիրէ հիմա, երբ ես այսպէս կը խօսիմ, կը գայրանայ, որ կը յուսահատինք, կը գայրանայ, որ իր մասին կը խօսինք։ Մինչ ես միայն հաճոյք կ'ուզէի պատճառել իրեն։ Մէկն էր այն բացառիկ հոգիներէն, որուն մարդ կ'ուզէ միշտ հաճոյք պատճառել։ Հիմա իսկ, երբ չկայ այլեւս մարմնով, բայց ներկայ է մեր հոգիներուն մէջ, մեր գլուխներուն վրայ։ Արդ, ես կ'ուզեմ այսօր անոր տալ հաճոյքը, զոր ան կը վերապահէր բոլոր միւսներէն։

Տալ անոր խոստում մը, իմ պատուոյ խօսքս։ Կ'երդնում ծառայել իմ ժողովուրդիս, մինչեւ վերջին կաթիլը արեանս, մինչեւ վերջին շունչս։ Ծառայել, եթէ ոչ անոր չափ, բայց անոր պէս, անձնուրացութեամբ, անշահախնդրութեամբ, առանց որեւէ ակնկալութեան, խոնարհ հոգիով, մաքուր սրտով։ Կ'երդնում թարմ գերեզմանին վրայ, ամենասիրելի Վահան Նաւասարդեան ․

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

●

ԽՄԻ․— Ինչպէս յայտնի է, Խ․ Մ․եան վարչապետը, Բուլկանին, իր յուշագրէն պատճէն մըն ալ Մոսկուայի թրքական դեսպանին յանձնած էր։ Ահաւասիկ թուրքիոյ վարչապետին պատասխանը ․—

Ինչպէս այնքան ճշդիւ ի վեր կը հանէք, իմ կառավարութիւնս միշտ ալ անկեղծօրէն ցանկացեր է իրականացած տեսնել միջազգային զինաթափութիւնը եւ հետեւաբար թեթեւցնել տնտեսական այն ծանր բեռը որ կը ճնշէ ազգային պաշտպանութեան լայն ծախքերուն պատճառով ։

Իմ կառավարութիւնս արձանագրեց խորհրդային կառավարութեան այն մտադրութիւնը թէ զինեալ ուժերը պիտի կրճատէ։ Սակայն ինծի կը թուի թէ նման միակողմանի կրճատումներուն արժէքը լայն չափով կախում ունի ի՞նչ բանէ։ Իսկական զինաթափութի՞ւն թէ զինուորական ուժին հաւասարակշռութեան չափը գտնելէն։ Օրինակ, հանրածանօթ է սա իրողութիւնը թէ արդիական սպառազինութիւնները թոյլատու են որ գեղչուին զինուորներուն թիւը ։ Թուրքիա ամէնէն առաջ նման կրճատումներ ընող երկիրներէն մէկն է ։

Միջազգային վստահութեան վերահաստատման համար անբաւական են այդ կարգի միակողմանի կրճատումներ․պէտք է տեղի ունենան միջազգային համաձայնութեան մը շրջանակին մէջ որ կը նախատեսէ իրական հակակշիռ ու կը տրամադրէ համապատասխան քննական միջոցներ եւ պաշտպանութիւն՝ ընդդէմ անակնկալ օդային յարձակումներու ։

Տրուած ըլլալով որ վերջին տասը տարիներու ընթացքին, Արեւմտեան պետութիւնները տեւական ջանքեր թափեցին զինաթափութեան ընդհ․ համաձայնութիւն մը յառաջ բերելու համար եւ Թուրքիա ուղղակի կամ անուղղակի մասնակցեցաւ այդ ջանքերուն, կը խորհիմ որ ձախողութեան մը պատասխանատուութիւնը կարելի չէ ձգել անոնց վրայ ։

Ջերմօրէն կը ցանկամ որ ՄԱԿի Զինաթափութեան Յանձնաժողովն ու մասնախումբերը շարունակեն ջանք թափել, ամէն տեսակ սպառազինութեանց եւ հիւլէական զէնքերուն ալ կրճատման մասին համաձայնութեան մը յանգելու համար ։ Աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է վերստին ջանք թափել, միջազգային հակակշռի մը շնորհիւ աշխարհի խաղաղութիւնը ապահովելու համար ։

Թուրքիա, որ եւ է երկրի չափ ուրախ պիտի ըլլայ միջազգային ապահովութեան հաստատումով, այդ ալ կ'ըլլայ ընդհանուր կարգադրութիւններով նաեւ քաղաքական սոխողական խնդիրներու, ինչպէս Գերմանիաներու միացման հարցին լուծումով։ Համոզուած եմ որ իրական զինաթափութիւնը կենսական քայլ մըն է, խաղաղութեան ամրապնդման, տիեզերական ապահովութեան եւ բարի դրացնութեան յարաբերութեանց վերահաստատման համար ։

Հետեւաբար կը մաղթեմ որ ՄԱԿի շրջանակին մէջ տեղի ունենալիք բանակցութիւնները յանգին համաձայնութեան եւ հարցի լուծման ։

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Յաջորդաբար 25 Յունիս, 2 եւ 10 Յուլիս երկուշաբթիները, Պօմոնի, Սէն Լուի եւ Սէն Ժերոմի եկեղեցւոյ սրահներուն մէջ տեղի ունեցան Համազգային Ընկերութեան վիճաբանական երեկոյթները «հին եւ նոր սերունդի յարաբերութեանց» մասին ։

Ամէն տեղ լեցուն էին սրահները։ Մանրամասնութիւններէ խուսափելով, կը ներկայացնեմ արտայայտուած կարծիքներու ամփոփումը ։

Ասուլիսներուն կը նախագահէր Պ․ Ա․ Թէրզիպաշեան որ իր բացման խօսքին մէջ բացատրեց նիւթին այժմէականութիւնը ․ — « Հայրեր եւ զաւակներ ինչո՞ւ իրար չեն հասկնար։ Ինչ դժգոհութիւններ եւ մեղադրանքներ գոյութիւն ունին երկուստեք ։

Յաջորդաբար Նոր Սերունդի անունով խօսք առին ընկերուհի Ա․ Մարկոսեան, ընկերներ Լ․ Գըլճեան, Ժ․ Պժեան եւ Ժ․ Միրիճեան ։Բոլորն ալ նախ շեշտեցին թէ հին եւ նոր սերունդներու փոխադարձ անհասկացողութիւնը միայն ներկայ ժամանակներու երեւոյթ չէ։ Առհասարակ նոր սերունդը կուզէ իր «աշխարհը» ստեղծել, իր ըմբռնումը եւ ընելիքը ունենալ ընդհանուր կարգուսարքին մէջ։ Ասիկա բացասական երեւոյթ չէ, այլ դրական ։

Ձեւակերպելով իրենց դժգոհութիւնները, երիտասարդները շեշտեցին թէ հին սերունդը չէ կրցած լաւ ըմբռնել իր ապրած երկիրն ու միջավայրը ու արդիւնքը եղած է այն որ այսօր Ֆրանսայի մէջ կը պակսի հայ դպրոցը ։

Օրինակ բերին Պէյրութի Համազգայինի ճեմարանը։ Մինչեւ անցեալ տարեշրջան ճեմարանը 155 շրջանաւարտներ տուած է, որոնց 58ը նուիրուած են ուսուցչական ասպարէզին։ Ուրիշներ իրենց գործօն մասնակցութիւնը կը բերեն գաղութի ազգ․ կեանքին — թերթ, թատրոն, մշակոյթի ձեռնարկներ եւն ։ Տարբեր պիտի ըլլար պատկերը նաեւ հոս, եթէ հին սերունդը հեռատես ըլլար եւ հիմնէր ճեմարան մը, օրինակ Մարսէյլի նման հայաշատ վայրի մը մէջ։ Իբրեւ հետեւանք այս մեծ պակասին, այսօր մեզի համար հայրենասիրութիւնը բառ է միայն, մինչ կրնար հիմնաւորուած զգացում մը դառնալ, ազգային արժէքներ, լեզու, պատմութիւն եւն․։ Քաղաքական եւ հանրային պայքարը շատ կրքոտ եղաւ։ Հիներէն շատերը այնքան յառաջ գացին որ իրենց զաւակներուն սորվեցուցին անարգել կարգ մը սրբութիւններ ,— դրօշ, հերոսներ, անկախութեան թուական։Պէ՞տք էր որ այդքան հիւանդագին դառնային։ Ի՞նչ կարելի է ակնկալել այն երիտասարդէն որ կ'անարգէ իր ազգին դրօշը, կը պանծացնէ օտար եւ մեզ խորթ գաղափարներ ։

Իրենց խօսքը շարունակելով, երիտասարդները նկարագրեցին շատ մը ազգ․ հաստատութեանց եւ ձեռնարկներուն անփառունակ պատկերը ։

Հին սերունդի անունով խօսք առին Փրոֆ․ Գ․ Խայիկեան, Պ․ Պ․ Ե․ Անդրէասեան, Յ․ Իսպիրեան, Մ․ Զօրպաճեան, ընկերներ Գ․ Փիլիկեան, Ե․ Ս․ Թաշլաղեան։ Ամէնքն ալ շեշտեցին թէ իրենք չեն պահանջեր որ երիտասարդները ձեռք քաշեն իրենց առօրեայ կեանքէն, սակայն կը սպասեն որ բերեն իրենց գործօն մասնակցութիւնը մեր ազգ․ կեանքին, «բայց ըրէ զուք պիտի լեցնէք, այլապէս վա՜յ է եկեր մեր գլխուն »։

Ապա յիշեցուցին թէ միայն Միջին Արեւելքի մէջ ազգ․ վարժարաններու թիւը հարիւրներով կարելի է հաշուել։ Այստեղ երիտասարդութիւնը, ապրուած միջավայրէն, կը նախընտրէ աժան վայելքները քան ինչ որ կապ ունի մտքի եւ նկարագրի հետ ։ Ինքնաչխատութեամբ, կամքի եւ նկարագրի տէր երիտասարդը կրնայ սորվիլ մեր մայրենի լեզուն եւ մեր ժողովուրդի անցեալն ու ներկան ։

Թելադրեցին երիտասարդներուն որ իրենց առօրեայ զբաղումներուն եւ հաճոյքներուն հետ, չմոռնան իրենց ժողովուրդին ծառայելու գաղափարը ։

Ներկաներէն Պ․ Շաւարշ Նարդունի «Երիտասարդութիւնը» բնորոշելէ ետք, յիշեցուց թէ մեր ռազմական ստեղծողները քանի՛ հոգիւ տոյ երիտասարդներ էին, նոյնպէս մեր զարթօնքի սերունդը։ «Ներկայ սերունդին կը մնայ իր ինքնութիւնը գտնել եւ ձայնը լսելի դարձնել »։

Պ․ Կ․ Փօլատեանի վիճակուած էր եզրակացնել արտայայտուած մտքերը։ Երիտասարդ գրագէտը հաստատեց որ հին սերունդը իր ազգային պարտականութիւնը կատարած էր ակնկալուածէն շատ աւելիով։ Երէկուան գաղթական Հայը այսօր տուն – տեղ եղած է, հիմնած է վարժարան, եկեղեցի, ժամուն, զարկ տուած է գրականութեան եւն․։ Անշուշտ կան բացեր, երիտասարդութեան կը մնայ գոցել այդ բացերը։ Հոն ուր դպրոց չկայ երիտասարդները պէտք է հիմնեն, հիները սիրայօժար պիտի բերեն իրենց նիւթական եւ բարոյական բաժինը ։

Շինիչ եւ օգտակար այս երեկոյթներու շարքին իրենց գործօն մասնակցութիւնը բերած էին Նոր Սերունդի Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբին անդամները ։

Անշուշտ շարքը պիտի վերսկսի աշնան – կուրդէն ետք ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (103)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 406)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

3․ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԱՐԵՐՔԸ

Հայոց լեզուն, Հայոց գիրն ու դպրութիւնը արտաքսուեցին Հայոց ուսումնարաններից, որովհետեւ դեռ սուրբ գրքերի թարգմանութիւններ չէին եղած, եւ հայկական դպրութիւնը տակաւին մնացել էր իւր հեթանոսական բովանդակութեան մէջ եւ այդ պատճառով արհամարհուած էր ։

Այդ յունական եւ ասորական դպրոցները, որ կառավարւում էին յոյն եւ ասորի կղերի ձեռքով, կարող էին աւելի վտանգաւոր լինել, եթէ դուրս գային վանքերի պարիսպներից եւ տարածուէին ժողովրդի մէջ։ Բայց վանքերի մէջ փակուած լինելով, ժողովուրդը թէեւ չէր օգտւում նրանից, բայց վնաս չէր էլ վարակւում ։ Նրանք պատրաստում էին միայն հոգեւորականներ։

Այդ օտար, Հայի համար խորթ եւ անհասկանալի լեզուները տիրապետում էին Հայոց եկեղեցիներում։ Բոլոր սուրբ գրքերը՝ բոլոր աղօթքներն ու մաղթանքները այդ լեզուներով էին կատարւում։ Ժողովուրդը ոչինչ չէր հասկանում, եւ ոչինչ էլ չէր շահւում եկեղեցուց։ Այդ էր պատճառը այն խորին դանդաղկոտութեան որով քրիստոնէութիւնը տարածւում էր Հայաստանում։

Հայոց լեզուն մնացել էր հեթանոսական հին երգերի մէջ, որ դեռ երգում էր ժողովուրդը, որ դեռ սիրում էր ժողովուրդը։ Հայոց լեզուն մնացել էր հեթանոսական հին արարողութիւնների մէջ, որոնցից դեռ բոլորովին չէր բաժնուել ժողովուրդը։ Հայոց լեզուն մնացել էր նոյն իսկ ժողովրդի բերանում, որ հալածում էր օտարազգի կղերը ։

Այս բոլորից յետոյ, շատ հասկանալի է, թէ ի՛նչ կործանիչ ազդեցութիւն կարող էին ունենալ այնքան բազմաթիւ վանքերն իրանց օտարազգի կրօնաւորներով, եւ ժողովուրդը իւր հոգեւոր եւ մտաւոր կրթութիւնը պէտք է այդ անհարազատ ձեռքերից սպասէր։

Օտարազգի կրօնաւորները երկար չմնացին իրանց ճգնաւորական կեղեւի մէջ։ Հարստութիւնը հետզհետէ խլեց այն կեղծ-բարեպաշտական դիմակը, որով ծածկուած էին նրանք։ Աշխարհի փառքն ու վայելչութիւնները արհամարհող աբեղաները, որոնք առաջ ցնցոտիներով էին ծածկում իրանց մերկութիւնը, բարկ ոտներով էին շրջում, միայն արմատներով ու բոյսերով էին կերակրւում, — երբ հարստացան եւ հարստացրին իրանց վանքերը, սկսեցին ո՛չ միայն չափազանց շռայլ կեանք վարել, այլ բոլորովին տ՛յլ փառասիրութիւնների ձգտել։

Իւր տեղում յիշուեցաւ, որ Արշակունեաց վերջին թագաւորները մասամբ ուղղեցին Տրդատի սխալը, նրանով, որ օտարազգի կրօնաւորներին թոյլ չէին տալիս եկեղեցու վարչական պաշտօններու մէջ մտնել, որպիսին էր վիճակային եպիսկոպոսութիւնը, բայց միայն համբերում էին նրանց վանքերէն, որ մի անգամ ձեռք էին ձգել. Բարձր հոգեւոր իշխանութիւնը — կաթողիկոսութիւնը —միայն Լուսաւորիչի տան ժառանգութիւնն էր, որ յետոյ ժամանակաւորապէս Աղբիանոսի տոհմի ձեռքն անցաւ։ Իսկ վիճակային եպիսկոպոսութիւնների պաշտօնը վարում էին նոյնպէս բնիկները, միայն ազգով հայ եկեղեցականները։ Բացառութիւնները խիստ սակաւ էին լինում։

Բայց Արտաշէս Գ․ի թագաւորութեան վերջին օրերում՝ օտարազգի կրօնաւորները հետամուտ են լինում ոչ միայն Հայոց վիճակների եպիսկոպոսութիւնները գրաւելու, այլ մինչեւ անգամ Հայրապետական աթոռը իրանց ձեռքը ձգելու։ Ժամանակի քաղաքական դառն հանգամանքները նպաստեցին նրանց։ Արշակունեաց իշխանութիւնը անկման վիճակի մէջ էր․ Թագաւորի մէջ այլեւս զօրութիւն չէր մնացել։ Նախարարների մէջ տիրում էր անհաշտ երկպառակութիւն ։

ՐԱՖՖԻ

կառաշարներէն միայն 150ը բանեցան երէկ : Բանակի բեռնատարները ստիպուեցան անմիջական փոխադրութիւնները ապահովել : Նախարարաց խորհուրդը անմիջապէս նիստ մը գումարեց շարժումին առաջքն առնելու համար որովհետեւ զբօսաշրջիկներու պարագան, տարուան այս եղանակին, ծանր կացութիւն մը կը ստեղծէ Իտալիոյ համար :

Ֆրանսայի մէջ գործադուլը (24 ժամ) մեծ արդիւնք մը չտուաւ : Արուարձաններու եւ Փարիզի միջեւ երթեւեկը գրեթէ ապահովուած է, միջազգային կառախումբերը ընդհանրապէս կը բանին : Առաւելաբար արեւմուտք գացող ցանցն է որ անկանոնութիւններ արձանագրեց :

× Փորթ Սայիտի քարափի գործաւորները՝ որոնք վեց շաբաթէ ի վեր կը խափանէին ֆրանսական բեռնատար նաւերու պարպումը, որոշեցին դադրեցնել հակաֆրանսական այդ շարժումը :

ՊԱՌԱԿՏՈ՞ՒՄ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հանրապետական ծերակուտական Հ. Սթէսըն, որ նախագահ Այզընհաուըրի խորհրդատուն է զինաթափութեան հարցերուն մասին, խոր յուզում յառաջ բերաւ իր կուսակցութեան մէջ, դիրք բռնելով ներկայ փոխ-նախագահ Նիքսոնի դէմ :

Արդարեւ թէեւ կ'ընդունի Այզընհաուըրի թեկնածութիւնը յառաջիկայ ընտրութեանց ընթացքին, սակայն նախամեծար կը համարէ նոր անձնաւորութեան մը թեկնածութիւնը իբրեւ փոխ-նախագահ «ընտրական մտահոգութիւններէ» մղուած : Կ'ակնարկէ Հերթըրի որ Մէսէչուսըթի կառավարիչն է, ծնած Ֆրանսա, ուսանած Փարիզ, «քաջ ծանօթ Եւրոպայի եւ եւրոպական հարցերու» : Սթէսըն կը յուսայ որ անոր թեկնածութիւնը ձայներու վեց առ հարիւրը պիտի կորզէ ի շահ հանրապետական կուսակցութեան : Անշուշտ Այզընհաուըր պիտի ընտրուի : Սակայն խորհրդարանին մէջ ուժեղ ըլլալու համար, յառաջիկայ ընտրութիւններէն ետք, հանրապետականները պէտք է Հէրթէրի նման անձ մը նշանակեն իբրեւ փոխ նախագահ : Իրադեկները կը հաստատեն սակայն թէ այլ են ծերակուտական վարիչին մտահոգութիւնները : Կը վախնայ Այզընհաուըրի առողջական վիճակէն : Եթէ մեռնի... Ամերիկեան սահմանադրութեամբ փոխ-նախագահը կը դառնայ նախագահ : Այդ պաշտօնին մարդը չի նկատեր ներկայ փոխ-նախագահը՝ Նիքսոն :

× Նախագահ Այզընհաուըր ազատ ձգած էր Սթէսընը որ իր յայտարարութիւնը ընէ, սակայն իբրեւ «կուսակցական եւ ոչ թէ կառավարութեան անդամ» :

× Հանրապետականներու նախագահը դէմ է Սթէսընի դիրքին, եւ կը պաշտպանէ Նիքսոնը :

× Փոխ-նախագահ Նիքսոն, որ բարեկամն է Հերթըրի, սիրով կ'ընդունի հրաժարիլ իր թեկնածութիւնը դնելէ, եթէ այդ է կուսակցութեան որոշումը : Ամէն պարագայի մէջ հանրապետական շրջանակները մտահոգ են, եւ կը սպասեն ներքին բուռն պայքարներու, ինչ որ կրնայ տկարացնել իրենց դիրքը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան կ. կոմիտէն զեկոյց մը հրատարակեց որով ի պատուի կը հռչակէ սթալինեան շրջանին դատապարտուած 473 համայնավարներ : Անոնցմէ շատերը արդէն սպաննուած են : Վերաշնորհի արժանացած է նաեւ Ռայքը որ ինչպէս կը յիշէք [illegible] դատավարութենէ մը ետք կախուեցաւ :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ֆրանսական դեսպանը, անդրադառնալով ֆրանքեւթունուզեան բանակցութեանց դժուարութիւններուն, լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ, աւելցնելով՝ «ֆրանքեւթունուզեան համագործակցութիւնը խնդրոյ առարկայ բնաւ չէ եղած» : Թունուզի վարչապետ Պուրկիպայի յայտարարութենէն ետք քաղաքական շրջանակները յոյսեր կը յայտնեն ապագայի մասին :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 23) — Ձոյլ ոսկի՝ 470.000, նափոլէոն 3400, զուից. 3210, անգլիական 4160, քսան տոլարնոց 17000, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1085, տոլար 405, զուից. 97, պելժ. 7.45, լիր 0.63, փեզեթա 9.15 :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ Արշաւանքի տօնակատարութիւնը 5 Օգոստ., կիրակի ամբողջ օրը, Սէնէմ լէ Վալօնի Ֆրեժենեէն անտառին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ :

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն կը հրահանգէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութեանց, անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել, ապահովելու համար այցելուներուն փոխադրութիւնը :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ :

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի կողմէ : Խանասորի Արշաւանքի տարեդարձը կը տօնուի, այս կիրակի ամբողջ օրը, հանրածանօթ Շաթօ տը Պօրըկարի, (Սէսէն) գեղեցիկ փառքին մէջ :

Կը խօսի ընկ. ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայերէն եւ ֆրանսերէն երգապնակներ եւ բարձրախօս :

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով :

Օթօքարները կը մեկնին առտուան ժամը 8.30ին Շըմէն տը լա Փլէն, 8.45ին, գիւղի առջեւէն, 9.30ին Փլաս Վերտէօն, 9.45 անց Ալա Պարիէր տիւ Քուր Պէրիա :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի :

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի 59րդ տարեդարձի առթիւ

Շաւիլի անտառին մէջ, գերեզմանատան մօտ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի կողմէ :

Այս կիրակի օրը առաւօտէն երեկոյ : Ժամը 3ին այցելութիւն Իշխան Արղութեանի շիրիմին, Շաւիլի գերեզմանատան մէջ :

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ բարձրախօս :

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գին :

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն գերեզմանի այցելութիւնը :

Կարելի է ուտելիքը միասին բերել :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ սանուհիներու :

Այս կիրակի առտուընէ մինչեւ իրիկուն : Սէն Փէրէի Մայրապետներուն զովասուն անտառին մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԱՌԱՔԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Մ. ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Երգ, նուագ, արտասանութիւն, բարձրախօս հայ երգապնակներով եւ գեղջկական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներով :

Ծանօթ.— Օթօքար առնել «Ալոմպրօժ» թերթի խմբագրատան առջեւէն եւ իջնել Սէն Փէրէ :

Անձրեւելու պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի օրուան :

ՅՒՇԱՏԱԿԻ ՏՕՆ

Վասպուրականի Հայր. Միութեան Վիէնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերը կը տօնեն 1896ի առաջին հերոսամարտին 60ամեակը, Տէսինի մէջ, այս կիրակի :

Առտուն պիտի պատարագէ եւ քարոզէ առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան, Տէսինի եկեղեցին : Նաեւ հոգեհանգիստ :

Կէսօրէն վերջ դաշտային հանդէս, հայրենակից Արշակ Աբրահամի տան դիմացի սրճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ : Օրուան պատշաճ . խմբերգ, արտասանութիւններ : Խօսք կ'առնեն նաեւ Վիէնի եւ Տէսինի Հ. Յ. Դ. ներկայացուցիչները :

Բանախօս ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Հայրենակից Մեղրոյեանի բարձրախօսը պիտի թնդացնէ ազգային երգեր եւ հայրենիքի պարեր, «Մշո Խա» :

Անձրեւի պարագային ապահովուած հաւաքատեղի :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

Orcival — Château de Cordès

(P. de D.)

Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները :

Օրական՝ 600 ֆրանք :

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1–30 : Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ - երիտասարդուհիները :

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ :

ՎԱՅՐԸ.— Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով : Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կան գեղեցիկ լիճեր :

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի :

Արձանագրութեան համար դիմել ընկ. Եղ. Մավեանին, հեռ.

CEN 06-42

Ամէն օր ժամը 9–10 եւ 14–15 : Բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ :

Օր. Արշալոյս Փանոսեան, Պ. Յարութիւն Փանոսեան, Այրի Տիկին Ովսաննա Թէրզեան խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ եղբօր՝

ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

(Մեծ նոր գիւղացի)

մահը որ տեղի ունեցաւ Պռեւանի հիւանդանոցը :

Թաղումը պիտի կատարուի այսօր չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 9.45ին : Հաւաքուիլ Ժանթիյիի գերեզմանատունը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Ամառնային բացօթեայ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յուլիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս Պլանքարտ Կառ կից Կրան Բէնի զովասուն պարտէզին մէջ :

Օդի անյարմարութեան պարագային պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ պարտէզի սրահին մէջ :

Նուագախումբ Ռընէ Տանի :

Մուտք 400 ֆրանք :

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սեղանները՝ դիմելով Հ. Մ. Ը. Մ. անդամներուն մօտ :

Ծանօթ.— Կառ տը Լէսթէն առնել 68 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Կար տը լա Պլանքարտ :

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանի Բ. խումբին համար արձանագրուած փոքրիկներու ծնողներէն կը խնդրուի անմիջապէս իմացնել, եթէ կը հրաժարին իրենց փոքրերը ղրկելէ, որպէսզի կարելի ըլլայ անոնց տեղ ուրիշներ ղրկել :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Յոյներուն սրահը (5 ռիւ Պօնֆուա) : Կարեւոր օրակարգ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ՄՈՐԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած, Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ :

Այս կիրակի Սէն Մորիսի զովասուն անտառին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին եւ դաշտային խաղեր, ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, եւ զովացուցիչ ըմպելիներ :

Լիոնի օթօքարը կը մեկնի ժամը 9.30ին Փլաս Կիշառէն : Անձրեւի պարագային հանդէսը կը կատարուի սրահի մը մէջ :

Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Շաւէն Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ինճէեան (Օտեսա), Տէր եւ Տիկ. Արամ Ղազարեան եւ զաւակները (Պաթում), Տէր եւ Տիկին Սիմօն Պաղտասարեան եւ զաւակները (Ֆիլիպէ), Տիկին Զեփիւռ Այվազեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Յովսէփեան եւ զաւակները (Տիթրոյիթ), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Յովսէփեան (Սիպերիա), Տէր եւ Տիկին Երուանդ Յարութիւնեան, Այրի Տիկին Սրբուհի Աստուածատուրեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Գենովաբէ Սարեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սարեան եւ զաւակը (Թիֆլիզ), Տէր եւ Տիկին Եղիշէ Մէրանկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Զաքարեան (Երեւան), Վահան, Հրանտ, Ֆիմի Էլէվիզօնեան, Տիկին Աննիկ Ինճէեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Տիրան Ինճէեան եւ զաւակները (Մէքսիկա), Տէր եւ Տիկին Մելիք Ինճէեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մաթէոս Ինճէեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աղասի Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մելիքեան, Տէր եւ Տիկին Արտաւազդ Մելիքեան, Այրի Տիկին Պէատրիս Օհաննեան եւ զաւակները (Խարթում), Տէր եւ Տիկ. Զարուհի Թօքաթլեան (Աղեքսանդրիա), Տիկին Անահիտ Շահինեան եւ զաւակները, Յարութիւն Շահինեան, ինչպէս նաեւ Թէրզեան, Սիրաքեան, Սարեան, Պարոնվարդեան, Խաթանասեան, Արտաք Սալվըճեան եւ Ժամկոչեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ, հարսին, զարմիկին եւ ազգականին՝

ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԻՆՃԷԵԱՆԻ

(Ծնեալ Ղազարեան, Տրապիզոնցի, 94 տարեկան) :

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս հինգշաբթի ժամը 15ին : Հաւաքուիլ իր բնակարանը 57 ռիւ Հօշ, Քոլոմպ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քոլոմպի նոր գերեզմանատունը ռիւ տը լա Սըրիզէ :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս ընդունիլ իբր այդ :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿ ՉՂՐԿԵԼ :

Սէն Լազարէն շոգեկառքը կը մեկնի 14.32 – 14.47, իջնել Քոլոմպ :

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 փր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման՝ տարեկ․ 3500 փր․ կամ $10 : Հատը 12 փր․

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒԼԻՍ • JEUDI 26 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 7638 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3449

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ԿԵՂԾԻՔԸ

«Սովետական Հայաստան»ի աշխատակիցը կ'ուզէ համոզել թէ Ն. Մխութիւնը խաղաղութիւն կ'ուզէ, ամէն գնով․ բայց «խաղաղութեան թշնամիները» շարունակ դաւեր կը սարքեն : Եւ Դաշնակցութիւնն ալ «կը ձայնակցի ոճրագործ մամուլին» :

Իբրեւ ապացոյց խաղաղասիրութեան, Պ. Ա. Թադէոսեան կը յիշէ թէ Ն. Մխութիւնը 640.000 զինուոր կրճատեց իր բանակէն, «հրաժարեցաւ Ֆինլանտիայում իր ռազմական բազայից (խարիսխ), եւ պայմանաժամէն առաջ քաշեց իր զօրքը Փորթ Արթուրէն :

Այս բոլորը բարենշան երեւոյթներ համարելով հանդերձ, իրավեկներ չհաւատացին Մոսկուայի անկեղծութեան :

Մեր տեսակէտն ալ այն է թէ ողորմելի զիջումներ են ասոնք, բաղդատելով բուն իրականութեան հետ :

Ջօրքի կրճատման պարագան շատ ջուր կը վերցնէ․ բայց անցնինք :

Ն. Մխութիւնը միայն ռազմական խարիսխ մը չէր որ յափշտակեց փոքրիկ Ֆինլանտայէն, այլ ամբողջ երկրամաս մը : Եւ, աւարին մէկ մասը վերադարձնելէ ետք, մնացեալը վերջնապէս իւրացուց, Ռուսաստանի կցելով Կարելիան :

Եթէ բան մը փոխուած է Սթալինի արիւնադանդ բռնակալութենէն ի վեր, Մոսկուայի վարիչներուն կ'իյնայ ապացուցանել շօշափելի փաստերով :

Օրինակ, «Հանճարեղ»ին օրով Վրացիներուն բաժնուեցան զուտ հայկական հողեր, համագումար 17.500 քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ :

Ախալքալաքը, 90 առ հարիւր Հայ, կցուեցաւ Վրաստանի : Ղարաբաղը եւ Լեռնային Գանձակը դրուեցան Ատրպէջանի հովանաւորութեան տակ : Պատմական Նախիջեւանը՝ նոյնպէս, համաձայն Թուրքիոյ հետ կնքուած գաղտնի դաշնագրի մը : Սուրմալուի գաւառն ալ իբրեւ պարգեւ տրուեցաւ Թուրքիոյ :

Դեռ չենք խօսիր Կարսի եւ Արտահանի մասին, որոնք իբրեւ մանրուք դրամ չահագործուելէ ետք, յանձնուեցաւ Թուրքիոյ, խայտառակ յայտարարութեամբ մը (1953 Մայիս 30) :

Սթալինեան շրջանին անասելի ոճիրները, զանգուածային գնդակահարութիւնները, արեան բաղնիքները դատապարտելէ ետք, տարրական պարտականութիւնը կը պահանջէր յեղափոխական ձեռնարկ մը կատարել, արդարութիւնը վերահաստատելու համար : Գոնէ մասամբ :

Այդ վերահաստատումը չի կրնար կատարուիլ քանի մը զոհերու անմեղութիւնը հռչակելով, յետ մահու :

Բուն վերահաստատումը կը պահանջէ լուրջ վերաքննութիւն եւ հատուցում :

Հայաստանի ժողովուրդը եւ արտասահմանի ցիրուցան բազմութիւնները հոգեւոր հօտ չեն, որպէս զի գոհանան կաթողիկոսական ընտրութեամբ եւ եպիսկոպոսներու ձեռնադրութեամբ :

Մառեշալ Բուլկանինէն եւ իր գործակիցներէն կը սպասուէր իրական «օչէն խարաշօ» մը : Ոչ թէ եկեղեցի մը նորոգելու կամ Էջմիածինը բարեզարդելու, այլ անիրաւաբար իւրացուած հայկական հողերը վերադարձնելու առաջադրութեամբ :

Իբրեւ աւետաբեր նախանշան, կը սպասուէր վար առնել Սթալինի «մոնումենթ»ը, որ մեր անճար հայրենիքին վրայ կը ճնշէ լերան մը ծանրութեամբ, իբրեւ մարմնացում անլուր բարբարոսութեանց : Իբրեւ ճշմարիտ մղձաւանջ :

Բառին բուն իմաստով ռէակցիոն մամուլ մըն է սովետականը — հայկականն ալ միասին — քանի կը վախնայ յուզել այս հիմնական խնդիրները :

Իսկ խաղաղասիրութիւնն ալ՝ կեղծիք :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏՆՏԵՍԱԿ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ ՄԵՐԺԵՑ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

ՄԻՋԱՆԿԵԱԼ ԾԱԳԵՑԱՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Անակնկալ մը եղաւ Ազգ. ժողովի տնտեսական յանձնաժողովին բռնած բացասական դիրքը ելմտական նախարար Ռամատիէի ներկայացուցած ծրագրին հանդէպ : Նախարարը երկարօրէն պարզեց եւ պաշտպանեց իր մշակած ելմտական ծրագրին երկրորդ մասը որ ինչպէս գիտէք կը վերաբերի Ալժերիոյ զինուորական պէտքերը հոգալու համար շարք մը նոր տուրքերու կամ հին տուրքերու սակին բարձրացման : Մինչ կը սպասուէր որ առաւելաբար ոչ-ռազմական տուրքերը դժուարութիւններ ստեղծեն, մինչ այդ մասին վարչապետին դրած վստահութեան հարցը քուէարկութեան կ'ենթարկուի, ահա անսպասելին․— ռազմական պէտքերու համար նախատեսուած նիւթական աղբիւրները կը մերժուին տնտեսական յանձնաժողովին կողմէ : Ազգ. ժողովին մեծամասնութիւնը համաձայն է վարչապետին Ալժերիոյ մէջ վարած քաղաքականութեան, կը գնահատէ ցարդ ձեռք բերուած արդիւնքները, սակայն կը թուի չկարենալ համաձայնիլ նոյն քաղաքականութիւնը շարունակելու համար՝ նիւթական աղբիւրներու կառավ․ բական ծրագրին : Ինչ որ կը ստեղծէ խառնակ կացութիւն մը : Անորոշութիւն՝ որ սկսաւ տնտեսական յանձնաժողովի նիստին իսկ : Արդարեւ շատեր ուզեցին շարք մը փոփոխութիւններ մտցնել սկզբնական ծրագրին մէջ : Նախատեսուած «քաղաքացիական տուրք»ին տեղ՝ փոխառութիւն : Փոխանակ ելեկտրիկ տուրքը հարիւրին տասով աւելցնելու, ինչ որ պիտի ծանրացնէ մասնաւորաբար ամսականաւորներու վիճակը նոր տուրքեր դնել մեծ հաստատութեանց վրայ : Հակառակ որ Պ. Ռամատիէ ընդունեց յօդուածներէն մէկը բարեփոխել, ըստ յանձնաժողովին փափաքին եւ համաձայն գտնուեցաւ փոխառութեան մըն ալ, սակայն ի վերջոյ, մեծ անորոշութեան մը մէջ, յանձնաժողովը 12ի դէմ 16 ձայնով (14 ձեռնպահ) մերժեց իր իսկ փոփոխութեան ենթարկած ծրագիրը : Կը նշանակէ թէ յանձնաժողովը չկրցաւ կառավարական ծրագրին մասին յատակ թելադրութիւններով ներկայանալ Ազգ. ժողովին : Տնտեսական յանձնաժողովին այս հակասութիւններուն ստիպման տակ Պ. Ռամատիէ իր ծրագիրը ներկայացուց ուրեմն երեսփոխանական ժողովին, ուր թեր ու դէմ ճառեր ծայր տուին : Անորոշութիւն՝ հոս ալ, թէեւ ակնբախ են երկու հիմնական ուղղութիւններ : Տուրքերու յաւելման կողմնակիցներ, եւ փոխառութեան զանազան ձեւերու ջատագովներ : Տարբեր է սակայն համայնավարներու եւ փուժատականներու դիրքը : Առաջինները հակառակ են բնականաբար զինուորական պէտքերը հոգալու համար որեւէ մէկ միջոցի, որովհետեւ կը պահանջեն կռիւներու անմիջական դադարը :

Միւսները «ի պաշտօնէ» ընդդիմադիր են եւ չեն ընդունիր որեւէ մէկ ձեւով տուրքերու յաւելում մը : Այս կացութիւնը առիթ տուաւ որ Ազգ. ժողովը աւելորդ բուռն վիճաբանութիւններով, հրաբորբոք ճառերով եւ զանազան միջադէպերով : Համայնավար երեսփոխան Ժօր. Ժուէնվիլ յայտարարեց թէ իր բարեկամները «Հնդկաչինի աղէտը» նախատեսած էին տարիներ առաջ եւ չեն փափաքիր այժմ որ «Ֆրանսայի աշխատաւորներ զինուոր ղրկուին դէպի Ալժերիա եւ փճացնեն ուրիշ աշխատաւորներու գիւղերը գաղթապետական պատերազմի [illegible]

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁԱՐԽԱՓԱՆ ՋՈՒՐԸ

Ահա նորէն Սրտածր,— այս ջերմուկը ուր հազարաւոր հաւատացեալներ դարմանն կը փնտռեն սրտի եւ երակներու տըկարութեանց համար :

Շատեր արեան գերճնշում ունին (թանսիոն) : Ջրաբուժութիւնը կ'օգնէ ճանի մը ատիճան իջեցնելու : Կը թեթեւնան եւ գալիք տարի նորէն կուգան :

Ուրիշներու արեան ճնշումը տկար է : Քանի մը աստիճան կը բարձրանայ : Կը վերադառնան գոհ եւ կազդուրիչ տպաւորութեամբ, նորէն գալու համար :

Բազմութիւն մը կը տառապի սրունքներու կարծրացումէն, որ ծանրագոյն պարագաներու մէջ կը դառնայ զօսացում :

Ջուրին պակասը կը լրացնէ ասեղը, կազ ներարկելով աջ ու ձախ :

Մանկամարդուհիներ կան որ ցաւէն կը նչան :

Առնոյն ասեղը կը փնտռեն արեան ճնշումը պակսեցնելու համար․ իսկ ծերունիները՝ աշխուժանալու համար (ոտք, սրունք) :

Ցօղացուէ տառապողներ ալ կան, բայց հիմնականը սիրտն է, իր երակներով ու դնդերներով :

Մարդկային թշուառութեան մանրանկար մը՝ ջերմուկին զանազան մասերուն մէջ, առտուան ժամը 6էն սկսեալ :

Շարք շարք հաւատացեալներ՝ աշխարհի բոլոր մասերէն : Առանց ազգի, մորթի, դասակարգի, տարիքի եւ սեռի խտրութեան :

Կորաքամակ եպիսկոպոսին քով փարթամ տիկին մը, 120 քիլօ ծանրութեամբ : Միջին Արեւելքէն եկած փաշային կամ պէյին քով՝ պատուելի մը : Շէյխին քով արդիական հագուստով օրիորդ մը :

Եւ դեռ զօրավարներ : Զոջ առեւտրականներ : Կնոջը թեւը մտած հաշմանդամներ : Ձաւկին թեւէն բռնած մարդիկներ․․

Ձարխափան Ս. Աստուածածնին տեղը բռնած է Էօժէնի կայսրուհին, իր անունին ձօնուած ջուրով մը :

Անդին, կեսարը ասպարէզ կը կարդայ բոլոր աղբիւրներուն, մասնաւոր չափերու վերածելով իր բարկ ջուրը որ ամէնէն զօրաւորն է :

Ամէն մարդ չի կրնար խմել իմ ջրէն․․․

Բոլոր ջերմուկներուն մէջ ամէնէն խեղճըն է այս՝ հայկական տեսակէտով :

Հայերը կը յաճախեն այն ջերմուկները որ կապ ունին ստամոքսի, աղիքի, լեարդի եւ յարակից գործարաններու հետ,— Վիշի, Շաթել Կիւյոն : Ցօղացաւի համար ալ՝ Էքս լէ Պէն նւայլն :

Մոն Տորի ճամբան ալ բանուկ է անոնց համար որ շնչարգելութենէ կը տառապին :

Հայուն սիրտը այնքան վէրքեր ունի որ, գետերով ջուրի կը կարօտի :

Ծորակն ու բաժակը բախտաւորներուն համար են, որոնք աշխարհի հիւթը քամելէ վերջ, գիտութեան բարիքներն ալ կը ծծեն կաթիլ – կաթիլ :

ՎԱՀԷ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՌԱԿՏԻ՞Ն

Հաղորդեցինք երէկ թէ հանրապետական ղեկավար Հարոլտ Սթէսըն դիրք բռնած է ներկայ փոխ նախագահ Նիքսոնի դէմ : Նոր անակնկալ մը ռումբի պէս կը պայթի․ ծերակուտական Սթէսընի «թեկնածու»ն, Մէսէչուսըթի նահանգապետը, որ ինչպէս գիտէք Նիքսոնի բարեկամն է, ներկայ փոխ-նախագահին կողմը կը բռնէ եւ կը յայտարարէ թէ պիտի օժանդակէ անոր վերընտրութեան՝ իբրեւ նախագահ Այզընհաուըրի փոխանորդ : Յուզուած են հանրապետական շրջանակներ, բողոքելով մանաւանդ անկախներ, բողոքեցին այս ակնարկութիւններուն դէմ : Համայնավար զօրավարը ետ չառաւ իր խօսքերը : Փուժատականները սկսան աղմուկ հանել լսեցնելու համար ճառախօսը, լսուեցան «Ֆրանսայի դէմ դաւաճան», «Փաշիստ» բացագանչութիւնները, եւ Ազգ. ժողովի նախագահը Լը Թրոքէր, ձգեց սրահը եւ դուրս ելաւ :

Իրմէ առաջ մեկնած էին կառավարութեան անդամները, ինչպէս նաեւ կեդրոնի կուսակցութեանց գրեթէ բոլոր երեսփոխանները : Երբ Պ. Լը Թրոքէր վերադարձաւ, յայտարարեց՝ խօսքը ուղղելով համայնավարներուն «ընդդիմադիրները իրաւունքներ ունին, զորս կը յարգեմ, սակայն պէտք է գիտնան որ պարտականութիւններ ալ ունին» : Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին :

× Պաշտ. նախարարը Պուրժէս — Մոնուրի, հակառակ է զինուորական ծառայութեան շրջանը երկու տարուան բարձրացնելու :

× Գրեթէ ապահովուած է կառավարութեան համար մեծամասնութիւն մը, ոչ – ռազմական պէտքերուն վերաբերեալ տուրքերու մասին դրուած վստահութեան հարցին նկատմամբ :

× Նախարարաց խորհուրդը երէկ քննեց բազմաթիւ հարցեր : Ֆրանքի պաշտպանումը, արտաքին քաղաքականութիւնը, Ալժերիոյ կացութիւնը եւ ելմտական [illegible] :

ները : Հ. Սթէսըն լսելով իր «պաշտպանեալին» որոշումը, յայտարարեց՝ «այդ դաւաճանութիւնը զիս պիտի չկեցնէ, հակառակ եմ Նիքսոնի փոխ-նախագահութեան, պիտի պայքարիմ իր թեկնածութեան դէմ» : Ընտրական մտահոգութիւններէ մղուած, երբ աշնան պիտի կատարուին նոր ընտրութիւններ, ծերակուտականը կը հիմնաւորէ իր դիրքը այն պատճառաբանութեամբ թէ ներկայ փոխ – նախագահը հանրապետականներու աջակողմեան թեւէն է, ո՛չ այնքան ազատական որքան բաղձալի պիտի ըլլար, եւ մանաւանդ հանրածանօթ՝ Մըք Քարթըյի (ծայրայեղ հակահամայնավար, կզլեցման ջատագով եւ անժողովրդական) հետ ունեցած կապերով : Մանաւանդ որ ռամկավար կուսակցութիւնը խորքին մէջ համաձայն է Այզընհաուըրի երկրորդ ընտրութեան (չորս տարի՝ մինչեւ 1960) սակայն հակառակ է Նիքսոնի վերընտրութեան իբրեւ փոխ – նախագահ : Արդարեւ Թրումընի նախընթացը կը պարզէ արդէն թէ Այզընհաուըր եթէ փորձանքի մը ենթարկուի, կամ չկարենայ իր նախագահական պաշտօնը կատարել, «շատերու համար անբաղձալի Նիքսոնը, դէպքերու բերումով պիտի դառնայ նախագահ» : Իսկ Այզընհաուըրի առողջութիւնը որոշ մտահոգութիւններ կը պատճառէ, մանաւանդ իր վերջին գործողութենէն ետք : Անորոշութիւնը մասնաւորաբար կը շեշտուի երբ Այզընհաուըր ինք ալ ցարդ յստակ դիրք մը չէ բռնած . Չի մերժեր Նիքսոնի թեկնածութիւնը, բայց միւս կողմէ բացէ ի բաց չարտայայտուիր Հէրթըրի թեկնածութեան դէմ Ամէն պարագայի մէջ, իրավեկները շատ կարեւոր կը նկատեն փոխ - նախագահի պարագան, ապագայ ընտրութեան արդիւնքին համար : Հանրապետականներու համագումարը որ պիտի հրաւիրուի շուտով, պիտի ճգնի լուծելու այս կնճիռը : Եթէ նոր բարդութիւններ չծագին :

(Տարբ կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Փրանսական զեսպանը Փարիզ հասաւ խորհրդակցելու համար Ֆրանքեւթունուզեան բանակցութեանց մասին :

ԲԱՐԵԿԱՄ... ՍՈՒԳԻ ՄԷՋ ԵՄ

●

ԽՄԲ.— Մարսիլիոյ մէջ, ողբացեալ ընկեր Վահան Նաւասարդեանի մահուան առթիւ կազմակերպուած սգահանդէսին (8 Յուլիս) մասնակցած ու խօսած են Պ. Ժան Պալար եւ Տիկին Մարսէլ Պալար, տնօրէն ֆրանսական մեծարժէք պարբերաթերթին, *Քայիէ տիւ Սիւտ*: Կուտանք ճառերուն թարգմանութիւնը.—

Հոս, երկու աչքերուս միջեւ, կը պահեմ անջնջելի պատկեր մը Պ. Նաւասարդեանէն: Պատկերը պայքարի մարդու մը, լայնարաց ճակատով, հողմացրիւ մազերով, լուսաշող ակնարկով: Մարդու մը, որ իր կեանքը ի սպառ նուիրած էր գաղափարի մը,— Հայաստանի ազատագրութեան,— եւ որ կ'ապրէր պէտքը ու ցերեկ անոր համար:

Ձայն պիտի յիշեմ միշտ, այնքան ատեն, որ ես ապրիմ: Մեր Փահիրէ գտնուած միջոցին էր, ուր հրաւիրուած էինք Լիւք Անտրէ Մարսէլի հետ՝ ներընչեալ Թարգմանիչը Նարեկացիին, Համազգային Մշակութային Ընկերութեան կողմէ, որուն նուիրած է ինքզինք, հոս Մարսէյլի մէջ մեր բարեկամը Կ. Փօլատեան: Նաւասարդեանը հիմնադիրն էր Համազգայինին եւ ինքն էր, որ մեզ կ'ընդունէր անոր անունով: Մեզի կը պատմէր «Յուսաբեր»ի աշխատասենեակին եւսին, պետ նայարկին վրայ հրաշալի շէնքին, որ կը բարձրանար շնորհիւ Եգիպտահայերու նուիրատուութեանց:

Ես, հակառակ մեր մերձեցման դժուարութիւններուն, մեզմէ իւրաքանչիւրը կ'անգլիտանար միւսին խօսած լեզուն, առաջին ակնարկով մենք զիրար հասկցած էինք: Ես կ'ըմբռնէի թէ ինչ կը նշանակէր այդ ուժեղ գլխուն ճառագայթունհմայքը, վստահութիւնը, զոր կ'ընծայէր իրեն մօտեցողին, ինքնամտայ այն սէրը, որ կը դնէր երկարած իր ձեռքին մէջ: Ունէր ունէր առաքեալ մը, հաւատարմութեան ու նուիրումի, ամուր փարած ձեր փառքերուս, ձեր հայրենիքին, եւ որ միշտ նորոգ իր հաւատքին մէջ, վայրկեան մը իսկ չէր կասկածեր թէ Հայաստանը պիտի վերածնի իր զաւակներուն կամքով:

Այս ցեղին պատկանող մարդիկը քիչ կը խօսին իրենց ապրելու իմաստին մասին, անոնք գայն կ'ապրին, զայն կը շնչեն, եւ այս շունչը մինչեւ ինծի կը հասնէր: Ան գիս կը պարուրէր տաք շունչով մը, ուր բառերը ոչինչ պիտի նշանակէին, ուր բոցը, կեդրոնացած նայուածքին կայծին մէջ, ամէն ինչ էր:

Ինչ ըսինք իրարու, շնորհիւ մեր թարգմաններու պնդութեան, Նարդունի եւ Փօլատեան: Քանի մը խեղճ նախադասութիւններ, ուր միայն շէշտն էր կարեւորը: Բայց մեր այս խօսակցութենէն քանի մը վայրկեան վերջ, որուն կարեւորագոյնը կ'անցնէր մեր աչքերուն մէջէն, մենք գիտէինք թէ մեր բարեկամութիւնը նուիրագործուած էր եւ ալ վերջ պիտի չունենար: Եւ իր մահը, զոր այս օրերուս իմացայ հեռախօսով, շանթի հարուածի մը նման, որ կը լուէք պայծառ աւազանին մէջ, իր մահը կ'ըսեմ, ոչ մէկ ձեւով կրնայ վերջ դնել մեր բարեկամութեան: Հոգիներու բարեկամութիւնը, կեանքի արգելքներէն եւ պարագաներէն դուրս, արձանագրուած է տեղ մը, հոն, երկինքին մէջ, եւ մերը, սիրելի Պ. Նաւասարդեան, զոր հազիւ չորս անգամ տեսայ, աւելի դիմացկուն է ու անջնջելի քան Եգիպտոսի պապիրոսները, որոնք կը տեւեն հինգ հազար տարիէ ի վեր: Այդ բարեկամութիւնը աւելի խոր է քան գետնադամբանները եւ աւելի իրական քան մեռելներու փոշին:

Պէտք չունիմ Թլթատելու ալպոմս վերադառնալու համար ձեր հնետորի կիսադէմքը, առաջնորդողի ձեր կերպարանքը եւ այն անհուն բարութիւնը որ կը ծաւալէր ձեր հայորդական անձէն, ձեր վստահութենէն, ձեր խանդավառութենէն, պէտք չունիմ նոյնիսկ վերյիշելուձերթեր ուսերուս վերեւ, այդ բարեացակամ ու սարսուռ գիրկընդխառնումը, որ ընկերացաւ մեր հրաժեշտին: Կը բաւէ ինծի մտածել այն բանին մասին, որ ձեզ ոտքի կը պահէր, այն բանին որ ամէն առաւօտ կը հրահրէր ձեզ, տեսնելու համար ձեր պատկերին ծածանիլը այս վայրկեանիս մեր ճակատներուն շուրջ:

Այս վստահալի բազմութիւնը, ուր ամէն մարդ մինակ կը զգայ ինքզինքը, զաւկի մը պէս, որ կորսնցուցած է իր հայրը, այս բազմութիւնը ձեզ կրկին ինծի կը բերէ, որովհետեւ ան կը ներկայացնէ այն ամբողջը, որուն համար դուք պայքարեցաք, այն ամբողջը, որուն նուիրեցիք ձեր գիշերներուն ճիգն ու հեւքը, դուք, որ գրեթէ չէիք քնանար: Հաւատարիմ Հայութիւնն է ան, պատրաստ պարտականութեանց, որ իրեն կը սպասեն, աշխատանքին, զոր դուք սահմանեցիք, եւ որ կը զրադեցնէր ձեր միտքը, ապագայի տեսիլներով յածախուած, ու նոյնքան ալ սակայն ներկայի պարտականութիւններով:

Գահիրէի մէջ տուն մը կայ, ուր կին մը մինակ կ'ապրի այլեւս: Տիկին Նաւասարդեանը պիտի չտեսնէ այլեւս լոյսը, որ իրեն կը հասնէր գրան ճեղքէն ամբողջ գիշերուան ընթացքին, լոյս մը, որ իրեն կ'ըսէր թէ Հայութիւնը, իր լաւագոյն մէկ զաւկին միջոցով, կը հսկէր մինչեւ արշալոյս, պատրաստելով հոգեկան սնունդ ուժեղներուն համար:

Բայց այն գաղափարները, զորս այս մարդը կը պաշտպանէր իր յօդուածներուն մէջ, իր օրաթերթին էջերուն մէջ, թափանցած են ամէնուրեք, ուր հայկական գլուխ մը կը ցցուի, ամէնուրեք, ուր ձեր իններէն մէկը դեռ չէ հրաժարած իր ասանդութեանց ազատութենէն, իր լեզուէն, այս գեղեցիկ մշակոյթէն, որ ձեզի տեղ մը կուտայ ազգերուն մէջ:

Ասոր համար էր որ, Պ. Նաւասարդեան, Եգիպտոսի Հայ իմ մեծ բարեկամս, գիտէր թէ իր մահը պիտի չկեցնէր իր կեանքին թռիչքը, որ ան պիտի երկարաձգուէր ձեր ժողովուրդի ճիգին մէջ, քաջերուն մօտ, զորս կը տեսնեմ իմ շուրջս:

Ան գիտէր թէ մտածումն ու գիրը կը ցրուեն ջարդուած մարդոց վրայ նստած ծուխը, կը ցրուեն աքսորի փոշին եւ թէ պէտք չէ երբեք յուսահատիլ, այնքան ատեն, որ ժողովուրդ մը ունի, իր փորձութեան դժուարին օրերուն, գինք առաջնորդող եւ իր պատմական ճակատագիրը իրեն յիշեցնող Նաւասարդեան մը, զօրավար Դրօ մը:

Գիտցէք թէ ձեր լաւագոյնները լքեցին իրենց մարդկային կերպարանքները, լաւագոյնս իջնելու համար ձեզմէ իւրաքանչիւրին մէջ:

Հոտ է որ, ասկէ ետք, անոնց սերմերը պիտի տան իրենց պտուղները:

Հոն է որ պիտի տեսնենք օր մը ծնիլը լոյսին, որ դարերէ ի վեր կը համբերէ ձեր դժբախտ հոգիներուն խորը:

Ան, որուն կ'երթայ այս առաւօտ մեր մտածումը, իր անխոնջ կեանքին իւրաքանչիւր օրուան ընթացքին, բերաւ նաւապետի իր խորաչափը, կամ կողմնացոյցը: Ասկէ յետոյ, ան պիտի իջնէ ձեր հոգիներուն մէջ իր առաքեալի լապտերով, իր հերոսի ատրով, վերարծարծելու ապառութեան ձեր հաւատքն ու սէրը:

Թարգմ. Կ. Փ. ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

⁂

Երբ Փօլատեանի ընդհատ ձայնը տուաւ գոյժը, աչքերս արցունքով լեցուեցան եւ յիշատակները ողողեցին զիս:

Բարեկամս Պ. Նաւասարդեան...: Ո՛հ կ'անգիտանամ մանրամասնութիւնները իր կեանքին, իր ասպարէզին, մինչեւ այսօր չէի գիտեր նոյնիսկ իր պզտիկ անունը, Վահան, բայց անիկա էր եւ ընդմիշտ պիտի մնայ իմ բարեկամս:

Առաջին վայրկեանին, երբ մտանք իր աշխատասենեակը, զգացի թէ բացառիկ մարդու մը դիմացն էի, եւ որ մեզի կ'ընծայէր իր սրտաբաց բարեկամութիւնը: Չեմ կրնար ձեզի խօսիլ հռետորին մասին մարդիկ առաջնորդողին, մտաւորականին, զոր կ'ողբայ այսօր ամբողջ հայութիւնը: Հաստատեղ մարդ մըն էր, անխոնջ աշխատող, ճառագայթարձակ: Ամէն օր կը վերսկսէր նոյն պայքարը, դիւրակեցութեան, հաճոյակատարութեան դէմ:

Կը փափաքիմ ձեզի հետ Թղթատել էջերը յուշերուս ալպոմին:

Մեր բարեկամը, որ կ'արգիլափակուէր իր վանականի զրասենեակին մէջ, մեր առջեւ լայն բացաւ «Յուսաբեր»ին դռները: Մեր բարեկամը, որ կ'աշխատէր առաւօտէ մինչեւ ուշ գիշեր, ներկայ եղաւ դասախօսութիւններուն, հաւաքոյթներուն:

Մեր միջեւ կար լեզուի արգելքը, բայց կարելի՞ է խօսիլ արգելքի մասին, երբ նայուածքը կը գուշակէ ամէն մտածում:

Զատիկ էր, կէսօրուան մօտերը, այդ առաւօտ անգամ մը յատկացուցած էր իր գործին: Յօժարեցաւ լուսանկարուիլ մեզի հետ, Մարսիլիացիներուս, մեր բոլորին հետ: Ինծի ըսած էին թէ կը մերժէ վճռաբար: Բարի ժպիտով մը, եկաւ կեցաւ խումբին մէջտեղը: Ան կ'իշխէր մեր վրայ իր լուսաւոր ներկայութեամբ: Գիտէ՞ր արդեօք որ այդ լուսանկարը պիտի դառնար ամէնէն թանկագինը մեր ճամբորդութեան...:

Հաւանաբար, որովհետեւ իր նայուածքը առհասարակ այնքան կենդանի, յանկարծ քողարկուեցաւ...:

Բացատրած էի իրեն թէ կ'աշխատէի ամուսնիս հետ, թէ ԼԷ Քայիէ տիւ Սիւտը մեր ապրելու իմաստն էր: Նայեցաւ ինծի, եւ, շատ պարզօրէն,— «Լաւ է, շատ լաւ»: Շիկնեցայ փոքր աղջկան մը պէս, որ ուսուցչին շնորհաւորութիւնները կը լսէ: Նաւասարդեանը հասկցաւ շուարումս եւ բարձրաձայն խնդուք մը փրթցուց:

Մեր մեկնումի նախօրեակին էր, հրաժեշտի սեղանին շուրջ հաւաքուած էին «Յուսաբեր»ի հարազատները, գեղեցիկ շէնքին դալար տանիքին վրայ: Գահիրէն կը փայլէր մթին գիշերին մէջ, Գահիրէն, որ գիս հմայած ու ջղայնացուցած էր միաժամանակ:

Բայց այդ պահուն կ'ապրէինք հայկական մթնոլորտի մէջ. ես նստած էի Պ. Նաւասարդեանի ձախ կողմը: Բերանս չէի բանար: Բայց բարեկամական հոսանքը ուժեղ կերպով կ'աշխատէր մեր միջեւ:

Ճաշի վերջաւորութեան փափաքեցայ խմել իր կենացը: Փուշակեց յուզումս ու հասկցաւ թէ որքան անկեղծ էին մաղթանքներս: Ան հասկցաւ, ինձմէ առաջ, թէ Հայութիւնը գիս գերած էր վերջնապէս:

Ձախ ձեռքը յանկարծ բռնեց դաստակէս, սեղմեց ուժգնօրէն, ցուցընելու սատիճան...

Ես տուած էի Երեւանի անունը...:

Քիչ յետոյ, մեծ շէնքի սեմին, ողջագուրեց զիս: Ոչ երթաք բարով ըսաւ, ոչ ցտեսութիւն: Ան գիտէր ու թերեւս արդէն կը մրմնջէր բանաստեղծին հետ — « ալ պիտի չտեսնենք զիրար այս երկրին վրայ»:

Ան ամէն ինչ կը հասկնար: Ամէն ինչ կը նախատեսէր:

Ան կ'աշխատէր հին դարերու պայքարողներու յամառութեամբ: Ան կը պաշտպանէր Հայաստանը, եւ իր ժողովուրդին անքակտելի իրաւունքները.

Եթէ ան հոս ըլլար այսօր (եւ ես իրաւունք ունիմ զայն հոս կանչելու, քանի որ զայն կը սիրեմ), ան պիտի խնդրէր ձեզմէ, ոչ, ան պիտի հրամայէր ձեզի, որովհետեւ ոչ ոք կրնար խուսափիլ անոր քաջողական ուժէն,— ան ձեզի պիտի հրամայէր պաշտպանել ձեր լեզուն, սորվիլ անոր բոլոր նրբութիւնները, կապել այդ լեզուն ձեր զաւակներուն: Ան պիտի հրամայէր պատուել ձեր աւանդութիւնները, ձեր գրողները, որոնք բարձր կը պահեն ձեր ժողովուրդին պատիւը: Ան պիտի հրամայէր ձեզի, որ ամէն օր դուք արժանի ըլլաք Հայու անունին, որ ամէնէն գեղեցիկն է աշխարհիս մէջ, ֆրանսական հետ:

Թարգմ. Կ. Փ. ՏԻԿ. ՄԱՐՍԷԼ ՊԱԼԱՐ

ԱՐԵՒԵԼԱՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻՆ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

●

Ա.

Այս յօդուածիս վերնագիրը պզտիկ փոփոխութեան մը ենթարկելով փոխ կ'առնեմ Պ. Շ. Նարդունիին մէկ գրութենէն: (Տես «Յառաջ» 12 յունուար):

« Արեւելահայ Աշխարհաբարին սկզբնաւորութիւնը »:

Թող ինծի ներուի այս յամեցումիս համար: Նախ՝ որովհետեւ գրածս պատասխան մը չէ Պ. Նարդունիին, այլ հետեւութիւնը իր վերոյիշեալ յօդուածին: Երկրորդ՝ առողջական պատճառներ, անջրպետ մը բացին երկու գրութիւններուն միջեւ: Թէեւ նիւթը ատենօք՝ մէջս ալօրէքէ մը անցուցած էր, բայց պէտք ունէի դարձեալ զայն մաղելու, ծուելու, որպէս զի համարձակօրէն ներկայացնէի զայն հանրութեան դատաստանին սպասելով ձեռնհասներու կարծիքին ու մանաւանդ վճիռին: Ահա գիտաւորութիւնս եւ փափաքս:

Վրիպումի մէջ ինկած չեմ ըլլար, ոչ ալ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐԸ

●

Բ.

Աստա էր ոսկին, կարմիրը, լազուարդը՝ երկնի երեսին ու լճակի հայելու վրայ... Յովնանին մի գիրք էր թւում դաշտը, որ ծաղկել էր անհասանելի մեծ մի ծաղկով: Դժուար էր գիջել այդ՝ դէմքով, աչքերը վեր յառած Մաթէոս Աւետարանիչին, որի պատկերը պիտի նկարէր առաջին էջերում: Այնքան միօրինակ էր եւ այնքան տաղտկալի: Գրաւում էին խորաններն ու լուսանցազարդերը, որ շրջապատի գոյները վերցնելով նորօրէն հիւսում, գունաւոր թելերի ճարպիկ խաղով ծածկում էր թերթերը:

Յովնանը նայում էր ջրին: Լճակի մակերեւոյթից իրեն էր դիտում իր դէմքը:

Նա տարուեց արտացոլուած պատկերով: Վերցնում էր մանր քարեր, գցում աւազանի մէջ, դէմքն ամբողջովին խառնըւում էր, փռւում ալեակների վրայ, խփւում ափին, եւ զգոյշ ծաղում էր անկանկալ միտքը. «Ինչո՞ւ Մատթէոսի փոխարէն չնկարեմ դէմքս», մշուշւում էր գլխում եւ ցաւ էր պատճառում, որ նման էր վախի: Աստուած կարող է հաւցում պահանջել սրբապղծութեան համար: «Աստուած ամենատես, անքնին, անիմանալի... բայց եւ Արիստակէսն էր ասում, թէ ամենից բարին է նա, ամենից ներող: Իսկ գեղեցկութեան համա՞ր...»:

Եւ լցուած մի անասելի տագնապով՝ Յովնանը մոռացաւ աշխարհը:

Յարմար տեղաւորուելով լճակի ափին սկսեց նկարել: Գեղեցիկ, լայն ճակատ, սեւ մազեր, կարճ մօրուք, կրակոտ աչքեր...: Ձեռքն ու միտքը կլանուել էին աշխատանքով: Հիանում էր եւ յուզմունքից կատակներ անում իր պատկերի հետ. քար էր գցում, ցրւում պատկերը լճի երեսից, ջուրն իսկոյն հանդարտում էր. ու կրկին երեւում էր նոյն խոհուն, արեւառ դէմքը:

Նորից քար նետեց: Կրկին դէմքը սուզուեց ջրախոտերի տակ, ձուլուեց խնձորենու դեղին տերեւների արտացոլուած պսակի մէջ:

Լճակը խաղաղուեց, բայց ծաղկողը զարմացած հայեացքով շարունակում էր նայել: Լճակի հայելում, համարեա կպած իր խուճ մազերին՝ երեւում էր մի աղջըկայ գլուխ: Գունեղ թաշկինակով հացը սեղմել էր կրծքին, մի ձեռքով բռնել էր կուլան, որ դրուած էր ուսին ու ջրի շարժումից օրօրուող հայեացքով դիտում էր ծաղկողի ծնկանը դրուած գիրքը:

Շփոթուել էր աղջիկը նկարի եւ նկարչի նմանութիւնից եւ թեթեւ մի վախ, կամ աւելի շատ զարմանք էր զգում՝ գրքից իրեն ուղղուած ծանօթ հայեացքը տեսնելով: Յովնանը սթափուելով բարձրացրեց գլուխը. կողքին կանգնել էր Անահիտը: Զգուշութեամբ ներքեւ դրեց գիրքը, վեր կացաւ նստած տեղից: Մի պահ նրան զայրոյթ պատճառեց աղջկայ ներկայութիւնը: Անահիտը կտրեց իրեն գոյների երազական աշխարհից, ուր չգիտէր, կը կարողանա՞ր նորից դնել ոտքը:

— Ինչո՞ւ եկար:

— Քեզ ինչ:

— Ես նկարում էի, իսկ դո՞ւ:

— Ես էլ նայում էի նկարածիդ:

— Գնա՛:

Անահիտը մթնեց. ժպիտը կորաւ գողտրիկ դէմքից:

— Կը գնամ, ասաց նա խռով ձայնով, շրջուեց ու հեռացաւ:

Յովնանը նայում էր նրա ետեւից, զայրանում էր իր վրայ: Ուրիշ ժամանակ երբեք այդպէս կոպիտ չէր եղել Անահիտի հետ խօսելիս, եւ միայն այս էր, երբ նա խանգարեց իր կեանքի մի հազուագիւտ զգացումը:

(2) ՎԻԳԷՆ ԽԵՉՈՒՄԵԱՆ

չափազանցած, եթէ անվերապահօրէն յայտնեմ կարծիքս թէ, երբ Պ. Նարդունի բան մը պիտի ըսէ, մինչեւ որ իր նիւթը նախապէս լաւ մը եւ ամբողջականօրէն չուսումնասիրէ, իր ընթերցողներուն չի հրամցներ: Գիտեմ նաեւ թէ անիկա միշտ մեզի նոր ըսելիք մը ունի, բազմերանգ եւ շատ ճաշակներու գոհացում տալու ատակ: Ուստի ուշադրութեամբ կը կարդամ, ինչ որ ալ գրէ:

«Յառաջ»ի այդ թիւին մէջ, «Արեւելահայ Աշխարհաբարին սկզբնաւորութիւնը» խորագրով յօդուածը հետաքրքրութեամբ [illegible] արթնցնող նորութիւնը եղաւ եւ մտածեցի թէ, վերջապէս, վարագոյրին ծայրը վեր առնող մը գտնուեցաւ: Եւ սակայն շուտով յուսախաբ եղայ, վասն զի չգտայ ինչ որ կարծեցի եւ յուսացի գտնել:

Ընթերցող մը, որ սէրն ունի լեզուական ուսումնասիրութիւններ կարդալու, այդ յօդուածին մէջ պիտի փորձուէր որոնել արեւելահայերէնին ծագումը: Ես ալ այդպէս ամէն տողի կամ պարբերութեան մէջ, յայտնութիւն մը, նորութիւն մը սպասեցի: Ի զո՜ւր:

Ահաւասիկ այս հետաքրքրութիւնս էր, որ զիս մղեց արեւելահայերէնի ծագումը փնտռելու փորձութեան, այլապէս ճիգ մը շատ համեստ ուժերէս վեր:

Ամէն ընթերցող ամէն յօդուած չի կարդար: Հասարակութեան կը հրամցուի նիւթ մը, ընթերցողն է, որ իր նախասիրութեան համեմատ՝ կ'ընդունի զայն, եթէ կրնայ մարսել: Կամ կ'անցնի վրայէն:

Եթէ ես այդ յօդուածով մասնաւորաբար հետաքրքրուեցայ, պատճառը այն էր որ, նախ Պ. Նարդունիէն կուգար, յետոյ ինծի համար ունէր գրաւիչ եւ շահեկան վերնագիր մը եւ որ տարիներէ ի վեր միտքս զբաղեցուցած էր: Այնպէս որ, այդ տեսակ վերնագիր մը ով որ ալ ստորագրէր, դարձեալ նոյն հետաքրքրութիւնով պիտի կարդայի: Թերեւս ուրիշներն ալ այս մտածումը ունեցած ըլլան, եւ այս գաղափարը, կ'ենթադրեմ, բոլորին համար կուգայ լեզուին միասնականութեան մտահոգութենէն եւ ցանկութենէն: Ասոր համար իսկ, պէտք էր որ հեղինակաւոր անձինք իրենց հմտութիւնը նետէին նժարին մէջ: Թէեւ ունինք բանասէրներու եւ լեզուագէտներու հոյլ մը, Սփիւռքի եւ հայրենիքի մէջ, ես դարձեալ՝ Պ. Նար- [illegible] -ղոց պէս, որոնք անպատճառ բան մը կը սպասեն իրենց սիրած անձերէն եւ պահանջկոտ կը դառնան, երբ չունին:

Այս առթիւ կը յիշեմ նաեւ քանի մը վայրկեանի խօսակցութիւն մը Պ. Նարդունիին հետ: Դժբախտաբար անբաւարար եւ հում մնացած բացատրութիւնով մը բաժնուեցանք իրարմէ, որովհետեւ զգացի թէ իր ժամանակը սուղ էր: Ան կ'ըսէր թէ գրաբարի մէջ ալ «Ում» ձեւը ունինք:

Բայց ինչո՞ւ չսպասել նաեւ ուրիշներէն, քանի որ բանասէրներու հոյլ մը ունինք: Հակառակ ասոր, դժբախտաբար, մինչեւ այսօր ալ, ո՛չ ոք անդրադարձաւ լեզուական սոյն երկուութեան, անոր պատճառներուն, անկէ ծնած վնասներուն եւ զանոնք չէզոքացնելու կարելիութեան վրայ: Եւ մէկ ու կէս դարը բաւական եղաւ, որ իրարմէ անջատուինք ծնունդ տալով այլամերժ ու չեչտուած հերձուածի մը կամ հատուածականութեան մը:

Կէտ մը եռանկիւն մը բացուեցաւ եւ երթալով ծայրերը իրարմէ կը հեռանան:

Դարերու մէջէն մեզի ժառանգ հասած, մեր ուսերը կքող ճակատագրական դաժանութիւն մը չէ՞ք տեսներ բոլոր այս երկուութիւններուն մէջ, քաղաքական, կրօնական եւ լեզուական:

Այսօրուան զոյգ բարբառները սահմանի երկու կողմերու գտնուածներուն համար նոյնքան անհասկնալի են, որքան էին Աբովեանի շրջանին: Խօսքս գրող-բրոցներու մասին չէ:

Մեծ հայրենասէրը ինքն ալ անմատչելի եւ անսիրելի մնաց արեւմտահայ ընթերցողներուն համար եւ դեռ կը մնայ, որովհետեւ լեզուն թրքախառն եւ անհասկնալի է: Ինքն ալ կ'ընդունի եւ կը խոստովանի իր առաջին էջերուն մէջ. «Մեր լեզուն անպատիւ ա»: Ուրիշ տեղ մը. « Մեր լեզուն կէսը Թուրքի եւ Պարսիկի բառեր են» (*):

Գոնէ Աբովեանի ժամանակին՝ չքմեղանք մը կար:

Դարերէ ի վեր հայերէնը տիրապետող պետութեան եւ իր դրացի թաթար ցեղի լեզուի ազդեցութեան տակ՝ ոճով, բառերով, ձեւով եւ մինչեւ անգամ քերականօրէն անճանաչելի դարձած, խաթարուած ու խառնուած՝ կը ծուրէր, կը ամլանէր եւ կը մահանար: Նոյն այդ շրջանին՝ արեւմտահայերէնն ալ թրքական բառերու ներխուժումին ենթարկուած էր, բայց լեզուն տակաւին կը պահէր ազգային ազնիւ պաստառի մը խոշոր մնացորդը:

Ծիշդ այս պատճառներով, մեզի համար, կարեւորը այն չէր թէ առաջին անգամ արեւելահայերէնը ո՞վ գրի առաւ, Աբովեա՞նը թէ վանական մը: Մեր փնտռել ուզածը անոր ծագումը եւ պատճառներն էին:

Կ'արժէ որ հոս՝ փոքրիկ փակագիծ մը բանանք եւ աչենք ուրիշ շատ կարեւոր պարագայ մը, զոր այսօր իսկ կ'անգիտանանք ընդհանրապէս: «Ակէ դարէն առաջ եւ անկէ վերջը հայ զանգուածին խօսած լեզուն գրաբա՞ր էր թէ ռամկօրէն, կամ ի՞նչ յարակցութիւն ունէր:

Ձենք գիտեր: Հին հայ կենցաղը իր բազմակողմանի էջերով քողարկուած կը մնայ մեզի: Մինչդեռ կենդանի խօսքը որ գալոց սերունդներուն համար անցեալին հայելին պիտի ըլլար, կը մնայ անթափանցելի եւ մութ, խօսուած լեզուն մեզի փոխադրող լուսանկար մը չունինք, վասն զի լեզուն խօսեցնող արուեստագէտ մը չունեցանք: Եւ մինչեւ անոր ակունքներուն բարձրանալու համար՝ պէտք է դիմել միայն գրաբարին, ուր սակայն բնաւ «ում» ձեւով խոնարհման դոյզն օրինակի մը չենք հանդիպիր: Կը կարծեմ թէ Պ. Նարդունիին ակնարկած «ում» ձեւը ուրիշ բան է:

Գրաբարը, թերեւս միայն մեհենական, անցաւ վանքերու եւ անոնց յարակից դպրոցներու կալուածին մէջ, վերջին դարերուն՝ իր հոլովոյթով ծնունդ տուաւ արդի աշխարհաբարին: Հետեւաբար եթէ պետականօրէն կազմուած՝ միակտուր հայրենիք մը ունենայի՛ք, գաւառական դոյզն տարբերութիւններով միատեսակ աշխարհաբար մը պիտի խօսէինք: Այս մէջբերումը ըրի անոր համար որ, ներկայիս՝ քաղաքակիրթ շատ մը ազգերու մէջ ալ, հնչական զանազանութիւններու հետ տեղական գաւառաբարբառներ կան, որոնցմէ մենք ալ պիտի չկրնայինք խուսափիլ: Բայց ո՞ւրկէ կուգայ «ում» ձեւը, որ երկու բարբառներու միջեւ քաշեց առաջին ցանկապատը:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԲԱԲԵՐԴԵԱՆ
(Նախկին ուսուցիչ)

(*) Յոյժ փափաքելի է, որ «Վէրք Հայաստանին» թարգմանուի արեւմտահայերէնի: Անոր լեզուին հաղորդականութիւնը պիտի վառէ եւ պիտի թրծէ նոր սերունդին հայրենասիրութիւնը: Վերջաբանին մէջ ունի կտակ մը, որ ահաւասիկ.— «Աղասու սուգն արինք պըծանք. ա՛խ նրա պէս հայազգի յիշատակը, նրա պէս անման հսկայի պատմութիւնը՝ ես չպէտք է գրէի: Երանի էն սհաթին որ մէկ ազնիւ Հայի ծնունդ, իմ անպիտան լեզուի վրայ բարկանայ, իմ անպիտան գրութիւնը դէն գցի ու ինքը նորէն էնպէս գրի մեր քաջ Հայերի պատմութիւնը, որ լսող կարդացող վառուի, բորբոքուի, զարմանայ, հիանայ ու էն գրողի դալամն ու գիրքը, ինչպէս Պետրարքինը՝ մասունքի տեղ պաշտի, ծոցումը պահի: Սէրն էր, որ ինձ համարձակութիւն տուեց՝ որ գրեցի, քող կարդացողը պակասութիւնս երեսովս չտայ»:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍՈՒՐԻՈՅ Օգն. Խաչի պատգամաւորական 14րդ ժողովը տեղի ունեցաւ Յուլիս վերջին, Հալէպի մէջ, խանդավառ մթնոլորտի մէջ: Տեղեկագիրներէն յայտնի եղաւ թէ բեղուն շրջան մը բոլորած են թէ մասնաճիւղերը եւ թէ Շրջ. վարչութիւնը իրենց երկամեայ գործունէութեան շրջանին: Գաղտնի քուէարկութեամբ Շրջ. վարչութեան անդամ ընտրուած են տիկիններ Ա. Թիւֆէնկճեան, Բ. Տումանեան, Ա. Ենիգոմշուեան, Վ. Պէրպէրեան, Շ. Աղճայեան, Պարոններ Յ. Զագըրեան, Թ. Պապիկեան: Շրջ. ժողովը ցաւակցական հեռագիր մը ղրկեց Վահան Նաւասարդեանի մահուան առթիւ: Նոյնպէս ժողովը նամակ մը գրեց ազգընտիր կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի եւ յայտնեց իր համակրական զգացումները: Իրիկունը ճեմարանի աւազանին շուրջ, մտերմիկ մթնոլորտի մէջ, ի պատիւ շրջաններու պատգամաւորներուն, պաղասեղան մը տրուեցաւ: Ներկայ էին Քաղաքի եւ Նոր Գիւղի վարչութիւնները, ինչպէս եւ այն հրաւիրեալները որոնք խորհրդակցական ձայնով հրաւիրուած էին պատգամաւորական ժողովին: 19 շրջաններէն 33 պատգամաւորներ կը մասնակցէին: Խորհրդակցական ձայնով կը մասնակցէին ութ հոգի:

«ԱՐՄԵՆԻԱ ՔԷՄՓ» մը բացուած է Յուլիս մէկէն ի վեր Մատերայի մէջ (Քալիֆորնիա): Գեղեցիկ եւ օդասուն վայրը տրամադրած է տիկին Սանդուխտ Առաքելեան - Տէր Օհաննեան իր սեփական ագարակին մէջ: Կ'ընդունուին վեց տարեկանէն վեր երկսեռ հայ մանուկներ, չորս շաբաթուան համար: Կազմակերպիչներուն նպատակն է արձակուրդի միջոցին մանուկներուն տալ հայեցի դաստիարակութիւն:

ՊՈՒՐՍԱՅԻ մէջ Թուրքերը սկսած են Հայերուն թաղած «ոսկիները փնտռել»: Կուսակալութեան նախկին պաշտօնատան բակին եւ սենեակներուն մէջ պեղումներ կատարուած են: Ըստ թրքական աղբիւրներու, այդ շէնքը ժամանակին մեծահարուստ Հայու մը պատկանած է եւ այդ Հայը չորս թիթեղ ոսկի թաղած տան նկուղներուն մէջ: Ագչէհիրի մէջ ալ նոյնտեսակ փնտռտուքներու եւ պեղումներու սկսած են, երեւան հանելու համար Հայերու թաղած գանձերը ...

ԱՆԱՏՈԼՈՒ մեկնած է Սահակ Վ. Փափազեան զանազան քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ ցիրուցան Հայերուն հոգեւոր-կրօնական պէտքերուն գոհացում տալու համար:

ԹԵՆՈՐ ՃՕՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ամերիկայի մէջ Միջազգային Երաժշտութեան Համակիրներու մրցանակին արժանացաւ այս տարի: Ան փայլեցաւ նաեւ Նիւ Եորքի Մեթրոփոլիթըն Օփերայի կազմակերպիչ Պարիթոն Էրնըսթ Ֆիշըրի կազմակերպած նուագահանդէսին մէջ իր դասական եւ անգլիական երգերով: Աշակերտած է անուանի Թէոտոր Վէպի:

ՌՕՍ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ (Մ. Նահանգներ, զարմիկը Ուիլեըմ Սարոյեանի) երգեր կը յօրինէ եւ իբրեւ դերասան ալ կը փայլի շարժանկարներու մէջ. «Ռիր Ուինտով»ի մէջ Կրէյս Քելլիի եւ Ճէյմս Ստիւըրտի հետ դեր ստանձնած է:

ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ երգահան Առնօ Բաբաջանեան Մ. Նահանգներ պիտի այցելէ ընկերակցութեամբ Տիմիթրի Շոսթաքովիչի: Հրաւէրը ղրկուած է՝ Ամերիկեան Երգահաններու եւ Հրատարակիչներու ընկերակցութեան» կողմէ, որ կը կոչուի Ասքաբ: Համաձայն «Նիւ Եորք Թայմզ»ի, հրաւէրը ստացուած է եւ ընդունուած, բայց թուականը որոշուած չէ տակաւին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

3. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԱՐԵՐՔԸ

Նրանք ապստամբուել էին Արտաշէսի դէմ, եւ աւելի բարւոք էին համարում օտարի ծանր լուծը կրել, քան իրանց թագաւորին խոնարհուել: Հայաստանը հոգեվարքի մէջ էր: Մնում էր վերջին հարուածը, որ տար Պարսիկը եւ Արշակունեաց վերջին շառաւիղը հանգչէր...:

Ահա այդ տագնապի միջոցներում օտարազգի կղերը աշխատեց օգուտ քաղել հանգամանքներից: Նա Հայոց կաթողիկոսի ընտրութեան մէջ, որ վաղեմի աւանդութիւններով կախուած էր միայն Հայոց թագաւորից, Հայոց նախարարներից եւ Հայոց ժողովրդից,— խառնեց օտարի նենգաւոր ձեռքը: Սուրմակը առաջինը եղաւ, որ այդ դաւաճանութեան օրինակը տուեց եւ Պարսից Վռամ թագաւորի հրամանով Հայրապետական աթոռը բարձրացաւ: Նրան յաջորդեցին Բրքիշօ եւ Շմուէլ ասորիները, դարձեալ Պարսից թագաւորից նշանակուելով: Թէ որպիսի աղահութեամբ այդ մարդիկները սկսեցին այնուհետեւ վիճակները գրաւել եւ եպիսկոպոսների ժառանգութիւնները յափշտակել, այդ մասին պատմութիւնը թողել է խիստ պախարակելի օրինակներ:

Այդ դաւաճանները դարձան պարսից թագաւորի ձեռքում մի անարգ գործիք, եւ Հայոց ազատ եկեղեցու բոլոր կարգերի մէջ խառնեցին նրա կործանիչ միջամտութիւնը: Եպիսկոպոսների ձեռնադրութիւնը եւ նրանց վիճակներ տալու իրաւունքն անգամ՝ կախումն ստացաւ պարսից թագաւորից:— Հայոց կաթողիկոսը դարձաւ պարսից մարզպանի ընկեր եւ գործակից, որի կառավարութեանը ենթարկուեցաւ այդ ժամանակ Հայաստանը:

Այս բոլոր ցաւալի դէպքերը կատարուեցան այն ժամանակ, երբ Լուսաւորիչի տան վերջին ժառանգը, Սահակ Պարթեւը, տակաւին կենդանի էր: Թէեւ Ասորին Պարսից բռնակալ ձեռքով յափշտակեց նրանից Հայրապետական աթոռը, բայց նա արդէն իւր գործը կատարել էր — Հայաստանի փրկութեան մեծ գործը: Նա հեռացաւ ասպարէզից, բայց յաղթութիւնը իր հետ տարաւ: Իւր տոհմի մէջ վերջինը լինելով, նա հասցրեց եւ վերջին ամենաստանիկ հարուածը, որով խորտակեց օտարազգի կղերի ամբողջ ապագան: Մարգարէական ոգով նախազգուշացնելով գալոց վտանգները, նա այդ վտանգների դէմ մի ամուր պատնէշ դրեց: Արդարեւ, Արշակունեաց արքայական գահը ընկաւ, Հայրապետական աթոռը Պարսից վերահսկողութեանը ենթարկուեցաւ, բայց նա ազատեց եկեղեցին, ազատեց ազգը: Ինչո՞վ:

Մեծ Հայրապետը, իւր գործակից Մեսրոպի աջակցութեամբ, ստեղծեց Հայոց գիրը եւ նոր դպրութիւնը: Հայոց լեզուն սկսեց թագաւորել թէ՛ Հայոց դպրոցներում եւ թէ Հայոց եկեղեցիներում: Հայը սկսեց իւր լեզուով աղօթել եւ իւր լեզուով կարդալ: — Եւ դրա մէջն էր օտարազգի կղերի մահը: Մինչեւ այն ժամանակ, ինչպէս տեսանք, Յունաց եւ Ասորւոց լեզուները էին տիրապետում Հայոց դպրոցներում. Յոյները եւ Ասորիներն էին Հայոց վարժապետները, նրանց լեզուներն էին տիրապետում եւ Հայոց եկեղեցիներում: Բայց հայկական տառերի գիւտից յետոյ վտարուեցան նրանք: Բոլոր սուրբ գրքերը թարգմանուելով մայրենի լեզուով, թէ՛ եկեղեցին եւ թէ դպրոցը դարձան բուն ազգային, եւ ազատուեցան օտարազգի կղերի հոգաբարձութիւնից:

Իսկ նրանց դաւաճանութեամբ յափշտակած կաթողիկոսութիւնը տեւեց խիստ սակաւ ժամանակ:

Ահա այդպէս, Լուսաւորչի տոհմի վերջին Լուսաւորիչը, Սահակ Պարթեւը, սկիզբը դրեց Հայոց վերածնութեան «Ոսկեայ դարին», որով կրկին կենդանացաւ Հայաստանը, եւ ընկաւ խաւարի թագաւորութիւնը:

★

Բ. ԳԻՐՔ

1.— ՊԱՏՄՈՍ

Ծովը լուռ էր: Ալիքները զգուշութեամբ զարկւում էին Պատմոս կղզու ապառաժոտ ափերին, վախենալով, մի գուցէ խանգարեն նրա երեկոյեան խաղաղութիւնը: Արեգակը արդէն սկսել էր թեքուել դէպի իւր վիշերային հանգստարանը: Նրա վերջին ճառագայթները մի առանձին սիրելիութեամբ շողշողում էին ափերի մօտ սփռուած սպիտակ խճերի եւ ոստրէների նաշխուն խեցիների վրայ եւ, կարծես, դժուարանում էին բաժանուել այդ գեղեցիկ առարկաներից:

Այդ մենաւոր կղզին այնպիսի տպաւորութիւն էր գործում, որ կարծես, մի փոքրիկ սունկի նման բուսած լինէր ջրերի տակից: Ծովը վաղուց կրկին կուլ տուած կը լինէր նրան, եթէ նրա վրայ բնակուելիս չլինէր մի սրբազան անձնաւորութիւն:

ՐԱՖՖԻ

ԱՍՈՒԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

Եգիպտոսի նախագահը, գնդ. Նասըր, ճառ մը խօսելով արտայայտուեցաւ Ասուանի ամբարտակին խնդրին մասին: Հաւատք յայտնելէ ետք թէ այդ ծրագիրը գործադրութեան պիտի դրուի, «ապացուցանելու համար որ Եգիպտոս վարկ եւ արժանապատուութիւն ունի», նախագահը զատապարտեց Մ. Նահանգներու դիրքը: «Եթէ Ուաշինկթընի որոշումը կը բխի մեր տնտեսական վիճակին անգիտութենէն, աղետալի սխալ մըն է: Իսկ եթէ կը հետապնդէ ուրիշ նպատակներ, այդ աւելի մեծ աղէտ մըն է»: «Տեղի պիտի չտանք տոլարի ուժին դիմաց»:

Այս ճառը խօսելէն ետք գնդ. Նասըր երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Խ. Միութեան Գահիրէի դեսպանին հետ, որուն կ'ընկերանային երկու փորձագէտ - ճարտարագէտներ:

× Գահիրէի խորհրդային դեսպանը հերքեց եգիպտական մամուլին կողմէ իրեն վերագրուած այն յայտարարութիւնը թէ Խ. Միութիւնը պիտի օժանդակէ Ասուանի ամբարտակին կառուցման: «Ես կրկնեցի միայն արտաքին նախարար Շեպիլովի խօսքերը, առանց Ասուանի մասին ակնարկութիւն մը ընելու»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ խորհրդարանը փակեց իր երկու օրուան նիստը որ յատկացուած էր արտաքին քաղաքականութեան, ազգ. պաշտպանութեան եւ Ատլ. Կազմակերպ. վերաբերեալ հարցերուն: Ոչ մէկ քուէարկութեան առիթ տուաւ այս նիստը, սակայն յատկանշական են վարչապետ Իտընի յայտարարութիւնները: Ան կ'ընդունի որ Խ. Միութեան քաղաքական դիրքը նոր ուղղութիւն մը ստացած է եւ այդպէս ալ պիտի շարունակուի հաւանաբար: Աշխատաւորական կուսակցութիւնը բողոքեց կառավարութեան բռնած դիրքին դէմ, Կիպրոսի խնդրին մասին, սակայն հիմնական տարակարծութիւններ չծագեցան վիճաբանութեանց ընթացքին եւ Իտընի ճառը ընդունուեցաւ բուռն ծափերով բոլորի կողմէ անխտիր:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ֆրանսական ուժերը երկու օրուան բուռն կռիւներէ ետք կարգը հաստատեցին Թլէմսէնի հարաւային շրջանին մէջ: Պաշարուած էին երեք հարիւր ըմբոստներ, լաւ զինուած: Խումբը փճացաւ, ցաքուցրիւ կը հաշուեն 67 մեռեալ: Ապահովութեան ուժերու կողմէ ութ մեռեալ եւ 15 վիրաւոր: Սակայն առջի օր, Ալժէի մօտ ոստիկանատուն մը յարձակման ենթարկուեցաւ, որուն ընթացքին վիրաւորուեցան երեք ոստիկաններ: Զինուորական բեռնատար կառք մըն ալ ծուղակը ինկաւ: Երկու մեռեալ, երկու վիրաւոր: Ալժէի զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց եօթը ահաբեկիչներ: Երէկ, մինչ խուզարկութեան մը ընթացքին կը ձերբակալուէին 11 ահաբեկիչներ, կզզիացած շրջաններու մէջ հրկիզում, աւեր եւ յարձակում նոր թափ մը ստացան:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ վերջին ջրհեղեղները «ազգ. աղէտ» մը հանդամանքն ստացան ինչպէս կը յայտարարէ Թեհրանի անթէլը: Ցարդ 300 խեղդամահ, 350 գիւղեր ծանրօրէն վնասուած: Հեղեղանման անձրեւներ դեռ կը տեղան կարգ մը շրջաններու մէջ: Շահը հրամայեց որ ամէն միջոց ի գործ դրուի աղէտեալներուն օգնութիւն հասցնելու համար:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը, Աւերով տեսակցութիւն մը ունեցաւ Խ. Միութեան Աթէնքի դեսպանին հետ: Պիտի մեկնի վարչապետ Քարամանլիսի հետ Քորֆու մառեչալ Թիթոյի հետ տեսակցելու համար: Կը հաստատուին այն վրոյցները թէ պիտի քննուին Կիպրոսի խնդիրը, եւ Պալքանեան Ուխտը (Եուկոսլաւիա - Յունաստան - Թուրքիա) որ գործնապէս գրեթէ զաղրած է արժէք մը ներկայացնելէ: Արդարեւ պաղ են Թուրքեւ - յունական յարաբերութիւնները, եւ Թիթօ չի թուիր մասնաւոր համակրութիւն մը ունենալ Անգարայի հանդէպ: Կը կարծուի որ յոյնեւեուկոսլաւ յարաբերութիւնները կրնան ամրապնդուիլ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 24). — Զոյլ ոսկի՝ 473.000, Նափոլէոն 3390, զուից. 3220, անգլիական 4190, քսան տոլարնոց 17120, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1095, տոլար 409, զուից. 98, պելժ. 7.95, լիր Ա.63, փեզեթա 9.15:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի 59րդ տարեդարձի առթիւ Շաւիլի անտառին մէջ, գերեզմանատան մօտ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Արզումեան» խումբի կողմէ:

Այս կիրակի օրը առաւօտէն երեկոյ: Ժամը 3ին այցելութիւն Իշխան Արղութ - թեանի շիրիմին, Շաւիլի գերեզմանատան մէջ:

Կը խօսի ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ բարձրախօս:

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գին:

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն գերեզմանի այցելութիւնը:

Կարելի է ուտելիքը միասին բերել:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Եօթնեղ - բայրեան կոմիտէի կողմէ: Խանասորի Արշաւանքի տարեդարձը կը տօնուի, այս կիրակի ամբողջ օրը, Տը լա Կրիվօլէ տ'Իւրիաժի գեղեցիկ ծառաստաններուն տակ, 900 մեթր բարձրութեան վրայ բուն Սէն Մարթէն տ'Իւրիաժի վրայ:

Կը խօսի ընկ. ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայերէն եւ ֆրանսերէն երգապնակներ եւ բարձրախօս:

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով:

Օթօքարները կը մեկնին առտուան ժամը 8.30ին Շըմէն տը լա Փլէն, 8.45ին, դպրոցի առջեւէն, 9.30ին Փլաս Վերտէօն, 9.45 անց Ալա Պաբիէր տիւ Քուր Պէրիա:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ սանուհիներու:

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն: Սէն Փէրէի Մայրապետներուն զովասուն անտառին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԱՌԱՔԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Մ. ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, նուագ, արտասանութիւն, բարձրախօս հայ երգապնակներով եւ գեղջկական պարեր:

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներով:

Ծանօթ. — Օթոքար առնել «Ալոմպրօժ» թերթի խմբագրատան առջեւէն եւ իջնել Սէն Փէրէ:

Անձրեւելու պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի օրուան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ Արշաւանքի տօնակատարութիւնը 5 Օգոստ., կիրակի ամբողջ օրը, Սէտէմ լէ Վալօնի Ֆրեժենիէռ անտառին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն կը հրահանգէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութեանց, անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել, ապահովելու համար այցելուներուն փոխադրութիւնը:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ:

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՏՕՆ

Վասպուրականի Հայր. Միութեան Վիէնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերը կը տօնեն 1896ի առաջին հերոսամարտին 60ամեակը, Տէսինի մէջ, այս կիրակի:

Առտուն պիտի պատարագէ եւ քարոզէ առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան, Տէսինի եկեղեցին: Նաեւ հոգեհանգիստ:

Կէսօրէն վերջ դաշտային հանդէս, հայրենակից Արշակ Աբրահամի տան դիմացի սրճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ: Օրուան պատշաճ խմբերգ, արտասանութիւններ: Խօսք կ'առնեն նաեւ Վիէնի եւ Տէսինի Հ. Յ. Դ. ներկայացուցիչները:

Բանախօս ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Հայրենակից Մեղրոյեանի բարձրախօսը պիտի թնդացնէ ազգային երգեր եւ հայրենիքի պարեր, «Մշօ Խա»:

Անձրեւի պարագային ապահովուած հաւաքատեղի:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԺԱՄԲԱՐԸ
Orcival — Château de Cordès (P. de D.)

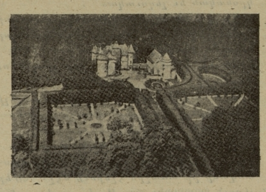
Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները:

Օրական՝ 600 ֆրանք:

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1–30:

Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ - երիտասարդուհիները:

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ:

ՎԱՅՐԸ. — Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով: Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կան գեղեցիկ լիճեր:

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի:

Արձանագրութեան համար դիմել ընկ. Եդ. Մավեանին, հեռ.

CEN 06-42

Ամէն օր ժամը 9–10 եւ 14–15: Բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Ամառնային բացօթեայ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յուլիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս Պլանքարտ Կառի կից Կրան Բէնի զովասուն պարտէզին մէջ:

Օդի անյարմարութեան պարագային պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ պարտէզի սրահին մէջ:

Նուագախումբ Ռընէ Տանի:

Մուտք 400 ֆրանք:

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սեղաններ՝ դիմելով Հ. Մ. Ը. Մ. անդամներուն մօտ:

Ծանօթ. — Կառ տը լ'Էսթէն առնել 68 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Կար տը լա Պլանքարտ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի:

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Քաֆէ Լամարկի մօտ, զովասուն ծառաստաններուն մէջ:

Կը բանախօսէ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին եւ Տարօնի աւանդական գեղջկական պարեր:

Առատ կերուխում:

Մուտքը ազատ է:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյն մէջ, այս կիրակի առաւօտ, հոգեհանգստեան Ս. պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի ազգ. բարերար ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը խնդրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու այս հանդիսադրութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30-ին, Յոյներուն սրահը (5 ռիւ Պօնֆուա): Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէն ընկերական ժողովը, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պուլվառ տ'Աթէն, 7 Պար տիւ Կլօպի սրահին մէջ: Օրակարգ. — Պատգամաւորներու ընտրութիւն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ՄՈՐԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած, Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ:

Այս կիրակի Սէն Մորիսի զովասուն անտառին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին եւ դաշտային խաղեր, ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, եւ զովացուցիչ ըմպելիներ:

Լիոնի օթօքարը կը մեկնի ժամը 9.30-ին Փլաս Կիշառէն: Անձրեւի պարագային հանդէսը կը կատարուի սրահի մը մէջ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վալպառել Լա Փոմի եւ Ս. Մարսէյլի Մշակութային Միութեան կողմէ, 29 Յուլիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Վալպառել, Պառ Վիտալի ծառապատ պարտէզին մէջ:

Տեղի կ'ունենան հայկական պար, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ պիտի ներկայացուի «Սամաթիացի Աբիկ Աղան»:

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ըստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը: Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ. —

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պըրվէի եւ պաքալորէայի:

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, էկլիզ տը փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա: Հեռ. 172 Րէնսի:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՅՈՒԼԻՍ — VENDREDI 27 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7639 — 32e ANNEE — խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3450

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱԼԷՊԻ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

Լիբանանէն 18 տարի վերջ, Սուրիան ալ ունեցաւ իր ճեմարանը :

Ժամանակ մը Միջին Արեւելքի ամէնէն հայաշատ քաղաքն էր Հալէպ : Այսօր ալ ետ չի մնար Պէյրութէն :

«Քարէն Եփփէ ճեմարան»ը կը պարտինք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ ընտրեալ կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի, որ այս գեղեցիկ ձեռնարկը գլուխ հանեց՝ երբ ժրաջան ու արժանաւոր առաջնորդն էր Բերիոյ Թեմին :

Բարեպաշտ ու ազնուասիրտ օտարուհի մը՝ դանիացի Քարէն Եփփէ իր ամբողջ կեանքը նուիրած էր հայ որբուհիներու եւ այրի կիներու արցունքը սրբելու: Երկար տարիներ Եդեսիոյ մէջ որբեր խնամելէ ետք, համաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդայնին, երբ հայութիւնը արմատախիլ եղաւ իր ծննդավայրէն եւ ապաստան գտաւ դրացի նորաշատ Սուրիոյ հողերուն վրայ, Քարէն Եփփէ փութաց Հալէպ եւ Նոր գիւղի շրջանին մէջ հիմնեց այրիանոց մը: Մինչեւ իր վերջին շունչը՝ բարերարուհին դարձաւ բախտէն հալածուած մեր քոյրերուն ու մայրերուն :

Իր մահէն վերջ, այրիանոցի շէնքերը, ընդարձակ հողամասի մը վրայ, անգործածութեան դատապարտուած էին :

Զարեհ եպիսկ. յաջողեցաւ զանոնք դարձնել ազգային սեփականութիւն: Ու ի յիշատակ ազնուահոգի Դանուհիին, իր հիմնած ճեմարանը մկրտեց անոր անունով :

1947ին է, որ բացուեցաւ Հալէպի ճեմարանը՝ 22 աշակերտ - աշակերտուհիներով :

Այժմ արդէն բոլորած է իր իններորդ տարեշրջանը եւ ոտք կը կոխէ տասներորդի սեմին :

Ինը տարուան մէջ աւելի քան ինն անգամ բազմապատկուած է աշակերտութեան թիւը :

Համաձայն տէր - տնօրէն Մինաս Թէօլէօլեանի տեղեկագրին, անցնող տարեշրջանին ճեմարանը ունեցած է 204 աշակերտ, 97 աղջիկ եւ 107 տղայ:

Նախապատրաստական դասարանը ունի երեք բաժանում՝ 71 աշակերտով, 6րդը՝ երկու բաժանում եւ 44 աշակերտ, 7րդը՝ 25, 8րդը՝ 23, 9րդը՝ 17: Առայժմ վերկան գիտական եւ հայագիտական բաժինները՝ 10րդ եւ 11րդ դասարաններու համար :

Ֆրանսական եւ սուրիական պաքալորէայի պետական ծրագիրները կը կիրարկուին ճեմարանին մէջ: 1958-1959 տարեշրջանէն սկսեալ՝ միայն սուրիական պետական ծրագրին պիտի հետեւին աշակերտները, համաձայն նոր օրէնքին :

Այս տարի սէրթիֆիքայի քննութեանց մասնակցող 40 աշակերտներ յաջողած են շահիլ 6րդ կարգ անցնելու իրաւունքը : Իսկ ֆրանսական պետական քննութեանց ներկայացող վեց աշակերտներէն չորսը յաջողած են, ինչ որ բացառիկ յաջողութիւն մը կը նկատուի :

Ճեմարանը չորս տարիէ ի վեր շրջանաւարտներ կուտայ: Առայժմ 12 ուսուցիչ ուսուցչուհիներ կը պաշտօնավարեն Հալէպի եւ Սուրիոյ զանազան դպրոցներուն մէջ:

Ուսուցիչներուն թիւն է 26, մնայուն կամ այցելու, հայ թէ օտար :

Տուեալ պայմաններուն մէջ, Զարեհ եպիսկ., տէր - տնօրէնը եւ ճեմարանի խնամակալութեան անձնուէր անդամները իրենց լաւագոյնը ըրած են՝ Սուրիոյ հայաշատ ոստանը օժտելու համար տիպար երկրորդական վարժարանով մը :

Ամերիկահայ բարերար Պ. Տիգրանեան իր անունն անմահացուց՝ հոյակապ շէնք մը կառուցանելով անցեալ տարի ճեմարանի հողին վրայ:

Ուրիշ բարերարներ եւս պէտք է հետեւին անոր օրինակին, ճեմարանը դարձնելու համար տիպար կրթական հիմնարկութիւն մը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՍՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՍՏԱՑԱՒ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆԸ — ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԾԱԳԵՑԱՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Հաղորդեցինք առջի օր թէ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ պահանջեց Ազգ. Ժողովէն ոչ - ռազմական պէտքերուն վերաբերեալ իր ելմտական ծրագրին մասին: Երեսփոխանական ժողովը 285ի դէմ 115 ձայնով ընդունեց ելմտական նախարարին առաջարկները: Ինչպէս կը յիշէք տարակարծութիւններ ծագած էին մանաւորաբար փոխադրութեանց միջոցներու վրայ դրուելիք տուրքերու մասին: Մինչ կառավարութիւնը յաղթական դուրս կուգայ այս խնդրէն, Ազգ. Ժողովը դեռ կը վարանի ելմտական ծրագրին երկրորդ մասը — Ալժերիոյ ռազմական պէտքերու համար նիւթական նոր աղբիւրներ — վերջնական ձեւի մը մէջ ընդունելու: Թէեւ Չորեքշաբթի օր համաձայնութիւն մը գոյացաւ կառավարութեան եւ Ազգ. Ժողովի կարգ մը խմբակցութեանց վարիչներուն միջեւ : Այնպէս որ ելեւմտական ժողովին երէկուան նիստը գրաւեցաւ նոր ծրագրի մը քննութեամբ :

Ալժերիոյ ռազմական ծախսերուն մասին այս համաձայնութիւնը ձեռք բերուեցաւ չորս ժամ տեւող բանակցութիւններէ ետք: Մշակուած ծրագիրը նախ ստացաւ զանազան խմբակցութեանց հաւանութիւնը յետոյ յղուեցաւ ելմտական յանձնաժողովին: Կառավարական կուսակցութիւնները ընդհանրապէս կողմնակից են այս «միջին ճամբուն» որ կը գոհացնէ հիմնական երկու ուղղութիւնները: Թէ՛ տուրքեր, եւ թէ փոխառութիւն՝ ըստ կարելիութեանց եւ ժամանակին: Այսպէս՝ 1956ի համար տուրքերու յաւելում պիտի չըլլայ եթէ 150 միլիառ ճարուի փոխառութեան ճամբով: Այլապէս շարք մը տուրքերու բարձրացում՝ մանաւանդ առեւտրական եւ ճարտարարուեստական ընկերութեանց համար: Չի կարծուիր որ անհատական եկամուտներու վրայ տուրքի յաւելում որոշուի: 1957ին՝ տուրքերու մասին աւելի խիստ միջոցներ: Ինքնաշարժերու հրանիւթին գինը մէկ ֆրանք պիտի բարձրանայ իւրաքանչիւր լիթրի վրայ : Թէեւ վիճաբանութիւնները տակաւին կը շարունակուին, սակայն շատերու կարծիքով Ալժերիոյ ծախսերուն համար համաձայնութիւն մը անխուսափելիօրէն պիտի գոյանայ այս վերամշակուած ծրագրին հիման վրայ: Որովհետեւ կը խուսափին կառավարական տագնապէ մը, եւ մանաւանդ՝ խորհրդարանի մեծամասնութիւնը անկեղծօրէն կը փափաքի ճարել Ալժերիոյ համար պէտք եղած գումարները :

Ազգ. Ժողովի վիճաբանութեանց ընթացքին, փուժատականները նոր միջադէպերու առիթ տուին հրահրելով երեսփոխանական վերջին ընտրութեանց վէճերը. Ուզեցին խանգարել արմատական երեսփոխանի մը ճառը, որովհետեւ փուժատական երեսփոխանի մը ընտրութեան բեկանումէն ետք, ա՛ն էր գրաւած աթոռը ... Տեղական թերթերը կը քննադատեն այս միջադէպերուն հեղինակները եւ

(Շար. կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑԱԾ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԵ՞ՐՆ ԱԼ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ԿԸ ԴԻՄԵՆ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԽՄԲ.— Ամերիկեան մեծ գործակալութիւնը, Խոշիէյթըտ Փրէս, հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Մ. Նահանգներու բոլոր թերթերուն, որոնք զայն կը հրատարակեն շնչասպառ խորագիրներով եւ յաւելեալ մանրամասնութիւններով .—

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, Յուլիս 18.— Նախապէս Ամերիկա բնակող Հայեր, որոնք Կարմիրներու անուշ - լեզու յայտարարութիւններէն տարուելով, Խորհրդային Հայաստան գացին 1947 – 49ին, այնտեղ հաստատուելու համար, դիմում կատարած են նախագահ Այզընհաուըրի որ օգնէ իրենց, որ պէսզի Խ. Միութենէն դուրս ելլեն եւ Ամերիկա վերադառնան :

Անոնք, իրենց խնդրանքը կը կատարեն պատասխանատու ամերիկեան քաղաքացիի մը միջոցաւ որ վերջերս Խ. Միութիւն այցելած էր :

Խնդրագիրը, այսօր, թղթատարով արտաքին պաշտօնատունը ղրկուեցաւ Սպիտակ Տան յանձնուելու համար: Վերջինս անձը թոյլ չի տար որ իր անունը հրապարակուի :

Հայերը կ'ըսեն թէ «ամէն տեսակ նեղութեանց եւ խտրականութեան» ենթարկուած են Խորհրդ. Հայաստանի մէջ, «ամէնէն աւելի կը տառապին ազատութեան եւ արդարութեան չգոյութեան պատճառաւ: «Ատոր համար է որ մենք ու մեր զաւակները չենք կրնար այս կեանքին վարժուիլ ու այստեղ մնալ» կ'ըսեն :

Այս խնդրագիրը բերող Ամերիկացին կ'ըսէ թէ նամակը իրեն յանձնած էին խումբ մը Հայեր, երբ ինք Ռուսաստան էր, վերջերս: Ինք, անձնապէս, առիթ ունեցած է ստուգելու թէ անիկա կը ներկայացնէ կարծիքը մէկ, երկու տասնեա՛կ Հայերու, որոնք ժամանակին Ամերիկա կ'ապրէին եւ որոնց հետ ինք տեսնուած էր: Ամերիկացին համոզուած է որ խնդիրը թարգման կը հանդիսանայ, առնուազն, երկու հարիւր կամ թերեւս աւելի մեծ թիւով Հայերու, որոնք համոզուեցան եւ Ամերիկայէն մեկնեցան :

Ամերիկացին կ'ըսէ թէ ողբերգական է վիճակը այն մանուկներուն եւ երիտասարդներուն, որոնք գացած էին իրենց ծնողքներուն հետ: Անոնց թիւն է մօտաւորապէս, վաթսուն, բոլորն ալ Ամերիկա ծնած քաղաքացիներ են ու եթէ իրենց մասին կարգադրութիւն մը չըլլայ, շատ քիչ յոյս կայ որ Խորհրդ. Միութենէն դուրս ելլեն :

Խնդրագրէն կարելի է գատել թէ առաջին անգամը չէ որ այս Հայերը կը փորձեն ամերիկեան իշխանութեանց հասնիլ : Անոր մէջ ըսուած է.— Մեզմէ շատերը, որոնք 1948էն ի վեր կը փորձէին յարաբերութեան մէջ մտնել մեր դեսպանին հետ, ձերբակալուած են եւ 10-15 տարուան համար աքսորուած են, յաճախ՝ առանց դատավարութեան : «Հիմա, կը դիմենք մեծահոգի ամերիկեան կառավարութեան որ ներէ մեզի, իր կորսուեալ զաւակներուն, որոնք հայրենիք վերադառնալ կ'ուզեն», կ'ըսեն խնդրարկուները :

Նամակը ուղղուած է Նախագահ Այզընհաուըրի եւ ստորագրուած է — առանց անունի — «Երեւան բնակող խումբ մը Ամերիկացիներ» :

«Հայերը ըսած են ամերիկեան քաղաքացիին թէ գլխաւորաբար, Պոսթըն բնակող բժիշկ մըն էր որ գիրենք համոզեց Հայաստան վերադառնալ» :

Հայ Ամերիկացիներու 153 հոգինոց կարաւանը — մասնաւորաբար Նիւ Ինկլընտէն — Հայաստան ղրկուած էր 1947 Նոյեմբերին, ռուսական նաւով մը :

× Գացողները 306 հոգի են: Մեկնումը տեղի ունեցաւ երկու անգամէն: Առաջին կարաւանը, որ կը բաղկանար 153 հոգիէ, մեկնեցաւ 1947 Նոյեմբերին :

ՏՈՔԹ. ՊԱՈՒԼ ՌՈՐԲԱԽԻ ՄԱՀԸ

(29 Յունիս 1869 – 19 Յուլիս 1956)

ՊԵՐԼԻՆ, (Յառաջ). — Վիւրթէնպերգ նահանգի Լանկենպուրգ գիւղաքաղաքին մէջ իր մահկանացուն կնքեց Տոքթ. Պ. Ռորբախ իր 88ամեայ հասակին, Յուլիս 19ին Հինգշաբթի: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 23 Յուլիսին, Հայլբրոնի մէջ :

Պերլինի գաղութը, Համպուրկի գաղութը եւ Հայեւգերման Նախկին Միութեան վարչական անդամները, ցաւակցական գրութիւններ ղրկեցին հանգուցեալին տիկնոջ եւ զաւակներուն :

Ռորբախի մահով Հայեւգերման միութիւնը կը կորսնցնէ սկիզբէն մինչեւ երկրորդ ընդհ. պատերազմի վերջաւորութեան հասնող գործօն վարչութեան գերմանացի նախագահը :

Իբրեւ գրագէտ - ճանապարհորդ, Հայաստանագէտ, հրատարակիչ հայանպաստ պարբերականի (Մեսրոպ = Mesrop, Armenien, Armeniertum-Ariertum) եւ այլ բազմաթիւ գործերու, գործակից էր նաեւ Տոքթ. Լեփսիուսի եւ բոլոր գերմանահայ գործիչներուն մինչեւ իր խոր ծերութիւնը :

Պիտի ներկայացնենք իր կեանքն ու գործը, որովհետեւ վերջին Հայը ըլլալ կը կարծենք, որուն հետ խօսեցաւ ան, երբ իր յատուկ խնդրանքով իրեն այցելեցինք 16 Ապրիլին, Մայնցի համալսարանի ընկերաբանային մէկ շէնքին մէջ, ուր իր որդին Փրոֆ. Հանս Ռորբախ հաստատուած է՝ իբր այդ համալսարանի մաթեմաթիկի դասախօս :

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան վեթերան անդամ եւ անվհատ հրապարակագիր Վահան Նաւասարդեանի անդարմանելի կորուստին առթիւ, Ֆրանսահայ Լսարանի վարչութիւնը կուգայ իր խորին ցաւակցութիւնները յայտնել Ֆրանսայի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կեդր. Կոմիտէին եւ «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

ՓԱՈՒԷԼՍ - ԿՐԻՆՊԱՔ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Արտասովոր դէպք մը պատահեցաւ առջի օր երկու ծանօթ լրագրողներու միջեւ: «Փարի Փրէս»ի աշխատակից եւ ծանօթ գրագէտ՝ Լուի Փաուէլս, կը հրաւիրուի հեռաձայնով Շան զ'Էլիզէի վրայ դրասենեակ մը «հանդիպելու համար բեմադրիչ Ռէմօն Հաքիմի»: Ժամադրութեան վայրը, փոխանակ բեմադրիչին կը գտնէ Էքսփրէս շաբաթաթերթին աշխատակիցները.. որոնք գինք կը ծեծեն : Օգնութեան իր կանչերուն վրայ ոստիկաններ կը հասնին :

Փաուէլս դատ բացած է «Էքսփրէս»ի տնօրէն՝ Պ. Կրինպաքի դէմ իր ստացած հարուածներուն եւ վէրքերուն համար :

Այս միջադէպին պատճառն այն է որ Փաուէլս արձագանգ եղած էր հետեւեալ դէպքին: «Էքսփրէս»ի խմբագիրը, Սէրվան Շրայպէր կը կանչուի Ալժերիա. «Կը համակերպիմ կ'ըսէ, բայց կը տեսնուինք երբ ամէն ինչ վերջանայ»: Մենտէս կը միջամտէ եւ կը յաջողի Սէրվան Շրայպէրը Ֆրանսա պահել : Այս դէպքը իմանալով, Ս. Շրայպէր կը վշտանայ եւ կ'ըսէ որ ծիծաղելի չուզեր ըլլալ եւ հնազանդելով կը նախընտրէ համազգեստը հագնիլ եւ մեկնիլ :

ՍՈՒՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ. — Փարի Փըչի մէկ աշխատակիցը որ վերջերս պտոյտ մը կատարեց Միջին Արեւելքի եւ Ափրիկէի մէջ, հետեւեալ շահեկան նկարագրութիւնը կ'ընէ Սուտանի մասին.—

Սուտանի հանրապետութիւնը այնքան ընդարձակ է, որքան Ֆրանսան, Մեծ Բրիտանիան, Պելճիքան, Իտալիան, Սպանիան եւ Փորթուգալը միացած:

Անցեալ Դեկտեմբեր 19ին էր որ Խարթումի Ազգ. Ժողովը Սուտանի անկախութիւնը կը հռչակէր եւ հինգ հոգինոց դիւանադպիրներու կոմիտէի մը կը յանձնէր գործադիր իշխանութիւնը:

Այդ թուականէն քանի մը օր առաջ բրիտանական եւ եգիպտական զօրքը կը մեկնէր Խարթումէն, վերջ դնելով իրենց տիրապետութեան: Այսպէս չկայ այլ եւս անգլօ-եգիպտական Սուտան, ատոր տեղ հաստատուած է աշխարհի ամէնէն երիտասարդ հանրապետութիւնը, ամէնէն ընդարձակներէն մէկը, որ կը գտնուի Սեւ Ափրիկէի սրտին վրայ, ըլլալով սահմանակից Հասարակածային Ափրիկէի, Քենիայի, Ուկանտայի եւ պելժիական Քոնկոյի հետ:

Ներկայ Սուտանը խաղաղօրէն հետեւեցաւ եւ նոյն ճամբան բռնեց Մահտիի կայսրութեան, որ ապարէզ կարդաց Անգլիոյ, ԺԹ. դարու վերջը եւ ի վերջոյ ճզմուեցաւ Ֆրանսական Թափանցումը Ֆաշոտայի մէջ:

Այժմ Սուտան շատ մեծ արժէք եւ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ: Արդէն հոնկրկեցին աշխարհի բոլոր երկիրները իրենց դիւանագէտները և ներկայացուցիչները:

Սուտանի ժողովուրդը մեծ մասամբ իսլամ է եւ անդամ Արաբական Դաշնակցութեան: Սահմանադրութիւն մը կը պատրաստէ պետական կրօնք դարձնելու համար իսլամութիւնը: Այս հանգամանքով մասամբ կը մտնէ Միջին Արեւելքի շուրջին մէջ:

Ցօղուածագիրը կ'աւելցնէ թէ քաղցր յիշատակ մը կրած է երկրէն: Երկիր մը ուր կենդանիները վախ չունին մարդոց մէ, դիւանագէտները զուարթ արամադրութեամբ կը խօսին եւ պաշտօնատարները ... Գաղթառերութենէ ազատագրուած Հանրապետութիւն մը, որ որեւէ կերպով ատելութիւն չունի քաղաքակրթութեան այն ձեւերուն դէմ, զորս իբրեւ օրինակ ունեցաւ:

Խարթումի մէջ մինչեւ գոյութիւն ունի Քիչնըր պողոտան, Կորտընի արձանը (անգլիացի այն սպան, որ 1885ին գնդակահարուեցաւ Սուտանցի ըմբոստներու կողմէ), որ քարէ ուղտին կռնակը կանգնած է: Թէեւ այլեւս ոչ մէկ անգլիացի զինուոր կը տեսնուի հոն, սակայն կան անգլիացի մասնագէտներ եւ խորհրդականներ, որոնց թիւը հազարի չի հասնիր:

Հաճոյք մըն է Սուտանի մաքսատունէն անցնիլը, պէտք չունիս հոն օտար դրամի յայտարարութիւն ընել: Միակ բանը որ կը մտահոգէ մաքսային պաշտօնեան, այն է թէ արդեօք բաւարար դրամ ունի՞ ճամբորդը:

Խարթումը միակ մայրաքաղաքն է, ուր ինքնաշարժի վարիչները կանգ կ'առնեն ամէն անկիւն, սպասելու համար թէ ճամբան բա՞ց է: Այստեղ արկածները շատ հազուադէպ են:

Խարթումի շուրջ ճամբաները կ'անհետանան աւազին մէջ եւ շատ քիչ կառքեր կը փորձեն կտրել հազարութհարիւր քիլոմեթրի երկար ճամբան որ կը տանի դէպ ի Եգիպտոսի մայրաքաղաքը:

Գործնականօրէն շրջիկները այս երկրին մէջ կը ճամբորդեն միայն շոգեկառք-նաւշոգեկառքով, կամ օդանաւով:

Բայց ամէն մէկ օդանաւի մէջ կը ճամբորդէ դիւանագէտ մը, մասնագէտ մը, ելմտագէտ մը, առեւտրական ներկայացուցիչ մը եւ բոլորը կ'իջնեն Խարթումի մեծ պանդոկը, Սեւ երկրինեբաբելոնի աշտարակը — Ռուսեր, Լեհեր, Չինացիներ, արեւմտեան Գերմաններ, Լիբանանցի եւ Սուրիացի բամպակի վաճառականներ:

Արեւմտեան բոլոր մեծ պետութիւնները կը մրցին բան մը շինել, եւ բան մը տալ երկրին: Ֆրանսան, օրինակ, քաղաքին կեդրոնը կը շինէ դեսպանատուն մը եւ Ֆրանսական դրամատուն մը, որ կը բանի երեք տարիէ ի վեր, յարատեւ յաջողութեան մէջ է:

Արեւելքի պետութիւնները աւելի խրապաշտ դեր մը կը կատարեն, երկար պայմանաժամով փոխեր առաջարկելով եւ մասնագէտներ տանելով:

Քանի մը Անգլիացի միայն կայ, որոնք տասը քսան տարիէ ի վեր հոն են, վեց ամսուան արձակուրդի յոյսով, խնամելու համար իրենց լեարդը կամ աղիքը: Բացառաբար պատական քանի մը հաստատութիւններ երկու ամսուան արձակուրդ կուտան:

Ներկայիս Եգիպտոս հրապուրողի քաղաքականութիւն մը կը վարէ: Պարբերաբար Սուտանի բանակին փոքր նուէրներ կ'ընէ, — օդանաւեր, գնդացիրներ, եւայլն, թէեւ այս բարեկամութիւնը նշանակութենէ զուրկ է, բուն պատճառը Նեղոսն է, որ շատ ... ունի:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ 1093ին Նեղոսի բարերար ջուրը չբարձրացաւ: Խալիֆան մեծ նուէրներով պատրիարքը Եթովպիոյ թագաւորին ղրկեց: Եւ մէկ գիշերուան մէջ Նեղոսը երեք ոտք բարձրացաւ:

Այսօր պատրուակը Ասուանի մեծ ամբարտակին ծրագիրն է, որ նպատակ ունի ամբողջովին փակել գետին ընթացքը, որպէսզի կարելի ըլլայ ելեկտրական մեծ կեդրոն մը շինել տասը միլիառ քիլովաթով, ապահովել մէկ միլիոն հեկտար հողի ոռոգումը եւ ամբարել բազմաթիւ տարիներու համար Նեղոսի ջուրը:

Այս ամբարտակը որ կրանիթի կարծրութով պիտի շինուի, 110 մեթր բարձրութեամբ բլուր մը պիտի ըլլայ, հինգ քիլոմեթր երկայնութեամբ եւ 1300 մեթր լայնութեամբ: Միջազգային մասնագէտներ կ'ուսումնասիրեն ծրագիրը, մասնաւորաբար Ֆրանսացի, Գերմանացի, Ամերիկացի: Նիւթական տեսակէտով Եգիպտոս դիմեց Միջազգային Վերաշինութեան Դրամատան, որ կախում ունի Ազգաժողովէն: Այս դրամատունը իր հաւանութիւնը յայտնեց, տալ 400 միլիոն տոլար, 1300 միլիոն տոլարէն վրայ, տասը տասնըհինգ տարուան աշխատանքներուն համար, սակայն ըսաւ թէ պէտք է համաձայնութեան գան Սուտանի հետ:

Այս կարեւոր հարցին առթիւ հետեւեալ դժուարութիւնները կան. — Նախապէս Սուտանի հաւանութիւնը չառնուեցաւ, Եգիպտոս Նեղոսի ջուրին լաւագոյն օգտագործումը ունի և կ'ուզէ Սուտանի բաժինէն ալ օգտուիլ: Ամբարտակէն, որուն մէկ մասը Սուտանի հողին վրայ պիտի գտնուի, միայն յետոյ հազար Սուտանցիներ պիտի կրնան օգտուիլ: Միւս կողմէ Խ. Միութիւնն ալ իր առաջարկները ըրաւ Նասըրի: Մինչ այս մինչ այն, Սուտան խաղաղօրէն կը դիտէ Կապոյտ Նեղոսի եւ Ճերմակ Նեղոսի ջուրերուն հոսումը, իսկ այս «գետին ափը նստողը երբեք պիտի չծարաւնայ» կ'ըսէ դիւանագէտ մը:

ԱՐԵՒԵԼԱՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻՆ

ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

Բ.

Արեւելահայերէնին ծագումը ըսենք թէ բաժանումը, ինչ անուն ալ տանք՝ տարբերութիւն չընէր, մէկ բան յայտնի է թէ 17-18րդ դարերուն գրաբարը արդէն մեռած էր եւ 19րդ դարուն սեմին՝ Մեսրոպի Մեծասքանչը ճիւղաւորուած էր երկուքի: Այսինքն երկու տարբեր աշխարհաբարներ առեղծուած էին, որոնք շուտով պիտի դառնային մշակութային արտայայտութեանց գործօններ, տարբեր առանձնայատկութիւններով եւ նոր պիտակներով, արեւելահայերէն եւ արեւմտահայերէն անուններուն տակ: Այնպէս որ գրաբարին տեղ մենք մեզ կը գտնենք կերպաւորուած երկու բարբառներու իրականութեան մը առջեւ, որոնց մէկն ու մէկը անպատճառ վարտուղի ճանապարհի մը հետեւած եւ թեքում մը ունեցած է:

Աշխատինք փնտռել այս վարտուղի ճամբան եւ թեքումին պատճառը:

Կը կարծեմ թէ գլխաւոր պատճառը քաղաքական է եւ անոր հետեւանքով ցեղերու դրացնութիւնը ու անոնց սերտ յարաբերութիւնը:

Ճիշդ է որ, կրօնական տարբերութիւնը հայ տարրը հեռու պահած էր տիրող պարսիկ եւ թաթար ժողովուրդներէն, եւ հայ տարրը, ծուարած՝ էջմիածնի փէշերուն տակ, յամառօրէն կառչած մնաց իր գոյութեան միջնաբերդին՝ կրօնքին:

Բայց եւ այնպէս քանի մը դարու կենակցութիւնը եւ մասնաւորաբար առեւտրական յարաբերութիւնները անջնջելի հետքեր ձգեցին Կովկասի եւ Պարսկաստանի մեր եղբայրներուն մայրենիքին վրայ:

Խօսինք փաստերով:

Արեւելահայերէնի դասական այբուբը՝ «Վէրք Հայաստանին» մեզի պիտի հայ-

Արովեան մեծ հայրենասէր մըն է: Ազգին եւ հայրենիքին համար ունեցած իր սէրը առեղծած է իր մէջ ողբերգութիւն մը: Հայը ինկած է իր բարձրութենէն, իսկ ինքը գրիչէն զատ ոչինչ ունի իր ժողովուրդին օգտակար ըլլալու եւ զայն բարձրացնելու համար: Ուստի կը խորհի գրել բան մը, բայց ի՞նչ լեզուով: Գրաբա՞րով, զոր չի հասկնար ժողովուրդը: Ու կը սկսի իր հոգեկան տագնապը, որ իրեն պիտի թելադրէր մինչեւ Ֆիզիքական ուրացում, անձնասպանութիւն:

«Մեր նոր լեզուն անպատիւ՝ ու սրտիս հազարթը խօսքով յայտնէի: Ով մէկ լեզու գիտէ, ես մի քանիսը գիտեմ, ինչ գիրք առնես՝ որ չեմ սկսել թարգմանել ու կիսատ թողալ: Ես միջոցումը Աստուած ինձ մի քանի երեխէք էլ հասցրեց, որ պէտք է կարդացնէի: Սիրտս ուզում էր պատռի, որ էս երեխեքանց ձեռքն էլ՝ ինչ Հայի գիրք տալիս էի, չէին հասկանում: Ռուսի, Նեմեցի, Ֆրանսուզի լեզու մը ինչ բան որ կարդում էին, նրանց անմեղ հոգուն էլ էին՝ էնպէս բաներ դիր գալիս: Ուզում էի շատ անգամ մազերս պոկեմ, որ էս օտար լեզուքը աւելի էին սիրում քանց մերը: Ես բաները մտածելով, օրըս ու ումըրս մաշուել էր: Շատ անգամ ուզում էի իմ գլուխս մահու տամ: Չէի իմանում՝ թէ սրա չարէն ի՞նչ կըլի: Թող լեզուը չհաւատայ, ամա էս ցաւն էնպէս էր սիրտս առել, որ շատ անգամ գժուածի պէս ընկնում էի սար ու ձոր, ման գալիս, մտածում, էլ ետ սիրտս լիքը տուն գալիս:

Բայց ախ, ե՞րբ ա երկինքը մէկ կերպի մնացել՝ որ մարդի սիրտը մնա: Հենց մի փոքր մաքիս արեւը երեւաց թէ չէ, էլի սեւ սեւ ամպերը գլխները բարձրացրին, էլի կայծակ ոչտում սրտումս մէյտան բաց արին: Ջուրն ընկնել էլ չէի կարող, չունքի Աստուծոյ ահը մտքումս, անմեղ քոփիս ձէնը ականջումս, աէրն ու ծնողական գութը ջիգեարումս, ես տինջանա-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐԸ

Բ.

— Ետ կը գա՞ս, հարցրեց ծաղկողը:

Աղջիկը շուռ եկաւ, ուզում էր մի բան ասել, բայց միայն լռեց.

— Չեմ գար:

— Արի՛, կը սպասեմ...:

— Չէ՛:

— Կը գա՛ս:

Անահիտը շարունակեց գնալ, աւելի հեռացաւ:

— Է՛յ, բացագանչեց Յովնանը քայլն առաջ դնելով, կը գա՛ս...: Անահիտը ծածկուեց ծառերի ետեւում: Յովնանը ետ եկաւ, կրկին նստեց լճակի ափին:

«Իսկ եթէ չգա՞յ: Միեւնոյն է. այլեւս չեմ նկարի, կը սպասեմ»:

Եւ սպասեց: Պառկել էր խնձորենու ստուերի տակ: Դժուարանում էր մտքերը հաւաքել, որոնք կարծես սուզուեցին ջրի մէջ եւ ալեակների թեւերին նստած ցրուեցին լճակի երեսին:

«Այս տարի հարս կ'ուզեմ Անահիտին, մտածում էր նա եւ նորից վախ էր զգում: Եթէ որեւէ մէկն իմանայ, որ մենք հանդիպում ենք իրար ու սէր ենք անում, վատ վախճան կ'ունենան մտածմունքներս: Ճանկարծ վանահայրն իմանա՛յ... էլ չէր թողնի գրքերը ծաղկել, կը պղծուէին: Վանահայրն ի զուր էր դղդում, որ ես վանք մտնեմ: Չեմ գնայ: Աւելի լաւ է այսպէս՝ աղքատ ու ծաղկող»:

Ժամանակն անցնում էր, արեւը աշնան իր թեք ճանապարհով իջնում էր ցած, բայց աղջիկը չկար:

«Եթէ գայ, էլ կոպիտ չեմ լինի»: — Յետոյ յանկարծակի ծագած նոր միտքը շեղեց մտորումների ճանապարհը: Յովնանը խոր յուզմունք զգաց, շփեց ձեռքերը, ժպտաց:

«Թող գայ, նա անչափ նման է Տիրամօրը... նրան էլ կը նկարեմ, կը նկարեմ Աստուածամօր փոխարէն... Անգի՛ն իմ Անահիտ... Տիրոջ համար մեղք չէ սէրը...»:

Հրդեհուող մտքերը չիկացնում էին նրա դէմքը, սեւ խաղողահատերի պէս աչքերը փայլեցնելով:

Լսելով թափուած տերեւների վրայով անցնող ոտնաձայներ, Յովնանը կանգնեց տեղում: Ծիծաղելով անցան երկու աղջիկ եւ չտեսան իրեն:

«Ինչո՞ւ չեկաւ Անահիտը...»:

Ծաղկողի սրտում անյագ սիրոյ կարօտն էր փոթորկւում, սպասումից րոպէները երկարում էին, դառնում ժամեր: Արդէն մտքում գծագրում էր Անահիտի նկարը մագաղաթի վրայ, Աստուածամօր հայեացքով: Նորից ոտնաձայն լսուեց: Ծառերի տակից դուրս գալով՝ Անահիտը կամաց առաջ եկաւ: Յովնանը ժպտաց, բռնեց նրա ձեռքը:

— Արի՛, ես գիտէի որ կը գաս, եւ բացեց գիրկը:

— Կը տեսնե՛ն:

— Ոչի՛նչ...:

Տղան գրկեց աղջկան, համբուրեց նրա տաք շրթները...:

— Գնդիկ տանք ու պագ առնենք:

Մարդ մի մեր սէրն չիմանայ...— հանգիստ լսում էր հօտաղի երգը:

Նրանք նստեցին լճակի ափին:

— Թող մի կարօտով նայեմ աչքերիդ մէջ, ասում էր Յովնանը, էս գլուխը կը նկարեմ այս գրքում... կը նկարեմ, գիրքը կ'ապրի շատ, շատ երկար, ինձնից էլ քեզնից էլ շատ, մեր թոռներից էլ շատ: Գրքի հետ կ'ապրեն մեր պատկերները, հոգիս ...

— Մեղք է, Յովնան, մի անի, կ'իմանան, կը ճանաչեն եւ վանահայրը կ'անիծի մեզ:

— Չէ, ոչինչ էլ չի լինի, մի վախենայ, միայն թէ ոչ ոքի չասես:

Ծաղկողը պառկել էր մէջքի վրայ, գլուխը դրել Անահիտի ծնկներին եւ խօսում էր սիրով: Նրա ուշադրութիւնը գրաւեցին աղջկայ գուլպաները:

— Կարմիր, կապոյտ, դեղին, բարձրաձայն հաշւում էր նա գուլպաների գունաւոր թելերը: — Ո՞վ է գործել:

— Ես:

— Գեղեցիկ նախշեր ունեն:

— Քեզ համար ես գուլպաներ եմ գործել. նրանք աւելի լաւն են:

— Ինձ համար դու ես ամենալաւը:

Լճակի ափին, աշնան արեգակի շողերի տակ, Այրարատ աշխարհի պերճ գոյներին մէջ՝ Յովնանն սկսեց նկարել իր սիրած աղջկան՝ Աստուածամօր փոխարէն:

Գ.

Օրերն անցան: Սկսում էին ցրտերը: Դաշտի աշխատանքը վերջանում էր:

Ամէն օր հանդը հաց տանելուց յետոյ Անահիտը գալիս էր կիսաւեր մատուռի մօտ եւ Յովնանը նկարում էր նրան: Երբ աշնան աշխատանքն աւարտուեց, նա ծաղկեց ու վերջացրեց ողջ ձեռագիրը, եւ կազմելուց յետոյ, մի առաւօտ, ծերունի գրիչ Արիստակէսի հետ վանահօր մօտ տարաւ: Գրիչը հիացմունքով նայում էր ծաղկուած գրքին, թերթում սկզբից մինչեւ վերջ. գոյներն ու նրբաթել հիւսուածքները տանում էին նրան հէքեաթային աշխարհներով:

— Այս անգամ, որդի, ծաղկել ես, խօսք չունեմ... Լաւ շնորհք ունես, գովում էր նա, չէ, շատ լաւ շնորհք ունես:

(3) ՎԻԳԷՆ ԽԵՉՈՒՄԵԱՆ

Բանը հենց էս էր որ՝ ասում էի մտքում, թէ նստիմ ինչքան խելքս կը բերի, մեր ազգին գովեմ, մեր երեւելի մարդկանց արած քաջութիւնները պատմեմ, էլի մտածում էի, թէ ո՞ւմ համար գրեմ, որ ազգը լեզուս չի հասկնալ, թեկուզ Ռուսերէն, Նեմեցերէն, եա Ֆրանցուզերէն գրած, թեկուզ գրաբար՝ տասը կըլի որ հասկնային, բայց հարիւր հազարի համար, թեկուզ իմ գրածը՝ թեկուզ մէկ քամու ջաղաց: Ախր որ ազգը էն լեզուն չի խօսում, էն լեզուն չի հասկանում, սանքի հենց բերնիցդ էլ ոսկի վեր ածես, ո՞ւմ պէտք է ասես:

Ամէն մարդ իր սրտի խարջ բան կ՚ուզի:

Էլի էսպէս մտքիս հետ ընկած՝ շատ անգամ որ զոնաղ էի գնում, եա քաղաքովն անց կենում, ուշ ու միտքս հաւաքում էի, թէ տեսնեմ խալխը խօսալիս, քէֆ անելիս, ի՞նչ բանից ա աւելի հազ անում: Շատ անգամ տեսնում էի, որ մէյդանում, փողոցում մէկ քոռ աշըղի էնպէս են հայիլ մայիլ մնացել ու կանգնել ականջ դնում, փող բաշխում նրան, որ բերըների ջուրը գնում էր: Ասածները Թուրքերէն էին, շատը՝ մէկ բառ էլա չէր հասկանում, ամա լաղլին հոգին գնում էր դըրախտ: Վերջը իմ ջիվան Աղասին միտս ընկաւ: Աղասին աղքատ ու մեռած՝ նրան սուրբ գերեզմանին ղուրբան»:

Այսպէս գրեց Աբովեան իր Աղասիին վէպը, «Վէրք Հայաստանին»:

Արեւելահայերէնի այս սկզբնական նըմուշէն ետք, ճշդենք բարբառային յատկանիշները:

***

Գրաբարի մէջ ունինք չորս լծորդութեանց հետեւող կանոնաւոր բայեր: Ունինք նաեւ զարտուղի բայեր: Ասոնք ամէնքն ալ իրենց խոնարհման ձեւերը փոխելով անցած են Արեւմտահայ աշխարհաբարի մէջ: Արեւելահայերէնին մէջ սակայն՝ խոնարհումի ժամանակ չորս լծորդութիւնները բնաւ չեն երեւար, անոնք ջնջուած են սահմանական եղանակներկայ եւ անկատար ձեւերուն մէջ եւ անոնց հագցուցած են միատեսակ տարազ մը՝ «ում» ձեւը: Ուրեմն մէկ կողմէն չորս լծորդութեանց բացակայութիւնը եւ միւս կողմէ խոնարհումի ժամանակ «ում» ձեւին գործածութիւնը արեւելահայերէնին տուած են ուրոյնութիւն մը: Հոս է որ կը սկսի ճիւղաւորումը, բաժանումը, եւ-թէ կ՚ուզէք արեւելեան հայերէնին ծագումը:

Որպէսզի համոզիչ ըլլայ, խօսինք օրինակներով եւ առնենք չորս լծորդութիւնները:

Սիրել, խօսիլ, կարդալ եւ զբօսնուլ, որոնք կ՚ըլլան արեւմտահայերէն սահմանական եղանակ ներկայ ժամանակի մէջ կը սիրեմ, կը խօսիմ, կը կարդամ, կը զբօսնում: Անկատարի մէջ՝ կը սիրէի, կը խօսէի, կը կարդայի, կը զբօսնէի:

Կը տեսնուի որ չորս լծորդութեանց ձեւերը պահուած են: Մինչդեռ անոնք արեւելահայերէնի մէջ մէկ չափիկի տակ կ՚երեւան՝ սիրում եմ, խօսում եմ, կարդում եմ, զբօսնում եմ: Նոյնը անկատարի մէջ՝ սիրում էի, խօսում էի, կարդում էի, զբօսնում էի: Աչքի զարնուելիք պարագան այն է որ, հոս բուն բայը չէ որ կը խոնարհուի, այլ անոր փակցուած «է» էական կամ օժանդակ բայը:

Հետեւաբար երկու բարբառներու գըլխաւոր տարբերութիւնը առաջին անգամ կը տեսնուի խոնարհումի ատեն: Բայց կան նաեւ, այս տարբերութիւնը շեշտող եւ ուրիշ իմաստ տուող «ում» մասնիկի գործածութեան պարագաներ:

Մեր լեզուին մէջ ունինք բազմաթիւ նախադաս եւ յետադաս մասնիկներ, որոնք փոխելով բառերուն իմաստը եւ երանգը, լեզուն կը հարստացնեն եւ կը ճոխացնեն: Ասոնց կարգին են «ում» եւ «իս» մասնիկները, որոնք արեւելահայերէնին մասնաւոր շերտաւորում մը կուտան, ինչպէս նաեւ իմաստի նրբութիւն մը, երանգ մը:

Կ՚արժէ եւ պէտք է որ նախ արեւմտահայ ընտրանին, լեզուական միութեան նպաստելու համար, կիրարկէ զանոնք մեր մէջ, իբրեւ զուտ հայեցի եւ գեղեցիկ:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԲԱԲԵՐԴԵԱՆ
(Նախկին ուսուցիչ)

(Մնացեալը յաջորդով)

ԽՄԲ.— Կը հրատարակենք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին խօսքը, կարդացուած ողբացեալ ընկեր Վահան Նաւասարդեանի յիշատակին կազմակերպուած սգահանդէսին մէջ, Մարսէյլ (8 Յուլիս).—

Թո՛յլ տուէք որ ես ալ յանուն իմ սերունդիս, սերունդ մը որ միայն հայրենիքը գիտցաւ, սակայն եւ երբեք չտեսաւ, խոնարհիմ այսօր հայութեան մեծ զաւակի յիշատակին առաջ եւ մեր պատմահօր Խորենացիի խօսքերը փոխ առնելով վկայեմ:

Սիրելի ընկեր Վ. Նաւասարդեան «Այր՝ աշխատասէր եւ հայրենասէր եղեւ, լաւ համարեցի զմեռանելն ի վերայ հայրենեացն քան թէ տեսանել զորդիս օտարածնաց կոխելով զսահմանս հայրենեացն, եւ հարազատի արեան նորա տիրել արանց օտարաց»:

Հին Հռոմի ժողովուրդը, այն որ հին աշխարհի բովանդակ լայնքին եւ տարածքին իր արծուանիշ կոթողները կանգնեցուց որպէս նշան փառքի եւ մեծութեան, կ՚ուզէր հաւատալ թէ իր նախահայրերը գայլի կաթով սնած էին:

Հին Արմենիայի ժողովուրդը, ինչպէս եւ մեր ժամանակներու Հայութիւնը կը հաւատայ թէ անհրաժեշտ չէ աստուածներու կաթը խմել մեծ ժողովուրդի մը մեծ զաւակը ըլլալու համար: Հայ հայրենիքի օդն ու ջուրը կը բաւեն դարձնե-

խատասէր եւ հայրենասէր»:

Այնքան մեծ, խոր եւ լի՛ է հայ ժողովուրդի սէրը եւ հաւատքը հանդէպ իր հայրենիքին:

Խոր մտքով եւ գիտակցական սրտով աշխարհ եկաւ հայութեան մեծ զաւակը՝ ընկեր Վ. Նաւասարդեան:

Եկաւ աշխարհ եւ իր ողջութեանը իր խորահմուտ միտքը եւ գիտակցական հոգին ի սպաս դրաւ իր սիրած եւ պաշտած ժողովուրդին:

Ամբողջ կեանք մը տքնեցաւ, աշխատեցաւ եւ պայքարեցաւ ի սէր իր ժողովուրդին:

Փուրգուրոտ մայր մը եղաւ հանդէպ հայրենիքի, հայ լեզուի եւ հայ եկեղեցւոյ:

Սիրեց, աւելին, պաշտեց ամէն ինչ որ հայութեան կնիքն ու դրոշմը կը կրէր:

Միջնադարեան կրօնաւորի մը յամառութեամբ եւ մոլեռանդութեամբ կը հաւատար իր կրօնին՝ որ իր պարագային միայն եւ բացառաբար հայ ժողովուրդն եւ հայ հայրենիքն էր:

Այնքան մեծ եղաւ, մեր, ձեր, բոլորիս ընկեր Վահանը:

Արարատեան սիրուն աշխարհ, հայրենի սրբազան հող, ինչքան գեղեցիկ է քու անունդ, ինչքան ուժեղ քու սիրտը, ինչքան մեծ եւ շքեղ ըլլալու ես որ դարեր դարերու վրայ, շարան առ շարան եկող - գացող սերունդներուն արժանաւոր զաւակներուն հոգին եւ սիրտը կը վառես, եւ քեզ, միայն քեզ համար, ով սրբազան հայրենիք, մարդիկ կը դառնան սուրբեր, քաջեր, ֆետայիներ, մտքի եւ գրչի տիտաններ:

Հայրենի հող, գիտցիր, լաւ իմացիր, Հայութիւն մը կայ հեռու հողէդ, ջուրէդ, օդէդ: Հայութիւն մը որ կը տառապի, կը ճգնի, կը պայքարի, կը փորձէ տոկալ ի փառս անունդ:

Այդ հայութեան արժանաւոր մէկ զաւակը, դեռ երէկ ողջ, իր սիրտը քու տրամադրութեանդ տակ, այսօր խորթ, օտար, հողին յանձնեցինք:

Պատրաստուէ, հայրենի հող, հոգիդ լայն բացէ, սիրտդ ամուր: Վաղը կամ միւս օր, նորերս որ քեզ չենք տեսած եւ որ սակայն կը հաւատանք քու մեծութեանդ, պիտի բերենք մեր մեծ նահատակներուաճիւնները, թող թէ փոշիացած վիճակի մէջ, քու ծոցիդ մէջ հանգստացնելու:

Սիրելի ընկեր Նաւասարդեան, քու գերեզմանդ փարաւոններու երկրին մէջ պիտի չմնայ, այլ հանգիստդ պիտի գտնես վաղուան ազատ, անկախ եւ շէնշող հայրենիքիդ մէջ:

Կ՚երդնունք մենք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներս քու շիրիմիդ եւ յիշատակիդ առջեւ:

ՏԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Ո՛ւր էլ ծնես, ո՛ւր էլ մեծնաս,
Ի՛նչ լեզուով է՛լ փոյց անես
Գրես, կարդաս ու բարբառես,
Գիտցի՛ր որ, միշտ Հայ ես, տղա՛ս:
Թող էլ քաշես դէմքիդ վրայ
Կամ քրքջալից խնդաս, ցնծաս՝
Եթէ մի ձեռք դէմքդ բանայ,
—Սեւ աչերդ քեզ պատուհաս —
Թաւշոտ, թախծոտ այդ զոյգ աչեր
Կը մատնեն թէ՛ դու Հայ ես դեռ:
Հապա քիթդ, այդ քիթդ սար,
Դու մի դեսպա՛ն, քիթդ ղավաղ,
Քեզ առաջնորդ, քեզ դեկավար,
Մեր լեռների դու քաջ յովազ,
Հօտին պաշտպան, որբին պաշտպան
Դու վեհ գամփռ մի հին ցեղի:
Ինչո՞ւ մոռնալ ցեղդ հայկեան,
Ինչո՞ւ դառնալ նետ աղեղի
Անփառունակ, մի նշաւակ:
Օրհորդ, դո՛ւ, երբ քեզ մոռնաս,
Փոշի ցանես այդ լոյս դէմքիդ,
Ջաղացպանի կին էլ դառնաս,
Երբ քեզ թափ տաս, այդ թուխ կաշիդ
Կը վկայէ թէ դու Հայ ես՝
Պապիկկիդ պէս, մամիկկիդ պէս:
Ի՛նչ էլ անես, ո՛ւր էլ գնաս,
Թեկուզ տանջուես իմ քաջ տղա՛ս,
Ազգիդ սիրոյն, երկրիդ սիրոյն՝
Անունդ Մինաս, Հայ պիտի մնաս...

ՏՈՔԹ. Ց. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՔԷՐՔԻՒՔԻ (Իրաք) Հայոց եկեղեցին Ս. Աստուածածին այրած է Յունիս 25ի գիշերը: Քէրքիւքէն կը տեղեկացնեն «Ազդակ»ի թէ յոյս կայ որ Իրաքի բարեխնամ կառավարութեան օժանդակութեամբ եւ մեր ազգայիններու աշխատանքով եկեղեցին վերաշինուի, որու համար Յուլիս ութին հոգեւոր հովիւ ձեռնադրուեցաւ Պ. Լեւոն Առաքելեան վերակոչուելով Վարդան քհնյ.: Քէրքիւքի Թաղ. խորհուրդի ատենապետն է Տոքթ. Գ. Փափազեան, որ նաեւ պատասխանատու տնօրէնն է ազգ. դպրոցին: Վարժարանը հիմնուած է 1928ին եւ կը կոչուի «Խրիմեան»: Եկեղեցին որ դպրոցին կից էր շինուած էր 600 քառ. մեթր հողի մը վրայ: Քէրքիւքի հայ գաղութը բարեկեցիկ է: Բնակչութեան կարեւոր թիւ մը իբրեւ պաշտօնեայ կ՚աշխատի քարիւղի ընկերութեան մէջ:

ՀԱՅԵՐԷՆ երգեր կ՚երգէ օտար երգչուհի մը՝ Թամթիանա Զլաթարի, Չիլիի մայրաքաղաք Սանթիակոյի մէջ: Անցեալ տարի ալ երգած էր Պուէնոս Այրէսի Հայ կեդրոնին մէջ Կոմիտասէն, Մեհրապէն եւ Ճերահեանէն: Անթոֆակասթայի մէջ երգած է Կոմիտասի «Կաքաւիկը», Մեհրապի «Գնչուի երգը»:

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ձեռագիրները չեն վերադարձուիր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

1.— ՊԱՏՄՈՍ

Ջրերով շրջապատուած, համարեայ թէ անջուր էր նա: Ո՛չ մի գետ, ո՛չ մի վտակ չէր ոռոգում նրա շռայլ կանաչազարդութիւնը: Ինքը ծովը, իր խոնաւ եւ լի զոլորշիներով, մթնոլորտով, որպէս մի զովարար ջերմանոց, պահում էր նրան մըշտականաչ զուարթութեան մէջ: Նրա անհաւասար, կոնաձեւ մակերեւոյթի վրայ ամէն բոյս աճել, ամէն բոյս բազմացել էր՝ իր անզուսպ վայրենութեանը մէջ: Տեղ-տեղ քմահաճ թզենին իր մերկ արմատներով քարշ էր ընկած ժայռերի ծոպերից եւ իր լայն տերեւներով ծածկում էր ապառաժների կուրծքը: Տեղ-տեղ նըռնենին ժպտում էր իր վառ-ծիրանեգոյն ծաղիկներով: Տեղ-տեղ հսկայ կիպարիսը համբուրւում էր ամպերի հետ: Արեգակի ճառագայթները բոլորովին անզօր էին թափանցելու նրա սաղարթախիտ թանձրութեան մէջ, ուր պահպանւում էր խիստ ախորժելի, խիստ սրտապարար զովութիւն: Այնպէս էր թւում, որ այդ կղզու ստեղծման օրից՝ մարդկային բարբարոս ոտքը երբեք չէր շօշափել նրա ամայութիւնը: Այնտեղ չկային եւ անասուններ: Երբեմն սպիտակ ճագարը ոստոստելով յայտնւում էր իր զարանից, երկչոտ կերպով նայում էր իր շուրջը, եւ դարձեալ անյայտանում էր խիտ մացառների մէջ: Թռչուններն անգամ չէին համարձակւում չափել ծովի անհուն տարածութիւնը եւ մերձենալ նրա անհիւրընկալ ափերին: Միայն անբեռ ճնճղուկը, մի քանի տեսակ երգեցիկ ծտերի հետ, իրանց անհանգիստ ճիչ ու աղմուկով խռովում էին տիրող լռութիւնը:

Բայց կղզում բնակիչներ կային, թէեւ նրանց թիւը երկու հոգուց աւելի չէր:

Ահա՛, այնտեղ, ափի մօտ, մէկը նստած է աւազների վրայ եւ անթարթ աչքերով յառած է դէպի ջուրը: Նրա սուր աչքերը թափանցում են մինչեւ պարզ ու վճիտ յատակը: Այնտեղ դրած է մի կողով, ձկնորսների ծուղակի նման կազմուած մի կողով: Նա նայում է այդ կողովի վրայ: Քարերի բեկորներից մի բոլորակ պատնէշ է շինուած նրա շուրջը, որ ալիքները իրանց հետ չտանեն: Այդ բոլորակի մէջ լըճացել է ջուրը, որը ծովի հետ հաղորդակցութիւն ունի արհեստական նեղուցով:

Մի այլ երիտասարդ, առաջինից մի փոքր ինչ հեռու, նստած է նոյնպէս աւազների վրայ եւ ինչ որ մի բան է շինում: Նրա առջեւ ածած են ամուր կայծքարի մեծ եւ փոքր կտորտանք: Նրանցից մէկը բռնած ունի իր ձեռքում, երբեմն յեսում է, երբեմն յղկում է, մի այլ քարի կտորի վրայ քսելով: Իսկ երբեմն մատով փորձում է, թէ որքան սրուեցաւ նա: Նա նըմանում էր այն նախնական մարդիկներին, որ մի ժամանակ քարից իրանց համար զէնք էին պատրաստում: Բայց նրա պատրաստածը զէնք չէր, թէեւ տապարի ձեւ ունէր: Նա գործիք էր շինում, — եւ տաշելու գործիք: Երբ յոգնեցաւ, ձեռքը նեցուկ տուեց գլխին, նայում էր դէպի ծովի մոյգկապտագոյն տարածութիւնը:

Երկու երիտասարդներն եւս լուռ էին եւ հազիւ խօսում էին միմեանց հետ: Իւրաքանչիւրը զբաղուած էր իր գործով, իւրաքանչիւրը խորասուզուած էր իր խոկումների մէջ: Նրանց թերմաշ հագուստը, որ կրօնաւորի զգեստի ձեւն ունէր, բոլորովին կորցրել էր իր վայելչութիւնը: Պատառոտած ծուէնները, երեւի, ասեղի եւ թելի չքութեան պատճառով, կապած էին միմեանց հետ զանազան հանգոյցներով: Տեղ-տեղ ձկան սրածայր ոսկորը, քորոցի փոխարէն, կցում էր մի պատառը միւսի հետ: Իսկ այդ ողորմելի հագուստը, մի ժամանակ ունեցել էր իր վայելչութիւնը, ունեցել էր իր շքեղութիւնը: Այժմ նրանց քրքրուած պատառները, կարծես, լալով ասում լինէին միմեանց. «Եթէ մենք էլ ցած թափուենք, այլեւս ի՞նչ կը մնայ այդ խեղճերի վըրայ»...:

Այդ թշուառ հագուստի մէջ անգամ՝ դեռ փայլում էր երկու երիտասարդների յարգելիութիւնը: Գոհ էին նրանց խաղաղ դէմքերը, եւ բնական մխիթարութեամբ փայլում էին նրանց զուարթ աչքերը: Երեւում էր նրանք վաղուց հաշտուել էին իրանց աննախանձելի վիճակի հետ:

Հասակով շատ չէին տարբերւում միմեանցից. երկուսն էլ քսան եւ հինգ տարեկանից աւելի չէին լինի: Տարբերւում էին միայն կազմուածքով ու դէմքով: Մէկը որքան ամուր էր կազմուած, միւսը նոյնքան նրբակազմ էր եւ թոյլ: Մէկը որքան սեւուկ էր դէմքով, միւսը նոյնքան ճերմակ էր, եւ խարտեաշ գլխակները ծածանւում էին ուսերի վրայ: Առաջինի անունն էր Տիրանամ, որ կրճատեալ ձեւով կոչում էին Տիրէ, իսկ երկրորդինը՝ Ռոստոմ:

ՐԱՖՖԻ

կը յայտարարէն թէ «անվայել է նման դայթակղութիւններ ստեղծել երբ Ալժերիոյ կացութեան վերաբերեալ ծանրակշիռ խնդիրներ կը քննուին»։

Իսկ Նախարարաց խորհուրդը չորեքշաբթի օր լսեց վարչապետ Կի Մոլէի նոր առաջարկները «ժուժկալութեան քաղաքականութեան» մասին, ինչպէս նաեւ չորք մը նախարարներու զեկուցումները։ Պ. Կի Մոլէ յայտնեց թէ պաշտօնական կառավարական պաշտօնեաներէն 10 հազար հոգի պիտի արձակուին եւ 1957ին 400 միլիառի խնայողութիւն մը պիտի ըլլայ կարգ մը յատկացումներու ջնջումով։ Ալժերիոյ Նախարարը, Լաքոսթ որ ներկայ էր ժողովին նպաստաւոր գտաւ Ալժերիոյ մէջ ներկայ կացութիւնը եւ ձեռք ձգուած արդիւնքները։

× Երեսփոխան մը բողոքեց Թունուզի անթելէն խօսուած հակաֆրանսական քարոզութեան առթիւ։

ԿԻՊՐՈՍԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱ՞Յ

Անգլիոյ Լորտերու ժողովին մէջ, ընդդիմադիր աշխատաւորականները բողոքեցին կառավարութեան բռնած դիրքին հանդէպ, Կիպրոսի թնճուկին առթիւ։ Իր կողմէ Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսը կը պահանջէ որ աքսորավայրէն Կիպրոս վերադառնայ Մաքարիոս արքեպիսկոպոսը պայմանաւ որ այս վերջինը խոստանայ ահաբեկչութիւնը դադրեցնել որպէսզի բանակցութիւններ սկսին։ Սակայն դժուարութիւնը կիպրեւանգլիական հաւանական բանակցութեանց մէջ չի կայանար։ Թուրքեւյունական յարաբերութիւններն են որ կը բարդացնեն խնդիրը։ Կը հաստատուի հիմա այն կարծիքը թէ մարեշալ Թիթօ, որ Քորֆու կը գտնուի պիտի փորձէ լուծում մը գտնել Անգարա-Աթէնք վէճին մասին։ Իրազեկները Եուկոսլաւ վարիչին դիրքը «համակրական եւ նպաստաւոր» կը գտնեն Յոյներու դատին համար։

ՆԱԽԱՅԻՆ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Երէկ առաւօտ շատ կանուխ, թանձր մշուշին պատճառով, երկու մեծ նաւեր իրարու զարնուեցան ամերիկեան եզերքներու բացերը։ Իտալական «Անտրէա Տորիա» ճամբորդատարը (29·000 Թ·) եւ շուէտական «Սթոքհոլմ» շոգենաւը (12 հազար Թ·) չկրցան խուսափիլ աղէտէն։ Օգնութեան համար արկածին վայրը կը փութան ամերիկեան բազմաթիւ ցամաքապահ նաւեր, ինչպէս նաեւ ֆրանսական Իլ տը Ֆրանս նաւը որ կը ձգէր Ամերիկան ուղղուելով դէպի Եւրոպա։ Դեռ յայտնի չէ աղէտին տարողութիւնը, սակայն հասած լուրերուն համաձայն իտալական շոգենաւն է որ ամէնէն աւելի վնասուած է։ 1100 ճամբորդները չեն կրցած ազատարար մակոյկներով ձգել նաւը, որովհետեւ Անտրէա-Տորիան, կողքին վրայ պառկած, յարմարութիւններ չունէր այդ գործողութեան համար։ Կը սպասեն անձկութեամբ դուրսէն եկող ազատարար նաւերուն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ վճռաբեկ ատեանը մերժեց յոյն երեք ահաբեկիչներու խնդրանքը՝ նոր դատավարութեան մը համար։ Մահուան դատապարտուած են, անգլիացի տասնապետի մը ահաբեկման պատճառով։

ԱՆԳԼԻՈՅ գործադուլները դեռ կը շարունակուին առաւել կամ նուազ յաջողութեամբ։ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն Լոնտոնի Ֆորտ գործարաններէն 12·000 աշխատաւորներ ալ միացան շարժումին։ Իսկ ֆրանսական եւ իտալական երկաթուղիներու գործադուլը վերջ գտաւ առջի օր։

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հանրապետական կուսակցութեան վարիչներէն Սթէսըն, որուն դիրքը փոխ-նախագահ Նիքսոնի հանդէպ, ինչպէս գիտէք յուզում յառաջ բերաւ քաղաքական շրջանակներու մէջ, յայտարարեց թէ անոր ապագայ թեկնածութիւնը պիտի ընդունի, եթէ նախագահ Այզընհաուըր յստակ կերպով ճշդէ իր դիրքը եւ Նիքսոնը ուզէ իբրեւ փոխ նախագահ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 25).— Ձոյլ ոսկի՝ 478·000, նաբոլէոն 3440, զուից. 3270, անգլիական 4260, քսան տոլարնոց 17280, թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական 1105, տոլար 411, զուից. 98·75, պելժ. 8·05, լիր 0·63, փեզեթա 9·25։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի 59րդ տարեդարձի առթիւ

Շաւիլի անտառին մէջ, գերեզմանատան մօտ, կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· «Արղութեան» խումբի կողմէ։

Այս կիրակի օրը առաւօտէն երեկոյ։ Ժամը 3ին այցելութիւն Իշխան Արղութեանի շիրիմին, Շաւիլի գերեզմանատան մէջ։

Կը խօսի ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ բարձրախօս։

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գին։

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն գերեզմանի այցելութիւնը։

Կարելի է ուտելիքը միասին բերել։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Եօթնեղբայրեան կոմիտէի կողմէ։ Խանասորի Արշաւանքի տարեդարձը կը տօնուի, այս կիրակի ամբողջ օրը, Տը լա Կրիվօլէ տ'Իւրիաժի գեղեցիկ ծառաստաններուն տակ, 900 մեթր բարձրութեան վրայ բուն Սէն Մարթէն տ'Իւրիաժի վրայ։

Կը խօսի ընկ. ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայերէն եւ ֆրանսերէն երգացանկներ եւ բարձրախօս։

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։

Օթօքարները կը մեկնին առտուան ժամը 8·30ին Շըմէն տը լա Փլէն, 8·45ին, գպրոցի առջեւէն, 9·30ին Փլաս Վերտէօն, 9·45 անց Ալա Պարիէր տիւ Քուր Պէրիա։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ սանուհիներու։

Այս կիրակի առտուընէ մինչեւ իրիկուն։ Սէն Փէրէի Մայրապետներուն զովասուն անտառին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. Ա· ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Մ· ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն, բարձրախօս հայ երգացանկներով եւ գեղջկական պարեր։

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներով։

Ծանօթ.— Օթօքար առնել «Ալոմպրօժ» թերթի խմբագրատան առջեւէն եւ իջնել Սէն Փէրէ։

Անձրեւելու պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի օրուան։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՏՕՆ

Վասպուրականի Հայր· Միութեան Վիէնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերը կը տօնեն 1896ի առաջին հերոսամարտին 60ամեակը, Տէսինի մէջ, այս կիրակի։

Առտուն պիտի պատարագէ եւ քարոզէ առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ· Մանուկեան, Տէսինի եկեղեցին։ Նաեւ հոգեհանգիստ։

Կէսօրէն վերջ դաշտային հանդէս, հայրենակից Արշակ Աբրահամի տան դիմացի սրճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ։ Օրուան պատշաճ խմբերգ, արտասանութիւններ։ Խօսք կ'առնեն նաեւ Վիէնի եւ Տէսինի Հ· Յ· Դ· ներկայացուցիչները։

Բանախօս ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Հայրենակից Մեղրոյեանի բարձրախօսը պիտի թնդացնէ ազգային երգեր և հայրենիքի պարեր, «Մշօ Խա»։

Անձրեւի պարագային ապահովուած հաւաքատեղի։

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տէր Հայկազ վրդ· Պայրամեան, նախկին տեսուչ Երուսաղէմի Ս· Յարութեան տաճարին։

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պետրոս Մաճալեան, բնիկ Բաբերդի Պալախոռ գիւղէն։ Հօրը անունը Ռուբէն, մօրը՝ Զարուհի։ Պետրոս կորսուած է 1915ի տեղահանութեան ատեն։ Նախ տեսնուած է Քիւրտի լեռը, ապա իմացած են որ գիւղ վերադարձած է եւ կը գտնուէր Թուրքի մը մօտ։ Ռուսերուն գրաւումէն ետք հետքը կորսուած է։ Մայրը ողջ է։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել Պ· Թէմանեանի,

40, Rue Montagne Sainte-Geneviève
Paris (5e)

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ
Orcival — Château de Cordès (P. de D.)

Սկսած են Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները։

Օրական՝ 600 ֆրանք։

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ· 1–30։ Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ-երիտասարդուհիները։

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ։

ՎԱՅՐԸ.— Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով։ Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կան գեղեցիկ լիճեր։

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ· Արսէնի։

Արձանագրութեան համար դիմել ընկ. Եդ· Մավեանին, հեռ.

CEN 06-42

Ամէն օր ժամը 9–10 եւ 14–15։

Բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Ամառնային բացօթեայ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յուլիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս Պլանքարտ Կառի կից Կրան Բէնի զովասուն պարտէզին մէջ։

Օդի անյարմարութեան պարագային պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ պարտէզի սրահին մէջ։

Նուագախումբ Ռընէ Տանի։

Մուտք 400 ֆրանք։

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սեղանները՝ դիմելով Հ· Մ· Ը· Մ· անդամներուն մօտ։

Ծանօթ.— Կառ տը լ'Էսթէն առնել 68 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Կառ տը լա Պլանքարտ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր· Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Քաֆէ Լամարկի մօտ, զովասուն ծառաստաններուն մէջ։

Կը բանախօսէ Պ· ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին եւ Տարօնի աւանդական գեղջկական պարեր։

Առատ կերուխում։

Մուտքը ազատ է։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Ս· Պ· Պ· եկեղեցւոյն մէջ, այս կիրակի առաւօտ, հոգեհանգստեան Ս· պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի ազգ· բարերար ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆի յիշատակին, իր մահուան տարելիցին առթիւ։

Կը խնդրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու այս հանդիսութեան։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ· Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Սաթենիկ Կիւլեանէ երկու հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի Սիմոն Ճանիկօղեանի մահուան առթիւ։

× Նոյնպէս Պ· Կարպիս Տոողեանէ հինգ հազար ֆրանք Պրէվանի հայ հիւանդներուն նոյն առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ· Յ· Դ· Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20·30ին, Յոյներուն սրահը (5 ռիւ Պօնֆուա)։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Յ· Դ· Պուլվար Օտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէն ընկերական ժողովը, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր· Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պուլվառ տ'Աքէն, 7 Պար տիւ Կլօպի սրահին մէջ։ Օրակարգ.— Պատգամաւորներու ընտրութիւն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ՄՈՐԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած, Լիոնի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ։

Այս կիրակի Սէն Մորիսի զովասուն անտառին մէջ։

Գեղարուեստական բաժին եւ դաշտային խաղեր, ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, եւ զովացուցիչ ըմպելիներ։

Լիոնի օթոքարը կը մեկնի ժամը 9·30ին Փլաս Կիշառէն։ Անձրեւի պարագային հանդէսը կը կատարուի սրահի մը մէջ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վալպառել Լա Փոմի եւ Ս· Մարսէյլի Մշակութային Միութեան կողմէ, 29 Յուլիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Վալպառել, Պառ Վիտալի ծառաստան պարտէզին մէջ։

Տեղի կ'ունենան հայկական պար, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ պիտի ներկայացուի «Սամաթիացի Աբիկ Աղան»։

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ· Կ· Խաչի օդափոխութեան կայանի Բ· խումբին համար արձանագրուած փոքրիկներու ծնողներէն կը խնդրուի անմիջապէս իմացնել, եթէ կը հրաժարին իրենց փոքրերը ղրկելէ, որպէսզի կարելի ըլլայ անոնց տեղ ուրիշներ ղրկել։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դաշտահանդէս Էքս լէ Պէնի մէջ Օգոստոս 19ին, ժամը 9էն 21։ Հանդէսը կը սկսի առտուան պատարագով։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ· Բ· Ը· Մ· յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24։

3 Մարտ, 1957 Հ· Բ· Ը· Մ· Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե·ի մէջ, ժամը 16էն 24։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ՎԱՐՁՈՒ Է

Կահագործի աշխատանոց մը՝ մեքենաներով, գործիքներով, երկու սենեակներով եւ խոհանոցով։

Դիմել՝ Պ· Կ· Եսայեան, 21 Պուլվառ Արարատ, Սէն-Ժերոմ, Մարսէյլ (13)։

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան համար (նուէրներ մինչեւ Յունիս 24)։

Վերջին մաս

Պալեան Նուպար հինգ հազար ֆրանք, Պօյաճեան Ժիրայր հինգ հազար, Պալթաեան ընտանիք քսան հազար, Գազազեան Ագնիւ երկու հազար, Զօրայեան Կարապետ չորս հազար, Պէրպէրեան Սիմոն հինգ հազար, Կիւլեան Շաքէ հինգ հազար, Ավճեան Յարութիւն 300, Տէմիրճեան Օննիկ տասը հազար, Քէօսէեան Տիգրան հինգ հազար, Էմիրճանեան ընտանիք հինգ հազար, Փանոսեան ընտանիք քսան հազար, Գասպարեան Սարգիս տասը հազար, Գոչեան Խորէն տասը հազար, Պալեան հազար, Պետրոսեան Կարպիս տասը հազար, Արթինեան Խաչատուր հինգ հազար, Պօղոսեան Յարութիւն յիսուն հազար, Տէր Ալթունեան Անդրանիկ տասը հազար, Տէր Ալթունեան Արաքսի տասը հազար, Սալէեան Վահանիկ հինգ հազար, Նազարեան Նազար հինգ հազար, Նազարեան Դաւիթ հինգ հազար, Մինասեան Գալուստ հինգ հազար, Բըդըմալ 1000 ֆրանք, Խնդամեան 10·000 ֆրանք։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 28 ՅՈՒԼԻՍ

SAMEDI 28 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7640 — 32e ANNEE — խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3451

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԵՐՋԱՆԻԿ ԱՐԱԲԻԱ»

Աւանդական այս մակդիրը, որ դարերու հնութիւն ունի, այսօր աւելի քան երբեք կը յարմարի Մերձաւոր Արեւելքի այն հողամասերուն, ուր Արաբներ կը բնակին :

Համաշխարհային առաջին պատերազմէն առաւելապէս օգտուեցան այդ երկիրները :

Օսմանեան կայսրութեան աւերակներուն վրայ հիմնուեցան զանազան փոքր կամ մեծ արաբական պետութիւններ, որոնք աստիճանաբար դարձան ազատ ու անկախ :

Սէուտի Արաբիա (նախկին Հիճազը), Եէմէն, Իրաք, Յորդանան, Սուրիա եւ Լիբանան, Ալեքսանտրէթի ծոցէն մինչեւ Պարսից ծոց ու Կարմիր ծով կը կազմեն արաբախօս երկիրներու շղթայաւորում մը, առանց հաշուելու Քուվէյթն ու Պահրէյնը, որոնց վրայ անգլիական գերիշխանութիւնը կը տեւէ տակաւին :

Երջանիկ եղան այս երկիրները, ո՛չ միայն քաղաքական մարզին մէջ, — անկախութեան տիրանալով, այլ տնտեսական գետնի վրայ :

Առաջ Իրաքն էր միայն, որ փայլուն ապագայ կը խոստանար, իր ընդերքին մէջ պարփակելով սեւ հեղուկը, քաներորդ դարու ամէնէն յարգի ու թանկագին ապրանքը :

Սան Ռէմոյէն (1920 Փետրուար) մինչեւ Լօզանի դաշնագիրը (24 Յուլիս 1923) Չորս Մեծերու միջեւ սակարկութեան առարկայ դարձան Մուսուլի նաւթահորերը : Անգլիոյ արտաքին նախարար Լորտ Քըրզըն հոգեբանական նուրբ վայրկեանի մը Իսմէթ փաշային սպառնաց՝ Լօզանի խաղաղութեան ժողովին մէջ, անոր աչքին ցցելով 1915ի ջարդերը, Հայկական արիւնը :

Յաջորդ օրը խնդիրը կարգադրուած էր : Թուրք պատուիրակները Մուսուլի շրջանը զիջած էին Իրաքի, որուն հոգատարութիւնը ստանձնած էր Մեծն Բրիտանիա : Քարիւղը յաղթած էր հայկական արիւնին եւ թաղուած՝ Հայկական Դատը :

Երջանիկ եղան արաբական երկիրները, որոնց լերկ հողերուն տակէն հետզհետէ քարիւղի անսպառ պահեստներ մէջտեղ ելան :

Քարիւղ արտադրող երկիրները զուտ շահին կէսը կը ստանան շահագործող օտար ընկերութիւններէն եւ իրենց տարեկան եկամուտքը կը հաւասարակշռեն անոր շնորհիւ :

Իսկ այն երկիրները, որոնք նաւթահորեր չունին, կ՚օգտուին այն խողովակներէն, որոնք իրենց հողերուն վրայէն կ՚անցնին՝ յանգելու համար Միջերկրականի նաւահանգիստները :

Սուրիա եւ Լիբանան այս վերջին դասակարգին կը պատկանին : Քէրքիւքի քարիւղները Իրաքէն վերջ այս երկու երկիրներու հողամասէն անցնելով կը հասնին Պանիաս (Սուրիա) եւ Տրիպոլիս (Լիբանան) : Իսկ Սէուտի Արաբիոյ քարիւղները Թափլայնի հետ համաձայնութեամբ կը յանգին Սայտա (Սիտոն, Լիբանան) :

ՄԱԿի տեղեկագրին համաձայն, 1955-ին ամբողջ աշխարհի քարիւղի արտադրութիւնը եղած է 788 միլիոն թոն, որուն 162 միլիոնը հայթայթած են Միջին Արեւելքի երկիրները, որոնք կուգան Միացեալ Նահանգներէն անմիջապէս վերջ եւ խորհրդային միութենէն առաջ :

Ամէնէն շատ քարիւղ արտադրած է Քովէյթ (55 միլիոն թոն), Սէուտի Արաբիան՝ 47 միլիոն, Իրաքը՝ 34 միլիոն, Իրան՝ 16 միլիոն (1950ին արտադրած է 35 միլիոն) :

Միջին Արեւելքի հողերը ամբողջ աշխարհի մէջ քարիւղի ամէնէն հարուստ պահեստները կը պարունակեն, աւելի քան 31 միլիառ թոն : Վերջին երկու տարիներու ընթացքին նոր նաւթահանքեր երեւան հանուեցան Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի մէջ :

Միջազգային դրամատիրութիւնը թաթը դրած է հարստութեան այս անսահման աղբիւրներուն վրայ : Ներկայիս քարիւղի պահեստներուն երկու երրորդը կը պատկանի ամերիկեան ընկերութիւններու, հարիւրին 30ը բրիտանական եւ հոլանտական ընկերութեանց եւ հարիւրին 5ը միայն՝ Ֆրանսականներուն :

1955ին 135 միլիոն թոն քարիւղ արտածուած է Մերձաւոր Արեւելքէն (1954ին 117, իսկ 1953ին 104 միլիոն թոն եղած էր արտածումը) :

Քարիւղը դարձած է հասոյթի գլխաւոր աղբիւրը արաբական երկիրներուն : Տարեկան եկամուտ կը հաշուուի շուրջ մէկ միլիառ տոլար (350 - 400 միլիառ Ֆր.) :

Տարուէ տարի կ՚աւելնայ արտադրութիւնը, հետեւաբար եւ հասոյթը :

Երջանի՛կ Արաբիա :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՆԴ. ՆԱՍԸՐ ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՑ ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԳՐԱՒԵՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ԿԵԴՐՈՆԸ .— ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿՐՆԱՆ ԾԱԳԻԼ

Ֆարուք թագաւորի անկման չորրորդ տարեդարձին առթիւ ճառ մը խօսելով Եգիպտոսի նախագահը գնդ. Նասըր, հինգշաբթի օր Աղեքսանդրիոյ մէջ հաղորդեց կառավարութեան մէկ զգայացունց եւ ծանրակշիռ որոշումը : Սուէզի ջրանցքին ընկերութիւնը անմիջապէս պիտի ազգայնանայ, այս մասին հրատարակուած հրամանագիրը ի զօրու ըլլալով նոյն օրն իսկ : Նախագահը իր խօսքը ուղղեց հրապարակը հաւաքուած բազմահազար ժողովուրդի մը «որ խելայեղ ծափերով եւ բացագանչութիւններով» ընդունեց տրուած որոշումը, ինչպէս կը պատմեն ականատեսները : Գնդ. Նասըր, ինքն ալ «շատ լաւ տրամադրուած»՝ նոր օրէնքին իւրաքանչիւր յօդուածը կարդալէ ետք պահ մը կը լռէր, յետոյ «լայն խնդուքով մը կամ զոնդալից քրքիջով մը կը պատասխանէր ժողովուրդին խանդավառութեան եւ կարդացած թերթերը մէկ մէկ պատռտելէն կը նետէր բազմութեան» :

Ճառին ընթացքին Եգիպտոսի երիտասարդ ղեկավարը ճաղկեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան վարիչները, Ասուանի ամբարտակի շինութեան համար անոնց բռնած դիրքին առթիւ : Իր բաժինը ստացաւ Միջազգային Դրամատան տնօրէնն ալ : «Այլեւս ոչ ոքի օգնութեան պէտք ունի Եգիպտոսը, ոչ Լոնտոնի, ոչ Ուաշինկթընի, ոչ ալ Մոսկուայի, քանի որ Սուէզի ջրանցքին տարեկան հարիւր միլիոն տոլարի եկամուտը, զոր ցարդ Եգիպտոսէն կը գողցուէր, բաւական է Ասուանի ամբարտակին շինութեան համար» :

Ըստ նոր հրամանագրին տրամադրութեանց ջրանցքի ընկերութիւնը պիտի լուծուի, ստացուածքներն ու գոյքը պիտի բռնագրաւուին, սակայն անոնք որ Սուէզի արժեթուղթերէն ունին, պիտի ստանան փոխարժէքը ապագային : Պիտի վերածուի զուտ եգիպտական ընկերութեան մը, ուղղակի պետութեան ենթակայ :

Արդէն իսկ ձեռք առնուեցան շարք մը միջոցներ : Բազմաթիւ եգիպտացի նոր պաշտօնեաներ ղրկուեցան Իսմայիլիա եւ Գահիրէ վարչական զանազան ճիւղերու գլուխն անցնելու, թէեւ նախկին պաշտօնեաներէն շատեր ինչպէս նաեւ մասնագէտներն ու գործաւորները հրահանգ ստացան գործը շարունակելու : Ընկերութեան Գահիրէի կեդրոնը գրաւուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ, որ հսկողութեան տակ առաւ տնօրէնին բնակարանը ինչպէս նաեւ անոր երթեւեկը : Տեղացի պաշտօնեաներ գործի անցած են արդէն շարք մը գրասենեակներու մէջ :

Կը յիշեցնենք թէ Սուէզի ընկերութիւնը, թէեւ եգիպտական (որովհետեւ Եգիպտոս արձանագրուած), իր կեդրոնը հաստատած է Փարիզ. հիմնուած է միջազգային համաձայնութեանց ճամբով, եւ միջազգային կը նկատուի, մանաւանդ որովհետեւ արժեթուղթերուն մեծ մասը օտարներու ձեռքն է : Միայն Անգլիոյ ձեռքը՝ քառասուն առ հարիւրը : Ֆրանսան ալ կարեւոր մասնակցութիւն մը ունի եւ Սուէզի մէջ աշխատող մասնագէտները մեծ թիւով Ֆրանսացի են : Ընկերութիւնը ստացած էր շահագործման զիջումը 99 տարուան համար, մինչեւ 1969, եւ Եգիպտոս ըստ Կ. Պոլսոյ վաղեմի համաձայնագրին, պէտք չէ նկատէ ջրանցքը իբրեւ ցամաքային ջուր, այլ ուղղակի բաց ծով, թոյլատրելով այսպէս՝ նաւերու ազատ երթեւեկը :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐ ՅՈՒԶՈՒՄ

Մեծ յուզում յառաջ բերաւ գնդ. Նասըրի այս «հարուածը» դիւանագիտական շրջանակներու մէջ : Անակնկալի կը թուին եկած ըլլալ մանաւանդ արեւմտեան երկիրները : Կը սպասուէր որ Եգիպտոսի նախագահը դիմադարձէ Ուաշինկթընի կողմէ իր օժանդակութեան մերժումին, Ասուանի ամբարտակին շինութեան առթիւ, սակայն չէր նախատեսուեր նման ռումբ մը «որ բացարձակ բռնաբարումն է միջազգային իրաւունքներու, Հիթլէրի մը վայել», ինչպէս կը յայտարարեն Լոնտոնի լաւատեղեակ շրջանակները :

Վարչապետ Իտըն անմիջապէս գումարեց նախարարաց խորհուրդը, հրաւիրելով նաեւ նախ ծովային, ցամաքային եւ օդային սպայակոյտերու պետերը, յետոյ ֆրանսական դեսպանն եւ ամերիկեան գործավարն ալ : Դեռ որոշում մը չէ տրուած : Անգլիական մամուլը բուռն քննադատութիւններ կ՚ընէ «արեւելքի դիկտատոր»ին մասին եւ հարց կուտայ թէ «մեծամոլութենէ մը բխած եւ թեթեւօրէն տրուած որոշո՞ւմ մըն է թէ ջղայնութեան նոպայի մը արդիւնքը» : Միջազգային իրաւունքի փորձագէտներ վեր հանելով համաձայնութեանց բռնաբարման պարագան կը յայտնեն թէ Անգլիա ըստ 1954ի անգլեւեգիպտական դաշնագրին, իրաւունք ունի զինուորապէս վերագրաւելու Սուէզի շրջանը. նոյնը՝ եթէ պատերազմի մը վախը ի յայտ գայ : Եւ դեռ 99 տարուան համար միջազգային յանձնառութեանց պարագան՝ որ ուրիշ բարդութիւններ ալ կրնայ ծագեցնել :

× Ուաշինկթընի մէջ դեռ յստակ դիրք չեն բռնած : Իրազեկները կը յայտնեն թէ Նասըրի որոշումը ապացոյց մը եւս կուտայ, թէ Մոսկուա մերժած է իր օժանդակութիւնը Եգիպտոսի, Ասուանի խնդրին առթիւ :

× Նոյնքան յուզուած են Ֆրանսական շրջանակները : Օրէնքներու բռնաբարում, «որ զորդի հասարակ վաճառական մը իսկ պիտի չհամարձակէր ընել», «ձախողութենէ ձախողութիւն երթալէ ետք, ահա Նասըր կը ստեղծէ ծանրակշիռ կացութիւն մը երախայի թեթեւութեամբ ... անշուշտ նէթ միայն ջղայնութեան մէջ առնուած է իր որոշումը, եւ չունի իր ետեւ Մոսկուայէն խոստացուած քաղաքական օժանդակութիւն մը», «այս քայլով Եգիպտոսի նախագահը կրնայ վտանգել իր իսկ հիմնած վարչաձեւը, զոր կ՚ուզէ իբր թէ զօրացնել նման որոշումներով» սովորական խօսքերն են Ֆրանս. մամուլին : Լուռ են տակաւին համայնավարները : Իսկ արտաքին նախարարը, Փինօ, «նեղը մնացած մարդու որոշում» յորջորջեց

(Շար.ք կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՕՍԵԱՑ ԱՆՏԱՌ

Ուզեցի անձամբ տեսնել Նոր Սերունդի այս տարուան ճամբարը եւ Թիւթիւնճեան եղբայրները, միշտ բարեացակամ, գիշերանց կիսաշարժը քշեցին դէպի Օրսեվալ : Քառասունեւինգ - յիսուն վայրկեան Քլերմոն Ֆեռանէն :

Արշաւ՝ բարձունքէ բարձունք : Դէպի աջ՝ Փիւի տը Տոմը, իր մռայլ վեհութեամբ : Դալարիք եւ անտառ՝ ամբողջ ճամբուն վրայ :

Ժամը 10ին մեր առջեւ կը բացուէր պատմական դղեակին դարպասը : Եւ ահաւասիկ շատրուան մը եւ երկու բերդանման շէնքեր :

Մէկուն մէջ՝ լոյսեր : Միւսը, որ յատկացուած է Նոր Սերունդին, տակաւին անտէր :

Դարաւոր պատմութիւն մը կը ներկայացնեն երկու շէնքերը, մնացորդներ՝ ԺԲ. դարէն :

Մինչ պտոյտ մը կը կատարէինք շէնքերուն բոլորտիքը, երգի եւ աղօթքի ձայներ լսեցինք առաջին շէնքին մատուռէն :

Ներս մտնելով, տեսանք խումբ մը պատանիներ եւ երիտասարդներ, որոնք ջերմեռանդօրէն կ՚աղօթէին :

Փարիզէն եկած ֆրանսացի աբբեր (սկաուտ) էին, որոնք պարտք սեպեր են ուխտի գալ այս պատմական դղեակը :

Մատուռին մէջ՝ մարմարեայ դամբարան մը, որուն վրայ կը հսկեն Մարիամ Աստուածածինը՝ երկու հրեշտակներով :

Անշուշտ չէք սպասեր որ դղեակին պատմութիւնն ալ ամփոփեմ, գիշերային այցելութեան մը առթիւ :

Թող Նոր Սերունդին զրոյց - բրոցները գան եւ իրենք նկարագրեն :

Իմ վրայ ամէնէն աւելի տպաւորութիւն գործեց հաստատութեան դիրքը, 860 մեթր բարձրութեամբ : Տեսակ մը Սօսեաց Անտառ, որ աւելի խորհրդաւոր կը դառնայ շրջակայ լեռներով :

Նարդունին կրնար այստեղ փոխադրել իր աշխարհական վանքը, բանակցելով «Օվերնիացի Արսէն»ի հետ :

Ամէն պարագայի մէջ, բախտաւոր են մեր տղաքն ու աղջիկները :

Անցեալ տարի ջուրի նեղութիւն կրած էին, այս շրջանին ուրիշ մէկ սարահարթին վրայ :

Այս տարի այդ հոգը պիտի չունենան, ինչպէս հաւաստեցին իրազեկներ :

Մէկ ամիս բնակելով այս լեռնադաշտին վրայ, Նոր Սերունդի անդամներն ու անդամուհիները ոչ միայն պիտի կազդուրուին, այլ եւ գաղափար մը կազմած պիտի ըլլան մեր հեռաւոր հայրենիքին աշխարհագրութեան մասին :

Մենք դղեակներ չունէինք հայրենի լեռներուն մէջ, բայց ունէինք շատ աւելի պատկառելի վանքեր, թառած՝ ամենի բարձունքներու վրայ :

Եւ ի՛նչ պերճիմաստ անուններով, — Բարձրահայեաց, Քաղցրահայեաց, Իննկեան ...

Դղեակներն ու վանքերը այլեւս բան չեն խօսիր երիտասարդութեան սրտին :

Բայց անտառը, լեռները, հովիտներն ու վտակները հայրենիքի խորհուրդը կը ներկայացնեն, առանց ազգի խտրութեան :

Բարի վայելում, տղա՛ք :

ՎԱՀԷ

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան խմբագրականին մէջ («Հայկեան Ճակատագիր»), տպագրական սխալով մը, երկու անգամ դեր — տեղ բէնը շարուած էր «տէր-տնօրէն» :

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

●

ԽՄԲ.— Այս թիւով կուտանք վերջին երկու մասերը, մին Հ. Յ. Դաշնակցութեան, միւսը Համազգայինի ներկայացուցիչներուն կողմէ.—

Այսօր, դարձեալ սուգի մէջ է աշխարհացրիւ հայ ժողովուրդը, մանաւանդ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքը։

Այս անգամ սակայն շատ մեծ է մեր բոլորին սուգը։ Կ'ուզեմ, վստահ եմ որ բոլոր կազմակերպութիւնները որ հոս են եւ բոլոր անհատ Հայերը, իրենցը կը նկատեն այս սուգը։ Մեծագոյն սգակիրը, սակայն, մենք ենք, այս կազմակերպութիւնը, որուն ամենախորունկ վշտի եւ ամենախոր մեծարանքի խօսքը բերելու տխուր պարտականութիւնը ինծի վիճակուած է այսօր։

Այդ մեծ սուգը յաւէտ ողբացեալ Վահան Նաւասարդեանի մահուան սուգն է, եւ այդ մեծագոյն սգակիրը Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը։

Այս սուգը կազմակերպութեան մը տխուր մենաշնորհը նկատելու միտք չունիմ։ Այդպիսի մտածում մը որքան մեղաւոր նոյնքան անարդար պիտի ըլլար, թէ մեծանուն ողբացեալին հանդէպ եւ թէ անոր գաղափարական ընտանիքին Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Այդ պիտի նշանակէր անջատել հարազատ մէկ մասնիկը ամբողջէն, որ հայ ժողովուրդն է։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ծնած հայ ժողովուրդի ծոցէն, ի մի բերած է այդ ժողովուրդին զոհաբերութեան ամէնէն պատրաստակամ զաւակները, որպէսզի անոնք մեծագոյն անձնազոհութեամբ նուիրուին սուրբ գործին։ Ան խումբի մը, կուռ, խտացած շարքերով, կարգապահ բանակի մը վերածած է այդ հաւաքական ուժը, առաւելագոյն արդիւնաւորութեամբ ծառայեցնելու համար մեր աննման ժողովուրդին հարազատ իտէալներուն, անոր ազատութեան, անոր մեծութեան, անոր երջանկութեան։

Արտասանեցի բանակ բառը։ Կը խորհիմ թէ պատկերը ճիշդ է։

Հայոց պատմութիւնը, որովհետեւ, հազարամեակներէ ի վեր արիւնոտ մղուող դիւցազնական կռիւ մըն է, հերոսական ճակատամարտներու շարք մը, երբ յաճախ քանի մը բանակներ գոյութիւն ունեցած են, երբեմն կողք կողքի, երբեմն իրարմէ անջատ։ Այսպէս մեր թագաւորական շրջաններէն մինչեւ նախարարական եւ իշխանապետական շրջանները, մինչեւ մեր նորագոյն ժամանակները՝ ազատագրական յեղափոխական շրջանը։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այդ բանակներուն հզօրագոյնը, հայ ժողովուրդէն ծընած, հայ ժողովուրդի արդար իրաւունքներուն պաշտպանութեան նուիրուած։

Այդ բանակը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կռուեցաւ զէն ի ձեռին մեր լեռներուն վրայ իր աննման հայդուկներով, իր աննման ֆետայիներով, իր դիւցազնատիպ հերոսներով, որոնք մեր նորագոյն պատմութեան փառքը կը կազմեն։

Անդրանիկներ, Սերոբ փաշաներ, Գէորգ Չաւուշներ, Նիկոլ Դումաններ, Արամ փաշաներ եւ Դրոներ։

Նոյն ուժը կռուեցաւ նաեւ Արարատեան դաշտին վրայ իբրեւ իրական բանակ, Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Պաշապարանի ահեղ ճակատամարտները մղելով։

Այդ ազնուական Հայերու խմբակցութիւնը, իր ծննդեան օրէն սկսած կռուեցաւ նաեւ բոլոր տեսակի զէնքերով՝ խօսք, գրիչ, գաղափար, միտք։ Ինչպէս զէնքի, նոյնպէս եւ մտքի մեր նորագոյն պատմութեան մեծագոյն դէմքերը երեւցան այս բանակի շարքերէն։

Քրիստափորներ, Զաւարեաններ, Ռոստոմներ, Ակնունիներ, Վրամեաններ, Վարուժաններ, Սիամանթօներ, Ահարոնեաններ, Վարանդեաններ, Աղբալեաններ ու Լեւոն Շանթեր։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը նպաստեց որպէսզի անոնցմէ իւրաքանչիւրը իր կարողութիւններուն առաւելագոյնը ի յայտ բերէ եւ այդ առաւելագոյնը ի սպաս դնէ միմիայն ի շահ հայ ժողովուրդին։

Այս ձեւով, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մեծ դպրոց մը եղաւ, ուր կերտուեցաւ հայ նկարագիրը։ Իր քուրային մէջ կաղապարուեցան, ձուլուեցան, կերտուեցան հերոսներ, դիւցազներ, մտքի ու գրչի տիտաններ։

Այդ հզօր հայկական բանակը այսօր ալ պատնէշին վրան է, տարբեր դիրքերու մէջ տարբեր տեսակի կռուի բռնուած, բայց միշտ նոյն նպատակին համար։ Հայ ժողովուրդին գերագոյն շահերուն պաշտպանութեանը համար։

Անկէ չորս ամիս առաջ, ողբերգական զուգադիպութեամբ մը, 8 Մարտին, այդ բանակը կորսնցուց իրական զօրավար մը։ Աննման Դրաստամատ Կանայեանը, Քաջն Դրօ։

Տակաւին այս ահաւոր կորուստին պատճառած սարսուռէն չազատուած, կայծակի արագութեամբ իջաւ մեր բոլորին գլխուն, անդուգական եւ անփոխարինելի մեր մեծ ընկերոջ Վահան Նաւասարդեանի մահուան գոյժը չանթահարեց մեզ։

Այս անգամ մեր բանակը կը կորսնցնէր յանձին Վահան Նաւասարդեանի, ուրիշ տեսակի զօրավար մը, ուժ մը, ղեկավար մը, այդ բանակի ոգեւորիչը կազմող բարոյական ու մտաւոր աննման եւ շատ մեծ ուժ մը, բառին բուն առումով տիտական մեծ դէմք մը։

Մեր կազմակերպութեան մէկը միւսէն թանկագին երկու պետերն է որ կը կորսնցնէինք այս չորս ամսուան ընթացքին։

Բայց ես ըսի թէ մենք կը նմանինք բանակի մը։

Ամէնէն մեծ կորուստներուն դիմաց կը ներկայանանք զինուորներու արիութեամբ։ Այդ անձնազոհ, գաղափարական, անվեհեր բանակին բոլոր զինուորները, ենթասպաները ու սպաները զինուորական պատուի կեցած են ահա վշտահար, արցունքը իրենց աչքերուն, բայց երբեք յուսահատ, երբեք տկարացած, երկիւղածութեամբ կը խոնարհին իրենց մեծ առաջնորդներուն առջեւ։

Ապա իրենց գլուխը հպարտօրէն վեր կ'առնեն ինչպէս վայել է մարդոց, ու հաղորդուած անոնց ժառանգ ձգած մեծ միտքերով, գաղափարական ազնիւ ու այլեւս անմահ շունչով աւելի քան երբեք պատրաստ հետեւելու նոյն պատուոյ ճամբուն, շարունակելու սրբազան կռիւը մինչեւ վերջնական յաղթանակ։

Ամբողջական հայութեան տիրացումը իր ամբողջական սուրբ հողերուն։

ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

***

Յանուն Մարսէյլի Համազգայինի վարչութեան եւ բոլոր անդամ - անդամուհիներուն՝ կուգամ իմ ամէնէն խորազգած վշտակցութիւնս բերել մեր մեծանուն հիմնադրին՝ Վ. Նաւասարդեանի անմոռանալի յիշատակին։ Մեծ Հայ մըն էր, որ չիջեցաւ։ Բացառիկ եւ բազմակողմանի կարողութիւններով եւ առաքինութիւններով օժտուած, միեւնոյն ատեն անխոնջ աշխատող մը, կեանքին գնով նուիրուած՝ իր պատկանած ժողովուրդին զարգացման ու անոր փայլուն ապագային։ Բառին իսկական իմաստովը մեծ։

Իր մեծագոյն արժանիքներէն գլխաւորը պէտք է նկատել հիմնադրութիւնը Համազգային Մշակութային Ընկերութեան եւ անոր ճեմարանին, որ ամէնէն դրական եւ ամէնէն օգտակար գործն է մեր սփիւռքի կեանքին։

Վահան Նաւասարդեան ներշնչողը եւ գլխաւոր քանի մը հիմնադիրներէն մէկն էր այդ մեծ կազմակերպութեան։

Յարգանք մեծ Հայուն, յարգանք մեծ մտաւորականին, մեծ եւ անխոնջ աշխատող հայ գործիչին։ Ու փառք, փառք մանաւանդ, հայ մշակոյթին ծառայելու կոչուած Համազգային Մշակ. Ընկերութեան, պայծառատես, հեռատես, քաջ ու ազնուական հիմնադրին, յաւէտ ողբացեալ՝ Վահան Նաւասարդեանին։

ԱՐԱՄ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԱՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻՆ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

●

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ուրեմն «ում»ը իբրեւ մասնիկ՝ խոնարհման ձեւէն զատ գործածութեան երեք պարագայ ունի։

Ա.— «Մէջ» իմաստը կուտայ բառին՝ երբ կ'ըսեն. պարտեզում, սենեակում, փոխանակ ըսելու պարտէզին մէջ, սենեակին մէջ։ Այս իմաստով արդարեւ գրաբարի մէջ «ում»ի գործածութիւնը ունինք։

Բ.— Ժամանակ ցոյց կուտայ, երբ կ'ըսեն՝ սկզբում, քսաներորդ դարում են.։

Գ.— Իբրեւ մասնիկ բայերը վերացական գոյականի կը փոխէ։ Այսպէս բաժանել՝ բաժանում, գրաւել, գրաւում, թափառիլ, թափառում, հանել, հանում, եւայլն։

Արեւմտահայերէնին մէջ միայն այս վերջին գործածութեան ձեւն է որ ընդունուած է եւ կը կիրարկուի։

«Իս» մասնիկը կը տրուի բայերու աներեւոյթին վերջը եւ կուտայ ժամանակի գաղափարը, ուտելիս = ուտելու ատեն, աշխատելիս՝ աշխատելու ժամանակ։

«Ից»ը եւ «ուց»ը մասնիկ չեն, գրաբարէն եկած են արեւելահայերէնին մէջ եւ կը կիրառուի իբրեւ բացառական հոլովի ձեւ։ «Ից»ը գոյականները հոլովելու ժամանակ կը գործածուի, իսկ «ուց»ը բայերու աներեւոյթը հոլովելու ժամանակ։ Այսպէս՝ տնից հեռանալիս, տնէն հեռանալու ատեն, ծառից կախուած, ծառէն կախուած են., ուտելուց ձանձրացայ՝ ուտելէն ձանձրացայ, աշխատելուց յոգնեցայ, աշխատելէն յոգնեցայ։

Ինչպէս վերը յիշեցի «ում»ը ունի չորրորդ գործածութեան պարագայ մը, այլապէս բացառական եւ օտարամուտ, որ սոյն յօդուածիս նիւթը կազմելու առիթ կը ստեղծէ։

Կրկնութիւնը աւելորդ չեմ համարիր, ըսելու համար թէ այս պարագային «ում»ը մասնիկ մը չէ, երբ «է» էական բային օժանդակութեամբ բայերը խոնարհելու ատեն կը գործածուի։ Այսինքն՝ բառին իմաստը փոխելու յատկացուած յետադաս մասնիկ մը չէ, այլ գործողութեան մը եղանակը եւ ժամանակը փոխող ձեւ մըն է, օտարէ՝ թուրքերէնէ առնուած։

Բառերը չեմ ուզեր ծամծմել, ինչ որ մտածեցի տարիներով, այսօր կը յանդգնիմ հրապարակելու։ Դատն իրողութիւն մը կայ վարկածս հաստատող, բայց ուրիշներէ վրիպած։ «Ըմ» կամ «ում» թրքական միեւնոյն կաղապարին թափծոյ ապրանքներն են։

Սէվէրըմ, սէվէրում, սէվիօրում = սիրում եմ։ Չալըշըրըմ, չալըշըրում, չալըշիօրում = աշխատում եմ։ Եազարըմ, եազարում, եազիօրում = գրում եմ։

Ով որ թուրքերէն գիտէ, դիւրաւ պիտի համոզուի այս դատին ճշմարտութեան։

Նոյնն է նաեւ անցեալ անկատարի ձեւը։

Կան նաեւ անցեալ կատարեալի եւ անցեալ ընդունելութեան ձեւեր, որոնք բացարձակապէս թրքական նոյն կաղապարէն դուրս ելած են։

Անցեալ կատարեալի ձեւը ընդհանրապէս կը հանդիպինք դպրոց չտեսած Հայերու մօտ։

Կերամ, խմամ, գնամ, պառկամ, քնամ։ կերայ, խմեցի, գնացի, պառկեցայ, քընացայ։

Հոս նոյնպէս՝ թուրքերէնի անցեալ կատարեալի առաջին դէմքի ձեւն է որ՝ «մ» հնչումով կ'երեւայ էտիմ, իշտիմ, կիթտըմ, եաթտըմ, ույուտըմ։

Գալով անցեալ ընդունելութեան ձեւին՝ «Վէրք Հայաստանի»ին մէջ բազմաթիւ են անոր թրքական օրինակները։ Յիշեմ քանի մը հատ, որպէսզի ընթերցողը համոզուի եւ կազմէ իր գաղափարը։

«Էհ՝ ժամ չի դառաւ մեր գլխին, մէկ իշի հարսանիք դառաւ, տո՛» սկսեց տանուտէր Օհաննէսի մեծ տղան Աղասին բերանը բաց անել ու ինքն իրան թոնթորալ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐԸ

●

Բ.

Նա նկարները չճանաչեց։

Յովնանը լուռ լսում էր։ Նադոհէր, որդրիհը չճանաչեց իրենց, չնայած նման էին այնքա՛ն, այնքա՛ն պարզ էր նկարը։ «Ի՞նչ կ'ասի վանահայրը, մտածում էր նա, գուցէ չյիշի՞, կամ գուցէ՝ անուշադրութեան պատճառով վրիպի գլխի ընկնելուց։ Իսկ եթէ իմանա՞յ...»։

Ներս մտան։

— Բարի լոյս, սրբազան։

— Աստծու ողջոյնը ձեզ, զաւակներս։ Գի՞րք էք բերել։ Նա վերցրեց աւետարանն ու սկսեց թերթել։

Գեղեցիկ էին խորանները, կարծես բնութիւնն էր իր ամենահնարք խաղերը դաջել մաքուր մագաղաթների վրայ, կարծես հազարագոյն աշունն էր իր ներկերը հրաշքով թափել այդտեղ, երանգախառն ծխածանների ներքոյ։ Միրամարդները նազանքով թեքուել էին թերթերի անկիւններում, ինձը յօշոտում էր իր ուլը... բայց ամէնից նուրբ, գողտրիկ էին Աստուածամօր պատկերն ու Մաթէոս Աւետարանիչը, որոնց դէմքերի վրայ արեան ու արեւի կենդանի խաղն էր շնչաւորուել...։

Վանահայրը թերթեց ողջ ձեռագիրը, նորից շուռ տուեց ու հայեացքով կանգ առաւ նկարների վրայ։ Յետոյ էլի շրջեց, նորից բացեց նկարները։ Մռայլուեց նրա առանց այն էլ մռայլ դէմքը։ Սեւ ու խիտ յօնքերն իջան, աչքերը ծածկեցին։ Յովնանը գաղտնի վախ էր զգում, սիրտը թպրտում էր կրծքի տակ ու ոչ մի կերպ չէր հնազանդւում։

— Յովնան, դիմեց նա ծաղկողին, ահա թէ ինչպիսին ես դու, ահա ինչպէս ես սուկել, ծաղկել։ Լաւ ես նկարել, բայց...։

Նա մի պահ վարանեց, կարծես նորից կշռելով իր մտքերը, — հարկ է լսել իմ խորհուրդը, վանք մտնել։ Աստուծոյ սուրբ տաճարի ծառան կը լցուի շնորհքով, եւ Տէրը քաղցր կը նայի նրան։

«Չիմացա՛ւ, չհասկացաւ ոչինչ», ուրախացած մտածում էր ծաղկողը եւ այլեւս չէր լսում վանահօրը, որը դեռ երկար ժամանակ խորհուրդներ էր տալիս վանական դառնալու համար։

Նա լռեց։ Յովնանը տարուել էր իր մտքերով։

— Խորհիր, որդիս, կրկին ասաց վանահայրը, Տէրը թող միտքը քո մաքրի, թոյլ տայ դառնալու իր ծառան խոնարհ։

— Կը մտածեմ, սրբազան, պատասխանեց Յովնանը եւ վանահօր աջը համբուրելով դուրս նետուեց։

Հովն անշշուկ կատակով խաղում էր նրա ճակատին փռուած սեւ մազերի հետ։ Նրա կողքով քայլում էր ծերունի գրիչը՝ յոգնաբեկ ու տանջուած։ Նայելով Արիստակէսին, Յովնանը լցւում էր բարութեամբ դէպի այդ կորամէջք ծերունին, ցանկանում էր մի քաղցր խօսքով շոյել նրան, բայց ոչինչ չէր գտնում ասելու։ Ի՞նչ ասէր, ի՞նչ կարող էր ասել այդ դժբախտ մարդուն։ Իրենը սէրն էր, որ նա չունէր, իրենը նկարներ էին։ Սիրտը ուռչում էր, սիրտն ուրիշ գոյներ էր երազում։ Եւ երբ կանգ առան գրիչի խցի առջեւ, լեզուն բացեց գաղտնիքը։

— Գնա, Արիստակէս, շիկնելով ասաց Յովնանը, իմ կողմից գնա, Անահիտին հարսնցու ուզիր ինձ համար...։

— Ինչե՛ր ես ասում, եա ընկրկեց ծերունին, իսկ վա՞նքը, վանք չե՞ս մտնելու։

— Չէ՛, չեմ կարող...։ Իմ ծաղիկները կը չորանան վանքի պարիսպների մէջ։ Նրանց արեւ է պէտք, լոյս ու արեւ, որ սնուեն, բայց բաց օդում՝ կեանք, կեանք ստանան ներկի երանգները։

Դ.

Ձմռան վերջին, անքնութիւնից յոգնած ծերունի Արիստակէսը վերցրեց իր մաշուած ու սեւացած աղօթագիրքը, վառեց ձէթի ճրագը, յիշատակութիւնների վերջում կրկին աւելացրեց մի քանի տող.

«Գոհ եմ քեզնից, Աստուած ամենաբարի. ծաղկող Յովնանը փեսայացաւ, Անահիտը հարսնացաւ ի Թուլին...»։

Իսկ աշնան գոյներով գի՞րքը...։

Ապրեց այդ անմահ ձեռագիրը՝ դարեր շարունակ, յաւիտենական կեանքի կնիքը ճակատին, երկու գողտրիկ ու կենդանի դէմքեր պահելով իր մէջ, որպէս յաւերժօրէն անիմանալի գաղտնիք։

(4րդ եւ վերջ) ՎԻԳԷՆ ԽԵՉՈՒՄԵԱՆ

քարկանալ, որ իր ձին թամքել, հավիր էր արել՝ որ էս օրը դուս գնա իր թայտաշ ողերքանց հետ իր քէֆն արամիշ անի։

Բայց տանուտէր Օհաննէսը՝ էփուած, փորձած մարդ ըլելով, միրուք ու մազեր հազար բանում սպիտակացրած, հազար չաթը – չխան կտրած՝ ծանր, ուսած կանգնել՝ գլխրին թամբահ էր անում, որ Թուրք պատահելիս տանի՝ մէկ տեղ դոնալ տա, չանը լաւ մտիկ անի, որ մարդի չէծի, ու ակրակրն էլ մէջլիսները քցած, քիչ քիչ երիշ արին, տուն գացին»։

Անցեալ ընդունելութեան այս ձեւի օրինակներու շարանը կարելի է երկարել, բայց այսքանն բաւական է գաղափար մը կազմելու, մանաւանդ անոնց քովն ի վեր՝ թրքաբանութեանսյնակխի ձեւեր կան որ, ընթերցողը կը փարհուրի, եթէ հեղինակը Աբովեանի պէս մեծ հայրենասէր մը եղած չըլլար։ Բայց ան ստիպուած էր ժողովուրդին հասկցած լեզուովը գրելու։

Քանի մը նմոյշներ իբրեւ լեզուական չքնաղութիւն։ «Նստում են՝ երկար զուռնալամա խօսում»։ «Ամէնը հօ ամէնը, խլլաhիմ մեր տէր Մարկոսը, որ առաւօտից մինչ իրիկուն փիլոն ուսին քցած»։ «Հէնց կնանոնց սպիտակ չարսաֆը տեսաւ թէ չէ, նոքարը ափալթափալ տուն ընկաւ»։

Աբովեան ինքն ալ կը գանգատի լեզուի այս խաթարման համար։ Իբրեւ թէ բաւական չըլլար, սկսած էին ռուսերէն բառեր ալ գործածել։

«Էս էլ հերթի ա, որ թուրքի լեզուն, որ իրանք Թուրքերը չեն գրում, միայն խօսում են, ու մեզանից ուքան բաւ են ու կոպիտ, բայց էլ էնքան ա նրանց լեզվի համն ընկել մեր ազգի բերանը, որ խաղ, հէքեաթ, առակ Թուրքերէն են ասում, իրանց լեզուն թողում, պատճա՞ռը, չունքի սովորութիւն ա ընկել։ Թուրքին անհաւատ են կանչում, լեզուն սիրում, զարմանալո՞ւ չի։ Ախր ո՞վ ա լսել, թէ ծծմօր կաթը մօր կաթիցը լաւ ըլի։

Էնքան խառը լեզվի հետ դու էլ որ քո փրոկլիվաթսան, օփիլյաթա էլա, փրոշնի ավլի։ Գլուխս քրուժիթսա էլաւ, խառնում եմ ախր գրանից ինչ համ դուս կգա։ Էլ աւետարան գիրք ժամասացութիւն ի՞նչ կը հասկնաս»։

Բարեբախտաբար Աբովեանէն յետոյ արեւելահայ գրագէտներ լեզուն գտեցին, կոկեցին, անցեալ կատարեալ եւ անցեալ ընդունելութեան ձեւերուն հետ բազմաթիւ թրքական բառեր եւ թրքաբանութիւններ նետեցին եւ տուին լեզուին ներկայ համեմատաբար հայկական դիմագծութիւնը։

Բայց դժբախտաբար պահեցին խոնարհելու ժամանակ թրքական «ում» ձեւը եւ անոր հետ, մանաւանդ քնարական լեզուին մէջ պաղն ու պաղջային, ջան ու ջիկեարին պէս հոտած ձուկի համ տուող բառեր։ Իսկ նոր սերունդի ներկայացուցիչները հայերէնին տեղ կը նախընտրեն երբեմ շուլալ, երբեմն քթիվեր գոյնգոյն

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Ծէնինի մասնաճիւղը հանդէս մը կազմակերպած է վաղը, կիրակի օր մը տալիլու եւ վերյիշելու համար հայրենիքի սովորութիւններն ու աւանդութիւնները։

Ի հարկէ Ծէնինի հայրենասէր հայութիւնը խուռներամ պիտի երթայ քաջալերելու Տարօնցիներուս ձեռնարկը։

Այս առթիւ հրապարակով կը հարցնեմ իմ սիրելի հայրենակիցներուս կամ վարչութեան անդամներուն։ — Ինչո՞ւ համար այս հանդէսը տեղի չունեցաւ կարմիր Վարդավառին (8 Յուլիս), որպէսզի ոգեկոչէին մեր բազմահազար նահատակներուն եւ հերոսներուն յիշատակը, վերյիշէինք Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետ ուխտավնացութիւններն եւ անոր յեղափոխական վանահայր Վարդան վարդապետը։

Այսպէսով թէ տարեցներու յիշողութիւնը կը թարմանար, արթնցնելով յեղափոխական եւ պատմական աւանդութիւնները, իսկ երիտասարդներն ալ կարգ մը բաներ կը սորվին։

Երկու տարիէ ի վեր, Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը հոգեհանգիստով մը կ'ոգեկոչէ մեր պաշտելի նահատակներուն յիշատակը։ Հոգեհանգիստներուն դէմ չեմ, սակայն հոգեհանգիստով կամ պահպանիչով ի՞նչ կը հասկնայ հոս ծնած Տարօնի նոր սերունդը։

Արժանի Վարդավառին առթիւ պէտք է յիշատակի հանդէսներ կազմակերպուին։ Օրուան բանախօսները պէտք է մանրամասն բացատրեն նոր սերունդին թէ ինչպէս բարբարոս ժողովուրդ մը 1915ին բնաջնջեց խաղաղասէր եւ շինարար հայ ժողովուրդը։

Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

դերձանով կարկտուած ռուսացած բառեր ու վերածել զանոնք հայերէնի։ Անոնք հայերէն չսորվելու իրենց ծուլութեան մէջ յամառելով ամէնէն մեծ նախատինքը իրենց զաւակներէն պիտի կրեն։

Ճշմարտութեան դէմ մեղանչած չեմ ըլլար, ոչ ալ իրողութիւն մը խոշորացոյցով դիտած ըլլալու յանցապարտութեան տակ ինկած, երբ ըսեմ թէ արդի արեւմտահայ լաւագոյն գրողները կարելի է հերթակալը սեպել սակեղալու իրենց պապերուն։

Ահաւասիկ, իմ կարծիքովս երկու բարբառներու գլխաւոր տարբերութիւնը, իրենց ընդհանուր գիծերուն մէջ եւ արեւելահայերէնին հաւանական ծագումը։

Լեզուական շովինիզմ չէ որ կ'ընեմ, այլ կ'ուզեմ հետաքրքրութիւնը արթնցնել բանասէրներուն, հարցը քննել աւելի ատարկայօրէն, նետելու համար լեզուական միութեան ցանկալի կամուրջը։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԲԱԲԵՐԴԵԱՆ
(Նախկին ուսուցիչ)

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍ.— «Արաքս» երգչախումբին առաջին դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ 15 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը Պէլ Մէօնների գեղատեսիլ եւ ծառախիտ դաշտին վրայ։ Ծառերուս շուրջ շարուած էին սեղաններ եւ նստարաններ, պարզուած էին նաեւ մեծ հովանոցներ անձրեւէն պաշտպանուելու համար։ Իսկ մէջտեղը շինուած էր տախտակէ ընդարձակ բեմ մը։ Այս բոլորը պատրաստել կազմակերպել ստանձնած էր Պ. Անտոնեանը միսմինակ։

Առաւօտէն սկսեալ կեանքը եռուզեռի մէջ էր։ Կերուխում, երգ ու պար։ Օթոքարերով եւ ինքնաշարժերով հայրենակիցները եկած էին Փոն տը Շէրիւէն, Լիոնէն, Ծէնինէն, Գրընոպլէն, Վիէնէն, Ռոմանէն, Սոնթէլիմարէն եւ այլ հայաշատ շրջաններէ։ Մեծագոյն մասը երկսեռ երիտասարդութիւն, ինչ որ բացառիկ բան էր Ֆրանսահայ կեանքին մէջ։ Բոլորն ալ զարդարուած երփներանգ ծաղիկներու կը նմանէին կանաչաւուն դաշտին վրայ։

Կատարեալ հայ ուխտագնացութեան տպաւորութիւն կը թողուր։ Պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ ժամը 3.30ին «Արաքս» երգչախումբին կողմէ «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ով։ Գեղեցիկ ներածականով մը բացման խօսքն ըսաւ երգչախումբի վարչութեան նախագահուհի տիկին Անտոնեան, որ միեւնոյն ժամանակ խումբը սիրան ու հոգին կը կազմէ։ Խօսք առաւ նաեւ Տէր Սահակ Պապիկեան, որ թելադրեց ներկաներուն որ զօրավիգ կանգնին Տիկ. Անտոնեանի եւ իրենց նիւթական ու բարոյական օժանդակութեամբ քաջալերեն Արաքս երգչախումբը եւ օգնեն անոր յարատեւութեան։ Խօսնակի պաշտօնը յանձնուեցաւ տողերս գրողին։ Տեղատարափ անձրեւին տակ խանդավառութիւն ստեղծելու համար, երգչախումբը եւ երիտասարդները պարեցին «Լուսին չկար» իրենց ստեղծագործական պարը։

Բարեբախտաբար անձրեւը շուտ դադրեցաւ։ Ցուլիսեան արեւը իր երեսը ցոյց տուաւ։ Այլեւս դաշտը տեղ չկար։ Աննախընթացելի բազմութիւն մը եկաւ լեցուց դաշտը, ինչ որ Վալանսահայ կեանքի մէջ բացառիկ դէպք մը կը կազմէ։

Մէջ ընդ մէջ եղան խմբերգներ, մեներգներ, արտասանութիւն, հայ ժող. պարեր։ Բոլորն ալ դոհացուցին՝ արժանանալով ծափերու։

Տիկին Անտոնեանի եւ Տիկին Օսէթ Միքայէլեանի առաջարկով կատարուեցաւ հանգանակութիւն մը ի նպաստ Ալժերիայի մեր կռուող վալանսցի զինուորներուն։ Հայրենակիցներու սրտաբուխ նուիրատուութեամբ 15 վայրկեանի մէջ գոյացաւ 40.000 ֆրանք։

Ժամը հինգին դաշտահանդէս այցելեց Վալանսի քաղաքապետը, Պ. Ք. Վէրնէ։ Երգչախումբը դիմաւորեց Ֆրանս. քայլերգով։

Գինեձօնի ժամանակ ի պատիւ հիւրին, խումբը երգեց Ֆրանսերէն «Կապոյտ երկինք» երգը։ Իր խնդրանքին ընդառաջ երթալով՝ երգուեցաւ նաեւ «Գարուն Երեւան»ը (Խաչատուրեանի)։

Տիկին Անտոնեան բարի գալուստ մաղթեց քաղաքապետին եւ ըսաւ — «Ընդառաջ երթալով հանրապետութեան նախագահին կոչին, «Արաքս» երգչախումբը կատարեց հանգանակութիւն մը։ Ահաւասիկ 40.000 ֆրանք, Վալանսի Հայութեան նուէրը։

Պ. Վէրնէ երախտագիտութեան եւ շնորհակալութեան խօսքեր ըսաւ, եւ աւելցուց թէ ինչպէս միշտ այս անգամ եւս այս ձեր խրախճանքին մէջ չէք մոռնար ձեր մասնակցութիւնը բերելու ֆրանս. հայրենիքին ու կառավարութեանը։ Դուք իսկապէս արժանի քաղաքացիներ էք։ Ներկայ էին «Տոֆինէ Լիպէռէ»ի թղթակիցներն ու լուսանկարիչները։

Պ. Քաղաքապետը բոլորին երջանիկ ժամանց բարեմաղթեց ու ծափերու տակ մեկնեցաւ հանդէսէն։

Տեղի ունեցաւ նաեւ վիճակահանութիւն։ Բոլոր մասնակցողներն ալ շահեցան անխտիր։ Եւ այսպէս դաշտահանդէսի խրախճանքը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ երեկոյ։

Բոլորն ալ գոհ սրտով մեկնեցան սպասելով գալ տարուան։ Նիւթականը եւ բարոյականը միահամայն գոհացուցիչ էր։

Իսկապէս որ անհատները հրաշք կը գործեն։ Ապրին տէր եւ տիկին Անտոնեանները, որոնց երկուքին ջանքերովը կազմակերպուեցաւ այս մեծ եւ չտեսնուած դաշտահանդէսը։ Մեր շնորհաւորանքները։

ԱՇՈՏ Ա.

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՈՍԿԻԻ ՏԵՆԴ ՈՒՆԻՆ...

Այս օրերուս, ոսկեխուզութեան տենդի մը մատնուած են Թուրքերը։ Խումբեր կազմած, ոսկի կը փնտռեն քարտէս ի ձեռին։ Հին թաղուորներու, մեծ ասպակապետներու պահած ոսկիները երեւան հանելու համար... վառած են իրենց երեւակայութիւնը։ Դրեր էինք թէ Թուրք պաշտօնեայ մը, Էրզինճանցի Ապտուլլահ Տիւրկէր, ձեռնարկած է Հայոց Տրդատ թագաւորին գանձերը երեւան հանելու։

Պոլսոյ «Թէրճիւման» թերթը կը գրէ թէ նոյն գանձախոյզ Թուրքը դեռ ուրիշ գանձերու տեղ ալ գիտէ։ Տեսէք թէ ինչե՛ր կը յայտարարէ «Թէրճիւման» թերթին ոսկեվառ երեւակայութեամբ մը.—

— «Եթէ 30էն 100 հազար ոսկիի մինչեւ դրամ մը անցնի ձեռքս կ'ըսէ, պիտի տիրանամ գանձի մը, որ շուտով միլիառներ ի յայտ պիտի բերէ։ Ցարդ անշարժ մնալուս պատճառը դրամ չունենալս է։ Եթէ ուեէ հայրենակից ծախքերը ստանձնէ, այս գանձերուն հարիւրին 90ը անոր պիտի տամ։ Դրախտին մէջ անշուշտ ինծի անկիւն մը կուտայ։

Ձեզի կ'ապահովցնեմ թէ Թուրքիա աշխարհի ամէնէն հարուստ երկիրը պիտի

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (106)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

1.— ՊԱՏՄՈՍ

Այդ վերջինն էր որ նստած էր ափի մօտ եւ նայում էր կղզու վրայ։ Նրա խաժ աչքերը տեսնում էին, թէ ինչ է կատարւում ջրի պարզ խորութեան մէջ։

— Ո՛րքան խորամանկ են դարձել այդ անիրաւները, ընդհատեց նա տիրող լռութիւնը։ Մօտենում են կղզուն եւ, կարծես հոտ են քաշում, պտտւում են նրա շուրջը, եւ դարձեալ հեռանում են։ Ախ, եթէ մի կտոր երկաթ լինէր, ես դըրանց համար մի կարթ կը շինէի...

Նրա խօսքը ձկների մասին էր։ Նա թողեց իր բռնած գիրքը. եկաւ, նստեց առաջինի մօտ, որուն կոչում էին Տիրէ։

— Բայց իմ գործը այսօր լաւ է գնում, պատասխանեց Տիրէն, եթէ այդ էլ վերջացնեմ, երկրորդ տապարը կը լինի... դեռ արեւ շատ կայ.— Նա նայեց դէպի երկինքը, աւելացնելով.— Քարը վատ է, շուտ է բթանում, մի օր բանեցնում ես, այլեւս ոչինչ չէ կտրում, պէտք է միշտ սրել... Նա սկսեց մատով փորձել տապարի սուր կողմը։

— Սիրելի, սիրելի Տիրէ, ասաց Ռոստոմը մի առանձին փափաքով. երբ որ բութ է լինում, այդ սատանի յոգնեցնում է նրան... Ախ, որքան աշխատում է նա... Այսօր առաւօտեան (դու դեռ քնած էիր, շնկատեցիր) տեսնում եմ՝ դուրս եկաւ իր քարանձաւից, ուշիկ քայլերով անցաւ մեր մօտով, որ չխանգարէ մեր քունը։ Յետոյ դիմեց դէպի աղբիւրը որ մի հրաշքով բխեցրեց երբ այդ կղզում խմելու ջուր չէինք գտնում։ Այնտեղ լուացուեցաւ եւ, ծունր դնելով աւազների վըրայ, սկսեց կատարել առաւօտեան աղօթքը։ Երբ վերջացրեց վերառեց տապարը, գնաց առատը բանելու։ Երկար ես լսում էի նրա տապարի ձայնը, որ հնչւում էր մեղմ սաղմոսերգութեան հետ։ Այլ եւս քնել չը կարողացայ։ Լոյսը բացուեցաւ, արեւը ծագեց, նա դեռ աշխատում էր։ Եւ մինչեւ այժմ, որ արեւը մտնելու մօտ է, նա դեռ աշխատում է... Չեմ կարողանում առանց արտասուքի նայել նրա վրայ, սիրելի Տիրէ, որքան մաշուել է, որքան ուժաթափ է եղել... Ինչո՞ւ է այդքան յոգնեցնում իրան...

— Շտապում է... շատ է շտապում... Գիտե՞ս, սիրելի Ռոստոմ, որքան ժամանակ է, որ մենք այստեղ բանտարկուած ենք.. Հիմա ի՞նչեր չեն պատահել մեր աշխարհում... Ո՞վ գիտէ, թէ ի՞նչ է անում Թագաւորը, ի՞նչ են անում նախարարները՝ եւ կամ այլ եւս ի՞նչ անկարգութիւններ է յարուցել Շապուհը... Իսկ մենք ոչինչ տեղեկութիւն չունենք։ Ցնչում ես. որպիսի խռովեալ դրութեան մէջ թողեցինք մեր երկիրը... Ուրեմն, ինչպէս կարող է համբերել նա։ Նրա սիրտը այնտեղ է — հայրենի աշխարհում։ Նրա անխռով ոգին ձգտում է մի րոպէում անցնել ովկիանոսի անհուն տարածութիւնը, գնալ հասնել սիրելի երկիրը եւ դարման տանել նրա վէրքերին...

— Ախ, ե՞րբ պիտի վերջանայ այդ նաւակը... ձայն տուեց Ռոստոմը եւ նրա գեղեցիկ դէմքը մռայլուեցաւ խորին թախծութեամբ։

— Կը վերջանայ, շուտով կը վերջանայ... պատասխանեց Տիրէն մի առանձին վստահութեամբ։ Առաջիկայ լուսինը մեզ այլեւս այստեղ չի տեսնի...

Վերջին խօսքերը բաւական քաջալերեցին Ռոստոմին եւ նա, ձեռքը մեկնելով դէպի ընկերը, խնդրեց.

— Տուր ինձ, փոքր ինչ օգնեմ քեզ։

— Դու վեր առ այդ միւս կտորը։

Նա վերառեց մի կտոր կայծքար, որ դեռ եւս հարթած չէր, սկսեց յղկել։

— Աշխատանքը նրան այնքան չէ յոգնեցնում — առաջ տարաւ Տիրէն։ Նա խիստ փոքր է քնում, համարեա ամենեւին չէ քնում։ Ես շատ անգամ նկատել եմ, գիշերը վեր է կենում, սկսում է լուռ, մտախոհ կերպով թափառել կղզու շուրջը։ Մի քանի տասնեակ անգամ պտոյտներ է գործում, յետոյ նստում է ծովի ափի մօտ, եւ անշարժ նայում է... Նայում է դէպի այն կողմը, ուր թողեց իւր կորցրած փառքը... Նայում է դէպի այն կողմը, ուր անտէր մնաց իւր հօտն ու եկեղեցին... Եւ երկար այնպէս նստած է մնում, մինչեւ արեւը ծագում է, եւ առաջին ճառագայթները յիշեցնում են նրան, թէ ժամանակ է կրկին սկսել աշխատանքը...

Ռոստոմի գեղեցիկ դէմքը կրկին մռայլուեցաւ։ Քարի կտորը ձեռքից ցած դնելով, եւ իւր տխուր աչքերը դարձնելով դէպի ընկերը, պատասխանեց.

— Անհանգիստ է... անհանգիստ է սրտով... անհանգիստ է հոգւով... Այդ դրութեան մէջ ի՞նչպէս կարելի է քնել։ Նա մեզ մօտ աշխատում է թաքցնել իւր վշտերը, որ մեզ եւս չը վշտացնէ։ Նա մեզ դեռ եւս այնքան թուլասիրտ է համարում, որ կարծում է, թէ չենք կարող ցաւակից լինել իրան։ Եւ այդ պատճառով իւր մխիթարութիւնը որոնում է լուռ սրտմաշութեան մէջ...

Նա ձեռքը տարաւ դէպի ճակատը, մի կողմ տարաւ մազերի խիտ հոսանքը, որ այդ րոպէում ծածկեցին նրա երեսը, եւ ապա շարունակեց.

ՐԱՖՖԻ

դարձնեմ : Ամերիկա մեզմէ պարտք պիտի ուզէ, միւս պետութիւնները մեր խօսքէն դուրս պիտի չկրնան ելլել : Երզնկան աշխարհի մեծագոյն քաղաքը պիտի դառնայ, երկնաքերձ շէնքերու մէջ Երզնկանցիները բարօր կեանք մը պիտի ապրին : Դրախտի պարտէզներուն մէջ անմոռանալի գեղեցկութիւնով Փիլմեր պիտի դարձուին :

Այս գանձերուն եւ դրախտին բացատրական քրոնիքները պարփակող գիրք մը կը գտնուի Եգիպտոսի մէջ : Քանի մը տարի առաջ Եգիպտոս գացի Խտիվ Իսմայիլ փաշայի պալատներուն մէջ աշխատած մօրեղբայրէս մնացած ժառանգին տիրանալու համար : Այնտեղ դիպուածաւ հանդիպեցայ շատ տարէց Հայու մը, որ երբ տեղեկացաւ թէ Երզնկանցի եմ, ինծի լայն տեղեկութիւն տուաւ : Բայց կեանքին վերջին օրերը կ'ապրէր այս մարդը : Մահուընէն առաջ հոս պէտք է բերել ձեռքի յատակագծերուն հետ : Այլապէս հարկ պիտի ըլլայ աւելի գրաւել :

Գիտցածներս միայն ասոնք չեն : Այնտեղերը գտնուող հարիւրաւոր միլիոններ արժող գանձերուն տեղերը գտայ :

1071ին Մալազկերտի մէջ Թուրք վեհապետ Ալփասլանի կողմէ գլխատուած Հայոց արքայ Թրայանի (?) գանձերուն տեղը, Անգարայի ճակատամարտի ընթացքին Թիմուրլէնկէ պարտուած Պայազիտի եւ Թիմուրլէնկի բանակին մէջ գտնուած 30 հազար Հայոց կողմէ Եըլտըրըմ Պէյազիտէն գողցուած գանձերուն տեղը, 1328ին պետական հարուածի մը հետեւանքով Հայոց հիմնել ուզած մեծ պետութեան գանձերուն տեղը գիտեմ : Ասկէ զատ Ակնայ մէջ Ուրարտուներու պատկանող պալատի մը փլատակներուն տակ 100 հազար եւ այս պալատան յարակից եկեղեցիին նկուղին մէջ եօթը միլիոն ոսկի կայ : Այս վայրին քարտէսը Երզնկանցի հոճայի մը քով կը գտնուի, խոստացաւ փոքր դրամով մը ինծի տալ զայն» :

գնդ. Նասըրի ռումբը :

Մինչ արեւմտեան շրջանակները կը պահանջեն միասնական որոշումով «դաս մը տալ Եգիպտոսի», եւ անմիջապէս, որով հետեւ վերջը ուշ կ'ըլլայ, գնդ. Նասըր կը յայտարարէ թէ «22 միլիոն Եգիպտացիներ մինչեւ իրենց արեան վերջին կաթիլը, պիտի պաշտպանեն հայրենիքին իրաւունքները» :

ՆՈՐԷՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑ

Ազգ. ժողովին ելմտական յանձնաժողովը յաջողեցաւ համաձայնութեան մը գալ երէկ առաւօտ ժամը չորսին, ելմըտական ծրագիրը շարք մը բարեփոխութիւններու ենթարկելէ ետք : Կառավարութիւնը ընդունեց տուրք եւ փոխառութիւն միասնաբար գործադրութեան դնելու միջին ճամբան, եւ Ալժիրիոյ պէտքերը օր առաջ ճարելու մտահոգութենէն մըղուած՝ դրաւ վստահութեան հարցը : Քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր, շաբաթ : Իրազեկները շատ հաւանական կը գտնեն որ Պ. Կի Մոլէ նորէն յաղթանակը տանի :

Ամէն պարագայի մէջ տուրքերու յաւելման, փոխառութեանց, եւ նիւթական աղբիւրներ ճարելու բարդ եւ խրթին խնդիրները լուծելու ձիգերուն ընդմէջէն ակնբախ է մեծամասնութեան փափաքը՝ տալու համար կառավարութեան նիւթական հնարաւորութիւններ : Ցատկանշական է Ազգ. ժողովի սախագահ Լը Թրոքերի նամակը Հանրապետութեան Խորհուրդի նախագահին . կը թելադրէ որ ծերակոյտը փութացնէ աշխատանքները :

Վստահութեան հարցը դրուելէն առաջ, ելմտական նախարարը ճառ մը խօսելով յայտարարած էր Ազգ. ժողովին մէջ թէ երբ «400.000 երիտասարդներ իրենց արիւնը հայրենիքին տրամադրութեան տակ դրած են Ալժերիոյ մէջ, պէտք է որ մենք ալ ընենք զոհողութիւններ : 500 միլիարի պահանջ մը կայ. եթէ երեք հարիւրը կարելի է ճարել փոխառութեամբ, մնացեալ երկու հարիւրը նոր տուրքեր միայն կնան ապահովել » :

*

ԹՈՒՆՈՒԶԻ խնդրագիրը ՄԱԿի մասկայմելու մասին, ապահովութեան խորհուրդին կողմէ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի 59րդ տարեդարձի առթիւ

Շաւիլի անտառին մէջ, գերեզմանատան մօտ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի կողմէ :

Այս կիրակի օրը առաւօտէն երեկոյ : Ժամը 3ին այցելութիւն Իշխան Արղութեանի շիրիմին, Շաւիլի գերեզմանատան մէջ :

Կը խօսի ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ բարձրախօս :

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գին :

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն գերեզմանի այցելութիւնը :

Կարելի է ուտելիքը միասին բերել :

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի կողմէ : Խանասորի Արշաւանքի տարեդարձը կը տօնուի, այս կիրակի ամբողջ օրը, Տը լա Կրիվօլէ տ'Իւրիաժի գեղեցիկ ծառաստաններուն տակ, 900 մեթր բարձրութեան վրայ րուլթ Սէն Մարթէն տ'Իւրիաժի վրայ :

Կը խօսի ընկ. ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայերէն եւ ֆրանսերէն երգապնակներ եւ բարձրախօս :

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով :

Օթօքարները կը մեկնին առտուան ժամը 8.30ին Շըմէն տը լա Փլէն, 8.45ին, դպրոցի առջեւէն, 9.30ին Փլաս Վ. Երտէօն, 9.45 անց Ալա Պարիէր տիւ Քուր Պէրիա :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ սանուհիներու :

Այս կիրակի առտուընէ մինչեւ իրիկուն : Սէն Փէրէի Մայրապետներուն զովասուն անտառին մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Մ. ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Երգ, նուագ, արտասանութիւն, բարձրախօս հայ երգապնակներով եւ գեղջկական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներով :

Ծանօթ. — Օթոքար առնել «Ալոմպրօժ» թերթի խմբագրատան առջեւէն եւ իջնել Սէն Փէրէ :

Անձրեւելու պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի օրուան :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՏՕՆ

Վասպուրականի Հայր. Միութեան Վիէնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերը կը տօնեն 1896ի առաջին հերոսամարտին 60ամեակը, Տէսինի մէջ, այս կիրակի :

Առտուն պիտի պատարագէ եւ քարոզէ առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան, Տէսինի եկեղեցին : Նաեւ հոգեհանգիստ :

Կէսօրէն վերջ դաշտային հանդէս, հայրենակից Արշակ Աբրահամի տան դիմացի սրճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ : Օրուան պատշաճ խմբերգ, արտասանութիւններ : Խօսք կ'առնեն նաեւ Վիէնի եւ Տէսինի Հ. Յ. Դ. ներկայացուցիչները :

Բանախօս ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Հայրենակից Մեղրոյեանի բարձրախօսը պիտի թնդացնէ ազգային երգեր և հայրենիքի պարեր, «Մշօ Խա» :

Անձրեւի պարագային ապահովուած հաւաքատեղի :

ԸՆԿՂՄԵՑԱՒ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԱՒԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք իտալական «Անտրէա Տորիա» շոգենաւը բախումի մը պատճառով պառկած էր կողքին վրայ : Գոյացած մեծ ճեղքերը անկարելի եղան թխել, եւ փառաւոր նաւը ընկղմեցաւ առջի օր : Բարեբախտաբար ճամբորդներն ու նաւաստիները ազատեցան (1340 հոգի. շնորհիւ դուրսէն եկած ազատարար մակոյկներու : Կան ութը մեռեալներ, եւ հարիւր վիրաւոր, ընդհանրապէս թեթեւ : Ֆրանս. Իլ տը Ֆրանսը ազատուածներուն կէսը փոխադրեց Նիւ Եորք : Այս նաւուն նաւապետը որ անմիջապէս հասկցած էր որ կորսուած է «Անտրէա Տորիա»ն եւ ծով իջեցուցած ազատարար 10ը մակոյկ, արժանացաւ շնորհաւորութեանց : Շուէտական Սթոքհոլմ շոգենաւը որ բախումի ընթացքին շատ չէր վնասուած հասաւ Նիւ Եորք, փոխադրելով աւելի 500 ազատուածներ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

Orcival — Château de Cordès (P. de D.)

Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները :

Օրական՝ 600 Փրանք :

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1–30 : Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ - երիտասարդուհիները :

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ :

ՎԱՅՐԸ. — Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով : Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կան գեղեցիկ լիճեր :

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի :

Արձանագրութեան համար դիմել ընկ. Եդ. Մավեանին, հեռ.

CEN 06-42

Ամէն օր ժամը 9–10 եւ 14–15 :

Բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Ամառնային բացօթեայ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յուլիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս Պլանքարտ Կառի կից Կրան Բէնի զովասուն պարտէզին մէջ :

Օդի անյարմարութեան պարագային պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ պարտէզի սրահին մէջ :

Նուագախումբ Ռընէ Տանի :

Մուտք 400 Փրանք :

Նախօրօք ապահովեցէք ձեր սեղանները՝ դիմելով Հ. Մ. Ը. Մ. անդամներուն մօտ :

Ծանօթ. — Կառ տը Լ'էսթէն առնել 68 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Կար տը լա Պլանքարտ :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Քաֆէ Լամարկի մօտ, զովասուն ծառաստաններուն մէջ :

Կը բանախօսէ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին եւ Տարօնի աւանդական գեղջկական պարեր :

Առատ կերուխում :

Մուտքը ազատ է :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՄԱՍԵԲ. ՎԵՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլի, Գապիւսէլի եւ Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղերու կողմէ :

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Պրք. Նաճարեաններու Սէնթ Անթուանի օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ :

Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան կողմէ զեկուցում պիտի տայ, Պ. Յովհ. Նախապետեան :

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին :

Դերասան Թրագօշ կը բեմադրէ «Ղարապաղի Մելիքները» :

Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տէր Հայկազէր վրդ. Պայրամեան, նախկին տեսուչ Երուսաղէմի Ս. Յարութիւն տաճարին :

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պետրոս Մաճալեան, բնիկ Բաբերդի Պալախոռ գիւղէն : Հօրը անունը Ռուբէն, մօրը՝ Զարուհի : Պետրոս կորսուած է 1915ի երբ տասը տարեկան էր : Նախ տեսնուած է Քիւրտի լեռը, ապա իմացած են որ գիւղ վերադարձած է եւ կը գտնուէր Թուրքի մը մօտ : Ռուսերուն գրաւումէն ետք հետքը կորսուած է : Մայրը ողջ է : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել Պ. Թէվանեանի,

40, Rue Montagne Sainte-Geneviève
Paris (5e)

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէէն ընկերական ժողովը, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պուլվառ տ'Աթէն, 7 Պար տիւ Կլօպի սրահին մէջ : Օրակարգ. — Պատգամաւորներու ընտրութիւն :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ՄՈՐԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած, Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ :

Այս կիրակի Սէն Մորիսի զովասուն անտառին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին եւ դաշտային խաղեր, ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, եւ զովացուցիչ ըմպելիներ :

Լիոնի օթոքարը կը մեկնի ժամը 9.30ին Փլաս Կիշառէն : Անձրեւի պարագային հանդէսը կը կատարուի սրահի մը մէջ :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վալպառել Լա Փոմի եւ Ս. Մարսէյլի Մշակութային Միութեան կողմէ, 29 Յուլիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Վալպառել, Պառ Վիտալի ծառապատ պարտէզին մէջ :

Տեղի կ'ունենան հայկական պար, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ պիտի ներկայացուի «Սամաթիացի Աբիկ Աղան» :

ԾԱԽՈՒԻ Է

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ երեսուն տարուան ժամացոյցի եւ ադամանդի վաճառատունը բոլոր ապրանքներով :

Խանութին ետին երեք սենեակ, իսկ վրան՝ երկու սենեակ եւ խոհանոց : Անձնական կառատուն բակին մէջ :

Դիմել ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ,

261, Fg. St. Martin, Paris (10).
Tél. : NORD 60-69.

(Խանութը գոց է կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը եւ ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ) :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ՏԱՍՆՕՐԵԱԿԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Յուլիս 31ին, երեկոյեան ժամը 20էն 21, կարճ ալիք 25 - 41 (Մոսկուայի ձայնասփիւռ) :

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, *rue de Trévise, Paris-9e*
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսյա 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 29 ՅՈՒԼԻՍ
DIMANCHE 29 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7641 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3452

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ազատատենչ հայ ժողովուրդը Սփիւռքի չորս ծագերուն մէջ հաւատարմօրէն եւ երկիւղածութեամբ ամէն տարի այս եղանակին կը տօնէ Խանասորի յիշատակը:

«Հայե՛ր, յիշէ՛ք նուիրական այս օրը» (Յուլիս 25, 1897):

Այսպէս երգեց երէց սերունդը: Այսպէս կ'երգենք մենք ալ այսօր, պանծացնելու համար մեր 250 հայդուկները, որոնք 59 տարի առաջ, իբրեւ կազմակերպուած վրիժառու բազուկ, գրոհ տուին Ջաղղաբար քիւրտ ցեղախումբի մը վրայ, իր որջին մէջ իսկ պատժելու համար զայն:

Արշաւախումբին մաս կը կազմէին ամէն դասակարգի պատկանող հայրենասէր երիտասարդներ, մտաւորական, բժիշկ, ուսանող, արհեստաւոր, երկրագործ, նոյնիսկ կրօնաւոր:

Անոնք եկած էին Կովկասէն, Թուրքիայէն ու Պարսկաստանէն, եղբայրացած նոյն նուիրական գաղափարին, «սուրբ գործ»ին համար: Յանուն հայ ժողովուրդի կեանքի, պատուի եւ ինչքի ապահովութեան: Յանուն հայրենիքի ազատութեան:

Երկու հրամանատարներ, «աջից Վարդանը, ձախից Իշխանը» (Արղութեան) կը ղեկավարէին արշաւանքը, իրենց կողքին ունենալով յայտնի հայդուկներու հետ նաեւ նորահաս երիտասարդներ, որոնք առաջին անգամ պիտի ճանչնային կրակի մկրտութիւնը:

Այգածագին՝ մեր հերոսները սկսան «Կարկուտ տեղալ» Խանասորի դաշտին վրայ, ահուսարսափի մատնելով Մազրիկ ցեղը որուն պետը Շարաֆ բէկ լեղապատառ փախուստ տուաւ առաջին իսկ համազարկին:

Ֆէտայիները ամբողջ օրը կռուեցան եօթը գերակշիռ քիւրտ ուժերու դէմ, որոնք շրջակայ գիւղերէն հաւարի հասած էին, քաշուեցան պարսկական հողը, ուսկից եկած էին, 19 նոր նահատակներ ձգելով ազատութեան ճանապարհին վրայ: Անոնց մէջ էր Ռոստոմի եղբայրը, անմահ Կարօն (Արիստակէս Զօրեան):

Արշաւանքը սարսափ ձգեց քիւրտ ցեղախումբերուն վրայ, որոնք հասկցան թէ այլեւս չեն կրնար անպատիժ կերպով յարձակիլ անզէն ու անպաշտպան մարդոց ու կիներու վրայ:

Ցնցուեցաւ նաեւ Սուլթան Համիտ, որ Համիտիէ զօրագունդերը կազմակերպած էր քիւրտ աւազակապետներու աջակցութեամբ եւ 1895–96 տարեան մէջ խեղդած՝ Թուրքիոյ բոլոր հայաշատ քաղաքները, մէջն ըլլալով իր մայրաքաղաքը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան այս ձեռնարկին արձագանգը հասաւ մինչեւ Եւրոպա: Ու Համիտի կաշառքներէն չօգտուող թերթերը նկարագրեցին Խանասորի արշաւանքը, յիշեցնելով հայկական նահանգներու բարենորոգումներուն համար տրուած միջազգային խոստումները:

Խանասորէն վերջ ունեցանք բազմաթիւ հերոսամարտներ եւ ճակատամարտներ, մինչեւ որ յաջողեցանք ստեղծել ազատ եւ անկախ Հայաստանը:

Խանասորը դարձած է սակայն խորհրդանշանը մեր բոլոր հերոսամարտներուն եւ դիւցազնական մարտնչումներուն:

«Հերոսներուն Օր»ն է անիկա: Մեր բոլոր անուանի եւ անանուն, անծանօթ ու խոնարհ հերոսներուն եւ հայդուկներուն, ֆետայիներուն ու մարտիկներուն անմոռանալի յիշատակը կ'ոգեկոչենք այսօր, յարգանքով ու երախտագիտութեամբ:

Անոնք բոլորը զոհուեցան սրբազան գաղափարի մը համար:

Շատերը չտեսան իրենց երազներուն իրականացումը, 1918 Մայիս 28ին անկախ Հայաստանի ստեղծումը մեր պատմական հողերու մէկ մասին վրայ:

Այսօր, հայրենիքէն հեռու, օտար աստղերու տակ տօնելով իրենց յիշատակը, անգամ մը եւս կը կրկնենք մեր ուխտը՝ քալելու իրենց գծած ճամբէն, մինչեւ որ բոլորս համախմբուինք մեր ազատ ու անկախ հայրենիքին մէջ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՆԴ. ՆԱՍԸՐ ՄԵՐԺԵՑ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ԲՈՂՈՔԸ

ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՁԵՌՔ ՊԻՏԻ ԱՌՆՈՒԻՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ԴԷՄ

Գահիրէի անթելը կը հաղորդէ թէ գնդ. Նասըր մերժեց ընդունիլ Անգլիոյ բողոքագիրը զոր Գահիրէի անգլիական դեսպանը յանձնած էր առջի օր: Պետական անձնաւորութիւն մը յայտարարեց այս առթիւ թէ ոչ մէկ բողոք ընդունելի է քանի որ Սուէզի ընկերութիւնը եգիպտական է եւ ուրեմն ենթակայ՝ եգիպտական օրէնքներուն:

Իր կողմէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Պ. Փինօ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Փարիզի եգիպտական դեսպանին հետ եւ կտրուկ կերպով բողոքեց Սուէզի ազգայնացման որոշումին դէմ, «որ շատ աւելի ծանրակշիռ պարագայ մըն է քան թէ Գահիրէի դերը Ալժերիոյ խնդրին հանդէպ»: Իրազեկները կը յայտնեն թէ փոթորկալից եղած է տեսակցութիւնը: Եգիպտական դեսպանատունը զեկոյց մը հրատարակեց այս մասին, ուր «անընդունելի» գտնելէ ետք արտաքին նախարարին գործածած արտայայտութիւնները, կը յայտնէ թէ մերժած է Ֆրանսայի ներկայացուցած յուշագիրը Սուէզի խնդրին մասին:

Նախարարաց խորհուրդը մասնաւոր նիստ մը գումարեց գնդ. Նասըրի առած որոշումը քննելու համար եւ համաձայն գտնուեցաւ արտաքին նախարարի բռնած դիրքին: Պ. Փինօ որ անընդունելի կը գտնէ Եգիպտոսի այս միակողմանի որոշումը, յայտարարեց թէ վտանգուած են ֆրանսական շահերը, սակայն կառավարութիւնը ամէն միջոց ի գործ պիտի դնէ որպէսզի շահակից ուրիշ պետութիւններու հետ միասնաբար շուտափոյթ եւ ազդու միջոցներ ձեռք առնուին: Վաղը, երկուշաբթի, պիտի մեկնի անձնապէս Լոնտոն, տեսակցելու համար անգլիացի վարիչներու հետ.

Իսկ Լոնտոնի մէջ կը կշռեն ու կը չափեն հնարաւոր միջոցներ՝ դիմադարձելու համար գնդ. Նասըրի «կամայական որոշումին»: Առաջին առթիւ եգիպտական ստացուածքներու եւ արժէքներու անշարժացում՝ (120 միլիոն ոսկի) անգլիական դրամատուներուն մէջ: Յետոյ խնդիրը տանիլ ՄԱԿի ապահովութեան խորհուրդին առջեւ, թէեւ կը վախցուի որ Մոսկուան հոն արգելքի իր իրաւունքը օգտագործելով անելի մը առաջնորդէ կացութիւնը: Իսկ եթէ դատ բացուի Լա Հէյի միջազգային դատարանին առջեւ «գործողութիւնները շատ դանդաղօրէն պիտի ընթանան, մինչդեռ արագ որոշումներ պէտք է տրուին» ինչպէս կը յայտարարէ Պ. Փինօ:

Արեւմտեան պետութիւնները կրնան նաեւ դադրեցնել ռազմական առաքումները դէպի Եգիպտոս: Կը խօսուի նաեւ քարիւղի ընկերութեանց կողմէ տրուելիք հաւանական որոշումի մը մասին. — հրահանգել քարիւղատար նաւերուն որ առեն մը դադրին Սուէզէն անցնելէ, մինչեւ որ Եգիպտոսը, «նիւթական այդ աղբիւրէն զրկուած՝ տնտեսական նեղութեան մը մատնուի եւ խնդիրը ներսէն լուծուի», ինչպէս կ'առաջարկեն կարգ մը անգլիացի մասնագէտներ որոնք նկատի կ'առնեն Պարսկաստանի նախկին վարչապետ Տր. Մոսատեղի նախընթացը, երբ «ան չգիտցաւ տնտեսական նման սեղմումներու եւ տապալեցաւ»:

Այս «պատժական միջոցները» ինչպէս կը տեսնէք առաւելաբար տնտեսական հանգամանք ունին: Լոնտոնէն կը հաղորդեն սակայն թէ հակառակ պարագային, եթէ Եգիպտոս արգիլէ անգլիական նաւերու անցքը Սուէզէն «մարտանաւեր եւ օդային ուժեր առատ ճամբայ պիտի բանան Անգլիոյ վաճառականական նաւատորմիղին»:

Մինչ խորհրդակցութեան մէջ են Լոնտոն եւ Փարիզ, որոշելու համար միասնական գիծ մը, Ուաշինկթըն ծանրակշիռ կը գտնէ Սուէզի կնճիռը որ միջազգային վաճառականութիւնը ինչպէս նաեւ շատ մը երկիրներու շահերը կը վտանգէ: Ուրեմն ուշադրութեամբ կը հետեւի դէպքե-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ ԸՐԱԻ ԴԵՐԵՆԻԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ, ՇԱՀԷ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ ԵՒ ՄԵՍՐՈՊ ԱԲԵՂԱՆ

Պէյրութի Ազդակէն (Յուլիս 27) հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք պատժական կարգապահական միջոցներու մասին, զորս ձեռք առած է Կիլիկիոյ ընտրեալ կաթողիկոսը կարգ մը միաբաններու դէմ, անոնց կատարած դաւադրական փորձերուն առթիւ:

Ա) Կարգ մը միաբաններ, ժամանակէ մը ի վեր, զանազան նկատումներով եւ յետին նպատակներով, Միաբանական Ընդհանուր Ժողով կը պահանջէին Կաթողիկոսական Տեղապահ Բարձր. Խորէն Եպիսկ. Պարոյեանէ:

Բ) Յուլիս 21 թուակիր գրութեամբ մը, Խադ Արք. Աճապահեան, «ընդառաջելով» կարգ մը միաբաններու պահանջին, իբր նախաձեռնութեամբ միաբանական ընդհանուր ժողովի հրաւիրագիրներ կը ցրուէ Միաբանութեան բոլոր անդամներուն, հակառակ անոր որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Տ. Տ. Զարեհ Ա., Կաթողիկոսական Տեղապահ Բարձր. Խորէն եպիսկ. Պարոյեան, ինչպէս նաեւ Կիպրոսի առաջնորդ Գերշ. Ղեւոնդ եպիսկ. Չէպէեան բազմիցս պարզած էին թէ իրեն եւ թէ խնդրարկուներուն՝ միաբանական ժողովի գումարման անպատեհութիւնները:

Գ) Խադ սրբազանի վերոյիշեալ գրութիւնը ստանալէ ետք, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսը եւ Տեղապահ սրբազանը առանձին պաշտօնագիրներով Խադ սրբազանը զգուշացուցած են նման անպատասխանատու եւ վտանգաւոր քայլ մը առնելէ, յատկապէս շեշտելով, որ խնդրարկուները իրենց միաբանական իրաւունքները կրնան արժեցնել այն պարագային միայն, երբ կը կատարեն իրենց միաբանական պարտաւորութիւնները:

Այս մասին, Խադ սրբազանին նամակ մը գրած է նաեւ Կիպրոսի առաջնորդ Գեր. Ղեւոնդ եպիսկոպոս:

Անկախ վերի պարագաներէն, կ'իմանանք նաեւ որ, Յուլիս 21 թուակիր պաշտօնագրով մը, երեք եպիսկոպոսներ իրենց միաբանական իրաւունքներէն ցնոր անօրինութիւն կախակայուած են, նկատելով որ, անոնք, Փետրուար 20ի կաթողիկոսական ընտրութենէն ասդին, մերժած են Կիլիկեան Աթոռի հանդէպ ունեցած իրենց եպիսկոպոսական պարտաւորութիւնները կատարել, պայման դնելով Էջմիածնի Կաթողիկոսի հաւանութիւնը այդ պարտականութիւններու կատարման համար:

Հակառակ այս բոլոր զգուշացումներուն, Խադ արք. և միւս խնդրարկու միաբանները երկուշաբթի իրիկուն կը հաւաքուին եւ կը կայացնեն կարգ մը որոշումներ, որոնք օրինական եւ իրաւական որեւէ հիմք չունին:

Ահաւասիկ հրատարակուած յայտարարութիւնները կարգով.—

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն մեր Թեմերու պաշտօնական Մարմիններուն եւ հայ ժողովրդեան՝ կը յայտարարենք թէ 23 Յուլիս 1956, Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին, կարգ մը միաբաններ հաւաքուած են եւ Աթոռիս հեղինակութեան եւ շահերուն վնասող ընթացքի մէջ գտնուած:

Կը յայտնենք թէ համապատասխան կարգապահական միջոցները ձեռք առնուած են արդէն:

Կը զգուշացնենք Ազգ. Իշխանութիւնները եւ հայ ժողովուրդը, յայտնելով որ Աթոռիս կողմէ չզեկուցուած եւ չհաստատուած որեւէ տնօրինութիւն կամ յայտարարութիւն արժէքէ զուրկ է:

Կաթողիկոսութիւն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ
(Կնիք)
ԶԱՐԵՀ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ԸՆՏՐԵԱԼ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն կը յայտարարենք թէ՝ իրենց հակա-կարգապահական ընթացքին եւ արարքներուն համար իրենց պաշտօններէն դադրեցուած են, 24 Յուլիսէն սկսեալ,

— Դպրեվանքի տեսուչ՝ Տ. Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատեան:
— Կաթողիկոսարանի դիւանապետ՝ Տ. Շահէ վրդ. Աճէմեան,
— Տպարանի տեսուչ՝ Տ. Մեսրոպ աբեղա Նումուրքթաճեան:

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
ԶԱՐԵՀ ԵՊԻՍԿ.

Ընտրեալ Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ:

Յատկանշական է դիտել նաեւ որ Յուլիս 23ի գումարուած «ժողով»ը, որեւէ օրինականութենէ զուրկ, գումարուած Պիքֆայայի մէջ, կը յաջորդէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Վազգէն Ա.ի ձայնասփիւռ գրգռիչ քարոզին (Յուլիս 22), որ պիտի տանք յաջորդով.—

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Նախապէս առնուած ժամադրութեան մը համաձայն, այսօր, 25 Յուլիս 1956, Չորեքշաբթի կէսօրէ առաջ ժամը 10.30ին, Կիլիկեան Թեմերու Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան Կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովները, գլխաւորութեամբ Կաթողիկոսական Տեղապահ Բարձրաշնորհ Տ. Խորէն եպիսկոպոսի ներկայացան վարչապետ եւ Ներքին գործոց նախարար Ն. Վ. Ապտալլա պէյ Եաֆիի՝ ընտրեալ-կաթողիկոս Տ. Զարեհ Ա.ի կողմէ կեդրոնական վարչութեան կազմութիւնը յայտարարող պաշտօնագրով մը:

Տեսակցութիւնը տեւեց մօտ կէս ժամ եւ անցաւ խիստ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ:

Նորին Վսեմութիւնը յայտարարեց որ Վեհափառ Կաթողիկոսը եւ իր ժողովականութիւնը կրնան վստահ ըլլալ կառավարութեան ամբողջական համակրութեան եւ անվերապահ աջակցութեան վրայ: Յայտարարեց նաեւ թէ ինք անկեղծ բարեկամն է եւ կը մնայ հայ ժողովուրդին եւ խնդրեց Տեղապահ Սրբազանէն եւ ժողովական ազգայիններէն որ իր յարգանաց խորին հաւաստիքը յայտնեն Վեհափառ Կաթողիկոսին եւ անոր միջոցաւ հայ ժողովուրդին:

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՏՕՆԵՆՔ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐԸ ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

●

Խանասորի Արշաւանքին յիշատակի օրը այժմ կը կոչուի Հերոսներու Օր, եւ լաւ է որ այդպէս կոչուի :

Տօնելով հերոսներու յիշատակը՝ հայ ժողովուրդը կը կատարէ բարոյական գործ մը, յատուկ՝ ազնուական ժողովուրդներու :

Անէ՛ ժողովուրդ, որ ինքզինք կը յարգէ, կը յիշէ իր հերոսները, զոհաբերութիւնը յաջողութեամբ պսակուած ըլլայ թէ ոչ: Քաղաքական առաջնորդը պատասխանատու է իր արարքին եւ զինուորը կը կատարէ իր պարտականութիւնը: Հերոսն այն է որ գերագոյն ուժերու դէմ կը պայքարի յանուն իր ցեղի գոյութեան եւ յանուն գերագոյն իտէալի մը:

Այս տարի Ծէօրնի եւ Վիէնի Վասպուրականի հայրենակցականը կը տօնէ յիշատակը 1896 թուականի Վանայ դէպքերուն, զորս «Վանի առաջին հերոսամարտը» կը կոչէ :

Փարիզի առաջնորդը, Սերովբէ եպիսկոպոս, ինքն ալ Վասպուրականի զաւակ, պիտի պատարագէ ի յիշատակ զոհերուն, Ծէօրնի եկեղեցւոյ մէջ :

Ապա դաշտահանդէս մը, ուր պիտի պանծացուին անշուշտ հերոսամարտին դէմքերը :

Կան մարդիկ, որոնք պիտի ուզէին փակել պատմութեան այս էջը: Ժողովուրդ մը միայն հացով ու ջուրով չապրիր, պատմութիւնը եւ բարոյական գործերն են որ կը չինեն ազգը: Պէտք է որ ժողովուրդի մը զաւակները, իրենց գիտակցութեան մէջ, ապրին պատմական անցեալը:

Ու քանի որ կը խօսինք Վասպուրականի մասին, պահ մը կանգ առնենք անունի մը վրայ, որ եղաւ յեղափոխութեան սերմնացանը :

Վարժապետ մըն էր ան եւ եթէ չունենար Վանեցիներու յատուկ յանդգնութիւնը, թերեւս պիտի կորսուէր պատմութեան մէջ:

27 կամ 28 տարեկան էր՝ երբ թողուց իր հայրենիքը, Վանէն գնաց Էջմիածին, եւ Անի, — անկէ՝ Պոլիս:

Պատմութիւնը չըսեր թէ ծրագիր մը ունէ՞ր: Պոլսոյ մէջ ուսուցիչ կարգուեցաւ Հայոց պատմութեան եւ հայերէնի, Խասգիւղի աղջկանց վարժարանին մէջ :

1848 թուականներուն էր, այն շրջաններուն՝ երբ տակաւին ազգային վարչութիւնը ամիրաներու ձեռքն էր:

Երկու տարի հազիւ անցած, գաւառացի վարժապետը կը գրէ քերթուածներ եւ լոյս կ'ընծայէ «Հրաւիրակ Արարատեան» անունին տակ :

Հայ ժողովուրդը այն ժամանակներուն ալ կը սիրէր բանաստեղծներն ու քերթուածները: Խրիմեան, այս է անունը հեղինակին, կը նկարագրէր իր քերթուածներուն մէջ Հայաստանի սրբավայրերը, ու կը հրաւիրէր ընթերցողները որ երթան տեսնեն Հայոց Աշխարհի տաճարներն ու Անիի սրբազան աւերակները :

Օրհնեալ ժամանակներ: Ցարերու եւ Սուլթաններու բռնակալութեան օրերուն՝ մարդ աւելի ազատ էր քան այսօր, երկրէ երկիր ճամբորդութիւնը աւելի դիւրին :

Տարի մը յետոյ, Խրիմեան կ'այցելէ Երուսաղէմ: Կը վերադառնայ Պոլիս :

Այս անգամ լոյս կ'ընծայէ իր երկրորդ գիրքը, «Հրաւիրակ Աւետեաց երկրի», քերթուածներու չարք մը, որով ընթերցողը կը հրաւիրէր այցելել սուրբ տեղերը :

Ու վերջապէս 1853ին կը վերադառնայ իր հայրենիքը, Վան, եթէ ոչ հարստութիւն դիզած, բայց գոնէ գրողի կոկիկ համբաւ մը տիրացած, իսկ Պոլսոյ մէջ ազդեցիկ բարեկամներու չահով մը :

Այս ճամբորդութիւններէն կրնանք արդէն հետեւցնել թէ ինչքան ինքնավստահ մարդու մը հետ է մեր գործը, որ հինգ տարուան ընթացքին Վան, Անի, Պոլիս, Երուսաղէմ ճանապարհները կտրած է, երբ տակաւին ոչ երկաթուղի կար, ոչ ալ օդանաւ :

Այդ օրերէն մինչեւ այսօր հարիւր տարի է անցեր: Այսօր կը մտածեմ թէ արդեօք Խրիմեան Մկրտիչ կը գուշակէ՞ր թէ ապագային իր ձեռքը պիտի առնէր հայ ժողովուրդին ճակատագիրը :

Խրիմեան երբ Վան կը հասնի, մեռած են արդէն իր մայրը, իր կինը եւ միակ զաւակը: Այժմ նախախնամութիւնը պիտի առաջնորդէ իր քայլերը : Խրիմեան կը ձեռնադրուի վարդապետ՝ Աղթամարի վանքին մէջ (1854) :

Պերճախօս քարոզիչ ու պատրաստաբան, դաստիարակ եւ բարոյախօս, հաճելի զրուցող եւ երգիծող՝ իր քարոզներով կը գրաւէ ժողովուրդը :

Եւ Խրիմեան վարդապետ կը դառնայ հետզհետէ վանահայր, առաջնորդ, դաստիարակ, բարենորոգիչ, ազգային գործիչ, պատրիարք եւ ի վերջոյ կաթողիկոս Ամենայն Հայոց :

Մինչեւ Խրիմեանի բարձրանալը պատրիարքական աթոռին վրայ (1869), մեր ժողովուրդը գրեթէ չէր գիտեր թէ դժբախտ է ծնած: Կ'ապրէր համակերպութեան գոյավիճակի մը մէջ, առանց անդրադառնալու թէ իրաւազուրկ է եւ ստրուկ : Ճիշդ այնպէս, ինչպէս Եւրոպայի մէջ ընչազուրկ դասակարգը չէր գիտեր թէ ինք իրաւազուրկ մըն է, եւ ընկերվարական քարոզչութիւնը պիտի գար արթնցնելու անոր մէջ գիտակցութիւնը, ու պահանջքը իր իրաւունքներուն տէր կանգնելու, այնպէս ալ Խրիմեան պիտի ըլլար առաջինը Պոլսոյ հաճոյասէր հաւաքութեան ըսելու թէ՝ դժբախտ է հայութիւնը երկրի մէջ:

Կը կազմուի, Խրիմեանի պատրիարքութեան օրերուն «Հարստահարութեանց Յանձնաժողով» մը, բողոք եւ խնդրագիր ներկայացնելու համար Բ. Դրան, ու Ներսէս վրդ. Վարժապետեան կ'ըլլայ նախագահը այդ յանձնաժողովին :

Այս անուններուն հետ աւելցնենք նաեւ երրորդ մը, Գրիգոր Օտեանինը, եւ արդէն կ'ունենանք մեր ժողովուրդին ճակատագիրը վարող եռապետութեան երեք դէմքերը :

Բոլոր այն հարցերը, որոնք յետագային ծնունդ առին՝ 61րդ յօդուած, բարենորոգութեանց ծրագիր, հայկական հարց, անուններով, պիտի անցնէին այս եռապետութեան բովէն :

Խրիմեան, գիտենք թէ Պերլինի վեհաժողովէն վերադարձաւ դժգոհ, հնարելով «Թղթէ չերեփի» պատմութիւնը :

Խրիմեան, քարոզիչ Պոլսոյ մէջ, իր պատասխանատուութեան ամէնէն որոշիչ ժամանակաշրջանն է որ կ'ապրի :

Մինչեւ իր կաթողիկոսութեան կոչուիլը, իր քարոզներով կը գիւթէ հայ ժողովուրդը. կը պատրաստէ զայն ողջակիզուելու՝ յեղափոխութեան խարոյկին վրայ: Եւ հայ ժողովուրդը կը մեծարէ զինք, իր աքսորավայր Երուսաղէմէն փախցնելով իր ամէնէն բարձր արժանեաց Աթոռը, Ս. Էջմիածին :

Իսկ «Հայրիկ» անունը կուտայ զայն պաշտող Տարօնի ժողովուրդը :

Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ ՅԱՆԴԻՄԱՆ

●

Երէկ «անձնինք նուիրեալք» մեր աստուածային հայդուկներն էին: Այսօր՝ մեր գրագէտները: Երէկ սուրն էր գերակատարը, այսօր՝ գրիչը: Ահա թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտութիւն մըն է գրագէտներու եւ մտաւորականներու եղբայրութիւն մը Սփիւռքի մէջ :

Ժողովուրդ մը, առանց գրագէտի եւ մտաւորականութեան, կը նմանի անհովիւ հօտի : Վերցուցէք գրագէտն ու մտաւորականը իր մէջէն, դուք պիտի տեսնէք, որ արդէն հասած է անդունդին եզրը: Փաստեր չատ կան ապացուցանելու համար այս դառն իրականութեան ողբերգութիւնը: Բայց այդ, այսօրուան մեր նիւթէն դուրս է :

Բայց ի՞նչ է մեր ուզածը, ի՞նչ կը սպասենք հայ գրագէտէն եւ մտաւորականէն:

Հայ գրագէտը, արտասահմանի մէջ, օրուան հերոսն է: Ան է որ ուշադրութեամբ պիտի հետեւի իր ժողովուրդի չարժումին: Գրէ, հրատարակէ այնպիսի գործեր, որոնցմէ կարենայ օգտուիլ մեր ժողովուրդը : Զզուեցնել երբեք սնոտի վէճերով: Ամէն մէկ վայրկեանը զոր կը կորսնցնէ գրագէտը, անդարմանելի է :Իսկ ամէն մէկ անգամը, որ կը ստորագրէ յօդուած մը կամ գիրք մը, հարստութիւն մըն է մեզի համար :

Հայ մտաւորակա՞նը: Նոյնպէս ունի կարեւոր դեր մը այս աշխատանքին մէջ : Ան պարտի առաջնորդող յօդուածներով, ասուլիսներով, բանախօսութիւններով սթափեցնել ամէն անոնք որոնք դեռ կը քնանան :

Այս մարզին մէջ, իւրաքանչիւր գրող պէտք է ունենայ իր որոշ աշխատանքը : Օրինակ.— Գրական գեղեցիկ կտոր մը թարգմանել օտար լեզուներու: Օտար գրական գործեր թարգմանել հայերէնի : Այսպէս, փոխադարձ թարգմանութիւններով թէ ծանօթացած եւ թէ ծանօթացուցած կ'ըլլանք մենք զմեզ օտարին :

Բայց այս կարեւոր աշխատանքին մէջ, ամէն ծանրութիւն չբարդենք հայ գրագէտին կամ մտաւորականին ուսին:

Եթէ գրագէտը կը ճգնի, կը ստեղծագործէ եւ կ'անմահացնէ, եթէ մտաւորականը կը գրէ, կը խօսի եւ կը կազմակերպէ, եթէ արուեստագէտը իր արուեստով փայլ մը եւս կուտայ մեր մշակոյթին, ժողովուրդին կը մնայ յառաջ անցնիլ եւ քաջալերել զանոնք: Գնել անոնց հրատարակութիւններէն եւ կարդալ: Կարդալ եւ կարդացնել տալ նաեւ իր բարեկամին, դրացիին եւ ազգականին: Ահա այսպէսով է, որ ժողովուրդներ կը բարձրանան դէպի լուսաւոր կատարներ, ու կ'երթան դէպի անմահութիւն :

Լման քառասուն տարի կ'ընէ որ կ'ապրինք Եւրոպայի մէջ: Սակայն կը ցաւիմ ըսելու, որ այս ազնիւ ժողովուրդէն բնաւ չենք կրցած օգտուիլ: Շատ քիչեր միայն կրցեր են բարձր բռնել մեր ճակատը : Բայց այդ քիչերով կարելի չէ պատնէշ կազմել այն հոսանքին դէմ, որ մատ առ մատ կը բարձրանայ մեր կոկորդին: Եթէ թող տանք, պիտի յիշեմ չատ բնական պարագայ մը, որուն կը հանդիպինք ամէն օր, ամէն վայրկեան :

Առաւօտները երբ փողոց կ'ելլենք, կամ հանրակառք կ'առնենք գործի երթալու, մենք կը տեսնենք, որ իւրաքանչիւր անհատ թերթ մը ունի ձեռքը: Մենք ինչո՞ւ պիտի չօգտուէինք այս բարի սովորութենէն: Եթէ յարմար չենք տեսներ հայերէն գիրք կարդալ հանրակառքերուն մէջ, կարդանք մեր տուներուն մէջ, օրինակ դառնալու համար մեր զաւակներուն: Այն ատեն թէ մեր գրագէտները պիտի քաջալերուին, եւ թէ ժողովուրդը պիտի ծանօթանայ օգտակար գիտելիքներու :

Թող չըսուի թէ այլեւս համրուած են մեր օրերը Սփիւռքի մէջ: Սխալ է: Այս խօսքը կը կրկնուի 1915էն ի վեր: Նոյն իսկ մեր թշնամին ըսաւ թէ « Հայը մեռաւ »: Բայց դուք տեսէք հրաշքը: Ոչ թէ Հայը մեռաւ, այլ Հայը զարթօնքի լուսաւոր շրջան մը կ'ապրի, շնորհիւ բազ -

ՊՈՌԹԿՈՒՄԸ

●

Մէկը միւսին չքեղ, բայց համեմատաբար աւելի նուազարողութեամբ՝ տօները կուգան ու կ'անցնին: Հայկական ազատամարտին յիշատակները դարձած են տօնե՛ր, որոնք կը լուսաւորեն հոգիները տարապլը ու կ'անցնին ...:

Խանասորի արշաւանքին տարեդարձն է: Յիսուներորդ տարելիցը :

Սփիւռքի մէջ, այս օրը կը տօնուի բացօթեայ հանդիսութիւններով: Երգ ու խրախճանք: Հոգիները կը վերանորոգուին: Տարեց թէ երիտասարդ ամէնուն կուրծքը հպարտութեամբ կ'ուռի :

Մի ժամուան մէջ Մազրիկ ցեղը ջնջուեցաւ ...

Աւելի քան կէս դար է թաւալած պատմական այդ օրէն: Խանասորը դեռ կը մնայ խանդավառութեան աղբիւր եւ բազմահազար երիտասարդներու երեւակայութիւնը կը փոխադրէ հին օրերուն, մեր հին ցաւին եւ արիւնավառ երազին :

Ինչո՞ւ:

Որովհետեւ Խանասորը առաջին մեծ պոռթկումն է, նախաքայլը Հայկական Յեղափոխութեան :

Երբեմնի անգոյն եւ անդէմ բազմութիւնը, եօթնամեայ Դաշնակցութեան չուքին տակ, դարձած էր բռունցք եւ ռազմական ուժ :

Կեղեքիչ հորդաներու ճնշումին տակ սարկացած ժողովուրդը, սկսած էր վերստանալ գիտակցութիւնը, իր արդար իրաւունքին :

Մանաւանդ՝ դարերով առեւանգիչներուն պատուհասը Ամենակալէն հայցող Հայը՝ անցած էր յարձակողականի :

Հարուածին դէմ հարուածով պատասխանել: Կողոպտողին իրաւունքը՝ խաչի փոխարէն զէնքով պաշտպանել :

Յեղափոխութեան սերմերը սկսած էին արդիւնաւորուիլ :

Զգալի էր յեղաշրջումը՝ Հայուն ըմբռնելու եւ գործելու եղանակին մէջ:

1897, Յուլիսի 25էն առաջ, այս բոլորը տեսութիւն էին միայն:

Խանասորի հերոսամարտը իրականութեան փոխադրեց, գործադրութեան մէջ դրաւ :

Իր փառքը փնտռելու եւ ապրելու համար Տիգրան Մեծերու, Արտաշէսներու կորսուած յիշատակներուն մէջ թափառող Հայը, սկսած էր բոցավառուիլ նոր օրերու նոր փառքերով :

Հարկ էր սնունդ տալ հոգիներուն, որոնք կը տառապէին կործանումի վիհին առջեւ :

Հարկ էր կոխ՝ ծածանելու համար դրօշները, որոնք մինչեւ այն թուականը կը պահուէին գետնափոր նկուղներու մէջ :

Յեղափոխութիւնը տուաւ առաջին սնունդը խորտակուած մարդոց, եւ Խանասորը դարձաւ առաջին երթ, յաղթանակի առաջին դրօշ :

Ընդվզումի գաղափարը տարածուեցաւ մինչեւ խուլ անկիւնները հայրենի մեր աշխարհին :

Պոռթկումը ծաւալեցաւ օրէ օր, ստացաւ Համերական համեմատութիւն, բարձրացաւ արիւնռուշտ հորդաներուն դէմ, դարձաւ հայդուկային խումբ, դարձաւ գրոհ :

Քանինե՞ր ինկան հոգիներու անօրինակ այդ խրախճանքին մէջ,— Ո՞վ գիտէ :

Հայրենի լեռներուն ո՞ր ծերպերուն, ո՞ր ժայռերուն եւ թաւուտքներուն մէջ թաւալեցան արիւնլուայ ճակատները անոնց, — Ո՛վ կրնայ պատմել:

Անանուն եւ ծանօթ հերոսներու ըստուերներն են միայն, որ ամէն տարեդարձի՝ կը խօսին վերապրողներուն, կը բորբոքեն անթեղուած կրակները եւ կը պատմեն իրենց պղտոր երազը, մեր անունին ակնապիշ մարդացած արջառներու կրճեղակներով կոխոտուած :

Զրկանքի, անցեալ փառքերու վերապրումի այս օրերուն՝ օտար ափերու վրայ հասակ առնող երիտասարդ Հայորդիները կը կազմուին, կը թրծուին ցեղին հուրով :

Յարգա՛նք անոնց, որ իրենց մահուան երթով, վաղուան համար պայքարող մեր այս ներկան կերտեցին :

Հիասթափումի դառնաճան րոպէներուն՝ իրենց արեան վառ բոցով, սպասումի մեր հաւատքը կռանեցին :

∴

Յառաջիկայ տարի վաթսունամեակն է Խանասորի արշաւանքին:

Պիտի գան ու անցնին տակաւին նոր տարիներ :

Պիտի ունենանք փառքի նոր կոթողներ: Խանասորը պիտի մնայ չարունակ, իբրեւ խօսք, իբրեւ ապրում եւ խորհրդանիշ :

Վաղուան պատմագիրն ալ պիտի ճչէ, ապահովաբար, անոր տեղն ու արժէքը :

Որովհետեւ .

1.— Տասնըիններորդ դարու վախճանին, յաղթանակով պսակուած այդ ճակատամարտը, հայկական երկնակամարին վրայ ծանրացած ստրկութեան քօղը պատռեց:

2.— Թերահաւատները խրախուսեց :

3.— Հայկական Յեղափոխութեան ճամբան հարթեց, որ ռազմադաշտերը երկարեցաւ մինչեւ 1918 Մայիս 28:

Եթէ Խրիմեան Հայրիկի «Երկաթէ չերեփ»ը Յեղափոխութեան գաղափարական հանգրուանն է, Խանասորի արշաւանքը այդ պոռթկումին, գործնական հանգրուանն է :

Անցնող տարիներու ընթացքին անխարդախ մնացած է անոր խորհուրդը: Հոգիները հաղորդուած են նոյն խորհուրդէն խանդավառուած :

Գալիք տարիները ոչինչով պիտի կարենան նուազեցնել անոր արժէքը, քանի այդ ճակատամարտին մէջ ինկած հերոսներու ձայնն է որ կը փոթորկէ հոգիները մինչեւ այսօր .—

Յուլիս ամսուն 25ին կատարեցէ՛ք մեր տօնը ...

ԱՐՄԵՊԻԼ

մաթիւ ընտրեալներու ։ Եւ որպէսզի մեր այս ընտրեալները շարունակեն իրենց սրբազան աշխատանքը, հայ ժողովուրդին կը մնայ օգնել անոնց ։

Այդ ո՞ր Հայն է, որ տարեկան գէթ 5–10 հազար Ֆրանք պիտի չկրնայ տրամադրել գիրքի եւ թերթի ։ Այդ ո՞ր Հայն է, որ պիտի չուզէր ծանօթանալ ցեղին արժէքներուն ։ Այդ ո՞ր Հայն է, որ հպարտութեամբ պիտի չծափահարէր իր հերոսներն ու հերոսամարտերը կամ՝ երկիւղածութեամբ գլուխը չխոնարհէր իր նահատակներուն առջեւ՝ որոնք քաջաբար գիտցան իրենց կեանքը զոհել ազատութեան բագինին վրայ ։

Այս պայքարին մէջ, պատուաբեր դեր մը կը կատարէ մեր մայր հայրենիքը ։ Գրագէտն ու մտաւորականը կ'արտադրեն, ժողովուրդը կը կարդայ ։ Թատերագիրը կը գրէ, դերասանը կը խաղայ անթերի կերպով ։ Ու ամէն բան, որ մշակոյթը կը ներկայացնէ, կ'ընթանայ գովելի եղանակով մը ։

Այստեղ անուններ տալու պէտք չկայ, ոչ մեր մայր հայրենիքի եւ, ոչ ալ արտասահմանի գրողներէն ։ Բայց իրականութիւնը այն է, որ մշակոյթի գետնին վրայ գնահատելի շարժում մը կայ, որ կը ձգտի Ազգը հասցնել լուսաշող բարձրութեան մը ։

Ուրեմն եթէ կ'ուզենք ապրիլ, եթէ կ'ուզենք որ օտարը ճանչնայ ու գնահատէ մեզ, պէտք է ամէն Հայ որոշ չափով իր բաժինը բերէ այս պայքարին ։ Գրագէտը իր գրիչը, մտաւորականը իր խօսքը, կղերականը իր օրհնութիւնը, հարուստը իր դրամը ու, ժողովուրդը իր ուժը տրամադրէ ։

Հեռու նահանջը մեզմէ ։ Թուլութիւնն ու վախկոտութիւնը, միայն թերահաւատներուն գործն է ։

Հայ ժողովուրդը, որ անթիւ դարերու բեռ մը ունի ուսին, պատմութիւնը ցոյց կուտայ ոչ թէ միայն փառքերու դափնին ճակտին վրայ, այլ կը վկայէ թէ' եղած է առաջինը քրիստոնէական վարդապետութիւնը ընդունող ։ Ու նաեւ ջահակիրը քաղաքակրթութեան ։

Այսպիսի ժողովուրդ մը, ինչպէս կ'երգէ Զարենց — որ տուած է Նարեկացի եւ Քուչակ, կարելի չէ որ մեռնի ։ Այո, կարելի չէ որ մեռնի այս ժողովուրդը, քանի որ այսպիսի բազմաթիւ «լուսապսակ ճակատներ» ու բանակ մը տուած է, ի փառս Հայ Մշակոյթին ։

Եւ որպէսզի մեր մայրենի լեզուն մնայ միշտ չէն ու պայծառ, գիրն ու գրականութիւնը, արուեստն ու գեղարուեստը հասնին ցանկալի բարձրութեան մը, պէտք է առաւել կամ նուազ չափով, եղբայրօրէն աշխատինք ։

Այն ատեն, կասկած չկայ, որ բոլոր խոչընդոտները պիտի հարթուին, ու մենք հպարտութեամբ պիտի քալենք ազգերու մշակոյթին հետ՝ ձեռք ձեռքի ։

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՊԵՐՆԸՐՏ ՇՈՅԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Ժորժ Պեռնըրտ Շօ ծնած է 1856 Յուլիս 26ին ։ Այս առթիւ Անգլիա մեծ պատրաստութեան մէջ է շքեղօրէն տօնելու հարիւրամեակը այս Իրլանտացի անառակ որդիին որ անդադար հեգնական սլաքներ կ'արձակէր անոր հանդէպ ։

Շոյի փառքը չէ մթագնած, ինչպէս կ'ըլլայ առհասարակ մեծ մարդոց փառքը իրենց մահէն տասնեակ մը տարի ետք, եւ ոչ միայն Անգլիոյ, այլեւ Ֆրանսայի մէջ կենդանի են անոր գործերը ։

Անգլիա հետեւեալ հարցը կը դնէ . — Ի՞նչ կարելի է խորհիլ այսօր Շոյի մասին, արդեօք արդի Շէյքսփի՞րն է, յաւիտենական անոր պէս, թէ՞ մեծ թատերագիր մըն է որ իր դարէն անդին պիտի չանցնի ։

Ուշագրաւ է որ Պ. Շօ որ խոր ծերութեան հասած մեռաւ, գրագէտի իր ասպարէզը սկսաւ յառաջացած տարիքի մը մէջ ։ Իր առաջին թատերախաղը գրեց 1895ին երբ քառասուն տարեկան էր (Լա Ֆոնթէնի պէս) ։ Իր մեծ թատերգութիւնը Սէնթ Ժան գրեց 1924ին, որով իր բոլոր գործերը լոյս տեսան երեսուն տարուան միջոցին ։ Եւ այդ շրջանին ամէն տեսակ նիւթի մասին գրեց ։ Շօ նոյնիսկ ըսաւ թէ՝ «մեր ժամանակներու բոլոր հարցերը լծուեցի ։ Եւ սակայն, մարդիկ կը շարունակեն հարցեր դնել, կարծես թէ ատոնք անլուծելի ըլլային» ։ Անգլիացի հեղինակ մը, Քոլին Ուիլըըն խստօրէն կը քննադատէ այս նախադասութիւնը «Սընտէյ Թայմզ»ի մէջ, եւ Շօն կը համարէ անուղղելի սպարծենկոտը ։ Այս երիտասարդ գրողը տեսակցութիւններ ունեցած է անգլիացի մտաւորականներու հետ, եւ բոլորն ալ կ'ընդունին անոր տաղանդը իբրեւ թատերագիր, սակայն յարգանք չունին մտածողին հանդէպ ։ Ք. Ուիլըընի կարծիքով ապագայ սերունդները անոր գործերուն մէջ պիտի գտնեն գիւտերու ակ մը, ինչպէս Նիցչէի եւ Դոստոեւսկիի մէջ ։ Շօ ունի «Արտադրողի մեծ գործունէութեան ախորժակ մը» ։ Ահա այս գործունէութիւնն եւ կենսունակութիւնն են որ պիտի մնան Շոյէն, կ'ըսէ Ք. Ուիլըըն ։

***

ՌԱՄՊՐԱՆՏԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 350ԱՄԵԱԿԸ

Այս տարի լրացաւ Հոլանտացի աշխարհահռչակ նկարիչ Ռամպրանտի ծննդեան 350ամեակը ։ Այս առթիւ, աշխարհի ամէն կողմը կազմակերպուեցան պաշտօնական հանդիսութիւններ, որոնցմէ ամէնէն կարեւորը տեղի ունեցաւ Ամսթէրտամի արքայական թանգարանին մէջ, հովանաւորութեամբ՝ Հոլանտայի թագուհիին եւ ի ներկայութեան՝ արդի մեծագոյն արուեստագէտներուն ։

Այս առթիւ, Արքայական թանգարանին վարչութիւնը կազմակերպած էր նաեւ նկարիչին աշխարհացրիւ գործերուն ցուցահանդէսը՝ Հոլանտայի զանազան քաղաքներուն մէջ ։ Այսպէս, Ամսթէրտամի մէջ խմբուած էին Ռամպրանտի գործերէն հարիւր իւղանկար եւ բազմաթիւ փորագիր նկարներու անգնահատելի փունջ մը, Ռոթէրտամի մէջ՝ 250է աւելի գծագրութիւններ, իսկ Լէյտէն քաղաքին մէջ՝ Ռամպրանտի դպրոցին պատկանող նկարիչներու գործերը ։

Ռամպրանտի գլուխ գործոցները ցրուած են աշխարհի չորս կողմը եւ կը կազմեն լաւագոյն թանգարաններուն ամենայարգի զարդերը ։ Այսպէս, Գերմանիայէն փոխ առնուած էին 14 իւղաներկ նկարներ, Անգլիայէն՝ տասը, Շուէտէն՝ ինը, Ֆրանսայէն՝ վեց, Մ. Նահանգներէն՝ վեց, Ռուսիայէն՝ վեց, եւայլն, առանց հաշուելու Ամսթերտամի, Լա Հէյի եւ Հոլանտական այլ թանգարաններուն մէջ գտնուածները ։

Երիտասարդ տարիներու ստեղծագործութեանց յատկացուած սրահին մէջ կարելի է որոշ կերպով նկատել լոյսի եւ շուքի խաղերուն զօրաւոր արտայայտութիւնը ։ Այս սրահին մէջ ցուցադրուած նկարներէն ամէնէն կարեւորներն են՝ «Էմմաուսի Ճամբորդները», «Տաճարին Ներկայացումը» (Յիսուսի), «Յարութիւնը» ։

Ուրիշ սրահի մը մէջ ցուցադրուած են խումբեր ներկայացնող նկարները, ինչպէս օրինակ՝ աշխարհահռչակ «Մարդակազմութեան դասը» (1632), «Գիշերապահները» (1642), «Կերպասավաճառներու ժողովը» (1662), որոնցմէ իւրաքանչիւրը գլուխ գործոցներ են ։

Ռամպրանտի ներշնչման մեծագոյն աղբիւրը Աւետարանն ու Ս. Գիրքն էին, որուն զանազան նիւթերը կրցած է արտայայտել իր բացառիկ երեւակայութեան եւ արեւելեան տաք գոյներու մասին ունեցած խոր հմտութեան շնորհիւ ։

Մեծագոյն երջանկութիւններու եւ դժբախտութիւններու շարան մը եղած է Ռամպրանտի կեանքը ։ Երիտասարդ տարիքին նուիրուած է նկարչութեան, հակառակ հօրը յորդորներուն ։ Շուտով ճանչցուած է իբրեւ առաջնակարգ նկարիչ ։ Կատարած է շատ երջանիկ ամուսնութիւն մը ։ Սակայն, մէկը միւսին ետեւէն կորսնցուցած է իր երեք զաւակները, իր սիրելի կինը, հայրը, քոյրը եւ ընտանեկան միւս պարագաները ։ Այս բոլորը չէին կրնար իրենց ազդեցութիւնը չձգել իր գործերուն վրայ ։ Հակառակ ասոր, սակայն, Ռամպրանտ, իր երջանկութեան ու դժբախտութեան մէջ, միշտ ալ մնացած է յարատեւ ու բծախնդիր աշխատող. իր յոյզերն ու ապրումները յանձնած է կտաւին, ծնունդ տալով անբաղդատելի հրաշալիքներու ։

Իր կնոջը մահէն ետքը, Ռամպրանտի միակ յոյսի աղբիւրը իր դեռատի տկարակազմ զաւակն էր, զոր մահը տակաւին չէր խլած իրմէ ։ Զաւակը կը կարօտէր մանկաւոր խնամքի ։ Այդ պատճառով ալ Ռամպրանտ կը պահէր երիտասարդ ու սիրուն սպասուհի մը, որուն հետ «կ'ապրէր մեղքի մէջ» ։

17րդ դարու ըմբռնումով, սակայն մեծագոյն մեղքն էր որ մարդ մը կրնար գործել ։ Քաղքենի տիկիններն ու պարոնները երես դարձուցին իրմէ, մերժելով նկարուիլ մեղապարտ մարդու մը կողմէ ։ Եւ Ռամպրանտ, աշխարհի մեծագոյն նկարիչներէն մէկը, իր կեանքին վերջին տարիները քաշքշեց առանձնութեան եւ թշուառութեան մէջ ։

***

ԴՈՍՏՈԵՒՍԿԻ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս ծանօթ է՝ ցարդ արգիլուած էր Դոստոեւսկիի գործերուն հրատարակութիւնը Խ. Միութեան մէջ ։ Առաջին անգամ այս տարի է որ արտօնուեցաւ ։

Իր «Գրագէտի օրագրին մէջ» Դոստոեւսկի մարգարէական շունչով մը կը գրէր թէ Ռուսիան էր այն երկիրը, ուր պիտի վերածնէր մարդկային եղբայրութիւնը ։ Թէեւ շատ շուտով մոռցուեցաւ անոր այս մարգարէութիւնը ։

Դոստոեւսկի մեռաւ 75 տարի առաջ եւ առաջին վիպասանն էր որ գրեց ինչ որ զգաց, ինչ որ ճշմարիտ էր իրեն համար— սէր մարդոց հանդէպ ։ «Չեմ կրնար այլեւս կեղծել, չեմ կրնար ապրիլ կեղծ գաղափարներու մէջ», կը գրէր իր գիրքերէն մէկուն մէջ, եւ ուր Դոստոեւսկի ցոյց կուտար նաեւ մարդու սարսափը երբ իր կեանքի վախճանին՝ կը հասկնայ թէ միշտ կեղծած է եւ կատակերգութիւն խաղացած» ։

Այս պատճառով, այս անկեղծ արտայայտութիւններ ունեցող հեղինակը եւ արուեստագէտը կը մերժուէր սովետներու կողմէ ։

Դոստոեւսկիի համար կեանքը այն ըղձացական եւ մրմնջող յանկերգը չէր, ուր բարիները կը վարձատրուին եւ չարերը կը պատժուին ։ Կեանքը անոր համար մորմոքն է, որ մարդը մարդու դէմ անհեթեթ կացութեանց առջեւ կը դնէ եւ ասիկա մարդկային տեսակէտով եւ ոչ թէ ընկերային գետնի վրայ ։

Դոստոեւսկեան փիլիսոփայութեան հիմքը կը կազմէ ապստամբումը հակընդդէմ ուժերու, որոնք յաճախ գարշելի ներգործութիւն յառաջ կը բերեն եւ չեն ըմբռներ ընկերային արդարութեան ։

Ինչ որ Սթալինի համար ամբափակ պատ մըն էր, նոր Խ. Միութեան համար պարզ պատուար մըն է, ուրկէ կարելի է անցնիլ, եւ այս է պատճառը որ մոռացութեան տրուած հեղինակ մը ի պատուի է դարձեալ այսօր ։

ՎԱՀԷ ՔԱՋԱՅԻ «Ակն ընդ Ական»ը շարժանկարի կը վերածէ Անտոլ Գայաթ ։ Ժապաւէնը պիտի դարձնէ Նիսի մէջ, ուր պիտի հաստատէ Թրիփոլիի շուկան, որ կարեւոր դեր մը կը կատարէ «Ակն ընդ Ական»ի մէջ ։ Դերակատարներուն գլխաւորն է Քուրթ Իուրկընս ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

1.— ՊԱՏՄՈՍ

— Այսպէս ապրել չի կարելի, Տիրէ ։ Նա խիստ սակաւ է ուտում, եւ համարեա ոչինչ չէ ուտում ։ Դրանով բոլորովին կը տկարացնէ իրան ։ Երէկ ասաց ինձ. «Ռոստոմ, որոնիր անտառը, գուցէ սունկ կը գտնես» ։ Ուրախ ուրախ վազ տուի, որոնեցի եւ մի քանի հատ գտայ ։ Բայց արդեօք կ'ուտէ՞ նա ... ։ Մի քանի օր առաջ խօսում էր Թուզերի մասին ։ Մի ծառի վրայ Թուզ էր տեսել, ամէն օր գնում էի, ներքեւից նայում էի, արդեօք հասունցել են թէ ոչ ։ Ծառը բարձր էր, մի ապառաժի կուրծքին կպած ։ Երէկ վաղ—առաւօտեան գնացի, անհնարին դժուարութեամբ վեր բարձրացայ եւ հասունները քաղեցի ։ Երբ տերեւների վրայ դրած տարայ, իրեն տուի, շատ ուրախացաւ ու օրհնեց ինձ ։ Այսօր տեսնում եմ, ինչպէս դրած էր, այնպէս էլ մնացել էր, մի հատ անգամ չէր կերել ։

— Երեւի մոռացել էր ։

— Այո', նա այժմ խիստ շուտ է մոռանում ։

— Այդ հասկնալի է ... ։

Երկու երիտասարդների խօսակցութիւնը երբեմն ընդհատւում էր խուլ տրոփիւնով, որ լսելի էր լինում անտառի խորքից ։ Տրոփիւնը պարբերաբար ծանր հարուածների էր նմանում ։

— Նա դեռ բանում է ։

— Այո', բանում է ։

— Ի՞նչ ես կարծում, Տիրէ, այդ լաստափայտը, որ նա շինում է, կարո՞ղ է մեզ հասցնել ցամաքը ։ Ես փոքր ինչ ...

— Դու փոքր ինչ կասկածում ես ... ։ Գիտե՞ս, Ռոստոմ, եթէ նա իւր վերարկուն տարածէ ծովի վրայ եւ ասէ մեզ՝ «նստեցէք, գնանք», ես մեծ վստահութեամբ կը նստէի նրա վրայ եւ կը գնայի նրա հետ ։ Բայց ես մի այլ բան կ'ասեմ քեզ ։ Ռոստոմ, մենք այնքան հեռու չենք ցամաքից, որքան դու կարծում ես ։

— Այդ դու ո՞րտեղից գիտես ։

— Նա ինքը ասաց ինձ ։ Մի անգամ նկատեց մի քանի թռչուններ, որ դիմում էին մեր կղզին ։ «Այդ թռչունները ծովային թռչուններ չեն, ասաց, դրանք ցամաքից են գալիս, ցամաքը շատ հեռու չէ մեզանից» ։

Ռոստոմը մտածութեան մէջ ընկաւ ։

— Այդ բոլորովին ուղիղ նշան է, ասաց նա, ինքն եւս համոզուելով ։ Բայց մեզ ժամանակ չէ՞ խրճիթը գնալու ։

— Գնանք, կրակ վառենք, ընթրիքի համար մի բան պատրաստենք, մինչեւ նա կը գայ, պատասխանեց Տիրէն, եւ սկսեց հաւաքել իւր շինած քարէ գործիքները ։

Ռոստոմը կրկին դիմեց դէպի իւր կողովը, քաշեց ճապուկ ճիւղերից հիւսած պարանը, որի ծայրին կապած էր նա, եւ կողովը մօտեցրեց եզրին ։ Յետոյ ձեռքը տարաւ նրա մէջ, սկսեց դուրս հանել ձկները եւ լցնել փոքրիկ սապատի մէջ ։ Երբ դարձեալ ձեռքը ներս տարաւ, դուրս հանեց երկու խեցգետիններ ։ «Դուք ի՞նչպէս մոլորեցաք, ընկաք այստեղ», ասաց, եւ նրանց եւս ձգեց ձկների մօտ ։ Երբ այն գիշերուայ ընթրիքի պաշարը արդէն հաւաքել էր, նա կողովը կրկին յետ մղեց իւր տեղը եւ, սապատը վերանելով, հեռացաւ ծովեզրից ։ Երկու ընկերները շարունակելով ընդհատուած խօսակցութիւնը, սկսեցին դիմել դէպի խրճիթը ։

Անտառի այն կողմում, որտեղից լսելի էր լինում տրոփիւնի ձայնը, գործում էր այն անձը, որի մասին խօսում էին երկու երիտասարդները ։

Դա մի բարձրահասակ մարդ էր, պատկառելի դէմքով եւ խորին, վեհանձնական հայեացքով ։ Փառաւոր մօրուքը, որի իւրաքանչիւր մազերը փայլում էին սեւ սաթի նման, ծածկում էր նրա հզօր կուրծքը ։ Աչքերի մէջ վառւում էր սրբազան կրակ ։ Գեղեցի՛կ էր եղել նա իբրեւ երիտասարդ, այժմ տակաւին գեղեցիկ էր մնացել իւր այրական հասակում ։ Բոլոր շարժմունքների մէջ նշմարւում էր եռանդ եւ վեհութիւն ։ Նրա մէջ միացած էր երբեմն երկնայինը՝ իւր սրբազնական ազդեցութեամբ, եւ երկրայինը՝ իւր բարձր ազնուապետական վեհութեամբ ։ Հագուստը, որ կրօնաւորի զգեստի տարազն ունէր, համարեա թէ մաշուած էր ։ Ոտներին հագել էր ծառի կեղեւից պատրաստած սանդալներ ։ Այդ անշուք զգեստաւորութեան մէջ անգամ, նմանում էր նա այն երկնաբնակներից մէկին, որին դժբախտ հանգամանքները դատապարտել էին մի ժամանակ կեանքի ... ։

Վարպետ ձեռքով շարժում էր նա քարէ ծանր տապարը, եւ ահագին գերանը թնդում էր նրա հարուածների ներքոյ ։ Տապարը աւելի քերթում էր, քան թէ տաշում էր ։ Այսու ամենայնիւ, նրա հարուածները, որպէս անդուլ եւ անխոնջ համբերութիւն, հաստատուն գերանի վրայ մեծ գործ էին կատարել ։

ՐԱՖՖԻ

րուն եւ կը մասնակցի խորհրդակցութեանց :

Լուռ է սակայն Մոսկուան : Ոմանց կարծիքով պիտի չհամարձակի բացէ ի բաց Եգիպտոսի ի նպաստ դիրք բռնել, եւ որքան ալ ճարպիկ եւ երկդիմի դիւանագիտութիւն մը փորձէ վարել Սուէզի խնդրին առիթով, չի կրնար ոտնակոխել միջազգային համաձայնութիւններ :

✕ Գնդ. Նասըր «զինուորական շրջան» հռչակեց ջրանցքի շրջանը : Զօրավար մը ներկայացաւ Ֆրանսացի երեք տնօրէններուն եւ պահանջեց որ գործի գլուխ մընան, ինչպէս նաեւ Ֆրանսացի 300 մասնագէտներ : Հրահանգին չենթարկուողները երեքէն 15 տարուան բանտարկութեան պիտի դատապարտուին : Ցարդ առաջուան պէս կը շարունակուի նաւային երթեւեկը :

✕ Բուռն յօդուածներ լոյս կը տեսնեն անգլիական եւ ֆրանսական թերթերու մէջ : «Պէտք չէ քաջալերել կամայական եւ բիրտ միջոցներու հեղինակները. Մխնիխի նախընթացը ցոյց տուաւ թէ որքան ծանր կը նստի մարդկութեան վրայ տկարութիւնն ու օր առաջ խիստ միջոցներու չդիմելու անհոգութիւնը» : Միայն Փարիզի համայնավար «Իւմանիթէ»ն է որ երկինք կը բարձրացնէ գնդ. Նասըրի որոշումը. — «Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք, մէկ միլիառ 200 հազար հոգիէն աւելի ազատեցան գաղթապետութեանց ճանկերէն : Ֆրանսա շահ մը չունի որ Եգիպտոս հարստահարուի դրամատէրներէ» : Իսկ արաբական աշխարհը շնորհաւորական հեռագիրներ կը տեղացնէ Գահիրէ :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ազգ. ժողովը քաղաքային ծախքերու ծրագիրը վերջնապէս ընդունելէ ետք, վստահութեան քուէ տուաւ երէկ, Ալժերիոյ ռազմական պէտքերը հոգալու համար ելմտական նոր ծրագրին մասին : Ապահով էր կառավարութեան յաղթանակը : Անկախները յայտնած էին թէ նպաստաւոր քուէ պիտի տան, ինչ որ ապահովեց նոր ծրագրին համար նպաստաւոր լայն մեծամասնութիւն մը :

Ըստ ելմտական այս ծրագրին տրամադրութեանց, 150 միլիառ Ֆրանքի փոխառութիւն մը պիտի կատարուի 1956ին ; Եթէ այս գումարը չհայթայթուի, տարբերութիւնը պիտի հոգացուի շարք մը տուրքերու յաւելումով : Ցուցակ մը կազմուած է, ուր տուրքերը կարգով կը յաջորդեն իրարու, եւ ըստ կարգի պիտի գանձուին մինչեւ որ 150 միլիառը ամբողջանայ : Այս ցուցակին մաս չի կազմեր անհատական վաստակներու վրայ տուրքը :

✕ Հանրապետութեան խորհուրդը իր առջի օրուան նիստին մէջ նպաստաւոր դիրք բռնեց ելմտական ծրագրին մասին :

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Զրոյցներ կը շրջին արդէն թէ ըմբոստութիւններ ծագած են Պուլկարիոյ գանազան քաղաքներուն մէջ : Աթէնքէն կը հաստատեն լուրը : Վերջին տեղեկութեանց համաձայն Վառնայի, Ֆիլիպէի եւ Տիմիթրովկրատի զօրանոցներէն որոշ գունդեր կ'ապստամբին հրամանատարութեան դէմ : Կ'ըսուի թէ կռիւներու ընթացքին սպաննուած են 200 հոգի : Ձերբակալուած են 700 հոգի :

Կը կարծուի որ այս խռովութեանց շարժառիթը «ստալին»եան վարիչներու չէզոքացումն է իբրեւ արդիւնք անձի պաշտամունքին դէմ մղուած պայքարին : Ինչպէս կ'երեւի մաս մը զինուորներէ սիրուած եւ Ստալինի կողմնակից զօրավարի մը պաշտօնազրկումը, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին հեռացումէն ետք, ըմբոստութեան մղած է իր կողմնակիցները : Ինչպէս Հունգարիոյ վերջին փոփոխութեանց առթիւ, հոս ալ յատկանշական կը գտնեն Խ. Միութեան փոխվարչապետ Ա. Միկոյեանի Սոֆիա ժամանումը : Աւրգարեւ Միկոյեան Պուտափէշտէն գալով անակնկալ այցելութիւն մը տուաւ պուլկար վարիչներու, որմէ ետք մեկնեցաւ Ռումանիա ուր կը գտնուի այժմ : Իրազեկները կը կարծեն որ Պուքարէստի մէջ ալ պաշտօնազրկումներ պիտի կատարուին :

ՀՐԴԵՀ «Սանճաք քեմր»ի մէջ : Պէյրութի վերջին թղթարերէն կ'իմանանք որ հրդեհ մը ծագած է երկուշաբթի օր Փիլիքարփոսի եւրին գտնուող Սանճաք քէմրին մէջ : Նիւթական վնասները կը հասնին քսան հազար լիր. ոսկիի, մարդկային զոհ չկայ :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ կը տօնուի 12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Լա Քալասի ծառախիտ եւ օդասուն անտառին մէջ : (Սէփթէմէն 7 քիլոմեթր անդին) :

Շրջանի ենթակոմիտէներէն եւ խումբերէն անոնք որ դժուարութեան կը հանդիպին օթօպիւսները վարձելու համար, առ նուազն ութ օր առաջ պէտք է դիմեն Շրջ. կոմիտէին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ :

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՏԽՐՈՒՆԻ. — «Յառաջ»ի մարզական թղթակիցներէն Պ. Սարգիս Զիլինկիրեան, դժբախտութիւնը ունեցած է կորսնցնելու իր մօրաքոյրը այրի տիկին Վիքթորիա Փափազեան (ծնեալ Զայեան), երիցուհին հանգուցեալ Եղիազար աւագ քհնյ. Փափազեանի :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Պոլիս, Յուլիս 3ին :

Մեր ցաւակցութիւնները :

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Օր. Ռօզ - Մարի Եսայեան, Վերսայլէն իր երկու պաշօններու քննութիւնները անցուցած է խիստ յաջող յիշատակութեամբ :

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, 20 Մայիսէն 20 Յուլիս 1956 :

Պ. Առաքել Եազըճեան 15.000 Ֆր., Տիկին Բօնի Խօրասանճեան 10,000, Պր. Պ. Ֆրէնկեան 5000 Ֆր., Տիկին Ա. Ճելալեան եւ Պ. Գ. Պագըրճեան 2000ական Ֆր., Ոմն Սեւերիացի 2000 Ֆր., Պ. Խաչատուրեան 1500 Ֆր., Պարոններ Ա. Օհանեան եւ Գապազեան 1000ական Ֆր., Պ. Վ. Մոսկոֆեան 500 Ֆրանք :

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի 8 Յուլիսի դաշտահանդէսի վիճակահանութեան շահող թիւերը հետեւեալներն են. — 11, 16, 42, 57, 68, 70, 75, 88, 93, 138, 140, 146, 157 159, 196, 204, 231, 253 277, 281, 437, 472, 482, 1005, 1085 1101 1104, 1133, 1150, 1289, 1133, 1346, 1372, 1404, 1418, 1425, 1471, 1498, 224 :

Պարգեւները ստանալու համար պէտք է դիմել վարժարան մինչեւ 15 Օգոստոս :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ շինութեան. —

Տէր եւ Տիկին Ղազար Միքայէլեան իրենց մօր հանգուցեալ Մարիցա Միքայէլեանի մահուան յիշատակութեան առթիւ տասը հազար Ֆրանք : Իսկ փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Մարիցա Միքայէլեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Մ. Էժտահարեան կը նուիրեն հազար Ֆրանք : Տիկին Արշալոյս Ինէքճեան եւ զաւակները նոյն առթիւ կը նուիրեն հազար Ֆրանք : Իսկ Տիկին Արմենուհի Էքմէքճեան երեք հազար Ֆրանք :

ԼԻՈՆԻ Աղքատախնամ Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները. —

Պ. Ժիրայր Ծառուկեանէ հինգ հազար Ֆրանք, իր զարմուհիին ամուսնութեան առթիւ :

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Սարայտարեանէ երկու հազար Ֆրանք իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ :

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԱԼ. — Դաշտահանդէս էքս լէ Պէնի մէջ Օգոստոս 19ին, ժամը 9էն 21 : Հանդէսը կը սկսի առտուան պատարագով :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

Orcival — Château de Cordès

(P. de D.)

Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները :

Օրական՝ 600 Ֆրանք :

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1-30 : Կրնան մասնակցիլ 16-30 տարիքը ունեցող երիտասարդ - երիտասարդուհիները :

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ :

ՎԱՅՐԸ. — Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով : Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վըրայ կան գեղեցիկ լիճեր :

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի :

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տէր Հայկասէր վրդ. Պայրամեան, նախկին տեսուչ Երուսաղէմի Ս. Յարութիւն տաճարին :

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կ. Խաչի Սէն Ժերոմի (Մարսէյլ) մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ա. Վառնաճեաններէ հազար Ֆրանք, Տիկին Աղաւնի Զօրպաճեանի մօր մահուան առթիւ :

●

Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Շաւէն Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ինճէեան, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ ազգականին՝ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԻՆՃԷԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պետրոս Մաճալեան, բնիկ Բաբերդի Պալախոռ գիւղէն : Հօրը անունը Ռուբէն, մօրը՝ Զարուհի : Պետրոս կորսուած է 1915ի երբ տասը տարեկան էր : Նախ տեսնուած է Քիւրտի լեռը, ապա իմացած են որ գիւղ վերադարձած է եւ կը գտնուէր Թուրքի մը մօտ : Ռուսերուն գրաւումէն ետք հետքը կորսուած է : Մայրը ողջ է : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել Պ. Թէվանեանի,

40, Rue Montagne Sainte-Geneviève

Paris (5e)

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ՎԱՐՁՈՒ Է

Կահաւործի աշխատանոց մը՝ մեքենաներով, գործիքներով, երկու սենեակներով եւ խոհանոցով :

Դիմել՝ Պ. Կ. Եսայեան, 21 Պուլվառ Արարատ, Սէն-Ժերոմ, Մարսէյլ (13) :

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն : Ծախք՝ Ֆըրանսայի համար հարիւր Ֆրանք, արտասահմանի համար երկու հարիւր Ֆրանք :

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն :

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մարսէյլէն Պ. Գրիգորեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Ա. Թորոյեանի (Մարսէյլ) :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պաննէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ Օր. Շուշանիկ Տէօլէնեանէ հազար Ֆր., իր քրոջ Օր. Վարսենիկ Տէօլէնեանի մահուան առթիւ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ՏԱՍՆՕՐԵԱԿԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Յուլիս 31ին, երեկոյեան ժամը 20էն 21, կարճ ալիք 25 - 41 (Մոսկուայի ձայնասփիւռ) :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԺԱՄԱՆՑ ԵՒ ՋԲՕՍ

Երազներու Բանալին, Բախտագուշակութիւն, Աստեղագիտութիւն, Ոգեհարցութիւն, Ձեռնածութիւն, ժամանցի խաղեր եւ ուրիշ բաներ :

Կազմեց՝ Կ. ԳՈՒՇԱԿ

Տպագրութիւն Պէյրութ, 1956 :

Գին 1400 Ֆրանք :

Դիմել Հրանտ Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուններ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Արուսեակ Ինճէեանի մահուան առթիւ Տիկին Մալվինէ Խասապեան հազարական Ֆրանք կը նուիրէ Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու օգնութեան կայաններուն : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24 :

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24 :

Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 31 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 31 JUILLET 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7642 32e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3453

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՈՒԷԶԻ ԿՆՃԻՌԸ

Եգիպտոսի զինուորական յեղափոխութեան չորրորդ տարեդարձը նոր էջ մը բացաւ փարաւոններու հնամենի երկրին դարաւոր պատմութեան մէջ :

Գնդապետ Նասըր իր գրաւած բարձր դիրքէն անվիճելի հեղինակութեան վրայ կռթնած՝ ազգայնացած յայտարարեց Սուէզի Ջրանցքի միջազգային ընկերութիւնը, յօգուտ եգիպտացի ժողովուրդին :

Իր հանդիսաւոր յայտարարութեան մէջ, գնդապետը չշտեց թէ՝ Ասուանի ամբարտակը կառուցանելու համար ո՛չ Ուաշինկթընէն, ոչ Լոնտոնէն, ոչ ալ Մոսկուայէն դրամ պիտի մուրան :

1955ին Սուէզի ընկերութիւնը հարիւր միլիոն տոլար շահած է, Եգիպտոսի բաժին հանելով երեք միլիոն միայն : «Պետութեան մէջ պետութիւն դարձած էր այս ընկերութիւնը, որ հինգ տարուան մէջ 800 միլիոն տոլար հասոյթ ունեցած է : Շնորհիւ անոր եկամուտներուն, պէտք պիտի չունենանք օտարի օժանդակութեան » :

Ինչպէս կը սպասուէր, ազգայնացման այս որոշումը ռումբի մը պէս պայթեցաւ մանաւորաբար Փարիզի ու Լոնտոնի մէջ, ուր վարիչ շրջանակները իրար անցան եւ անմիջապէս բողոքեցին եգիպտական իշխանութեանց մօտ՝ անընդունելի նկատելով եղած կարգադրութիւնը :

Լոնտոնի մէջ նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ գումարեց : Ծովային, օդանաւային եւ ցամաքային ուժերու սպայակոյտները նոյնպէս հաւաքոյթներ ունեցան, ի հարկին զինուորական միջամտութիւն կատարելու համար :

Ամիս մը առաջ էր, անցեալ Յունիս 18ին, որ անգլիական վերջին զինուորը հեռացաւ Սուէզի Ջրանցքէն : Ու այս դէպքը մեծ հանդիսութեամբ կը տօնուէր Եգիպտոսի մէջ, ի ներկայութեան Խորհրդային Միութեան արտաքին նախարար Տիմիթրի Շեպիլովի :

Շատ յատկանշանական էր այս վերջինին մասնակցութիւնը պատմական դէպքի մը, որ վերջակէտը կը համարուէր Մեծն Բրիտանիոյ 72 տարուան տիրապետութեան :

Խ. Միութիւնը իր բռնակալ վարչաձեւին ենթակայ ընդարձակածաւալ երկիրներէն դուրս՝ աշխարհի ամէն կողմը կը քաջալերէ ժողովուրդներու ազատագրական պայքարները : Պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալու համար :

Օգտապաշտ քաղաքականութեան կը հետեւի Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, օրուան պայմաններուն եւ իր շահերուն համաձայն :

1947 Մայիսին, երբ Անգլիա վերջ կուտար հոգատարութեան եւ Պաղեստին երկու մասի կը բաժնուէր, Մոսկուայի պատուիրակը ՄԱԿի մէջ, կը քուէարկէր ի նպաստ Իսրայէլի պետութեան ստեղծումին,

1948ին, երբ այս վերջինը կը կռուէր Արաբներուն դէմ, Մոսկուա զէնք եւ օդանաւ կը հայթայթէր Հրեաներուն (Չեխոսլովաքիայէն) :

Արաբները չեն մոռցած բոլշեւիկներու երկդիմի քաղաքականութիւնը :

Ներկայիս ալ, երբ մէկ կողմէ զէնք կը հայթայթէ Եգիպտոսի, միւս կողմէ գաղտնի բանակցութիւններ կը վարէ Իսրայէլի հետ :

Անդրադառնալով Սուէզի պարագային, տարակոյս չկայ որ Եգիպտոսի վարիչներուն յանդուգն քայլը կրնայ ծնունդ տալ միջազգային բարդութիւններու :

Դիւրին չէ ճակատ յարդարել միջազգային դրամատիրական ուժին դէմ :

Իրանի վարչապետ Մոսատեղի օրինակը մէջտեղն է :

Ծիշդ է, որ Սուէզի գօտիին մէջ անգլիական զինուոր չէ մնացած այլեւս, սակայն համաձայն անգլեւեգիպտական համաձայնագրին, 1956 յունիսէն սկսեալ մինչեւ եօթը տարի այդ շրջանին մէջ պիտի պահուին 1200 «քաղաքային» մասնագէտներ եւ բազմաթիւ անգլիացի ձեռնարկուներ, որոնք պիտի հսկեն Թէլ էլ Քէպիրի մթերանոցներուն եւ ելեկտրական կազմածներուն, Ապու Սուլթանի ռազմանիւթի շտեմարաններուն, Ֆայէտի եւ Ֆանարայի աշխատանոցներուն եւ ամբարներուն վրայ, ուր կէս միլիոն թոն ապրանք մթերուած է : Ասկէ զատ, Անգլիացիք Սուէզի շրջանին մէջ հրանիւթի մեծաքանակ պահեստ ունին :

Դիւանագիտական շրջանակները մեծապէս մտահոգ են :

Խիստ մեծ վտանգ կը սպառնայ խաղաղութեան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՔՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ՆԱՍԸՐ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցան Կիրակի կէսօրէն ետքը : Ժողովը, որ բացուած էր ժամը 5ին, վերջ գտաւ իրիկուան ժամը 11.30ին : Երեքներու կողմէ ստորագրուած պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ բացարձակ համաձայնութիւն գոյացած է Սուէզի ընկերութեան ազգայնացման հետեւանքով առաջ եկած բոլոր հարցերուն շուրջ : Կ'ընդունին թէ կացութիւնը ծանրակշիռ է եւ կը յայտարարեն թէ ամէն միջոցով պիտի ապահովեն ջրանցքին ազատ երթեւեկութիւնը :

Նախ քան ժողովի սկիզբը, Անգլիոյ արտաքին նախարարը տեսակցութիւններ ունեցաւ անգլիացի բարձր պաշտօնատարներու հետ եւ հետաքրքրուեցաւ երկրին մէջ գտնուած քարիւղի եւ այլ վառելանիւթերու պաշարին մասին : Եզրակացութիւնը այն էր թէ Սուէզի երթեւեկութիւնը կասելու պարագային, Անգլիա միայն մէկ ամսուան վառելանիւթի պաշար ունի :

Շաբաթ օրուընէ ի վեր անգլիական կառավարութիւնը արգելքի տակ առած էր Անգլիոյ մէջ գտնուող եգիպտական բոլոր ստացուածքներն ու դրամագլուխները :

Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ որոշեց անյապաղ դիմել նոյն միջոցին : Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի բոլոր դրամատուները խիստ հրահանգներ ստացան այս ուղղութեամբ :

Ասիկա սկզբնաւորութիւն մըն է միայն : Արդարեւ, արեւմտեան պետութիւնները որոշած են տեղի չտալ Նասըրի այս բռնագրաւման առջեւ, որ կը ոտնակոխէ միջազգային համաձայնութիւններն ու Սուէզի Ջրանցքին ընկերութեան իրաւունքները :

Արեւմտեան պետութիւնները կրնան երկու ձեւով բողոքել այս որոշման դէմ. կամ պօյքոթի ենթարկել Սուէզի Ջրանցքը եւ կամ պնդել 1888ին Կ. Պոլսոյ մէջ ստորագրուած համաձայնութեան գործադրութեան վրայ, որ կը նախատեսէ Սուէզի երթեւեկին ազատութիւնը՝ նոյնիսկ պատերազմի պարագային :

Շատ հաւանական է որ այս երկրորդ դիրքը որդեգրուի, որովհետեւ 1) Արեւմտեան պետութեանց, մանաւանդ Անգլիոյ քարիւղի պաշարը անբաւարար է եւ 2) Պօյքոթի պարագային, արեւմտեան պետութիւնները հրաժարած կ'ըլլան իրենց իրաւունքներէն. մինչդեռ իրենց շահը կը պահանջէ որ ամուր կառչին այդ իրաւունքներուն եւ ցոյց տան թէ Նասըրի բռնած դիրքը ապօրինի է :

Տակաւին վերջ չեն գտած Երեքներու տեսակցութիւնները. կը սպասուի որ աւելի ծանրակշիռ որոշումներ ալ առնուին :

Միւս կողմէ, Նասըր, Աղեքսանդրիայէն դէպի Գահիրէ վերադարձի ճամբուն վրայ կրակոտ եւ ազգայնական ճառեր խօսեցաւ բոլոր կայարաններուն մէջ :

Գահիրէի մէջ, կէս միլիոնի հասնող բազմութիւն մը յաղթական ընդունելութիւն մը վերապահած էր Եգիպտոսի նախագահին, որ յայտարարեց .

« Եգիպտոսի ժողովուրդը ինքզինքը զօրակոչի ենթարկեց իր իրաւունքները պաշտպանելու համար : Մինչեւ մեր արեան վերջին կաթիլը պիտի կռուինք մեր ազատութեան սիրոյն : Ուժի դէմ ուժ եւ զէնքի դէմ զէնք » :

Նասըր կը դիտակցի թէ իր առած քայլը պիտի բախի դժուարութեանց : Այժմէն իսկ կ'ուզէ պատասխանատուութիւնը ձգել Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վրայ : Նախագահական պալատին մէջ խօսած իր ուրիշ մէկ ճառին մէջ ըսաւ .

— « 48 ժամէ ի վեր Սուէզի Ջրանցքը եգիպտական հսկողութեան տակ է եւ նաւային երթեւեկը բնականոն կերպով կ'ընթանայ : Անգլիան ու Ֆրանսան կը դդուէ չացնեմ ջրանցքին ազգայնացումը քաղաքական հարցի մը վերածելու փորձութենէն : Սուէզի երթեւեկութեան դադարման պարագային, պատասխանատու պիտի բռնեմ Ֆրանսան ու Անգլիան » :

Իսկ որպէս պատասխան Ֆրանսայի արտաքին նախարարին բողոքներուն (ուղղուած՝ Փարիզի Եգիպտական դեսպանին), Նասըր հեգնական ոճով մը ըսաւ. « պիտի չպատասխանեմ Ֆրանսացիներուն : Այդ հոգը կը ձգեմ Ալժերիոյ ազգայնականներուն » :

× Մ. Նահանգներու արտաքին փոխ-նախարարը իր մօտ կանչեց Եգիպտոսի դեսպանը եւ բողոքագիր մը յանձնեց Նասըրի «չափազանցուած, սխալ եւ դիտումնաւոր յայտարարութեանց դէմ որոնք ուղղուած են Մ. Նահանգներու դէմ» : Փոխ-Նախարարը յայտնեց նաեւ իր կառավարութեան ընդվզումը :

Ուաշինկթընի եգիպտական դեսպանը, Փարիզի եւ Լոնտոնի իր պաշտօնակիցներուն նման, մերժեց ընդունիլ այս բողո-

(Շար. ը կ ա ր դ ա լ Դ. էջ)

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԱՒԱՍՏԻՔՆԵՐԸ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Վազգէն Ա. մէկ ամիս առաջ խօսելով Էջմիածնի տաճարին մէջ, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է ·

— Տասը օրէ ի վեր սկսած են աշխատանքները՝ Մայր Տաճարի մարմարապատման : Մենք յուսով ենք թէ յառաջիկայ հինգ տարիներու ընթացքին պիտի կարենանք հիմնովին վերանորոգել եւ շէնցնել մեր հայրենի բոլոր հռչակաւոր բազմադարեան սրբավայրերը, — Հռիփսիմէն, Գայիանէն, Շողակաթը, Օշականը, Խոր Վիրապը, Գեղարդը, Մծղին, Խանձասարը եւ ուրիշներ : Պիտի վերանորոգուին նաեւ Ս. Էջմիածինը եւ շրջակայ շէնքերը : Ինչպէս գիտէք, վարչապետ Բուլկանինի մասնաւոր կարգադրութեամբ Մայր Աթոռին կը վերադարձուին Էջմիածնի հողամասին ցարդ չյանձնուած բոլոր շինութիւնները, մէջն ըլլալով նաեւ նոր Վեհարանը՝ երկյարկանի հայկական ոճով մեծ շէնքը որ կը բաղկանայ քսան սրահներէ եւ կառուցուած է 1912-14ին :

Յունիս 28ին տեղի ունեցաւ խորհրդակցական առաջին ժողովը մեր նախագահութեամբ, կազմելու համար ընդհ. ծրագիր Ս. Էջմիածնի հողամասին վրայ կատարուելիք նորոգութեանց մասին : Այս ժողովին կը մասնակցէին երկրի 12 ծանօթ ճարտարապետները, հնագէտները, շինարարները եւ պաշտօնատարներ : Լայն խորհրդակցութենէ վերջ կազմուեցաւ վերջնական ընդհ. ծրագիր :

Վերջին տարիներու ընթացքին բաւաբար չափով կազմակերպուած են մեր ներքին թեմերը : Բայց Հայաստանի թեմերէն ունինք երեք թեմական կեդրոններ, — Թիֆլիսի մէջ՝ Վրաստանի հայկական եկեղեցիներուն համար, Բագու՝ Ատրպէջանի եւ շրջանի եկեղեցիներուն համար, Ռոստով՝ Հիւս. Կովկասի եւ Ռուսաստանի հայկ. եկեղեցիներուն համար : Մեծ ուրախութեամբ կ'ըսեմ թէ մինչեւ Սեպտեմբերի վերջերը կը վերաբացուին 10-15 նոր եկեղեցիներ Հայաստանի մէջ իսկ մինչեւ այս տարուան վերջը՝ քանի մը տասնեակ հայկ. եկեղեցիներ եւ չորս վանքեր իրենց դուռները պիտի բանան Վրաստանի, Ատրպէջանի, Ղարաբաղի, Նախիջեւանի, Անդրկասպեանի երկիրներու մէջ :

Յառաջիկայ տարեշրջանին ծրագրած ենք 25 - 30 նոր ուսանողներ ընդունիլ մեր հոգեւոր ճեմարանին մէջ : Երկու տարի ետք կը յուսանք որ պիտի ունենանք հարիւր ուսանող :

ԽՄԲ. — Քարոզին մնացեալ մասը կը վերաբերի Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, կարգ մը ազդարարութիւններով : Պիտի գրաղինք առանձին :

ՅԱՒԱԼԻ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՎԱՆՔԷՆ ՆԵՐՍ

Յուլիս 28ի Ազդակը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ կաթողիկոսարանի մէջ պատահած միջադէպին մասին.

Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ցաւալի միջադէպ մը պատահած է Անթիլիասի վանքէն ներս :

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա. հեռագրով մը պաշտօնապէս հրաւիրած էր նախկին դիւանապետ Շահէ վարդապետը, որպէսզի հինգշաբթի օր ժամը 5ին կաթողիկոսարան ներկայանայ եւ յանձնէ դիւանատան բանալիները : Վարդապետը, փոխանակ առանձին գալու, երկրորդ վարդապետի մը եւ հինգ աբեղաներու ընկերակցութեամբ կուգայ վանք եւ պաշտօնապէս մերժելէ յետոյ բանալիներու յանձնումը, իր դէկավարութեամբ եւ իրեն ընկերակցող միաբաններու հետ, կը սկսի անարգական վերաբերում ցոյց տալ եւ նախատական պոռչտուքներ ընել Կաթողիկոսին եւ բարձրաստիճան եկեղեցականներու հասցէին :

Այս պոռչտուքներուն վրայ, երբ Կաթողիկոսարանի պաշտօնեաները փորձած են կարգի հրաւիրել, անկարգ միաբանները ձեռք բարձրացուցած են անոնց վրայ եւ կռիւ մը ծագած է : Իրարանցումի ընթացքին, վարդապետ մը, անկումի հետեւանքով, ճակատէն փոքրիկ վէրք մը ստացած է :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Ս. Թորոսեան, Բաշան	10.000
Լեւոն Տօնիկեան, Բաշան	7.000
Սարգիս Ընտրիկեան, Սէն Շամոն	5.000
Մկրտիչ Մեպուրեան (Պօնտի) (Շավիլի ընկերներէն)	2.000
Գրիգոր Կիւլեան	5.000
Մովսէս Տէմիրճեան	5.000
Գէորգ Պօղոսեան	5.000
Թորոս Սարեան	5.000
Արմենակ Պետեան	5.000
Յարութիւն Տէմիրճեան	5.000
Պաղտիկ Քիւլչեան	3.000
Միսաք Սարգիսեան	2.000
Յակոբ Աբելեան	1.500

Գումարները ղրկել՝
Maison Culturelle Arménienne
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)
C.C.P.— PARIS 5460-11

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍ. ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Հիմա որ Միջին Արեւելքը, մասնաւորաբար արաբական աշխարհը, կը թօթափէ օտար հովատարութիւնները եւ լուծը, շահեկան է գիտնալ թէ ինչ ստացաւ Միջին Արեւելքը եւ ապագան ինչ կը վերապահէ իրեն։

Ինչպէս ծանօթ է, Միջին Արեւելքի մէջ Արաբական Դաշնակցութիւնը ամենահզօր կազմակերպութիւնն է որուն հիմը դրաւ Ա. աշխարհամարտին զնդ. Լորընս։ Կարելի է ըսել թէ Մեծն Բրիտանիան կնքահայրն է անոր, ինչպէս Արեւելքի մէջ բազմաթիւ կարեւոր նախաձեռնութեանց, թէեւ «Լիկ տէ զ՚Էթա Արապ»ի շէնքին դրան վրայ Ֆրանսերէն գրուած է։

Շատ զօրաւոր եղած է մանաւանդ ֆրանսական ազդեցութիւնը Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ։ Հին սերունդը յաճախած է ֆրանսական վարժարաններ, եւ անոնք այսօր ալ կը նախընտրեն ղրկել իրենց զաւակները Ցիսուսեաններուն կամ քոյրերու դպրոցները։

Թրծուելէ ետք Ֆրանսական մշակոյթով, դպրոցէն ելլելէն ետքն ալ Եգիպտացիները կը շարունակեն պահել այդ ազդեցութիւնը։ Կան որ կ՚ըսեն թէ ֆրանսական թերթերու բաժանորդագրուած են եւ միայն ֆրանսերէն վէպեր կը կարդան եւ լաւ կը ճանչնան գասականները։ Փոխ ժերէն որ Միջին արեւելեան հարցերը կ՚ուսումնասիրէ, կ՚ըսէ թէ այն երկիրները, ինչպէս Իրաք եւ Յորդանան, որոնք ֆրանսական ազդեցութեան չեն ենթարկուած, շատ աւելի արմուկ կը հանեն ալժերիական հարցին առթիւ եւ կը սպառնան մշակութային պոյքոթ յայտարարել Ֆրանսայի դէմ։ Այս սպառնալիքով իրենք մեծ բան չեն կորսնցներ, միայն գիտեն թէ Ֆրանսան զիջաբզած է իր ազդեցութեան տեսակէտէն։

Հակառակ այս բոլորին, զգալի նահանջ մը կատարած է ֆրանսերէնը Արեւելքի մէջ։ Հեռու են այլեւս այն ժամանակները, երբ Եգիպտոսի Նախարարներու Խորհուրդին նիստերը ֆրանսերէն լեզուով տեղի կ՚ունենային, եւ կամ Եգիպտոսի «Ժուռնալ Օֆիսիէլ»ը Ֆրանսերէն կը հրատարակուէր եւ Ֆուատ Ա. Թագաւորը ստիպուած էր արաբերէն դասեր առնել, իր ժողովուրդին խօսելու համար։ Այս բոլորը երեսուն տարի առաջ էր։ Թէեւ ֆրանսերէնը միշտ ալ մտաւորական արժանաւորութիւնը կը պահէ։ Գրականութեան եւ իրաւաբանութեան համալսարաններուն դասաւանդութեան լեզուն ֆրանսերէն է։ Վերջերս Եգիպտոսի մէջ օրէնք մը կը պարտադրէր որ Գուրանը դասաւանդուէր նաեւ օտար դպրոցներու մէջ։ Այս առթիւ բողոքներ եղան անգլեւսաքսոն եւ ֆրանսական դպրոցներու կողմէ։ Կը թուի թէ վիճում կատարուեցաւ։ Բոլոր օտար աշխարհական կամ կրօնական դպրոցները վայր մը պիտի տրամադրեն Գուրանի դասաւանդութեան համար, եւ ազատ պիտի ձգեն իրենց աշակերտները ուրբաթ օրերը, իսլամին սուրբ օրը։

Արեւելքի մէջ իրենց ազդեցութիւնը զօրացնելու համար Մեծն Բրիտանիան եւ Մ. Նահանգները կրթաթոշակներ կը յատկացնեն։ «Փառի Փռէս»ի յօդուածագիրը, կը թելադրէ որ կրթաթոշակներ յատկացնէ նաեւ Ֆրանսան այն ուսանողներուն որոնք կուգան Փարիզ իրենցբարձրագոյն ուսումը շարունակելու համար։

Ակնարկ մը խալամ արեւելքի մէջ, ֆրանսական մշակոյթի մասին.—

ԵԳԻՊՏՈՍ.— Գահիրէի մէջ բազմաթիւ ֆրանսական աշխարհական երկրորդական վարժարաններ կան, որոնց նիւթականը կը հոգայ ֆրանսական կառավարութիւնը։ Գահիրէի մէջ երեք հազար աշակերտ կ՚ուսանի։ Կաթոլիկ դպրոցները (Ցիսուսեան, եւայլն) լեցուած են եւ կը մերժեն աշակերտ ընդունիլ։ Ցիսուսեանները նախապատուութիւն կուտան կաթոլիկ աշակերտներուն, սակայն գլխաւոր հաստատութեանց մէջ 25 առ հարիւրը օրթոտոքս եւ զանազան կրօնքներու կը պատկանին, իսկ 25 առ հարիւրը իսլամ են։ Բազմաթիւ կաթոլիկ դպրոցներ կան Վերին Եգիպտոսի մէջ, իսլամ աշակերտներու համար։ Ներկայիս ամէն ազգէ կաթոլիկ դպրոցներուն մէջ, գլխաւորաբար Ֆրանսականին, 70 հազար աշակերտ կայ։ Բողոքական դպրոցներուն մէջ (գլխաւորաբար անգլեւսաքսոն) երեսուն հազար աշակերտ։

Եգիպտոսի մէջ Ֆրանսերէն լեզուով թերթեր կան, որոնց թիւը հետզհետէ կը պակսի։ Այս թերթերէն երկուքը կառավարութեան հսկողութեան տակ են։ Ֆրանսերէն գիրք կը ծախուի, բայց քիչ։ Ֆրանսական շարժանկարը գրեթէ անհետացած է սրահներէն։

ԼԻԲԱՆԱՆ.— Լիբանան թէեւ երկու միլիոնէն պակաս բնակիչ ունի, սակայն ֆրանսական մշակոյթի Արեւելքի ամէնէն զօրաւոր կորիզը կը կազմէ։ Այս տարի Ֆրանսական դպրոցները 52.000 աշակերտ ունեցան, որոնց վեց հազարը իսլամ։ Պէյրութի Ֆրանսական լիսէին, Սաքրէ Քէօրի Քոլէժին եւայլն, աշակերտներու թիւը լեցուած է եւ կը մերժեն այլեւս նոր աշակերտ ընդունիլ։ Մօտ 110 հազար աշակերտներ անհատական դպրոցներ կ՚երթան, ուր կէս մը Ֆրանսերէն լեզուով կը տրուին դասերը եւ մեծ մասով իսլամ աշակերտներ են։

Քսան տարիէ ի վեր կրկնապատկուած են Ֆրանսերէն ուսման վկայականները (սէրթիֆիքա)։ Իրաւաբանական համալսարանը 752 աշակերտ ունի, բժշկականը 470։ Լիբանանցի բժիշկներուն մօտ 70 առ հարիւրը Ֆրանսական մշակոյթի ազդեցութիւն կրած են։

Ֆրանսայի մէջ կան 292 լիբանանցի ուսանողներ, որոնք աւարտելէ ետք բժշկութիւնը եւ ճարտարապետութիւնը կ՚երթան իրենց երկրին զանազան կողմերը եւ միասին կը տանին Ֆրանսական մշակոյթը։

Պէյրութի մէջ երկու Ֆրանսերէն թերթեր կը հրատարակուին։ Խմբագրական տեսակէտով շատ լաւ են։ Համեմատաբար քիչ Ֆրանսերէն գիրքեր կը սպառին։

ՍՈՒՐԻԱ.— Ֆրանսական ազդեցութիւնը ակներեւ նահանջի մէջ է Սուրիոյ մէջ Ֆրանսական զօրքին մեկնումէն ի վեր։ Ֆրանսերէն լեզուի ուսուցումը նոյնիսկ դադրեցուցին 1945 – 1949։ Այս տարի Դամասկոսի լիսէին մէջ 1100 աշակերտ կայ, անցեալ տարուան 950ի դէմ։ Սուրիոյ մէջ 12 Ֆրանսական դպրոց կայ որոնց տասը կրօնական, ութ՝ երկրորդական եւ չորսը նախապատրաստական, մօտ ութը հազար աշակերտներով։ Ուսուցիչի պակասի հետեւանքով պաքալորիայի ներկայացող 6000 թեկնածուներէն 4000ը անգլերէնը նախընտրեցին։

ՅՈՐԴԱՆԱՆ.— Այս երկրին մէջ մշակութային ազդեցութեան տեսակէտով անգլերէնը նախապատիւ է։ Ամմանի մէջ երեք Ֆրանսական դպրոցներ կան։

Յորդանանեան խորհրդարանը որ վերջերս լուծուեցաւ, պոյքոթ հռչակած էր Ֆրանսայի դէմ։

ԻՐԱՔ.— Անգլիական մշակութային ազդեցութիւնը գերակշիռ է։ Ֆրանսական Մշակութային կեդրոն մը կայ Պաղտատի մէջ։

ՍՈՒԴԱՆ.— Երեք քառորդ դար անգլիական ազդեցութիւնը բացարձակ եղած է։ Ներկայիս Ֆրանսական մշակոյթը կը ներկայացնեն քանի մը Ֆրանսացիներ, Լիբանանցիներ, Յոյներ։ Կը նախատեսուի Խարթումի մէջ լիսէ մը բանալ։

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՏՕՆԵՆՔ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐԸ ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայրենիք ցանած սերմերը կը ծլին ահա։ Վանի մէջ՝ Արմենականներ, Եւրոպայի մէջ՝ Հնչակեաններ, Կովկասի մէջ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Երիտասարդներ, անփորձ եւ անպատասխանատու, անցած են գործի։

Անշուշտ Խրիմեան մինակը չէ իբրեւ յեղափոխութեան գաղափարին քարոզիչը։ Յեղափոխականները կը ծնին սակայն 1885 – 1890 տարիներու ընթացքին պատմութեան հրամայողական պահանջքէն։

Սուլթան Համիտ Բ., որ մինչեւ 1882 Թուականները հայ ժողովուրդի հանդէպ դէշ մտադրութիւններ չունէր, քննութեան կ՚ենթարկէ կացութիւնը։ Կայսրութիւնը այդ տարիներուն կը կորսնցնէ Եգիպտոսը։ Կարգը պիտի գար Արեւելեան նահանգներուն։

Իր շրջապատը խորհուրդ կուտայ ճնշել Հայերը այդ նահանգներուն մէջ։ Փճացնել անոնց տնտեսութիւնը՝ ծանր տուրքերու տակ։ Քիւրտերով եւ մահմետականներով լեցնել անոնց դաշտերն ու արօտները։

Այսպէս կը սկսին հալածանքները։ Հայը կը հաւատար իր դատին, որու դատաւորը, վեց մեծ պետութեանց կնքագրանքով պիտի գար հաստատելու Հայոց իրաւունքները։

Հայը կը հաւատար Եւրոպայի միջամտութեան, հակառակ իր բանաստեղծին որ կ՚երգէր «Ոչ, եղբարք, ոչ, օտարներէն չկայ յոյս…»։

Գում Գափուի ցոյցը (1895), Պանքայի գէպքը (1896) եկան գործի մղելու Սուլթանը։ Ընդհանուր ջարդերով, որոնց ընթացքին երեք հարիւր հազարի մօտ Հայեր կոտորուեցան, Բ. Դուռը եկաւ հասկցնելու թէ մինչեւ ուր կրնար հասնիլ իր ծրագիրը։

Վասպուրականը ամէնէն երջանիկն էր հայկական գաւառներէն։ Շրջապատուած լեռներով, գրեթէ կղզիացած, կ՚ապրէր իր տեղական խնդիրներով։ Լեցուն էր գըտած իր կառավարիչներուն հետ, ունէր Աղթամարի կաթողիկոսութիւնը եւ անոր հարուստ եկամուտները, Պօղոսեան-Ապօղոսեան խնդիրներ, որոնք Վանի երեւելիները կը զբաղեցնէին։ Բայց անհաւասիկ Վանի երիտասարդները կը խմբուին, կը կազմակերպուին, լռիկ մնջիկ կ՚աշխատին։ Արմենականներ, Հնչակեաններ, Դաշնակցականներ, ինքնապաշտպանումէ մինչեւ զինական վարժութեան նուաճումներ կը կատարէին։

1896ի գարնան կարգը կուգար Վանի։ Սասունէն պէյ զինուորական ուժերով կը ժամանէր Վան։ Կը կազմակերպէր քիւրտ պէկերը, կ՚ապահովէր անոնց գործակցութիւնը՝ հայ յեղափոխականներուն խիստ դաս մը տալու համար։

1896ի Յունիսի առաւօտ մը քիւրտ եւ Թուրք խուժանը կը մտնէ Վանի շուկան։ Յեղափոխական խումբի մը եւ պահակներու միջեւ կը պատահի բախում մը, կը սպաննուին երկու Թուրք զինուորներ եւ կը վիրաւորուի Թուրք սպայ մը։ Հետեւեալ օրը կռիւները կը սկսին։ Զօրքը կը քալէ Այգեստանի վրայ։ Եւ երբ 35 գիրքերէ կրակ կը տեղայ անոնց վրայ, այն ատեն միայն Վանի հայ պաշտպանողականները կը հասկնան թէ ինչ բանի պատրաստուած էին քաղաքին երիտասարդները։

Վանայ կռիւները շատերու ծանօթ են։ Արմենականներ, Հնչակեաններ եւ Դաշնակցականներ իրենց վարքերով կազմեցին զինուորական խորհուրդ մը։ Եօթը օր տեւեցին կռիւները։ Եւրոպական հիւպատոսներու միջամտութեամբ յեղափոխականները յանձն առին հեռանալ Վանէն։

Երեք խումբերու բաժնուած, Վանի կռուողները Թողուցին քաղաքը։

Աւետիսեանի խումբը, երեք հարիւրէն աւելի Արմենականներ, իրենց հետ առած շուրջ հինգ հարիւր անզէն երիտասարդ –

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1. Արամեան Ընկերութիւն (1847)

Ատափազարի մէջ առաջին անգամ յիշուած Ընկերութիւնը կը կոչուի «Արամեան Ընկերութիւն», որուն հիմնումը կատարուած կ՚երեւայ 1847ի սկիզբները։

Պոլսոյ «Հայաստան» կը տեղեկացնէ 1847 Օգոստոս 2ին, «Այս օրերս գիր առինք որ կը ծանուցանէ մեզի թէ Արմաշու վանքին Առաջ. փոխանորդ արժ. Ստեփան վրդ.ը եւ Իգնիմիտու դպրատան դասատու եւ այն կողմերու դպրատուններուն ընդհ. խնամածու Հալէպցի տիրացու Մուրատ Աբրահամեան պատուելի վարժապետը Ատափազարու երեւելեաց խնամօքը հոն գացեր են եւ դպրատուններու բարեկարգութեանը վրայ խորհելով՝ մէկ Ընկերութիւն մը հաստատեր են Արամեան Ընկերութիւն անունով։ Քսան եւ չորս արժանաւոր անձինք այս Ընկերութեանս տեսուչ եւ հոգաբարձու ըրուեր են, որպէսզի Ընկերութիւնը արդիւնաւոր ըլլալով՝ յիշեալ քաղաքին մէջ մտաւորական յառաջդիմութեան արդիւնքն ալ տեսնուի։ Եւ առ այժմ միայն հայերէն քերականութեան դասատու մը դրեր են պատուարժան տիրացու Առաքել վարժապետ Աբրահամեան որ վերոյիշեալ տիրացու Մուրատ պատուելիին աշակերտներէն է» (Հայաստան, Կ. Պոլիս 1847 Թ. 58)։

Արամեան Ընկերութիւնը 1849ին իր պաշտպանութեան տակ ունէր մանչերու եւ աղջկանց երկու դպրոցներ, որոնք Ընկերութեան անունով կը կոչուէին (Հայաստան, 1849 Թ. 139, Փետրուար)։

2. Սիսակեան Ընկերութիւն (1847–8)

Կը յիշուի 1848 Սեպտեմբերին։ Կրնայ հիմնուած ըլլալ 1848ի սկիզբները կամ 1847ի վերջերը։ Իր խնամքին տակն էր Ատափազարի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ թաղին դպրոցը։ 1848 Սեպտ. 16ին Ատափազարէն գրուած նամակ մը կ՚իմացնէ թէ «Սիսակեան Ընկերութեան յարգելի տնօրէնները եւ գանձապահները եւ դպրատան տեսուչները ժողուելով, որբաշան Առաջնորդին յորդորանօքը քերականութեան դասատու դրին Պ. Ահարոն եւ Պետրոս վարժապետները» (Հայաստան, 1848 Թ. 120)։ Ընկերութեան այդ դպրոցը «Սիսակեան Ընկերութեան դպրոց» կը կոչուէր այդ ատեն (Հայաստան անդ. Թ. 139)։

3. Թորգոմեան Ընկերութիւն (1848–9)

Ընկերութեանս հիմնումի թուական չի յիշուիր։ Յիշատակութիւնը 1849ի Ապրիլէն ըլլալով՝ հաւանական է որ 1848ին հիմնուած ըլլայ։ 1849ին Ատափազարի չորս թաղերէն մէկուն վարժարանի պաշտպանն է Ընկերութիւնս, բայց ժամանակակից թերթին տուած տեղեկութիւնը ճշգրիտ չունի (տես Հայաստան, 1849 Թ. 154)։

4. Ռուբինեան Ընկերութիւն (1848 – 9)

Կը յիշուի Ատափազարի ուրիշ ընկերութեանց հետ իբրեւ պաշտպան նոյն քաղաքի արական վարժարանի մը, որուն եռամսեայ քննութիւնը տեղի ունեցած է 1849 Ապրիլ 24ին (Հայաստան, Թ. 154)։

5. Հռիփսիմեան Ընկերութիւն (1849)

Ընկերութեանս հիմնումը եղած կը համարինք 1849ի սկիզբները։ Ան պաշտպանն է Ատափազարի այն աղջկանց վարժարանին, որ նախապէս «Արամեան Ընկերութեան» խնամքին յանձնուած էր եւ որ 1849ի գարնան յորջորջուած է Ընկերութեանս անունով՝ Հռիփսիմեան վարժարան (Հմմտ. Հայաստան, 1849 Թ. 154)։

Թէեւ Ընկերութեանս յիշատակութեան չենք հանդիպիր յաջորդ տարիներուն, սակայն նկատելով որ 1883ին կը յիշուի ան՝ ապացոյց կը համարինք թէ միշտ իր գոյութիւնը պահած եւ գործած է։ 1883ին Ատափազարի Ս. Լուսաւորիչ թաղի «Հռիփսիմեանց Ընկերութեան» ատենապետն է Ադամի Թիւթէրեան, որ 162 դրշ. հաւաքած է Պոլսոյ «Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութեան» համար (Մասիս, Կ. Պ. 1883 Թ. 3500)։

6. Գայիանեան Ընկերութիւն (1849)

1849ի գարնան կը յիշուի ուրիշ չորս ընկերութիւններու հետ եւ ունիկրեն յատուկ աղջկանց վարժարանը, որ իր անունով կը յորջորջուի «Գայիանեան Ընկերութեան վարժարան» (Հայաստան, անդ)։ Ընկերութիւնս Ատափազարի Ս. Հրեշտակապետ թաղի մէջ կազմուած է եւ գոյութիւն ունէր դեռ 1883ին, երբ վարչութեան ատենապետն էր Մարիամ Տ. Նիգողոսեան (Մասիս, անդ)։

7. Սեպուհեան Առեւտրական Ընկերութիւն (1852)

Բաժանորդական Ընկերութիւն մ՚է, հիմնուած 1852 Մայիս 1ին։ Նիկոմիդիոյ ժամանակակից պարբերաթերթը կը գրէ այս վերնագրով. «Այս Ընկերութեան վրայօք մեզի կը ծանուցանեն թէ անցեալ տարի 1852 Մայիս 1ին Ատափազարի մէջ վեց երիտասարդիկ պատանիներէ կազմուեր է, առանց սկզբնական դրամագլխի, միայն սկսած օրէն իւրաքանչիւր ընկեր օրը 40ական փարայ Ընկերութեան գանձանակը դնէ եղեր։ Ընկերութեան անդամները առեւտուրի ակր եւ արհեստաւոր անձինք ըլլալով եւ այս օրէ օր ժողովուած փոքրիկ դրամագլուխը իրենց գործոցը մէջ բանեցունելով՝ մէկ տարուան մէջ զարմանալի կերպով շահեցուցած են զայն. անանկ որ այս օրուան օրս անով կրնան 10.000 դահեկանի առեւտուրի մը ձեռք զարնել» (Հայրենասէր, Նիկոմիդիա 1853 Թ. 75)։

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(1) (Շար.)

ներ, կը հասնին պարսկական սահմանը ։ Բարթուղիմէոսի վանքին մէջ է Թուրք զօրքը, որ իր կրակին տակ կ'առնէ Աւետիսեանի խումբը ։ Միւս կողմէ Քիւրտեր կը շրջապատեն զանոնք։ Եւ կը սկսի անողոք եւ հերոսական պայքար մը ։ Կ'իյնան կռուողները եւ անոնց մարմինները կը թաղուին հողակոյտի մը տակ։

Պետոյի եւ Մարտիկի խումբերը կը հասնին Պաշխաթաղի մէկ ուրիշ սահմանագլուխը, Գարահիսար լերանց լանջքին, ուր իրենց կարգին կ'իյնան հերոսական կռիւէ մը ետքը ։

Տարի մը անց՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը վրէժը կը լուծէ այս սպանդին ։

Շարաֆ պէկ, որ իր Քիւրտերով դաւադրած էր հայ խումբերուն՝ կռնակէն հարուածելով զանոնք, պէտք է կրէր իր պատիժը ։

1897ին, տարի մը յետոյ, Դաշնակցական ուժեղ խումբ մը կ'իջնէ Խանասորի դաշտը, Շարաֆ պէկին տալու իր փոխվրէժի տուրքը։

Եւ այսպէս կը փակուի 1896ի սպանդին հաշուեյարդարը ։

*

Վաթսուն տարիներ անցած են այդ օրերէն ի վեր, եւ յաճախ կը հարցնենք մենք մեզի թէ չէ՞կ էր դիմել յեղափոխական միջոցներու, թէ պէտք էր հրաժարիլ բարենորոգումներէն, լքել Թուրք իշխանութեան ոտքերը եւ ապրիլ ստրկութեան մէջ ։

Ճիշդ է որ Օսմանեան կայսրութիւնը իր հողային կորուստներու բերմամբ դարձած էր կասկածամիտ ։ 1882ին ան որոշած էր ցրուել արեւելեան նահանգներու հոծ հայութիւնը, դաժան միջոցներով ։

Աւելի ետքը, բարենորոգմանց դրութեան խնդրին առթիւ որոշեց կոտորել հայութիւնը զանազան միջոցներով, վերջ տալու համար արեւելեան նահանգները եւս կորսնցնելու վտանգին ։

Հայութեան կը մնար մտնել մահու եւ կենաց պայքարին մէջ ։

Խրիմեան Հայրիկի ընտրութիւնը Էջմիածնայ աթոռին վրայ, ապացոյցն էր այդ կամքին ։

Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

49.000 ՏՈԼԱՐԻ իր ամբողջ հարստութիւնը Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանին կտակած է Նիւեբքարնակ հանգուցեալ Դաւիթ Մինասեան։ Այս գումարին վրայ աւելցուած է 5000 տոլարի ուրիշ նուէր մը Ֆիլատելֆիայէն՝ Հանգ. Բարունակ Կիւրիւնլեանէ ։ Նպատակ ունին հասութաբեր կալուած մը գնել եւ հասոյթը յատկացնել Երուսաղէմի Ժառանգաւորացին ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՏԷՍԻՆ. — Յուլիս 15ին տեղւոյս դըպրոցը պիտի տար իր դաշտահանդէսը, բայց աննպաստ օդին պատճառաւ տեղի չունեցաւ ։

Անցեալ կիրակի (22 Յուլիս), Թէեւ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց յայտարարած էր դաշտահանդէս մը, սակայն որպէսզի դպրոցն ալ օգտուի, սիրայօժար համաձայնած էր դպրոցին հոգաբարձութեան հետ, միասնաբար տալու համար այդ դաշտահանդէսը։ Այս գիտակցութիւնը կարող է օրինակ հանդիսանալ ուրիշներու ։ Որովհետեւ դաշտահանդէսներու շրջանին անախորժ խաչաձեւումներ չեն պակսիր, Դաշտահանդէսներն ալ մեր ազգային գործունէութեան մէկ երեսը կը ներկայացնեն իբրեւ ազգային նիւթական եկամուտի եւ հոգեկան խանդավառութեան ։ Սակայն, պէտք է որոշ սահման մը գծել մեր բոլոր ձեռնարկներուն մէջ, որպէսզի ժողովուրդը չձանձրանայ ։ Նախընտրելի էր որ բոլոր Հայրենակցական Միութիւնները միասնաբար կազմակերպէին մէկ կամ երկու դաշտահանդէս, լաւ պատրաստուած, վստահ եմ որ աւելի յաջող արդիւնքի մը պիտի յանգէին։ Գաւառական նեղ հայրենասիրութիւնը, կարգ մը պարագաներու մէջ, ունի իր անպատեհութիւնները։ Ասոր հետեւանք յաճախ կը պատահի, որ նոյն օրը երեք Միութիւններ անջատաբար դաշտահանդէսներ սարքեն։ Ասիկա, թըւաբանական լեզուով կը նշանակէ թիւերու ցրուում, այսինքն՝ ձախողանք, նիւթապէս եւ բարոյապէս ։

Եւ կարծէք չբաւեն տեղական Միութիւնները, քոյր գաղութներէ եւս կուգան Տէսինի բեռը աւելցնելու։

Արդիւնք... յուսախաբութիւն ։

Դաշտահանդէսին պաշտօնական բացումը կատարեց Պ. Արսէն Սիւքմէճեան, ծանրանալով հայեցի կրթութեան անհրաժեշտութեան վրայ ու թելադրեց ծնողքներուն չթերանալ իրենց պարտականութեանց մէջ ։

Ուրախալի պարագայ մըն էր երիտասարդներու ներկայութիւնը դաշտին վըրայ։ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն մեծամասնութիւնը ներկայ էր, մասնաճիւղի ղեկավար Յակոբ Վարդերեսեանի առաջնորդութեամբ։ Ընդհակառակն, իրենց բացակայութեամբ կը փայլէին աշակերտներու ծնողքներ ։ Կ'երեւի այժմ դերերը պիտի փոխուին եւ երիտասարդներն են որ օրինակ պիտի ծառայեն մեծերուն ։

Կ'ատարկուի թէ վայրը հեռու է։ Մինչդեռ ատարկողները շարժանկարի կամ այլ հաճոյքի մը համար աւելի հեռուները կը վազեն։ Յաճախ նկարագրած եմ վայրը ։ Օդասուն, ծառախիտ, կանաչներու մէջ կորսուած։ Փոքր առու մը կը ճեղքէ կանաչը ու կը յիշեցնէ հայրենի «պաղ աղբիւրները» ։

Դպրոցին հոգաբարձութիւնը վարագոյր մը կախած էր ծառերէն, ներկայացման համար։ Դպրոցին աշակերտներուն կողմէ ներկայացուեցաւ «Ճահաբեր արհեստը» զաւեշտը, սրդախառն, հեղինակութիւն ուսուցչուհի Ծիկլին Սելոսեանի։ Ծիկլին արժանի է ամէն գնահատանքի իր տարած արդիւնաւոր աշխատանքին համար ։ Հակառակ վայրին անյարմարութեան՝ ներկայացումը անցաւ յաջող ։ Դերակատարները կըցան տիրապետել իրենց դերերուն ու արժանացան ջերմ ծափերու. Ծաղրանկարներն ու դիմայարդարումը անթերի էին ։

Գեղարուեստական բաժնին մէջ, Լիոնէն Պ. Սարգիս Օֆլազ (Պոլսէն նոր եկած), որ տեղւոյս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կը սորվեցնէ հայերէն երգեր, իր բարձր ու հրապուրիչ ձայնով երգեց երեք երգեր (Կոմիտասէն եւ ուրիշներէ) յոյզի ու բերկրութեան ալիքներ սփռելով։ Դարձեալ հաճոյքով ունկնդրեցինք Լիոնէն երիտասարդ Պօյաճեանը, իր Ճարլ Ազնաւուրի երգերով եւ հայերէն երգով մը, որոնք ծափահարուեցան ու խանդավառութիւն առեղծեցին։ Պ. Յակոբ Վարդերեսեան իր երկու «Փանթէզի»ներով (երգ մը եւ Օդաէնի նամակը) զուարթութիւն ներշնչեց։ Երգեցին նաեւ Տիկին Ա. Պոյաճեան եւ Ռ. Կենճոյեան։ Երկուքն ալ գնահատուեցան։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը երգեց երկու երգեր։ Առաջինը կրկնութեան արժանացաւ ու ջերմօրէն ծափահարուեցաւ ։ Խօսնակի դերը ստանձնած էր «Յառաջ»ի Լիոնի թղթակիցներէն Պ. Յովակիմեան ։

Բարձրախօսը մէջ ընդ մէջ կը սփռէր հայկական եւ ֆրանսական պարի եղանակներ։ Երիտասարդ զոյգեր կը դառնային, իսկ երէց սերունդը կը պարէր հայրենի պարեր ։

Լիոնէն Պ. Ղազար Ղազարեան (Սենէ Ղազօ) որ միշտ ալ գիտցած է քաջալերել ազգային ձեռնարկները, տարաժգու կերպաս մը նուիրած էր դպրոցին, վիճակահանութեան դրուելու համար։ Իսկ տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր կարգին 2000 Ֆր. նուիրեց կազմակերպիչ Միութեանց ։

Դաշտահանդէսը վերջացաւ երեկոյեան մթութեան մէջ եւ ներկաները հեռացան դաշտէն, հաճելի օր մը անցուցած ըլլալու գոհունակութեամբ ։

Գ. Պ.

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ). — Մեր հերոսներու օրը տօնեցինք Յուլիս 22ին, ամբողջ օրը, լաւ պատրաստուած դաշտահանդէսով մը, նախաձեռնութեամբ Վիէնի կոմիտէին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Նախկին Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեանց ։

Գաղութիս մեծամասնութիւնը շատ հաճելի օր մը անցուց Փիվլիէի գեղեցիկ ու զովասուն ծառերուն շուքին տակ ։

Կանուխէն հայրենակիցները եկած հաւաքուած էին կէսօրուան ճաշը այնտեղ ընելու։ Ժամը 10ին բարձրախօսը սկսաւ հայկական երգերու եւ պարերու եղանակները ։

Պ. Յակոբ Խաչերեանը, Միջին Ֆրանսայի երգի ու պարի ձայնապնակներու ընդհանուր ներկայացուցիչը ներկայ էր քանի մը տասնեակ տուփերով, որոնք ամբողջ օրը հայկական մթնոլորտ մը ստեղծեցին։ Ընկեր Հ. Զաքարեան հանդէսին բացումը կատարեց քանի մը խօսքերով, ընդհանրապէս երիտասարդներուն ուղղուած ։

Նոր Սերունդի անդամները երգեցին «Կարկուտ տեղաց»։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ խօսք առաւ վարչութեան նախագահ Պ. Անդրանիկ Խլոյեան, ոգեկոչելով հերոսներու յիշատակը ։

Օր. Թագուհի Մաջոյեան երգեց «Մայր Արաքսի»։ Յետոյ խօսքը տրուեցաւ Մարտիկներու Միութեան նախագահ ընկեր Լուսարեւեանին, որ պատմեց քանի մը դրուագներ հերոսներու կեանքէն ։ Օր. Անժէլ Ուզունեան, երգեց Բարձր Սարեր:

Օրուան բանախօսը ընկեր Միսաք Միրզէն, խօսեցաւ իմաստալից ճառ մը, որ շատ ոգեւորեց ներկաները։ Այնքան որ կրկին հրաւիրուեցաւ բեմ։ Ընկերը իր ճառը բաժնած էր քանի մը գլուխներու — հերոսներու գործունէութիւնը, մեզի ձգած ժառանգը, ներկայիս մեր պարտականութիւնները ։

Ընկեր նախագահին թելադրութիւններէն ետք պաշտօնական մասը փակուեցաւ ։

Կոմիտէն պատրաստած էր պարգեւախաղ մը, որ արժէքաւոր առարկաներ ունէր ։ Պ. Յակոբ Խաչերեան ոգեւորուած հինգ տուփ տրամադրեց կոմիտէին, մաս կազմելու համար պարգեւախաղին ։

Յետոյ տարեց թէ երիտասարդ, հաւաքուած սեղաններու շուրջ, ներկաները շարունակեցին իրենց խրախճանքը, իսկ դաշտին մէջ գոյնզգոյն հագուստներով փոքրիկներ մեղուներու պէս ամէն կողմը կը թռչկոտէին ։

Մթնոլորտը այնքան ոգեւորիչ էր, որ շրջականերէն Ֆրանսացիները հաւաքուած՝ զարմացած կը դիտէին մեր խաղերն ու խնջոյքը ։ Կը հարցնէին թէ ինչ տօն է, որ կը կատարէք։

Ժամը 9ին խօսնակը վերջ դրաւ հանդէսին, որպէսզի յանձնախումբը կարողանայ դաշտի կահաւորումը փոխադրել ։ Ո՞վ մտիկ կ'ընէ։ Ի վերջոյ մութը պատեց դաշտը։ Յանձնախումբի գործը ձգեց յաջորդ օրուան ։

Ռ.

ԵՐԿՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ իրարու կը հանդիպին ։

— Նեղուած կ'երեւաս։ Ի՞նչ պատահեցաւ, կը հարցնէ առաջինը ։

— Այսօր տեսայ որ, դրամապանակէս դրամ առնուած էր։ Կը վախնամ որ տղաս առած է, կ'ըսէ երկրորդը ։

— Կրնայ կինդ առած ըլլալ ։

— Անկարելի է։ Եթէ ան ըլլար՝ ամբողջ դրամը մէկէն առած պիտի ըլլար ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (108)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

1.— ՊԱՏՄՈՍ

Այդ գերանը, որ մի վիթխարի կէտ ձուկի նման տարածուած էր նրա առջեւ, իր անտառի արքան եւ նահապետն էր։ Դարեր էին անցել, որ նա այնքան աճել, ստուարացել էր, մինչեւ ստացել էր իր հսկայական ծաւալը։ Եւ երկար ժամանակներ գործ դրուեցան, մինչեւ քարէ տապարը, թէեւ ինքը անզօր, բայց անվատակելի եւ համբերատար ձեռքում, կարողացաւ հատանել նրան իր արմատից եւ ցած գլորել իր բարձրութիւնից ։

Այնուհետեւ աշխատում էր նա այդ գերանից պատրաստել մի լաստափայտ։ Նրա փութաջանութիւնը այն աստիճան անզուսպ էր, որ եթէ իր եղունգները երկաթից լինէին, ամենեւին գործ չէր դնի քարէ տապարը։ Գործը արդէն մօտեցել էր իր վախճանին։ Լաստափայտի կողքերը հարթած էին. մէջը մեծ մասամբ դուրս էր փորուած։ Մնում էր մի քանի շաբաթների աշխատանք եւս, որ նա բոլորովին պատրաստ լինէր։ Դրանով նա վստահութիւն ունէր՝ դուրս գալ իր արգելարանից, որտեղ աքսորուած էր ինքը, պատերազմել ովկիանոսի ալիքների հետ, եւ գնալ, հասնել այն աշխարհը, ուր պարտքը եւ երկրի աղէտաւոր անցքերը կոչում էին նրան... ։

Տաշեղների կոյտի հետ ընկած էին բազմաթիւ քարէ տապարներ, որ բթացել եւ անպիտանացել էին։ Որձաքարը մաշուեցաւ, բայց նրա եռանդը, նրա տոկունութիւնը մնաց անխորտակելի ։

. Նա արդէն աւարտել էր իր այսօրուան պարապմունքը։ Տապարը դրեց ցած. անցաւ դէպի լաստափայտի երկարութիւնը, եւ ապա վերանեց վերարկուն, որ ընկած էր տաշեղների վրայ, ձգեց ուսերին եւ դանդաղ, չափաւոր քայլերով սկսեց դիմել դէպի կղզու զառիվերը։

Նեղ շաւիղը ոչ կազմուել էր այդ միակ մարդու ոտքի հետքերից, անցնում էր թուփերի եւ մացառների միջով եւ ոլորուելով խոնաւ, մամռապատ ապառաժների վրայով, կորչում էր սաստկախիտ ծմակի մէջ։ Այդ շաւիղով գնում էր նա։

Երբեմն դժնիկը իր լերնի տատասկներով մագլցում էր նրա վերարկուից։ Երբեմն արքայական կաղնին իր խարտոցի պէս անհարթ տերեւներով դարկում էր նրա փառահեղ դէմքին։ Բայց նա ոչինչ չէր զգում։ Մտախոհ կերպով անցաւ այդ տարածութիւնը եւ մերձեցաւ մի քարանձաւի։ Նրա մուտքի մօտ կազմուած էր մի նստարան, հիւսուած թարմ ոստերից։ Բազմեցաւ այդ նստարանի վրայ եւ բազմահոգ դէմքը դարձրեց դէպի հանդէպող արեւակը։ Նայում էր, եւ նրա խորախորհուրդ աչքերը, կարծես ձգտում էին կլանելու այն անհուն տարածութիւնը, որով անցել էր տիեզերքի լուսատուն, եւ այժմ գնում էր լուսաւորելու մի այլ աշխարհ...

Իսկ ի՞նքը։ — Ինքը նոյնպէս մի ժամանակ մի ամբողջ աշխարհի լուսաւորութեան արեգակն էր... ։ Իսկ ա՞յժմ։ — Այժմ մի սպասար աքսորեալ այդ անբնակ կղզում։ Անողոք ովկիանոսը անանցանելի պատնէշ էր դրել նրա շուրջը, եւ ալիքների անընդհատ հարուածները ամէն րոպէ յիշեցնում էին նրան, թէ դու միշտ բանտարկուած կը մնաս այստեղ, քանի որ մենք կանք եւ կը լինենք... ։

Քարանձաւը, որի մուտքի առջեւ նստած էր նա, թէեւ շատ խաղաղ բնակարան կարող էր լինել մի ճգնաւորի համար, որ աշխարհը ուրացած, կեանքից ձանձրացած, նրա լռութեան մէջ մխիթարութիւն կը գտնէր։ Թէեւ այնտեղ երջանիկ կ'ապրէր եւ մի ծովային աստուած, որ մերժուած աստուածների ակումբից, հալածուած Արամազդի չանթերից, իւր վրէժխնդրութիւնը կը գտնէր այն զուարճութիւնների մէջ միայն, որ կը կախարդէր, կը քարացնէր անցնող նաւերը, երբ կը համարձակուէին մերձենալ իր կղզուն եւ վրդովել նրա խաղաղութիւնը։

Բայց այստեղ կարո՞ղ էր երջանիկ լինել գործի եւ գաղափարի մարդը։

Որքա՜ն վիճակների փոփոխութիւն... ։

Կար ժամանակ, որ այդ մարդը երիտասարդ էր, մի գեղեցիկ, վայելչահասակ երիտասարդ, որի նմանը չկար իր աշխարհում։ Մի արքունիքի զարդն էր նա եւ ուրախութիւնը։ Ինքը արքայի հօր քեռորդին լինելով, էր, միեւնոյն ժամանակ, եւ նրա սենեկապանը։ Ոսկեհուռ զգեստներով, գոհարազարդ կամարը մէջքին, ոսկեպատեան սուրը ձեռքում, միշտ կանգնած էր լինում արքայի սնարում, երբ նա հանդիսաւոր ընդունելութիւններ էր անում։ Մօր կողմից Թագաւորազն, իսկ հօր կողմից մի աշխարհի մեծ քահանայապետի թոռն էր նա։ Եղաւ որ, այդ աշխարհը զրկուեցաւ իր քահանայապետից։

ՐԱՖՖԻ

քաղիրը ։

× Փէյրուի իր ճամբորդութենէն վերադարձին, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Պ. Տըլըս յայտարարեց որ Նասըրի այս քայլը մեծ հարուած մը կը հասցնէ միջազգային վստահութեան եւ փոխյարաբերութեանց ։

Թէեւ Մ. Նահանգները Սուէզի Ջրանցքին ընկերութեան բաժնետէր չեն, բայց իրենց համար կենսական է որ Սուէզի երթեւեկը կանոնաւոր կերպով շարունակուի ։

× Եգիպտական կառավարութիւնը կիրակի օրուընէ սկսեալ արգիլեց դէպի Անգլիա կատարուած բոլոր արտածումները ։

× Նասըրի այս քայլին մասին նպաստաւոր կարծիք յայտնեցին Խ. Միութիւնը, Սպանիան եւ Եուկոսլաւիան ։ «Փրաւտա» թերթը բացարձակապէս օրինաւոր կը գտնէ Սուէզի ազգայնացումը ։

× Գահիրէի խորհրդային դեսպանը կիրակի օր մէկ ժամ տեւող տեսակցութիւն մը ունեցաւ Նասըրի հետ ։

× Գահիրէի մէջ լուր տարածուած է թէ ընդհանուր զօրակոչ տեղի պիտի ունենայ ։

× Երկուշաբթի օրուան Ֆրանսական մամուլը (բացի համայնավար օրկանէն) կը պահանջէ որ կառավարութիւնը խիստ միջոցներու դիմէ Սուէզի Թնճուկին լուծման համար, մեծապէս վտանգուած նկատելով Ֆրանսայի դիրքը՝ Ալժերիոյ մէջ ։

× Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Պ. Փինօ, շաբաթ օր երեսփոխանական ժողովին ներկայացուց Սուէզի Ջրանցքին հարցը ։ Բացի համայնավարներէն, բոլոր երեսփոխաններն ալ խիստ արտայայտութիւններ ունեցան Նասըրի դէմ ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ալժէի մէջ կը շարունակուին ահաբեկչական արարքները ։ Նաւահանգիստին մօտերը անծանօթներ կրակ բացին ապահովութեան ուժերու վրայ ։ Քաղաքին կեդրոնը, ահաբեկիչները կրակի տուին կառատուն մը եւ քարիւղի կայան մը ։ Պայթուցիկներ նետուեցան ծովեզերեայ շրջանին տուներուն վրայ ։ Մեռեալներ չկան ։

Ապահովութեան ուժերը կը շարունակեն խաղաղացման աշխատանքները ։ Կոնստանդինի շրջանին մէջ ձերբակալուեցան 96 ապստամբներ, գրաւուեցան մեծ թիւով զէնքեր եւ զինամթերք ։

× Քազապլանքայի մէջ ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ կառքի մը վրայ, որ կ՚ուզէր կտրել ոստիկանական շղթայ մը ։ Կառքին մէջ գտնուողները, չորս հոգի, սպաննուեցան ։ Անոնց մէջ կը գտնուէր նաեւ «Սեւ Մահիկի» պետը Ապտալլա էլ Հատտաուի, որ երկար ատենէ ի վեր կը փնտռուէր ոստիկանութեան կողմէ ։

× Թունուզի աշխատաւորական սէնտիքաներու վարչութիւնը դիրք բռնեց Հապիպ Պուրկիպայի կառավարութեան դէմ ։ Անհամաձայնութեան պատճառը աշխատավարձերու նուազումն է ։

ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԱՆՇԻ ՎՐԱՅ

Շաբաթ օրուընէ ի վեր սարսափելի փոթորիկ մը ծայր տուաւ Մանշի մէջ ։ Հովին արագութիւնը ժամական 150 քիլմ. է ։

Փոթորիկը տեղի տուաւ բազմաթիւ արկածներու ։ Փորթսմութէն ստացուած պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, Ֆրանսա – Անգլիա նաւային մրցումին մասնակցող 22 առագաստանաւերէն 13ը կորսուած են ։

Ուրիշ բազմաթիւ առագաստանաւեր եւ նաւակներ ընկղմած են ։ Զոհերուն թիւը տակաւին ճշդուած չէ ։

ՎՃՌՈՐՈՇ ԺԱՄ

ԶԻՆՈՒՈՐ. ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԴԷՄ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները, որոնք կը խորհրդակցին կիրակի օրուընէ ի վեր, որոշեցին ձեռք առնել այն բոլոր զինուորական, դիւանագիտական, օրէնսգիտական եւ տնտեսական միջոցները, որոնք կրնան չէզոքացնել Նասըրի որոշումը ։

Երեք արտաքին նախարարները որոշեցին պահանջել Նասըրէն որ Սուէզի Ջրանցքին հսկողութիւնը վստահուի միջազգային մարմնի մը ։ Այս առաջարկը հոմանիշ է ապազգայնացման ։ Միւս կողմէ, արտաքին նախարարներու ժողովը, ամէն հաւանականութեանց առաջքն առնելու համար, որոշեց ձեռնարկել զինուորական պատրաստութեանց ։

× Պ. Տըլըս հեռաձայնային երկար խօսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի հետ ։ Նոյնիսկ եթէ Մ. Նահանգները չմասնակցին Եգիպտոսի դէմ կատարուած զինուորական գործողութիւններու, որոշած են տնտեսական ճնշում բանեցնել, եթէ Նասըր չհամաձայնի ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ կը տօնուի 12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Լա Քալասի ծառախիտ եւ օդասուն անտառին մէջ ։ (Սէփթէմէն 7 քիլոմեթր անդին) ։

Շրջանի ենթակոմիտէներէն եւ խումբերէն անոնք որ դժուարութեան կը հանդիպին օթօպիւսները վարձելու համար, առ նուազն ութ օր առաջ պէտք է դիմեն Շրջ. կոմիտէին ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ ։

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ–ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (Թիւ 173 – 174, Մայիս–Յունիս) .—

Հայ ցեղին մասին (Հ. Բ.) .— Ականջի, քիթի եւ կոկորդի հիւանդութիւնները (Բժշկապետ Մայսուրեանց) .— Լուի Փասթէօր (Տոքթ. Պ. Միսաքեան) .— Հիւանդը վերադարձնել իր գործին (Տոքթ. Սերոբեան) .— Ինչո՞ւ չեմ մարսեր (Տոքթ. Գալուստեան) .— Առտնին ուսում (Տոքթ. Շ. Այվազեան) .— Առաջնորդ թոքախտին դէմ (Թարգմ. Ն.) .— Ջրհոր Հայաստանում (Փորֆ. Արխիպեան) .— Ցղութեան նշաններ (Տոքթ. Ռուլէ) .— Տանձին պատմութիւնը եւ տեսակները (Բժշկ. Համայնագիտարան) .— Խնամեցէք մազերը (Տոքթ. Տամլամեան) .— Հարիւր տարուան կոնդակ մը (Յակոբոս արք.) .— Որո՞նք են խլերդի ենթակաները (Փրոֆ. Տըլոր) ։

Տարեկան բաժնեգին 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք ։

Առանձին թիւով չի ծախուիր ։ Բաժանորդագրութիւնը կանխիկ ։

Դիմել Շ. Նարդունի, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9) ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ։ Վարդեվառ Գամպէրեանէ իր անուան տօնախմբութեան առթիւ երկու հազար ֆրանք ։

Լա Քօթ Սէնթ Անտրէէն Տէր եւ Տիկին Նազարեանէ իրենց եղբօրը եւ աներձագին Յարութիւն Օնպաշեանի մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ երկու հազար ։

Օրիորդ Մարի Լուիզ Խաչնաճեանի եւ Պ. Միհրան Սարայտարեանի ամուսնութեան առթիւ, Պ. Մանուկ Մանուկեան գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էհարսնիքի ընթացքին եկեղեցւոյ շինութեան ի նըպաստ նուիրահաւաքում կատարել ։

Նուիրատուներու ցանկը ստորեւ կու տանք ։ Մանուկ Մանուկեան երկու հազար Ֆր., Յարութիւն Խաչնաճեան երեք հազար, Նշան Թէրզեան հազար, Անանիա Թէրզեան երկու հազար, Սարայտարեան եւ զաւակը երեք հազար, Սարայտարեան երկու հազար, Ոմն Ֆրանսացի հինգ հարիւր, ոմն հինգ հարիւր, ոմն ֆրանսացի հազար, Յովհ. Տէր Ծակորեան երկու հազար, Անդրանիկ Մանուկեան հազար, Խաչատուրեան Սէն Ժընի լա Վալէն երկու հազար, Սիմոն Քէօրօղլանեան հազար, ոմն հազար, ոմն ֆրանսացի հինգ հարիւր, ոմն ֆրանսացի հինգ հարիւր, ոմն ֆրանսացի հինգ հարիւր, Պ. Նուպար Կարմիրեան հազար, Գէորգ Աւետիքեան հինգ հարիւր, Պ. Տէր Պապեան երկու հազար ։ Գումար 27.500 ֆրանք ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

Orcival — Château de Cordès (P. de D.)

Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները ։

Օրական՝ 600 ֆրանք ։

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1–30 ։ Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ – երիտասարդուհիները ։

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ ։

ՎԱՅՐԸ .— Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով ։ Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վըրայ կան գեղեցիկ լիճեր ։

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի ։

Խմբական մեկնումի տոմսակները արդէն իսկ առնուած ըլլալով, այսուհետեւ իւրաքանչիւր բանակող կրնայ ներկայանալ ուղղակի բանակման վայրը ։— (Կայարան Քլերմոն Ֆերան) ։

ՆՈՒԷՐ

Բժ. Յովսէփ Տէր Դաւթեանի մահուան տասնամեակին առթիւ Պ. Վասիկ Տէր Դաւթեան եւ Բժ. Ռուբէն Տէր Դաւթեան հինգ հազարական ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին եւ «Յառաջ»ին ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն ։ Ծախք՝ Ֆրանսայի համար հարիւր ֆրանք, արտասահմանի համար երկու հարիւր ֆրանք ։

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն ։

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու ։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԾԱԽՈՒ Է

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ երեսուն տարուան ժամացոյցի եւ ադամանդի վաճառատունը բոլոր ապրանքներով ։

Խանութին ետին երեք սենեակ, իսկ վըրան՝ երկու սենեակ եւ խոհանոց ։ Առանձնական կառատուն բակին մէջ ։

Դիմել ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ,
261, Fg. St. Martin, Paris (10).
Tél. : NORD 60-69.

(Խանութը գոց է կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը եւ ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ) ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Դաշտահանդէսը էքս լէ Պէնի մէջ Օգոստոս 19ին, ժամը 9էն 21 ։ Հանդէսը կը սկսի առտուան պատարագով ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)